

इह तस्वार्थमप्यरुमस्योपलक्ष्यप्रबन्धान्नोऽपि निष्यङ्गप्रबन्धपुञ्जोऽप्यलक्षुञ्ज्यादिप्रभृतिगुणमभिरमणीयताभाबोऽपि तथा-
विषयाख्यान्यास्तत्रोपजातआत्ममतिमाहात्म्यापहस्तितद्वृत्तस्यतपोऽपि विशिषीदार्यदादिष्व्यप्रियवत्त्वाद्यनुपमकृत्स्नपरंपरा-
संपादितसफळमनस्विमानबननाममोक्षपदोऽपि स्वभावत एव मन्वभोहमपिरामदत्तया मनाकृमास्तमिर्बाणपुरपषातुःकृ-
त्तवियववैराग्या अपि प्राप्तिना प्रायो बिनोपत्राणि सफळकुसुठारम्भमूखीयानि अथ एवापरीकृतमिषामकामभेजुममु-
त्स्यवार्थप्रसायानि दूरसमुत्कारितप्रपुटतमोहस्तिमिरप्रसराण्युपदेष्टपदानि यिना न सम्यग्दर्शनविरिपूर्णमोक्षमार्गावता-
रघात मधितुमर्हन्ति । क्वचिच्छिन्नविद्युत्प्रविहीनवासनासंतानविषयेगापेक्षवसेन बोम्बमाणमनसो
न स्वैर्यमवस्त्रिजुमलं, एह वस्तुति,—“सफळो एतुबपसो गुणठाणारंभगाम्य भव्वाण । परिवदभाणाण तथा पार्य न
व तद्विषायं तु ॥” इत्यवधार्य परादिठाधाननिबिडवद्वुद्धिर्भगवान् सुगृहीतनामपेक्ष श्रीहरिमप्रधृतिरुपदेक्षपवनानकं
प्रकृत्यं चिद्दीर्घरावावेव मङ्गलाभिषेययोऽन्नप्रतिपादकमिदं गाथायुगमाह,—

नमित्कण मङ्गलभागं तिलोगनाहं अिणं महावीरं । लोयांलोयमियंकं सिद्धं सिद्धोवदेत्सत्यं ॥ १ ॥
बोधेष्टं उवपत्समए कइइ अहं तदुवदेत्सब्बो सुहुमे । सावत्थसत्तारजुत्ते संदमइविवोहणहाए. ॥ २ ॥

इह चाद्यगायवा सफळकुसुठारुपनिर्मूखोऽपि तस्मिन्मूखकत्वेन समीक्षितशास्त्रनिष्यत्तिरेतुरादिमङ्गलमुञ्जम्, द्वितीयया तु मे-
धावस्त्ररूप्यं साक्षादेवोपदेक्षपदसङ्गजनममिषेयं, मन्वमतिमोदजनवषोपलक्षणं च प्रबोजनम् । सामर्थ्याद्याभिधाना-

भिधेययोर्वाच्यवाचकभावलक्षणः, अभिधेयप्रयोजनयोश्च साध्यसाधनभावस्वभावः संबन्ध उक्त इति समुदायार्थः ।
 संप्रत्ययवचार्थः प्रतन्यते;—तत्र नत्वा प्रणम्य प्रशस्तमनोवाकायव्यापारगोचरभावमानीयेति यावत्, महावीरमित्युत्तरेण
 योगः । कीदृशमित्याह,—भागोऽचिन्त्या शक्तिः, ततो महान् प्रशस्यो भागो यस्य स तन्ना तं महाभागम् । महाभागता
 चास्य जन्ममज्जनकाल एव सहस्राक्षशङ्काशङ्कुसमुत्खननाय वामचरणाङ्गुष्ठकोटिविषट्ठितामरगिरिधिशत् संकुलशैलराशे-
 रिलायां विसंस्थूलतासंपादनेन, शककृतपराक्रमप्रशंसाऽसहिष्णोः क्रीडनव्याजानीतात्मपरिभवस्य स्वरकन्धभगवदारो-
 पणानन्तरमेवारब्धगगतलोहहृद्गुनकारिकायवृद्धेः सुरस्य यज्रनिधुरमुष्टिपृष्ठयाताद् भूमिवत्कुञ्जताकरणेन, सकलत्रैलो-
 क्यसाहाय्यनिरपेक्षतया प्रत्रज्यानन्तरमेव दिव्याद्युपसर्गसंसर्गाधिसहनाङ्गीकारेण, केवलज्ञानलाभकाले चाष्टमहाप्राप्तिहा-
 र्यसपर्योपस्थापनेन, तदनु आन्तरतमःपटलपाटनपटीयज्ञा समस्तजनमनोहारिणाऽवितथकथापथरूपीतिकारिणा जाति-
 जरामरणापहारिणा प्रधानार्थमागधभापाविशेषेण समकालमेव मिश्रस्वरूपनरावरारिजन्नुसंशयसंदोहापोहसमुत्सादनेन,
 स्वविहारपवनप्रसरेण च पञ्चविंशतियोजनप्रमाणचतुर्दिग्विभागमहीमण्डलमध्ये सर्वोभिव्याधिरजोराशेरपसारणेन, सक-
 लसुरासुरातिशांशिरसौन्दर्यादिगुणग्रामप्रवेशेन च त्रिभुवनस्यापि प्रतीर्त्तव । पुनरपि कीदृशमित्याहः—लोक्यते केव-
 लालोकलोचनवलेन केवलिभिर्दृश्यते यः स लोकः, स च धर्माधर्मजीवपुद्गलास्तिकायोपलक्षित आकाशदेशः, तदुक्तम्;
 —“धर्मादीनां वृत्तिर्द्रव्याणां भवति यत्र तत् क्षेत्रम् । तैर्द्रव्यैः सह लोकस्तद्विपरीतं त्रिलोकालयम् ॥ १ ॥” इह तु
 तदेकदेशोऽप्युद्ग्रीदिशामैकदेशग्रामवर्णोक इत्युच्यते, ततस्त्रयो लोकाः समाहृतास्त्रिलोकम्, त्रिलोकस्य लोकत्रयवर्तिनो

मध्यजनस्य साक्षात्-अप्याप्तसम्बन्धार्थनाशियुगाधानेन प्राप्तयुगानो च तत्तदुपायप्रकल्पेन रक्षयतो योगधेमकर्त्तव्यं पञ्च
 त्रिंशोक्त्याचम् । चिन्तं दुरन्तरागापन्तरचैरिषारत्नेवारम् । कमित्याहा-दुर्गसुरापनसंगमक्षरिष्ठप्रथम्युक्तोपसर्गवर्धसंसर्ग-
 ऽव्यभिचस्त्रिसप्ततया महान् दुराहीरा दूरो बलं महावीरम् अपचिमतीर्षापीम्बरं परस्माननामानमिस्वर्यः । पुनरपि
 बीरसमित्याहा-ओफ इच्छदधपक्षद्विपरीतव्याओका, ओकाओकयोर्नृगाह इव केवलाओकपूर्णकषपनधन्निद्रकामागमा-
 रेण वयावस्थिततरस्वरूपप्रकाशनात् सं ओकाओकनृगाहम् । तथा, 'पिथु वग्पने' इति वचनात्सितं चिरञ्चलवत् कर्म
 घ्मातं निर्यर्ग्यं दृष्टध्यानान्छायेन स निरुक्तात्सिद्धः । 'पिपु गत्वाभू' इति गतो निर्वृतिं पावो मुयनाद्भुतवृत्तविसृष्टिमा-
 जनतया, 'थिन् श्वात्वे सांगस्वे च' इति वचनात् समस्यवस्तुस्त्रोमश्वाद्या विहितमहाका, 'पिपु संराओ' 'राध छाव
 संखिन्तौ' इति वचनात् साधितसकम्पयोजनो वा सिद्धत्वं सिद्धम्-उक्तं वा-“ध्मात् सितं येन पुराजकर्म यो वा गतो
 निर्वृत्तिभीषमूक्ति । स्यादोऽनुष्ठाद्या परिनिष्ठितार्थो यः सोऽस्तु सिद्धः कृष्णमङ्गलो मे ॥ १ ॥” तथा, सिद्धः प्रमण्यन-
 ओपठम्यात्मतत्त्व उपदेशस्य प्रवचनकार्यः बीयाजीवाविक्रपोऽभिपेयविशेषो यस्य स तथा । अथवा सिद्धः सकलश्लेष-
 विनिर्मुक्तो बीवविशेषः स एवोपदेशस्याङ्गायू अर्थं प्रयोजनं यस्य स तथा, मगववाङ्गाया मोक्षैकच्छब्देन परमपिभिः
 प्रतिपादितत्वात्, अतस्तं सिद्धोपदेशार्थम् । अथ च विशेषणवाहुस्यमज्ञातज्ञापनकर्ममेयोक्तम्, न पुनर्कर्मवच्छेदार्थम्,
 यथा कृष्णो अमरा दृष्टा वडाका इत्यादीरेति । वस्येऽभिप्रासे किमित्याहा-उपदेशपदाति, इह सकलश्लोकपुरुषार्थेषु
 मोक्ष एव प्रधानः पुरुषार्थ इति तल्लेव मदिमन्तामुपदेशुमर्त्येन तदुपदेशानामेव भावत उपदेशत्वमामनन्ति तत्र उपदे-

शानां मोक्षमार्गविषयाणां शिक्षाविशेषाणां पदानि स्थानानि मनुष्यजन्मदुर्लभत्वादीनि, यद्वा, उपदेश एव पदानि वचनानि उपदेशपदानि तानि । कतिचित्-स्वल्पानि सूत्रतः, अर्थतस्त्वपरिमाणानि, सर्वसूत्राणामनन्तार्थाभिधायकत्वेन पारगतगदितागमे प्रतिपादनात् । तथा चार्पम्;—“सर्वनर्णं जा हुञ्ज वालुया सर्व्वउदहि जं तोयं । एत्तो अणंस्तगुणिओ अत्थो सुत्तस्स एक्कस्स ॥ १ ॥” कथं वक्ष्ये इत्याह;—तस्य महाभागादिगुणभाजनस्य भगवतो महावीरस्योपदेशात्तदुपदेशास्तेभ्यस्तदुपदेशतः महावीरागमानुसारेणेत्यर्थः, स्वातन्त्र्येण च्छस्त्रस्थस्योपदेशदानानधिष्ठारित्वात् । कीदृशानीत्याह,—सूक्ष्माणि सूक्ष्मार्थप्रतिपादकत्वात् कुशाग्रबुद्धिगम्यानि, अत एव भीवार्थं ऐदम्पर्यं तदेव सारः पदवाक्यमहान्वाक्यार्थेषु मध्ये प्रधानं तेन युक्तानि भावार्थसारयुक्तानि । भावार्थश्च “एयं पुण एवं खलु” इत्यादिना वक्ष्यते । किमर्थमित्याह;—मन्दा जडा संशयविपर्ययानध्यवसायविह्वोपेता तत्त्वप्रतीतिं प्रति मतिबुद्धिर्येषां ते तथा तेषां विवोधनं संशयादिवोधदोषोपापेहेन परमार्थप्रकाशनं तदेवार्थः प्रयोजनं यत्र भणने तन्मन्दमतिविवोधनार्थम्, क्रियाविशेषणमेतत् ॥ १-२ ॥

अथ पदेषूपदेशपदेषु सर्वप्रधानमुपदेशपदं तदभिधिसुराह;—

लङ्घूण माणुसत्तं कंहंचि अइदुल्लहं भवसमुद्वे । सम्मं निउंजियव्वं कुसलेहिं सयावि धम्मस्सि ॥ ३ ॥

लङ्घ्वा समुपलभ्य मानुषत्वं मनुजभावलक्षणं कथंचित्केनापि प्रकारेण तनुकपायत्वादिनाध्यवसायविशेषेणेत्यर्थः, यद-

वापि—“पर्वद्द्वयं तदुक्तं चामो दाजलस्यो श्रीलक्ष्मणस्य विदुषो । मन्त्रिसमगुणैर्विदुषो मशुपातं शंपय वीषो ॥ १ ॥”
 अतिदुर्लभमतीव दुरातं वस्यमात्रैरेव शोभाशिरिमिसीर्षिसमुद्रेऽनेकपरवात्मस्तरनीरमराकीर्णैः जर्वाकृपारे संभाराकृ-
 पारे । किमित्याह—सन्वह स्वावस्योपिठानुष्ठानारम्भपर्यन्तमावयुक्तं यथा भवति एवं त्रिविक्रमं मनोवाक्यवसाम-
 र्वागोपनेन व्यापारणीयं कृष्णैरज्ञानाविरोपकृत्यलवबनकृष्णकृष्णैः मतिमन्त्रिः पुंभिरित्यर्थः । सदापि बाळयुव-
 त्वादिचर्चावस्वाभ्यास्वा सर्वकृष्णकृष्णैः, धर्मे सुवच्यारिचलक्षणैः विनम्रणीते, एव एव पत्यते—“बाळ एव चरेज्जर्मनित्यं
 लल्ल वीचितम् । फळानामिव पक्ष्मतां क्षम्बत् पतनतो मयम् ॥ १ ॥ मय श्वो वा परश्वो वा मोच्यते निष्पतिष्यतः ।
 परिपक्वफलस्येव वपुषोपि टण्डकम् ॥ १ ॥”

मनुजलपुर्णमत्वमेवाह—

अइदुच्छई च पर्यं चोखगपमुहेहिं अत्य समयस्मि । मणियं विदुंतेहिं अहमवि ते संपविवस्वामि ॥१॥

असिंपुंरंमे वाठिपुरापमेव एतन्मानुपत्वं बोहक्यमुलीरनन्वरमेव व्याख्यास्वमानैर्दक्षभिरत्तानि समये सिद्धान्ते म-
 णितं निरूपितं वर्तते इहावेत्त्याहारी । यदि नोमैवं तदा किमित्याह—अहमपि कर्ता, न केदत्तं पूर्वैरेवोष्ठा इत्यादिशब्दार्थः,
 तान् बोठछाशिरद्याम्बान् संभवस्यामि मगवश्चत्राणुस्वामिनिवतनुष्ठारसंगत्येन प्रक्षिपादयिष्यामि । ननु पूर्वैरेवोप-
 रेशपदानानुच्छेदात् किं मयतः पिष्टपेयप्रामेय तद्वचनेन प्रयोक्तव्यमिति ! उच्यते—पूर्वैश्चल्लक्षणाभाविनाः प्रोक्तमज्ञान्

श्रोतृन् स्वयमेव भावार्थप्रतिपत्तिसहानपेक्ष्य भावार्थाविष्करणानादरेण नोपदेशप्रणयनमकारि, संप्रति तु तुच्छबुद्धिः श्रोतृलोको न स्वयमेव भावार्थमवबोद्धुं क्षमत इति तदनुग्रहधिया भावार्थसारयुक्तोपदेशप्रणयनं प्रस्तुतमिति ॥ ४ ॥

चोह्लकादिदृष्टान्तानेवाहः—

चोह्लगयासगधणोञ्जूए रयणे य सुमिणचक्रे य । चम्मजुगे परमाणू-दस दिट्टता मणुयलंभे ॥ ५ ॥

चोह्लकश्च पाशकौ च धान्यानि चेति चोह्लकपाशकधान्यानि, 'धन्ने' इत्येकवचननिर्देशः प्रीकृतत्वात्, एवमन्यत्रापि १-२-३, द्यूतं प्रतीतमेव ४, रत्नानि च ५, स्वप्नश्च चक्रं चेति स्वप्नचक्रे ६-७, चः समुच्चये, चर्म च युगं चेति चर्मयुगे ८-९, पदैकदेशेऽपि पदसमुदायोपचारादिह युगशब्देन युगसमिले गृह्येते, परमाणवः १० अमी दशसंख्याः, दृष्टं प्रमाणोपलब्धमर्थं मनुजत्वदुर्लभत्वादिलक्षणमन्तं श्रोतुः प्रतीतिपथं नयन्तीति दृष्टान्ताः मनुजलम्भे मानुष्यप्राप्तावित्यर्थः । दृष्टान्तभावना चैवं कार्याः—जीवो मानुष्यं लब्ध्वा पुनस्तदेव दुःखेन लप्स्यत इति प्रतिज्ञा, अकृतधर्मत्वे सति बहुन्तरायान्तरितत्वादिति हेतुः, यद्यद्बहुभिरन्तरायैरन्तरितं तत् तत् पुनर्दुःखेन लभ्यते, ब्रह्मदत्तचक्रवर्तिमिश्रस्य ब्राह्मणस्यैकदा चक्रवर्तिगृहे प्राप्तभोजनस्य सकलभरतक्षेत्रवास्तव्यराजादिलोकगृहपर्यवसाने पुनश्चक्रवर्तिगृहे चोह्लकापरनामभोजनवत् १, चाणाक्यपाशकपातवत् २, भरतक्षेत्रसर्वधान्यमध्यप्रक्षिप्तसर्पप्रस्थपुनर्मालकवत् ३, अष्टाधिकस्तम्भशतोत्तरोत्तराश्रिशताष्टसमर्गलशंतवारानिरन्तरद्यूतजयवत् ४, महाश्रेष्ठिपुत्रनानावणिक्देशविक्रीतरलसमाहारवत् ५, महाराज्यलाभस्व-

मरुचं नाकाङ्क्षि स्वमर्क्यर्षिः कृताहन्नास्वमखामपत् १, मन्त्रिदौषिभिराञ्जसुवसुरेन्द्रवशाद्वाहवाकारकुरियर्धाम्बरितराभायेषपत्
 ७, पृक्चिः प्रमंहचमोषनञ्जमहाहर्षमृतकच्छपमीवानुमवेधोपठग्यपुनस्तच्छिप्रडामपत् ८, मद्राममुद्रमण्ये विपटितपूर्वा-
 परान्वविधिप्रयुगे समिखास्ववेचिद्रानुमवेद्यपत् ९, अनन्तरमाणुसंध्यासपटितवेदसंपूर्णिष्ठसिभकठस्वरासाशुसमाहाराज-
 न्यस्यम्ममत् वा १०, इति हृद्यान्ताः । मनेकजास्यन्तरमासिष्ठकृष्णभट्टस्वरायाग्वरिषं च मानुषत्यं चन्मेत्युपनयः, सन्मा-
 हुत्पमिति निगमनमिति ॥ ५ ॥

मथैतानेष हृद्याम्भान् विस्वरवा क्रमेण माषयन्नाह—

चोष्ठ चि मीयणं वंसवृत्तपरिवारमारहजणमि । सयमेव पुणो बुलहं जद्द तल्प, तोदेल्य मणुप्यचं ॥६॥

गायमावार्थं कथानकादयसेयकसेदम्—अरिष इव भरहवाचे रादिणभरह्वमज्जसंरमि ! निघमकंपितं परम-
 वादि कंयिक्रनागपुरं ॥ १ ॥ सुप्रजा सीलेष्य धर्मेण भूरिणा पाद्यूहमाहस्यो । सुमिनेधि जाय नं कुणार परदाराखोषण
 नोगो ॥ २ ॥ वस्त्रिस्त्रामपञ्जकरी पियंपभो धिरगाहीरिषितो व । मश्वरती पररज्जो जायपयोसो सया पत्तर ॥ ३ ॥
 सज्जार्थो सुमज्जोहराग मश्वरतिष्ठपकस्त्रियामो । पुञ्जागसंगसुगया रस्यज्यपयोहरामो व ॥ ४ ॥ सञ्जायामो सुय-
 मोशुपामो सरलामो सुरदिगंयामो । जार्यतो रामामो वक्षिषा आरामपंठीमो ॥५॥ त्र्यस्यसुयस्रवारुद्वयार पारञ्जपु-
 रंयपामो । सञ्चीर जहय सस्त्रयगिरेसु विरफंगामो व ॥ ६ ॥ अषिय अत्य विघ्नमंसिरोयरि पणपयणपणोहिषा पदा-

याओ रेहंति व धम्मियजणक्कित्तीओ सग्गचलियाओ ॥ ७ ॥ तं च अणोगच्छेरयसारं पालेइ विचलवलकलियो । इक्खा-
 गुवंसवसहो वंभो नामेण नरनाहो ॥ ८ ॥ अइपीवरेहि अइदीहरेहि कत्थवि अपत्ततोडेहि । जस्स गुणेहिं व गुणेहि दा-
 मिया सइ थिरा लच्छी ॥ ९ ॥ सामेण य दंडेण य भेएण उवप्पयाणकरणेण । अवसरुपत्तेण जंतो जेण पक्खित्थारिओ
 दूरं ॥ १० ॥ तस्सुब्भडरिउभडकोडिघडणउट्ठभडियपुरिसकारस्स । बहुपणयरयणखाणी चुलणीन्नामा य आसि पिया
 ॥ ११ ॥ अभविंसु तस्स मित्ता निक्कित्तिमसित्तिभावसंजुत्ता । चउरो चउराणचउरबुद्धिकलिया महीपाला ॥ १२ ॥
 कासीणाहो कडओ कणेरुदत्तो य गयउराहिवई । कोसलसामी दीहो चंपाप्फ्ह पुप्फचूलोत्ति ॥ १३ ॥ निरवज्जरज्जिचिं-
 ताधुरंधरो तह धणू महामच्चो । पुत्तो तस्स वर धणू धणियं कलियो पिओगुणेहिं ॥ १४ ॥ ते पंचवि रायाणो वंभाइया
 परुढपणयवसा । विरहं अणिच्छमाणा परोप्परं एवमभाणिंसु ॥ १५ ॥ पत्तेयं पत्तेयं पंचसु रज्जेसु वरिसमेक्केकं नियपरि-
 वारजुएहिं जुगवं चिय संवसेयवं ॥ १६ ॥ वोलीणम्मि य काले केवइए दूरमुण्णयमणाणं । बहुपुण्णपावणिज्जं भोगसुहं भुंज-
 माणाणं ॥ १७ ॥ अह अन्नया कयाई रयणीए मज्झभागसमयम्मि । चुलणी अइफारफले चउदस सुमिणे नियच्छेइ ॥ १८ ॥ जहा;-
 “कुंजरवसहसीहअइसेया-दामसोमरविइयअभिसेया । कुंभंभोरुहसरजलनिहिणो-दिवविमाणरयणगणसिहिणो” ॥ १ ॥

तक्खणमेव पवुद्धा सा मुद्धा कहइ वंभनरवइणो । जह सामि ! संपइ मए चउदस सुमिणा इमे दिट्ठा ॥ १९ ॥ राया
 रंजियहियओ धाराहयनीवकुसुमसमपुलओ । फुल्लिंदीवरनयणो भणइ इमं देवि ! ते होही ॥ २० ॥ अमह कुलकप्प
 रुक्खो कुलज्जओ कुलपईवसंकासो । महिमंडलमउलमणी गुणरयणखणी सुपुत्तो त्ति ॥ २१ ॥ साहियनवमासंते संतेसु

च धामोपूषिहमरेतु । एजोइयदिसिबको आमो ठणमो कणपमणो ॥ २२ ॥ पञ्चापणपार्शु विट्टिपसु धियिराज-
 क्कमेसु । समयम्मि तस्स नामं पइद्वियं वेमदवत्थि ॥ २३ ॥ सियपपवत्तोमनंइत्थमिण शुद्धिं एसं ठनुं चारत्तो । वच्छी-
 मिवाससिरिचण्डकसियपच्छत्थो एत्तो ॥ २४ ॥ कएएए समए कटगाएएसु पचेत्तु वंमसिपपासे । वंमसस सिरे रोगो
 जामो दावियसुपणसोओ ॥ २५ ॥ सुत्तएपारगेदि वहाणवित्थेहि ओत्तहार्यसु । सम्मं पंगंमिपसुवि न नियणए जा
 सिरोविबणा ॥ २६ ॥ मरणावसाणमेरुं जयमेरुं निष्कपं मणे क्कओ । वाहरिया क्कगार्इ समत्थिमो वंमदत्तो सिं ॥ २७ ॥
 अए सपत्तकत्ताकुत्तओ पाविवनीसेत्तरत्तएपम्मारो । जापए सुमो मनेसो ठए क्कापपं ति मप्पिया प ॥ २८ ॥ एत्तो क्कमेण
 पत्तो परत्तोपएम्मि वंमनरत्ताओ । मयकत्तेत्तु क्कएत्तुं सत्थेसुवि अणपसिदेत्तु ॥ २९ ॥ ठे एत्तकत्तसत्थं संठाणिय तटय
 दीहनरत्तां । क्कगार्इ तिप्पि विवा सुंपत्ता नियनियएत्तेत्तु ॥ ३० ॥ पुत्तणीए दीहरत्तं य वेणइयि क्कम्माइ धितयत्तानं ।
 सीत्तव्यदइत्तपयको अत्तमोष किअंभिमो मण्णो ॥ ३१ ॥ अणणियकुत्तमात्तिव्वा पुत्तणी च्चुत्तपुणेण वित्तरस । न्दूर-
 गिस्सपत्तमत्तव्वा रत्तिस्सा पावदीरंमि ॥ ३२ ॥ इयरो तण छिहरंमो कुत्तिठगार्इ विसयगिन्निविसपुण्णो । पुत्तणीपर च-
 च्चो संजामो दीहएत्तो ए ॥ ३३ ॥ नायं नीत्तेत्तमिणं चरियं पुत्तणीए सीत्तमंगकत्तं । पणुणाअत्तयेण विविधियं च मो
 कुमएत्तकत्तमो ॥ ३४ ॥ मप्पिमो ए परपणू तेण पुत्त कुमएत्त अप्पमणेने । कुत्ता च्चरीरएत्ता अण्णणी को सुंदरा
 जेण ॥ ३५ ॥ समए ए मागचरियं जाण्णवेवदमं तए तयं । जेण ए पायेत्त इमो एवएपं केणए छत्तेण ॥ ३६ ॥ एय-
 एत्ते अण्णणीए चरिए ठो ति वममरिचत्तणाओ । कुमरो क्कत्तपसेरुं संजामो ओपणाभिमुरो ॥ ३७ ॥ अण्णणीए अण-

णकए जे जे असमाणजाइणो जीवा । कोइलकायाईया विसरिसआथारकरणरया ॥ ३८ ॥ अंतैउरस्स अंतै गयाइ तीए
 य ते पदंसेइ । भणइ य सकोववयणो अम्ब ! निगिण्हामि अहमेए ॥ ३९ ॥ अन्नोच्चिय जो मज्झं रज्जेऽणायारसेवणं
 काही । दूरं निगिण्हियबो निरवेक्खमणेण सो सवो ॥ ४० ॥ एवं अणेगवारे विणिगिण्हंतं तद्वा पभासंतं । दट्ठूणवंब-
 दत्तं दीहो चुलणिं समुल्लवइ ॥ ४१ ॥ नेयं परिणामसुहं जं जंपइ एस तुज्झ किल पुत्तो । सा भणइ बालभावो इत्थवर-
 ज्झइ न सबभावो ॥ ४२ ॥ मुद्धे ! न अन्नहेयं आरूढो जोधणं इमो कुमरो । मुज्झं तुज्झ य मरुणाय होहिही भणइ इय
 दीहो ॥ ४३ ॥ तो मारिज्जउ एसो केणावि अलक्खिएणुवाएण । मइ साहीणो भदे अन्ने होहिति तुह पुत्ता ॥ ४४ ॥
 रइरागपरवसाए इहपरभवकज्जवंझचित्ताए । पडिवन्नं चुलणीए धिरत्थु इत्थीण चरियाई ॥ ४५ ॥ जं सबलक्खणधरे
 लायणुक्करिसनिजियकुसुमसरे । सबाविणयविरहिए नियपुत्ते ववसिया एवं ॥ ४६ ॥ वरिया य तेहिं तत्तो तस्स कए
 भूमिपहुसुया एगा । पडणीकयं च सबं विवाहपाउगमुवगरणं ॥ ४७ ॥ थंभसयन्निविट्ठं अइगूढपवेसनिगमदुवारं ।
 कारावियं जउहरं वासनिमित्तं कुमारस्स ॥ ४८ ॥ गाओ एस वइयरो धणुणा तो रज्जकज्जकुसलेण । भणिओ य दीह-
 राया एस सुओ वरधणू मज्झ ॥ ४९ ॥ संपत्तजोधणभरो निबाहसहो य रज्जकज्जाण । वणगमणावसरो मे अणुमणसु
 जामि जं तत्थ ॥ ५० ॥ तो कइयवेण भणिओ दीहेण अमच्च ! एयनयरठिओ । दाणाइणा पहाणं करेसु परलोयणुट्ठाणं
 ॥ ५१ ॥ पडिवज्जिऊण एयं पुरपरिसरबाहिगंगतीरम्मि । काराविया विसाला एगा धणुणा पवा पवरा ॥ ५२ ॥ परिवा-
 यगाण तह भिक्खुगाण गाणाविहाण पहियाण । भद्दगइंदोष तंहि दाणं दाउं पयट्ठो सो ॥ ५३ ॥ सम्माणदाणगहि-

पृष्टि अर्पणो निबिधेसुसिद्धि । चरगागमं सुतं कठवर आब अङ्गोर्दं ॥ ५४ ॥ एवं डिपस्मि नरवरकृष्णा सा मिय-
 पपरिबारसमेधां । बीवाहृत्यं पत्ता कंपिते कसियपटाए ॥ ५५ ॥ विषं पामिगाइले वासलिमिषं तमो य एणीए । वर-
 धनुबहूसमेधो प्वेष्ठिमो अङ्गोर्दं कुमरो ॥ ५६ ॥ आमदुगस्मि भागए निसाइ पत्ताठिं च सं मवणं । आमो य कड-
 यठरयो अइमीमो सबमो वस्स ॥ ५७ ॥ पक्खुधियअछलिमिं कुमरेणायज्जिअण इठपोळं । आदुच्छिम्यो वरपणू
 फिमंठे वमरमेवंति ॥ ५८ ॥ कुमर ! तुहाणत्तवए एसो बीवाहृत्यो दइमो । एता न रायकृष्णा अण्णच्चिय काइ
 तस्सरिखा ॥ ५९ ॥ तो तीह मंदपणमो कुमरो जंघेइ किं विरेपमस्यो ! । सो मम्मिमो वरपणुणा पण्हिएपहारं अरो देउ
 ॥ ६० ॥ विष्णस्मि तस्मि एवं सुरंगवारं विजिम्भाया तेण । रोण्णिवि गंगतीरे पवापपसस्मि संपत्ता ॥ ६१ ॥ पुवं चिय
 पणुणा ठाविबस्मि अजस्मि तुरयतुवकस्मि । तक्खण्णसाग्घा से एण्णासं ओपक्काविग्घाया ॥ ६२ ॥ वरदीहएएएएएएएण
 खेरया सपि निबडिया तुरया । पापहिं चैव गंतुं उग्गा पत्ता तमो गामं ॥ ६३ ॥ कुडुआमिहण्णमेरुं कुमरेणं वरपणू
 इमं मम्मिमो । अइ वाएए धुहा मे परिसंठो तइ इहं आमो ॥ ६४ ॥ गामबहिस्मि य तं ठाविअणं गामंठेरे पविडो सो ।
 वेएण णंइमिये भागएणं मुंडाविमो कुमरो ॥ ६५ ॥ वात्थे कसायरसे मियासिमो पइएण वडो .प । चरंगुडेण वण्णे
 सिरिवण्णो सण्णिकुअसिअमो ॥ ६६ ॥ वेसविंवासासो वरपणुणासि य कम्मो पयपवो । अइ कइवि दीहाराया आणेअ
 इण्णेण तो मग्घे ॥ ६७ ॥ इव संममं पईवा तण्णविवारं तवा कुणंठा य । गामंठो संपत्ता एगामो माएणगिहामो ॥ ६८ ॥
 निगम्म वात्थवेडेण मासिया अुअइह गोईमि । मुधा तत्थ निबोच्चियनीरंए तपवसाणस्मि ॥ ६९ ॥ एगा पहाणमविजा

कुमरस्स सिरम्मि अक्खए देइ । भणइ य वंधुमईए कण्णाइ वरो इमो होही ॥ ७० ॥ अच्चंतं णियगोवणपरेण भणियं
 अमच्चपुत्तेण । किं अस्स कए किज्जइ खेओ मुखस्स वडुयस्स ॥ ७१ ॥ उप्फुल्लोयणेणं भणियं घरसामिणा सुणसु
 सामि ! । नेमित्तिएण पुंघं भणियमिणं जो घरे एही ॥ ७२ ॥ पट्टाच्छाइयवत्थो मित्तजुओ भोचणं करिइत्तइ य । पुयाए
 वालाए वरो स होही न उण अन्नो ॥ ७३ ॥ तो तम्मि धेव दिवसे पाणिगहणं करेइ सो कुमरो । तक्खणमेव विलगो
 परोप्परं निव्वरो नेहो ॥ ७४ ॥ तुच्छीहूओ जणगाइएसु चिरपरिचिएसुवि जणेसु । पडिबंधो तीए जं भणंति कुसला
 इ एरिसगं ॥ ७५ ॥ वालत्तणम्मि पिइमाइभाइसहियायणो पिओ होइ । आरुढजोघणाणं जुम्मईण पिओ पिओ एगो
 ॥ ७६ ॥ नीया रयणी सा तेण तीए सद्धिं सकोउगमणाए । अइलज्जालुत्तणओ संधंमणुप्पणंतीए ॥ ७७ ॥ वीयदिणे
 वरघणुणा भणिओ गंतवमत्थि ते दूरं । कहिओ वंधुमईए सब्भावो निगया दोवि ॥ ७८ ॥ गामंतरम्मि पत्ता अइडूर-
 पहम्मि वरघणू तत्थ । सलिलनिमित्तमइगओ लहुं तओ निगओ भणइ ॥ ७९ ॥ निसुओ जणप्पवाओ मए जह्वा दीह-
 राइणा मग्गा । संधेवि वंभदत्तस्स गहणहेओ निरुद्धत्ति ॥ ८० ॥ ता नासिज्जउ दूरेण मग्गचांगं करित्तु गच्छामो । जाया
 महाडवीए पडिया तिसिओ वहुं कुमरो ॥ ८१ ॥ वरघणुणा वडहिट्ठा ठविओ एसो गओ स सलिलट्ठा । जायं दिणाव-
 साणं न लद्धमुदगं परं एसो ॥ ८२ ॥ दिट्ठो दीहभडेहि दढं च हम्मंतओ सरोसेहि । पत्तो कुमरासन्ने कहिवि विरलहु-
 मंतरिओ ॥ ८३ ॥ कयसंकेओ विहिओ तेण कुमारो पलायसु सुदूरं । तत्तो स तिववेगो पलायमाणो दुरुत्तारं ॥ ८४ ॥
 कंतारं कायरलोयसोयसंपायगं गओ जत्थ । हरिणारिणो वियंभंति भीमएवभरियगिरिकुहरा ॥ ८५ ॥ रविपाया जत्थ

न लोपति तदुपलपठपैरिवा । मये नवननदतर्दमसूरै क्वमयाभो ॥ ८१ ॥ मवरायपयगपकुंमगडियमुवाहलाहं
 रेति । अतुण्यपवस्त्रिहरमस्त्रिजारापकीभो प ॥ ८० ॥ अत्र नहुमितमहसद्विपचिगसंरंठद्विरेष । माह मदी
 पणवेपपफउवाडपपरथेयेव ॥ ८८ ॥ नं वामपुरं ववराहयदि वईरुंडुवरीपदि । वरुवाहसिहरोडंबियदि भीमेदि प-
 गव ॥ ८९ ॥ आभयो हरिद्विस्त्रिबसमवाइरद्विभियरुडुयेदि । निचं संगासुकरिसकरणे पद्वियडोवाप्यं ॥ ९० ॥ गयगंयग-
 स्त्रियेसुं वरुसु सरुफ्फुसु गुमिसेसु । करिसंक्रियो मईवा मनीति विहलकमा अरप ॥ ९१ ॥ अत्र गमईति कइजो हेमंतं वरु-
 वरगसंभमा । सपयं पसरियमइगुरुस्मी ससुण्णेदि पवयेदि ॥ ९२ ॥ वणुसुगुरास्त्रिंठो सं भवस्त्रिमईकमिपु सइयदिये ।
 पेचइ ठावसमेसुं वपसुस्त्रिपठसुं पघसमयं ॥ ९३ ॥ सईसभमिसेजसि संवाया वस्त्र सीदियासंछा । पयपजिवायपुरस्व-
 रमापुडो तेज सो मयवे ॥ ९४ ॥ तुन्वाजमासभो वस्त्र वेस कदिमो ठमो कुडवार्त्स । नीमो समीयमाभासिमो यं
 सप्यवसमेपयं ॥ ९५ ॥ वपुपववावमेयं रण्यं सुण्णं व सज्जजजेय ॥ सा कर तुर वागमयं ज्ञायं संपइ महाभाग ।
 ॥ ९६ ॥ सम्भाबमस्ममेयं नाऊय वइद्विजो सिपगिरस्स । कुमरेणं पुचंठो कदिमो सवोसि कुडवइयो ॥ ९७ ॥ वृम-
 गप्यजपपरवसेय कुठसामिया वमो मस्त्रिबो । ईमस्स तुम्ह पिउणो भायाइं चोउगो वासि ॥ ९८ ॥ ता वक्क । निमो
 बिइ पघ आसभो निम्मवं परिवसादि । मुणसु विद्यापमेवारिसाइं संवारचरियाइं ॥ ९९ ॥ शोऊय वसयामो वइ भि-
 धामो वरुस्स अंतम्मि । वर परिियाठ क्कामो कायंसे इपरक्कामो ॥ १०० ॥ वइ इत्थं मवपके सच्छीसिउवा वणु-
 चमकुळा प । होजो वरुवसावो जीवा जावसि विवरीया ॥ १०१ ॥ इलीचरिपसु न वोइ केणं विम्हमो विद्याभो

वा । कज्जो जओ अणजाओ इमाउ अणवट्टियमणाओ ॥ १०२ ॥ रज्जंति अरत्तेसुवि णियमणचवलत्तणेण एयाओ ।
 अणिमित्तं चिय रत्तेसु इत्ति पावंति य विरत्तिं ॥ १०३ ॥ खणरत्ताणं कूराण चैव अवसाणविहियतिमिराण । संज्ञाण
 व रामाणं वसम्मि को कुसलभुवहइ ? ॥ १०४ ॥ तम्हा चयसु विसायं जं धीरच्चिय तरंति विसंमदसं । इयरे गहिइजले
 इव अतारागा इत्ति बुद्धंति ॥ १०५ ॥ लद्धाभिप्पाओ कुलवइस्स सो तत्थ अच्चिउं लगो । पत्तो वासारत्तो जलवा-
 हाउलियगयणयलो ॥ १०६ ॥ नवनीलियवत्थेहिं व सबत्थ समुत्थिया तिणेहि मही । विरहिजणुम्माहेहिं व फुरियं तह
 इंदगेवेहिं ॥ १०७ ॥ सुमुणीण माणसाणि व धवलउ विंभिया वलायाओ । सुयणाण संगमेण व नियइदाहो जणो
 जाओ ॥ १०८ ॥ उज्जोइयभुवणयला पत्ता च्चिय निहयदूरतिमिरभरा । धम्मियजणभम्मकहव इत्ति विज्जोइया विज्जू
 ॥ १०९ ॥ अइगहिरघणारवसवणखुहियवलहजणाणुरागाओ । नियठाणाभिमुहाओ पंथियमालाउ चलियाओ ॥ ११० ॥
 सो कुलवइणा धणुवेयमाइयाओ कलाउ सयलाओ । अणहिज्जिययुवाओ सम्ममहिज्जाविओ कुमरो ॥ १११ ॥ पत्तो य
 सरयकालो परिपंडुरजलयवलयकलियनहो । उप्फुल्लकमलवणलोउहंसकलरावरमणिज्जो ॥ ११२ ॥ कइयाइं कंदफलज-
 लगवेसगे तावसे अणुसरंतो । उज्जंतो कुलवइणा कुऊहला तरलिओ संतो ॥ ११३ ॥ सो रंणपरिसरम्मी आलोइंतो
 वणाइं रम्माइं । अंजणगिरिब तुंगं मायंगमहो पलोएइ ॥ ११४ ॥ थिरथोरकरं सियदसणकोडिमोडिज्जमाणवणसंडं ।
 निज्जरइंरंतमयजलनिभरलोलालिपरिकिण्णं ॥ ११५ ॥ सत्तंगपइट्ठाणं कुंभत्थलजियनभत्थलाभेयं । पलयघणगहिरग-

उगमिष्यति परित्पूरियदिवसं ॥ ११९ ॥ सो द्रव्य कुमारं संमुहमितं सरोससिम्बगार् ॥ बलिभोऽभिमुहं पद्यकखमेव नञ्ज
 त्तमो भीमो ॥ १२७ ॥ तं च्छिन्नो गेने विजनुसंभेचमपसायमायेयं । पक्सिष्यपुत्तरीयं क्कळ्णं मंङ्कलागारं ॥ ११८ ॥
 र्भमुदमिसरा तेजावि तस्सल्ला खेप गद्वियमुत्सिचं । मुंशारंरेण नादंगभम्मि आमो स रोसंघो ॥ ११९ ॥ आ सो रण्य-
 गार्दो गदिवं दपनपयेस उच्छिन्न । तं कुमरेण भस्सुत्तो वो रं कीछाविमो छगो ॥ १२० ॥ मुंङ्कलामायपुंसषषपहि-
 यपेगस्य तस्य यज इरियो । मसुमगगामिषो तणमद कुमरो पाविमो पुरमो ॥ १२१ ॥ वा आ सो लस्सियकमो
 जामो च्छिन्नप पच्छिमे भागे । मुत्तिपदारेल्य इमो यिमुच्छाणाएवत्तदं ॥ १२२ ॥ परियत्त आ तत्तो मवंत्तुत्तं क्कमेद
 ता इयते । वयत्तरात्तमागेथ करवत्तामुत्सिपत्तत्तमागो ॥ १२३ ॥ एवं कुखालपणेण मामिमो व्वा सुमं परं पत्तो । तत्तो
 पंभियत्तदेमपारिसवयदमाम्भुरं ॥ १२४ ॥ त्तगो क्कालिगीएण गाइवं मुक्कसेसवावारो । कुमरो ताव करिवो माय-
 ल्कइ त्तमुत्तिषण्णो ॥ १२५ ॥ किंषि अपेच्छंतो त्त्त पिरमिद्वियकरो निक्कळ्णमपसरो । च्छिन्नच्छिद्विरप कामो खुणेण
 सो कारणादिवाई ॥ १२६ ॥ दसमण्णत्तगपयंक्कपल पविमुक्कसपत्तासेण । विद्वियपत्ते कुमरेण 'सो त्तमो सुवत्तमाक्करो
 ॥ १२७ ॥ पत्तिपुत्तत्तोमो मद इत्तियं सत्तियं सत्तियं समुत्तरिच्छाण । त्तगो गंतुं पत्तिपत्तपरायणो म्मुत्तिस्सिचके' ॥ १२८ ॥
 तत्तो पिसंमुत्तवाई परिभसंतो नईए पणाए । तं देसद्वियगिरिणो कुत्तरामो नीत्तंतीप ॥ १२९ ॥ तत्तत्तत्तियं पुराणं मत्ति-
 पण्णिं तं च्छिन्नमिच्छेय । त्तयत्तस्सिच्छत्तं नगर भेगमद पासई कुमारो ॥ १३० ॥ त्त्तदंमथम्मि 'संजावत्तोत्ततो विरि-

विश्वं लगी । जावं ताव नियच्छइ वंसकुडंगं महागुविलं ॥ १३१ ॥ परिमुक्कपासखेडगखगं तो कोउगेण तं खगं ।
 वाहेइ वंसयालीइ तीइ छेयत्थमायरओ ॥ १३२ ॥ पडियं वंसकुडंगं तं इत्ति तदंतरालभागम्मि । पडिपुण्णचंदमंडल-
 सरिसं तह वयणतामरसं ॥ १३३ ॥ दहूण दुट्टवेट्टिपमेयं विहियं मए जमेरिसगो । निट्टओ अंकयवराहो कोइ नरो
 सज्जणसरुवो ॥ १३४ ॥ हज्जी मह बाहुवलं कोऊहलमलियमेरिसं मज्झं । पच्छायावपरवसो किं करणिज्जंति चितेइ
 ॥ १३५ ॥ आलोक्यंतेणं दिसंतराई दिट्ठं कवंधमुद्धकमं । पारद्धधूमपाणं विज्जासंसाहणपहाणं ॥ १३६ ॥ अहिययरं से
 अधिई जाया हा हा मए कओ विग्घो । एयरस ता किमित्तो होज्जा मे पडिविहाणंति ॥ १३७ ॥ इय झूरमाणहियओ
 जा परिसक्कइ निहालए ताव । उज्जाणमुज्जुयागारसालसंदोहसोहिह्लं ॥ १३८ ॥ वियसियसबोउयसाहिडुसुमसंभारपरिम-
 लवलोलं । जत्थालिजालमइकलरवरुद्धदिसं सया सहइ ॥ १३९ ॥ तह उच्चतालतरुसंडमंडली भाइ पवणकयकंपा ।
 कुमरनवरुवदंसणविग्घयरसधुणियसीसव ॥ १४० ॥ तत्थ य महल्लपलवकंकिल्लितरुहिं सबओ चेव । परिकिण्णं पासायं
 सत्ततलं ऊसियपडागं ॥ १४१ ॥ नियभित्तिभागपसरंतकंतिपवभारसलिलधोयदिसं । तुंगत्तणगुणघट्टियरविरहपहसिहर-
 संताणं ॥ १४२ ॥ पासइ पासपरिट्टियसरसीजलसीयलेण पवणेण । दुरोसारियदाहप्पसरं मणिकम्मरम्मंतलं ॥ १४३ ॥
 तत्थ कमेणारुढो भूम्मीए सत्तमीइ पेच्छेइ । एगं कमलदलच्छं कण्णं लायण्णजलजलहिं ॥ १४४ ॥ तो रुवाखित्तमणो
 उण्णुखविलीयणो य पुणरुत्तं । तं चेव पासमाणो विचिंतित्तो इय समाढत्तो ॥ १४५ ॥ घेत्तुं केइ अपुवे परमाणू मीसि-
 ऊण अमएण । नियसिप्पदंसंणत्थं नूणमिमा निम्मिया विहिणा ॥ १४६ ॥ णूणं पएहिं दलित्तो चंदो मुहमच्छरं परिव-

दंतो । वयनरुच्छात् खंडीमायं कइमज्जहा वैश्व ॥ १४७ ॥ इत्थे निर्वचयिषं वियसुरसरिवित्तल्लवास्तुयापुच्छिं । एवमार-
 सिजयजपयैवहुदुमसरसपणककमां व ॥ १४८ ॥ यत्थे पयंगफरिजो निविठफराणानिपीवजातशुषं । मज्जे मज्जसिद्धि-
 रेमराइमिसदाणछेइमिं ॥ १४९ ॥ एसा सहावगदिरा माही एयाहि नज्जइ खणेण । एववेइकारियो इस्सिगइ मपरइ-
 परसत्थ ॥ १५० ॥ तिक्खीमिसेयिमीय इवरे रेइसि विज्जि रेइजो । मज्जे विट्ठिमिधियायो नियत्थुमिधियविट्ठुयणाए
 ॥ १५१ ॥ इट्ठपीजयप्पमंडलत्थ वज्जवत्थ को छोइ । एइ इमीय खं समरसारपुक्कयफळगसमं ॥ १५२ ॥ कप्पयत्तुज्जो
 छपायए दोमि रेइसिमीय पाट्टुयो । करयत्तवाव करकइत्तुसुमार समिठककवायो ॥ १५३ ॥ छोइइ वयणमिमीए कसिपुक्क-
 ठकत्थिंपुंतठककजां । सत्थिमंडलं व इवटिं वरंठव्वाकसिक्कयणपइसं ॥ १५४ ॥ दीइरनयणनर्यंय वम्मइवाओ निरेवरे
 ज्जाइ । कइमज्जा तागीए दीसइ मपुहा वज्जुत्थव ! ॥ १५५ ॥ गोरे मुइत्थि एर्यंय मत्त म्भरते मिसग्गसोअपइो । रसो-
 प्पळयत्तवत्तव ववत्तकम्मत्थे कवमिवात्थो ॥ १५६ ॥ सवमसा सइठि एर्यंय न्यप्पसरिपवाइपडिज्जत्थणकुससा । मसुवाप-
 तुज्जो भंते वम्मइवाइत्थ पासव ॥ १५७ ॥ अयो वं वं वीसाइ अयपवकवं इमाइ देइत्थि । तं तं मणविप्पुइकारि होइ
 सुत्तवत्थंयाए व ॥ १५८ ॥ रिद्धो तीय अम्मुद्धिओ व विप्पे व आसवं तथो । पुट्ठा सा तेप पुंनं इअ सुंवरि एत्थ परि-
 वससि ? ॥ १५९ ॥ सग्गसकम्मसंतगताइ तीइं परिक्खियिं महाभाण ! । गक्खो माइ पुंरंभो न, तरामि- सयं परिक्खेवं
 ॥ १६० ॥ ता कइत्तु तुंनं नियमेव वइवटं को तुंनं इइ कवं वा ? । गंतुं वयइत्थो दोसि सोत्तमेवं तज्जो कुमते ॥ १६१ ॥

तीसे कलकोइलकोमलाइ अइनिउणभणणकुसुलाए । वाणीइ रंजियमणो जहट्टियं कहिउमाढत्तो ॥ १६२ ॥ पंचालसा
 मिणो वंभराईणो सुयणु ! वंभदत्तो हं । पुत्तो कज्जवसाओ समागओ रणमज्झम्मि ॥ १६३ ॥ तवयणाणंतरमेव हरिस-
 सल्लेण पूरियच्छिपुडा । सबंगुगयरोमंचकंचुया सोमवयणा य ॥ १६४ ॥ पडिया कमकमलेसुं तओ.य सा तस्स रो-
 विउं लग्गा । कारुणमहणवसणिणेण तेणुन्नयं काउं ॥ १६५ ॥ वयणसरोरुहमाभासिया य.मा रुयसु कलुणरव-
 गवमं । कहसु जहट्टियमाकंदणस्स जं कारणमिमस्स ॥ १६६ ॥ परिफुसियनयणसल्लिला सा भणइ कुमार ? हं तुहं चेव ।
 चुलणीए देवीए संहोयरपुप्फचूलस्स ॥ १६७ ॥ नरवइणो धूयां तुम्ह चेव दिन्ना पडिच्छमाणीए । मह वीवाहस्स.दिणं
 जायं तिदिणा घरुज्जाणे ॥ १६८ ॥ पुलिणम्मि दीहियाए णाणाकीलाहि कीलमाणी तु । विज्जाहराहमेणं केणावि अहं
 समाणीया ॥ १६९ ॥ बंधुविरहगिगड्झंतमाणसा जाव एत्थ चिट्ठामि । ताव तुमं अवितकियहिरणवुट्ठीसमो सहसा
 ॥ १७० ॥ कत्तोवि आगओ मज्झ पुण्णजोगेण जीवियवासा । संपुन्ना तेण पुणो बुत्ता सो कत्थ मह सत्तू ? ॥ १७१ ॥
 जेण परिक्खेमि वलं तस्स अहं, भासियं तओ तीए । दिन्ना मे विज्जा संकरित्ति तेणं पढियसिद्धा ॥ १७२ ॥ भणियं च
 तुज्झ एसा सुमरियमेत्ता भवित्तु परिवारो । साहियमाणं कज्जं काही पडिणीयरक्खं च ॥ १७३ ॥ साहिस्सइ य वइयरं
 मम संतं, समरिया तए एसा । नामेण नट्टमत्तो विक्खाओ सोवि भुवणम्मि ॥ १७४ ॥ पुत्तेहिं समहियाए मम तेयं अस-
 हमाणओ संतो । विज्जासिद्धिनिमित्तं मं मोत्तुमिमम्मि पासाए ॥ १७५ ॥ भगिणीण जाणणकए विज्जं जाणावणं च

वेसेन । वंसकुटीरो गणमि संपदं सो पविहोसि ॥ १७१ ॥ मं परिपेही साप्रियविजो अखं च सिचिद्विबसो से । सिद्धं
 कुमेरेण तमो अहा इमो सो मय अज ॥ १७० ॥ हरिसुस्ससिबसरीरा सा मासह सुद्ध सुद्ध से विदियं । खं तारिसाण
 बुद्धपपराय मरुवं पिय वरं ति ॥ १७८ ॥ गंपवस्विवारेणं परिणीया सककणं पणयसाणी । तीए य समं स ठिमो आ
 कण्डं किंरि ता निसुमो ॥ १७९ ॥ समय अममि सुहाडुडिसमो सवणतोसमुवणितो । पियवसयाण सरो पुडा सा वेण
 भिमिबं ति । ॥ १८० ॥ एवामो तामो गुर अजवत्त । सगुत्त नइमवत्त । मणिणीमो संइविसाहानामगाओ सुर-
 धामो ॥ १८१ ॥ तत्त विवाहमिमिचं पेपुं उवगरणमागया पाय । ता तुग्गे योवमरकमेह छु पयठणामो ॥ १८२ ॥
 आयाति मावभेयासिमस्सि नत्थी तुममि मयुराओ । अइ होही ता रत्तं पढागमुवरि पयास्सि ॥ १८३ ॥ मअह
 परिपंदुरमेवमेस वीय विण्णसंकेमो । येवाय वेहाय ववसपढागं परिचळं ॥ १८४ ॥ वडुणमपयळंतो तयो वपसाओ
 गिरिमिगुजमि । पवो रिई च महासरोवरं केरिसं तं च ॥ १८५ ॥ सअणमनं व सच्छं परपियकरणं व सीयकससवं ।
 छावेणं से-गाइविदियं व षडुठोसख्खोळं ॥ १८६ ॥ कामिदुद्धं व, समुज्जठकवं चंदस्स विययठाणं व । शियवं व फलि-
 इगिरिणो अठमिदियच्छिं व मयपारं ॥ १८७ ॥ गेयजंगणोवदप्यणकल्ये गळियदि केसकुसुमेदि । नयणअजणेदि सगुडुडु-
 नेदि कमउणसठतेदि ॥ १८८ ॥ एह विठगबंदपेदि इमो तमो मवणगोयरगयदि । संसूरयलेपुरनारिण्णामणकिदुउस-
 मासीई ॥ १८९ ॥ व्थामो एह्य अहिच्छर छिसपरकम्मसवसंठावो । अग्याइपवियपुंडरीयसुरसुरभिगंपमरो ॥ १९० ॥

तीरुत्तिण्णेण पलोइया य सरपच्छिमुत्तरे भाए । नवतारुणा उन्नयपओहरा कन्नगा एगा ॥ १९१ ॥ तक्कालारोवियचा-
 वंदडमुक्केहि मम्महसरेहि । सल्लिज्जंतसरीरो वण्णेओ सो समाढत्तो ॥ १९२ ॥ अब्बो सुकयपरिणई, मज्झं सा जं कुंरंगसु-
 यनयणा । रण्णे एयम्मि कहिंचि दिट्ठिपहचारिणी जाया ॥ १९३ ॥ धवलेहिं सिणेहसमुज्जलेहिं नयणेहिं तं पलोयंसी ।
 चलिया तुओ पएसा विज्जुव्व अदंसणीहूआ ॥ १९४ ॥ तत्तो मुहुत्तमेत्तेण पेसिया चेडिया इमीइ ईहं । पत्ता समप्पियं
 वत्थजुयलमइकोमलमहग्घं ॥ १९५ ॥ तंवलं पुप्फाणि य अन्नं पि .सरीरसंठिईजोगं । भणियं च, तीइ जा सा सरपेरंते
 तए दिट्ठा ॥ १९६ ॥ संतोसदाणमेयं पहियं तीए तुहं तहा भणियं । मज्झाभिमुहं हलि ! वणंलयाइ एसो महाभागो
 ॥ १९७ ॥ जह महपिउमंतिगिहे संजायइ संठिओ तहा कुणसु । ता एह तत्थ तुब्भे नीतो तो मंतिगेहम्मि ॥ १९८ ॥
 मउलियकरकमंलाए भणिओ मंतीइ तीइ जह एसो । तुह सामिणो सुयाए पहिओ सिरिकंतनामाए ॥ १९९ ॥ तो
 दट्ठवो तह ठाउरवेण विहियं तहेव सच्चिेण । वीयदिणे कमलायरवंधुम्मि समुट्टिए सूरे ॥ २०० ॥ नीओ रण्णो वज्जाउ-
 हस्स पासम्मि तेण सो दट्ठं । अब्बुट्ठिओ विदिणं धुरम्मि अह आसणं तस्स ॥ २०१ ॥ पुट्ठो बुत्तंतं साहिओ य तेणवि
 जहोचियं एसो । भुत्तुत्तरकाले भासिओ य जह तुम्हमग्गेहिं ॥ २०२ ॥ अन्नं विसिट्ठसागयकिच्चं काउं न तीएए किंचि ।
 सिरिकंताए पाणिग्गहणं ता कीरउ इयाणिं ॥ २०३ ॥ सुच्छे दिणम्मि वित्तो वीवाहो पुच्छिया अह कयाइ । सिरिकंता
 मह एगाणिणोवि तं कह णु दिन्नासि ? ॥ २०४ ॥ सियदसणपहापहकरपंडुरविहियाहरा भणइ एसा । मम एस पिया
 बहुवलदाइयपरिपीडिओ संतो ॥ २०५ ॥ अइविसमपल्लिमगं समस्सिओ तह य नगरगामाइं । पइदिवसं गंतूणं इमस्मि

पुनगमि पविसेंद्र ॥ २०९ ॥ सिरिमहनामाए पण्यइजीए जाया बरव्वर पुताजे ! बररि अहे विवज्जो यतथा य मिययी-
 वियाओसि ॥ २०७ ॥ यथा तास्सज्जमरे मस्सिषा सोवेसि पुसि ! नारर्षाणो । इरे मग्गस विरुद्धा पदेसि तमो इए एव
 ॥ २०८ ॥ सो मयइरणो कइयाइ कोइ मथा पदेज्ज तो मग्गस । सो कश्चियवो खेणाइस्सु कइइसि अं खोत्तं ॥ २०९ ॥
 ब्रह्ममि रिअे परकोगतपदिपेसिषा इमं पडिं । मेठिणु अइं पथा सरोवरं जल्य तं णइआओ ॥ २१० ॥ विट्ठो तुमं सउ-
 करअ ! सोइगिबमासिअीमअयअणणो । इय एसो परअर्षां ओ पुट्ठो आसि से पुवं ॥ २११ ॥ सो सिरिकंवाए समं
 विसयसुइं निस्समं अणुइकंठो । बोअेइ कअकमअमि बासरे पस्सिनाइो सो ॥ २१२ ॥ मिययबडेण समेओ समीयदेसं-
 ठराई इविउसुणो । पस्सीओ निगमो सोवि तेणं सडिं समुअअिओ ॥ २१३ ॥ इंतवणानपाडिं कमउसरोषरतअमि सइ-
 सडि । आपोइओ वरअणू तेजासि इमो वडो दोसि ॥ २१४ ॥ पअमअणमअिउधारात्तनूइसिअव मअयअओभोगा । व-
 ठअपुअिमाअंरअंअिओ गिमअुअुपअ ॥ २१५ ॥ किंपि अणकसेयं वाइअसंमअुवगम्म रोविअं सगा । संठअिओ प
 कुमारी वरअणुणा सुइसिअओ प ॥ २१६ ॥ परिपुट्ठो कुमरो सुअए ! कअसु किं से मअण्यरोअअमि । अणुअयं तेअावि
 प कश्चियं सअंवि मियअरिवे ॥ २१७ ॥ वरअणुणावि प मअिये कुमार ! सुअअ समअि अं विअं ! ताया इं नग्गोइस्स
 रेइआले तुमं अविअं ॥ २१८ ॥ अअदेअं आअ गओ विअं अ महाअरे मअिअिपुअए । येएअण अअं अअिओ सुइअिगे, ताव
 रिट्ठो इं ॥ २१९ ॥ दीअुअिअेअि सअअअअअअअएडिं ठअिअो प अइं । पुट्ठो रे रे वरअणु ! कअसु कअि अंअएओ सो !
 ॥ २२० ॥ अअियं अए न अायासि तेडिं सो इअवरं इमो म्मि अइं । अअाअिअंअेअं अअियं अइ वअयअअओ सो

॥ २२१ ॥ एत्तो तओ भमंतो कवडेण गओ. विलोयणपहम्मि । विहिया पलायसु मए तुह सन्ना तो कया वयणे ॥ २२२ ॥
 परिवायगदिन्ना वेयणाइ संहारकारिणी गुलिया । जाओ विचेयणो तो मओत्ति णाऊण परिचत्तो ॥ २२३ ॥ तेसु
 गएसु चिराओ गुलिया सा कहुिया मुहाउ मए । लगो गवेसिओ तं सुमिणेवि न कत्थइ दिट्ठो ॥ २२४ ॥ एगं गामम-
 इगओ दिट्ठो परिवायगो मए तत्थ । सप्पणयं पणमित्ता कोमलवयणेहिं आभट्ठो ॥ २२५ ॥ तेणुत्तं तुह पिउणो वसुभांगो
 नाम परममित्तमहं । कहियं च तुज्झ जणओ पलायमाणो वणम्मि गओ ॥ २२६ ॥ माया ते चंडालाण पाडगे दीहरा-
 इणा ठविया । तहुक्खगहिळो चळिओ य कं पिहणगरमहं ॥ २२७ ॥ काओ कावालियवेसमित्थ पत्तो तओ पवंत्तेण ।
 केणवि अमुणिज्जंतेंण पाडगाओ तओ जणणी ॥ २२८ ॥ अवहरिया पिउमित्तस्स देवसम्मस्स माहणस्स गिहे । मुक्का
 गामे एगम्मि. तुम्ह अण्णेसणपरो हं ॥ २२९ ॥ इहमागओ म्हि चिट्ठंति जाव सुहदुक्खपुच्छणपयट्ठा । ते दोवि ताव
 एक्को आगम्म नरो इय भणेइ ॥ २३० ॥ भो भो महाणुभावा ! न किंचि तुम्हाण हिंडियद्वेण । जम्हा दीहनिउत्ता पत्ता
 जमसणिभा पुरिसा ॥ २३१ ॥ ते दोवि लहुं ताओ वणगहणाओ कहिंचि निगंतुं । महिमंडलं भमंता पत्ता कोसंवि-
 नामपुरिं ॥ २३२ ॥ वहिरुज्जाणे दिट्ठं सिट्ठिसुयाणं महल्लविहवाण । सागरदत्तो अह बुद्धिलो य इह रूढनामाणं ॥ २३३ ॥
 लगं कुक्कुडजुज्झं सयसाहस्सो पणो कओ तत्थ । निहओ सागरदत्तस्स कुक्कुडेणं पयंडेणं ॥ २३४ ॥ सेट्ठिसुयवुद्धिलकु-
 कुडो तओ तेण इयरओ निहओ । रणलगगभगचित्तो सागरदत्तस्स कुक्कुडओ ॥ २३५ ॥ किज्जंतोवि अभिमुहं सो

बुद्धिबहुतुहस्व मेच्छेत् । तुल्यं क्वचि लगं सागरवृक्षो विमो तेज ॥ २१९ ॥ पर्यंतरस्मि भजिया वरपशुणा सेष्टि-
 नैरणा रोषि । एतो किं सप्तमव्याहरोषि इप कुतुरो ममो ? ॥ २१७ ॥ ता पेच्छामि न कुप्यह अर तुम्हे, मासियं
 पदिष्टेय । सागरवृक्षेण न मे सोमो एत्पस्वि द्रवकमो ॥ २१८ ॥ किपु कभिमाणसिञ्चीर क्वममं तयो प मंतिसुमो ।
 पेच्छा बुद्धिबहुतुहमाह तच्छक्येसु विद्वाभो ॥ २१९ ॥ सण्हाव छोहमापाव सुहमाभो नरेसु वचाभो । तो बुद्धिखेण
 पायं अह सिद्धाओ वद्वरो मे ॥ २४० ॥ सपियं समीववेसं तस्सागंणुण भासियं तेण । मा पयवसु वद्वरोमेयमज्जं ते
 पपच्छामि ॥ २४१ ॥ पणउक्तास्स, वरपणू मणाह मेच्छा न किंचि पेच्छामि । सह बुद्धिओ न याणइ अहा ताहा स-
 चियो इपरो ॥ २४२ ॥ तेणपि कट्टियाओ सूँओ ताह नहमाउग्गाओ । कामेष्टियो तओ पुण स तंभपूओ पराक्कि-
 णियो ॥ २४३ ॥ पदिबुद्धो स बुद्धिउक्ताओपि य हरिमागओ ताहे । आया दोविं सरिष्म सागरवृक्षो प वज्जुपुडो
 ॥ २४४ ॥ ते दोवि नेह नियमंथिरस्मि आरोविमो रई रम्मं । विष्टियोपिपपदिबची ते तस्य नयंति केवि दिजे ॥ २४५ ॥
 तलेहन्वियदिया आणयो प अह असया नरो एगो । नीमो एगंठं तेण वरपणू भासिमो एवं ॥ २४६ ॥ ओ सुववद्वरे
 अं पणम्मि तुहं बुद्धिखेण पदिबण्णो । दीणारवद्वउक्ताओ तस्स भिमिचं तुहं पदिबो ॥ २४७ ॥ हातो वाखीससवद्वस्स-
 मोत्तमो बोपुमिब सपण्येओ । हाउकरंढगमाह सो गमो तओ कट्टियो हातो ॥ २४८ ॥ साउवसवद्वरकिणुक्ताओ व परि-
 पंजुरीकपदिओहो । कामसगपूठनिष्ठुउनिम्मसमुसाफळपरो सो ॥ २४९ ॥ सो दंसिमो कुमारस्स तेण निचणं निमाउ-
 वंतेण । विट्ठो नियनामंको तदेगवेसट्टिमो छेहो ॥ २५० ॥ आपुच्छिमो वरपणू कस्सेस वयंस ! संठिमो छेहो । सो

भणइ कुमर ! को सुणाइ एयबुत्तंपरमत्थं ? ॥ २५१ ॥ जं तुम्हसरिसनामा संति अणेगे नरा महीवलए । एवं पडिह-
 यवयणो कुमरो तो मोणमल्लीणो ॥ २५२ ॥ वरधणुणावि स लेहो विहाडिओ पेहिया तहिं गाहा । अइतिव्वम्महुम्माह-
 कारिया एयरुवत्ति ॥ २५३ ॥ जहा;—पत्थिज्जइ जइ हियए जणेण संजोयजणियजत्तेण । तहवि तुअं चिय धणियं रयणवई
 महइ माणेउं ॥ २५४ ॥ वरधणुणो चिंतासंगयस्स कहमेयलेहभावत्थो । णायवो, वीयदिणे पवइगा आगयां एगा ॥ २५५ ॥
 कुमरस्स सिरे कुसुमे तहक्खए निक्खिवेइ भणई य । पुत्तय ! वाससहस्सं जीवसु तो वरधणुं नेइ ॥ २५६ ॥ एगंते तेण
 समं किंचिवि सा मंतिउं झडित्ति गया । तो पुच्छई कुमारो वरधणुमेयाइ किं कहियं ? ॥ २५७ ॥ ईसीसिहसिरवयणो
 तो साहइ वरधणू जहा एसा । पवइया पडिलेहं मं मगइ तस्स लेहस्स ॥ २५८ ॥ भणियं मए जहेसो लेहो निवंबंभ-
 दत्तनामंको ! दीसइ ता कहसु तुमं को एसो वंभदत्तो त्ति ? ॥ २५९ ॥ भणियं तीए सुण सोम ! किंतु न तए पयासि-
 यव्वमिमं । अत्थि इहेव पुरवरे रयणवई सेट्टिणो धूया ॥ २६० ॥ सा बालकालओ च्चिय मइ निद्धा जोवणं समणुपत्ता ।
 तिजगजउज्जयवम्महभिच्छस्स महल्लभल्लिसमं ॥ २६१ ॥ दिट्ठा दिणम्मि अन्नम्मि सा मए किंचि किंचि ज्ञायंती । पल्ह-
 त्थियगंडयला वामे करपल्लवे विमणा ॥ २६२ ॥ तीइ समीवं गंतुं पणत्ता सा मए जहा पुत्ति ! । चिंतासायरलहरीहि
 हीरमाणव तं भासि ॥ २६३ ॥ तो परियणेण भणियं बहूणि दिवसाणि एवमेईए । विमणुम्मणा य पुट्ठा पुणो पुणो
 जाव न कहेइ ॥ २६४ ॥ भणियं तस्स सहीए पियंगुलइयाइ भगवइ ! जहेसा । लज्जंती तुज्ज न किंपि अक्खिउं स-

कर इवाचि ॥ २१५ ॥ ता साहेसि नारं ते परमत्यं बोधियन्मि पण्मि । विपत्ते हीलाहेरं वण्मि बंदावयारम्मि
 ॥ २१६ ॥ नियन्तारण्येव बुद्धिज्ज्ञानेन धर्मं जग्याइ पयाप । सुमन्मि कुकुबालं सुमन्मि कमोचि तल्प गच्यो ॥ २१७ ॥
 दिवो मनुपच्यो कोचि कुमारो तथा इमो चेष । क्षीयसरीरसिरीया विष्ठापयगुरा इमा व्याया ॥ २१८ ॥ तं च मप सो-
 क्त्यं सिधायं वम्महो इमीइ मये । बंदोपप प अछरी बतसिचो कोठकधोको ॥ २१९ ॥ दायिपसिमेहवयणा पमासिवा
 सा मप जहा वण्ठे । नियसम्मायं सम्बूचक्यमकसादि तो भण्ठिबं ॥ २२० ॥ सीप मगवइ ! अजपी पुमं ममं नल्प
 किचिचि ररत्से । अं हुम्ह नो क्खिअइ ता सुव पगगपिठा तं ॥ २२१ ॥ पयाइ पियंगुळयाइ खाजिओ पस वंमप-
 चोचि । वंजालाधिवपुजो क्खिचो प सुगहरवं मन्ह ॥ २२२ ॥ वप्पिदिई मे दिपयं तपो नोचरइ सुविणककळेवि । ता
 जइ पई न पखो मर्यं चरुवं वरं मन्ह ॥ २२३ ॥ तो पुपरवि सा मल्लिया मप जहा पीरिमं कुमसु वण्ठे । । उइ क-
 इज्जमं जइ संपजइ पिंठियमिमं ते ॥ २२४ ॥ व्याया सत्वसपु सा हिबयात्तासणकप मप भणिया । क्खे मप स विदो
 कुमरो नपरीइ मन्मन्मि ॥ २२५ ॥ सोरमिमं सा इरिस्थियदियया वयणं मयेइ अइ तुम्ह । मयवइ ! पसायओ मन्म
 सुवरं रोदिईं सवं ॥ २२६ ॥ कियुव सिस्वासकप वत्स इमं बुद्धिउत्स वपयसा । बाररणे जमप्पसु छेईं च वंयं वळे
 तर्ग ॥ २२७ ॥ इव पस छेइजुवो इतो पेपु कंठगसवंतो । पुरिसत्स कंठे दावं वयंयंजाओ . मप पदिमो ॥ २२८ ॥
 तो छेइवइयतो ते तीप क्खिओ इवाचि पुज रेधि । पदिछेईं तो दिचो गुरलामंको मप छेरो ॥ २२९ ॥ जहा—सिरि-
 वंमरापपुजो वरपपुक्खिचो विहत्तमाइयो । एवववइ रमिरमणो कोमुइमिव पुण्णवरिणंको ॥ २३० ॥ वरपपुजा क-

हियमिणं वुत्तं सोउमुम्मणो कुमरो । जाओ रयणवईए उवरिं अणिभालियाएवि ॥ २८१ ॥ डङ्गइ नलिणीदलसत्थरेवि
 चंदणरसेण सित्तोवि । सो तिष्ठविरहजलणालिद्धो णो णिवुइं लहइ ॥ २८२ ॥ अन्नम्मि दिणे पुरवाहिराउ देसाउ वर-
 धणू कुमरं । आगम्म भणइ णो इह तुम्हमुवट्टाणमुइयं ति ॥ २८३ ॥ जम्हा कोसलवइणा दीहेण गवेसणाकए पुज्झ ।
 इह पुरिसा पेसविया कओ य पुरसाभिणा जत्तो ॥ २८४ ॥ सबत्तो अम्ह गवेसणम्मि इय सुम्मए जणे वाओ । तो
 णायवइयेरं सागरदत्तेण भूमिहरे ॥ २८५ ॥ संगोविया दुवेवि पत्ता रयणी दिसाउ तिमिरेण । आपूरियाउ कज्जलको-
 इलकुलनीलवणणेण ॥ २८६ ॥ भणिओ य सेट्ठिपुत्तो कुमरेण जहां तथा कुण्णु अम्हं । जह-एत्तो निगमणं स्त्तिञ्चइ
 लहुमेव एयं च ॥ २८७ ॥ सोऊण सेट्ठिपुत्तो सागरदत्तो विणिगओ नयरा । तस्सहिओ भूभागं तिण्णिवि थेवं गया
 जाव ॥ २८८ ॥ सागरदत्तं कहकहवि ठविय ते दोवि गंतुमारद्धा । तीए च्चिय नयरीए वाहिं जक्खालयसमीवे ॥ २८९ ॥
 घणपायवंतरालट्ठियाइ एयाइ तरुणमहिलाए । णाणाविहपहरणभरियरहवरासण्णपत्ताए ॥ २९० ॥ दडुं सायरमब्भुट्ठि-
 ऊण भणियं चिराउ किं तुब्भे । एत्थागया तओ तं निसुणेत्ता भणियमेएहिं ॥ २९१ ॥ भद्दे ! के अम्हे सावि भणइ
 किल वंभदत्तवरघणुणो । कहमेयमुवगयं ते सुम्मउ ता तीइ पडिभणियं ॥ २९२ ॥ एत्थेव पुरे सेट्ठी धणपवरो नाम
 भारिया तस्स । धणसंचयाभिहाणा जाया कुच्छीइ तीइ अहं ॥ २९३ ॥ अट्टण्हमुत्तरि पुत्ताण पत्तजोव्वणभराइ नो कोवि ।
 रुच्चइ वरो तयट्ठं जक्खस्साराहणं विहियं ॥ २९४ ॥ तेण थ महभत्तिपरवसेण पच्चक्खएण हीऊणं । भणियं वच्चे ! जह पुह
 भविस्सई चक्कवट्ठि पई ॥ २९५ ॥ नामेण वंभदत्तो मए कंहं सो वियाणियवो ति । भणियमणेण पयट्ठे कुक्कुडजुज्झम्मि

जो दिहो ॥ २९९ ॥ बुद्धिख-साबरदत्ताय छंदिय माजसम्मि तुह रमिही । सो बंभरचतनासा ठह कुसुमसुगहकाळाओ
 ॥ २९७ ॥ अं किंचि तुगह विचं वरपणुणा संगवस्तु सं कश्चियं । ठह हारयेसणाइसि किंचं विदियं मए तुमह ॥ २९८ ॥
 इय निसुगियपुर्ततो मइ रक्ताए क्पाबरा एसा । कइमसहा रावतो सपहरणो मज्ज सबणीओ ? ॥ २९९ ॥ इय परि-
 मासिय तीए दूरे रवो एवं तमाऊओ । नाबा अइ रपणवई एसा पुढा कमोदुधं ॥ ३०० ॥ गंतवमिमीए मणियमत्वि
 मगहपुरम्मि मइ पिठणो । माया घणाभिहानो कम्मिदुगो सेट्टियबपचो ॥ ३०१ ॥ विद्यायवइयरो सो तुम्हं मज्ज स
 परम्मि संतोसे । वईतो गरएवमापरेय परमं विरेदि चि ॥ ३०२ ॥ ता ठत्व गनो कीरव ठपुवरं तुमह कबए लं सं ।
 कुगसु चि परहो वस्तु संसुरो गंतुमइ कुमरो ॥ ३०३ ॥ विद्विमो धारद्विमावो वरपणुणा सो कमेण गण्ठंतो । कोसं-
 विज्जणवयामो विम्मिगमोअ्जेगपुगामो ॥ ३०४ ॥ पचो गिरिगइर्णतरमेगं तरुसिहरइरियसूरकरं । कंटवसुक्कंटया नाम
 वलप चोरण मइवइयो ॥ ३०५ ॥ निवसंति, पहाणरई मइकारणं च सूसियसरीरं । वट्टुणुमप्पपरियरओयं कुमुरं च
 वो छग्गा ॥ ३०६ ॥ संनइवइरुवया वणीखिबपणुएपट्टिया होठं । नबनीरपाइचारासत्तिं सरवसिखणं क्कारं ॥ ३०७ ॥
 कुमरेणवि धीरिममंदिरेण किंचिवि सक्खुम्मममायेण । इरिण्ण इरिणगा तक्कंजेण ठे इरिमाणीया ॥ ३०८ ॥ निवहं-
 तउत्तर्चिपा णाणावइपावपुम्मिरसरीरा । जाया पळावमाषा रिचोविधिं निष्ककारंमा ॥ ३०९ ॥ तचो तमेय रइवर-
 माऊओ चाय जाइ वरपणुजा । भजिमो कुमरो परिखमसत्तमं सं पाषिमो इण्हि ॥ ३१० ॥ तां निरासुरमेगं सुउत्तमु-
 वरंम रइवरे पत्तं । सुवो रपणवईए सरोए अइतेइमरियाए ॥ ३११ ॥ पत्तंवरम्मि गिरिनइमेगं पाविणु रइइया पळा ।

कहमवि कुमरो निदामुक्को पवियंभमाणतणू ॥ ३१२ ॥ जाव निभालेइ दिसंतराई नो ताव वरधणुं नियइ । परिभावियं
 जलद्दा इओ तओ होहिइ गउत्ति ॥ ३१३ ॥ नवजलयगहिरघोसेण तेण सद्धो करेतुमारद्धो (अंधाग्रं ५००) । पडिवय-
 णमलभमाणेण कहवि विट्ठं रहस्स धुरं ॥ ३१४ ॥ अइबहलरुहिरधारालित्तं संजायसंभमो ताहे । वावाइओ वरधणू
 णूणंति विगप्पिचं पडिओ ॥ ३१५ ॥ तस्स रहस्सुच्छंगे निरुद्धसंबंगचेयणो घणियं । रयणवईए सीयलजलपवणीसा-
 सिओ संतो ॥ ३१६ ॥ उम्मीलियचेयणो हा हा भाय ! त्ति रोविउं लग्गो । रयणवईए कहकहवि उवरमो रोयणस्स
 कओ ॥ ३१७ ॥ सा तेण तओ भणिया सुंदरि ! नज्जइ फुडं न किंचि जओ । किं वरधणू मओ जीवइत्ति ता तस्स
 बुत्तंतं ॥ ३१८ ॥ उवलद्धुं जुत्तं गमणमिण्हि पच्छामुहस्स मे सुयणु ! । भणियमिमीए रणे इमम्मि बहुसावयाइण्णे ॥ ३१९ ॥
 कह मंसपेसिसरिसं बहुसामणं विमुत्तु जियनाह ! । इच्छसि मंसं तुमं, तह नियडे च्चिय वट्टए वसिमं ॥ ३२० ॥ जेण
 कुसकंटयाई जणचलणविलोलिया इह पएसे । दीसंति तत्थ गम्मउ तत्तो जुत्तं करेज्ज तुमं ॥ ३२१ ॥ तत्तो लग्गो गंतुं
 मगहाभिमुहं ठियम्मि संधीए । विसयस्स गओ गामे एक्कम्मि स, भाविएण तहिं ॥ ३२२ ॥ गामपहुणा विलोइय रुवं
 तस्स परिभावियं मणसा । एस महप्पा दिव्वस्स वसगओ कोवि एगागी ॥ ३२३ ॥ पडिवन्नो बहुगउरवमाणीओ नियघरे
 सुहासणो । पुट्ठो जहा महाभाग ! किं समुच्चिगचित्तो सि ? ॥ ३२४ ॥ परिफुसियनयणसलिलो सो भणइ महं सहोयरो
 लहुओ । चोरेहिं समं भंडणमाढत्तो काउमह तत्थ ॥ ३२५ ॥ पत्तो किमवत्थंतरमेत्तो तरसा गवेसणं काउं । गंतव-
 मत्थि भणियं तेण तओ गामपहुणेवं ॥ ३२६ ॥ मा एत्थ कुणसु खेयं जइ वणगहणे इमम्मि सो होही । तं लहिही धुवं

जम्हा एसा अदबी पचे मगह ॥ १२७ ॥ तो पेक्षिया निबनरा सवणो भागणपिं ठेदि इमं । सिद्धं जहा न सन्नेदि कोर
भाळोरनो तस्य ॥ १२८ ॥ केचमेस मुठ्तो मदीयले पाखिमो पहरिऊण । सुरात्स कस्तइ सधुं जमजिहाससिमो
बाणो ॥ १२९ ॥ तपयणायण्यज्यावठियलेमो स सोइरं सुचिरे । करकइवि दिवससेचं गमेइ रयणीइ पघाय ॥ १३० ॥
मुणो रप्यर्षइ सममेचो एकजामभिचाप । रयणीइ तस्य पाबी पडिया चोराल कुमरेण ॥ १३१ ॥ वूठवहिवपणुया
छेदि कडुयाविया इदं मग्गा । चोरा पर्यटपवणेण पूष्विया जह पणा गपणे ॥ १३२ ॥ गामपडुणा सगामेण वूठमभि-
भ्रिचो पणपचारं । को नाम तुइ सरिच्छो जपसच्छीमंदिरे पुरिसो ॥ १३३ ॥ पचे पभावसमप गामपडुं पुच्छिऊण
परिचिमो । रापगिरसंमुई तस्तुएय सदिनो गमो बादि ॥ १३४ ॥ एगम्मि तस्य परिवायगाण निछप ठविपु रयण-
बं । नपरम्भंवररेधं पविइमो रिइमेयं च ॥ १३५ ॥ माइरिलंमसवसद्विचिइमविपइविचरुम्मसुवं । पवहारमेगमुपुं-
गविगषोईतस्यमालं ॥ १३६ ॥ आळोइयात निपक्यविचिपसुरमंदिस्त्रिया सिताळाओ । दो सत्य सुंदरीमो, बइय कुमा-
रमेपादि ॥ १३७ ॥ मसिये किं तुन्नाणं सदापमो परुवपारकांरीणं । मधमशुरसमुन्मिय जणं समुचियं परिभमेतं ॥
॥ १३८ ॥ मजिपमिमिणा जणो को सो जो वणो मप भणइ तुब्जे । कीरग आसण्णहणं पसायमन्नासु काऊण
॥ १३९ ॥ इय विण्यणेण कयं आसण्णहणं कजो प सवपारो । सापरमाहारपयाणमाइमो तदवसाणम्मि ॥ १४० ॥
मणितं ताग पपचार मत्वि इत्येव भरवावम्मि । वेबहो नाम गिरी शरतणुनिस्सरजळोदो ॥ १४१ ॥ निबजाया-
मगुणामो पुपापरदवदिस्त्रमदिसिणये । जो माजवंदडीछंयळंषप तस्यिसुरपरो ॥ १४२ ॥ आणामजिपियरपदापहक-

रपरिभिज्जमाणतिमिरभरे । जत्थ न सूरुो च्चंदो व किंचि परभागमुवलभइ ॥ ३४३ ॥ तलवाहिंगंसिंधूपवाहरेहंतपरि-
 सरुदेसो । ठाणट्टाणविलोइज्जमाणमाणोसहिसमूहो ॥ ३४४ ॥ विज्जाहरेहिं कीलापरेहिं निव्बुइमणेहिं सवत्तो । परिमु-
 ज्जमाणदेसो दीसंतच्छेरयसहस्सो ॥ ३४५ ॥ जो मणिभासुरकूडो उच्चसिलो सहइ अंवरतलाओ । विञ्जुओ व पडिओ
 घणनिवहोऽण्णोणघट्टणओ ॥ ३४६ ॥ अच्चंतुच्चासु च मेहलासु सोहंति जत्थ ताराओ । परंतचरंतीओ फालिहमणि-
 किंकिणीउ व ॥ ३४७ ॥ जत्थ य विज्जाहरकामिणीण मुहमुंडणे पसत्ताण । निसिं सिहरगयाण ससी मणिदप्पणलीलमु-
 व्वहइ ॥ ३४८ ॥ तह जत्थ महोसहिगंधरुच्चवीरियफणिंदवंदेसु । चंदणवणेसु निव्वभयमणाइं कीलंति मिहुणाइं ॥ ३४९ ॥
 णियमाहप्पोणामियसमत्थसामंतमत्थयमणीण । वहलकरजालसल्लिेण निच्चसिच्चंतकमकमलो ॥ ३५० ॥ जो तत्थ दा-
 हिणाए सेढीइ सुदिट्टगामनगराए । सिवमंदिरे पुरे अत्थि पत्थिवो जलणसिहिनामो ॥ ३५१ ॥ जोणहव सिंसिरकिरणस्स
 तस्स सोहगसंपयनिहाणं । विञ्जुसिहा नाम पिया अग्हे तस्से सुया दोवि ॥ ३५२ ॥ अग्ग्हाण नट्टमत्तो जेट्ठो भाया
 अहण्णया जणगो । अग्गिसिहिमित्तसहिओ अच्चइ गोट्ठीइ जा ताव ॥ ३५३ ॥ पेच्चइ गयणे अट्टावयम्मि जिणविंव-
 वंदणनिमित्तं । देवासुरसंदोहं गच्छंतमत्तुच्छविच्छुं ॥ ३५४ ॥ तं दट्टूण पवट्ठियसट्टो राया समं चिय पवत्तो । मित्तेहिं
 अग्ग्हेहि य कमेण पत्तो य तत्थ नगे ॥ ३५५ ॥ गंधुडुरेहिं बंधुरबंधेहिं मिलंतमसलमालेहिं । मंदारपारिजायाइतियस-
 तरुकुसुमनियरेहिं ॥ ३५६ ॥ परिपूइय भयवंते कप्पूरागुरुसुगंधधूवं च । उग्गाहिज्जण थुणिज्जण निगओ चेइयहराओ
 ॥ ३५७ ॥ निग्गच्छंतेण पलोइयं च पच्चक्वपसमंपुजसमं । हेट्ठा असोयसालस्स संनिविट्ठं पणट्टमयं ॥ ३५८ ॥ चारण-

मुणिलुयलं णमिऊण भत्तीए संनिविट्ठो सो । नीरभरभरियजलहरगहिराए भारईइ तओ ॥ ३५९ ॥ पारद्धा धम्मकहा
 एणेणं तेसिं समणसीहेण । तेसिं सुराण असुराण खेयराणं च जह एत्थ ॥ ३६० ॥ कदलीदलं व पेलवमिमं कलेवरम-
 णेणरोपणिं । तडिदंढाडंभरभंगुराई ही विसवसोक्खाइं ॥ ३६१ ॥ सरयसमुग्भवहलन्मविग्भमं जीवियं जियाण
 जए । किंपागकलं व विवागदारुणा बल्लहस्तिणेहा ॥ ३६२ ॥ उवणपवणालोलियकुसदलजलचलाओ लच्छीओ । अ-
 निमित्तमेव दुक्खं पइक्खणं पेक्खइ जणो च ॥ ३६३ ॥ सयलपुरिसत्थकारणमइदुलहो माणुसो भयो एसो । निच्चं
 पच्चासन्नो परिसक्कइ सवओ मच्चू ॥ ३६४ ॥ संसारपरिचायं काउमणेहिं कुसलेहिं जियभणिओ । स्वायरेण धम्मो परि-
 सुद्धो सेवणिओत्ति ॥ ३६५ ॥ इय सुयमुणिंदवयणा उवलद्धविदुद्धवोद्धिणो संता । जे आगया जगच्चिय तत्तो चिय ते
 नियत्तत्ति ॥ ३६६ ॥ अग्गिस्सिहिणा वयंसेणमन्ह जणगरत्त अयसरं लहुं । परिपुच्चियं जहा को भत्ता एयाण चालाणं ?
 ॥ ३६७ ॥ भयवं ! होही, मणियं च तेण एयाओ भायवहगरस । भज्जा होहिति निसामिऊण कस्सिणाणणो राया ॥ ३६८ ॥
 एत्थायसरे बुत्तो अम्हेहिं ताय ! एस संसारो । एयारिसो इह चियं कहिओ जल्लमित्थ विसएहिं ॥ ३६९ ॥ दारुणापरि-
 णामेहिं ताएणं मन्नियं इमं सधं । भाउगवल्लहयाए विमुक्कनियदेहसोक्खाओ ॥ ३७० ॥ तस्सेव भोयणाई विचित्तयंतीउ
 जाव चिट्ठामो । तावण्णदिणे पुहचिं गामागरसंकुलं तेण ॥ ३७१ ॥ दिट्ठा भमंतएणं अम्हांणं भाउगेण पुष्फवई ।^१ बुद्ध
 मावलस्स धूया कथा वा रुव्वखित्तमणो ॥ ३७२ ॥ हरिऊणमागओ तीइ दिट्ठिमसहंतओ गओ विजं । साहेदं वंस-

१ क 'राया जालो' ।

कुडंगयम्मि जं पुण इओ उवरिं ॥ ३७३ ॥ तं भवओ नायं चिय तुम्ह सयासाउ तम्मि कालम्मि । आगम्म सामपुधं
पुप्फवईए इमं भणियं ॥ ३७४ ॥ पंचालसामिपुत्तं पइं पबजेह तुम्ह जो भाया । सो अलियखग्गवावारणेण इमिणा
खयं नीओ ॥ ३७५ ॥ ता सोयनिभराओ वहिरीकयअडविअंतरालाओ । जा रोविउं पवत्ताउ ताव अइनिउणवय-
णेहिं ॥ ३७६ ॥ पुप्फवईए संबोहियाउ तह नइडुमंतवयणाओ । विण्णायवइयराओ भत्तां एयासिं. वंभसुओ ॥ ३७७ ॥
होहित्ति तहां भणियं न विगप्पो एत्थ कोवि कायवो । सुमरिज्जउ सुणिवयणं मन्निज्जउ वंभदत्तपई ॥ ३७८ ॥ तवयणा-
यण्णओ मणियमम्हाहिं साणुरायाहिं । तो रहसपरवसाए तीएं चलिया सियपडागा ॥ ३७९ ॥ तो रत्तासंकेए विव-
रीयत्तणमुवागए संते । अणत्थ कत्थइ तुमं पउत्थमन्नेसमाणीओ ॥ ३८० ॥ भूमीमंडलमाहिंडमाणिगाओ ठियाउ न
य दिट्ठो । कत्थइ तुमं विसण्णाओ एत्थ अम्हे समायाओ ॥ ३८१ ॥ अविद्यक्कियजच्चसुवन्नबुद्धिविबभममच्चित्तिज्जमओ ।
जायं तुज्झ निहालणमज्जम्हाणं सुहनिहाणं ॥ ३८२ ॥ ता पत्थियकप्पहुम ! तुमं महाभाग ! सुमरिऊण तहा । पुप्फवईए
वइयरमायसु समीहियं अम्ह ॥ ३८३ ॥ तो रहसपरवसमणो ताओ वीवाहिऊण उज्जाणे । रत्तीए ताहिं समं बुत्थो
पत्ते विभायम्मि ॥ ३८४ ॥ बुत्ताओ जह समीवे पुप्फवईए विणीयरूवाहिं । ता ठायवं जा अम्ह रज्जलाभो वियंभेइ
॥ ३८५ ॥ इय काहासुत्ति पर्यपिऊण तासुं गयासु पासाइं । जाव पलोयइ नो किंचि ताव तं धवलहरमाई ॥ ३८६ ॥
पासइ, चिंतियमेएण पूणं माया इमा कया सबा । विज्जाहरीहिं कहमण्णहा इमं इंदयालसमं ? ॥ ३८७ ॥ जायं विल-

सियमह सुमरिऊण रयणवईए संचलिओ । अण्णेसणत्थमासमत्तमुहमालोयए न तयं ॥ ३८८ ॥ कं पुञ्जामि पञ्जसिं प्यं
चित्थिय पलोइयाव दिसा । न य कोइ सच्चविओ ठिओ सरंतो तयं चेष ॥ ३८९ ॥ लणभेत्ताओ एगो कहाणाकारओ
परिणओ य । पत्तो पुरिसो परिपुञ्जिओ य भो भो महाभाय ! ॥ ३९० ॥ एयंविहनेयथा कले या अज्ज या न दिट्ठसि ।
पाला काइ भंमंती इमाइ अट्ठयीइ मज्झम्मि ? ॥ ३९१ ॥ तेणुत्तं भत्तारो किं पुत्तय ! सीइ होसि, आमंति । भणिए कुम-
रेण भणाइ सा मए भइ । रोयंती ॥ ३९२ ॥ विट्ठाऽयरहसमए काति तुमं पुञ्जिया कुओ चेइ । किं कारणं इमस्सा
सोयस्स कट्ठिम्मि गंतयं ? ॥ ३९३ ॥ कट्ठियम्मिीए गगरगिराइ किंचि वियाणिया ताहे । भणिया जहा मम चिय तं
पुत्ति ! दुहिसिया होसि ॥ ३९४ ॥ सीए चिय चुल्लपिउरस साहियं सायरं च सणिहम्मि । नीया तेण तुमं चिय गयेसिओ
न लण विट्ठो सि ॥ ३९५ ॥ ता सुंदरमिह जायं अं मिलिओ संपयंति भणिऊण । सो सत्थयाहगेहं नीओ विहिओ य
धीयाहो ॥ ३९६ ॥ रयणयईए तत्तसंगलाळसो जा गमइ दिवसाइ । ता वरथणुमरणदिणो तम्मगओ कल्पियं भोजं
॥ ३९७ ॥ भुंजंति धंभणाई धंभणनेयत्थधारगो ताहे । तत्थागओ वरथणू भोषणकज्जेण भणियं च ॥ ३९८ ॥ भो भो
साहिज्जव भोजकारिणो दूरदेसओ एगो । चउयेओ चूडारयणसन्निभो सयलविष्पाण ॥ ३९९ ॥ अगगइ भोयणमुयरम्मि
जरस भत्तं कइंपि संपत्तं । उवणमइ भवंतरवत्तिणोपि तुम्हाण पियस्स ॥ ४०० ॥ सिट्ठे कुमरस्स तयं भोयणविणि-
उत्तएहिं पुरिसेहिं । चाहिं विणिग्गओ जा ता कुमरो वरथणुं नियइ ॥ ४०१ ॥ किंचि रत्तंरमपुपमेय सयंगमुपहंतेण ।
आलिंणिओ पविट्ठो य मंदिरे मज्जिओ संतो ॥ ४०२ ॥ कयभोयणकरणिओ य पुञ्जिओ तेण जह वयंस ! सुहं । पो-

लीणो कथ इमो ठियस्स कालो, भणइ ताहे ॥ ४०३ ॥ गहणम्मि तम्मि रयणीइ तीइ तुम्हाण सुहपसुत्ताण । एणेण
 पिट्ठओ धाविज्जण निविडे कुडंगम्मि ॥ ४०४ ॥ चोरपुरिसेण मज्झं वाणो गाढं निवेसिओ देहे । तग्घायवेयणाए अमु-
 णंतो महियले पडिओ ॥ ४०५ ॥ उवलद्धचेयणो ता तुम्ह अवाए बहू निरिक्खंतो । गोवियनिययावत्थो ठिओ तहिं
 चेव वणगहणे ॥ ४०६ ॥ बोलीणम्मि रहवरे तमंतरालमह पायचारेण । सणियं अक्कमंतो पत्तो गुमंतरे तत्थ ॥ ४०७ ॥
 जत्थ निसाइ निवसिया तुब्भे, गमाहिवेण परिकहिओ । तुह वइयरो विचित्तोप्पेहेहिं मह रोहिओ य वणो ॥ ४०८ ॥
 तत्तो ठाणे ठाणे तुमं गवेसंतओ इहायाओ । भोयणववएसेण य दिट्ठा तुब्भे मए इहइं ॥ ४०९ ॥ चिट्ठति जाव निब्बु-
 यचित्ता विरहं खणंपि असहंता । तावणया परोप्परमालावो एरिसो जाओ ॥ ४१० ॥ जह कालो केवइओ गमियवो
 मुक्कपुरिसगारुहें । किंचि इओ निगमणोवायं अणहं उवलहामो ॥ ४११ ॥ ता महुमासो पत्तो वम्महपहरिज्जमाणसय-
 लजणो । आयद्धियचंदणपरिमलेहिं मलयानिलेहिं सुहो ॥ ४१२ ॥ तत्थ पवत्तासु पुरीजणाण णाणाविहासु कीलासु ।
 धणविच्छुद्धुविडंबियकुवेरनयरीविलासासु ॥ ४१३ ॥ सुमहहळकोउहळा तेवि कुमार गया पुरुज्जाणे । दिट्ठो तत्थ गइंदो
 गीयज्जुणिझरियदाणजलो ॥ ४१४ ॥ भूमिनिवाडियमिंठो निरंकुसो सबओ परिभमंतो । कदलीथंभसमाओ जणकी-
 लाओ विलोंतो ॥ ४१५ ॥ हल्लोहलए वट्टंतयम्मि कुलवालिया भउब्भंता । गहिया एगा तेणं करिणा करुणं विलव-
 माणी ॥ ४१६ ॥ दिट्ठा सा तेण गइंदधोरकरगोयरा कुमारण । उब्बिहमाणकोमलवाहुसुणाला कमलिणिब ॥ ४१७ ॥
 विलुलंतकेसपासा भयतरलनिहित्तसयलदिसिनयणा । नियरक्खमपेच्छंती सुमरियमरणंतकरणीया ॥ ४१८ ॥ हा माइ !

माइ ! गहिया रक्खसु करिरक्खसा इमं तुरियं । चितियमणं तु मए विहिणा अन्नं समाढत्तं ॥ ४१९ ॥ ततो कुमरो-
 णावि य करुणारसपरसंतकरणेण । अभिधाविज्जण पुरओ सधीरुण्णोसिओ हत्थी ॥ ४२० ॥ रे बुद्ध करिण्णाहम ! कु-
 जाय ! संभंतबुवइग्गहणेण । निक्किय ! नियरसवि किं न लज्जिओ धूलकायस्स ? ॥ ४२१ ॥ अइवुद्वयलाइ ! निग्घिण !
 सरणविहीणाइ निरवराहाए । एयाइ मारणाओ जहत्थनामासि मायंगो ! ॥ ४२२ ॥ सावट्टंभत्तणधीरसइपडिसइभरिय-
 नहविवरं । सुणिज्जण कुमरहकं तस्साभिमुहं पलोएइ ॥ ४२३ ॥ तं वाळं मुत्तूणं रोसारुणनयणशुयलहुत्थेच्चो । धावइ
 कुमराभिमुहं तथयणुक्कोविओ हत्थी ॥ ४२४ ॥ तडुवियकससुयलो गहीरसुक्कारभरियनहविवरो । दीहपसारियहत्थो
 कुमराणुवहेण सो लग्गो ॥ ४२५ ॥ कुमरोवि तस्स पुरओ ईसीसि वळंतकंधरो धाइ । करपजंतनिवेसियनियपाणिविदि-
 ष्पच्चासो ॥ ४२६ ॥ कमजणियकुमारगल्लगइयपरंतकोववहुवेगो । एत्तेस पाविओ इय मईए सो धावइ गइंदो
 ॥ ४२७ ॥ विवरीयममणवसओ कुमरेणावि य समं तहा नीओ । चित्तलिह्जिओष जाओ खणेण सो मत्तमायंगो ॥ ४२८ ॥
 ज्वलद्धनिसियअंकुसहत्थो करिकंधरं सत्तारुद्धो । कुमरो नीलुप्पल्लोयणाहि महिल्लहि दीसंतो ॥ ४२९ ॥ तह महुराहि गिराहि
 पणत्तो सो करी जहा रोसो । तस्सोसरिओ आलाणलंबलीणो च सो विहिओ ॥ ४३० ॥ वच्चलिओ जयसइओ अहो
 परकमनिही इमो कुमरो । जेण जियाण दुहत्ताण ताणकरणम्मि पणुणमणो ॥ ४३१ ॥ कहमवि तन्नगरपहू राया अरि-
 दमणनामगो तम्मि । समए समागओ नियइ कुमरुत्तंमियरुब्धं ॥ ४३२ ॥ विद्धियमणो य पुब्बइ को एत्तो कस्स
 निवइणो पुत्तो ? । तसो तपइयज्जण्णेण सच्चियेण सो कहिओ ॥ ४३३ ॥ निहिलाभाओ समहिपमाणंदमपुघमागओ

संतो । नेइ निवो नियभवणं कारावइ मज्जणार्इणि ॥ ४३४ ॥ भुत्तरम्मि दिण्णाड अट्ट कण्णाड तेण कुमरस्स । सुप-
 सत्थवासरम्मि य विहिओ वारिज्जओ तासिं ॥ ४३५ ॥ कइत्थयदिणा जहासुहम्मिय चिट्ठंताण अन्नया एंगा । महिला
 आगम्म कुमारअंतियं इय समुल्लवइ ॥ ४३६ ॥ कुमर ! स्थिं इहेव पुरे वेसमणो नाम सुत्थवाहसुओ । धूया तस्स सिरि-
 मई सा य मए वालभावाओ ॥ ४३७ ॥ आरब्भ पालिया जा तुमए करिसंभमा सुहय ! तइया । रक्खियपुवा सा तुज्झ
 घरिणिभावं अभिलसइ ॥ ४३८ ॥ तइयच्चिय जीवियदायगोत्ति तं साहिलासद्धिओ । अवलोइओ चिरं तीए किज्जउ ता
 मणस्स पियं ॥ ४३९ ॥ बोलीणे हत्थिमए णीया कहकहवि परियणेण गिहं । तत्थवि न मज्जणांइं देहठिइं काउमभिल-
 सइ ॥ ४४० ॥ कीलियसुहव केवलमच्छइ परिचत्तवयणवावारा । पुत्ति ! अकंडे तं कीस एरिसं पावियां वसणं ? ॥ ४४१ ॥
 इय भणिए सा साहइ तुज्झं सबं पयासणिज्जं मे । लज्जा इत्थवरज्झइ जइवि तहावि य भणामि अहं ॥ ४४२ ॥ रक्खसख-
 वाउ तओ करिणो नियपाणदाणओ जेण । परिरक्खिया समं तेण पाणिगहणं जइ न होही ॥ ४४३ ॥ ता मे अवस्स-
 मरणं सरणंति तओ निसामिउं कहिओ । पिउणो इमीइ सबो बुत्तंतो तेणवि समीवे ॥ ४४४ ॥ तुम्हमहं पेसविया
 वालमिमं ता पडिच्छसु तुमं ति । कालोववन्नमेयंति मन्निया सावि वरधणुणा ॥ ४४५ ॥ तहमच्चेणवि दिण्णा कण्णा
 नंदाभिहाणगा विहियं । वीवाहमंगलं जंति वासरा दुण्हवि सुहेण ॥ ४४६ ॥ सबकलंकविमुक्का उच्छलिया सबओ विय
 पउत्ती । जह पंचालनिवसुओ सबत्थ जयं उवलभंतो ॥ ४४७ ॥ हिमवंतकाणगओ जहा गइंदो निरंकुसो भमइ ।
 वरधणुणा धणकुलनंदणेण अणुगम्ममाणपहो ॥ ४४८ ॥ वाणारसिं गया ते अहन्नया ठाविउं वहिं कुमरं । कडयाभि-

हाणपंचालरायमित्तस्स पात्तम्मि ॥ ४४९ ॥ वरधणुणा गमणं कयमेसो कमलायरो व सूरुदए । जाओ हरित्सपरवसो
 विलोयणे तस्स पुट्ठो य ॥ ४५० ॥ कुमारपउत्तिं, तेणावि साहियं जह समागओ इहई । नियवळयाहणसहिओ से नि-
 ग्गओ संमुहो तस्स ॥ ४५१ ॥ दिट्ठो कडएण निवाउ वंभनामाउ निविसेसेण । जयकुंजरमारोविय सियचामरवोइओ
 संतो ॥ ४५२ ॥ पडिपुत्तचंदमंडलनिभेण छत्तेण उवरिं धरिएण । उग्गिज्जमाणचरिओ पए पए चारणगणेण ॥ ४५३ ॥
 नीओ सो नयरब्भंतरम्मि नियमंदिरम्मि ठविओ य । कडगवई नियधूया पणामिया तीइ वीवाहो ॥ ४५४ ॥ गाणा-
 विहहयगरहवराइसामगियापयाणेण । जुत्तो पसत्थदिवसे पवत्तिओ तीइ विसयसुहं ॥ ४५५ ॥ सेयंतो जा चिट्ठइ ता
 दूयाकारिओ समणुपत्तो । नरनाहपुष्कचूळो धणुमंतिकणेरुदत्तो य ॥ ४५६ ॥ तह सीहो नरनाहो भवदत्तोऽसोयचंद-
 माईया । वहवो नराहिवा मिलिय तेहिं तो वरघणू विहियो ॥ ४५७ ॥ अभिसिंचियं सेणावइपयम्मि चउरंगविडलव-
 लकलिओ । दीहस्स पेइणकए कंपिलपुरम्मि पेसविओ ॥ ४५८ ॥ अणवरयं जा गंतुं स पवत्तो, ताव दीहनरत्वइणा ।
 कडगाइत्तरवईणं दूओ संपेसिओ, भणियं ॥ ४५९ ॥ तेण जह दीहराया तुम्हैत्तरि अमरिसं परं पत्तो । जं एस वंभदत्तो
 तुब्भेहिं पुररसरो विहियो ॥ ४६० ॥ णूणं तुम्ह न कड्डाणमत्थि दीहे समोत्थरंतम्मि । पलयामिलोलियजळहिसलिल-
 सारिच्छविडलवले ॥ ४६१ ॥ ता एत्तो विनियत्तह खमणिजो भे इमोऽवराहो मे । सप्पुरिसा विणयपरे नरम्मि निम्म-
 च्छरा जेण ॥ ४६२ ॥ कयउब्भडभिउडीभंगपयडअइरुदरोसपसरेहिं । निब्भच्छिओ स दूओ सयं च पंचालविसयम्मि
 ॥ ४६३ ॥ जा पत्ता ताव पुरं पळीवियासन्नगामसंदोहं । वहिनिगालियसरज्जलमंतो य पविट्ठवहुधण्णं ॥ ४६४ ॥ संग-

हियपउरजवसिंधणं च निस्सारनिगयजणं च । निष्पंकविहियचिरवाविकूवनइहुगपागारं ॥ ४६५ ॥ अपमत्तपुरिसकीरं-
 तपोलिरक्खं निरुद्धसंचारं । सययभमंततुरंगमसेणामुच्चंतपज्जंतं ॥ ४६६ ॥ ठावियपागारोवरिविचिच्चजंतं कयं नरिंदेण ।
 दीहेण रोहसज्झं असज्झपरवलभयवसेण ॥ ४६७ ॥ एत्तो अणुगमंतो स वंभदत्तो नरिंदुच्चकेण । कंपिछपुरं रंभइ. समं-
 तओ संभमुब्भंतं ॥ ४६८ ॥ तलभागसंठियाणं सालोवरितलगयाण य भडाणं । अण्णोण्णागग्गुस्सहम्मच्छरविसवेगवि-
 हुराणं ॥ ४६९ ॥ अइघोरविहियसंहारवाणनीरंधउवलवरिसाणं ! कयनिहयइह्यपहाणतूररवकायरभडाणं ॥ ४७० ॥
 जंतविणिक्खत्तसुत्तत्तिछविहडंतपत्तिबंधाणं । फरगतरोहियरक्खणमण्णपागारमूलाणं ॥ ४७१ ॥ रोसपरव्वसदद्धोद्वं-
 धमुच्चंतनिट्ठुरगिराणं । दित्तणमूलपक्खेवजलियकरिसारिसूराणं ॥ ४७२ ॥ निसियकुहाडयताडियवियडपओलीकवा-
 डबंधाणं । कयरोलज्जणालोइज्जमाणविहडियकरिघडाणं ॥ ४७३ ॥ भीमाणि कुज्जहलकाराणि हासावहाणि जायाणि ।
 आओहणाणि पइदिणमइदारुणरोसपसराणि ॥ ४७४ ॥ दीहभडेसुं निवेयमागएसुं पुरस्सरो होडं । अलहंतो अन्नमुवा-
 यमत्तणो जीवियव्वस्स ॥ ४७५ ॥ दीहो उग्घाडियपुरकवाडुडओ झडत्ति नयराओ । निक्खंतो विउलवलो अवलंबिय-
 पोरिसुक्करिसो ॥ ४७६ ॥ ताण सेणाण संगाम सुमहल्लओ, ठाणठाणम्मि निवडंतसियभल्लओ । लग्गु मग्गोसु उच्छलिय-
 रयमंडलो, पोढधाणुक्कज्जंतधणुकुंडलो ॥ ४७७ ॥ भेरिभंकाररवभरियभवणोयरो, कुंतसिछासिसरभीरुमुयकायरो ।
 सत्थसंधइउच्छलियंविज्जुच्छओ पाणनिरवेक्खपहरंतसंमुहभडो ॥ ४७८ ॥ वज्जकंधारनच्चंतवेयालओ, साइणीलोयपिज्जंत-
 कीलालओ । सत्थसंपायछिज्जंतछत्तज्जओ, निज्जगावेगवहमाणभडरत्तओ ॥ ४७९ ॥ वियडविचलंतवहुसूरजणभंडओ,

लक्षसंख्योचलक्सिञ्जभडमुंडओ । जाउ जमनयरलोयाण परमूसवो, भीसणो ताण दुन्हवि बलाणाहवो ॥ ४८० ॥ तत्तो
 मुहुत्तमेत्ता दहुं भंगं बलस्स निययस्स । धिट्ठत्तणेण दीहो पहावियो वंभदत्तस्स ॥ ४८१ ॥ वायल्लभल्लसेल्लाइएहिं सिरि-
 वंभदत्तदीहाण । वट्ठेते समरभरे अच्छेरकरे सुरनराणं ॥ ४८२ ॥ नवरविमंडलसन्निभमईवनिसियगधारमइघोरं । पर-
 चक्कत्तयकारगमालुंडं करयले चकं ॥ ४८३ ॥ जक्खसहरसाहिट्ठियमह पंचालाहिवंगजायस्स । तक्खणखित्तेणं तेण
 दीहसीसं तओ छिण्णं ॥ ४८४ ॥ गंधवसिद्धलेयरनरेहिं मुक्काव कुसुमवुट्ठीओ । वुत्तं जहेस चक्की वारसमो इण्हिसुववन्नो
 ॥ ४८५ ॥ कंपिल्लपुरस्स वहिं वारस वासाणि चक्कवट्ठिमहो । जाओ य अइमहंतो चोइसरयणाहिनाहस्स ॥ ४८६ ॥
 नवनिहियहुणी तरसत्तया व भोगे निसेवमाणस्स । देसाहिंडणदिट्ठो समागओ माहणो एगो ॥ ४८७ ॥ सो तरस्स अणे-
 गेमुं ठाणेसु विहियविहिस्ताहेज्जो । अच्चंतभत्तिमंतो य आसि परमं पणयठाणं ॥ ४८८ ॥ रायाभिसेयमहिमाइ वट्टमा-
 णीइ वासवारसगं । चक्की तेण न दिट्ठो अलद्धदारप्पवेसेणं ॥ ४८९ ॥ तप्पजंते वाढं निसेवमाणेण दारपालनरं । तय-
 णुग्गहेल दिट्ठो वारसमे वासरे राया ॥ ४९० ॥ अण्णे भणंति जाहे न लहैए सो दंसणंपि चक्किस्स । तो जिण्णुवाह-
 णाओ वंसे दीहम्मि विलएइ ॥ ४९१ ॥ बहिनिग्गमसमए सो रण्णो जे चिंधवाहया तेसिं । न्मिलिओ नियचिंधकरो
 पहावियो उग्गवेणेण ॥ ४९२ ॥ निग्ग्लाइओ य रण्णा किमियं चिंधति चिंधियं तेण । पुट्ठो य तेण भणियं तुह सेंधाका-
 लमाणमिणं ॥ ४९३ ॥ एत्तियउवाहणाओ घट्ठाओ तं निसेवमाणस्स । न य दंसणमुवल्लं कहिंचि तुह देव ! चलणाणं
 ॥ ४९४ ॥ सकयण्णुयाइ तेणं पुब्बुवयारे मणे सरंतेणं । भणियो संतुट्टमणेण भद ! मग्गाहि धरमेगं ॥ ४९५ ॥ आपु-

च्छिय नियभजं पच्छा मग्गसि जं पियं तीस्से । इय भणिज्जणमइगओ नियगेहं, पुच्छिया सा य ॥ ४९६ ॥ अइनिउण-
 बुद्धिजुत्ता पाएण हवंति (इत्थ) नारीओ । तो चिंतियमेईए बहुविहवो परवसो होही ॥ ४९७ ॥ एक्केकम्मि गिहम्मी
 पइदिवसं भोयणं तुमं मग्ग । दीणारदक्खिणं तह पज्जत्तं एत्तिएणावि ॥ ४९८ ॥ इय भुणिओ सो तीए रायाणं . पिन्न-
 वेइ तह चैव । राया भणइ किमेवं अइतुच्छं मग्गियं तुमए ? ॥ ४९९ ॥ मइ तुट्ठे मग्गिज्जइ रज्जं चलधवलचामराडोत्रं ।
 विपकुलुप्पन्नाणं किमग्ग रज्जेण सो भणइ ॥ ५०० ॥ पढमं निर्येगेहम्मि य त्थे रण्णा भोयणं सदीणारं । दिण्णं तओ
 कमेणं अंतेउरिगाइलोएणं ॥ ५०१ ॥ वत्तीस सहस्सा नरवइण बहुया कुडुंवकीडीओ । तत्थ निवसंति नयरे तत्थज्जंतं
 न सो जाइ ॥ ५०२ ॥ छण्णवई गामाणं कोडीओ तत्थ कुलसहस्साइं । कइया भरहपज्जंतमेस . संजाहिहि वराओ ?
 ॥ ५०३ ॥ तइया वाससहस्सं संभवई आउयं नराण परं । कह एयकालजीवी नयरस्सवि ल्हइ पज्जंतं ? ॥ ५०४ ॥ एवं
 पुणरवि दुलहं जह चक्किगिहम्मि भोयणं तस्स । तह मणुयत्तं जीवाण जाण संसारकंतारे ॥ ५०५ ॥

अयं चात्र पूर्वाचार्यकृतो विशेषोपनयो दृश्यते;—यथा स साधितसकलभरतो ब्रह्मदत्तश्चक्रवर्ती, तथा निखिलजी-
 वलोकमध्यसमुज्जृम्भितधर्मचक्रवर्तित्वसाम्राज्यस्तीर्थकरः । यथासौ महाट्ठीपर्यटनपटुर्वटुः, तथा नरनारकादिपर्याय-
 भाजि अनर्वाकूपारे संसारेऽनेकधा भ्रान्तपूर्वोऽयं जीवः । यथा स चक्रवर्तिदर्शनदायको द्वारपालः, तथा मिथ्यात्व-
 मोहादिघातिकर्मविवरः । यथा चासावन्यभार्यासकं तमनिच्छन्ती भोजनमात्र एव संतुष्टं चकार ब्राह्मणी, तथाऽमुं

जीवमैकान्तिकमात्यन्तिकं च मुक्तिवधूसुखं प्रति कृतोरसाहमुपस्थितराग्यसमसंयमलाभमपि कर्मप्रकृतिभार्या भोजन-
मात्रतुल्ये वैषयिकयुगे प्रतिबद्धं करोति । यथा च तस्य चक्रवर्तिगृहप्रभृतिषु सर्वेषु भारतदेशेऽत्रगृहेषु कृतभोजनस्य पुन-
श्चक्रवर्तिगृहे भोजनमसंभावनीयम्, तथास्य जीयस्वाकृतसम्यग्धर्मस्य सम्यग्दर्शनादिमुक्तिबीजलाभफलं मानुषं जन्मेति ॥

अथ संप्रहृगाथाधरार्थः—‘घोष्ठ’सि भोयणमिति, प्रागुक्तदृष्टान्तद्वारागाथायां यथोक्तं इति पदमुपन्यस्य तदंशेऽपि-
शाद् भोजनस्य याचकमित्यर्थः । तद्य भोजनं ‘परीगरभारहजणम्मि’सि गृणनात् सूत्रमिति न्यायात् प्रथमं तावद्
ब्राह्मदत्तगृहे, ततोऽन्तःपुरादिपरिवारयेरमयु, ततोऽपि भारतवासिभ्यो कर्मन्दिरेषु कररूपतया प्रागुक्तब्राह्मणस्य निरूपितं
राज्ञा, तावद्भोजनपर्यन्ते च स्वयमेव तस्यैव ब्राह्मणस्य न पुनः पुत्रपौत्राद्यपेक्षया पुनर्द्वितीयवारं दुर्द्धभं पुरार्षं तति-
रूपितभोजनं यथा येन प्रकारेण तत्र चक्रवर्तिगृहे, तथैव प्रस्तुतं मनुजत्वमिति ॥ १ ॥

अथ द्वितीयदृष्टान्तसंग्रहाथाः—

जोगियंयासिच्छिष्यपाडरमणदीणारपत्तिजूयम्मि । जह चेष जओ दुलहो धीरस्सु तहेन मणुयत्तं ॥ ७ ॥

षाणकस्युप्पत्ती यत्तया पढमयाइ जा नंदो । पाडलिपुत्ते नयरे सम्पलमुम्मूलिओ ताव ॥ १ ॥ तयमेव मपरि
भणिही न य तेण पवित्थरो इहं गदिओ । रब्बंमि चंदगुत्ते ठियम्मि धितेइ चाणको ॥ २ ॥ त्थ्या न भंदत्तब्बी समु-
द्धरा काइ तीइ विरहम्मि । रब्बं केरिसमेयं करेसुवायं तदजणणे ॥ ३ ॥ तो जंतपासया तेण निम्मिया, केइ पिति जण्णे

उ । देवयपसायलद्धा तओ सुदक्खो नरो एगो ॥ ४ ॥ भणिओ तेण जहेए पासे दीणारयालमेगं च । गिण्हिद्धु भणाहि तुमं तियचच्चरचउमुहाईसु ॥ ५ ॥ जो मं जिणाइ जूए सो दीणाराण जिणइ थालमिणं । अह कहवि जिणामि अहं तो दीणारो मसं एगो ॥ ६ ॥ एवं च सो पयट्ठो निरंकुसो जूयमुहुंरं रमिउं । न कयाइ सो जिणिजाइ जिणइ चिय सो परं अण्णे ॥ ७ ॥ जह तस्स जओ दुलहो अइदक्खेणावि केणइ नरेण । तह मणुयत्तणभट्ठो दट्ठो तस्स लंभंमि ॥ ८ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः । यौगिकौ यन्त्रप्रयोगनिष्पन्नौ देवतावितीर्णौ वा पादार्कौ अथौ—ताभ्यामीप्सितपातेन रमणं कीडनं प्रारब्धं, तथा दीनारपात्रीपणः कृतश्राणक्यनियुक्तपुरुषेण, सूते तादृशे यथा चैव जयो दुर्लभोऽन्यस्य पुरुषस्य धीरस्य बुद्धिमतो मानवस्य तथैव मनुजत्वं दुर्लभं प्रतिभासत इति ॥ ७ ॥

अथ तृतीयदृष्टान्तसंग्रहाथाः—

धण्णे त्ति भरहधण्णे सिद्धत्थगपत्थखेव थेरीए । अवगिंचणसेलणओ एमेव टिओ मणुयलाभो ॥ ८ ॥
 किल कप्पणाइ केणवि सुरेण कोऊहलेण सघाई । धन्नाई मेलियाईं भारहवासस्स तणयाईं ॥ १ ॥ एगो सरिस्सवपत्थो पक्खित्तो ताण मञ्जयारम्मि । आलोडियाईं ताईं भणिया एगा तओ थेरी ॥ २ ॥ दुच्चलदेहा दालिहट्टमिया किंचि-

रोयविहुरंगी । तं सुष्पसणाहकरा विगिंचप ताइं धन्नाइं ॥ ३ ॥ ता जा सरिसवपत्थो पुन्नो सो चेव सा तथा काउं । पारद्धा मेलेज्जा किं तं पत्थं सरिसवाण ? ॥ ४ ॥ एमेव मणुयजम्मो अणेगजोणीसु परिभंताणं । पत्तो भट्ठो मणुयाण दुत्तहो मोहमलिपाण ॥ ५ ॥

अथाक्षरार्थः । 'धने' ति द्वारापरामर्शः, 'भरहधन्ने'ति भरतक्षेत्रधान्येषु मध्ये केनापि देवेन दानवेन वा कुतूहलिना सिद्धार्थानां सर्पपाणां प्रस्थस्य सेतिकाचतुष्टयात्मकस्य क्षेपः कृतः । ततः स्वविरयात्यन्तवृद्धया स्त्रिया कर्तृभूतया 'अव-गिंचण'ति अवेचेनेनाशेषधान्येभ्यः पृथकरणेन यद् मीलनं प्रस्तुतसर्पपलाभो मनुष्यप्राप्तिरिति ॥ ८ ॥

अथ चतुर्थदृष्टान्तसंग्रहाद्याः—

जूयम्मि थेरनिवसुयरज्जसहट्टसयंसिदाएण । एत्तो जयाड अद्दिओ सुहाइ नेओ मणुयलाभो ॥९॥

इह अस्थि वसंतगरं नयरं नामेण धणकणसमिद्धं । पोटपरककमकलिओ जियसप्पू आसि तत्थं निवो ॥ १ ॥ भज्जा य धारिणी से नियरुवविणिज्जियाभरचहूया । जाओ तेसिं तणओ पुरंदरो रज्जभारसहो ॥ २ ॥ चंडविहवुद्धिसमेओ अइ-निम्मलविउल्लुलसमुप्पन्नो । आसि अमच्चो सच्चो निच्चं सज्जो निवइकज्जे ॥ ३ ॥ खंभट्टसयणिचिट्ठा सुत्तिणिद्धाणेगरुव-कलिया य । नरवइणो तस्स सहा अहेत्ति रिउचित्तखोभसहा ॥ ४ ॥ तत्थेकेके धंभे अस्सीण सयं समत्थि अट्टहियं । इय अस्सीण सहस्सा एगारस छ सय धउसट्ठा ॥ ५ ॥ एवं कालम्मि गए वहुम्मि रज्जं निसेवमाणस्स । नरवइणो तस्स

सुओ अहणया चित्तइ कुचित्तो ॥ ६ ॥ रज्जं जहा कहंचि वि संपत्तं सोहणं ति जणवाओ । ता थविरं नियपियरं मारिय गिण्हामि रज्जमिणं ॥ ७ ॥ नाओ य तस्स भावोऽमच्चेण निवेदयं तओ रण्णो । आहओ तेण सुओ भणिओ य कम्मं पडिक्खाहि ॥ ८ ॥ अह तोरसि रज्जकए दाएणेणेण अट्टसययारे । जिणसु निरंतरमारिसि एकेकं, देसि तो रज्जं ॥ ९ ॥ जह तासिं अस्सीणं तस्स जओ दुल्लहो चिरेणावि । तह मणुयत्तं जीवाण जाण भयगहणंलीलाणं ॥ १० ॥ (इति)

अथाक्षरार्थः । 'जूए'त्ति द्वारपरामर्शः—स्यविरनुपस्योफनामकस्य सुतो नन्दनः राज्याकाङ्क्षी संपन्नस्ततोऽसौ पित्रा प्रोक्तः, यथा—'सहस्रययंसिदाएणेति' इयं सभा त्वया तदा जिता भवति यद्यष्टशतं वारान् एकैकाश्विरैकेन दायेन जीयते, ततश्च राज्यं लब्धुमर्हसि नान्यथा इतो संभावनीयात् 'जयाड'त्ति सभाजयाब्—अधिकः समधिको दुर्लभतया 'मुहाए'त्ति मृधिकया शुद्धधर्मारान्धनतया महामूल्यविरहेणेत्यर्थः नेयो ज्ञातव्यो मनुजलाभ इति ॥ ९ ॥

अथ पञ्चमहृष्टान्तसंग्रहाथाः—

रयणे त्ति भिन्नपोयस्स तेसिं नासो समुद्धमज्झमि । अण्णेसणम्मि भणियं तल्लाहसमं खु मणुयत्तं?०

रयणकथाणगवसउच्छलंतकित्तीइ तामलित्तीए । आसि अमुद्धियचित्तो समुद्धत्तो त्ति नाइत्तो ॥ १ ॥ सो अल्लया कयाई नाणाविहवत्थभरियवोहित्तो । रयणदीवमइगओ विहिओ रयणाण संजोगो ॥ २ ॥ पूरियमणोरहो सो वल्लिओ जा एइ जल्लहिमज्झमि । नयरीइ तामलित्तीइ संमुहो ताव तं पोयं ॥ ३ ॥ पुण्णास्सएण भिन्नं अइगहिरे तन्निम सागर-

जलम्भि । सद्योवि रयणरासी दिसोदिसिं विप्पइण्णो य ॥ ४ ॥ सो वि य समुद्दत्तो पाविय फलगं कहिंचि तीरम्मि ।
 लग्गो विसन्नचित्तो खारज्जलासीणसंबंगो ॥ ५ ॥ पारब्बं रयणणं गवेसणं तेण पवणदेहेण । जह तस्स रयणनिवहो
 दुल्लहो, तह एत्थ मणुयत्तं ॥ ६ ॥ इति ॥

अध्वरार्थः । 'रयणे'ति द्वारपरामर्शः—भिन्नपोतस्य समुद्रदत्तवणिज इति शेषः, तेषां रत्नानां रत्नद्वीपोपात्तानां
 नाशः समुद्रमध्येऽभूत्, ततस्तेन वणिजा अन्वेषणे रत्नानां प्रारब्धे यादृशो रत्नलाभो, भणितं पूर्वमुनिभिस्तच्छाभसमं,
 पुरेवार्थः, ततस्तच्छाभतुल्यमेव मनुजत्वं प्रस्तुतमिति ॥

आध्वर्यकंचूर्णां त्यन्यथापि हृदयते रत्नदृष्टान्तः, यथा—आसि सुकोसलनयरे नयरेहिरपवरज्जणसमाइण्णे । इब्भो
 अघट्ठुयभूइभायणं धणयदत्तो त्ति ॥ १ ॥ तस्स पियपणइणी धणत्तिरित्ति जाया सुंथाओ ताणट्ठ । चट्ठुरयणरासिसारो
 परसारो अगणिओ तह य ॥ २ ॥ जायम्मि वसंतमहे तम्मि पुरे जस्स जत्तिन्ना अत्थि । धणकोडीड, पडाया तावइया
 सो समुत्सेइ ॥ ३ ॥ सो पुण इब्भो कोडीहिं रयणमुल्लं करेत्तमसमत्थो । तेत्तिमणघत्तणओ नो उब्भइ तो पडायाओ
 ॥ ४ ॥ कालेण तम्मि बुहे जायम्मि गवम्मि करथयि य समए । कत्तोवि कज्जवसओ वहिया देसंतरं दूरं ॥ ५ ॥ तो
 तरुणबुद्धिणो ते तणया कोऊहलं पडागाण । काऊण मणे रयणाण विक्कयं काउमारज्जा ॥ ६ ॥ विहिया धणकोडीओ
 पत्तेयमहम्मि पंचवण्णाओ । पवणपणोछिरकणकणिरक्किणीजालकलियाओ ॥ ७ ॥ नियपासायस्सुवरिं सयसंखा
 ऊसिया पडायाओ । एवं चट्टाणं तेसिं ताओ समायाओ ॥ ८ ॥ भणिया तेण किमेयं चेट्ठियमसमंजसं, जओ ताणि ।

रयणाणि मोह्यरहियाणि विक्कओ ताण कह विहिओ? ॥ ९ ॥ मोह्याणि पडिसमप्पिय तेसिं वणिजारयाण लहु चेंव ।
 जह इति मज्झ गेहं ताइं तुब्भेहिं तह कज्जं ॥ १० ॥ तो ते अट्टवि अट्टसु दिसासु तेसिं गवेसणनिमित्तं । पारसकूलाईसुं
 पत्ता देसंतरेसु कमा ॥ ११ ॥ सबायरेण ताइं गवेसियाइं, न सबसंजोगो । संजाओ वणियाणं कहिपि केसिंचि गमण-
 वसा ॥ १२ ॥ रयणाण तेसिं दुलहो समागमो जह तेहव जीवाण । मणुयत्ताउ चुयाणं पुणोवि मणुस्सओ जम्मो ॥ १३ ॥
 इति ॥ १० ॥

अथ पष्ठट्टान्तसंग्रहगाथा;—

सुमिणम्मि चंदगिलणे मंडगरज्जाइं दोण्ह वीणणओ । नाएऽणुताव सुमिणे तल्लाहसमं खु मणुयत्तं? १

अत्थ अवंतीविसए समुज्जया जा जिणेउममरपुरिं । अइनिम्मलविभववसा उज्जेणी नाम पवरपुरी ॥ १ ॥ उग्गपर-
 क्कमवसव्विजियसयलदिसिमंडलो कलानिउणो । नामेणं जियसत्तू नरनाहो तं च पालेइ ॥ २ ॥ तत्थत्थि सत्थवाहो सम-
 त्यदेसेसु पत्तवहारो । अयलो अयलो ब थिरो चागी भोगी महाभागो ॥ ३ ॥ तत्थ वि य देवदत्ता लायणमहोयही
 कमलनयणा । गणिया गणियागयलोयमाणसा निवसइ धणह्हा ॥ ४ ॥ तहा,—धुत्ताणं तेणाणं वसणीणं कोउगीण कुस-
 लाणं । विउसाण धम्मियाणं जो मूलसलाहणं लहइ ॥ ५ ॥ रायन्नकुलुप्पन्नो संपुत्तो रायलक्खणसएहिं । तत्थत्थि मूल-
 देवो धुत्तो पत्तो परं कित्तिं ॥ ६ ॥ सबभावसारमणहं विसयसुहं तस्स सेवमाणस्स । गणियाइ देवदत्ताइ विन्नतोस्स

जंति दिशा ॥ ७ ॥ अह अन्नया महूसवसमए उज्जाणकीलणनिमित्तं । अयलेण देवदत्ता दिट्ठा सह मूलदेवेण ॥ ८ ॥
 सियारुडा, पोढं पणयं तवलणसुत्तागओ तीए । चित्तेइ सत्थवाहो ता धण्णाणं षडइ एसा ॥ ९ ॥ ता केण उवाएणं
 मज्झ समीहियकरा भवेजेसा ? । आढत्तो दाणाई उवयारोऽणेगहा तीए ॥ १० ॥ उवयारमेत्तगग्गहा गणियाओ जेण तेण
 सो तीए । आणीओ बहुमाणस्स गोयरं दावियसिणेहो ॥ ११ ॥ वरचित्तभित्तिकलिए निम्मलमणिभूमिए सबड्ढोचे ।
 पज्जलियरयणदीचयपहागलत्थियतिमिरपूरे ॥ १२ ॥ कयउब्भडसिंजारो पओससमए य वासभवणे सो । पत्तो पडि-
 वण्णो आसणाइदाणेण सो तीए ॥ १३ ॥ एवं तेण समं सा गमेइ कालं विसालभोगपरा । परमंचंतसिणेहा णिच्चं चिय
 मूलदेवम्मि ॥ १४ ॥ अक्काभएण एसा न पवेसइ तं नियम्मि गेहम्मि । खिजेइ किंचि चित्ते णाओ जणणीइ तद्दभावो
 ॥ १५ ॥ भणिया पुत्ति ! पवेससु जो रुच्चइ तुज्झ झूरसि किमेवं ? । समए पवेसिओ सी भणिओ अक्काइ तो एवं ॥ १६ ॥
 “अपात्रे रमते नारी गिरौ वर्षति माधवः । नीचमाश्रयते लक्ष्मीः प्राज्ञः प्रायेण निर्धनः ॥ १७ ॥” पभणेइ देवदत्ता नाहं
 लुद्धा धग्गम्मि किंतु गुणे । सो उ गुणो सबो चिय निवसइ इह मूलदेवम्मि ॥ १७ ॥ भणिया जणणीए सा अणेगगुण-
 गणसमणिओ अयलो । तत्तो तुह प्पियाओ सा पभणइ कीरड परिच्छा ॥ १८ ॥ तो अयलरस समीचे दासी संपे-
 सिया जहा भणसु । तुह पल्लहाइ जायं उच्छूणं भक्खणे चोज्जं ॥ १९ ॥ तप्पत्थणाइ सोहगियाणमगेसरं मुणंतो सो ।
 अप्पाणमणेगाई संपेसइ उच्छुसगडाई ॥ २० ॥ भणिया जणणीए सा अचलरसोदारयं तुमं पिच्छ । एक्कवयेणेण जेणं

महवओ एरिसो विहियो ॥ २१ ॥ सविसायं. सा भासइ किमहं करिणी जमेवमुवणेइ । असमारइयाउ इमा समूलडा-
लाउ लट्टीओ ॥ २२ ॥ तो भणसु मूलदेवं किं काही सोवि ताव पिच्छामो । पहिया चेडी जाणाविओ य सो ज्यखल-
यम्मि ॥ २३ ॥ तत्तो तेण कवडु घेतूणं दस दुगेण तम्मज्जा । गहिया दो लट्टीओ दुगेण दो अहिनवसरावे ॥ २४ ॥
सेसेण चाउजायं तिकवेण छुरेण ताउ घडिऊण । तह गंडली कयाओ सूलासुं पोइयाओ य ॥ २५ ॥ चाउजाएणं वा-
सिरुण ठविउं सरावदुगमज्जे । चेडीकरप्पियाओ काउं संपेसिया तीसे ॥ २६ ॥ जणणीइ दंसियाओ पेच्छसु विन्ना-
णअंतरं दोणहं । अकिलेसेणं भक्खणरिहाउ संपेसिया तेण ॥ २७ ॥ अयलेण पुण महंतो अट्थवओ कारिओ न उण
मज्झ । एक्कावि उच्छुलट्टी जहोवजुज्झइ तथा विहिया ॥ २८ ॥ एगंतेणेव गुणे एसा पेच्छेइ मूलदेवस्स । इय सविसाया
जणणी चिंतेउं एवमारद्धा ॥ २९ ॥ को नाम सो उवाओ जेणेसो निगहं लहेज्जाहि । अयलाउ जेण न पुणो पविसेजा
मज्झ गेहम्मि ॥ ३० ॥ अह अणवासरे अयलसत्थवाहो भणाविओ तीए । छउमेण गामगमणं करेतु एज्जाहि संझाए
॥ ३१ ॥ तेण तहच्चिय विहिए गमणे तुट्टाइ देवदत्ताए । गेहम्मि मूलदेवो पवेसिओ जाव अभिरमइ ॥ ३२ ॥ विज्जु-
इडप्पो व तओ आवडिओ इत्ति अयलसत्थाहो । गिहमज्जे य अइगओ इयरो सेजायले लीणो ॥ ३३ ॥ णाओ य
तेण, भणिया गणिया, प्हायवं मज्झ इत्थेव । सेजाए, सा पभणइ निरत्थं किं विणासेसि ॥ ३४ ॥ मज्झं चेव विणस्सइ
ण उणो तुह किंपि किं विस्सेसि ? । पारद्धो प्हाणविही अब्भंगुवट्टणाईओ ॥ ३५ ॥ कलसपलोट्टणसमए पारद्धो चिं-
तिउं तओ इयरो । ही ही वसणाण वसा वसणाइं जओ भवंतेवं ॥ ३६ ॥ “कोडर्थान् प्राप्य न गर्वितो विषयिणः क-

जंति दिणा ॥ ७ ॥ अह अन्नया महूसवसमए उज्जाणकीलणनिमित्तं । अथलेण देवदत्ता दिट्ठा सह मूलदेवेण ॥ ८ ॥
 स्तियारुढा, पोढं पणयं तक्खणमुवागओ तीए । चित्तेइ सत्थवाहो ता धण्णाणं पडइ एसा ॥ ९ ॥ ता केण उवाएणं
 मज्झ समीहियक्खा भवेज्जेसा ! । आटतो दाणाई उवयारोडणेगहा तीए ॥ १० ॥ उवयारमेत्तगब्धा गणियाओ जेण तेण
 सो तीए । आणीओ बहुमाणस्स गोयरं दावियसिजेहो ॥ ११ ॥ वरचित्तभित्तिकलिए निम्मलमणिभूमिए सउहोचे ।
 पज्जलियरणदीवययहागलत्थियतिमिरूरे ॥ १२ ॥ कयउबभडसिंगारो पओससमए य वासभवले सो । पत्तो पडि-
 चण्णो आसणाइदाणेण सो तीए ॥ १३ ॥ एवं तेण समं सा गमेइ काळं विसालभोगपरा । परमंचंतसिणेहा णिचं चिय
 मूलदेवम्मि ॥ १४ ॥ अक्काभएण एसा न पवेसइ तं नियम्मि गेहम्मि । खिजेइ किंचि चित्ते णाओ जणणीइ तब्भावो
 ॥ १५ ॥ भणिया पुत्ति ! पवेससु जो रुचइ तुण्ह झूरसि किमेवं ? । समए पवेसिओ सो भणिओ अक्काइ तो एवं ॥ १६ ॥
 "अपात्रे रमते नारी गिरौ बर्षति साधवः । नीचमाश्रयते लक्ष्मीः प्राज्ञः प्रायेण निर्धनः ॥ १७ ॥" पभणेइ देवदत्ता नाहं
 लुद्धा धणम्मि किंतु गुणे । सो इ गुणो सबो चिय निवसइ इह मूलदेवम्मि ॥ १७ ॥ भणिया जणणीए सा अणेगगुण-
 गणत्तमणिओ अयलो । तत्तो तुह प्पियाओ सा पभणइ कीरउ परिच्छा ॥ १८ ॥ तो अयलस्स समीचे दासी संपे-
 सिया जहा भणसु । तुह बलहाइ जायं उच्छूणं भक्खणे चोजं ॥ १९ ॥ तप्पत्थणाइ सोहमियाणमग्गेसरं मुणंतो सो ।
 अप्पाणमणेगाइं संपेसइ उच्छुसगडाइ ॥ २० ॥ भणिया जणणीए सा अचलरसोदारयं तुमं पिच्छ । एकवयणेण जेणे

यदिणे तं अडविमइच्छिया दोवि ॥ ५० ॥ पत्ते वसिससमीत्रे आसासंपायणेण मम एसो । दूरसुवयारकारि चि चित्तिं
मूलदेवेण ॥ ५१ ॥ भणिओ भइ ! पयट्टसु नियकजे संभलाहि मं जइया । संपत्तरज्जमेज्जसु तइया जं देमि ते गामं ॥ ५२ ॥
दिणपहरट्टुगे गामं समागओ तत्थ भिक्खणट्टाप । करकलियपत्तपुडओ अकिलिट्टमणो पविट्टो सो ॥ ५३ ॥ कुम्मासेहिं
च्चिय केवलेहिं लद्धेहिं पूरिओ पुडओ । चलिओ तलागतीरे अच्चंतमणुस्सुओ सणियं ॥ ५४ ॥ एत्थंतरग्गिम मासोववा-
सतववसविसोसियसरीरो । उज्जाणाओ एंतो गामाभिमुहो मुणी एगो ॥ ५५ ॥ पारणगकए दिट्ठो अणेण पफुल्लोयण-
मणेण । तो चित्तिं पयट्टो अघो से पुण्णपरिवाडी ॥ ५६ ॥ चिंतामणीवि लब्भइ लब्भइ कइयावि कप्परुक्खोवि ।
भोयणसमए एसो न लब्भए भागहीणेहिं ॥ ५७ ॥ इह जं जग्गिम खणे संपज्जाई दाउमइमहग्घं तं । ता कुम्मास च्चिय
मज्झ नो अन्नं संपयं दाणं ॥ ५८ ॥ अइवहलपुलयकलिओ हरिसंसुयउल्लोयणजुगहो । पभणइ भयवं ! गेण्हसु मम क-
रुणं काउं कुम्मासे ॥ ५९ ॥ मुणिणावि दधक्खित्ताइएहिं परियाणिऊण संसुद्धिं । पज्जत्तं ते पत्ते गहिया महियाभिमा-
णेण ॥ ६० ॥ धण्णाणं खु नराणं कुम्मासा हुंति साहुपारणए । इय भणइ मूलदेवो जा परितुट्ठो तओ गयणे ॥ ६१ ॥
मुणिभत्तदेवयाए मग्ग वरं पभणिओ वरेइ तओ । गणियं च देवदत्तं दंतिसहस्सं च रज्जं च ॥ ६२ ॥ कुम्मासेहिं अत्र-
सेसएहिं विहियं च भोयणं तेण । अमयमयभोयणेण व वाढं संपाविओ तित्तिं ॥ ६३ ॥ धेन्नायडवरनयरं पओसका-
लग्गिम पाविउं तत्थ । देसियसहाइ सुत्तो पभायसमयग्गिम पासेइ ॥ ६४ ॥ पडिपुन्नचंदमंडलमइधवलपहापहासियदि-
सोहं । पिज्जंतमप्पणा देसिओवि तं पेच्छए अन्नो ॥ ६५ ॥ पडिबुद्धा ते जुगवं हलवोलं उट्ठिओ तजो काउं । अइमं-

स्यापदोऽसं गताः स्त्रीभिः कस्य न लण्डितं भुवि मत्तः को नाम राज्ञं त्रियः । कः फालस्य न गोपरान्तरगतः कोऽर्था
 गतो गौर्यं को या बुर्जनयागुरायु पतितः क्षेमेण यात्तः पुमान् । १ ॥”

बिडउ व सल्लिठभिलो निगच्छइ जाव ताथ अयलेण । अयलमगकरेण सिरे गिण्हिय केसेणु सो भण्णियो ॥ ३७ ॥ किं
 ते क्खेमि इण्हिं, जं रुच्चइ तं क्खेसु, सो भणइ । नियुच्चरिययसाओ जमहं तुह गोयरे जाओ ॥ ३८ ॥ थयणपउत्तिं सो
 तरस सोउमणिलसमाणसो भणइ । ही देवपरिणईए सुयणावि जमावइं इत्ति ॥ ३९ ॥ नात्तियनीसेसतमो जगन्नुडाम-
 णिपयं पपत्तो य । पावइ रवीथि पत्तणं महस्सोला दि कालवसा ॥ ४० ॥ मग्ग करेज्जा कयाइवि साहेज्जां भइ ! पत्तणप-
 डियस्त । मफारिउण मुणो अयलेणं मूलदेवो स्ति ॥ ४१ ॥ अपत्तपुब्बयनिगहकलं कलज्जाधिलक्खलभायेण । विप्रायउपुर-
 सेमुहमारब्धो एम अह गंतुं ॥ ४२ ॥ संपलमेत्तेणयि वज्जिओ य पत्तो महाडवीइ मुहे । पायासहायगं किंचि जाव अय-
 लोयए पदियं ॥ ४३ ॥ लोभभुयंगमडको ढको जारिए सज्जडो नाए । भग्गो म्मग्गपयट्ठो सत्तंवल्लो वेण सो दिट्ठो ॥ ४४ ॥
 पयस्त संयलधलेण जामि इण्हिं न पंचणं काही । मग्ग इमो ते चळिया परोप्परं विट्ठियसेभासा ॥ ४५ ॥ पत्तो दिणप-
 हरतिगे निगामपहाइ तीइ अइवीए । कथ थि सजलपदेसे विस्तमं काउमारब्जा ॥ ४६ ॥ नोहारिउण वइयाइ स-
 पुया तेण पत्तपुडियाए । आलोडिय सल्लेणं भुत्ता एगाणिजा चैव ॥ ४७ ॥ पायासेत्तेणं पि य इयरो न निमत्तियो
 तमीवेवि । वट्ठंतो निद्रुरमाणसेण ही किच्चिणचरियाइं ॥ ४८ ॥ विस्तत्तियमिणं नूणं एयस्त निमंतणं न तेण कयं ।
 काओ दाहिइ इय थिंत्तिउण तेणेव सह चळिओ ॥ ४९ ॥ एयं वीएथि दिजे न तेण संभात्तियो मणांगंयि । वो पत्ते तइ-

गजी हएण हेसारवो गरुओ ॥ ८२ ॥ धेत्तूण करी कलसं अहिसिंचिय नेइ निययखंधम्मि । ढलियाउ चामराओ छत्तं
 उवरिद्धियं झत्ति ॥ ८३ ॥ पूरियसयलनहंगणमगं ताहे पवाइयं तूरं । अइसुहलो जयसदो पओजिओ वंदिविदेहिं ॥ ८४ ॥
 पत्तो रायसहाए मुत्तामणिमंडिए चउक्कम्मि । सीहासणोवरिगओ पणओ सामंतचकेण ॥ ८५ ॥ जाओ महानरवई पया-
 वपरिभूयवेरिनरनाहो । सो रज्जं रंजियसुयणमाणसो माणइ जहिच्छं ॥ ८६ ॥ जाओ जणे पवाओ जह इमिणा चंदमं-
 डलं सुमिणे । पीयं तस्स पसाएण पावियं एरिसं रज्जं ॥ ८७ ॥ सुणियं च तेण देसियनरेण किं एरिसं न मे जायं ।
 नरनाहत्तं वीणणदोसाओ जणेण सो भणिओ ॥ ८८ ॥ एत्तो जमन्नमेवं सुमिणं लब्भामि तं कहिस्सामि । निउणस्स
 कस्सई जेण होज्ज इय रज्जसंसिद्धी ॥ ८९ ॥ दहितक्कपउरभोयणपरायणो सोविरो जहिच्छाए । सुविणं मगंतो सो कि-
 लिस्सिओ कल्लमइवहुयं ॥ ९० ॥ जह तस्स एयसुविणयलाभो अइदुल्लहो तथा भट्टं । मणुयत्तं मणुयाणं अपारसंसार-
 नीरहरे ॥ ९१ ॥ एसो सेसकहाणयलेसो पथावमागओ जेण । तेण भणिज्जइ सो अन्नया उ चिंतेइ नरनाहो ॥ ९२ ॥
 लद्धं रज्जं मयमंडणाण वरवारणाण य सहस्सो । एगित्थ देवदत्ता ण अत्थि तो णूणमाभाइ ॥ ९३ ॥ यतः

“नेहल्लिनिग भेलइ निक्कारण रसी, वसणसएवि अमूढइ विहवि अणुल्लसी । सज्जणि सरलसहावइ तंहवि सोमथिरि,
 माणुससंगमि सगु किं सगह सिंगु सिरि ? ॥ १ ॥”

उज्जेणिसामिणा दाणमाणगहिएण विहियपणएण । अब्भत्थिएण बहुहा समप्पिया देवदत्ता से ॥ ९४ ॥ विसुयं सद्ध-

दभाग्येओ तेसिं सो देसियाण पुरो ॥ ६६ ॥ जा पस्येइ सुविणयफलं च पुच्छेइ ताव एकेण । धयगुलसमगमंहय-
 लाभो गुग्गुत्ति पाहरियं ॥ ६७ ॥ पत्तो य वीयदिवसे छाइज्जंतम्मि किंचिवि गिहम्मि । गिहपहुणा निद्धिट्ठो संपत्तो
 मंडओ तेण ॥ ६८ ॥ अइनिउणत्तणमइणा उ च्चितियं ताव मूलदेवेण । एत्तियफलो न एसो सुविणो, अविद्याणगा एए
 ॥ ६९ ॥ अह उगयम्मि रविमंडलम्मि काउं पभायकिचाइं । कुसुमभरियंजली सो पत्तो सुविणद्युयसयासे ॥ ७० ॥
 परिपूजियतघरणो काऊण पयाहिणं पणयमउली । वद्धंजली निवेएइ चंदपाणं सुविणयम्मि ॥ ७१ ॥ तो सुविणपाद-
 एणं रज्जफलं निच्छिऊण तं सुविणं । लायण्णामयपुण्णं कन्नं परिणाविओ पढमं ॥ ७२ ॥ एसो ते रज्जफलो सत्तदिण-
 उभंतरे पुं सुविणो । एयं ति मउलियंजलिपुडेण पडिवण्णमेएण ॥ ७३ ॥ पत्तो कमेण विनायडम्मि परिचिंतियं तओ
 तेण । अचंतनिद्धणो हं भमामि कह नयरमग्गम्मि ॥ ७४ ॥ तो रयणीए ईसरगिहम्मि एगम्मि खणियखत्तो सो । आ-
 रस्सिएहिं गहिओ वद्धो य नीओ य करणम्मि ॥ ७५ ॥ चोरस्स वहो दंडोत्ति नीइसत्थं सरंतओऽमच्चो । तं वग्ग-
 माण्येई निज्जइ जा वग्गभूमीए ॥ ७६ ॥ ता चित्तेइ किमेयं सयं पुग्गुत्तमलियणं होही ? । तस्सेबुइयागयपोढपुण्णवसओ
 पुरे तत्तो ॥ ७७ ॥ उगाढसूलवियणो विहुरसरीरो अपुत्तओ मरइ । नरत्ताहो विद्याइं अहियासिज्जंति तो पंच ॥ ७८ ॥
 तंपंरमो तुरंगो छत्तं चामरजुगं च तह कलसो । तो देवयाउ लहु ओयरंति एएसु रज्जस्सं ॥ ७९ ॥ मगिगज्जइ नररयणं
 जोगं रज्जस्स पचरार्ईसु । दिवेहिं तेहिं नयरीइ सवओ हिंढमाणेहिं ॥ ८० ॥ दिट्ठो य खाराल्ढो छित्तरछत्तो सरावमा-
 लगलो । रत्तंरणकराओ मसिपुइयमुदियत्तरीरो ॥ ८१ ॥ संमुहमेंतो सो मूलदेवतेणो तओ गइं देण । पारद्धा गल-

गञ्जी हएण हेसारवो गरुओ ॥ ८२ ॥ धेत्तूण करी कलसं अहिसिंचिय नेइ नियखंधम्मि । ढलियाउ चामराओ छत्तं
 उवरिद्धियं झत्ति ॥ ८३ ॥ पूरियसयलनहंगणमगं ताहे पवाइयं तूरं । अइमुहलो जयसदो पओजिओ बंदिधिदेहिं ॥ ८४ ॥
 पत्तो रायसहाए मुत्तामणिमंडिए चउक्कम्मि । सीहासणोवरिगओ पणओ सामंतचक्केण ॥ ८५ ॥ जाओ महानरवई पया-
 वपरिभूयवेरिनरनाहो । सो रज्जं रंजियसुयणमाणसो माणइ जहिच्छं ॥ ८६ ॥ जाओ जणे पवाओ जह इमिणा चंदमं-
 डलं सुमिणे । पीयं तस्स पसाएण पावियं एरिसं रज्जं ॥ ८७ ॥ सुणियं च तेण देसियनरेण किं एरिसं न मे जायं ।
 नरनाहत्तं वीणणदोसाओ जणेण सो भणिओ ॥ ८८ ॥ एत्तो जमन्नमेवं सुमिणं लब्भामि तं कहिस्सामि । निउणस्स
 कस्सई जेण होज्ज इय रज्जसंसिद्धी ॥ ८९ ॥ दहितक्कपउरभोयणपरायणो सोविरो जहिच्छाए । सुविणं मगंतो सो कि-
 लिस्सिओ कालमइवहुयं ॥ ९० ॥ जह तस्स एयसुविणयलाभो अइदुल्लहो तहा भट्टं । मणुयत्तं मणुयाणं अपारसंसार-
 नीरहरे ॥ ९१ ॥ एसो सेसकहाणयलेसो पत्थावमागओ जेण । तेण भणिज्जइ सो अन्नया उ चिंतेइ नरनाहो ॥ ९२ ॥
 लद्धं रज्जं मयमंडणाण वरवारणाण य सहस्सो । एगित्थ देवदत्ता ण अत्थि तो णूणमाभाइ ॥ ९३ ॥ यतः
 “नेहलिनिग मेलइ निक्कारण रसी, वसणसएवि अमूढइ विहवि अणुल्लसी । सज्जणि सरलसहावइ तहवि सोमथिरि,
 माणुससंगमि सग्गु कि सग्गह सिंगु सिरि ? ॥ १ ॥”

उज्जेणिसामिणा दाणमाणगहिएण विहियपणएण । अब्भत्थिएण बहुहा समप्पिया देवदत्ता से ॥ ९४ ॥ विसुयं सद्ध-

दृभंष्टेण मूलदेवो समञ्जिणियरज्जो । विण्णायडम्मि नयरे समागओ तत्थ लहु चेव ॥ ९५ ॥ दिट्ठो राया, दिण्णो पहा-
 णगामो विसञ्जिओ तत्तो । मह नयण्णगोयेरे जह न एहि तह कुणसु इय भणिओ ॥ ९६ ॥ अह अन्नया कयाइ दब्बे-
 णीओ धणज्जनिमित्तं । देसंतरं पयण्णो अयलो बहुलोयपरिधरिओ ॥ ९७ ॥ तत्थोवज्जियवहुविहवभरियसगडो य
 दिधज्जेण । विन्नायडम्मि पत्तो सुकं पाडेउमारद्धो ॥ ९८ ॥ मंजिट्ठाइकयाणंतरेसु गोवियमहघवहुरूवो । णाओ सुकि-
 यलोएण दंसिओ नरवइस्स तओ ॥ ९९ ॥ तो तेण संममुम्भंतलोयणेणं पलोइओ अयलो । कह एत्थ सत्थयाहो अबो
 अचन्भुयं एयं ॥ १०० ॥ परियाणेसि महायस ! को हं पडिभणइ देव ! केण तुमं । नो नज्जसि सरयससंकंतकित्तीभरि-
 यभवणो ? ॥ १०१ ॥ साहियनियडुत्तंतो नरनाहो दुक्करं करेज्जण । सक्कारमस्स समए तं तुट्टमणं विसज्जेइ ॥ १०२ ॥ पत्तो
 बज्जेणीए अयलो मिलिओ य बंधवज्जणस्स । कहिया य मूलदेवेण जा कया तस्स पडिवत्ती ॥ १०३ ॥ अह विन्नायड-
 नयरे चोरंणेण चउरचरिण्ण । पइदिवसं ईसरमंदिरेसु पाडिज्जए खत्तं ॥ १०४ ॥ दक्खो वि म आरविल्लयलोओ पय-
 ओधि तं न लक्खेइ । नरवइणो तेण निवेइयं च नो देव ! दीसइं सो ॥ १०५ ॥ णूणमदिस्सीकरणं तेणं विहियं सुरो
 य खयरो वा । सो होज्ज अन्नहा कह केणावि कहिपि नो दिट्ठो ॥ १०६ ॥ तो नीलपडावरणो पयंडअसिंदंडमंडियक-
 रगो । सयमेव मूलदेवो पटमपवेसे विणिकत्तंती ॥ १०७ ॥ देवलपधासहासुन्नगेहज्जाणंमाइठाणेसु । डवलडुं पारज्जो
 बहुएहिं सो उवाएहिं ॥ १०८ ॥ अह एगाइ पवाए रयणीए मज्झभागसमयम्मि । निब्भरतिमिरभरवसा निरुद्धदिट्ठि-
 प्पयारम्मि ॥ १०९ ॥ सुत्तम्मि सहालोए कइयचसओ य मूलदेवो वि । तत्थेव संपयट्ठो सोवं अह आगओ तत्थ

॥ ११० ॥ मंडियनामा चोरो सणियं उट्टाविओ य सो तेण । भणियो य भद् ! को तं सो भणइ अणाहपहियो हं
 ॥ १११ ॥ मं अणुगच्छसु जेणं सिद्धी ते होइ वंछियथाण । आमं ति भणिय लग्गो सो राया तस्स मग्गेण ॥ ११२ ॥
 कत्थइ ईसरगेहे खणियं खत्तं विणिगओ तत्थ । अइपउरो घरसारी दिन्नो रन्नो य खंधम्मि ॥ ११३ ॥ जिणुजाण-
 व्भंतरेउलमढमज्झभूमिहरयम्मि । नीओ य तत्थ दिट्ठा तब्भगिणी रूवरयणखणी ॥ ११४ ॥ सा मंडिएण भणिया
 सोयं चळणाण कुणसु एयस्स । कूवसमीवे सा तस्स ठाविडं फुसइ जा चरणे ॥ ११५ ॥ फंसाणुमाणजाणियनिवच-
 रणा पणयमागया तम्मि । ता जाणावइ तं तह जह सो तुरियं विणिक्वंतो ॥ ११६ ॥ जो उण्णो अन्नो सो पायसोयच्छ-
 उमेण तत्थ कूवम्मि । अच्चंतगहीरतले खिप्पइ तीए गयदयाए ॥ ११७ ॥ कोलाहले कए एस जाइ इह निग्गओ ममा-
 हिंतो । तो सो खगसहाओ अणुलग्गो मग्गओ तस्स ॥ ११८ ॥ नाओ य मूलदेवेण एस जहा एइ तुरियपयचारो ।
 तो नयरच्चररसिवंतरम्मि परिसंठिओ भीओ ॥ ११९ ॥ रोसावेसभमाओ खग्गेण सिवं विहाडिय कयत्थं । अप्पाणं
 मन्नंतो स नियत्तो पिट्ठओ इत्ति ॥ १२० ॥ गयखंधम्मि विलग्गो बीयदिणे जा पुरे भमइ राया । ता कवडविहियपट्ट-
 गसंछइयतणू तओ तेणो ॥ १२१ ॥ दिट्ठो रन्ना कंथाइ सेवणं चच्चरे कुणेमाणो । विन्नाओ तक्खणमेव तो य भवणं
 लहुं नीओ ॥ १२२ ॥ निसिवहारो पयडीकओ य मिलियाइं दोण्हवि मणाइं । ठविओ पयम्मि अइनिउणबुद्धिणा मू-
 लदेवेण ॥ १२३ ॥ भणियो भइणिं मम देहि तेण दिन्ना सगउरवं तस्स । एवं वच्चइ कालो तीइ समं विसयसत्तरस
 ॥ १२४ ॥ विन्नायभवणसारेण राइणा तेण तेणुवाएण । संपाडियविस्सासो कओ य उवभुत्तसव्वस्सो ॥ १२५ ॥ सरिडं

तच्छुभला मममेव मुया परं एत्थ ॥ २० ॥ सो पुण सुदिंदत्तो कलाकलावं अहिल्लिओ सयलं । अगणेंतो समय-
 यसा चेहरुंणि पच्चूहं ॥ २१ ॥ अह महुरानयरीए पधयनगराहिवो निययधूवं । पुच्छइ पुत्ति ! तुह वरो जो रोयइ तं
 पणामेमि ॥ २२ ॥ तीए परंपियं ताय ! इंददत्तस्स संतिया पुत्ता । सुवंति कलाकुसला सुरा धीरा सुख्वा य ॥ २३ ॥
 तेसि एकं गुपरिवित्ठण राहाइ वेहविहिणा हं । जइ भणसि ता सयं चिय गत्तुण तहिं वरेमि सि ॥ २४ ॥ (अं० १०००)
 -पड्डिवधं नरवइणा ताहे पउराए रायरिद्धीए । सा परिगया पयट्टा गंतुं नयरग्गिम् इंदपुरे ॥ २५ ॥ तं इंतं सोऊणं तु-
 ट्ठेणं तेण इंदनरवइणा । कारविया नियनयरी उब्भवियविचित्तधयनिवहा ॥ २६ ॥ अह आगयाइ तीए दवाविओ सो-
 हणो य आवासो । भोयणदाणप्पमुहा विहिया गुरुवचियपड्डिवत्ती ॥ २७ ॥ विन्नत्तो तीइ निवो राहं जो विंधिही सुओ
 तुग्ग । सो छिय भं परिणेहि एत्तो छिय आगया हम्मिह ॥ २८ ॥ रण्णा भणियं, मा सुयणु ! एत्तिएणावि तं किल्लिस-
 हसि । एकेकपहाणगुणा सवेधि सुया जओ मज्झ ॥ २९ ॥ उचियपएसे य तओ सव्वेयरभस्मिच्चक्कपंतिलो । सिरिरइय-
 पुत्तिगो लहु महं पइट्टाविओ धंभो ॥ ३० ॥ अक्खाइओ य रइओ चट्टा मंचा कया य उल्लोया । हरिसुल्लसंतगतो
 आसीणो तत्थ नरनाहो ॥ ३१ ॥ उचविट्ठो नयरिजणो आहूया राइणा निययपुत्ता । वरमालं घेत्तुणं समागया सावि
 रायसुया ॥ ३२ ॥ अह सबपुत्तजेट्ठो सिरिमाली राइणा इमं वुत्तो । हे वच्छ ! मणोवंछियंमवंइमेत्तो कुणसु मज्झ ॥ ३३ ॥
 धवलेसु नियकुलं परममुत्तइं नेसु रज्जमणयजं । जिण्हाहि जयपडागं सत्तुणं विव्पियं कुणसु ॥ ३४ ॥ एवं रायसिरि पिव

पञ्चकखं निव्वुइं नरिंदसुयं । परिणेषु कुसल्याए राहावेहं लहुं काउं ॥ ३५ ॥ एवं च वोचु सो रायपुत्तु संजायखोहु
 निन्नट्टसोहु । पस्सेयकिणु अइचित्तसुत्तु दीणाणच्छु पगलंतकच्छु ॥ ३६ ॥ विच्छायगत्तु नयलच्छियत्तु लज्जायमाणु
 विहलाभिमणु । हेट्टउ नियंतु पोरिसु मुयंतु थिय थंभियव दढजंतिय व ॥ ३७ ॥ पुणरवि भणियो रणणा संखोहं वज्जि-
 ऊण हे पुत्त ! कुणसु समीहियमत्थं कित्तियमेत्तं इमं तुज्झ ॥ ३८ ॥ संखोहं पुत्त ! कुणंसि ते परं जे कलासु न वियहा ।
 तुम्हारिसाण स कहं अकलंककलागुणनिहाण ? ॥ ३९ ॥ इय संलत्तो धिट्ठिममवलंविय सो मणागमवियहो । कहकहवि
 धणुं गेण्हइ पकंपिरेणं करमेणं ॥ ४० ॥ सबसरीरायासेण कहवि आरोविऊण कोयंडं । जत्थ व तत्थ व वच्चउ मुक्को
 सिरिमालिणा वाणो ॥ ४१ ॥ थंभे आभिट्ठिता झडत्ति सो भंगमुत्तगओ तयणु । लो गो कयतुमुत्तरवो निहुयं हसिउं स-
 मारद्धो ॥ ४२ ॥ एवं सेसेहिवि नरवइस्स पुत्तेहिं कलविरत्तेहिं । जह तह मुक्का वाणा न कज्जसिद्धी परं जाया ॥ ४३ ॥
 लज्जामिलंतनयणो वज्जासणिताडिउव नरनाहो । विच्छायमुहो विमणो सोगं काउं समाढत्तो ॥ ४४ ॥ भणियो य अ-
 मच्चेणं देव ! विमुंचसु विसायमच्चोवि । अत्थि सुओ तुम्हाणं ता तंपि परिकखह इयाणिं ॥ ४५ ॥ रणणा भणियं को पुण
 समप्पियं मंतिणा तओ भुज्जं । तं वाइऊण रणणा पर्यपियं होउ तेणावि ॥ ४६ ॥ अच्चंतपाढिएहिं इमेहिं पावेहि जं स-
 मायरियं । सो वि हु तमायरिस्सइ धी धी एवंविहसुएहिं ॥ ४७ ॥ जइ पुण तुह निव्वंधो विन्नासिज्जउ तथा सुओ
 सोवि । तो मंतिणोत्तणीओ सुरिंदत्तो सउज्झाओ ॥ ४८ ॥ अह तं भूमीवइणा विचित्तपरहणपरिस्समकिणं कं । उच्छंगे

विनिशेषिय पयंपियं जायतोसेण ॥ ४९ ॥ पूरेणु तुमं मम यच्च । वंछियं विधिऊण राहं च । परिणेणु निगुरं रायरु-
 ण्णमं अज्जिणसु रज्जं ॥ ५० ॥ ताहे सुरंददत्तो नरनाहं नियगुं च नमिऊण । आलीढदृष्टाणठिओ धीरो पणुदंढमादाय
 ॥ ५१ ॥ निम्मलतेहाऊरियकुंडयसंकंतचकणणछिदं । पेहंतो अयरेहिं हीळिञ्जंतोवि पुमरेहिं ॥ ५२ ॥ अगिययप्यमुदेहिं
 रोडिञ्जंतोवि तेहिं चेडेहिं । गुरणा निरुक्खियहिं पासट्टिपहिं च पुरियेहिं ॥ ५३ ॥ आयद्वियसग्गेहिं जइ चुफसिं ताय ते
 हणिसामो । इइ जपिरेहिं दोहिं तज्जिञ्जंतोवि पुणरुत्तं ॥ ५४ ॥ उम्पुमुदकयचम्पू एगगमणो मद्यामुणिदो प । उअ-
 लद्धचक्कियरो राहं पिंपइ सरेण लहुं ॥ ५५ ॥ बिद्धाइ तीइ रिस्ता यरमाळा निगुरंरं से कंठे । आणंदिओ नरिदो
 जयजयसहो संमुच्छलिओ ॥ ५६ ॥ विदिओ वीराहमहो दिण्णं रज्जं च से महीयण्णा । जइ तेण चफळिपं लब्धं, ण हु
 सेसकुमरेहिं ॥ ५७ ॥ तह कोइ पुण्णपत्तभारिओ माणुसत्तणं लहइ । पयं अणोरपारं भवकंतारं परियडंतो ॥ ५८ ॥

अथ गाथाश्वरार्थः—चक्रेणाप्युपलक्षिते कन्याहरणे निर्वृतिपंशरात्रकन्यसादधान्ते राधावेधे प्रमान्ते सतीत्यर्थः,
 अस्फटितेन लक्ष्यादन्यत्राव्याक्षिप्तं अक्षणा दृष्ट्या प्रहोऽन्धारणं चमाष्टकोपरिव्ययस्थितराधामंस्यत्रगुत्त्रिकारामाशि-
 लक्षणस्य लक्ष्यस्येति गम्यते, 'चकनालाहि'ति चक्षनालस्य चमाधारान्मभस्यापःस्थितेन नुरेन्द्रदत्तंन कृतः, वदन्तु गञ्जि-
 तदारंण तरक्षणमेव राधा विदेति सामर्थ्याद् गम्यते । अन्येषा तु द्वाविंशतेः श्रीमालिमभृतीनामनिशितदलारनेनालम्प-
 राधावेधच्छिद्राणा अप्रत्य नदृष्टि अन्यत्र लक्ष्याद् वहिस्तामघाः सराः । ततः प्रस्तुते किमायातमित्याह—तच्छेदतोपमो
 राधावेधाक्षिच्छेदोपमानो वुराप इत्यर्थः, मनुजलंभो मानुष्यमाशिः, इतिरात्र्यो गाथापरिसमाप्त्यर्थः ॥ १२ ॥

अथाष्टमदृष्टान्तसंग्रहगाथाः—

चम्मावणद्धदहमज्झच्छिड्डुलिगीवचंदपासणया । अणत्थ बुडुणगवेसणोवसो मणुयलंभो उ ॥१३॥

किल कत्थइ वणगहणे अणेगजोयणसहस्सवित्थिन्नो । आसि दहो अइगहिरो अणेगजलयरकुलाइन्नो ॥ १ ॥ अइव-
हलनिविडेसेवाडपडलसंछाइओवरिमभागो । माहिसचम्मणेण व सो अवाणद्धो भाइ सबत्तो ॥ २ ॥ केणवि कालवसेणं
चडुलगीवो डुली परिभमंतो । संपत्तो उवरितले गीवा य पसारिया तेण ॥ ३ ॥ सेवालपडलच्छिद्धं अह समए तम्मि
तत्थ संजायं । दिट्ठो तेण मयंको पडिपुणो कोमुइनिसाए ॥ ४ ॥ जोइसचक्काणुगओ निरव्वभगयणस्स मज्झभागम्मि ।
खीरभहोयहिलहरीसमजोण्हाण्हावियदिसोहो ॥ ५ ॥ आणंदपूरियच्छो तो चिंतइ कच्छवो किमेयं ति । किं नाम एस
सगो किंवा अच्चवुभुयं किंचि ॥ ६ ॥ किं मम एगस्स पलोइएण दंसेमि सयणलोगस्स । इय चिंतिय निव्वुडुओ तेसिं
अन्नेसणनिमित्तं ॥ ७ ॥ आणीयसयलसयणो जाव पलोएइ तं किल पएसं । नो पासइ वाउवसेण पूरियं तत्थ तं छिद्धं
॥ ८ ॥ पत्तेवि कोमुई तम्मि दुल्लहा ससहरो व नहमज्झे । अव्वभकओवइववज्जिओ य जह दुल्लहं एयं ॥ ९ ॥ तह संसा-
रमहइहमज्झे बुडुण सयलजंतूण । पुणरवि माणुसज्जम्मो अइडुलहो पुण्णहीणाण ॥ १० ॥

अतिवहलत्वनिविडत्वभावाभ्यां चर्मव चर्म सेवालसंचयस्तेनावनद्धः सर्वथाच्छादितो यो हृदस्तस्य मध्ये यत् कथं

चित् तुच्छप्रमाणं छिद्रं संजातं तेन विनिर्गताया दुलेः कच्छपस्य ग्रीवया गलदेशेन चन्द्रस्य नभोमध्यभागभाजो मृगा-
 इत्स्य 'पासणय'ति लोचनाभ्यां कदाचिद्विलोकनमभूत् । ततस्तेन स्वकुटुम्बप्रतिबन्धविडम्बितेन ग्रीयामवकृष्य 'अन्नस्य
 दुडुण'ति अन्यत्र तत्स्थानपरिहारात् स्थानान्तरे हुडनेन निमज्जनेन कथंचित् कुटुम्बस्य मीलेन कृते 'गवेसणोवसु'त्ति
 या गवेपणा मागुपलच्छरन्धस्य तदुपमस्तसुल्यो दुर्लभतया मनुष्यलाभो मनुष्यजन्मप्राप्तिः । तुः पूरणार्थः ॥ १३ ॥

अथ नवमहट्टान्तसंग्रहगाथाः—

उदहि जुगे पुषावरसमिलाच्छिद्रुप्पवेसविट्ठता । अणुवायं मणुयत्तमिह दुछहं भवसमुदम्मि ॥ १४ ॥

जह केइ दुन्नि देवा अच्चन्नुयचारियकोउहहेण । जुगच्छिद्रुओ समिलं विजोजइत्ता छहुं वेव ॥ १ ॥ कह एसा जुग-
 छिद्रुं पुणोवि पाविज्ज इय मणे धरिदं । पत्ता सुमेरुसिहरे एको जूयं करे काढं ॥ २ ॥ अघरो-उणं तं समिलं पहाविया
 पुषावरजलहीसु । खित्तं जुगं च समिला य पेच्छिदं ते तओ लम्मा ॥ ३ ॥ सायरजले अपारे सां समिला तं च जुग-
 महोगाढं । अइर्चडचडुलपवणप्पणोलियाइं भमंताइं ॥ ४ ॥ धक्काइं तस्य बहुकालमागओ न उणत्तेसि संजोगो । संजो-
 गेवि न जाओ छिद्रुप्पवेसो य समिलाए ॥ ५ ॥ जह तीए समिलाए छिद्रुप्पवेसो अइव दुहंओ । तह मोहमूढच्चिचाण
 माणुसत्तंवि मणुयाण ॥ ६ ॥

अथ गाथास्यार्थः—'उदहि'ति उदधौ 'जुगे'ति युगं यूपं 'पुष'ति पूर्वस्मिन् क्षिप्तं, 'अवर'ति अपरस्मिन् अलघावेव

समिला प्रतीतरूपा क्षिप्वा काभ्यांचित् कौतुकिकाभ्यां देवाभ्यां, ततस्तस्याः समिलायाः 'छिडुपवेसदिट्टता' इति, तत्र युगच्छिद्रे यः प्रवेशः स एव दृष्टान्तस्तस्मात् अनुपायं तनुकपायत्वादिमनुष्यजन्महेतुलाभविकलं मनुजत्वमिह दुर्लभं भवसमुद्रे भवभाजामिति ॥ १४ ॥

अथ दशमदृष्टान्तसंग्रहगाथाः—

परमाणुः खंभपीसणसुरनलियामेरुखेवदिट्टता । तग्घडणेवाऽणुचया मणुयत्तं भवससुदम्मि ॥ १५ ॥

इह केणं तियसेणं एगो खंभो अणेगखंडाई । काऊण चुन्निओ ताव जाव अविभागिओ जाओ ॥ १ ॥ भरिया महापमाणा नलिया (एगा) करेण सा तेण । पत्तो सुमेरुचूलासिहरे सा फूमिया तत्तो ॥ २ ॥ उदंडपवणवसओ महापयासत्तओ य तियंसस्स । अविभागिमत्तणेण य दिसोदिसिं ते गया अणवो ॥ ३ ॥ पिच्छामि, कयावि पुणो मिलिज्ज तेऽणुहवेज्ज सो थंभो । इय पेच्छंतस्सविं से वाससहस्साई णेगाई ॥ ४ ॥ वोलीणाणि, ण तेसिं अणूण जोगो, ण यावि सो थंभो । संजाओ, तह एसो मणुयाण चुओ मणुयभावो ॥ ५ ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—'परमाणु'त्ति परमाणव इति द्वारपरामर्शः । 'खंभपीसण'त्ति स्तम्भस्य काष्ठादिमयस्य पेपणं चूर्णनं केनचित् कौतुकिना सुरेण कृतम् । ततश्च 'नलियामेरुखेवदिट्टता' इति तस्य पिष्टस्तम्भस्य नलिकायां प्रवेशितस्य मेरौ मेरुशिरसि क्षेपो दशसु दिक्षु यद् विकिरणं देवेन कृतं तदेव दृष्टान्तस्तस्माद् दुर्लभं मनुजत्वमिति गम्यते । किमुकं भव-

तीत्याह—'तमघडणेवाणुचय'त्ति-त्तस्य पिष्टस्तम्मस्य घटना इव निर्बर्त्तनावत् अणुचयात् तस्मादेव नलिकामक्षिसिष्ण्डात् सकाशाद् मनुजत्वं भवसमुद्रे दुर्लभमिति ।

अयमपि परमाणुदृष्टान्त आवश्यकचूर्णविन्यथापि व्याख्यातो दृश्यते; यथा—इह काइ सहा महई अणेगलंभसय-
 संनिवेसिहा । कालेण जलणजाद्राकरालिया पाविया पलयं ॥ १ ॥ किं सो होज्ज कयाइ वि इंदो बंदोऽहवा मणुरिसदो ।
 जो तं तेहिं अणूहिं पुणोवि अइदुग्घडं घडिही ? ॥ २ ॥ जह तेहिं विय अणुपहिं सा सभा दुकरा इह पडेवं । तह
 जीवाणं विहडियमित्तो मणुयत्तणं जाण ॥ ३ ॥ इति । दिदंतभावपत्ता अवि ते होज्ज दसावि पुण अत्या । दंढतियभा-
 वगयं न उणो मणुयत्तणं सोम ! ॥ १ ॥ इय दुहहलंभं माणुसत्तणं पाविज्ज जो जीवो । न कुणइ पारत्तहियं सो सोयइ
 संकमणकाले ॥ २ ॥ जह वारिमग्गहूढो ष गयवरो मच्छव ष गलगहिओ । वगुरपडिड ष मओ संवट्टइओ जह व
 पक्खी ॥ ३ ॥ सो सोयइ मञ्जुजरासमत्थओ तुंरियनिहपक्खित्तो । ता पासइ विंदंतो कम्मभरणणेहिओ जीवो ॥ ४ ॥
 काज्जणमयोगां जम्मणभरणपरियट्टणसयां । दुक्खेण माणुसत्तं जंइ लइइ जहिच्चियं जीवो ॥ ५ ॥ तं तह दुहहलंभं
 विञ्जुलयाचंचलं च मणुयत्तं । लद्धूण जो पमायइ सो काउरिसो न सणुरिसो ॥ ६ ॥ १५ ॥

अथ यदुक्तं—भायार्थसारयुक्तान्पुपदेशपदानि वक्ष्ये इति, तत्रस्तुतमनुजत्वदुर्लभत्वमधिकृत्यागमसिद्धोपपत्त्या दर्श-
 यन्नाह—

एयं पुण एवं खलु अपणाणपमायदोसओ नेयं । जं दीहा कायठिंई भणिया प्पगिंदियाईणं ॥ १६ ॥

एतन्मनुजत्वं, पुनःशब्दो विशेषणार्थः। ततश्चायमर्थः—प्राक् सामान्येन मनुजत्वदुर्लभत्वमुक्तं, सांप्रतं तदेवोपपत्तिभिः साध्यत इति। 'एवं खलु'ति एवमेव दुर्लभमेव। कुत इत्याह—अज्ञानप्रमाददोषतः अज्ञानदोषात् सदसद्विवेचनविरहापराधात् प्रमाददोषाच्च विपयासेवनादिरूपाज्ज्ञेयमवगन्तव्यम्। एतदाविष्टो हि जीव एकेन्द्रियादिजातिषु दूरं मनुजत्वविलक्षणासु अरघदृष्टदीयन्त्रक्रमेण पुनःपुनरावर्तते। एतदपि कथं सिद्धमित्याह—यत्कारणोद्दीर्घां द्राघीयसी कायस्थितिः पुनःपुनःमृत्वा तत्रैव काये उत्पादलक्षणा भणिता प्रतिपादिता सिद्धान्ते एकेन्द्रियादीनां एकेन्द्रियद्वीन्द्रियादिलक्षणानां जीवानामिति ॥ १६ ॥

तानेवैकेन्द्रियभेदान् पृथिवीकायिकादीन् पञ्चैव प्रतीत्य दर्शयन्नाह;—

अस्संखोसप्पिसप्पिणीउ एगिंदियाण उ चउण्हं। ता चेव उ अणंता वणस्सईए उ बोद्धवा ॥१७॥

‘अस्संखोसप्पिसप्पिणीउ’ति प्राकृतत्वादविभक्तिको निर्देशस्तेनासंख्याता उत्सर्पिण्यसर्वर्पिण्यः। तत्रोत्सर्पयति प्रथमसमयादारभ्य निरन्तरं वृद्धिं नयति तैस्तैः पर्यायैर्भावानित्युत्सर्पिणी। तथा च पञ्चकल्पभाष्यं—“समए समएऽणंता परिवहुंता उ वणणमाईया। दवाणं पज्जायाऽहोरत्तं तत्तिया चेव ॥ १ ॥” तद्विपरीता त्ववसर्पिणी। तुरेवकारार्थो भिन्नक्रमस्ततोऽसंख्याता एवैकेन्द्रियाणां, तुरप्यर्थे भिन्नक्रमः, चतुर्णामपि पृथिव्यधेजोवायुकायिकानां कायस्थितिर्बोद्धव्येति संबन्धः। ‘ता चेव उ’ इति ता एव चोत्सर्पिण्यवसर्पिण्योऽनन्ताः वनस्पतौ तु वनस्पतिकारे पुनर्बोद्धव्या कायस्थितिरु-

रकृष्टेति । त्रियुक्तं भवति ? पृथिव्यसेजोवायुकायिकेषु जीवो मृत्वा पुनःपुनरुत्सद्यमान एकैककाये असंख्याता उत्सर्पि-
 ण्यवसर्पिणीर्यायदास्ते, वनरपतिकायिकेषु तु प्राणिभूत्पथमानस्ता एवोत्सर्पिण्यवसर्पिणीरनन्ता गमयत्युत्कृष्टतः, जयन्य-
 तस्वन्तर्मुहूर्त्तमेवेति । अथोत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः किं प्रमाणम् ? उच्यते—द्वादशारकालचक्रमुत्सर्पिण्यवसर्पिण्यौ । तत्स्व-
 रूपं यथा—दस कोडाकोडीओ सागरनामाणं हुंति पुद्गाओ । उत्सर्पिणीप्रमाणं तं चैवोत्सर्पिणीए वि ॥ १ ॥ छच्चैव
 कालसमया ह्यंति ओत्सर्पिणीए भरहम्मि । तासिं नामविहृत्तिं अहकमं कित्तइस्सामि ॥ २ ॥ सुसमसुसमा य सुसमा त-
 इया पुण सुसमदुरसमा होइ । दुसमसुसमा चउत्थी दूसम अइदूसमा छट्ठी ॥ ३ ॥ एए चैव विभागा हवंति उत्सर्पि-
 णीइ छ छेव । पडिलोमा परिवाडी नवरि विभागेसु नायथा ॥ ४ ॥ सुसमसुसमाइ कालो चत्तारि हवंति कोडिको-
 डीओ । तिणिण सुसमाइकालो दुन्नि भवे सुसमदुसमाए ॥ ५ ॥ एका कोडाकोडी थायालीसाइ जा सहस्सेहिं । वासाण
 होइ ऊणा दूसमसुसमाइ सो कालो ॥ ६ ॥ अह दूसमाए कालो वाससहरसाइ एक्कीसं तु । तावइओ चैव भवे कालो
 अइदूसमाए वि ॥ ७ ॥ इत्यादि । एवं द्वाभ्यामुत्सर्पिण्यवसर्पिणीभ्यां कालचक्रं द्वादशारं विंशतिसागरोपमकोटाकोटिम-
 माणम् । तत्र च यथोत्तरं कालानुभावस्वरूपं ग्रन्थान्तरादवसेयम् । चिकलेन्द्रियाणां पञ्चेन्द्रियतिरश्चां मनुष्याणां च
 कायस्थितिरनया गाथया ज्ञेया, यथा—“धाससहस्सासंत्ता विंगलाण ठिई उ होइ बोद्धवां । सत्तट्ठ भवा उ भवे पर्णि-
 दितिरिमणुय उक्कोसा ॥ १ ॥” ॥ १७ ॥ इति ।

भवतु नाभिकेन्द्रियादीनां दीर्घा कायस्थितिस्तथापि किंनिमित्ताऽऽसाविति वक्तव्यमित्याशङ्क्याहः—

एसा य असइदोसासेवणओ धम्मवज्झचित्ताणं । ता धम्मे जइयवं सम्मं सइ धीरपुरिसेहिं ॥ १८ ॥

एषा चेयं पुनद्राधीयसी स्थितिः असकृदनेकवारान् अनेकेषु भवेच्चित्यर्थः दोषासेवनतः दोषाणां राहुमण्डलवत् शशधरकरनिकरत्रातस्पष्टिस्वभावस्य जीवस्य मालिन्याधायकतया दूषकाणां निविडवेदोदयाज्ञानभयमोहादीनां यदासेवनं मनोवाक्कायैः कृतकारितानुमितिसहायैराचरणं तस्मात् । केषामित्याह—धर्मवाह्यचित्तानां श्रुतधर्माच्चारित्रधर्माच्च सर्वथा वाह्यचित्तानां स्वभायमानावस्थायामपि तत्रानवतीर्णमानसानामित्यर्थः । यत एवं, 'ता' इति तस्माद्धर्मे उक्तलक्षणे एव एकान्तैवैकेन्द्रियादिजातिप्रवेशनिवारणकारिणि भवोद्भवभूरिदुःखज्वलनविध्यापनवारिणि 'यतितव्यं सर्वप्रमादस्थानपरिहारेणोद्यमः कार्यः सम्यग् मार्गानुसारिण्या प्रवृत्त्या स्वसामर्थ्यालोचनसारं सुदा सर्वास्ववस्थासु धीरपुररूपैर्बुद्धिमद्भिः पुद्भिः ॥ १८ ॥

सम्यग् धर्मे यतितव्यमित्युक्तमथ सम्यग्भावमेव भावयन्नाहिः—

सम्मत्तं पुण इत्थं सुत्तणुसारेण जा पवित्ती उ । सुत्तगहणम्मि तम्हा पवत्तियवं इहं पढमं ॥ १९ ॥

सम्यक्त्वमवितथरूपता पुनरत्र धर्मप्रयत्ने का इत्याह—सूत्रानुसारेण या प्रवृत्तिः, तुशब्दोऽत्रधारणार्थो भिन्नक्रमश्चेति, ततः सूत्रानुसारेणैव सर्वज्ञागमानुसरणेनैव या चैत्यवन्दनादिरूपा प्रवृत्तिश्चेष्टा सम्यक्त्वम् । एवं सति यद् विधेयं तदाह—सूत्रस्य परमपुरुषार्थानुकूलभावकलापसूचकस्याऽसारसंसारचारकावासनिर्वासनकालघटाकल्पस्याऽऽवश्यकप्रविष्टादिभे-

दमाजः श्रुतस्य प्रश्ने नष्टदंष्ट्रल्लाभतुष्टिदृष्टान्तेनांगीकरणे तस्मात् कारणात्प्रयचित्तव्यम्, इह यस्त्रे विधेयतया उप-
दिष्टे, प्रथममादी । यतः, "पदमं णाणं तओ दया एवं चिट्ठइ सव्वसंजाए । अण्णाणी किं काही किं वा णाही छेयपावगं?
॥ १ ॥ सोच्चा जाणइ काण्णं सोच्चा जाणइ पावगं । उभयंपि जाणइ सोच्चा जं छेवं तं समायेरे ॥ २ ॥" ॥ १९ ॥

तच्च सूत्रग्रहणं विनयादिगुणयतैव त्रिप्येण क्रियमाणमभीप्सितफलं स्वान्नान्यथेति समयसिद्धदृष्टान्तेन स्पष्टयन्नाहः—
देवीदोहल प्गरपंमप्पासाय अभयवणगमणं । रुग्खुबलद्धहिवासण वंतरतोसे सुपासाओ ॥ २० ॥

कथानकसंग्रहगाथासप्तकम् । रायगिहम्मि य नयरे राया नामेण सेणिओ आसि । सम्मत्तथिरत्तपहिद्वसकविष्कारि-
यपसंसो ॥ १ ॥ सयलंतेउरपवरा देवी नामेण चेष्टणा तस्स । चडविह्वुद्धिसमेओ मंती पुत्तो य अभओ त्ति ॥ २ ॥
एगम्मि य परथाये देवीए जायदोहलाइ निवो । मणिओ पासायं मे एगव्वसंभं करावेह ॥ ३ ॥ दुद्धिगगेण इत्थीगहेण
संताविण्ण नरयइणा । पडियण्णं तवयणं अभयकुमारो य आइठो ॥ ४ ॥ तो वहुइणा समगं भंभनिमिचं महाडवीइ
गओ । दिट्ठो तेदि च रुग्खो सुसणिद्धो अइमहासाओ ॥ ५ ॥ साहिट्ठिओ सुरेणं होहि त्ति विविचं कुसुमधूवेहि । अहि-
घासिओ स साही कओवयासेण अभएण ॥ ६ ॥ अह बुद्धिरंजिण्णं तरुवासिसुरेण निति पसुत्तस्स । सिद्धं अभयस्स
महाणुभाव ! मा छिदिदिसि एयं ॥ ७ ॥ वच्चतु सगिहम्मि तुमं काहमहेगलंभपासायं । सबोउयतरुफलफुल्लमणहरारा-
मपरिकलियं ॥ ८ ॥ इय पडिसिद्धो अभओ वहुइणा सह गओ संगेहम्मि । देवेणवि णिम्मविओ आरामसमेयपासाओ
॥ ९ ॥ तम्मि य देवीइ समं विचित्तकीटाहि कीलमाणरस । रइसागरावगाढस्स राइणो जंति दिवहाइं ॥ १० ॥ अह

तन्नयरनिवासिस्स पाणवइणो कयाइ गवभवसा । भज्जाइ समुपन्नो दोहलओ अंवयफलस्स ॥ ११ ॥ तो तम्मि अपुज्जंते
पइदियहं खिज्जमाणसब्बंगिं । तं दइट्ठणं पुट्ठं तेण, पिए! कारणं किमिह? ॥ १२ ॥ परिपक्कं वयफलदोहलो य तीए विवे-
इओ ताहे । पाणाहिवेण भणियं चूयफलाणं अकालोडयं ॥ १३ ॥ जइवि हु, तथावि कत्तोवि सुयणु, संपाडिमो थिरा
होसु । निसुओ य तेण रन्नो सबोउयफलडुमारामो ॥ १४ ॥ तं चारामं वाहिं ठिएण पेहंतएण पक्कफलो । दिट्ठो अंव-
यसाही ताहे जायाइ रयणीए ॥ १५ ॥ ओणामणीइ विज्जाइ साहिमोणामिऊण गहियाइं । अंवयफलाइं पुणरवि पच्चो-
णामिणिसुविज्जाए ॥ १६ ॥ साहं विसज्जिऊणं समप्पियाइं पियाइ हिट्ठेण । पडिपुन्नदोहला सा गवभं वोढुं समाढत्ता
॥ १७ ॥ अह अवरारतरुवरपलोयणं राइणा कुणंतेणं । पुव्वदिणदिट्ठफलपडलवियलमवलोइउं चूयं ॥ १८ ॥ भणिया
रक्खगपुरिसा रे केणाऽसो विभुत्तफलभारो । विहियो त्ति, तेहिं भणियं देव! न तावेत्थ परपुरिसो ॥ १९ ॥ नूण पविट्ठो
न य नीहरंतपविसंतयस्स य पयाणि । कस्सवि दीसंति महीयलम्मि ता देव चोज्जमिणं ॥ २० ॥ जस्सामाणुससामत्थ-
मेरिसं तस्स किं पकरणिज्जं । नत्थि त्ति य चिंतंतेण राइणा सिट्ठमभयस्स ॥ २१ ॥ एवंविहत्थकरणक्खमं लहुं लहसु पुत्त!
चोरं ति । जह हरियाइं फलाइं तहणया दारमवि हरिही ॥ २२ ॥ भूमीयलनिहियसिरो महापसाउ त्ति जंपिओ अ-
भओ । तियच्चारेसु चोरं निरुविउं वाढमाढत्तो ॥ २३ ॥ वोलीणाइं कइवयदिणाइं पत्ता न तप्पउत्तीवि । चिंतावाउ-
लचित्तो ताहे अभओ दढं जाओ ॥ २४ ॥ पारद्धमहिंदमहे नडेण नयरीइ वाहि पेच्छणयं । मिलिओ पउरनरगणो अ-

भाषणवि तत्थ गंतूर्णं ॥ २५ ॥ भावोवलक्खणद्वं पर्यपियं, भो जणा ! निसामेह । जाव नडो नागच्छइ ताव मम कहा-
 षणं एणं ॥ २६ ॥ तेहिं पर्यपियं नाह ! कहह, कहं तो कहेउमारद्धो । नयरम्मि वसंतपुरे आसि सुया जुण्णसेट्टिस्स
 ॥ २७ ॥ दारिद्विहुयत्तेण नेव परिणाविया य सा पिरणा । वड्डुकुमारी जाया वरत्थिणी पूयए मयणं ॥ २८ ॥ आरा-
 माओ सा चोरिऊण कुसुमुच्चयं करेमाणी । एत्ता सालायत्तेण जंपियं किंपि सवियारं ॥ २९ ॥ तीए बुत्तं किं तुग्ग भ-
 गिणिपूयाउ मह सरिच्छाओ । नेवत्थि जं कुमारिपि मं तुमं एवमुल्लवसि ? ॥ ३० ॥ संलत्तं तेण, तुमं उब्बूढा भत्तुणा अ-
 सुत्ता य । एसि समीये जइ मे भुंचामी अन्नहा नेव ॥ ३१ ॥ एवं ति पडिसुणित्ता गया सिहं सा, कयाइ तुट्ठेण । मयणेणं
 से दिण्णो मंतिस्स सुओ वरो पवरो ॥ ३२ ॥ सुपसत्थे हत्थगहजोगे लग्गम्मि तेण उब्बूढा । एत्थंतरम्मि अत्थगिरि-
 मुवगयं भाणुणो विंनं ॥ ३३ ॥ कज्जलभसलच्छाया विधंभिया दितिसु तिभिरिंछोली । हयकुसुयसंडजहुं समुगयं मं-
 डलं ससिणो ॥ ३४ ॥ अह सा विचित्तमणिमथभूसणसोहंतकंतसवंगी । वासभवणम्मि पत्ता मत्ता एत्तं च विण्णत्तो ॥ ३५ ॥
 तपेउब्बूढाप आगतंति ति मालियस्स मए । पडियन्नमासि पिययम ! ता जामि तहिं विसज्जेसु ॥ ३६ ॥ सच्चपइण्णा एस
 चि मण्णमाणेण तेणऽणुत्ताया । वचंती परिहियपवरभूसणा सा पुराउ वहि ॥ ३७ ॥ दिट्ठा चोरेहिं, तओ महानिही सो
 इमो चि भजिरेहिं । गहिया नवरे तीए निवेइओ निययसच्चभावो ॥ ३८ ॥ चोरेहिं जंपियं सुयणु जाहि सिग्घं परं वलि-
 जाहि । मुसिऊणं जेण तुमं जहागयं पडिनियत्तामो ॥ ३९ ॥ एवं काहंति पर्यपिऊण संपट्टिया अहत्तपहे । तरलत्त-
 तारयाउल्लसमुच्छलंतच्चिच्चिओहो ॥ ४० ॥ रणञ्जणिरदीहदंतो दूरपसारियरउदमुहकुहरो । चिरत्थुदिपणं लज्जा सि एहि

एहि त्ति जंपंतो ॥ ४१ ॥ अचंतभीसंगंगो समुट्टिओ रक्खसो सुदुप्पेच्छो । तेणावि करे धरिया कहिओ तीए य स-
 न्भावो ॥ ४२ ॥ पम्मुक्का, आरामे गंतूणं बोहिओ सुहंपसुत्तो । मालागारो भणिओ य सुयणु ! सा हं इहं पत्ता ॥ ४३ ॥
 एवंविहरयणीए सभूसणा कह समागया तं सि । इय तेणं सा पुट्टा सिट्ठं तीए य जहवित्तं ॥ ४४ ॥ अब्बो सच्चपइण्णा
 महासईम त्ति भावमाणेण । चलणेसु निवडिऊणं मालागारेण तो मुक्का ॥ ४५ ॥ पत्ता स्वखसपासे सिट्ठो से मालियस्स
 बुत्तंतो । अब्बो महप्पभावा एसा, जा उड्डिया तेण ॥ ४६ ॥ इइ भावितेणं निवडिऊण पाएसु तेणंवि विमुक्का । चोर-
 समीवे य गया सिट्ठो तह पुव्वुत्तंतो ॥ ४७ ॥ तेहिं वि अणप्पमाहंपदंसणुप्पन्नपक्खवाएहिं । सालंकारच्चिय वंदिऊण स-
 गिहम्मि पट्टविया ॥ ४८ ॥ अह आभरणसमेया अक्खयदेहा अभगसीला य । पत्ता पइस्स पासे कहियं सबं जहावित्तं
 ॥ ४९ ॥ परितुट्टमणेण समं तेण पसुत्ता समत्थरयणिंपि । जाए पभायसमए चित्तियमियं मंतिपुत्तेण ॥ ५० ॥ छंदट्टियं
 सुरूवं समसुहदुक्खं अणिगयरहस्सं । धण्णा सुत्तविबुद्धा मित्तं महिलं च पेच्छंति ॥ ५१ ॥ इय भावतेण कया घरस्स सा
 सामिणी समगस्स । किं व न कीरइ निक्खवडपेम्मपडिवद्धहिययम्मि ? ॥ ५२ ॥ इय पइत्तकररक्खसमालागाराण म-
 ज्झओ केणं । तच्चागेणं कय दुक्करं ति भो मज्झ साहेह ? ॥ ५३ ॥ ईसालुएहिं भणियं सामी ! पइणा सुदुक्करं विहियं ।
 परपुरिससमीवे जेण पेसिया सबरीइ पिया ॥ ५४ ॥ भणियं छुहालुएहिं सुदुक्करं चेव रक्खसेण कयं । जेण चिरं छुहि-
 एण वि न भक्खिया भक्खणिज्जावि ॥ ५५ ॥ अह पारदारिएहिं पयंपियं देव ! मालिओ एक्को । दुक्करकारी जेणं चत्ता
 सा निसि सयं पत्ता ॥ ५६ ॥ पाणेण जंपियं होउ ताव चोरेहिं दुक्करं विहियं । पइरिक्केवि विमुक्का ससुवन्ना जेहिं सा

तस्या ॥ ५७ ॥ एवं कुत्रे घोरो त्ति निच्छिओ सौऽभएण सार्थगो । गिण्हाविऊण पुट्टो कहमारामो विवुत्तो त्ति ॥ ५८ ॥
 तेणं पर्यपियं नाह ! नवरं विजावलेण नियएण । कहिओ य वइयो सेणियस्स एसो समग्गोचि ॥ ५९ ॥ रण्णावि संसियं
 देइ मग्गु जइ कहवि निययविजाओ । सो पाणो तो मुंचह इहरा से हरह जीयं ति ॥ ६० ॥ पडियअं पाणेणं विजादा-
 णंपि, अह महीनाहो । सीहासणे निसओ विजाए पडिउमाट्तो ॥ ६१ ॥ पुणरुत्तपयत्तुक्कित्तियावि रण्णो न ठंति जा
 विजा । सो ता तज्जइ रुट्टो न रे तुमं देसि सम्मं ति ॥ ६२ ॥ अभएण भणियमिह देव ! नत्थि एयस्स थंवमवि दोसो ।
 विणयगहियाव विजाठ ठंति फेळदा य जायंति ॥ ६३ ॥ ता पाणमिमं सीहासणम्मि ठविऊण सयमवि महीए । होऊण
 विणयसारं पदेसु जहा ठंति इण्हिपि ॥ ६४ ॥ तइ चैव कयं रण्णा संकेताओ ठुं च विजाओ । सकारिऊण मुक्को पाणो
 अचंतपणइ प ॥ ६५ ॥ इय जइ इहलोइयत्तुक्कज्जविजावि भावसारेण । पाविज्जइ हीणस्सवि गुरुणो अचंतविणएण
 ॥ ६६ ॥ ता कह समरथमणयंछियत्थदाणक्खमाए विजाए । जिणभणियाए दाईण विणयविमुट्टो बुंहो-होआ ? ॥ ६७ ॥ इति ॥

अथ संप्रहगाथाधरार्थः—‘देवीदोहल’त्ति देव्याश्चेहनाभिधानायाः कश्चित् समये दोहदः समपादि । ‘एगत्यंभप्पासा-
 य’त्ति एकलम्भप्रासादकीटनाभिलापरूपाः । ततो राजादिटस्य—‘अभय’त्ति अभयकुमारस्य-चलगमनं महादवीप्रवेशः सम-
 जायत । तत्र च ‘रुक्खुवल्लद्धिवासण’त्ति विशिट्ठवृक्षोपलब्धिपरिधासना च वृक्षस्यैव । ततो ‘धंतरतोसे’त्ति तदधिष्ठाय-
 कव्यन्तरेण तोपे समुत्तने सति सुप्रासादो व्यधीयत ॥ २० ॥

उउसमवाए अंबग अकालदोहलग पाणपत्तीए । विजाहरणं रणणा दिट्टे कोवोऽभयाणत्ती ॥ २१ ॥
 तस्य च प्रासादस्य चतसृष्वपि दिक्ष्वारामे पण्णामृतूनां वसन्तग्रीष्मप्रावृद्धशरद्धेमन्तशिशिरलक्षणानां समवायो मी-
 लनं नित्यमेवाभवद् व्यंतरानुभावादेव । एवं च प्रयाति काले कदाचित् 'अंबग'त्ति आम्रफलेष्वकाले आम्रफलोत्पत्त्य-
 नवसरे दोहदकः पाणपल्याश्चण्डालकलत्रस्य समुदभूत् । ततो विद्यया आहरणमादानमक्रियत चूतफलानां चण्डालेन
 तन्नारामे च तदनु राज्ञा श्रेणिकेन दृष्टे फलविकलैकशाखे चूतशाखिनि विलोकिते सति कोपः कृतः । अथाभयस्याज्ञप्तिः
 चोरगवेषणगोचरा आज्ञा वितीर्णा ॥ २१ ॥

चोरनिरूपणा इंदमह लोगनियरम्मि अप्पणा ठिअओ । चोरस्स कए न्हट्टिय वड्डुकुमारिं परिकहिंसु
 ततश्चोरनिरूपणे प्रक्रान्ते सति इन्द्रमहे समायाते लोकनिकरे जनसमूहमध्ये आत्मना स्वयं स्थितक ऊर्ध्वस्थित एव
 चोरस्य कृते चोरोपलम्भनिमित्तं 'न्हट्टिय'त्ति नाट्येन नटने प्रस्तुते सति 'वड्डुकुमारि'त्ति वृहकुमारिकाख्यायिकां पर्यकथ-
 यद् निवेदितवानभयकुमारः ॥ २२ ॥

कथमित्याहः—
 काइ कुमारी पइदेवयत्थमारामकुसुमगहमोक्खो । नवपरिणीयन्सुवगम पइकहण-विसज्जणा गमणं
 काचित् कुमारी खी 'पइदेवयत्थं'इति पत्तुः कृते देवतापूजानिमित्तं 'आरामकुसुम'त्ति आरामे मालाकारस्य भव-

न्धिनि कुसुमान्यवचिन्वाना 'गहमोक्खो'त्ति मालाकारेण कदाचिद् गृहीता, ततो मोक्षो मोचनं कृतं तस्या एव । 'नयपरि-
णीयव्युवगम'त्ति नवपरिणीतया स्वया प्रथमत एव मत्समीपे समागन्तव्यमित्यभ्युपगमे कृते सति बृहत्कुमार्या, 'पइकह-
णविसज्जणागमणं'ति ततः कालेन तया परिणीतया पर्युर्यथावस्थितवस्तुकथनमकारि । तेनापि विसर्जनं व्यधायि तस्याः ।
तदनु गमनं मालाकारसमीपे तथा प्रारब्धम् ॥ २३ ॥

तेणगरक्खसदंसण कहण मुयणमेव मालगारेण । अब्बखयपच्चागय दुक्करम्मि पुच्छाइ नियभावो २४

मार्गे च गच्छन्त्यास्तस्याः स्नेहानां चौराणा राक्षसस्य च दर्शनं संजातम् । 'कहण'त्ति तथापि तेषां तस्य च यथावद्-
स्तुतस्त्वकथनं कृतम् । ततो 'मुयणं'इति चौरै राक्षसेन च तस्या मोचनमधिष्ठितम् । 'एवमालगारेण'त्ति मालाकारेणापि
निवेदिते प्राच्यवृत्तान्ते मुक्ता इत्यर्थः । तत अक्षता मालाकारेणाप्रतिस्खलिता स्फटिकोपलोज्ज्वलशीला राक्षसेनाभक्षिता
चौरैरविलुष्टा च सती प्रत्यागता प्रत्युः पार्श्वे । ततः 'दुक्करम्मि पुच्छाइ नियभावो'त्ति केन तेना मध्ये दुष्करमाचरित-
मिति पृच्छायां कृतायामभयकुमारेण, सर्वैः सामाजिकजनैर्निजभावः स्वाभिप्रायः प्रकाशितः ॥ २४ ॥

ईसालुगाइणाणं चोरग्गह पुच्छ विज्ज कहणाओ । दंडो तदाणासणभूमी पाणस्सऽपरिणामो ॥ २५ ॥

ईर्ष्यालुकादीना ईर्ष्यालुकमक्षकचौराणां ज्ञानं संपन्नमभयकुमारमहामन्त्रिणः । ततश्चौरस्य ग्रहः । 'पुच्छ'त्ति पृष्टथा-
सावभयकुमारेण यथा भोः ! त्वया कथं वहिरवस्थितैर्नैव गृहीतान्यास्रफलाणि? तदनु 'विज्ज'त्ति विद्याप्रसादत इति निवे-

दितं पाणेन । अथ 'कहणाओ' अभयकुमारेण श्रेणिकाग्रतः पुनः कथना अस्य वृत्तांतस्य विहिता । ततः दण्डश्चण्डालस्य 'तद्दान'ति तस्या एव विद्याया दानलक्षणः कृतः । प्रतिपन्नं च तत्तेन । प्रारब्धं च श्रेणिकाय विद्याप्रदानम् । 'आसण-भूमी पाणस्स'ति आसनं भूमौ पाणस्य दत्तं, आत्मना तु सिंहासने निषण्णः । ततश्चापरिणामः सम्यगपरिणमनं विद्यायाः श्रेणिकस्य ॥ २५ ॥

रणो कोवो नेयं वितहं अभयविणउ त्ति पाणस्स । आसण भूमी राया परिणामो एवमणत्थ ॥ २६ ॥

ततः राज्ञः कोपः प्रोद्भूतः, यथा-न त्वं करोपि मम सम्यग् विद्याप्रदानम् । ततः प्राह पाणः-नेदं वितथं विधीयते मया विद्यादानम् । तदनु भणितवानभयकुमारः-“अविणउ'त्ति अविनय इत्येवमात्मना"तु सिंहासनाध्यासनलक्षणस्त्वया राजन् ! क्रियते इत्यपरिणामो विद्यायाः । ततश्च 'पाणस्स आसण'त्ति सिंहासनं वितीर्णम्, 'भूमी राया' इति राजा स्वयं वसुंधरायामुपविष्टः । तदनन्तरं यथावत् परिणामो विद्यायाः संपन्न इति । एवमन्यत्रापि विद्याग्रहणे विनयः कार्य इति । यतः पठ्यते,—“विणएण सुयमहीयं कहवि पमाया विसुमरियं संतं । तमुवट्टाइ परभवे केवलणाणं च आवहइ ॥ १ ॥ विज्जावि होइ वलिया गहिया पुरिसेण विणयमंतेण । सुकुलपसूया कुलवालियव पवरं पइं पत्ता ॥ २ ॥” ॥ २६ ॥

अमुमेवार्थमन्वयव्यतिरेकाभ्यां भावयन्नाहः—

विहिणा गुरुविणएणं एवं चिय सुत्तपरिणई होइ । इहरा उ सुत्तगहणं विवज्जयफलं सुणेयवं ॥ २७ ॥

विधिना मण्डलीप्रमार्जननिषद्याप्रदानकृतिकर्मकार्योत्सर्गकरणादिना सिद्धान्तप्रसिद्धेन, तथा गुरोः सूत्रार्थोभयप्र-
दातुः सुरैर्विनयोऽभ्युत्थानासनप्रदानपादपरिधावनविश्रामणाकरणोचितान्नपानीपधादिसंपादनलक्षणश्चित्तानुवृत्तिरूपश्च
गृह्यते, अतस्तेन गुरुविनयेन, 'एवं चिय'ति एवमेव श्रेणिकमहाराजन्धार्येनेव सूत्रपरिणतिर्गृह्यमाणामग्रमन्थानामात्मना
सहैकीभावो भवति संपद्यते । न हि सम्पशुपायः प्रयुक्तः स्वसाध्यमसाध्यैर्योपरमं प्रतिपद्यते इतरथा तदन्यथा पुनरवि-
धिना गुरोरविनयेन चेत्यर्थः सूत्रग्रहणं प्रस्तुतमेव विपर्ययफलं विपरीतसाध्यसाधकं मुणितव्यं विज्ञेयम् । सूत्रग्रहणफलं
हि यथावस्थितोत्सर्गापवादशुद्धहेयोपादेयपदार्थसार्थपरिज्ञानं तदनुसारेण चरणकरणप्रवृत्तिश्च । अविधिना गुरुविनयवि-
रहेण च दूषितस्य पुनः प्राणिनः सूत्रग्रहणप्रवृत्ताद्येतद्द्वितयमपि विपरीतं प्रजायत इति ॥ २७ ॥

विपर्ययफलमेव दृष्टान्तद्वारेण भावयति;—

समणीयंपि जरुदये दोसफलं चेव हंत सिद्धमिणं । एवं चिय सुत्तं पि हु मिच्छतजरोदप् णेयं ॥२८॥

शमयंत्युपशमयति शमनीयं पर्यटकादि तदपि, किंपुनरन्यत्तत्रकोपहेतुर्घृतादि, ज्वरोदये पित्तादिप्रकोपजन्ये ज्वरो-
दये । किमित्याह—दोषफलं चेव सन्निपातादिमहारोगविकारहेतुरेव, 'हंत'ति सन्निहितमव्यसन्ध्यामन्त्रणम्, सिद्धं प्रत्यक्षा-
दिप्रमाणप्रतिष्ठितमिदं पूर्वोक्तं वस्तु । इत्थं दृष्टान्तमुपदर्शय दार्ष्टान्तिकयोजनामाह;—'एवं चिय' ति एवमेव 'सुत्तंपि हु'त्ति
सूत्रमप्युक्तलक्षणं मिथ्यात्वज्वरोदये । मिथ्यात्वं नाम सर्वज्ञप्रज्ञसेषु जीवाजीवादिभाषेषु नित्यानित्यादिविचित्रपर्यायपर-
म्यरपरिगतेषु विपरीततया श्रद्धानम् । तच्च सप्तधा, ऐकान्तिकसांशयिकनैतयिकपूर्वव्युद्वाहविपरीतरुचिनिसर्गमूढह-

ष्टिभेदात् । यथोक्तम्;—“पदार्थानां जिनोक्तानां तदश्रद्धानलक्षणम् । ऐकान्तिकादिभेदेन सप्तभेदमुदाहृतम् ॥ १ ॥
 क्षणिकोऽक्षणीको जीवः सर्वथा सगुणोऽगुणः । इत्यादि भाषमाणस्य तदैकान्तिकमुच्यते ॥ २ ॥ सर्वज्ञेन विरागेण जी-
 वाजीवादि भाषितम् । तथ्यं नवेति संकल्पे दृष्टिः सांशयिकी मता ॥ ३ ॥ आगमा लिङ्गिनो देवा धर्म्माः सर्वे सदा
 समाः । इत्येषा कथ्यते बुद्धिः पुंसो वैनयिकी जिनैः ॥ ४ ॥ पूर्णः कुहेतुदृष्टान्तैर्न तत्त्वं प्रतिपद्यते ! मण्डलश्चर्मकारस्य
 भोज्यं चर्नलवैरिव ॥ ५ ॥ अतथ्यं मन्यते तथ्यं विपरीतरचिर्जनः । दोषातुरमनास्तिकं ज्वरीव मधुरं रसम् ॥ ६ ॥ दीनो
 निसर्गमिथ्यात्वस्तत्त्वात्त्वं न बुध्यते । सुन्दरासुन्दरं रूपं जाल्यन्धं इव सर्वथा ॥ ७ ॥ देवो रागी यतिः सङ्गी धर्मः
 प्राणिनिशुम्भनः । मूढदृष्टिरिति ब्रूते शुकायुक्तावित्रेचकः ॥ ८ ॥” तदेव दुर्निवारवैधुर्याधायकतया ज्वरो रोगविशेषस्त-
 स्योदय उद्भवस्तत्र ज्ञेयम् । अयमत्र भावः—यथा ज्वरोदये शमनीयमप्यौषधं प्रयुज्यमानं न गुणाय, किन्तु महते दो-
 षाय संपद्यते । एवं सूत्रमपि संसारव्याधिवाधानिरोधकारकतया परमौषधसममपि दुर्धिनीतप्रकृतेरविधिप्रधानस्य च
 जीवस्य महति मिथ्यात्वज्वरोदये योजनीयम् । अन्यत्राप्युक्तम्;—“सप्तप्रकारमिथ्यात्वमोहितेनेति जन्तुना । सर्वं वि-
 पाकुलेनेव विपरीतं विलोक्यते ॥ १ ॥” तथा,—अप्रशान्तमतौ शास्त्रसद्भावप्रतिपादनम् । दोषायाभिनवोदीर्णं शमनी-
 यमिव ज्वरे ॥ २ ॥ पठन्नपि वचो जैनं मिथ्यात्वं न विमुञ्चति । कुदृष्टिः पन्नगो दुग्धं पिबन्नपि महाविषम् ॥ ३ ॥” ॥२८॥
 इत्थं शिष्यविषयमुपदेशमभिधाय सांप्रतं तमेव गुरुगोचरमाह—

गुरुणात्रि सुत्तदाणं विहिणा जोगाण चैव कायवं । सुत्ताणुसारओ खलु सिद्धायरिया इहाहरणं ॥२९॥

गृणाति शास्त्रार्थमिति द्युसत्त्या प्राप्तयथार्थाभिधानः स्वपरतन्त्रवेदी पराशयपेदकः परहितनिरतो यातविशेषो गुणः, तेनापि, न केवलं शिष्येण, विधिना विनयेन च सूत्रं ग्रहीतव्यमित्यपिशब्दार्थः, सूत्रदानं श्रुतरत्नवितरणं विधिना “सु-
 सत्यो खलु पदमो” इत्यादिना आशयकनिर्युक्तिरूपितेन क्रमेण, ‘जोगाण चेष’ति योगानामेव विनयायनामादि-
 गुणभाजनत्वेनोचितानामेव कर्त्तव्यं, न पुनरयोगानामपि । यथोक्तम्;—“विणओणपहिं पंजलिउडेहिं छंदमशुयच-
 माणेहिं । आराहिओ गुरुजणो सुयं बहुबिहं लहुं देइ ॥ १ ॥” तथा, “उवहियजोगइयो देसे काले परेण विणएण ।
 चित्तणू अणुकूलो सीसो सम्मं सुयं लइइ ॥ २ ॥” कथमित्याह—सूत्रानुसारतः सूत्रस्य व्यवहारभाष्यस्यानुसारोऽनुय-
 र्त्तनं तस्मात् । खलुस्वधारणे । ततः सूत्रानुसारादेव तदतिक्रमेण सूत्रदाने तद्वैपित्तमेव कृतं स्यात् । यथोक्तम्;—“त-
 त्कारी स्यात् स नियमात्तद्वैपी चेति यो जडः । आगमार्थे तमुल्लस्य तत् एव प्रवर्त्तते ॥ १ ॥ आगमात्सर्वं एवायं व्यव-
 हारो व्यवस्थितः । तत्रापि हाठिको यस्तु हन्ताज्ञानां स शैलरः ॥ २ ॥” सूत्रानुसारथायम्;—“तिवरिसपरियागसस उ
 आचारपक्कप्पनाम अग्गइयणं । चउवरिससस उ सम्मं सूयगडं नाम अंगं ति ॥ १ ॥ दसकप्पयउहारा संवच्छरपणगदि-
 विखयस्सेव । ठाणं समवाओ चिय दो अंगे अट्टवासस ॥ २ ॥ दसवासस विवाहो एकारसवासयंसस उ इमे उ । पुत्ति-
 यविमाणमाई अग्गइयणा पंच नायया ॥ ३ ॥ वारसयामसस तथा अरुणुवयायाइ पंच अग्गइयणा । तेरसवाससस तथा
 उट्टाणसुयाइया चउरो ॥ ४ ॥ चोदसवाससस तथा आत्तीविसभाथणं जिणा धिति । पत्तरसवासगसस य दिट्ठीविसभा-
 वणं तह य ॥ ५ ॥ सोउसवाससससु य एणुत्तरवट्टिपसु जहसंखं । वारणभायण—महसुविणभायणा तेयगनिसग्गा ॥ ६ ॥

एगूणंवासगस्स उ दिट्ठीवाओ दुवालसमसंगं । संपुन्नवीसवरिसो अणुवाई सवसुत्तस्स ॥ ७ ॥” इति । श्रमणीस्तु प्रती-
 त्याऽकालचारित्वादिपरिहारलक्षणः सूत्रानुसारः । अकालचारित्वलक्षणं चेदम्;—“अट्टमीपक्खिए मोचुं वायणाकालमेव
 उ । सेसकालमईतीओ नायवा कालचारिओ ॥ १ ॥” सिद्धाचार्याः सिद्धाभिधानसूरय इह सूत्रानुसारतः सूत्रदाने,
 आह्वियते आक्षिप्यते प्रतीतिपथेऽवतार्यते दार्ष्टान्तिकोऽर्थो येन तदाहरणं दृष्टान्तः ॥ २६ ॥

तदेवाहः—
 चंपा धण सुंदरि तामलित्ति वसु णंद सहु संबंधो । सुंदरि णंदे पीई समए परबीरमागमणे ॥३०॥
 जाणविवत्ती फलगं तीरे उदगत्थि सीह वाणए । सिरिउरण्णो सुंदरिगहरागे निच्छ कहधरणा ॥३१॥
 चित्तविणोए वाणरणट्टम्मी जाइसरणसंवरणं । देवपरिच्छा नियरूवकहण रण्णो उ संबोही ॥ ३२ ॥
 सावत्थी सिद्धगुरूविउव्वदिक्खा परिच्छ सामइए । आलावगा णिमित्ते अदाण कोवेतरा देवे ॥३३॥

लोगपसंसा सव्वणुसासणं एरिसं सुदिट्ठं ति । बोहीबीयाराहण एवं सव्वत्थ विण्णेयं ॥ ३४ ॥
 एत्थेव जंबुदीवे भारहवासम्मि वासवपुरि व । विबुहजणहियहरिणी अणवरयपयट्टपरममहा ॥ १ ॥ सिरिवासुपुज्ज-
 जिणवरवयणिंदुविबुद्धभवियकुमुयवणा । लच्छीए सोहिया चक्कपाणिमुत्ति व जयपयडा ॥ २ ॥ चंपा णामेण पुरी आसी,
 परिहवियधणवइधणोहो । वत्थवो तत्थ धणो अहेसि सेट्ठी गुणविसिद्धो ॥ ३ ॥ तस्स य वसुनामेणं निवासिणा तामलि-

चिनयरीए । वणिएण सनं मिती संजाया निरुवचरियत्ति ॥ ४ ॥ जिणधम्मपालणपरायणाण सुस्समणचलणभत्ताण ।
 तेसिं वच्चंतेसुं दिणेसु एगम्मि पत्थावे ॥ ५ ॥ अबोच्चिन्नं पीई पयंछमाणेण निच्चकालंपि । सुंदरिनामा घूया नियगा
 धणसेट्ठिणा दिन्ना ॥ ६ ॥ नंदस्स वसुसुयस्स कओ विवाहो य सोहणमुहुत्ते । दावियभुवणच्छरिओ महया रिद्धीसमुद-
 एणं ॥ ७ ॥ अह सुंदरीइ सद्धिं पुव्वज्जियनुपायवसुचियं । नंदस्स विसयसुहफलमुवभुंजंतस्स जंति दिणा ॥ ८ ॥
 अचंतविमलुबुद्धित्तणेण विन्नायजिणमयस्सावि । तस्सेगम्मि अवसरे जाया च्चिता इयसरूवा ॥ ९ ॥ ववसायविभववि-
 गळो पुरिसो लोगम्मि होइ अयगीओ । काउरिसो त्ति विमुच्चइ पुव्वसिरीएवि अचिरेण ॥ १० ॥ ता पुव्वपुरिससंतइस-
 मागयं जाणवंचवाणिज्जं । पकरेमि पुव्वधणविलसणेण का चंगिमा मग्गइ ॥ ११ ॥ किं सोवि जीवइ जए नियमुयजुयल-
 जिएण दयेण । जो वंछियं पयच्छइ न मगगणाणं पइदिणंपि ॥ १२ ॥ विजाविक्रमंगुणसलहणिज्जविचीइ जो धरइ
 जीयं । तस्सेव जीवियं वंदणिज्जमियरस्स किं तेण ॥ १३ ॥ उप्पज्जंति विणस्संति जेगसो के जयंम्मि नो पुरिसा । जल-
 बुब्बुउ व परमत्थरहियसोहेहि किं तेहि ॥ १४ ॥ कह सोवि पसंसिज्जइ न जस्स सप्पुरिसक्कित्तणावसरे । चागाइगुण-
 गणेणं पढम चिय जायए रेहा ॥ १५ ॥ इय च्चित्तिऊण तेणं परतीरदुल्लंभंउपडहरथं । फरे पारावांरस्स इत्ति पगुणी-
 कयं पोयं ॥ १६ ॥ गमणुम्मणं च तं पेच्छिऊण अइविरहकायरत्तेण । अचंतसोगविहुराइ सुंदरीए इमं भणिओ ॥ १७ ॥
 हे अजउत्त ! अहमवि तुमए सह नूणमागमिस्सामि । पेमपरायत्तमिमं चित्तं न तरामि संठविडं ॥ १८ ॥ इय भणिए

दढतरपणयभाववक्खित्तपसरेणं । पडिवन्नमिणं नंदेण तयणु जायम्मि पत्थावे ॥ १९ ॥ आरूढाइं दोन्निवि ताणि
 विसिट्ठम्मि जाणवत्तम्मि । पत्ताणि य परतीरं खेमेणाणउलमणाणि ॥ २० ॥ विणिवद्धियं च भंडं उवज्जिओ भूरिकण-
 यंसंभारो । पडिभंडं धेत्तूण य इंताण समुद्दमज्झम्मि ॥ २१ ॥ पुबकयकम्मपरिणइवसेण अच्चंतपवलपवणेण । विड्डलिज्जंती
 नावा खणेण सयसिक्करा जाया ॥ २२ ॥ अह कहवि तहाभविद्यथाइ उवलद्धफलगखंडाणि । एकम्मि च्चैव वेलाउलम्मि
 लग्गाणि लहु ताणि ॥ २३ ॥ अघडंतघडणमुघडियविहडणवावडविहिस्स जोगेण । जायं परोप्परं दंसणं च गुरुविरहवि-
 हुराणं ॥ २४ ॥ ता हरिसविसायवसुच्छलंतदढमणुपुण्णगलसरणीं । सहसत्ति सुंदरी नंदकंठमवुलंबिउं दीणा ॥ २५ ॥
 रोविउमारुद्धा निव्विरामनिवडंततयणसलिलभरा । जलनिहिसंगुवलगंबुविंदुनिवहं मुयंति व ॥ २६ ॥ कहकहवि धीरिमं
 धारिऊण नंदेण जंपियं ताहे । सुयणु ! किमेवं सोगं करेसि अच्चंतकसिणमुही ? ॥ २७ ॥ को नाम मयच्छि ! जए जाओ
 जो जस्स नेव वसणाइं । पाउब्भूयाणि न वा जायाणि य जम्मसरणाणि ? ॥ २८ ॥ कमलमुहि ! पेच्छ गयणंगणेक्कचूडा-
 मणिस्सवि रविस्स । उदयपयावविणासा पइदियसं चिय वियंभंति ॥ २९ ॥ किं वा न सुयं तुमए जिणिंदवयणम्मि जं
 सुरिंदावि । पुधसुकयक्खयम्मी दुत्थावत्थं उवलहंति ॥ ३० ॥ कम्मवसवत्तिजंतूण सुयणु ! किं एत्तिएवि परितावो ? ।
 जेसिं छायब समं भमडइ दुक्खाण दंदोली ॥ ३१ ॥ इय एवमाइवयणेहिं सुंदरिं सासिउं, वसिसुहुत्तं । तीइ समं चिय
 चलिओ नंदो तण्हाछुहकिलंतो ॥ ३२ ॥ अह सुंदरीइ भणियं पिययम ! एत्तो परिस्समकिलंता । अच्चंततिसाभिहया पय-
 मवि न तरामि गंतुमहं ॥ ३३ ॥ नंदेण जंपियं सुयणु ! एत्थ वीसमसु तं खणं एकं । जेणाहं तुज्झ कए सलिलं कत्तोवि

अणेमि ॥ ३४ ॥ पडिसुयमणाए ताहे नंदो आसन्नकाणगुहेसे । सलिलावलोयणत्थं तं मोचूणं गओ सहसा ॥ ३५ ॥
 दिदो य कयंतेण व विगिंचिवच्चमडमुहेण सीहेण । तिघद्युहाभिहएणं अइच्चवलललंतजीहेणं ॥ ३६ ॥ तत्तो भयसंभंतो
 विरसुमारियअणसणाइकायवो । अट्टच्छाणोवगओ निहओ सोऽसरणओ तेण ॥ ३७ ॥ उववन्नोयतहिं चिय वणसंडे बाल
 मरणदोसेण । चुयमम्मचसुयहणुणो सो नंदो वानरचेण ॥ ३८ ॥ एत्तो य सुंदरीए परिपालंतीइ अइगयं दिवसं ।
 तहवि हु न जाव नंदो समागओ ताव संबुद्धा ॥ ३९ ॥ णिच्छइयतधिणासा धसत्ति सा निवडिया धरणिवट्टे ।
 मुच्छानिमीलियच्छी मयव ठाऊण खणमेगं ॥ ४० ॥ वणकुसुमसुरहिमारुयमणागउवलद्धचेयणा दीणा । रोविउ
 मारद्धा निविडुक्खपम्मुक्कपोकारा ॥ ४१ ॥ हा अजवत्त ! हा जिणवरिंदपयपउमपूयणासत्त ! । हा सद्धम्ममहानिहि !
 कत्थ गओ देहि पडिवयणं ॥ ४२ ॥ हा पाव दइव ! धणसवणगेहनासेवि किं न सुट्ठोसि ? । जमणज्ज ! अजउत्तोवि
 निहणमिण्हिं ससुवणीओ ॥ ४३ ॥ हे ताय ! सुयावच्छल ! हा हा हे जणणि ! निक्खवडपेम्मे ! । दुइजलहिनिवडियं कीस
 नियधूवं उवेहेह ? ॥ ४४ ॥ इय सुचिरं विलविसा निविडपरिस्समं किलाभियसरीरा । करयलनिहित्तवयणा सुत्तिवखडुक्खं
 अणुहयंती ॥ ४५ ॥ तुरगपरिवाहणत्थं तत्थोवगएण सिरिउरनिवेण । दिट्ठा कहवि पियंकरामेणं, चित्तिं च इमं ॥ ४६ ॥
 सावन्नभट्टा किमिमा तियसवह, मयणविरहिया य रई । वणदेवया व विज्जाहराण रमणि व होज्ज त्ति ॥ ४७ ॥ विभि-
 यमणेण पुट्ठा सुयणु ! का तं सि किमिह आवससि ? । कत्तो य आगया, कीस वहसि संतावमेवं ति ? ॥ ४८ ॥ अह
 सुंदरीइ दीहुण्हसुक्कनी सासत्तरल्लियगिराए । सोगवसमउल्लियच्छीइ जंपियं भो मद्दासत्त ! ॥ ४९ ॥ वसणपरंपरनिघत्तणेक-

पडुविहिविहाणवसगाए । मञ्ज पउत्तीए अलमिमाइ दुहनिवहहेऊए ॥ ५० ॥ आवइगया वि उत्तमकुलप्पसूयत्तणेण गो
 एसा । साहिस्सइ नियवत्तं विचिंतिऊणं महीवइणा ॥ ५१ ॥ अणुणइऊणं मंजुलगिराहिं नीया कहिंपि नियगेहे । काराविया
 य गाढोवरोहओ भोयणाइविहिं ॥ ५२ ॥ मणवंछियं च सवं संपाडइ तीइ मेइणीनाहो । अणुराएणं सप्पुरिसवित्तिभावे-
 णवि सयावि ॥ ५३ ॥ सम्माणदाणसप्पणयसंकहारंजियत्ति मुणमाणो । महुरगिराइ नरिंदो एगंते सुंदरिं भणइ ॥ ५४ ॥
 ससिमुहि ! सरीरमणनिवुईहरं पुव्वकालवुत्तंतं । मोचूण मए सच्चिं जहिच्छियं भुंज विसयसुहं ॥ ५५ ॥ पइदिणसोगोवहया
 सुकुमारा सुयणु ! तुज्झ कायलया । दीवयसिहोवतत्ता मालइमाल व पमिलाइ ॥ ५६ ॥ मा सुयणु ! जुवणं पव्वणिं दुच्चियं
 व जणमणाणंदं । सोयविडप्पकडप्पुप्पीडियमुवचिणइ सोहगं ॥ ५७ ॥ अच्चंतसुंदरंवि हु मणोभिरामंपि सुवणडुलहंपि ।
 पव्वभट्टं नट्टं वा वत्थुं सोयंति नो कुसला ॥ ५८ ॥ ता होउ भूरिभणिएण कुणसु मह पत्थणं तुमं सहलं । पत्थावुचिय-
 पवित्तीइ चैवं जुत्तं कुणंति बुहा ॥ ५९ ॥ अच्चंतकणकडुयं अस्सुयपुवं च तीइ सोच्चेमं । वयभंगभवयवसट्टाइ गाढडुम्बला-
 उलमणाए ॥ ६० ॥ भणियं भो नरपुंगव ! कुलप्पसूयाण जयपसिद्धाण । नयमगदेसगाणं तुम्हारिसपवरपुरिसाणं ॥ ६१ ॥
 अच्चंतमणुचियं उभयलोगविच्छंसणेकपडुयं च । पररमणिरमणमेयं अवजसपडहो तिहुयणेवि ॥ ६२ ॥ रणणा पर्यंपियं
 कमलवयणि ! चिरपुण्णविहवउवणीयं । रयणनिहिमणुसरंतस्स होज्ज किं दूसणं मञ्ज ? ॥ ६३ ॥ तो नरवइनिरुवक्कम-
 निव्वंधं मुणिय तीइ पडिभणियं । जइ एवं ता नरवर ! चिराहियाभिगहो जात्र ॥ ६४ ॥ पुज्जइ ता पडिवालेसु मञ्ज
 तं केत्तियंपि नणु कालं । पच्छा य तुज्झ वंछाणुरुवमहमायरिस्सामि ॥ ६५ ॥ एवं सोच्चा तुट्ठो भूमिवई नइलेतुमा-

ईणि । चित्तविणोयत्थं से दरिसायंतो गमइ कालं ॥ ६६ ॥ अह पुवभणियनंदो वानरभावेण वट्टमाणो सो । गद्धिओ
 मफइरोडाणेहि वचिउ ति काऊण ॥ ६७ ॥ नट्टयइ बहुकालाओ सिम्मसवियो पइपुरं च दंसेत्ता । ते पुरिसा तं घेसुं
 समागया तत्पुरे फहयि ॥ ६८ ॥ लिआवेत्ता पइमंदिरं च ते रायमंदिरम्मि गया । पारद्धो य तद्धि सो पणच्चिदं सघ-
 ज्ञसेण ॥ ६९ ॥ अह नच्चंतेण कद्धिपि सुंदरी रायसन्नहिदिसत्ता । विट्ठा णेणं चिरपणयभायवियसंतनयणेण ॥७०॥ कलय
 मए दिट्ठेयं चिच्चित्तयंतेण तेण पुणरुचं । जाई सरिया नाओ सघोवि य पुवबुचंतो ॥ ७१ ॥ तो परमं निघेयं समुवहंतेण
 चिच्चित्तियं तेण । हा हा अणत्थनिद्धिणो थिरत्थु संसारयासस्स ॥ ७२ ॥ जेण त्हाविहनिम्मल्लवियेपञ्चुत्तो वि धम्मसरागी वि ।
 अणुसमयस्समयसंसियविहियाणुट्ठाणकारी वि ॥ ७३ ॥ तह वालमरणवसओ विसमदयं, परिसं समणुपत्तो । तिरियत्ते
 वट्ठंतो य संपयं किं करेमि अहं ? ॥ ७४ ॥ अहवा किमणेण चिच्चित्तिपण इय अवसराणुरूपि । पकरेमि धम्मकम्मं
 पञ्चत्तं जीवियवेण ॥ ७५ ॥ इय सो परिभायंतो मुट्ठिओत्ति मुणिच्चु तेहि पुरिसेहिं । नीओ सट्ठाणम्मी तो तेणं अणसणं
 गद्धियं ॥ ७६ ॥ पंचपरमेट्ठिमंतं अणुसमरंतो य सुद्धभावेण । मरिऊणं उवघघो दियो देवो मद्धिहीओ ॥ ७७ ॥ तक्खण-
 मेव पवत्तो ओही अबडोइया स्तिरिपुरम्मि । अबिचळियसाळिसीलालंकाया सुंदरी तेण ॥ ७८ ॥ सीलामल्लसणुणरंजिपण
 अप्पा पयासिओ तीसे । कद्धिओ य वइयो पुवजम्मविसओ नरयइस्स ॥ ७९ ॥ परिच्चित्तियं च रण्णा जइ जिणधम्म-
 प्पमायओ एवं । पणुणेवि होत्ति देवा ता किं अम्हारिसा पुरिसा ॥ ८० ॥ धम्मत्थकामसाहणसज्जा मज्जायवज्जिया होउं ।
 थिचुहज्जणनिंदणिजे विसयतुहे गाढमणुरत्ता ॥ ८१ ॥ पयिसंति तुगईसुं ?, ताऽऽसरो एस धम्मकरणस्स । दूरं विरच-

चित्तेण तेण देवो इमं भणियो ॥ ८२ ॥ किं कायवमओ मे ? एको चिय जिणुवइइओ धम्मो । संजायपच्चएणं सत्तणुरुवं
 पवन्नो तो ॥ ८३ ॥ भणिया देवेणं सा अह सुंदरि ! केरिसं तुमं काही ? सबंधयारपडिवंधकारए उग्गए सूरे ॥ ८४ ॥ किं
 दीवेण पओयणमओ तुमं चिय ममं पमाणं ति । इय निच्छियतच्चित्तो देवो सावत्थिनयरीए ॥ ८५ ॥ तक्कालमुणिप-
 हाणा सिद्धारिया गुरु पविहरंति । तेसिं सीलपरिक्खणनिमित्तमह कवडदिव्खाए ॥ ८६ ॥ दिक्खित्ता नेइ तयं तेसिं
 समीवे त्हाविहअकाले । एगागिणिं च सामइयसुत्तआलावगनिमित्तं ॥ ८७ ॥ भणियो य तीइ सूरी वंदिय भालयल-
 मेलियकराए । भयवं ! रोगवसाओ सामइयसुयं वियलियं मे ॥ ८८ ॥ होउं दयावरा मे देहालावगमिमं खणं एणं ।
 गुरुणा दिट्ठुवओणेण चित्तिं नोचिओ समओ ॥ ८९ ॥ एगागिणी जमेसा तहा अकाले मंहंतओ अविही । तो कह
 सामइयसुयस्स देमि आलावगमिमीए ? ॥ ९० ॥ पडिसिद्धा सा तेणं अज्जे ! नेवोचियं तुहं एयं । दावियकोववियारा
 सहसत्ति अदंसणीहूया ॥ ९१ ॥ विहियक्खवञ्जलक्खं निउणं जाणित्तु सूरिमह देवो । अइभतीए संतोसमुवगओ तम्मि
 सुरिम्मि ॥ ९२ ॥ तो नियरूवं दंसिय वंदिय विणएण धरणिनिहियसिरो । कहिओ सबं नियुवजम्मवुत्तंतमग्गए ॥ ९३ ॥
 तं सुंदरिं गुरुणं, तेवि त्हाविहपवित्तिणीइ तओ । सामन्नसमासन्नं काउं सा सगमणुपत्ता ॥ ९४ ॥ णओ इमो वइ-
 यरो लोएणं अविहिणा न सुयदाणं । गुरुणा कयं ति अबो समुज्जला जिणमए नीइ ॥ ९५ ॥ संपत्तवोहिवीओ कोइ
 अन्नो पवन्नसम्मत्तो । देसेणं सबेण य चरणस्साराहओ जाओ ॥ ९६ ॥ एवं अन्नेणवि सुयहरेण सइ अप्पणो परेसिं
 च । वाढमणुगहमइणा पयट्ठियबंधं विहिपरेण ॥ ९७ ॥ इति ॥

अत्रांधरार्थः—‘धंपाधणसुंदरि’त्ति चंपानगर्यां धनो नाम श्रेष्ठी अभूत्, तस्य सुन्दरी तनया । ‘तामलिस्तिवसुनंद’त्ति
 तामलिस्थ्यां पूर्वपारावारीवत्तिन्यां पुरि वसुश्रेष्ठी, तस्य च नन्दो नन्दनः समुत्पन्नः । ‘सहस्रबंधो’त्ति तौ द्वाधपि श्रे-
 ष्ठीनौ श्राद्धौ श्रापकाविति । संबन्धः स्वापत्यवैवाह्यलक्षणः कृतस्लाभ्याम् । ततः ‘सुंदरिनंदे पीई’ इति नन्दसुन्दर्योः परस्परं
 प्रीतिः प्रकर्षवती संपन्ना । समये कापि प्रस्लावे परतीर जलधिपरकूलं नन्दः ससुन्दरीको ययौ । तदन्वयागमने प्रत्या-
 वर्त्तने परतीरात् ॥ ३० ॥ यानस्य प्रवहणस्य विपत्तिविनाशः संपन्नस्ततः फलकं काष्ठशकलमासाद्य तीरे एकस्मिन्नेव
 वेलाकूले द्वे अप्युत्तीर्णौ । तत उदकार्यौ परिक्राम्यन्नन्दः सिंहेन हतः सन् वानरः संजातः । इतश्च, श्रीपुरराजेन सुन्दर्यो
 प्रहो ग्रहणं कृतम् । रागश्चाभिष्वङ्गस्तस्यामेव तस्य जातः । ‘निच्छकहृधरणा’ इति प्रार्थिता च सा तेन सविकारं, परं
 तथा न इच्छाअभिलापरूपा दर्शिता,—तदनु तस्यास्ताभिलाभिः कथाभिविनोदहेतुभिर्धरणं कालयापनं प्रारब्धं भ्रुभुजा
 ॥ ३१ ॥ ‘चित्तविणोए’ इति चित्तविनोदमात्रे च तस्य संपन्ने अन्यदा ‘वानरनट्टम्मि’त्ति वानरेण नन्दजीवेन नृत्ये प्रारब्धे
 सति ‘जातिसरण’त्ति जातिस्मरणमासादित्तम् । तदनु संवरणमनशनं विहितं तेन । ‘देव’त्ति देवस्तदनन्तरमभूद्दानरजीवः ।
 परीक्षा कृता तेन सुन्दरीशीलस्य । ततोऽथ निजरूपमादर्शितम् । ‘कहण’त्ति कथनं च समग्रस्यापि प्राच्यवृत्तान्तस्य ।
 ‘रण्णो उ संबोहि’त्ति राज्ञः पुनः संबोधिः सम्यग्बोधः प्रादुर्भूतः ॥ ३२ ॥ ततः श्रावस्थ्यां नगर्यां ‘सिद्धगुरु’ इति सिद्धा-
 भिधानसूरीणां ‘विठ्ठदिकत्वा’ इति वैक्रियरूपेण विहितदीक्षां सुन्दरी विधाय ‘परिच्छ’त्ति परीक्षा ‘सामइए आलावगनिमित्ते’
 इति सामायिकालापकन्याप्रदाने कृते सति गुरुणा, ‘कोवेयरा’ इति

कोपेतरौ 'देवे' इति 'देवेन' विहितौ बहिर्वृत्त्या कोपः अंतर्वृत्त्या च संतोषः कृत इत्यर्थः ॥ ३३ ॥ ततो ज्ञातवृत्तान्तेन-
लोकेन प्रशंसा कृता—यथा, सर्वज्ञशासनमीदृशं सुदृष्टं निपुणप्रज्ञापकनिरूपितं इत्यनेनोद्धेनेन । ततो 'बोहिवीयाराह-
ण'ति बोधिः पारगतगदितधर्मप्राप्तिः केषांचिजीवानां समभूत्, अन्येषां च वीजस्य सम्यग्दर्शनादिगुणकलापकल्पपाद-
पमूलकल्पस्य देवगुरुधर्मगोचरकुशलमनोवाक्कायप्रवृत्तिलक्षणस्याराधनं सेवनं समपद्यत । एवं प्रस्तुतसूत्रप्रदानवत् सर्वत्र
प्रव्रज्यादाजादौ सूत्रानुसारादेव मतिमतां च वर्तनं विज्ञेयमिति ॥ ३४ ॥

अथ सूत्रानुसारप्रवृत्तिमधिकृत्याहः—

आसन्नसिद्धियाणं लिंगं सुत्ताणुसारओ चैव । उचियत्तणे पविती सद्यथ जिणम्मि बहुमाणा ॥३५॥

आसन्ना तद्भवादिभावित्वेन समीपोपस्थायिनी सिद्धिमुक्तिर्येषां ते तथा तेषां भव्यविशेषाणां लिङ्गं चिह्नं व्यञ्जकमि-
त्यर्थः । धूम इव गिरिकुहरादिवर्तिनी वह्नेः । कासावित्याह—सूत्रानुसारादेवागमार्थानुवृत्तेरेव उचितत्वेन तत्तद्भव्यक्षे-
त्रकालभावानुरूपेण या प्रवृत्तिः स्वकुटुम्बचिन्तनरूपा द्रव्यस्तवभावस्तवरूपा च । कुत एतदेवमित्याहः—सर्वत्र कृत्ये
इत्थं प्रवृत्तौ धार्मिकस्य जिने भगवति सर्वत्रौचित्यात् प्रतिपादयितरि बहुमानाद् गौरवात् । स हि सूत्रासुसारेण प्रवर्तमानो
“भगवतेदमिदमित्थमित्थं चोक्तम्” इति नित्यं मनसाऽनुसरन् भगवन्तमेव बहु मन्यते । संजातभगवद्बहुमानश्च पुमा-
नविलम्बितमेव भगवद्भावभाक् संपद्यते । यथोक्तम्;—अक्खयभावे मिलिओ भावो तवभावसाहगो नियमा । न हु
तंवं रसविद्धं पुणोवि तंवत्तणमुवेइ ॥ १ ॥” इति सर्वत्रौचित्यप्रवृत्तिरासन्नसिद्धेर्जावस्य लिङ्गमुक्तमिति ॥ ३५ ॥

एतद्विपर्यये दोषमाहः—

आयपरपरिचाओ आणाकोवेण इहरहा णियमा । एवं विचितियं सम्मं अइणिउणवुद्धीए ॥ ३६ ॥

आत्मपरपरित्यागः आत्मनः स्वस्य परेषां चानुगृहीतुमिष्टानां देहिनां परित्यागः दुर्गतिगर्तन्तर्गतानां प्रोद्गहनं कृतं भवति आज्ञाकोपेन भगवद्बचनवितथासेवनरूपेण, इतरथा सूत्रानुसारप्रवृत्तिरूपप्रकारपरिहारेण प्रवृत्तौ सत्यां नियमादवश्यभावेन । यथोक्तम्;—“इहलोक्यम्भि अकित्ती परलोए दुगई धुवा तेसिं । आणं विणा जिणणं जे ववहारे वय-हरंति ॥ १ ॥” यत एवं तत एवमुक्तप्रकारेण विचिन्तयितव्यं विमर्शनीयं सम्यग् यथावद् अतिनिपुणवुद्ध्या कुशा-प्रादपि तीक्ष्णतरया प्रज्ञया, अनिपुणवुद्धिभिर्दिचिन्तितस्याच्यर्थस्य व्यभिचारसंभवात् ॥ ३६ ॥

अत एवाहः—

बुद्धिजुबा खलु एवं तत्तं बुज्झंति, ण उण सबेवि । ता तीइ भेयणाए वोच्छं तव्वुंद्धिहेउत्ति ॥ ३७ ॥

बुद्धियुता अतिनिपुणोहापोहरूपप्रज्ञासमन्विताः । खलुवधारणे । ततो बुद्धियुता एव, एवमुक्तरूपेण तत्त्वं सूत्रानुसा-रेण प्रवृत्तिरासन्नसिद्धिकर्जीवानां लक्षणमित्येवंरूपं बुध्यन्ते । व्यवच्छेद्यमाह—न पुनः सर्वेऽपि बुद्धिविकला अपीति भावः, बहुबुद्धियोध्यास्यार्थस्य सामान्यबुद्धिभिः कृतप्रयत्नश्चतैरपि बोधुमपार्यमाणत्वात् । तदुक्तम्;—“महतां न बुद्धि-

। क 'परलोए व दुग्गई' ।

बुद्धे-
विभवः कृतप्रयत्नैरपीतरैर्लभ्यः । यत्नशतैरपि ताडय यदि सूची भवति पाराची ॥ १ ॥” यत एवं तत्तस्मात्तस्या बुद्धे-
भिर्दज्ञातानि भेदानौत्पत्तिक्यादीन्, ज्ञातानि च रोहकादिदृष्टान्तान् वक्ष्ये भणिष्यामि । किमर्थमित्याह—“तव्बुद्धिहेतु”त्ति
तद्बुद्धिहेतोर्बुद्धिप्रकर्षनिमित्तम् । इतिर्वाक्यपरिसमाप्त्यर्थः । बुद्धिप्रकर्षयोग्या हि पुरुषा बुद्धेर्भेदांस्तज्ज्ञातानि च धीमत्पु-
रुषाभ्यर्णे सम्यक् समाकर्णयन्तो निश्चयेन तथाविधबुद्धिधननिधानभूताः संपद्यन्ते । यदवाचिः—“विमलस्यष्टात्मानः
सांगत्यात्, परगुणानुपाददते । उपनिहितपञ्चरागः स्फटिकोऽरुणिमानमातनुते ॥ १ ॥” ॥ ३७ ॥

यथोद्देशं निर्देश इति न्यायात् बुद्धिभेदानाहः—
उत्पत्तिय वेणुइया कम्मय तह पारिणामिया चेव । बुद्धी चउविहा खलु निदिट्ठा समयकेउहिं ॥३८॥

उत्पत्तिः प्रयोजनं कारणं यस्याः सा औत्पत्तिकी । आहः—क्षयोपशमः प्रयोजनमस्याः, सत्यम्, किन्तु स खल्वन्तर-
ङ्गत्वात् सर्वबुद्धिसाधारण इति न विवक्ष्यते । न चान्यच्छास्त्रकर्मादिकर्मपेक्ष्यत उत्पत्तिं विहाय । यदत्र ‘उत्पत्तिगी’ति
निर्देशे ‘उत्पत्तिय’ इति निर्देशः स प्राकृतत्वात् । एवमन्यत्राप्यन्यथानिर्देशे हेतुर्वाच्यः (१) ‘वेणुइया’ इति विनयो गुरु-
शुश्रूषा, स च कारणमस्यास्तत्प्रधाना वा वैनयिकी (२) ‘कम्मय’त्ति इह कर्मशब्देन शिल्पमपि गृह्यते । तत्र अनाचार्यकं
कर्म, साचार्यकं शिल्पम्, कादाचित्कं वा कर्म, शिल्पं नित्यव्यापारः । ततः कर्मणो जाता कर्मजा (३) तथाशब्दः,
समुच्चये ‘पारिणामिया’ इति परि समन्ताद् नमनं परिणामः सुदीर्घकालं पूर्वोपरार्थवलोक्रनादिजन्य आत्मधर्म इत्यर्थः,

स कारणमस्यास्त्वयधाना वा पारिणामिकी (४) चैवसत्त्वस्तथाशब्दवत्, बुध्यतेऽनयेति बुद्धिर्मतिः सा चतुर्विधिव, खलु-
शब्दस्य निर्धारणार्थत्वात् । निर्दिष्टोक्ता समयकेतुभिः सिद्धान्तप्रासादचिह्नभूतैस्तीर्थैर्करगणधरादिभिरित्यर्थः ॥ ३८ ॥

औत्पत्तिक्या लक्षणं प्रतिपादयन्नाहः—

पुष्वमदिट्टुमसुयमवेइयतभ्रवणविसुद्धगहियत्था । अवाहयफलजोगी बुद्धी उत्पत्तिया नाम ॥ ३९ ॥

‘पुष्वं’ इत्यादि पूर्वं बुख्युत्यादात् प्राग् अट्टः स्वयमनवलोकितः, ‘मसुय’ इति मकारस्यालाक्षणिकत्वाद् श्रुतोऽन्यतोऽपि
नाकर्णितः, ‘मवेइय’ सति अत्रापि मकारः प्राग्वत्, ततोऽवेदितो मनसाऽप्यनालोचितः, तस्मिन्नेव क्षणे विसुद्धो यथाव-
स्थितो गृहीतोऽवधारितोऽधोऽभिप्रेतः पदार्थो यथा सा तथाऽदृष्टाश्रुतावेदिततत्क्षणविसुद्धगृहीतार्था । ‘अवाहयफलजोगी’
इति इदैकान्तिकमिहपरलोकाविरुद्धं फलान्तरावाधितं वाऽव्याहृतमुच्यते, फलं प्रयोजनं अव्याहृतं च तत् फलं च
अव्याहृतफलं योगोऽस्या अस्तीति योगिनी, अव्याहृतफलेन योगिनी; योगिणीति पाठे प्राप्ते योगीति निर्देशः प्राकृत-
त्वात् । अन्ये तु ‘अवाहयफलजोगा’ इति पठन्ति—अव्याहृत फलेन योगो यस्याः साऽव्याहृतफलयोगी बुद्धिः औत्पत्तिकी
नाम औत्पत्तिक्यभिधाना बोद्धव्या ॥ ३९ ॥

सांप्रतमेतन्न्याताऽन्याहः—

भरहसिलपणियरुम्बे खलुगपडसरडकायउच्चारे । गयधयणगोलखंभे खलुगमग्गित्थिपइपुत्ते ॥ ४० ॥

द्वारागाथा । अस्यां सप्तदशोदाहरणानि तद्यथा—‘भरहसिल’त्ति भरतशिला (१) ‘पणिय’त्ति पणितं (२), वृक्षः (३),
‘खडुग’त्ति मुद्रारत्नं (४), ‘पडसरडकायउच्चारे’ इति पटः (५), सरडः (६), काकः (७), उच्चारः (८), ‘गयघयण-
गोलखंभे’ इति गजः (९), ‘घयण’त्ति भाण्डः (१०), गोलः (११), सप्तम्भः (१२), ‘खुडुगमगिगिथिपइपुत्ते’ इति शु-
ल्लुकः (१३), मार्गः (१४), स्त्री (१५), द्वौ पती (१६), पुत्रः (१७) इति एतानि सप्तदश पदानि । तत्र ज्ञात-
सूचामात्रफलान्येवेति न सूक्ष्मेक्षिका कार्या ॥ ४० ॥

तत्राद्यज्ञातसंग्रहाथाः—

भरहसिल मिंठ कुक्कुड तिल वालुग हरिथ अगड वणसंडे । पायसअइयापत्ते खाडहिला पंच पिथरी य ।
‘भरह सिल’ इत्यादि भरतो नटस्तद्धृतान्तगता शिला भरतशिला १, मेंढो मेयः २, कुक्कुटस्ताम्रचूडः ३, ‘तिल’त्ति
तिलाः ४, ‘वालुग’त्ति वालुकायाः संबन्धिनी वरत्रा ५, हस्ती, ६, ‘अगड’त्ति अत्रटं कूपः ७, वनखण्डः ८, पायसं ९,
‘अइया’ इति अजिकाया छगलिकायाः पुरीपगोलिका १०, ‘पत्ते’ इति पिप्पलपत्रं ११, ‘खाडहिल’त्ति खिछहडिका १२, पञ्च
पितरश्च तव राजन् पञ्च जनकाः १३ ॥ इयं च संग्रहागाथा स्वयमेव सूत्रकृता व्याख्यास्यत इति न विस्तार्यते ॥ ४१ ॥

तथा,—
महुसिथमुदियंके गाणए भिक्खुचेडगनिहाणे । सिक्खा य अत्थसरथे इच्छा य महं सयसहस्से ॥४२॥

‘महृसित्थं’ति मधुसिक्थकं मदनं १, मुद्रिका २, अंकश्र ३, ज्ञानफ व्ययहारार्द्धरूपकलक्षणं ४, ‘भिक्षुषेडगनिहाणे’ इति भिक्षुः ५, चेटकनिधानं ६, शिक्षा च ७, अर्थः ८, शस्त्रं ९, ‘इच्छा य महं’ति इच्छा च मम १०, शतसहस्र ११ एतान्यपि स्वयमेव सूत्रकृता व्याख्यास्वन्ते । एवं चाद्यसंग्रहगाथायाः संबन्धीनि सप्तदश एतानि वैकादश मीलितानि अष्टाविंशतिर्मूलज्ञातानि औत्सृचिक्या बुद्धाविति ॥ १ ॥ ४२ ॥

अथ वैनयिकीस्वरूपमाह;—

भरनित्थरणसमरथा तिवग्गसुत्तत्थगहियेपेयाला । उभओलोगफलवई विणयसमुत्था हनइ बुद्धी ४३

इहातिगुरुकार्यं बुर्निर्यहत्वाद् भर इय भरत्तस्य निस्सरणे पारप्पापणे समरथां भरनिस्तरणसमरथां, त्रयो वर्गोच्चिवर्ग लोकरुद्धेर्माधिक्कामास्तदर्जनपरोपायप्रतिपादनमेव सूत्रं तदन्याख्यानं तदर्थः पेयालो विचारः सार इत्येकोऽर्थः, तत्त-
 खिवर्गसूत्रार्थयोर्गृहीतं पेयालं यथा सा त्रिवर्गसूत्रार्थगृहीतेपेयाला, ‘उभओलोगफलवइ’त्ति उभयलोकफलवती ऐहिकामु-
 ष्मिकफलप्राप्तिप्रगुणा, विनयसमुत्था विनयोद्भववा वैनयिकी इत्यर्थः भवति बुद्धिः ॥ ४३ ॥

अर्थतज्ज्ञातानि,—

णिमित्ते अत्थसत्थे य लेहे गणिए य कूत्र आसे य। गइभलम्हणगंठी अगए गणिया य रहिए य ४४

सीआसाडी दीहं च तणं अवसवयं च कुंचस्स । निवोदए य गोणे घोडगपडणं च रुम्हाओ ॥४५॥

निमित्तं १, अर्थशास्त्रं च २, 'लेहे' इति लेखनं ३, गणितं च ४, क्रुपः ५, अश्वश्च ६, गर्दभः ७, लक्षणं ८, ग्रन्थिः अपसव्यकं च कौञ्चस्य इत्येकमेव १२, ९, अगदः १०, गणिका च रथिकश्चेति ११ ॥ ४४ ॥ शीतसाटी दीर्घं च तृणं, सर्वाग्नेयं चतुर्दश ज्ञातानि । एतान्यपि नीब्रोदकं च १३, गौः घोटकः पतनं च वृक्षादित्येकमेव १४ । एवं चैनयिक्यां सर्वाग्नेयं चतुर्दश ज्ञातानि । एतान्यपि स्वयमेव शास्त्रकृता व्याख्यास्यन्त इति नेह प्रयत्नः ॥ २ ॥ ४५ ॥

अथ कर्मजायाः स्वरूपमाह;—

उवओगदिट्टसारा कम्मपसंगपरिघोलणविसाला । साहुक्कारफलवई कम्मसमुत्था हंवइ बुद्धी ॥ ४६ ॥
 उपयोजनमुपयोगो विवक्षितकर्मणि मनसोऽभिनिवेशः, सारस्तस्यैव कर्मणः परमार्थः; उपयोगेन दृष्टः सारो यथा सा उपयोगदृष्टसारा अभिनिवेशोपलब्धकर्मसामर्थ्येत्यर्थः; कर्मणि प्रसङ्गोऽभ्यासः, परिघोलनं विचारः, आभ्यां विशाला कर्मप्रसङ्गपरिघोलनविशाला अभ्यासविचारविल्लीर्णा इति यावत् । साधुकृतं सुष्ठु कृतमिति विद्वद्भ्यः प्रशंसा साधुकारस्तेन फलवतीति समासः साधुकारेण वा शेषमपि फलं यस्याः सा तथा । कर्मसमुत्था कर्मजा भवति बुद्धिः ॥ ४६ ॥

अथतैज्ज्ञातानि;—

हेरणिए करिसए कोलियडोवे य मुत्तिघयपवए । तुण्णायवडुई पूइए य घडचित्तकारे य ॥ ४७ ॥
 हेरणियकः सौवर्णिकः १, कर्षकः कृपीवलः २, 'कोलिय'ति कोलिकस्तन्पुत्रायः ३, 'डोवे य'ति दर्वीकरश्च परिवेषक

इत्यर्थः ४, 'मुक्ति'ति मौक्तिकमोला ५, 'घय'ति घृतप्रक्षेपकः ६, हवकः ७, 'तुन्नाय'ति तुन्नायः तुन्नं घृष्टितं थयति
सीज्यति यः स तथा ८, वर्द्धकः ९, 'पूइय' इति पूतिकः कान्दविकः १०, 'घडचित्तगारेय' ति घटकारः कुम्भकारः
११, चित्रकारश्चित्रकर्मविधाता १२। एवं द्वादश दृष्टान्ताः कर्मजायां मत्तौ । एतानपि स्वयं सूत्रकृद्गणित्यतीति नेह कृतो
विसृतरः ॥ ३ ॥ ४७ ॥

अथ पारिणामिकीस्वरूपमाहः—

अणुमाणहेतुद्विद्वुंतसाहिया वयविवक्कपरिणामा । हियनिस्सेसफलवई बुद्धी परिणामिया णाम ॥४८॥

अनुमानहेतुदृष्टान्तैः साध्यतीत्यनुमानहेतुदृष्टान्तसाधिका इह लिङ्गिज्ञानमनुमानं स्वार्थमित्यर्थः । तत्र-
तिपादकं वचो हेतुः परार्थमित्यर्थः । अथवा ज्ञापकमनुमानं, कारको हेतुः, साध्यव्याप्तिप्रदर्शनविषयो दृष्टान्तः । अनुमा-
नमहणादेवास्य गतत्याद् व्यर्थमुपादानमिति चेत्, न, अनुमानस्य तत्रतोऽन्यथानुपपन्नत्वलक्षणैकरूपत्वात्न गतार्थत्वं
दृष्टान्तस्यं । कालकृतो देहावस्थाविशेषो वय इत्युच्यते, ततस्तेन विषकः पुष्टिमानीतः परिणामोऽवस्थाविशेषो यस्याः सा
ययोविषकपरिणामा । तथा 'हियनिस्सेसफलवई' इति हितमभ्युदयस्तत्कारणं वा पुण्यं, निःश्रेयसो मोक्षस्तत्रियन्धनं वा
सम्यग्दर्शनादि, ततस्तान्यां फलवती बुद्धिः पारिणामिकी नाम ॥ ४८ ॥

अर्थतद्गतानि गाथात्रयेणाहः—

अभए सेट्टिकुमारे देवी उदिओदए हवइ राया । साहू य णंदिसेणे धणदत्ते सावग असच्चे ॥ ४९ ॥

खमए अमच्चपुत्ते चाणक्ये चैव थूलभेदे य । नासिक्खसुंदरीणंद वइर परिणामिया बुद्धी ॥ ५० ॥

‘अभए’ इति अभयकुमारः १, ‘सिट्ठित्ति काष्ठश्रेष्ठी २, ‘कुमारे’ इति शुद्धककुमारः ३, देवी पुण्यवत्यभिधाना ४, उदितोदयो भवति राजा ५, साधुश्च नन्दिपेणः श्रेणिकपुत्रः ६, धनदत्तः सुंसुमापिता ७, श्रावकः ८, अमात्यः ९ ॥ ४९ ॥
तोदयो भवति राजा ५, साधुश्च नन्दिपेणः श्रेणिकपुत्रः ६, स्थूलभद्रश्च १३, ‘नासिक्खसुंदरीनंद’ इति नासिक्खनाम्नि नगरे सुंदरी-
शमकः १०, अमात्यपुत्रः ११, चाणक्यश्चैव १२, स्थूलभद्रश्च १३, ‘नासिक्खसुंदरीनंद’ इति नासिक्खनाम्नि नगरे सुंदरी-
नन्दो वणिक १४, वइर इति वैरस्वामी १५, पारिणामिकी बुद्धिरित्यनेन वाक्येनात्र पारिणामिकीबुद्धियुक्ता ब्राह्मणी
देवदत्ता च गणिका गृह्यते १६ ॥ ५० ॥

चलणाहण आमंडे मणी य सप्ये य खग थूभिंदे । परिणामियबुद्धीए एमाई होंतुदाहरणा ॥ ५१ ॥

चरणाहननं १७, ‘आमंड’ इति कुत्रिसामलकं १८, मणिश्च १९, सर्पश्च २०, ‘खग’ इति खड्गः २१, स्तूपेन्द्रः २२ ।
पारिणामिक्यां बुद्धौ ‘एवमाइय’ इति एवमादीनि भवन्त्युदाहरणानि । एवं च पारिणामिक्यां बुद्धौ सूत्रोपात्तानि द्वाविंश-

तिर्ज्ञातानि । एतान्यपि स्वयमेव सूत्रकृता भणिव्यन्त इति नेहाश्रितो विस्तरः ॥ ५१ ॥
सांप्रतमुद्दिष्टज्ञातानां स्वरूपं विभणिपुरादावेव भरहसिलेतिज्ञातसंग्रहागाथां भरहसिलमंडकुकुडेल्यादिकामष्टाविंशति-

गाथाभिव्याचष्टे;—
उज्जेणिसिलागामे छोयर रोहणमाउवसणम्मि । पित्तिकोवेतरगोहे छायाकहणेणमवमुदओ ॥ ५२ ॥

मालवमंडलमंडणभूया नयरी समुद्धरघणोहा । नामेणं वज्जेणी समत्थि वित्थिष्णसुरभवणा ॥ १ ॥ तत्थ रिउपक्कस-
 विखोहकारओ सइ गुणी सुदढपणओ । आसी जियसत्तुनामा नरनाहो नयगुणसणाहो ॥ २ ॥ सो भुंजइ निरवज्जं
 नियरजं षोच्चकारगं भुवणे । धम्मत्थकामपुरिसरथसुंदराराहणपहाणो ॥ ३ ॥ नाडयनइक्कहाणयगीयाइसु कोसलं परं
 पत्तो । कोज्जहत्तरलमणो सविज्जजणजोगकज्जेसु ॥ ४ ॥ अह वज्जेणिसमीवे अत्थि सिल्लासंगओ सिल्लागामो । गुणनिष्का-
 इयनामो गामो भरहो य तत्थ नडो ॥ ५ ॥ सो नाडयविजाए लद्धपसंतो प्हू य तग्गामे । णामेण रोहओ सोहओ य
 गामस्स तस्स सुओ ॥ ६ ॥ अह अन्नया कयाइवि रोहयमाया मया, तओ भरहो । अण्णं तज्जाणणिं संठवेइ परक्कज्जकर-
 णकए ॥ ७ ॥ धालो य रोहओ सा य तस्स हीलापरायणा ह्वइ । वप्पत्तिययुद्धिसमच्चिपण तो तेण सा भणिया ॥ ८ ॥
 अम्मो ! ममं न वट्टसि जं सम्मं, सुंदरं न तं होही । तह काहमहं एत्तो जह तं पाप्सु मे पडसि ॥ ९ ॥ एवं वच्चइ कालो
 अहण्णया सत्तिपयासधवलाए । रयणीइ जणसहिओ पासुत्तो एगसिजाए ॥ १० ॥ तो रयणिमञ्जुभागे वट्टित्ता उच्चम-
 एण होऊणं । दट्टण नियं छांयं कांठं परपुरिससंकल्पं ॥ ११ ॥ उच्चसरेणं जणओ उट्टाविय भासिओ जहा ताय ।
 पेक्खसु परपुरिसो एस जाइ सहसुट्ठिओ कोइ ॥ १२ ॥ जाय स निहामोक्खं काऊणं लोयेणेहि जोपइ । ताय न दिट्ठो
 पुट्ठो य वच्चा ! सो कत्थ परपुरिसो ? ॥ १३ ॥ भणिओ तेण इमेणं विसाविभागेण तुरियतुरियं सो ! गच्छंतो मे दिट्ठो
 मा मण्णसु अण्णहा ताय ! ॥ १४ ॥ परिकल्पिय नट्टसीलं महिलं सिट्ठिलायरो तओ तीए । भरहो सब्भावपयंपणाइर-
 हिओ तओ जाओ ॥ १५ ॥ पच्छायावपरिगया सा भासइ कुणसु वच्च ! मा एवं ! सो भणइ न मम लहं वट्टसि, सा

वेइ वद्विस्सं ॥ १६ ॥ तह कुणसु जहा एसो तुह जणओ मज्झ आयरं कुणइ । पंडिवन्नमिमं रोहेण सावि तह वंद्धिं
 लगा ॥ १७ ॥ तह चैव रयणिमज्झे कयावि सुटुट्टिओ भणइ जणगं । सो एस एस पुरिसो कहिति पुट्ठो य पिउणावि
 ॥ १८ ॥ तो निययं चिय छांयं दंसित्ता भणइ पेच्छह इमं ति । स विलक्खमणो जाओ पुच्छइ किं एरिसो सोवि ?
 ॥ १९ ॥ आमंति तेण भणिए अबो बालाण केरिसुखावा । इय चित्तिउण भरहो घणराओ तीइ संजाओ ॥ २० ॥ तो
 विसपयाणभीओ पिउणा सह रोहओ सया जिमइ । अह उज्जेणिमइगओ कयाइ जणएण सद्धिं सो ॥ २१ ॥ दिट्ठा न-
 यरी तियच्चराइदेसोवसोहिया सबा । दिवसावसाणसमए गामाभिमुहं पडिनियत्ता ॥ २२ ॥ सिप्पानइइ पत्ता बालु-
 यपुलिणम्मि तो सुयं ठविं । पग्हुट्ठगहणहेहं पुणोवि नयरिं गओ जणओ ॥ २३ ॥ तो रोहेण अइनिउणवुद्धिणा
 तम्मि बालुयापुलिणे । तियच्चराइकलिया लिहिया नयरी सपायारा ॥ २४ ॥ अह जियसत्तू राया नयरीवाहिं गओ
 पडिनियत्तो । पंसुभएणेगागी तुरयारूढो तहिं देसे ॥ २५ ॥ जावेइ तुरियवेगो भणिओ ता रोहेण मा वच्च । पुरओ
 किं न नियच्छसि रायउलं तुंगपासायं ॥ २६ ॥ कत्तो रायउलं इह जा भणइ नराहिवो तओ जाओ । सउणो अइभूरि-
 गुणो सवियक्को तो निवो जाओ ॥ २७ ॥ तो रोहएण नयरी सवित्थरं तं च राउलं कहियं । तुब्भं कथ निवासो भ-
 णिओ रत्ता, तओ भणइ ॥ २८ ॥ इत्थेव सिलागामे भरहस्स सुओ वसामि कज्जेण । पिउणा सद्धिं इह आगओम्हिं, सं-
 पइ तहिं जामि ॥ २९ ॥ रणो पंच सयाइं मंती एगूणगाइं अह संति । जो चूडामणिसरिसो तेसिं तं मगए एकं ॥ ३० ॥
 तत्तो खणमेत्ताओ काओ कजाइं आगओ भरहो । तेण समं संपत्तो स रोहओ नियगामम्मि ॥ ३१ ॥ आरज्जं नरव-

इणा बुद्धीइ परिकल्पणं तओ तस्स । भणिओ गामो वाहिं सिला विसालत्थि जा तीए ॥ ३२ ॥ मंडियपरिसरदेसं मंड-
 वमुदंढंभपम्भारं । कुणहत्ति एव भणिए गामो सो आवलीहूओ ॥ ३३ ॥ पडिया भोयणवेला स रोहगो नो जिमेइ
 पियरहिओ । मा मे विससंजोगं विराहिया दाहिही जणणी ॥ ३४ ॥ अह सो पसण्णवयणो उस्सूरसमागयं भणइ पियरं ।
 मग्गं महहयेला छुहापिवासापरद्धस्स ॥ ३५ ॥ सुहिओ सि पुत्त ! अइदारुणेत्थ आणा समागया रण्णो । तो तीए वाड-
 लमाणुसाण संजायमुत्तरं ॥ ३६ ॥ सुणियाए आणाए लद्धरहरसेण तेण संलत्तं । मुंजह ताव जहिच्छं पच्छा जुत्तं करि-
 स्सामि ॥ ३७ ॥ मुत्तुत्तरेण भणिओ सो गामो रोहएण जह खणह । हेट्ठा सिलातलं तह थंभे उत्थंभए देह ॥ ३८ ॥
 एवं विहिए स्ति स मंडवो तेसिं तक्खणं जाओ । आवेइओ य रण्णो कह केण कओ ? निवो भणइ ॥ ३९ ॥ तलभू-
 मीखणणेणं थंभयवत्थंभणेण य कओ सो । भरहतणयस्स रोहगनामस्स मइप्पभावेण ॥ ४० ॥ विहिओ संवाओ से अन्नं
 आपुच्छिऊण संनिहियं । इय रोहगस्स बुद्धी भणिया उप्पत्तिया नाम ॥ ४१ ॥ एवं अण्णेसुविं मंडगाइनाएसु जोयणा
 कजा । उप्पत्तियबुद्धीए जा एयकहापरिसमत्ती ॥ ४२ ॥

अथ पूर्वोक्तसंमहाथाचतुष्टयस्थाश्वरार्थः—

उज्जेणिसिलागामे छोयररोहणमाडवसणम्मि पित्तिकोवेतर गोहे छायाकहणेणमवमुदओ' ॥ ५२ ॥

१ इयं प्राए-४८-उभेपत्र भाणत्ता, तत्कापि पुनरप्यत्रोष्ठित्वाइत्तंपुस्तकेषु मायाः सर्वत्रैवं दृश्यन्तेतोत्रापि संवेद्यन्त्येतेति ।

पितिसममुज्जोणीगमणिगम पम्हुट्टणदिणियत्तणया । सह दिट्टनयरिलिहणं रायणिसेहो णियघरम्मि
 पुच्छा साहु निमित्तं मंतिपरिच्छा सिलाइ मंडवए । आदण्णेसुं पितिभुंजगमण खणणेगथंभो उ५४
 कहणे चालण संबद्धभासगो तंसि अण्णहा णेयं । माणुसमेत्तस्सुचियं तयमुच्छण पुच्छ रोहेणं॥५५॥

उज्जयिन्याः समीपे शिलाग्रामे 'छोयररोह'त्ति छोकरो मृतस्वमातृकः रोहकनामा भरतसुतः समभूत् । तस्य च अन्य-
 मात्रा व्यसनेऽसम्यगुपचाररूपे क्रियमाणे सति पितुः कोप इतरश्च संतोषोऽन्यमातृगोचर एव, तेन संपादितः । कथमि-
 त्याह—गोहस्य परपुरुषस्य प्रथमं, पश्चात्स्वदेहच्छायाया गोहत्वेन परिकल्पितायाः कथनेन पितुर्निवेदनेन ततोऽभ्युदयः
 सम्यगुपचाररूपोऽन्यमात्रा संपादितोऽस्य ॥ ५२ ॥ पित्रा सममुज्जयिनीगमो रोहकस्य कदाचिदभूत् । तदनु दृष्टो-
 ज्जयिनीवृत्तान्तस्य निर्गमः पित्रैव सह । ततः 'पम्हुट्ट'त्ति विस्मृतस्य कस्यचिदर्थस्य निमित्तं 'णइनियत्तणया' इति नदीपु-
 ल्लिनात् पित्रा निवर्त्तनं कृतम् । तत्र च सकृद्दृष्टनगररीलेखनं रोहकेण तदनु तद्देशगतस्य राज्ञो निषेधो निजगृहे आ-
 लिखितराजकुलमध्ये प्रविशतः सतः कृतः ॥ ५३ ॥ ततो राज्ञा पृच्छा कृता । अत्रान्तरे साधु निमित्तं शोभनश-
 कुनरूपं संजातम् । तदनु 'मंतिपरिच्छा' इति मन्त्रिपदनिमित्तं तस्य परीक्षा प्रारब्धा यथा शिलाया मण्डपः कार्यः । ततः
 'आदण्णेसु'त्ति आकुलेषु ग्रामवृद्धेषु सत्सु 'पिइभुंजगमण'त्ति रोहकपितुर्भोजनार्थमुत्सूरे गृहगमनं संपन्नम् । ततो रोहक-
 बुद्ध्या खनने संपादिते एकमहामूलस्तम्भः शिलामण्डपः संपादितः । तुः पादपूरणार्थः ॥ ५४ ॥ ततो राज्ञस्तद्ग्राम-

वासिना केनचित् कथने कृते सति 'चालण'त्ति चालना विहिता पार्थिवेन यथाऽऽसंबद्धभापकस्त्वमसि । तेनाप्युक्तम् अन्यथा नेदम् । ततो भूमुजा काका प्रत्यपादि 'माणुसनेत्तस्सुचिं'त्ति मानुपमात्रस्योचितं किमेवंविधार्थकरणम् ? । ततः 'तदपुच्छण पुच्छ रोहेणं'त्ति तस्य प्रथमनिवेदकस्य पुरुषस्यापुच्छनेन तमपुच्छयमानं कृत्येत्यर्थः अन्यस्य कस्यचिन्मध्यस्थस्य पृच्छा कृता । तेनाप्यावेदितं यथा रोहकेणायमाध्यर्भूतो मण्डपः कारित इति ॥ ५५ ॥ १ ॥

अथ मंडेत्ति द्वारम्;—

तत्तो मेडुगप्रेसणमपणूणाहियमहद्धमासेण । जवसविगसणिहाणा संपाडण सो उ एयस्स ॥ ५६ ॥

ततस्तदनन्तरं मेण्डकप्रेषणं मेण्डकस्य मेपस्य प्रेषणं कृतं राज्ञा ग्रामे । उक्ताश्च ग्रामचूडा यथामुं मम मेपमन्यूनाधिकं च धारयेध्वम्, अथार्द्धमासेन समर्पयेध्वमिति । ततस्त्री रोहकादिद्वैर्यवसवृकसन्निधानाद् यवसस्य यवहरितकलक्षणस्य वृकस्य चाटव्यजीवविशेषस्य समीपस्थानात् 'संपाडण'त्ति संपादनम्; 'सो उ'त्ति पादपूरणार्थः, एतस्यांदेशस्य कृतम् । मेण्डो हि यवसं चरन् यावद् बलं लभते, सततं वृकदर्शनोत्सन्नभयात्तावदसौ मुञ्चतीति अन्यूनाधिकबलता संजाताऽस्येति ॥ ५६ ॥ २ ॥

अथ कुकुडेत्ति द्वारम्;—

जुज्झावेयवो कुकुडोत्ति पडिकुकुडं विणा आणा । आदरिसगपडिबिंघप्पओगसंपादणा णवरं ॥ ५७ ॥

योधयितव्यो युद्धं कारणीयोऽयं मम कुकुटस्ताघचूडः, इतिशब्दो भिन्नकम उत्तरत्र योज्यते, प्रतिकुकुटं द्वितीयकु-

कुटं विनान्तरेण इत्येपा आज्ञा राज्ञा प्रहिता । तत आदर्शके दर्पणे यन्निजमेव प्रतिबिम्बं प्रतिकुक्कुटतया संभावितं तेन तस्य प्रयोगो व्यापारः तेन संपादना घटना आज्ञायाः कृता रोहकेण, नवरं केवलं नान्यप्रयोगेणेत्यर्थः । स हि मुग्ध-
तया निजप्रतिबिम्बमेव प्रतिकुक्कुटतया संभावयन् संपन्नतीव्रमत्सरतया संजातोत्साहो युध्यति, न च कथंचिद् भज्यत
इति ॥ ५७ ॥ ३ ॥

तिलसममाणगहणं तिलाण तत्तो य एस आदेसो । आदरिसगमाणेणं गहणा संपाडणमिस्स ॥ ५८ ॥
तैलसमेन मानेन ग्रहणं तिलानाम्, इदमुक्तं भवति—येन मानेन मदीयानेतांस्तिलान् कश्चिद् गृह्णाति तेनैव तैलम-
प्यस्य दातव्यम्, आत्मवञ्चना च रक्षणीया ततश्च पूर्वोक्तादेशानन्तरं पुनरेप आदेशः प्रेषितो महीपालेन । रोहकबुद्ध्या
च आदर्शकमानेन दर्पणलक्षणेन प्रमाणेन ग्रहणात्तिलानाम्, उपलक्षणत्वात्तैलप्रदानाच्च संपादनमस्यादेशस्य कृतं ग्राम-
वृद्धैः । आदर्शकेन हि तिलेषु गृह्यमाणेषु दीयमाने च तैले ग्रामेयकाणां न कदाचिदात्मवञ्चना संपद्यते, यदि परं तिल-
स्वामिनो राज्ञः ॥ ५८ ॥ ४ ॥

वालुगवरहाणत्ती अदिट्टुपुवोत्ति देहपडिछंदं । किं एस होइ कत्थइ, भणह, इमं जाणइ देवो ॥ ५९ ॥
ततो वालुकावरहस्य सिकतामयवत्रालक्षणस्य आज्ञप्तिराज्ञा, दत्ता राज्ञा—यथा, वालुकावरहकः कृपसलिलसमुद्भर-
णार्थमिह प्रेषणीयः, रोहकव्युत्पादितैश्च तैर्भणितम्, यथा, अदृष्टपूर्वोऽयमस्माकमीदृशो वरहकः इत्यस्मात्कारणात् दत्त

समर्पयत देव ! मूर्धं प्रतिच्छन्दं बालुकावरहकप्रतिबिम्बकम् । एवमुक्तो राजा प्रतिभणति यथा—किमेव प्रतिच्छन्दो भवति कुत्रापि इति भणत यूयमेव ग्राम्याः । ततो रोहकशिक्षितैरेव तैरुक्तम्, यथेदं बालुकावरहकः कुत्रापि भवति नवेत्येवंरूपं यस्तु जानाति देवः ॥ ५९ ॥ ५ ॥

अप्पाउहत्थिअप्पण पडत्ति अणिवेयणं च मरणस्स । आहारादिनिरोहा पडत्तिकहणेण पडिभेदो ॥ ६० ॥

ततः 'अप्पाउहत्थिअप्पण'त्ति अल्पायुषः पारमार्थमायमाणस्य हस्तिनो गजस्यार्पणं दौकनं तेषां राज्ञा कृतं, इदं चोक्तं—यथा, प्रयुक्तिर्यात्तां प्रतिदिनमस्य देया, अनिवेदनं चाकथनमेव मरणस्य—एव मृतः सन्न कथनीय इत्यर्थः । तथेति प्रतिपन्नमेतसैः । अन्यदा च मृतो हस्ती । व्याकुलीभूतश्च ग्रामः । रोहकादेशेन आहारादिनिरोधाद् आहारादिनिरोध-माश्रित्येत्यर्थः, प्रयुक्तिकथनेन प्रतिभेदः प्रत्युत्तरं ग्रामेण कृतम्;—यथा देव ! युष्मदीयो हस्ती, नो जानीमः किं त-त्कारणमद्य नोत्तिष्ठति, न निपीदति, न समर्पितमपि चरणं चरति, जलं च न पिबति, नोच्छसिति, न निःश्वसिति, नाक्षिभ्यां निरीक्षते, नच पुच्छादि चालयतीति । ततो भूमीभुजोक्तम्—किमसौ मृतः ? तैरुक्तम्—एवंविधव्यथितिकरे यन्नवति तद्देव एव जानाति, किं वयं ग्रामीणा विद्मः ? ॥ ६० ॥ ६ ॥

आणेह सगं अगडं उदगं मिट्ठंतिमीइ आणाए । आरणणगेत्ति पेसह—कूवियमाकरणमित्तीअे ॥ ६१ ॥

तत आनयत स्वकमयदं कूपं अत्र कुतः उदकं जलं तत्कूपसंबन्धि मिष्टं मधुरमित्यस्माद्धेतोः । अत्र हि नगर्यामतिसं-

भारजनवासवशेन क्षालादिरससंक्रमाद्विरसानि कूपजलानीति कृत्वा ग्रामावटानयनमादिष्टं भवतामिति । अस्थामाज्ञायां पतितायां सत्यां तैर्ग्रामैकैः आरण्यकोऽरण्योद्भवोऽज्ञ इत्यर्थ इत्यस्माद्धेतोः प्रेपयत एतदाकर्षिकां कूपिकां नगरीसंबन्धिनीं सुदक्षामेकां, तेन तदनुमार्गलघ्नोऽस्मावसदीयकूपः पुरीं समभ्येतीति अनेन प्रकारेण निवर्त्तनमस्या आज्ञायाः । यथा न राजा कूपिकां प्रेपयितुं पटुस्तथा तेऽपि स्वकमवटमित्यनपराधतैव तेषामितिभाचः ॥ ६१ ॥ ७ ॥

ग्रामावरवणसंडं पुढं कुणहत्ति मीयय इमं तु । तत्तोऽवरेण ठवणं तेण निवेसेण गांसस्स ॥ ६२ ॥

ततः ग्रामादपरस्यां दिशि यो वनपण्डस्तं पूर्वं पूर्वदिग्भागवर्त्तिनं ग्रामात् कुरुत । इत्येवंरूपायामंस्यां च नृपाज्ञायां पुनः इदं त्विदमेव वक्ष्यमाणलक्षणमुत्तरं तैः कृतम्, यथा, ततो वनपण्डादपरेण पश्चिमायां दिशि स्थापनं कृतं तेन निवेशेनैवाकारेणेत्यर्थो ग्रामस्य । एवं हि कृते पूर्वेण वनपण्डो ग्रामात्, अपरेण ग्रामश्च वनपण्डात् संपन्नः ॥ ६२ ॥ ८ ॥

अग्गि सूरं च विणा चाउलखीरेहिं पायसं कुणह । आदेसे संपाडणमुक्कुरुडुम्हाइ एयस्स ॥ ६३ ॥

अग्निं वैश्वानरं सूरं चादित्यं विना अन्तरेण 'चाउलखीरेहिं'ति चाउलक्षीरैः चाउलैस्तण्डुलैः क्षीरेण च पयसा पायसं परमाशं कुरुत । अस्मिन्नादेशे राजाज्ञारूपे आपतिते सति संपादनं कृतम् । कथमित्याह—उत्कुरुटिकोग्मणा उत्कुरुटिका नाम बहुकालसंमिलितगोमयादिकचवरपुञ्जस्तस्योष्मा उष्णसशूलक्षणस्तेन एतस्यादेशस्य । रोहकादिष्टैस्तैर्निविडं

मृण्मयभाजनं मध्यनिक्षिप्तसमुचिततन्दुलदुग्धं विधायगाधे उत्तुरुटिकाक्षेत्रे निक्षिप्तम् । ततः कतिपयप्रहरपर्यन्ते सुपकं पायसं संजातं राशश्च निवेदितमिति ॥ ६३ ॥ ९ ॥

एसाइ रोहगाओ इमं ति नाऊण आणवे राया । आगच्छउ सो सिग्घं परिवज्जंतो इमे थाने ॥ ६४ ॥

एवमादि शिलामण्डपसंपादनप्रभृति रोहकात्सकाशादिदं पूर्वोक्तं कार्यं संपन्नमित्येवं ज्ञात्वा आज्ञापयत्यादिशति राजा जितराशुः । कथमित्याह—आगच्छतु मम समीपे स रोहकः शीघ्रमविलम्बमेव, परं परिवर्जयन् परिहरन्निमानि स्थानानि एतानर्थानित्यर्थः ॥ ६४ ॥

तान्येवाहः—

पक्खदुगं दिणराई छाउण्हे छत्तणह पहुम्मग्गे । जाणचलणे य तह ण्हाणमइलंगो अप्पणाहागच्छ ६५

पक्षद्विकं शुक्लकृष्णपक्षद्वयलक्षणं, दिनरात्री प्रतीतरूपे, छायोष्णौ छायामातपाभावरूपामुष्णं च चण्डकरकिरणलक्षणं, छत्रनभसी छत्रमातपवारणं नभश्च शुद्धमाकाशं, तथा पन्था मार्गं उन्मार्गोद्योत्पथः, मार्गमुन्मार्गं च परिहृत्येत्यर्थः, यानचलने च यानं गन्थादि चलनशब्देन चरणचेष्टा परिगृह्यते ततस्ते परिहृत्येत्यर्थः, तथाशब्दः समुच्चये, ज्ञानमलिनकः ज्ञाने सत्यपि मलिनको मलिनदेहः ज्ञातो महाविलकलैरश्व सन्नित्यर्थः । अन्यथा पक्षद्वयादिपरिहारवता प्रकारेणागच्छतु मत्समीपमिति ॥ ६५ ॥

ततोऽसौ रोहक एवमाज्ञापितो नरपतिना तदादेशसंपादनार्थमागन्तुं प्रारब्धः यथा;—

अमवस्सासंधीए संज्ञाए चक्रमज्झभूमीए । एडक्काईणंगोहल्लिं च काऊण संपत्तो ॥ ६६ ॥

इह चन्द्रमासस्य द्वौ पक्षौ, तत्राद्यः कृष्णो द्वितीयश्च शुक्लः । तत्र च कृष्णपक्षोऽमावास्यापर्यन्तः, शुक्लश्च पौर्णमासी-
परिनिष्ठितः । एवं चामावास्या पक्षसंधितया व्यवह्रियते । पौर्णमासी च माससंधितया ततोऽमावांस्यैव संधिरमावास्या-
संधिरेतनपक्षाल्यन्तसन्निधानलक्षणस्तस्मिन् संप्राप्त इति योगः । एवं च किल तेन पक्षद्वयं परिहृतं भवति । संध्याया-
मादित्यास्तमयलक्षणायाम्, अनेन दिनरात्रिपरिहारः । चक्रमध्यभूम्या चक्रयोर्गन्त्रीसंवन्धिनोर्गच्छतोर्या मध्यभूमिः प्र-
सिद्धरूपा तथा एतेनापथमार्गपरिवर्जनम् । सो हि न पन्था नाप्युत्पथः । तथा 'एडक्कायणंगोहल्लिं च काऊण'त्ति एड-
क्कादिना एडक्केन आदिशब्दाद्दिनावसानसंभूतातेन चालनिकाछत्रेण चोपलक्षितः सन् । अनेन यानचलनयोद्दृष्टायो-
ष्णयोः छत्रनभसोश्च परिहारो विहितः । अंगोहल्लिमङ्गावक्षालनम्, चः समुच्चये, कृत्वा विधाय सर्वाङ्गप्रक्षालने हि स्ना-
नमिति लोकरूढिः शिरःप्रक्षालनपरिहारेण चाङ्गावक्षालनम् । ततोऽङ्गावक्षालनमात्रे कृते न स्नातो नापि मलिनकः
संप्राप्तो राजभवनद्वारे ॥ ६६ ॥

राजभवनद्वारप्राप्तेन च तेन "कथं रिक्कहस्तो राजानं द्रक्ष्यामि यत इत्थं नीतिविद्वचनम्;—"रिक्कहस्तो न पश्येत
राजानं दैवतं गुरुम्" इति । नच नटानामस्माकमन्यत् पुष्पफलादि राजोपनयनयोग्यं मङ्गलभूतं किञ्चिदस्तीति विचिन्त्य-

पुढवीदरिसणविडलंजलीइ धेत्तुं नरिंदवंदणया । आसणदाणावसरे चडुपाढो मणहरसरेण ॥ ६७ ॥

'पुढवीदरिसण'सि पृथिव्याः कुमारमृत्तिकालक्षणाया दर्शनं पश्यतः सतो राज्ञः प्रयोजनं विपुलाञ्जलिस्थितायाः तेन कृतम् । 'धेत्तुं नरिंदवंदणया' इति सतो गृहीत्वा करेण नरेन्द्रेण वन्दना प्रणामः कृतो मृत्तिकायाः । तदनन्तरं च प्रणामादिकायामुचितप्रतिपत्तौ विहितायां सत्यां रोहकस्यासनदानस्य विष्टरवितरणस्यावसरे प्रस्तावे रोहकेण चटुपाठः प्रियवाक्योच्चारणं मनोहरेण स्वरेण मधुरगम्भीरध्वनिना कृतमिति ॥ ६७ ॥

चटुपाठमेव दर्शयति;—

गंधधमुरवसदो मा सुधउ तुह नरिंद ! भवणम्मि । चंक्मंतविलासिणिखलंतपयणेउररेण ॥ ६८ ॥

गन्धर्वस्य गीतस्य मुरवस्य च मृदङ्गस्य शब्दो ध्वनिर्मा श्रूयतां समाकर्ण्यतां केनापि कृतावधानेनापि तत्र भवतः हे नरेन्द्र राजन् ! भवने प्रसादे एवमुच्चरिते राजा यावत् किञ्चित् सवितर्कमनाः संजातस्त्वावदनेन झगित्येव लब्धराजाभिप्रायेण पठितम्,—चङ्कमतीनां कुटिलगत्या मृशं संघन्तीनां विलासिनीनां स्खलन्त्वो विसंस्तुलभावभाजो ये पदाः पादास्तेषु यानि नूपुराणि तेषां यो रयः शिञ्जितलक्षणस्तेन चंक्मद्विलासिनीस्खलसदनूपुररेण । व्याजस्तुतिनामकोऽयमलंकारः ॥ ६८ ॥

सङ्कारंतियसोवणविउद्धनिक्कविपुच्छजग्गामि । किं चित्तिसि अइयाल्लिडिवट्टयं सा कुतो जलणा ॥ ६९ ॥

एवं च रोहेकेण पठिते तुष्टमना नरनाथः 'सकारंति यसो वण'त्ति सत्कारं वस्त्रपुष्पभोजनादिप्रदानरूपं तस्य चकार ।
 रात्रिवृत्तान्तोपलम्भनिमित्तमन्तिके स्वस्यैव समीपे स्वमं निद्रालाभरूपमनुज्ञातवान् । ततोऽसौ मार्गखेदपरिश्रान्ततया
 प्रथमयामिन्यामेव निर्भरनिद्राभाक् संपन्नः । 'विउद्धनिवकंवि'त्ति प्रथमयामिनीयामान्ते च तदुत्तरदानकृतकौतुकेन वि-
 बुद्धेन कृतनिद्रामोक्षेण नृपेणाविबुध्यमानोऽसौ कंविकया लीलायष्टिरूपया स्पृष्टः, तदनु, 'पुच्छ'त्ति जागरितश्च सन् पृष्टः
 "किं स्वपिसि त्वमिति" स च किल निद्रापराधभीरुतया प्राह—“जागर्भि, को हि मम तव पादान्तिकस्थस्य देव शय-
 नावकाशः?” राजा,—यदि जागर्षि तर्हि कृतालापस्यापि मम झगिति किमिति नोत्तरं दत्तं त्वयेति? रोहकः,—देव!
 चिन्तया व्याकुलीकृतत्वात् । राजा,—किं चिन्तयसि? रोहकः,—‘अइयालिंडियवट्टयं’ति अजिकानां छगलिकानां या
 लिण्डिकाः पुरीपगोलिरूपास्तासां वृत्तां वर्चुलभावं चिन्तयामि । राजा,—सा वृत्तता कुतो निमित्तादिति निवेदयतु भ-
 वानेव । रोहकः,—देव, ज्वलनादुदरवैश्वानरात् । स हि तासामुदरे ज्वलंस्तथाविधवातसहाय उपजीवितमाहारं खण्डशो
 विधाय तावत्त्रैवोदरमध्ये लोलयति यावत् सुपक्वाः सवृत्ताश्च पुरीपगोलिकाः संपन्ना इति ॥ ६९ ॥ १० ॥
 एवं पुंणोवि पुच्छा आसोत्थपत्तपुच्छाण किं दीहं? । किं तत्तमित्थ, दोण्णिणवि पायं तुल्लाणि उ हवंति
 प्रथमप्रहरपर्यवसाने इव द्वितीययामान्ते पुनरपि कम्बिकासर्शद्वारेण प्रतिवोध्ध तं, राज्ञा पृच्छा कृता, यथा—किं
 चिन्तयसीति? रोहकः,—‘आसोत्थपत्तपुच्छाण किं दीहं’इति अश्वत्थः पिप्पलस्तसन्नस्य तत्पुच्छस्य च किं दीर्घमिति ।
 राजा,—किं तत्त्वमत्रेति कथयतु भवानेव । रोहकः,—इह अपि प्रायो ब्राह्मणेन तुल्ये एव भवतः । प्रायोग्रहणं कस्य-

पालयसि, तथा दानरोपदण्डैर्दानेन कृपणादिजनस्वविभववितरणरूपेण कुवेरघनत्यागानुकारिणा, रोपेण क्वचिद्विनयव-
 त्तिनि जने चण्डालचाण्डिक्यकल्पेनासहिष्णुतालक्षणेन, दण्डेन पूर्वराजनिरूपितनीतिपथप्रमाथिनो जनस्य सर्वस्वापहा-
 ररूपेण वस्त्रशोधकविधीयमानवस्त्रक्षालनतुल्येन, 'कम्बिच्छवणा य'स्ति कम्बिकाच्छोपनाच्च कम्बिकया लीलायष्ट्या पुनः
 पुनर्मम विषट्नाच्च, तथाशब्द उक्तसमुच्चये, राजादीनां सुतोऽसि त्वं हे राजन्निति । नयेनैवंविधप्रान्यराज्यपरिपाल-
 नाज्ञायसे यथा राजपुत्रस्त्वम्, न हि अराजजाता एवंविधानवद्यराज्यभारधुराधारणधीरेया भवितुमर्हन्ति । एवं दानेन
 धनदजातः, रोपेण चण्डालपुत्रः, दण्डेन वस्त्रशोधकप्रदूतः, कम्बिकाघातेन च वृश्चिकापत्यम्, कारणस्वरूपानुकारि-
 त्वात् सर्वकार्याणाम् ॥ ७४ ॥

साहुपरिगृह संघण कोवो अपणेणऽसज्ज्ञ पेसणया । धम्मोवायणसाहण तुंगह णिवकियगकोवो उ ७५
 तत्सूदीयबुद्धिकौशलावर्जितेन नृपतिना 'साहुपरिगृह'स्ति साधुः शोभनोऽयमिति मत्या परिग्रहः स्वीकारः कृतस्तस्य ।
 तस्मिंश्च समये केनचिदनन्तरभूमियासिना भूपालेन सह कुतोऽपि निमिच्छाद्विरं लग्नमासीन्नृपस्य । तत्रच 'संघण'स्ति संघानं
 कर्तुमभिलषितं राज्ञा । न चासौ तत् प्रतिपद्यत इति तं प्रति 'कोवो'स्ति कोपः समज्जनि जितशत्रोः । ततः 'अण्णेणसज्ज्ञ-
 पेसणया' इति अन्येन रोहकव्यतिरिक्तेनासावसाध्यः साधयितुमशक्य इति कृत्वा रोहकस्य तत्र प्रेषणं कृतं भूभुजा ।
 प्राप्तश्च तत्र रोहकः । पृष्टश्च स प्रत्यर्था नृपः । समये च 'धम्मो वायणसाहण'स्ति यदासौ तैस्तेरुपायैरुच्यमानोऽपि अवि-
 श्वासान्न संघानमनुमन्यते तदा धर्म एवोपायनं ढीकनीयं तेन साधनं स्वधर्माभावकरणं रोहकेण तस्य कृतम् । अयमत्र

भावः—इदमुक्तं रोहकेण तं प्रति, यदि स मदीयो नृपो भवद्भिः सह संधाय पश्चात् किञ्चिद् व्यभिचरति तदा तेन यस्तीर्थगमनदेवभवनसंपादनद्विजादिप्रदानत्रापीतडागादिखननादिना विधानेनोपार्जितो धर्मः स सर्वो मया भवते दत्तः; तद्रहितश्चासाविहलोकपरलोकयोर्न किञ्चित्कल्याणमवाप्स्यतीति करोतु भवांस्तेन सह संधानम् । न ह्येवंविधां प्रतिज्ञां कश्चिद् भनक्ति । एवं विश्वासिते तस्मिन् 'बुग्गह'त्ति ब्युद्धहोऽवस्कन्दो धाटिरित्यर्थः छलेन तत्र गत्वा राज्ञा संपादितः । स्वहस्तगृहीतश्चासौ कृतो द्विपन् । आनीतश्चोज्जयिन्याम् । तत्र च चिन्तितं तेन, कथमनेन राज्ञा आत्मीयधर्मस्य मल्लदानेन व्ययः कृतः । इति तस्य मिथ्याविकल्पापनोदाय 'निवकियगकोवो'त्ति नृपेण जितशत्रुणा रोहकं प्रति कृतकः कृ-

त्रिमः पुनः कोपः कृतः ॥ ७५ ॥

धम्मो मे हारविओ काऊणन्नतणओ तओ दिण्णो । कह होइ मज्झ एसो जह तुह तणओ उ तस्सेव ७६

ततो रोहकेणाभ्यधायि—किमर्थमस्मान्निरपराधानपि प्रतीत्य देवेन इयान् कोपः कृत इति । तत्रोक्तं पृथिवीपतिना 'धम्मो मे हारविओ काऊण'त्ति धर्मो मम हि यस्त्वया हारित इति कृत्वा । ततो रोहकेणान्यसत्को महर्षेः कस्यचित् सन्वन्धी तको धर्मो दत्तो राज्ञे । अयमभिप्रायः—देव ! यदि मया दत्तो धर्मस्त्वदीयोऽन्यत्र प्रयाति, तदाऽनेन महर्षिणा आवालकालाद् यदनुष्ठितो धर्मः स मया तुभ्यं वितीर्ण इति नास्ति मयि कोपस्यावकाशः प्रभोः । राजा;—कथं भवति मम एष धर्मो महर्षिसत्को यतो मया न कृतो नापि कारित इति ? रोहकः; यथा तवतनकस्त्वत्सन्वन्धी पुनर्धर्मः तस्यैव विपक्षभूपतेरभून्मया वितीर्णः सन्निति ॥ ७६ ॥

जीवणदाणे पेसण-तदपणबुगगहगहाण, तेसिं तु । अपुत्तगगहगोमहनिमित्ततिरथं तओ धाडी ॥७७॥

ततः सुमसप्रमानसेन जितशत्रुणा रोहकाय जीवणदाने परिपूर्णनिर्बाहस्थानवितरणे कृते सति 'पेसण'त्ति प्रेषणं कृतं रोहकस्यैव । निमर्थमित्याह,—'तयस्रबुगगहगहाण'त्ति ब्युद्धहे विधादे कुतोऽपि हेतोरुसन्ने सति ग्रहो लोकप्रसिद्ध एव वृज्य-यिनीविषयमध्यवर्त्तिनो द्विपदचतुष्पदादेरर्थस्य येषां ते ब्युद्धग्रहाः पर्वतवनादिव्यवस्थितपह्निवासिनो लोकास्तस्माद्भू-पादन्ये च तदन्ये ते च ब्युद्धग्रहाश्च तदन्यब्युद्धग्रहास्तेषां संग्रहनिमित्तमिति गम्यते । यदा च ते सुखेन संग्रहीतुं न शक्यन्ते तदा तेषां तु संग्रहनिमित्तं पुनरुत्तग्रहगोमहनिमित्ततीर्थं प्रशस्तमिति गम्यते, यथा—“अपुत्रस्य गृहीतस्य शत्रु-भिर्गयां च यन्मोचनं तन्महतीर्थमिति पूर्वमुनयो व्याहरन्ति” इति प्रशस्ते वृज्ययिनीराजवलेन रोहकप्रयुक्तेन यलया-तिना पद्विसंवन्धिनीषु गौषु गृहीतासु तन्मोचनाय पक्षीभिर्लेप्य निर्गतेषु शून्यासु पक्षीषु ततो धाटी निपातिता । बहि-निर्गताश्च ते गृहीता इति ॥ ७७ ॥

ततः—

वीसासाणण पुच्छा सिद्धं हियणमप्पमत्तो उ । तह धम्मिगो सपुण्णो अंभओ परचित्तनाणी य ७८

विश्वामानयने सर्वेषां सामन्तमहामात्यादीनामात्मविषये विश्वासे समुत्पादिते सति रोहकेण, पृच्छा राज्ञा तेषां कृता, यथा—कीदृशो रोहको भयतां चित्ते वर्त्तत इति ? । तैश्च सिद्धं हृदयेन भावसारमित्यर्थः, यथा देव ! एकान्तेनैव देवका-

र्षेण्यप्रमत्तस्त्वप्रमत्त एव । तथाशब्दः समुच्चये, धार्मिकः स्वपक्षपरपक्षयोरव्यनुपद्रवकरः । सपुण्यः पुण्यवान् । अभयो निर्भयो निःशङ्कं विपक्षमध्ये प्रवेशात् । परचित्तज्ञानी च अन्यानध्यवसेयपराभिप्रायपरिज्ञानवांश्च ॥ ७८ ॥

तुट्टो राया सध्वेसिसुवरि मंतीण ठाविओ एसो । परिपालियं च त्रिहिणा तं बुद्धिगुणेण एएणं ॥ ७९ ॥

एवं तस्य विचित्रैश्चित्रीयितविद्वज्जनमानसैश्चरितैस्तुष्ट आक्षिप्तचेता राजा जितशत्रुः संपन्नः । न्तस्तेन सर्वपामेकोन-पञ्चशतप्रमाणानामुपरि अग्नेसरतया शिरसि नायकत्वेनेत्यर्थः, मन्त्रिणाममाल्यानां स्थापितः प्रतिष्ठितः एष रोहकः । परिपालितं च निर्घां नीतं पुनर्विधिना स्वावस्थौचित्यरूपेण मन्मन्त्रिनायकत्वं बुद्धिगुणेन औद्भ्यत्तिकीनामकमतिसामर्थ्येन करणभूतेन एतेन रोहकेण, सर्वगुणेषु बुद्धिगुणातिशयित्वात् । यतः पठ्यते;—“श्रियः प्रसूते विपदो रुणद्धि यथांसि दुग्धे मलिनं प्रमाष्टिं । संस्कारशौचेन परं पुनीते शुद्धा हि बुद्धिः कुलकामधेनुः ॥ १ ॥ उदन्वच्छन्ना भूः स च निर्धिरपां योजनशतं, सदा पान्थः पूषा गगनपरिमाणं कलयति । इति प्रायो भावाः स्फुरदवधिसुद्रामुकुलिताः, सतां प्रज्ञोन्मेषः पुनरसमसीमा विजयते ॥ २ ॥” इति ॥ ७९ ॥ १ ॥

व्याख्यातं सप्रपञ्चं भरहसिलेति द्वारम् । अथ पणियति द्वारम्;—
पणिए पभूतलोमसि भक्खणजय दारणिप्फिडगमोए । चक्खण खद्धा विक्रय भुयंग दारे अणिप्फेडो
‘पणिए’ इति द्वारपरामर्शः । कश्चिद् ग्रामेयकः स्वभावत एव मुग्धबुद्धिः कचिन्नगरे धूर्तलोकचहुले ‘बह्यलोमसि’ति

बहुकाः शकटभ्रममाणा लोमसिकाः कर्कटिकाः समादाय विक्रयार्थं गतवान् । तासु च विपणिपथावतारितासु केनचि-
 दूर्सेन स वक्तुः, यथा—'भक्खणजय'स्ति यदि कञ्चिदेताः सर्वा भक्षयति तदा त्वं किं तेन जीयसे? तेन चासंभाव्योऽ-
 यमर्थे इति मनसि मत्वाऽसंभवनीयमेव पणितकं निवृद्धं, यथा 'दारणिष्किङ्गमोष' इति यो नगरद्वारेण मोदको न निर्ग-
 ष्यति तं तस्य प्रयच्छामि । ततस्तेन तद्धोमसिकाशकटमारुह्य 'चक्खण'स्ति दन्तनिर्भेदमात्रेण 'खद्ध'स्ति सर्वासामपि तासां
 भक्षणं कृतम् । 'विक्रय'स्ति विक्रेतुमारुह्यथासौ ताः, नच लोको गृह्णाति 'भक्षिताः केनाप्येताः' इति प्रथदन् सन् । ततो
 धूर्सेन लोकप्रवादसहायेन जितो ग्रामेयकः । तदनु तं मोदकं याचितुमारब्धः । ग्रामेयकश्च अनाक्यदानोऽयं मोदक इति
 कृत्या तस्य रूपकं प्रयच्छति, स नेच्छति, एवं द्वे त्रीणि यावच्छतमपि नेच्छत्यसौ । चिन्तितं च ग्रामेयकेण—'नैतस्मा-
 दूर्त्तान्मम कथंचिन्मुच्चिरस्ति इति निपुणबुद्धिपरिच्छेद्योयं व्यवहारः, 'चतुरबुद्धयश्चं प्रायो द्यूतकारा एव भवन्ती'ति
 तानेयावलगामि । तथैव च कृतं तेन । पृष्टथासौ तैः, यथा—भद्रक! किमर्थमस्माच्चिरन्तरमासेवसे त्वं? । भणितं च
 तेन, यथा—ममैवंविधं व्यसनमायातमिति । ततो 'भुयंग दारे अनिष्केडो' इति भुजङ्गैर्द्यूतकारैरसावेयं शिक्षितो यथा
 पूतिकापणे मुष्टिप्रमाणमेकं मोदकं गृहीत्या तद्दूर्तसहायः शेषनगरलोकसहायश्च प्रतोलीद्वारे गत्वा इन्द्रकीलस्थाने तं
 विमुच्य प्रतिपादय यथा निर्गच्छ भो मोदक! इति । विहितं च तेनैवं, परं द्वारे मोदकस्य अनिष्केडो निष्काशनाभायः
 संपन्नः । प्रतिजितथासौ तेन । एवं च द्यूतकारणामौखत्तिकीबुद्धिरिति ॥ ८० ॥

अथ रुक्ले इति द्वारम्;—

रुखे फलपडिबंधो वाणरएहिं तु लेट्टुफलखेवो । अण्णे अभरकणिजा इमे फला पंथवहणाओ ॥ ८१ ॥
 'रुखे' इति द्वारपरामर्शः । फलानां गृह्यमाणानां प्रतिबन्धः प्रतिस्खलना । केभ्य इत्याह—वानरकेभ्यस्तु कपिभ्य
 एव । इदमुक्तं भवति—कचित् पथि फलप्राग्भारनम्रशाखासंभारः कश्चिदाद्यादिर्महाद्रुमः समस्ति । तत्समीपेन च निर-
 न्तरं तत्तलयोजनाक्षिप्तः पथिकलोको गच्छन्नागच्छंश्च पक्वान्यवलोक्य तत्फलानि बुभुक्षाक्षामकुक्षिन्नया गृहीतुमारभते ।
 परं तच्छाखासमारूढातिचपलकपिकुलेन प्रतिस्खलितो न तानि गृहीतुं शक्नोति 'लेट्टुफलखेवो'ति—अन्यदा च केनचि-
 न्निपुणबुद्धिना पथिकेन लेट्टुक्षेपः कृतो मर्कटाभिमुखं, तदनु कोपावेगव्याकुलीकृतमानसैस्सैस्तत्पतिघाताय तानि फलानि
 क्षिप्तानि । एवं च परिपूर्णमनोरथः समजनि पथिकः । इति तस्यौत्पत्तिकी बुद्धिरिति । अत्रैव मतान्तरमाह—अन्ये
 आचार्या बृक्षद्वारमित्थं व्याख्यान्ति—यथा कैश्चित्पथिकैः कापि प्रदेशे केनाप्यनुपजीवितफलान् बृक्षनालोक्य चिन्ति-
 तम्, यथा—अभक्षणीयानि इमानि फलानि वर्तन्ते कुतः, 'पंथवहणाओ' इति पान्थवहनात् पथिकलोक्त्यानेन मार्गेण
 गमनादागमनाच्च । यदि ह्येतानि फलानि भक्षयितुं योग्यान्यभविष्यंस्तदा केनाप्यवश्यमभक्षयिष्यन्त, न च केनापि
 भक्षितानि तन्नूनमभक्ष्याणि । इति पथिकानामौत्पत्तिकी बुद्धिरिति ॥ ८१ ॥

अथ खड्गुत्ति द्वारम्,—

खड्गुगमंतिपरिच्छा सेणियगम सुमिण सेट्ठि पंद भए । मुद्दा कूवतडग्गह छाणुग जणणीपवेसणया ८२

रायगिहं इह नयरं समर्थि नयरम्भपरिसरुहंसं । राया तस्य पसेणइयनामगो पालई य रजं ॥ १ ॥ सेणियनामा पुत्तो
 जुत्तो निबलबलणेहिं सवेहिं । सयलमुपसु पहाणो तरसासि सदावओ गुणवं ॥ २ ॥ पोरिससजं रजं पुने सतेवि एस
 जणवाओ । तो काहामि परिक्वं सुयाण इय चित्तिवं रण्णा ॥ ३ ॥ अन्नदिणे संपेवि हु भणिया तणया जहा मिलिय-
 नेहिं । तुभेहिं भोत्तवं एवं पीई कया इवई ॥ ४ ॥ जं भणइ महाराओ तं कायवं ति मवलियकरेहिं । पडिमुयमिमेहिं
 समप ववचिद्धा भोयणरस कप ॥ ५ ॥ तत्तो य भायणाइं पायसभरियाइं तेसिं दिन्नाइं । जाय पयत्ता भोचुं मुक्का पार-
 छिसुण्णाओ ॥ ६ ॥ सहूलरुहयरणा थालाभिमुहं समागया जाव । सेणियवज्जुमारो ताव भएणं पलाया ते ॥ ७ ॥
 सेणियकुमरेण पुणो धेत्तूणं तेसिं ताइं थालाइं । खित्ताइं अभिमुहाइं लगा ते पायसे तम्मि ॥ ८ ॥ भुत्तं नियथालगयं
 पायसमेएण धीरचित्तेण । विट्ठो एस वइयरो निचेण तो तम्मि संतुट्ठो ॥ ९ ॥ नूणं सुनिउणवुद्धी एस पुमारो जमेव
 वसणेवि । नो चुक्को नियकजा धरिया सुणगावि संतोसे ॥ १० ॥ एवं रज्जाव इमो खोहिजंतोवि अन्नराईहिं । नो रज-
 परिच्चार्यं काही दाणप्ययाणाओ ॥ ११ ॥ ता संपइ नो गोरवजोग्गो एसो जओ इमे कुमरा । वप्पसमच्चरा मारिहिति
 एयंति मुणिकुण ॥ १२ ॥ विट्ठो अन्नधूयगईप सेणिओ तो न सुत्तमिह मज्ज । इय चित्तिव परिचलिओ कुमरो देसंतरा-
 भिमुट्ठो ॥ १३ ॥ पत्तो विन्नाइ नईइ तीरभागपइट्ठियसेण विन्नायटाभिहाणे पुरम्मि परपवरजणकलिप ॥ १४ ॥ परि-
 मियनियभिचेहिं—एसंगओ संगओ पपिट्ठो य । अग्निभतरम्मि तत्तो पत्तो एगसस सेट्ठिस्स ॥ १५ ॥ स्त्रीणविहरम हट्ट-
 म्मि तस्य लद्धासणो समुगइट्ठो । विट्ठो आसि निसाए जहाऽऽगओ मम गिट्ठे जलही ॥ १६ ॥ मुक्खिणो मणोहरो इय

पूर्णं तत्फलमिमं ति चित्तेण । संतुष्टो सो सेट्ठी तस्मि दिणे तस्स पुत्तेहिं ॥ १७ ॥ पट्टणसंखोहकरो महो पयट्ठो तओ जणो
 बहुओ । कुंकुमचंदणधूयाइकिण्णकज्जेण वट्टम्मि ॥ १८ ॥ ओइत्तो अइवहुयं विढत्तमसढाए तेण नीईए । पच्छा भोयण-
 काले उट्टिउकामेण सो पुट्ठो ॥ १९ ॥ कस्स इहं पाहुणगा तुम्हे, तेणावि तुम्ह भणियमिणं । नीओ धरम्मि उचिया
 विहिया सद्धत्थपडिवत्ती ॥ २० ॥ तो तस्स वयणकोसलसुभगत्तणविणयसुयणभावेहिं । अक्खित्तमणो सिट्ठी धूयं नंदं
 नियं देइ ॥ २१ ॥ परिणाविओ पवंधेण भूरिणा जणियजणपमोएणं । तक्कालोचियसंपन्नसव्वकज्जो समं तीए ॥ २२ ॥
 अच्चंतणुरत्ताए सुविणम्मिवि विप्पियं मुणंतीए । एत्तो च्चिय विणयपरायणाए मिउमहुरवयणाए ॥ २३ ॥ लग्गो भोगे
 भोचुं मोचुं सवाओ सेसच्चिंताओ । अइजामाउयवच्चलससुरजणाणीयसम्माणो ॥ २४ ॥ सुहपासुत्ता पेच्छइ अहन्नया
 सुविणयंम्मि सा नंदा हरहासकासधवलं चउदसणं ऊसियकरं च ॥ २५ ॥ नियवयणे पंविसंतं मत्तंगयकलहमेगमह बुद्धा
 तक्खणमेव निवेइय पइणो तेणावि सा भणिया ॥ २६ ॥ उचियसमएण होही ते पुत्तो पुन्नलक्खणो दइए ! । सुरवासा
 चविऊणं सपुन्नसेसो सुरो एगो ॥ २७ ॥ तो सुहलग्गे लग्गे सुपसत्थे वासरम्मि संलग्गो । गब्भो तीए अइपोढपुन्नपब्भा-
 रलब्भो त्ति ॥ २८ ॥ एवं वच्चइ कालो जा ताव पसेणईय नरनाहो । जाओ असमत्थतणू गवेसणा सेणियस्स कया
 ॥ २९ ॥ नाओ जहा विन्नायडपुरम्मि सो संपयं सुहं वसइ । तो तस्साणयणकए विसज्जिया तक्खणं चरया ॥ ३० ॥
 पत्ता तस्स समीवे निवेइयो वइयो य रायगओ । गमणुम्मणो य जाओ तो तक्खणमेव सो कुमरो ॥ ३१ ॥ अह आ-
 पुच्छइ सेट्ठिं नियजणगगिहं पओयणवसाओ । वच्चांमि संपइ अहं संतुट्टमणा विसज्जेह ॥ ३२ ॥ भणिया य तेण नंदा

अम्हे रायगिहम्मि गोयाला । वाले ! पंडुरकुट्टा जइ कज्जं तत्थ एजाहि ॥ ३३ ॥ पत्तो जणयसमीवग्गि सेणियो पा-
 वियं च तं रज्जं । सबो आणासज्जो सज्जो जाओ परियणोवि ॥ ३४ ॥ नंदाए पुण तइए मासे गब्भाणुभावओ जाओ ।
 अइविमलो दोहलओ कहिओ तीए य सेट्टिस्स ॥ ३५ ॥ जइ ताय ! हत्थिखंधारुढा छत्ते धरिजभाणम्मि । नयरं सना-
 हिरब्भंतरम्मि हिडामि अभयं च ॥ ३६ ॥ घोसिज्जंतं महया सरेण निसुणामि तो ममं तोसो । संपज्जइ अइवहुओ अ-
 ब्रह मे जीवियच्चाओ ॥ ३७ ॥ तो सुट्टुट्टुच्चित्तेण सेट्टिणा भरियरणभाणेण । दिट्ठो राया तेणायि मग्गिओ कुणह जह-
 इच्छं ॥ ३८ ॥ धरकरिखंधगया सा सियच्छत्तच्छन्नहयलाभोगा । निसुणंती अभउग्घोसणं च परिहिडिया नयरिं ॥ ३९ ॥
 संमाणियदोहलंया निच्चमणुविगमाणासा धणियं । सा साहियनवमासायसाणसमयम्मि य पसूया ॥ ४० ॥ देवकुमारा-
 गां दारगमइरेग्लोयणाणंदं । विहिओ जम्ममहो सेट्टिणायि तक्कालजोगो जो ॥ ४१ ॥ पत्तम्मि पवित्तदिणे विहियं नामं
 सुयरस अभओ त्ति । संजाओ जणणीए इमरस जं अभयमोहलओ ॥ ४२ ॥ तो सुक्कपक्खत्तस्मिंडलं व सो वह्णो
 समाहत्तो । जाओ य अट्टवरिसो बहुयंपुखुद्धिरिद्धिओ ॥ ४३ ॥ पुच्छइ पत्थावयसा अम्मो ! मे कत्थ परिवसइ ताओ ?
 भणियं रायगिहपुरे सेणियनामा म नरनाहो ॥ ४४ ॥ ताहे भणिया जणणी अम्मो ! नोएत्थ अरिधंतं जुत्तं । सुपस-
 त्थसत्थसहिओ पिउमेहं परियओ तत्तो ॥ ४५ ॥ पत्तो रायगिहवाहिं सिविरनिबेसेण ठाविया जणणी । तत्थप्पणा पुण
 गओ नगरस्सब्भंतरं अभओ ॥ ४६ ॥ तम्मि समयम्मि राया अच्चब्भुयभूयवुद्धिसंपन्नं । मंतिं मगगइ सघायरेण तो तस्स
 लाभकए ॥ ४७ ॥ निययं अंगुलिमुदारयणं सित्तं महावडे गहिरे । अच्चंतं मुक्कसिरत्तणेण जलवज्जियत्तलम्मि ॥ ४८ ॥

णिकैश्च किमत्र तत्त्वमित्यजानद्भिः 'सीसओलिहणा' इति शीर्षयोस्तन्मस्तकयोः कङ्कतकेन अवलेखना पररोमलाभाार्थं कृता । लब्धानि च रोमाणि । ततस्तदनुमानेन यो यस्य स तस्य वित्तीर्ण इति कारणिकानामौत्तिकी बुद्धिरिति । अत्रैव मतान्तरमाह;—अन्ये आचार्यां ब्रुवते, 'जाया कत्तण'ति तौ पुरुषौ कारणिकैः पृष्टौ यथा केनैतौ भवतोः पदौ कर्तितौ? प्राहुतुः—निजनिजजायाभ्याम् । ततो द्वयोरपि जाये कर्त्तनं कारिते । ततस्तदन्यसंदर्शनाद् व्यत्ययेन सूत्रकर्त्त-
नोपलम्भाज्ञानं निश्चयः कारणिकानां संपन्नो, वित्तीर्णश्च यो यस्य स तस्येति ॥ ८३ ॥

अथ सरडेत्ति द्वारं;—

सरडहिगरणे सन्नावोसिरदरि वाहि दंसणावगमो । अण्णे तव्वपिणगचेह्लुणाण पुच्छाइ पुरिसादी ॥८४॥

इह किल कश्चिद्वणिक क्वचिद् बहुरन्ध्रायां भुवि पुरीपमुत्सष्टुमारब्धः । तत्र च दैवसंयोगात् 'सरडहिगरणे' इति द्वयोः सरटयोरधिकरणं युद्धमभूत् । तत्र चैकः 'सन्नावोसिरदरि'त्ति संज्ञां व्युत्सृजतो वणिजः पुच्छेनापानरन्ध्रमाच्छोढ्य तदधो-
भागवत्तिन्व्यां दर्यां प्रविष्टः । अन्यस्तु तद्दृष्ट एव पलाय्यान्यत्र गतः । एवं च तस्यात्यन्तमुग्धमतेः शङ्का समुत्पन्ना;—
यद्यमेकः सरटो नोपलभ्यते तन्नूनं समापानरन्ध्रेणोदरं प्रविष्टः इत्येवं शङ्कावशेन 'वाहि'त्ति व्याधिस्तस्याभूदुदरे । नित्रे-
दितं च तेन तथाविधवैद्याय यथा ममायं वृत्तान्तः संपन्नः । वैद्येनापि स प्रतिपादितः—'यदि मम दीनारशतं वित्तरसि
तदा त्वामहं नीरुजं करोमि' इति । अभ्युपगतं चैतत्तेन । ततो वैद्येन लाक्षारसविलिप्तमेकं सरटं विधाय घटमध्ये च
प्रक्षिप्य विरेचकौषधप्रयोगेण पुरीषोत्सर्गमसौ कारितस्तत्र । ततः 'दंसणावगमो' इति पुरीषवेगाहातसरटस्य घटान्निर्गतस्य

एष एवं सुही जाओ ॥ ६४ ॥ इति ॥ अथ संप्रहगाथाक्षरार्थः—‘खडुग’ति द्वारपरामर्शः । ‘भंतिपरिच्छा’ इति मन्त्रिणः परीक्षायां प्रक्रान्तायां अभयो दृष्टान्तः । कथमयं जात इत्याह—‘सेणियगम’ति श्रेणिकस्य कुमारवधस्यायां पित्रायज्ञा- तस्य विघ्नात्ते गमो गमनमभूत् । ‘सुमिणसेट्टिनंदभण्’ इति तत्र चैकेन श्रेष्ठिना निद्रि स्वप्नो दृष्टो यथा रक्षाकरो महृ- हमागतः । ततस्तेन नन्दाभिधाना दुहिता तस्मै दत्ता । तस्यां चासावभयकुमारं पुत्रमजीजनत् । प्रस्तावे च श्रेणिकः स्वरारज्यं गतः । अभयकुमारोऽपि समये स्वजननीं वहिर्व्यवस्थाभ्य राजगृहं प्रविशन् सन् ‘मुहाकूव’ति मुद्रां खडुकमस्तु- लीयकमित्यर्थः कूपे पतितं ददर्श, लोकं च पप्रच्छ । स चावोचत्—यस्तटस्थित इदमादत्ते तस्मै राजा महान्तं प्रसाद- माधत्ते इति । ततोऽभयकुमारेण ‘छाणुग’ति छाणको गोमयस्तदुपरि प्रक्षिप्तः, उदकं च प्रवेदितम् । ततः कथानकोष्- क्रमेण गृहीतं तत् । राज्ञा च दृष्टः । तदनु ‘जणणीपवेसणया’ इति जनन्या अभयकुमारसचिद्र्याः प्रवेदानं नगरे कृतं राज्ञा इति ॥ ८२ ॥

पठ जुण्णादंगोहलि वच्चय ववहार सीसओलिहणा । अण्णे जायाकचण तदपणसंदंसणा णाणं ॥ ८३ ॥
‘पट’ इति द्वारपरामर्शः । ‘जुष्णादंगोहलि’ति—किल कौचित् दौ पुरुषौ, तयोरेकस्य जीर्णः पटोऽन्यस्य चादिशब्दादि- तरः मावरणरूपतया वर्त्तते । तौ च क्वचिन्नद्यादिस्याने समकालमेयाद्भावक्षालं कर्तुंमारब्धौ । तदेवं मुच्छी पटौ । ‘वच्च- य’ति तयोर्जीर्णपटस्वामिना लोभेन विपर्ययो व्यत्यासश्चक्रे नूतनपटमादाय प्रस्थित इत्यर्थः । द्वितीयश्च तं निजं पटं वाचितुमारब्धः । अवलस्यञ्चनेन । संपक्षध तयो राजभघनद्वारे कारणिकपुरुषसमीपे व्यपहारः । (मं० २०००) कार-

भ्रुवते, यथा—केनचिद्द्विजा तथाविधाद्भुतपुण्यप्राभारोदयेन कापि विविक्ते प्रदेशे निधिर्दृष्टो गृहीतश्च । तदनु 'घरि-
 णिपरिच्छाणिहि'त्ति—गृहिण्या भार्यायाः परीक्षा तेन निधिरक्षणार्थं कृता, किमियं रहस्यं धारयितुं शक्नोति न वेति
 बुद्ध्या । इदमत्रैदपर्यम् ;—तेन निजजायैवं प्रतिपादिता, यथा—मम पुरीषोत्सर्गं कुर्वाणस्य श्वेतवायसोऽपानरन्ध्रं प्रविष्ट
 इति । तथा तु स्त्रीत्वचापल्योपेतया निजसरुखाः ख्यापितोऽयं वृत्तान्तः । तथाप्यन्यस्याः । एवं यावत् परम्परया रा-
 ज्ञापि ज्ञातैषा वार्त्ता । 'ततः फुट्टे रायणुन्नाओ' इति स्फुटिते प्रकटं गतेऽस्मिन् व्यतिकरे पार्थिवेन समाहूय पृष्टोऽसौ,
 यथा—वणिक् ! किमिदं सत्यम्, यतः श्रूयते, त्वदधिष्ठानं पाण्डुराज्ञो ध्वङ्गः प्राविक्षदिति ? ततो निवेदितं तेन, यथा-
 —देव, मया निधिः प्राप्तस्ततो महिलापरीक्षणार्थमिदमसंभाव्यं मया तस्याः पुरतः प्रतिपादितं, यदीयमिदं रहस्यं धार-
 यिष्यति तदा, निधिलाभमस्या निवेदयिष्यामि इति मत्वानेनेति । एवं च सद्भावे निवेदिते राज्ञा तस्य निधिः पुनरनु-
 ज्ञात इति ॥ ८५ ॥

उच्चारं बुद्धतरुणी तदणलगति नायमाहारे । पत्तेयपुच्छ सङ्कलि सण्णावोसिरण णाणं तु ॥ ८६ ॥
 'उच्चार' इति द्वारपरामर्शः । 'बुद्धतरुणी' इति कस्यचिद् बुद्धब्राह्मणस्य तरुणी जाया समजनि । अन्यदा चासौ तथा-
 विधप्रयोजनवशात्तया सह ग्रामं गन्तु प्रवृत्तः । सा चाभिनवतारुण्योन्मत्तमानसा तस्मिन्नुरागं स्वप्नेऽप्यकुर्वाणा 'तदन्न-
 लग्गत्ति' तस्मान्निजभर्तुरन्यसिंस्तरुणे धूर्त्ते लग्नाऽनुरागं गता स्वं भर्तारं परिमुच्य तेन सह प्रस्थिता इत्यर्थः । इति वाक्य-
 परिसमाप्तौ । 'नाय'त्ति ततो न्यायो व्यवहारः कापि ग्रामे तयोर्ब्राह्मणधूर्त्तयोरभूत् । 'आहारे पत्तेय पुच्छ'त्ति ततः कार-

दर्शनेऽपगमो विनाशः संपन्नो व्याधेरिति । अत्रैव मतान्तरमाह । अन्ये आचार्या एवं युवन्ति—‘तद्वन्ननिगचेह्यणाण पु-
 च्चाय’ इति तृतीयार्णिकः शाक्यभिधुः धुल्लकश्च लघुश्वेताश्वरव्रती, तयोः परस्परं पृच्छायां प्रवृत्तायां सत्यां धुल्लकेन
 पुरुषादि इति किमयं पुरुषः उत स्त्रीत्युत्तरं दत्तम् । अयमत्र भावः—कश्चित् प्रदेशे केनापि शाक्यभिधुणा सरटो नाना-
 विकारैः शिरश्चालयद्युपलब्धः । तदनु कथंचित् तस्मिन् प्रदेशे समागतः धुल्लकः । तेन सोपहासमेवं पृष्टः—“भो भोः धुल्लक,
 सर्वज्ञपुत्रकस्यं, तरकथय किं निमित्तमेव सरटः शिरो धूनयत्येवं ?” तदनु तत्क्षणौत्पत्तिकीबुद्धिसहायः धुल्लकस्तस्यैवमु-
 स्तरं दत्तवान्, यथा—“भो भोः शाक्ययतिन्नाकर्णय—अयं सरटो भवन्तमालोक्य चिन्ताक्रान्तमानसः सद्बुद्ध्यर्थमथश्च
 निभालयति, किं भवान् भिधुरूपरि कूर्चदर्शनात्, उत भिधुकी लम्बशाटकदर्शनादिति ॥ ८४ ॥

कागे संखे वंचिय विण्णायड सट्टि ऊण पवासाई । अण्णे धरिणिपरिच्छा णिहिफुट्टे रायणुपणाओ ॥ ८५ ॥

‘काक’ इति द्वारपरामर्शः ‘संखे वंचिय’ति संख्याप्रमाणं एवमेव प्राच्यकज्ञाते इव रकपटेन धुल्लकः पृष्टः, यथा—‘विन्नाय-
 डसट्टिचि’ विस्मातटे नगरे कियन्तः काका वर्तन्ते? ततः धुल्लकेनोक्तम्;—अहो भिक्षो यष्टिः काकसहस्राणि अत्र नगरे वर्तन्ते ।
 भिधुः—ननु ययूना अधिका वा काका भविष्यन्ति तदा का वार्त्तति? धुल्लकः—‘ऊणपवासाई’ इति ऊना उपलक्षण-
 त्वाद् अभ्यधिका वा यदि भवतो गणयतः काकाः संपद्यन्ते तदा प्रोपितादयः प्रोपिता देवान्तरं गताः, आदिशब्दाद-
 न्यतो वा देशान्तरात् प्राधुर्णकाः आगताः इदमुक्तं भवति—यदि ऊनाः संजायन्ते तदान्यत्र गता इति श्रेयम्, अथा-
 म्यधिकस्त्वाहं प्राधुर्णकाः समायाता इति । तदनु निरुत्तरी बभूव शाक्यनिष्यः । अत्रैव मतान्तरमाह;—अन्ये आचार्या

श्रुवते, यथा—केनचिद्गणिजा तथाविधाद्भुतपुण्यप्राग्भारोदयेन कापि विविक्ते प्रदेशे निधिर्दृष्टो गृहीतश्च । तदनु 'धरि-
 णिपरिच्छाणिहि'त्ति—गृहिण्या भार्यायाः परीक्षा तेन निधिरक्षणार्थं कृता, किमियं रहस्यं धारयितुं शक्नोति न वेति
 बुद्ध्या । इदमत्रैदंपर्यम् ;—तेन निजजायैवं प्रतिपादिता, यथा—मम पुरीषोत्सर्गं कुर्वाणस्य श्वेतवायसोऽपानरन्ध्रं प्रविष्ट
 इति । तथा तु स्त्रीत्वचापल्योपेतया निजसख्याः ख्यापितोऽयं वृत्तान्तः । तथाप्यन्यस्याः । एवं यावत् परम्परया रा-
 ज्ञापि ज्ञातैषा वार्त्ता । 'ततः फुट्टे रायणुन्नाओ' इति स्फुटिते प्रकटं गतेऽस्मिन् व्यतिकरे पार्थिवेन समाहूय पृष्टोऽसौ,
 यथा—वणिक् ! किमिदं सत्यम्, यतः श्रूयते, त्वदधिष्ठानं पाण्डुराज्ञो ध्वान्नः प्राविक्षदिति ? ततो निवेदितं तेन, यथा
 —देव, मया निधिः प्राप्तस्ततो महिलापरीक्षणार्थमिदमसंभाव्यं मया तस्याः पुरतः प्रतिपादितं, यदीयमिदं रहस्यं धार-
 यिष्यति तदा निधिलाभमस्या निवेदयिष्यामि इति मत्वानेनेति । एवं च सद्भावे निवेदिते राज्ञा तस्य निधिः पुनरनु-
 ज्ञात इति ॥ ८५ ॥

उच्चार बुद्धतरुणी तदणलगतति नायमाहारे । पत्तेयपुच्छ सकुलि सपणावोसिरण णाणं तु ॥ ८६ ॥

'उच्चार' इति द्वारपरामर्शः । 'बुद्धतरुणी' इति कस्यचिद् बुद्धब्राह्मणस्य तरुणी जाया समजनि । अन्यदा चासौ तथा-
 विधप्रयोजनवशात्तया सह ग्रामं गन्तु प्रवृत्तः । सा चाभिनवतारुण्योन्मत्तमानसा तस्मिन्नुरागं स्वमेऽप्यकुर्वाणा 'तदन्न-
 लगत्ति' तस्मान्निजभर्तुरन्यस्मिंस्तरुणे धूर्त्तं लम्नाऽनुरागं गता स्वं भर्तारं परिमुच्य तेन सह प्रस्थिता इत्यर्थः । इति वाक्य-
 परिसमाप्तौ । 'नाय'त्ति ततो न्यायो व्यवहारः कापि ग्रामे तयोर्ब्राह्मणधूर्त्तयोरभूत् । 'आहारे पत्तेय पुच्छ'त्ति ततः कार-

दर्शनेऽपगमो विनाद्याः संपद्यो व्यापेरिति । अत्रैव मतान्तरमाह । अन्ये आचार्या एवं वृत्तान्ति—‘तद्व्यभिगचेक्षणान पु-
 च्याय’ इति तृतीयवर्णिकः शाक्यभिधुः धुल्लकश्च लघुश्वेतान्धरप्रती, तयोः परस्परं पृच्छायां प्रपृच्छायां सत्यां धुल्लकेन
 पुरुगादि इति किमयं पुरपः उत स्त्रील्युत्तरं दत्तम् । अयमत्र भावः—कश्चित् प्रदेशे केनापि शाक्यभिधुणा सरटो नाना-
 विकारैः शिरश्चालयद्युपलब्धः । तदनु कथंचित् तद्वेदेशे समागतः धुल्लकः । तेन सोपहासमेवं वृष्टः—“भो भोः धुल्लक,
 सर्वशुभ्रकल्पं, तरकथय किं निमित्तमेव सरटः शिरो धूतयत्येवं ?” तदनु तत्क्षणैत्पत्तिकीबुद्धिसहायः धुल्लकस्तस्यैवमु-
 त्तरं दत्तवान्, यथा—“भो भोः शाक्यप्रतिप्राकर्णय—अयं सरटो भयन्तमालोक्य चिन्ताक्रान्तमानसः सद्ब्रुधर्ममधश्च
 निभालयति, किं भवान् बिधुरूपरि कूर्चदर्शनात्, उत बिधुकी लम्बशाटकदर्शनादिति ॥ ८४ ॥

कागे संसे वंचिय निण्णायड सट्टि ऊण पवासार्इ । अपणे घरिणिपरिच्छा णिहिफुट्टे रायणुपणाओ ॥ ८५ ॥

‘काक’ इति द्वारपरामर्शः ‘संसे वंचिय’ति संख्याप्रमाणं पयमेव प्राच्यकज्ञाते इव रफपटेन धुल्लकः-वृष्टः, यथा—‘विप्राय-
 डसट्टिचि’ विनालटे नगरे कियन्तः काका वर्चन्ते? ततः धुल्लकेनोफम्;—अहो भिक्षो पट्टिः काकसदृश्राणि अत्र नगरे वर्चन्ते ।
 बिधुः—अनु यधूना अधिक्य या काका भविष्यन्ति तदा का वात्तंति? धुल्लकः—‘ऊणपवासार्इ’ इति ऊना उपलक्षण-
 त्यात् अम्यपिका वा यदि भवतो गणयतः काकाः संपद्यन्ते तदा प्रोपितादयः प्रोपिता देशान्तरं गताः, आदिशब्दाद-
 न्यतो वा देशान्तरात् प्राधुर्णकाः आगताः इदमुचं भवति—यदि ऊनाः संजायन्ते तदान्यत्र गता इति ज्ञेयम्, अथा-
 म्यधिकस्ताहिं प्राधुर्णकाः समायाता इति । तदनु निरुत्तरी धभूय शाक्यत्रिव्यः । अत्रैव मतान्तरमाह;—अन्ये आचार्या

‘घयण’ इति द्वारपरामर्शः । ‘अणामयदेवी रायाह’ति कोऽपि राजा सर्वराहसिकप्रयोजनवेत्तुः स्वकीयभाण्डस्याग्रत इदं प्राहः—यदुत मम देवी पट्टराज्ञी अनामया नीरोगकायलतिका कदाचित् सरोगतासूचकं वातकर्मदि कुत्सितं कर्म न विधत्त इति घयणः, ‘न एव’ति देव ! नैवायमर्थः संभवति यन्मानुषेषु वातादि न संभवतीति । ततो राज्ञोक्तम्,—कथं त्वं वेत्सि ? घयणः,—‘गंधपरिच्छा’ इति महाराज ! यदा देवी तव गन्धानुपलक्षणत्वात् पुष्पादि च सुरभिद्रव्यमर्पयति तदा परीक्षणीया सम्यग् वातकर्म विधत्ते न वेति ? कृतं चैवमेव धराधिपेन । ततो ज्ञाते देव्याः शठत्वे ‘हसणा’ इति राज्ञा हसनं कृतम् । ‘पुच्छण’ति तथाप्यकाण्ड एव हसन्तमालोक्य तं पृष्टोऽसौ, यथा किमर्थं देव ! हसितं त्वयाऽप्रस्ताव ए-वेति ? ‘कह’ति ततो यथावृत्तं निवेदितं देव्या नरनाथेन अथ ‘रोसे धाडुवाह’ति भाण्डं प्रति रोषे जाते देव्या धाडितो निर्द्धारितो घयणः । ततो महतीं वंशयाष्टिं निवद्धप्रभूतोपानद्भरामादाय देवीप्रणामार्थमुपस्थितोऽसौ ! पृष्टश्च तथा, यथा—किं रे एता उपानहस्त्वया वंशे निवद्धाः ? तेनाप्युक्तं तावकीं कीर्त्तिं निखिलां महीवलये ख्यापयित्वा एता घर्षणीया इति । ततो लज्जितया देव्या स्थितिस्तस्य कृता विधृतोऽसावित्यर्थः ॥ ८८ ॥

गोलग जउमयणके पवेसणं दूरगमणदुक्खम्मि । तत्तसलागाखोहो सीयल गाढत्ति कड्डणया ॥ ८९ ॥

‘गोलग’ति द्वारपरामर्शः । ‘जउमयणके पवेसणं’ इति जतुमयस्य लाक्षामयस्य गोलकस्य नक्के नासिकायां क्रीडतः कस्य-चिच्छिशोः प्रवेशनमभूत् । ‘दूरगमणदुक्खम्मि’ति दूरं गते च गोलके तस्य गाढं दुःखमुत्पन्नम् । तस्मिन् सति तत्पित्रा वार्त्ता कथिता कलादाय । तेनापि ‘तत्तसलागाखोहो’ति तप्तयाऽयःशलाकया क्षोभो भेदः कृतो गोलकस्य नासिकामध्य-

निर्देहः प्रत्येकं श्रीगणेशि साग्ध्वतीतरियसादाराम्यवहारं गृह्णाति । 'सकृच्छि'सि ततो ब्राह्मणेन तत्रुभार्यया च सप्तलिकाळक्षण
एक एसादारः व धिना, 'तदनु सतस्योस्तिरुण णाणं तु' इति विरेषरुप्रदाने कृते तेषां द्वितयस्यैकाकारसंज्ञाभ्युत्तगोपल-
भ्याम्भानं पुनरुत्पाक एारजिहानां एतुलात्यैव ब्राह्मणस्यैव भार्या, नास्य भूर्संश्लेषि ॥ ८६ ॥

अथ एत इति द्वाभ्याः—

गयतुलुणा मंनिपरिस्रगणथ नामाद् उदगरेक्षजो । पाहाणभरणतुलुणा एयं संखापरिण्णाणं ॥ ८७ ॥

गत्रम्य पुत्रारण्य मुत्रा मास्यः मन्त्रिपरीधणार्थम् । अयमभिप्रायः—फावि नगरे मन्त्रिपदप्रायोग्यविशदसुद्भुयेत-
पुदयोपउधनार्थं सज्ञा पददक्षद्वानपुररणरभेषुपूयोषणा कारिता, यथा—यो मदीयमनंगजं तुल्यति तस्याहं दातसहयं
दीनागनां मयस्वामीति । 'नापाप उदगरेद्वजो' इति । तदा केनापि निपुणपिपणेन नापि नोण्यां गजं प्रक्षिप्यागापे
उदरे नीताप्री नीर्वागघर्णां गत्रभारायान्गता मती प्रुद्विता तावति भागे देव्या दस्ता । ततो गजमुत्सार्य 'पाहाणभरण'सि
एतान्तानां भूतानो ताराघावणां रेणां यापञ्जत्रमध्ये निमग्ना । तवन्ते पापाजासुल्लिताः । एयं संख्याया गजगोपरभार-
पत्रादिमन्त्राच्छिनायाः परिशानमभूण्य यायती संख्या पापाणप्रतियच्छभारादीनां तथैत्येय गजस्यापीति ज्ञातं तेनेति
भावाः । ततः परिपुष्टमानेनेन पराधितानेन मन्त्रिपदमसौ वितीर्णमिति ॥ ८७ ॥

प्रयज्ञोऽणामयदेवी सयाह ण एत गंधपारिच्छा । जाते हसणा पुच्छण कए रोसे धाडुयाह ठिती ॥ ८८ ॥

रमध्ये प्रविष्टेन श्रुतोऽयं वृत्तान्तः । चिन्तितं च तेन 'न सुन्दरावधीरणाऽस्याः' । स्पृष्टश्च पटहकः । गतश्च राजकुलम् । दृष्टा च तत्र सा राजसभोपविष्टा । तथा च तं लघुवयसं क्षुल्लकमवलोक्य भणितम्, —कुतस्त्वां गिलामि ? नूनं त्वं मम भक्षणनिमित्तमेव देवेन प्रेषितोऽसि । तेन चातुरूपोत्तरदानकुशलेन झगित्येव स्वमेहनं दर्शितम् । एवं च प्रथमत एव जिता सा । तथा, 'काइया पडमं'ति कायिकया प्रतीतरूपया शनैः शनैस्तद्द्वाररूपं भुवि पद्मं विलिखितम्, भणिता च —'दृष्टे ! संप्रति सर्वसभ्यपुरुषप्रत्यक्षं स्वप्रतिज्ञां निर्वाहय यदि सत्यवादिनी त्वमसि । न च सा तल्लिखितुं शक्नोति, अत्यन्तलज्जनीयत्वात् सामर्थ्यभावाच्चेति मतान्तरमाह; —अन्ये पुनराचार्यां भुवते, यथा—'कागविद्वापुच्छाए' इति काकः कश्चित् क्वचित् प्रदेशे विद्यां केनचिद् भागवतेन दृष्टः । तत्कालदृष्टिगोचरापन्नश्च क्षुल्लकस्तेन पृष्टः, यथा—भो लघुश्वेताम्बर ! किमिदं काको विद्यां 'विक्षिपन्नितस्ततो निभालयती'ति वद, सर्वज्ञपुत्रको यतस्त्वम् । अस्यां च पृच्छायां भणितं क्षुल्लकेन, यथा—'विण्णुमगणया' इति एष हि काकः 'जले विण्णुः स्थले विण्णुर्विण्णुः पर्वतमस्तके । ज्वालामालाकुले विण्णुः सर्वं विण्णुमयं जगत्' ॥ १ ॥ इति श्रुतस्मृतिशास्त्रः संपन्नकौतुहलश्च किमत्र विण्णुर्विद्यते न वेति संशयापनोदाय तं मार्गयितुमारब्धः ॥ ९१ ॥

मगम्मि मूलकंडरि अज्झुववाए कुडंगि पसवत्थं । जायण पेसण रमणे आगम हासे पडगहणं ॥९२॥

मार्गे इति द्वारपरामर्शः । 'मूलकंडरि'ति मूलदेवकण्डरीकधूर्त्तौ कदाचित्कृतोऽपि निमित्तात् पथि व्रजतः । तत्र चैकः पुरुषस्तरुणरमणीसहायो गन्धारूढः सन्मुखमागच्छन्नवलोकितः । 'अज्झुववाए' इति अद्युपपन्नश्च कण्डरीकस्तस्यां यो-

गतस्यैव । तदनु 'सीयल'त्ति पानीयं क्षिप्तवा शीतला कृता शलाका । ततश्च 'गाद्वत्ति कट्टणया' इति जलावसिका सती गाढा लघ्ना सा शलाका गोलके इति कृत्वा आकर्षणं कृतं शलाकायाः । तदाकर्षणे च गोलकोऽव्याकृष्टः । तदनु सु-
खितः समजनि दारकः ॥ ८९ ॥

खंभे तलागमज्जे तब्बंधण तीरसंठिप्णेव । खोंटग दीहा रज्जू भमाडणे वंधणपसिद्धी ॥ ९० ॥

'खंभ' इति द्वारपरामर्शः । केनचिद्राज्ञा क्वचिन्नगरे सातिद्ययबुद्धिमन्त्रिलाभार्थं राजभवनद्वारे पत्रमवलम्बितम्, यथा—
—तडागमध्ये इति नगरपरिसरवर्तिनोऽस्य तडागस्य मध्ये य स्तम्भो वर्त्तते, 'तब्बंधण'त्ति तस्य स्तम्भस्य बन्धनं निय-
म्त्रणं येन केनचित् सुबुद्धिवलेन तीरस्थितेनैव तडागजलमध्येऽनवगाढेनैव क्रियते दीनारशतसहस्रमहं तस्यै प्रयच्छामि ।
एवं घ सर्वत्र प्रवादे प्रवृत्ते केनचिन्मतिमता 'खुंटय'त्ति तडागतदभुवि खुण्टकः स्थाणुरेको निखतः, तत्र च दीर्घा तडा-
गायामव्यापिनी रज्जुः प्रतीतरूपा बद्धा । ततस्तस्या भ्रमाटनेन भ्रमणेन प्रवृत्त्याऽटने सति बन्धनप्रसिद्धिः स्तम्भगो चरा
संपन्ना । लब्धं च तेन यद्राज्ञा प्रतिपन्नमासीत् तथा मन्त्रिपदमपीति ॥ ९० ॥

खुडुग पारिब्वाई जो जं कुणइत्ति काइगापउमं । अपणे उ कागविट्ठा पुच्छाए विणट्टुमग्गणया ॥९१॥

'खुडुग' इति द्वारपरामर्शः । 'पारिब्वाई जो जं कुणइत्ति' काचित् सदर्शप्रकृतिः परित्राजिका प्रसिद्धरूपा, यो यत्किञ्चित्
कुरुते ज्ञानविज्ञानादि तत् सर्वमहं करोमीत्येवं प्रतिज्ञाप्रधानपटहकं नगरे द्यपितवती । शुद्धकेन केनचिद् भिक्षार्थं नग-

तदनु यथावद् द्वाभ्यामपि कथनं कृतं समग्रस्यापि तस्य । व्यवहारे इति तदनु कारणिकाग्रतः प्रारब्धे व्यवहारे कार-
णिकैर्निपुणौलत्तिकीबुद्धियुक्तैः 'हत्याविसए ठावण'त्ति हस्तस्याविषयेऽगोचरे स्थापनं कृतं कस्यचित् पटादेर्वस्तुनः 'गह'त्ति
या एतद्दूरस्थितैव गृहीष्यति सा एतद्भाष्येति वदद्भिः । 'दीहा गरिसणे' इति तदनु व्यन्तर्या वैक्रियलब्ध्या दीर्घं हस्तं
कृत्वा आकर्षणं कृतं तस्य वस्तुनः । तस्मिंश्च सति ज्ञानं संशयापनोदः संपन्नः कारणिकजां यदुतेयं व्यन्तरीति । तदनु
निर्घादिता सा तैरिति ॥ ९३ ॥

अथ पतिरिति द्वारम्;—

पतिदुगनुष्ठा ण परिच्छ पेसणा वरपियस्स आइओ । इहरासंभव सुजो समगगिलाणे असंघयणी ॥९४॥
क्वचिन्नगरे कुतोऽपि प्रघट्टकात् कस्याश्चित् स्त्रिया द्वौ पती संपन्नौ । आतरौ च तौ परस्परम् । लोके महान् प्रवाद
उद्घाटितो यथा;—अहो महदाश्चर्यं यदेकस्या द्वौ पती, तथापि 'पइडुगनुष्ठत्ति' पतिद्वयेऽपि तुल्या समानप्रतिबद्धा एका
स्त्री । एष च वृत्तान्तो जने विस्तरन् राजानं यावद् गतः । तुल्योपचारसारा च किल सा तयोर्वर्तते । नेति—अमाल्ये-
नोक्तम्,—न नैवायं वृत्तान्तः संभवति यदुत समानमानसिकानुरागा द्वयोरपीति ततः प्रोवाच महीपतिः,—कथमेत-
ज्जायते? मन्त्रिणाभ्युक्तम्,—'परीच्छा' इति देव, तस्याः परीक्षार्थमेतामाज्ञां देहि, यथा—अद्य त्वदीयभर्तृभ्यां नगरात्
पूर्वापरदिग्भागवर्तिनोत्रामयोर्गन्तव्यमागन्तव्यं चाद्यैव । ततो वितीर्णां चयमाज्ञा राज्ञा । तथापि 'पेसणा वरपियस्स'त्ति
वः प्रियः पतिस्तस्यापरस्यां दिशि चो वर्तते ग्रामस्तत्र प्रेषणं कृतं, सामर्थ्यादितरस्येतरत्र । ततः प्रोक्तममाल्येन—'आइ-

पिति । निवेदितश्च स्वाभिप्रायो मूलदेयाय । तेन चोक्तम्,—मा विपीद, घटयाम्येनां ते । ततः 'कुडंगिपसवर्थं जाय-
ण'त्ति मूलदेवेन कण्ठीक एकस्यां कुडङ्ग्यां वृक्षगहनरूपायां निवेक्षितः । स्वयं च मार्गस्थ एवासितुमारब्धः । यावदसौ
पुरुषः सभार्यः तत्रदेशमागतः, भणितश्च मूलदेवेन—यथैषा मम भार्याऽत्र वंशकुडङ्ग्यां प्रसवितुमारब्धाऽऽस्ते, एका-
किनी चासौ, ततस्तस्याः प्रसवार्थं स्वभार्यां मुहूर्त्तमेकं प्रेषयेत्येवं याचनं कृतं तस्याः । 'पेसण'त्ति प्रेषणं च कृतं तेन
तस्याः । ततः 'रमणे' इति "अंबं का निवं वा आसन्नगुणेण आरुहइ वल्ली । एवं इरथीओवि हु जं आसन्नं तमिच्छंति
॥ १ ॥" इति न्यायमनुवर्त्तमानायास्तस्याः कण्ठीकेन सह क्रीडने रमणे संपन्ने सति, 'आगम हासे पडमगहनं' इति
मूलदेवान्तिकमागत्य सहासमुखी 'मिय ! तव पुत्रो जातः' इति च वदन्ती मूलदेवमस्तकात् पटग्रहणं कृतवती सा ।
पठितं च तथा निजभर्त्सारं प्रति;—“खडि गडुडी बइछ तुहुं वेटा जाया तांह । रण्णिंवि हुंति मिलावडा मिच्च सहाया
जांह” ॥ ९२ ॥

इरथी वंतरि सच्चित्थितुछ तीयादिकहण ववहारे । हरथाविसए ठावण गह दीहागरिसणे णाणं ॥९३॥

स्त्रीति द्वारपरमर्शः । 'वंतरिसच्चित्थितुछ'त्ति कश्चिद्युवा गन्धामारुढः सभार्योऽध्वनिं ब्रजति । भार्या च प्रस्तावे जल-
निमित्तमुचीर्णां शकटात् । तत एकां ब्यन्तरी तस्य यूनो रूपे लुब्धा सती सत्यतल्लीतुल्यरूपमाधाय गन्धामारुढा ।
प्रस्थितश्चासौ तथा सह । तदनु सत्यभार्या पश्चादवस्थिता विलपति, यथा—प्रियतम ! किमिति मामेकाकिनी कान्तारे
परित्यज्य प्रचलितोऽसि ? 'वीयाइकहण'त्ति तेनापि निश्चयार्थं द्वे अपि स्वगृहवृत्तान्तमतीतमादिशब्दाद् वर्त्तमानं च पृष्टे

॥ ७ ॥ ठावित्तु तिन्निवि तहिं ठाणे णगरंतरं अहेगागी । पत्तो पुराणवणियस्स आवणे समुवइट्ठो य ॥ ८ ॥ तस्मि दिणे
 किल कस्सइ देवस्स महूसवो अह पयट्ठो । लग्गो धूवविलेवणवासार्इणं विणिमओ य ॥ ९ ॥ जाहे सो पुडियाणं बंधं
 काउं न पारए वणिओ । ताहे सत्थाहसुओ साहेज्जं काउमाढत्तो ॥ १० ॥ पत्ते भोयणकाले भणिओ वणिएण पाहुणो
 होहि । पडिभणियं तेण कंहं एगागी होमि जं मज्झ ॥ ११ ॥ अण्णे तिणिण वयंसा संत्ति, वहिं, तो भणाइ वाणियओ ।
 आकारेज्जंतु लहुं तेवि य ते निव्विसेसा मे ॥ १२ ॥ दिण्णं तेसिं भोयणमइगउरवसारमायरं काउं । लग्गं च पंचरूवग-
 मेसिं किल भोयणवयम्मि ॥ १३ ॥ वीयदिणे सेट्ठिसुओ भोयणदाणे पइणमह काउं । निज्जाओ. सोहगियजणेसु सिर-
 रणसारिच्छो ॥ १४ ॥ पत्तो गणियावाडगमज्झट्ठियपवरदेवकुलमेगं । उवविट्ठो तत्थ तथा पेच्छणगखणो महं आसि
 ॥ १५ ॥ एगाए गणियाए धूया नवजोव्वणुब्भडा पुरिसं । कंपि न इच्छइ रमिओ नियंभुभगत्तणमउम्मत्ता ॥ १६ ॥ सा
 तं दहुं अक्खिंतमाणसा पेच्छिओ समाढत्ता । सकडक्खवेवमइनिद्धमुद्धदिट्ठी पुणो पुणवि ॥ १७ ॥ मुणिओ एस वइ-
 यरो गणियाए तो सतोसचित्ता सा । आमंतिय नियगेहं नेइ पणामइ य सा धूयं ॥ १८ ॥ विहियो चउणहवि तओ
 भोयणतंबोलवत्थमाईओ । रूवगसयमोळोऽकिवणभावकलियाइ उवयारो ॥ १९ ॥ तइयदिणेऽमच्चसुओ बुद्धिपहाणो
 गओ निवघरम्मि । जत्थ विवाया वइंति बहुविहा भूरिकाला य ॥ २० ॥ तत्थ य दो महिलाओ एगं पुत्तं उवट्ठिया
 धेत्तुं । भणिओ ताहिं अमच्चो भो सामिय ! सुणसु विणत्तिं ॥ २१ ॥ एत्थागयाणमम्हं दूरा देसंतराउ पइमरणं । संजायं,
 दविणम्मिमं पुत्तो य इमो समत्थित्ति ॥ २२ ॥ ता जीइ एस पुत्तो दविणंपि हु तीइ निच्छयं होइ । लग्गो य बहू कालो

स्मो' इति—देव, योऽपरस्यां दिशि प्रहितः स तस्याः समधिकं प्रियः, यतः तस्य गच्छत आगच्छतश्चादित्यः पश्चाद् भवति, इतरस्य तूभयथापि ललाटफलकोपतापकारीति । राजा—'इहरासंभव' इति इतरथाप्यनभोगतोऽप्येवं प्रेषणसंभवो घटते । अतः कथं निश्चिनुमो यदुलायमेव प्रेयानिति ? ततोऽमाल्येन भूयः पुनः परीक्षार्थं ग्रामे गतयोरेव तयोः 'समग-गिलाणे' इति समकमेककालमेव ग्लानत्वं सरोगत्वं निवेदितम्—तौ तदीयौ द्वायपि पत्नी ग्रामगतौ ग्लानीभूतौ इत्येक-कालमेव तस्या शपितमिति भावः तस्मिंश्च शपिते तया प्रोक्तं योऽपरस्यां दिशि गतो मञ्जुर्त्तोऽसौ 'असंघयणी'ति—असंहनुनी अहदशरीरसंस्थानवल इति तत्प्रतिजागरणार्थं गच्छामि तावत् । गता च तत्र । ज्ञातं च सुनिश्चितममाल्या-दिभिर्यदुलायमेव प्रियो विज्ञेय इति ॥ ९४ ॥

पुत्ते सवत्तिमाया डिंभग पइमरण मज्झ पसत्थो । किरियाभावे भागा दो पुत्तो वेइ णो माया ॥९५॥

इह आसि कथयि पुरे नियमंतीसेट्टिसत्थयाहाण । पुत्ता पवित्तचित्ता चत्तारि कलाकलावविजं ॥ १ ॥ अन्नोन्नददब्ध-णया पत्ता तरुणत्तणं जणमणुनं । खणमेसंपि न थिरहं सहति, तत्तिं चियं वहति ॥ २ ॥ पभंति अन्नया ते परोप्परं एकभाणसा होउं । किं सोवि नरो गणणं लहेइ जणमञ्जयारम्मिं ॥ ३ ॥ जेण न अप्पा देसंतरंमि गंतूण तोलिओ होइ । को मे कजारुदस्स अत्थि सामत्थसंजोगो ॥ ४ ॥ नियसामत्थपरिक्खाहेहं चलिया पभायसमयम्मि । नियतणु-मेत्तसहाया एणं देसंतरं मन्ने ॥ ५ ॥ पत्ता दिणद्धसमए एगम्मि पुरे अनायकुलसीला । ओइथा कत्थइ देवभवणट्ठाणे अइपहाणे ॥ ६ ॥ कह अज्ज भोयणं होहत्ति भणिराण सत्थयाह्हुओ । अज्ज मए भो भोयणमुष्पाइय देयमिइ भणइ

मर्शः । इह कश्चित् प्रचुरद्रव्यसहायो वणिक् भार्यायुगलसमन्वितो राष्ट्रान्तरमवागमत् । तत्र चैकस्थास्तल्लयाः पुत्रः
 समजनि । एवं च 'सवत्तिमायाडिभग'त्ति तस्य डिम्भकस्य बालस्य तयोर्मध्यादेका माता सवित्री अन्या च सपत्नी सं-
 पत्ना । 'पइमरण'त्ति दैवदुर्योगाच्च लघावेव तस्मिन् पुत्रके यशःशेषतां ययौ स वणिक् । डिम्भकश्च न जानाति का मम
 जननी तदन्या वा । तदनु निविडमायासहाया प्राह सपत्नी, —ममैपोऽर्थः पत्युः संवन्धी, आभाव्यः, यतो मया जातो-
 ऽयं पुत्र इति । जातश्च तयोर्द्वयोरपि व्यवहारः प्रभूतं कालं यावत् न च छिद्यतेऽसौ । ततः 'किरियाभावे' इति क्रिया-
 व्यवहारस्तस्या अभावे तयोः संपन्ने सति निपुणबुद्धिना प्रागुक्तकथानकोद्दिष्टेन मन्त्रिपुत्रेण प्रोक्तम्;—'भागा दो पुत्तो'
 इति एष नो पुत्रो द्विभागीक्रियतां करपत्रकेण तदर्द्धमर्द्धं पुत्रार्थयोर्भवत्यो दास्यामीत्यानीतं च करपत्रम्, यावत् पुत्र-
 कोदरोपरि दत्तं तावत्—'वेइ नो माया' इति—या सत्या माता सा त्रयीति सत्त्वेहमानसा सती प्रतिपादयति यथा नो
 नैवामात्य ! त्वयैतत् कर्त्तव्यं, गृह्णात्वेषा मरुत्रमर्थं च, अहं तु अस्य जीवतो मुखारविन्ददर्शनेनैव कृतार्थो भविष्या-
 मीति । ततो ज्ञातं मन्त्रिनन्दनेन यदुत्तयमेव माता, दत्तश्च सपुत्रोऽर्थ एतस्यै । निर्घादिता चापरा इति ॥ १५ ॥
 महुसिथकरुभामिय रयजालीदिट्टकिणण पतिकहणा । गमणअदंसण तह ठाणपासणा दुट्टसीलत्ति १६
 'मधुसिथ' इति द्वारपरामर्शः । 'करुभामिय'त्ति केनापि राज्ञा सर्वस्मिन्निजदेशे मदनकरः पातितः, यदुत—सर्वेणापि
 लोकेन ममैतावद् मदनमानीय दातव्यमिति । इतश्च कापि ग्रामे कस्यचित् कोलिकस्य उद्भ्रामिका कुलटा वर्त्तते
 जाया । 'रयजाली दिट्ट'त्ति अन्यदा च तथा केनचिदुपपतिना सह रतं निधुवनमासेवमानया जाल्याः पीडुककुडला

अग्दे तुम्हं संरंतीण ॥ २३ ॥ ता जह अज विवाओ एसो परिच्छिज्जई तहा कुणसु । पुत्तं धणं च दाऊण भासियं तो
 अमच्चेण ॥ २४ ॥ अबो ! एस अउव्यो कह छिज्जिस्सइ सुहं विवावत्ति । इय भणिरम्मि अमच्चो भणियमहामच्चपुत्तेण
 ॥ २५ ॥ जइ तुम्हाणमणुत्ता विवायमेयं अहं खु छिंदासि । अणुमन्निएण तेणं भणिया महिल्लउ ता दोवि ॥ २६ ॥
 एत्थमुयद्ववह धणं पुत्तं च, तओ तहा कए ताहिं । उवणीयं करवत्तं धणस्स भागा य दोवि कया ॥ २७ ॥ पुत्तस्स
 नाभिदेसे करवत्तं जा दुभागकरणाय । आरोवियं, न अन्नह छिज्जइ एसो विवावत्ति ॥ २८ ॥ ता सुयज्जणी निक्कित्ति-
 मेण नेहंण लंघिया भणइ ॥ दिज्जर पुत्तो वित्तं विमाए मा होउ सुयसरणं ॥ २९ ॥ नायममच्चसुएणं जह एस सुओ इ-
 माइ, न इमीए । निग्पाडिया सओ सा पुत्तो य धणं च इयराए ॥ ३० ॥ एत्तो नीओ नियमंदिरम्मि तो लीइ सो अम-
 च्चसुओ । दीणाराण सहस्सं कयदुयत्तेण से दिन्नं ॥ ३१ ॥ पत्ते चउत्थदिवसे रायसुओ निग्गओ नयरमञ्जे । भणियं
 य संत्ति जइ मज्झ रज्जसंपत्तिपुण्णाइं ॥ ३२ ॥ तो उग्घडंतु चाढं अह तपुण्णोदएण तत्थ खर्णे । तपुण्णराया अनिमित्त-
 मेव जाओ मरणसरणो ॥ ३३ ॥ अप्पुत्तो य, पवत्ता गयेसणा रज्जजोगपुरिसस्स । नेमित्तिओचइद्वो ठविओ सो तस्स
 रज्जग्गि ॥ ३४ ॥ चत्तारिदि तो मिल्हिया पभणंति परोप्परं पहिद्वमणा सामत्थमेत्त फित्थियमग्घाणं तो भणंतेवं ॥ ३५ ॥
 दक्खत्तणयं पुरिसस्स पंचगं, सइयमाहु सुंदरं । बुद्धी सहस्समुल्ला सयसाहस्साइं पुण्णाइं ॥ ३६ ॥ सत्थाइसुओ दक्ख-
 चणेण सेट्ठीसुओ य खूयेण । बुद्धीइ अमच्चसुओ जीवइ पुण्णेहिं रायसुओ ॥ ३७ ॥ एत्थ य पत्थुयमेयं अमच्चपुत्तस्स
 वस्स किउ बुद्धी । उप्पत्तियत्ति नेया सेसं तु पसंगओ भणियं ॥ ३८ ॥ इति ॥ अथ गाथाधरार्थः—पुत्त इति द्वारपरा-

जने पृष्टः । 'सिद्धे' इति शिष्टे कथिते तेन सर्वस्मिन्नपि वृत्तान्ते 'जुष्ट' इति अन्यदा राजा पुरोहितेन सह द्यूतं रन्तुमारब्धः । तत्र चालक्षितमेव केनाप्युपायेन 'मुद्गागृह'त्ति पुरोहितस्य नामाङ्कं मुद्गारलं गृहीतं भूमीभुजा । तदनु पूर्वमेव व्युत्पादित-स्यैकस्यात्मपुरुषस्य हस्ते न्यस्तं तत्, भणितश्चासावेकान्ते, यथा—पुरोहितगृहे गत्वा अनेनाभिज्ञानेन पुरोहितेन प्रेषितोऽहमिति निवेदनपूर्वं द्रमकसंबन्धिनं दीनारनकुलकं याचस्व । गतश्चासौ तत्र । 'लाभ'त्ति लब्धश्च नकुलकः । निक्षिप्त-श्चान्यनकुलकमध्ये । आकारितश्च द्रमकः, भणितश्च,—गृहाणामीषां मध्यात् स्वकीयं नकुलकम् । गृहीतश्च तेन स्वकीय एव । 'परिच्छिद्यपिपण्णा' इति एवमौत्पत्तिकीबुद्धिबलेन परीक्ष्यार्पणं ढौकनं कृतं राज्ञा तन्नकुलस्य । जिह्वा च-च्छिन्ना पुरोहितस्येति ॥ ९७ ॥

अंकेवंचिय पल्लट्टयम्मि तह सीवणा विसंवयणं । अण्णे भुयंगच्छोहिय अंकियगोचेडिगामुयणं ॥९८॥

'अंकेवंचियं'त्ति अंके इति द्वारपरामर्शः । एवमेव प्राच्यज्ञातवत् केनापि कस्यचिद्देश्मनि खरकदीनारसहस्रभृतो नकुलको निक्षिप्तः । मुद्रा च स्वकीया दत्ता । 'पल्लट्टयम्मि'त्ति तेनापि कूटरूपकभरणेन परिवर्तने कृते, 'तह सीवणा' इति तथैवं सीवनं कृतं नकुलस्य । आगतेन स्वामिना याचितोऽसौ नकुलको लब्धश्च । यावन्निभालयति तावत् कूटकाः सर्वे दीनारा इति । कारणिकप्रत्यक्षं च व्यवहारः प्रवृत्तः । तैश्च लब्धदीनारसंख्यैस्तथैव सत्यदीनाराणां स नकुलो भृतः बुदितश्च । तदनु 'विसंवयनं'इति सत्यदीनाराणां द्रव्याधिकत्वेन पुष्टरूपत्वात् तत्र अमानलक्षणं संपन्नं ततो दापितोऽसौ खरकदीनारान् दण्डितश्चेति । अन्ये आचार्यां भ्रुवते, यथा—केनचित् पुरुषेण निजमित्रगोकुले स्वकीया गावश्चर-

मध्ये भ्रामरं दृष्टम् । ततः 'क्लिण्णपद्कहृणा' इति राजदेयमदनं क्रीणतः सतः पत्युः कथनं कृतं तथा यथा मा क्रीणीहि त्यमेतत्, यतो मया तत्र स्थाने भ्रामरमालोकितमास्ते स्वयमेव, अतस्तदेव गृहाण, किमनेन निष्प्रयोजनेन द्रविणव्ययेन कृतेन प्रयोजनमिति । 'गमणे दंसण'त्ति तदनु तेन सभार्येण कुडङ्गयां गमनं कृतं मदनोपलम्भाय यदा चादर्शनं निपुणं निभालयतोऽपि अनयलोकनं मदनस्य संपन्नं तस्य, तदा भणिता तेन सा, यथा—हृले ! न दृश्यते तत् । ततः 'तहठाणपासणा' इति तथास्थानं चौर्यनिपुवनकालभावी आकारस्तया घृतः, दृष्टं च तद्भ्रामरम्, गृहीतं च 'दुट्टसील'त्ति तदनु शतं कोलिकेन यदुत दुट्टशीला विनष्टशीला इत्यस्मात् स्थानकरणलक्षणाद्धेतोरिति ॥ ९६ ॥

मुखिय पुरोहं णासावलाव गह मंति राण परिपुच्छा । सिट्टे जूए सुदा गह लाम परिच्छय प्पिणणा ॥९७॥

मुद्रिकेति द्वारोपक्षेपः 'पुरोह'त्ति पुरोधा पुरोहित इत्यर्थः, तस्य गृहे क्वचिन्नगरे केनचिद्द्रु . द्रमकेण देशान्तरं यिया- सुना, 'नास'त्ति—न्यामो लक्षेपो निजद्रव्यस्य कृतः । प्रत्यागतश्च यदासौ याचते तं, तदा पुरोधसी 'अवलाव'त्ति—अप- ल्यपोऽपद्वयो—न क्विञ्चित् रय्या मम समर्पितमेवंलक्षणो विहितः । ततस्तस्य स्वकीयं द्रव्यमलभमानस्य ग्रहो ग्रहिलत्वं संजातम् । 'मंति'त्ति अन्यदा राजमार्गे ब्रजन्मन्त्री तेन दृष्टः, भणितश्च पुरोहितश्चार्न्त्या, यथा—देहि मे पुरोहित ! दीनारमहर्षं यन्मया प्राग् तव समर्पितमासीदिति । चिन्तितं च मन्त्रिणा,—नूनं अयं वराकः पुरोहितेन अनाथ इति संभाष्य मुपितः । कृपा चास्य तं प्रति संपन्ना । निवेदितथायं वृत्तान्तस्तेन पार्थिवाय । ततः 'रण परिपुच्छा' इति राज्ञा दृष्टः पुरोहितः तदप्रतोऽव्यपद्रुतमेतेन । द्रमकथ सर्वं समत्ययं दिवसमुद्धर्त्तस्थापनासमयसाक्षिलोकप्रभृति नृपेण निधि-

गच्छन् कौतुकेन तद्दर्शनार्थं देवकुलगर्भगृहे प्रविशति यदा चासौ तद्द्वारि पादनिक्षेपं करोति तदा 'उद्घाणं टंकओ इत्ति' इति—उत्थानं संमुखं चलनं दङ्गात्ततो विपमपर्वतप्रदेशाञ्जगित्येव तस्य देवता करोति । एवं च छलेन प्रतिमाचौरस्त्वमिति कृत्वा गृह्यतेऽसौ प्रच्छन्ननियुक्तराजपुरैराच्छिद्यते च सर्वमपि धनं ततः सकाशात् । एवमौत्पत्तिकीबुद्ध्युपायेन राजा द्रव्यसंग्रहं कृतवानिति ॥ ९९ ॥

भिक्षुम्मिषि एवं चिय भुयंग तव्वेस णास जायणया । अण्णेऽवाउडवसही खरिचीवरडाह उड्डाहो १००

'भिक्षुम्मिषि एवंचिय'त्ति भिक्षाविति द्वारपरामर्शः । एवमेव प्राच्यज्ञातवत् केनापि भिक्षुणा कस्यचित्पुरुषस्य संबन्धिनो न्यासस्यापहवः कृत इत्यर्थः । ततस्तेन वञ्चितपुरुषेण 'भुयंग' इति भुजङ्गानां द्यूतकारिणीं निवेदितं यथाऽयं रक्तपटो मदीयं निक्षेपकमपलप्य स्थित इति । ततस्त्वैस्तस्योपरि कृपां कुर्वाणैराद्यबुद्धिसहायैः 'तव्वेसनास'त्ति तस्य भिक्षोर्वेपं कृत्वा रक्तपटैर्भूत्वेत्यर्थः, तस्यैव भिक्षोः समीपे गमनं कृतम् । भणितश्चासौ यथा,—वयं तीर्थवन्दनार्थं गमिष्याम इत्येवमस्मदीयं सुवर्णं निक्षेपकं गृहाण । प्रत्यागतानामस्माकमर्पयेस्त्वमिति । एवं च ते यावदर्पयितुमारब्धा न चार्पयन्ति तावत्तेन वञ्चितपुरुषेण तत्संकेतितेनैवान्तरे समागत्य 'जायणया' इति याचनं कृतं स्वकीयनिक्षेपकस्य, यथा—मदीयं प्राग्गृहीतं निक्षेपकं तावदर्पय भो भो भिक्षो ! । ततस्तेन यद्यहमेतस्य न्यासं न ढौकयिष्यामि तदा एते न समर्पयिष्यन्ति मम स्वीकीयनिक्षेपकान् वञ्चकं मां मन्यमानाः, इति तत्क्षणादेव समर्पितः । द्यूतकारभिक्षुभिरपि मिषान्तरं कृत्वा नार्पिता निक्षेपका इति । अत्रैव मतांतरम्, अन्ये ज्ञुवते—यथा कश्चिच्छाक्यभिक्षुः क्वचित् संनिवेशे संध्याकाले

षार्थं प्रक्षिप्ताः । मित्रेण च लुब्धेन स्वकीकास्ताश्च गावः स्वनामाङ्काः कृताः । याचितश्च प्रस्ताये तेनासौ, यथा—सम-
 र्पय मदीया गाः । तेनापि प्रत्युक्तम्, यथा—गृहाण यासां नास्त्यङ्कुलाः । ज्ञातं च तेन, यथा—यच्चितोऽस्मीति । ततः
 ‘भुयंगछोद्विय’चि भुजङ्गा द्यूतकाराः छोभितेन परिभूतेन सता बुद्धेर्लाभार्थमवलगिताः, दत्ता च वैरीलसिक्कीबुद्धिसारि-
 बुद्धिः, यथा—तस्य पुत्रीः केनाप्युपायेन स्वगृहमानीयात्मपुत्रिकाभिः सह ‘अक्रिय’चि अङ्किताः कुरु । कृतं च तथैव
 तेन । याचितश्च मित्रेण स्वपुत्रीः । प्रतिभणितं च तेन, याः काश्चिदपतितङ्काः सुतास्ता गृहाण । ततो द्वाभ्यामपि
 यद्यत्प्रतिबन्धिताभ्यां ‘गेचेडियामुयणं’ति गवां चेष्टिकानां च मोचनं कृतम् ॥ ९८ ॥

णाणेवंचियं पछट् णासकालेण नवर विण्णाणं । अन्ने नरिददेवय उट्टाणं टंकओ झत्ति ॥ ९९ ॥

‘नाणेवं चिय’चि ज्ञानके इति द्वारोपक्षेपः । एवमेव प्राग्ज्ञाते इव किल केनचित् कंस्यचिन्निक्षेपकः समर्पितः । तेन च
 ‘पछट्’चि नकुलकमध्यगतानां णानां परिवर्त्तः कृतः । प्रत्यागतेन तेन याचितोऽसौ । लब्धर्थं नकुलकः । यावदुद्घाट-
 यति तावन्नवान्निक्षिप्तपणान् पश्यति । विषदमानी च तौ कारणिकानुपस्थितौ । लब्धवृत्तान्तैश्च तैः संपन्नौलसिक्कीबु-
 द्धिभिः ‘नासकालेण नवर विण्णाणं’ति न्यासकालेन निक्षेपसंबन्धत्सरूपेण नवरं केवलं णानां ज्ञानं कृतं यथान्ये इमे
 ण्या अल्पद्रव्यत्वात्, निक्षेपकाले च दङ्कुलसाम्येऽपि अन्ये आसन् बहुद्रव्यत्वात् । तस्मात्प्राच्यपणापलापकारी एष
 इति निगृहीतः । अत्रैव मतान्तरम् । अन्ये ह्यवते—‘नरिददेवय’चि नरेन्द्रेण केनचिद् द्रव्यलोभिना कापि पर्यन्तवियम-
 प्रदेशे मार्गतट्याचिनि यन्त्रप्रयोगेण विचित्राभरणभूषिता देवताप्रतिमा कारिता । ततः सार्धवाहादिलोकस्तेन प्रदेशेन

वञ्चकमित्रस्य प्रतिविम्बं मृन्मयं निजगृहमध्ये तेन कारितम्, तन्मस्तके च नित्यमसौ भक्तं मुञ्चति । द्वौ च वानरौ तन्मस्तकोपरि भक्तं ग्राहयति । तदभ्यासौ च तौ संजातौ । अन्यदा च तथाविधोत्सवप्रवृत्तौ निमन्त्रणा भोजननिमित्तं वञ्चकवयस्यचेडकयोः कृता । गोपितौ च तौ तेन । न समर्पयति च पितुः । उत्तरं च कुरुते—“किं मन्दभाग्या वयं कुर्मः, येन पश्यत एव मे त्वत्सुतौ वानरौ जातौ” । अश्रद्धानश्च तद्गृहमागतः उपवेशितो लेप्यस्थाने अग्रत एव प्रसारिततल्पविम्बेन तेन । मुक्तौ च वानरौ किलकिलारावं कुर्वाणावारूढौ तच्छिरसि । भणितश्च स तेन, यथाऽपुण्यैर्निधिः परावृत्तः, तथैतावपि त्वत्पुत्राविति । ज्ञातं च तेन ‘शंठं प्रति शंठं (शाठ्यं) कुर्यात्’ इति वचनमनुष्ठितमेतेन तदनु दत्तो निधिभागः । प्रतिसमर्पितावितरेणापि पुत्राविति ॥ १ ॥

सिम्खा य दारपाठे बहुलाहऽवरत्तमारसंवाए । गोमयपिंडणदीए ठितिति तत्तो अवक्कमणं ॥ २ ॥

शिक्षा चेति द्वारपरामर्शः । शिक्षा चात्र धनुर्वेदविषयोऽभ्यासः । तत्र चैकः कुलपुत्रको धनुर्वेदाभ्यासकुशलः पृथ्वीतलनिभालनकौतुहलेन परिभ्राम्यन् क्वचिन्नगरे कस्यचिदीश्वरस्य गृहमवतीर्णः । गृहस्वामिना च सप्रणयं परिपूज्य ‘दारपाठे’ इति स्वकीयदारकपाठे नियुक्तः । तस्य च तान् पाठयतो बहुर्लाभः संपन्नः । ततः ‘अवरत्तमारसंवाए’ इति । अपरक्तेन दारकपित्रा तदीयार्थलाभच्छेदनार्थं मारो मरणं संकल्पितं यथा केनाप्युपायेनासुं निर्गमनकाले मारयित्वाऽर्थो ग्रहीष्यत इति । न लभते चासौ गृहाग्निर्गन्तुम् । संपादितश्चासौ तेन निजस्वजनानां वृत्तान्तः, यथा—नूनमयं मां मारयितुमभिवान्छतीति । तदनु च ‘गोमयपिंड नईए ठिइत्ति’ति गोमयपिंडेषु सर्वोऽपि निजोऽर्थः संचारितस्तेन । शो-

मार्गश्रान्तः सन् 'अवाउडउसही' इति अव्यापृतानां दिग्मन्त्राणां वसतौ मठरूपायां रात्रिवासायोपस्थितः । तत्र च प्रागेव भिक्षुदर्शनं प्रति संपन्नमात्सरस्तदुपासकैः सकपाटं सदीपं चापवरकमेकं प्रवेक्षितः 'खरिचीरदाह उडाहो' इति, ततो युद्धचान्तरे शयनीयस्थस्य तस्य खरी द्व्यक्षरिका प्रवेक्षिता, द्वारं च स्थगितम् । ततः परिभाषितं च तेन 'नूनमेते मामुद्गाहयितुमिच्छन्ति । ततो "भायानुरूपफलभाजः सर्वे जीया" इत्येतेष्वेव पतत्ववसाय इति विमृश्य प्रज्यलत्प्रदीपशिलान्तेन दग्धानि सर्वान्यपि चीवरानि, अवलम्बितं च नाशयम्, देवाश्च मासाऽपवरकमध्य एव पिच्छिका । प्रभाते च दिग्मन्त्रवेपथारी गृहीत्वा दक्षिणकरेण खरिकां यात्रन्निर्गन्तुमारब्धस्तावन्मीलितस्तैः सर्वोऽपि तत्तमंनिवेशलोकः । भणितं च तेनोद्दुरकन्धरंणोचस्वरेण च भूत्या—'यादृशोऽहं तादृशाः सर्वेभ्येते' इति भिक्षोरीसत्तिकी बुद्धिरिति ॥ १०० ॥

चेडगनिहाणलाभे भद्रदिगंगारगहणऽपुण्णत्ति । इयरेण लेप्पवाणरणिमंतणा चेडपुण्णत्ति ॥ १ ॥
 चेडग इति द्वारपरामर्शः । किल क्वचित् कौचिद् द्वौ वयस्यौ परस्परं प्रणयपरायणौ वसतः । तयोश्च कदाचित् क्वचित् शून्यगृहादौ हिरण्यपूर्णनिधानलाभः समजनि 'भद्रदिगंगारगहणपुत्र'त्ति परिभाषितं च तद्ग्रहणोचितं भद्रं विनं ताम्याम् । लब्धं च तद्दिनाद् द्वितीयदिने । गतौ च तौ स्वगृहम् । तत एकेनाशुद्धाभिसंधिना तद्रात्रावेवाङ्गाराणां भूत्वा ग्रहणमुपादानं कृतं द्रविणस्य । प्रभाते च यात्रदागतौ तावत् पश्यतोऽङ्गारान् किमिदमित्थमकस्मादेवान्यथा संवृतमिति यावत् परस्परं जल्पतस्तानद् भणितं निधिप्राहकेण,—'अहो अपुण्यमावयोरिति रात्रिमात्रान्तरे एष निधिद्वाररूपतया परिणतः' इति । ततो ज्ञातमितरेण नूनमस्य मायाविनः कर्मेदम् । ततः 'लेप्पवानरनिमंतणा चेडपुण्ण'त्ति-लेप्पं तस्यैव

तत्रैकाकी गतः पृथक् ते किमिदमारब्धं भवद्भिः? कथितं च सप्रपञ्चं तैः । ज्ञातं चौत्पत्तिकीबुद्धियुक्तेन राज्ञा—'सत्त्व-
साध्योऽयं व्यवहारः—न च तदेतेषु समस्तीति, तत् स्वकीयं शिरश्छित्त्वा क्षिपाम्यत्र ज्वलने' तथैव कर्तुमारब्धो याव-
त्तावदाकृष्टासिस्तम्भितो दक्षिणभुजस्तदधिष्ठाधिक्या देवतया राजपौरुषाक्षिप्तचित्तया । ज्ञातं सुवर्णमिति ॥ ३ ॥

सावदाकृष्टासिस्तम्भितो दक्षिणभुजस्तदधिष्ठाधिक्या देवतया राजपौरुषाक्षिप्तचित्तया । ज्ञातं सुवर्णमिति ॥ ३ ॥
सावदाकृष्टासिस्तम्भितो दक्षिणभुजस्तदधिष्ठाधिक्या देवतया राजपौरुषाक्षिप्तचित्तया । ज्ञातं सुवर्णमिति ॥ ३ ॥

सत्थोलगग परिच्छा अदाण गम थेवदाणगहणंति । अणणे उ पभखवाया चउसत्थविसेसविण्णणां॥४॥
शस्त्र इति द्वारपरामर्शः । किल कस्यचिद्राज्ञः शस्त्रप्रधाना अवलगका अवलगितुमारब्धाः परीक्षार्थं च 'अदाण'ति
राजा तेषां न किञ्चिद्दाति । ततः 'गम'ति अन्यत्र गन्तुमारब्धं तैः । ततः 'थेवदाणगहणंति' स्तोत्रदानेन परिमितजी-
विकावितरणरूपेण ग्रहणं स्वीकरणं कृतं केषांचित् । अन्ये तु स्वपौरुषानुरूपां वृत्तिमलभमाना १ अन्यत्र गताः । ज्ञातं
चौत्पत्तिकीबुद्धिसारेण राज्ञा—'नूनमेते महापराक्रमाः' इति । अन्ये त्वाचार्या इदमित्थमभिदधति;—पक्षवादात् प्रति-
ज्ञापूरूपक्षवादंकरणाच्चतुर्णां शास्त्राणां वैद्यकधर्मार्थकामगोचराणां आत्रेयकपिलबृहस्पतिपाञ्चालनामकःपिविशेषप्रणी-
तानां विशेषेण परिज्ञानमवबोध औत्पत्तिकीबुद्ध्या कृतम् । किल क्वचित् पाटलिपुत्रादौ नगरे कस्यचिद्राज्ञः क्वचित्समये
वैद्यकादिशास्त्रहस्ताश्चत्वारः प्रवादिन उपस्थिताः । वभणुश्च यथैतच्छास्त्रावबोधानुरूपां प्रतिपत्तिमस्माकं कर्तुमर्हति महा-
राजः । परिभावितं च तेन यथा न ज्ञायते कः कीदृशं शास्त्रमवबुध्यत इति । तत्परीक्षार्थं प्रतिज्ञोपन्यासपूर्वकं परस्परं
वादं कारयितुमारब्धाः । ज्ञातं च तत्र प्रज्ञाप्रकर्षाप्रकर्षौ । कृता च तदनुरूपा प्रतिपत्तिरिति । अत्र च मन्थेत्ति निहं-
शस्य प्राकृतशैलीवशेन शस्त्रशास्त्रयोरविरोधादित्थं व्याख्यानद्वयं न दुष्टमिति ॥ ४ ॥

पिताथ ते पिण्डाः, भणितश्च स्वजनलोकः, यथाऽहं नद्यां गोमयपिण्डकान् मध्यसंगोपितार्थान् प्रक्षेप्यामि, भवद्भिश्च ते तरन्तो ग्राह्या इति । ततोऽसायस्माकं कुले स्थित्नीतिरीतिरेषा इत्युक्त्वा तिथियु पर्वदिवसेषु च तैर्दारकैः समं तान् नद्यां निक्षिपति । निर्योहितधानेनोपायेन सर्वोऽध्यर्थः 'तद्यो अवक्रमणं'ति तत एवं कृतेऽपक्रमणं ततः स्थानाल्लब्धावसरेण तेन गमनं कृतमिति ॥ २ ॥

अर्थे वालदुमाया ववहारे देविपुत्रकालोत्ति । अण्णे उ धाउवाइयजोगो सिद्धीइ निवणाणं ॥ ३ ॥

अर्थ इति द्वारपरामर्शः । 'वालदुमाया' इति कस्यचिद्वालस्य द्वी मातरावभूतां । पिता च मृतः । 'ववहारे' इति संपन्नश्च द्वयोरपि जननयोर्विवादः न चान्यः कोऽपि तत्र साक्षी समस्ति, दूरदेशान्तरादागतत्वात्तयोः ततो राजद्वारे उपस्थिते ते । 'देविपुत्रकालो'त्ति । तत्र च पट्टमहादेवी गर्भवती श्रुतश्च तथैव वृत्तान्तः उपायान्तरं चापश्यन्त्या प्रतिपादिते यथा ममैव गर्भे यः पुत्र उत्पस्यते, सोऽशोकपादपस्थाप उपविष्टो व्यवहारं भवत्योः छेत्स्यतीति । ताव्रन्तं च कालं यावद् भवतीम्यां संतुष्टमानसाम्यां उचितासपानपश्चादिभोगपराभ्यां च स्थातव्यम् । तुष्टा च सपत्नी यथा लब्धस्तावदियान् कालः, पश्चात्किं भविष्यतीति को जानीत इति । ज्ञातं च यथावस्थितं देव्या, तदीश्वर्यावलोकनात् । निर्घाटिता चासी । समपितश्च स्वजनन्या एव पुत्रोऽर्थश्चेति । अन्ये स्वाचार्या एवं ह्यवते, यथा—'धाउवाइयजोगो सिद्धीइ नियणणं' इति । कैश्चिद् धातुवादिकैः क्वचित् पर्वतनिकुञ्जे सर्वैः सुवर्णसिद्धिसंयोगो विहितः न च सुवर्णसिद्धिः संपद्यते विपत्ता-श्चासते ते यावत्, तावदत्रान्तरे प्रागेव शीलासन्नं निवेदितकटकसन्निवेशाद्रात्री ज्वलन्तं ज्वलनमवलोक्य कौतुकेन राजा

“यः कश्चिदपूर्वं किञ्चन मां श्रावयति तस्याहं खोरकं लक्षद्रव्यमूल्यं कञ्चोलकमिदं ददामि” एवं च लोकं उम्भयितुमारब्धः, यतो यः कश्चिदभिनवकाव्यादि श्रावयति तत्रापि स “पूर्वमेतन्मे” इति मिथ्योत्तरं कृत्वा तं विलक्षीकरोति । प्रवर्तितश्चात्मनि प्रवादो यथाऽहं सर्वश्रुतपारग इति । श्रुतश्चैष वृत्तान्तस्तत्रस्थेनैकेन सिद्धपुत्रेण । तत्कालोत्पन्नबुद्धिना च तेन तदग्रतो भूत्वा पठितं, यथा—“तुञ्ज पिपा महा पिङ्गो धारेइ अणूणयं सयसहस्रं । जइ सुयपुवं दिज्जउ अह न सुयं खोरयं देहि” । एवमनेन प्रकारेण तदन्यधूर्त्तेण सिद्धपुत्ररूपेण च्छलना बुद्धिपरिभवरूपा तस्य कृतेति ॥ १०६ ॥

॥ समासान्यौत्पत्तिकीबुद्धिज्ञातानि ॥

॥ नमः श्रुतदेवतायै ॥

अथ वैनयिकीज्ञातानि विव्रियन्ते;—

वेणइयाइ निमित्ते सिद्धसुया हत्थिपय विसेसोत्ति । गुब्धिणिदाहिणपुत्ते थेरी तज्जायणाणादी ॥ ७ ॥
वैनयिक्यां बुद्धौ निमित्ते इति द्वारपरामर्शः । ‘सिद्धसुय’त्ति कस्यचित् सिद्धपुत्रस्य पार्श्वे द्वौ सुतौ, “पुत्ता य सीसा य समं विहत्ता” इति वचनात् शिष्यावित्यर्थः, निमित्तशास्त्रं शिक्षितौ, अन्यदा च तृणकाष्ठाद्यर्थमटव्यां प्रविष्टौ । दृष्टानि च ताभ्यां तत्र ‘हत्थिपय विसेसोत्ति’—हस्तिपदानि, आदिदृष्ट्यैकेन विशेषो, यथा—हस्तिन्या एवैतानि । कथं ज्ञायते इति चेत्? कायिकोत्सर्गविशेषात् । सा च काणा, एकपार्श्वेन तृणानां खादनादिति । तथा ‘गुब्धिणिदाहिणपुत्त’त्ति तत्र च कायिकोत्सर्गविशेषादेव एका स्त्रीपुरुषश्च विलग्न इति ज्ञायते । पीवरगर्भां च सा, भूमौ हस्तस्तम्भनेनोत्थानात् ।

इच्छाद् महं रंडा पइरिण तम्मिच्चसाहुववहारे । मंतिपरिच्छा दोभाग तयणु अप्पस्स गाहणया ॥५॥

‘इच्छाद् महं’ति द्वारपरामर्शः । किल कचिन्नगरे कस्यचिच्छुलपुत्रकस्य पत्नी भर्तृमरणे ‘रंडे’ति वैधव्यमनुप्राप्ता । सा च ‘पइरिण’चि पत्युर्भर्तुः संबन्धि यद्वृत्तिप्रयुक्तं धनं लोकस्य च देयत्येन ऋणतया संपन्नं तद्द्राहाद्वितुमारब्धा । न चासौ किञ्चिच्छभते, सर्वपुरुषापेक्षत्वात्सर्वलभ्यानाम् । भणितं च तथा तस्य पत्युर्मित्रं यथोद्द्राहायाधमर्णलोकान् मे वित्तम् । भणितं च तेन—‘कोऽत्र मे भागः?’ तथा च सरलस्वभावमवलम्ब्य निगदितम्—‘उद्द्राहाय तावत् पश्चाद्यसे रोचते तन्मे दद्यास्वम्’ इति । उद्द्राहितं च तेन तत्सर्वम् । भागवेलायां च ‘असाहु’चि असाधौ वय्श्चे तुच्छभागदानात्तस्मिन् संपन्ने व्यवहारो राजद्वारि प्रवृत्तः । लब्धवृत्तान्तेन च ‘मंतिपरिच्छा’ इति मन्त्रिणा परीक्षार्थं पृच्छा कृता—‘कीदृशं त्वं भागमिच्छसि?’ स प्राह महान्तम् । ततो द्रव्यस्य द्वौ भागौ कृतौ अल्पो महांश्च । तदन्वल्पस्य भागस्य गाहणयत्ति अल्पं भागं प्राहित इत्यर्थः । किलानया प्रागेवेदमुक्तमास्ते यस्ते रोचते स भागो मे दातव्यः, रोचते च ते महानित्ययमेवास्या दातुमुचित इति, प्रतिपन्ननिर्वाहित्वाच्छिष्टानाम् । यतः पठ्यसे,—“अलसायंतेणच्चि सज्जेण जे अक्खरा समुल्लविया । ते पत्थरंठुक्कीरियथ न हु अन्नहा हुंति ॥” ॥ ५ ॥

सयसाहस्सी धुत्तो अपुवखोरम्मि लोगडंभणया । तुज्झ पिया मज्जेवं तदपणधुत्तेण छलणत्ति ॥ ६ ॥

सयसहस्रत्ति द्वारे शतसहस्री लक्षप्रमाणधनवान् कश्चिर्जूर्त्तः समासीत् । तेन च ‘अवखखोरम्मि लोगडंभणया’ इति

मिदम्, यथा—“वितरति गुरुः प्राज्ञे विद्यां यथैव तथा जडे, न तु खलु तयोर्ज्ञाने शक्तिं करोत्यपहन्ति वा । भवति च पुनर्भूयान् भेदः फलं प्रति तद्यथा, प्रभवति मणिर्विन्मग्राही शुचिर्न मृदादयः” इति । अत्र च येषां सम्यक् शास्त्रं परिणमितं तस्य वैनयिकी बुद्धिरितरस्य तु तदाभासेति ॥ ७ ॥

एतथैव अत्थसत्थे कृष्णगंडाईछेदभेदणया । जवखपउत्ती किच्चपओय अहवा सरावम्मि ॥ ८ ॥

सेणियराए तह कोणिए य पंचत्तमुवगए संते । कोणियसुओ उदाई पाडलिपुत्तं पुरमकासि ॥ १ ॥ चंडपयाओ दिसि-
मंडलाइं सन्वाइं तविउमारद्धो । मउलावियरिबुकइरवखंडो सो चंडकिरणो व्व ॥ २ ॥ परिपूरियभंडारो गयाइचउरंग-
साहणसणाहो । सामाइनीइनिउणो परिपालइ रज्जमणवज्जं ॥ ३ ॥ तह तव्विहगुरुपायारुविंदसेवोवलद्धसंमत्तो । पसमाइ-
गुणमणीणं पच्चक्खो रोहणगिरि व्व ॥ ४ ॥ तम्मि पुरे कारविंयं पुरवाहीए मणोहराकारं । हिमगिरिसिहरुत्तुंगं भुवणं
सिरिवीयरायस्स ॥ ५ ॥ अट्टाहियाइमहिमानिच्चारंभेण मणभिरामेण । साहुपयपूयणेण य दीणाणाहाइदाणेण ॥ ६ ॥ सम्म-
मणुव्वयपरिपालणेण तह पोसहाइकरणेण । तेण जिणिंदपणीओ धम्मो परमुत्तइं नीओ ॥ ७ ॥ एत्तो च्चिय जो तित्थयर-
नामकम्मं तिलोयमहिमंगं । बंधेसु जेण भणिया ठाणे तव्वंधिजियसंखा ॥ ८ ॥ जहा—“सेणिए—सुपास—पोट्टिल—
दढाउ—संख—सयगा उदाई य । सुलसा य साविया रेवई य नव वीरतित्थम्मि” (१) सव्वे दंडनिवइणो तेणुग्गाए नि-
याए आणाए । आणाविजंता निच्चमेव खिज्जंति चित्तेण ॥ ९ ॥ कत्तो च्चिय अवराहा एगो भूमीवई सपरिवारो । उट्ठा-
लियनियदेसो विहिओ देसंतरावासी ॥ १० ॥ पत्तो उज्जेणीए जाओ सेवापरो तदहिवइणो । भणियं च उण्णया तेण

दारकश्च भविष्यति तस्याः, येन दक्षिणपादो गुरुको निषिद्धनिवेशाच्छ्रयते दक्षिणकुक्ष्याश्रिते च गर्भे किल पुरुषो भव-
 तीति । तथा रक्षा दक्षिका मार्गतटवर्तिनि वृक्षे यतो लग्ना दृश्यते, ततोऽपि ज्ञायते पुत्रोत्पत्तिः । मार्गवृक्षलग्ना हि रक्त-
 दक्षिका मार्गगमनप्रवृत्तगर्भवत्स्त्रीसंबन्धिनी निमित्तशास्त्रेषु पुत्रोत्पत्तिसूचिका पठ्यत इति । तथा 'धेरी तज्जायणाणार्ई'
 इति तायेय सिद्धपुत्री नदीतीरे जलमापीय यावत् स्थितावासाते, तावेदेकया स्थिरया जलभृतहस्तघटया संपन्ननैमि-
 त्तिकसुतत्वज्ञानया चिरमोपितप्रियपुत्रया तदागमनं पृष्टी—'कदा मे पुत्रः स्वगृहमायास्यतीति ?' तस्मिंश्च क्षणे पृच्छा-
 ब्यन्नायालस्या हस्तात् स घटो भूमौ पतित्वा भग्नः । भणितं चैकेन—'तज्जाएण य तज्जायं तन्निभे य तन्निभं' इत्यादि-
 श्लोकमुच्चार्य यथा—मृतस्ते पुत्रः । कथमन्यथाऽयं सद्य एव घटभङ्गो जायेत ? इति । द्वितीयेन तु प्रतिपादितं, यथा—
 गच्छ वृद्धे ! सांप्रतमेव स्वगृहमागतस्त्रिषति तेऽसौ पुत्रः । गता च सा । दृष्टपुत्रा च तुष्टा चेत्सि यस्वयुगलकं रूपकांश्च
 गृहीत्वा सगौरवं सत्कारितोऽसौ द्वितीयः सिद्धसुनुस्तया । इतरथादेशविसंवादाद्विलक्षीभूतो गुरुमुपस्थितो निगदति,
 यथा—'किं न मम इतरतुल्यं सभक्तिकस्यापि निमित्तशास्त्रसद्भावं कथयसि ?' इति । पृष्टौ च तौ तेन । कथितं च
 साभ्यां सर्वं यथावृत्तम् । गुरुणा च भणितम्—कथं त्वया तस्य मरणमादिष्टम् ? स प्राह—घटविपत्तिदर्शनात् । द्वियी-
 येन चोक्तम्—'तज्जायेण य तज्जायं' इत्यादिश्लोकमुच्चार्य एव—घटो भूमेरेव सकाशादुत्पन्नो भूम्या एव च मिलितः,
 एवं स पुत्रो मातुरेव सकान्नादुत्पन्नो मातुरेव च मिलित इति निर्णयं मयेति । भणितश्चासौ गुरुणा यथा भद्र ! नाहम-
 पराध्यामि, किन्तु भवत एव प्रज्ञाजाड्यं यो विशेषादिष्टमपि न निमित्तशास्त्ररहस्यमवबुध्यसे । किं न श्रुतं त्वया सूक्त-

॥ २७ ॥ सुत्तेसु ज्ञाणसञ्जायमाइकिच्चेण खीणदेहेसु । सूरिनिवेसु स पावो समुट्ठिओ कइद्धिया कत्ती ॥ २८ ॥ सा पुब्बं
 चिय गूढा आसि रजोहरणमाइउवहिम्मि । दिन्ना कंठपएसे रत्तो, नट्ठो य संभंतो ॥ २९ ॥ सा रुहारेण विलग्गा पासेणं
 वीयणेण निक्खमइ । छिन्नो खणेण कंठो तो तीइ अकुंठधाराए ॥ ३० ॥ उवचियतणुत्तणाओ रत्तो रुहिरछडाहिं वियडाहिं ।
 सित्तो देहे सूरी सहसा निद्वक्खयं पत्तो ॥ ३१ ॥ असमंजसं नियच्छइ सव्वं तं चितियं तओ तेण । णूण कुसीसेण कयं
 क्कहणहाउदंसणं तस्स ॥ ३२ ॥ कह कछाणकलावेकमूलमुस्सप्पणा जिणमयस्स । पगया, कह मालिण्ण अखालणिज्जं इमं पत्तं
 ॥ ३३ ॥ भणियं च,—“अन्नह परिचिंतिज्जइ सहसिकं दुज्जाएण हियएण । परिणमइ अन्नहच्चिय कजारंभो विहियसेण”
 ॥ ३४ ॥ ता किं एत्तो उचियं नूणं नियपाणचागकरणेणं । एत्तो धम्मकलंको दुरंतओ मे समुत्तरइ ॥ ३५ ॥ काऊणं तक्कालोचियाइं
 क्कजाइं धीरच्चित्तेणं । दिन्ना सा नियकंठम्मि कत्तिया कंकलोहस्स ॥ ३६ ॥ जाव पभाए सेज्जापालगलोगो निभालए
 सालं । दिठ्ठो राया सूरी दोवि य पंचत्तणं पत्ता ॥ ३७ ॥ तत्तो संबुद्धो सो अम्ह पमाओ इमो त्ति मत्ततो । बुण्हिक्को
 च्चिय चिट्ठइ जा ता सहसा पुरे तत्थ ॥ ३८ ॥ जाओ जणप्पवाओ जह एयमणुट्ठियं कुसीसेण । णूणमभव्वो पत्तो क्व-
 डेण वयं पवन्नो त्ति ॥ ३९ ॥ पत्ता ते दोवि दिवं इओ य ण्हावियदुवक्खरो नंदो । न्हावियसालाइ गओ पत्थावादागय-
 स्स वहिं ॥ ४० ॥ उज्जायस्स निवेयइ जहा मए अज्जा सुविणओ दिट्ठो । रयणीविरामसमए जह नगरमिमं समंतेहिं ॥ ४१ ॥
 आवेडियं समंता एत्तो सुविणयफलं परिकहेहि । सो सुविणयसत्थणू तं नेइ धरं तओ तत्थ ॥ ४२ ॥ धोयसिरस्स निवा
 से दिन्ना धूवा परेण विणएण । उरगच्छंतो व्व रवी सहसा सो दिष्पिइं लग्गो ॥ ४३ ॥ सित्रियाइ समाहूढो हिंडइ जा

निघआणाइभगेण ॥ ११ ॥ वजेगिराइणा नस्थि एत्थ सो कोइ अंकुसं अग्दं । जो इममुदायिरायं अयणेज्जा सिरस-
मारुदं ॥ १२ ॥ तो तसेयगरत्तो भणियं पुत्तेण गरुयसारेण । साहेमि इमं कज्जं जइपिट्ठिवलं तुमं घहसि ॥ १३ ॥ तो तेण
अणुत्ताओ स कंकळोहस्त कत्तियं घेसुं । चळिओ पाइलिपुत्ते पत्तो य कमेण तो रत्तो ॥ १४ ॥ विहिया सबाहिरवभं-
तराइ परिसाइ सेवगजणरस । उचिया सेवाविस्ती नय लद्धो धितियावसरो ॥ १५ ॥ सो पुण उदायिराया अट्टमिचउद-
सिदिणेगु सन्याइं । मोत्तूण रत्ताकजाइं पोसदं कुणाइ उयउत्तो ॥ १६ ॥ सिरिधम्मपोसनामा सूरी अचंतलीणजंपवलो ।
ठाणंतरे विहारं काउं असहो वसइ तत्थ ॥ १७ ॥ साहुसमीवे पोसहकरणे रत्तो बहू अवाओत्ति । तत्थेव रायभवणे पो-
सहदियसेगु सो जाइ ॥ १८ ॥ भणिओ नियपरिवारो रत्ता, साहूण इंतजंताण । रयणीए दिवसम्मि य खलणा केणइ न
कायव्या ॥ १९ ॥ नाओ एस वइयरो तेणं दुट्ठाभिसंधिणा धणियं । रायमुएणं एए इत्थं अनिवारियप्पसरा ॥ २० ॥ तो
सो वजिय सेवाविसिं आयञ्जिऊण गुरुचितं । अइददसत्तविणओययारसारो गहियदिवखो ॥ २१ ॥ भावसमणो व्व
जाओ विणयरओ ति य पइद्वियं तस्स । नामं वच्चइ काळो पयं छलचित्तणपरस्स ॥ २२ ॥ सूरीवि य गीयाथे धिरव्वप
नायजाइकुलसीले । साहू अप्पसहाए अत्थे नियभयणमाणेइ ॥ २३ ॥ सो निच्चं चिय पगुणत्तमप्पणो आयरेण दंसेत्ति ।
परमहिणयथम्मं भाविरूण यारेइ तं सूरी ॥ २४ ॥ अन्नम्मि दिणम्मि मुणी कज्जेण गिलाणपाहुणार्इण । अचंतवाउलत्तं
पत्ता पउणोय सो जाओ ॥ २५ ॥ बहुदियसदिविस्सओच्चिय ता सोवि सहायओ गुरुहिं कओ । पत्ता रायपुल्लवभंतरा-
उसाळाइ रयणिमुहे ॥ २६ ॥ पडियन्नं पोसहमोसदं व रोगाउरेण नरयइणा । विहिओ तक्काळोच्चियववहारो वंदणाईओ

वञ्चतयम्मि अह अन्नया अन्ने ॥६०॥ वासावासं साहू ठिया, सुओ तरस जायमेत्तोवि । गहियो दारुणरूवाइ रेवईए वणयरीए ॥६१॥ ता माया साहूणं भावणकप्पं करेतियाणमहे । भावेइ तं कयई कप्पाण पभावओ सज्जो ॥ ६२ ॥ संजाओ सो, नद्धा य वणयरी, तयणु सेसजायाणि । सब्वाणि थिरीभूयाणि तेण कप्पोत्ति नाम कयं ॥६३॥ अम्मापिइहिं सुपसत्थवासरं विहियसयणसक्कारं । परिवट्ठिउमाढत्तो देहेण ससिन्व सियपक्खे ॥ ६४ ॥ कालगए जणग्गणे विज्जाठायाणि तेण चउदसवि । माहणजणजोगां पढियाइं विलंवरहियाइं ॥६५॥ तानि चामूनि;—“अङ्गानि, चतुरो वेदा मीमांसा न्यायविस्तरः । पुराणं धर्मशास्त्रं च स्थानान्याहुश्चतुर्दश ॥ १ ॥ शिक्षा कल्पो व्याकरणं निरुक्तं ज्योतिषं तथा । छन्दश्चेति षडङ्गानि प्राहुरेतानि कोविदाः ॥२॥”—सो सब्वमाहणाणं उवरिं नामं लहेइ, नय लेइ । अइसंतो समुवगओ निवदाणं दिज्जमाणंपि ॥६६॥ पत्तोवि जोव्वणभरं विज्जाणुणओ य परमसोहगं । कन्नं सुरूवपुन्नंपि निच्छए किंपि परिणेउं ॥६७॥ सोऽणेगच्छत्तसयपरिगओ पुरं हिंडए सयाकालं । अह तस्सागमनिगमपहम्मि एगो दिओ वसइ ॥ ६८ ॥ धूया तस्स जल्लसगनामगवाहीइ विहुरियसरीरा । थूलत्तणमणुपत्ता अईव रूवस्सिणी, तं च ॥ ६९ ॥ न वरेइ कोवि, एवं वएण सा अइमहल्लिया जाया । जाओ रिज्जसमओ सेनायमिणं तीइ जणएण ॥७०॥ सो चिंतिउं पवत्तो सत्थे पढिया उ वंभवज्जेसा । जं कन्नगा कुमारी रिउरुहिरपवाहमुम्मयइ ॥७१॥ सच्चपइओ एसो कप्पगवडुओ तओ उवाएण । केणावि देमि एयस्स अन्नहा नत्थि वीवाहो ॥ ७२ ॥ नियगिहदारे खणियो तेणगडो तत्थ ठाविया एसा । महया सदेण तओ पक्खुवियो निवडिया अयडे ॥ ७३ ॥ भो भो एसा कविला ! जो नित्थारेइ तस्स मे दिन्ना । तं सोऊणं करुणापारायणो कप्पगो तत्तो ॥ ७४ ॥ तं

सो पुरस्स मज्झमि । तावंते उरसज्जात्रालीहिं मओ निओ दिट्ठो ॥ ४४ ॥ सहसुम्हूइयमेयाहि रज्जचित्ताकरेण सो जासो ।
अहियासिओ पुरोहियलोएण पुरंतरे णीओ ४५ अवलोइओ स ण्हावियदुयक्खरो फुरियफारतणुकिरणो । उग्घडियपुब्ब-
पुण्णो आसेणारोविओ पिट्ठिं ॥ ४६ ॥ चलयं चामरञ्जुयलं धरियं छत्तंवरं महाछत्तं । सयलाइं वाइयाइं तूराणिवि भइसदाइं
॥ ४७ ॥ रायाभिसेयसारं स रज्जचित्ताकरेण लोएण । ठविओ उदाइरओ पयग्गि सुत्ते मणुन्नम्मि ॥ ४८ ॥ तस्स दुयक्खरभावेण
ते य भडा दंडभोइया सब्बे । न करेति विणयमेसो अह चितइ करस इं राया ! ॥ ४९ ॥ अत्थाणीमग्गओ अहत्तया
उट्टिकण निक्खंतो । पुण अइगओ न तेहिं एसो अब्बुट्ठिओ किंचि ॥ ५० ॥ दावियकोववियारेण तेण एए ह्येद भो
जोहे । मणियमघरोप्परमिमे सोडं हासाडला जाया ॥ ५१ ॥ तो तिब्बरोसविसपरयसेण अत्थाणमंडवदुवारो । लेप्पमए
पडिहारो अवलोइय भासियं तेण ॥ ५२ ॥ जइ नायेए विणयं न करेति, किंमंग तुम्ह विणयस्स । संपन्ना परिदाणी समु-
ट्ठिया ते तओ सहसा ॥ ५३ ॥ गयपाणा केइ कया हत्थट्ठियनिसियखगघाएहिं । ते भइदंडाईया अग्गे नट्ठा भओ तट्ठा
॥ ५४ ॥ तो मडनियककमला भूवीठुठंतमथया सब्बे । खामित्ता रायाणं विणीयविणयत्तणं पत्ता ॥ ५५ ॥ तस्स कुमारा-
मच्चो न कोवि सब्बो तहाविट्ठो अत्थि । तं आयेरेण मगइ नयलगवि कोऽवि से ह्दथे ॥ ५६ ॥ एयं ता एयं चिय नगर-
वहिं कविलनामगो विप्पो । निवसइ वंभणजणसमुच्चियाइं कज्जाइं कुणमाणो ॥ ५७ ॥ पत्ता वियालसमए अह केई साहुणो,
दुहं इण्हि । नगरंतो पविसिज्जइ ठिया तओ तस्स होमणिहे ॥ ५८ ॥ सो पंडियाभिमाणी कयिलो पुच्छाउ काउमाट्तो ।
इवणीओ अइनिज्जणो विणिच्चओ पुच्छियत्थाण ॥ ५९ ॥ जाओ य सायगो सो जिणवयणं चिय परंति मत्तंते । एयं फाले

चित्तियसिमेण नूणं नरवइमाया इमा न उ इमस्स । हा धी कहे असंबद्धमेरिसं चिद्धियं सहसा ॥ ९१ ॥ जं तइयाऽम-
 च्चत्तं दिज्जंतं पि हु पडिच्छयं न मए । तं एयफलं जायं जइ पुण पव्वइगो हंतो ॥ ९२ ॥ तो नो एवंविहवसणभायणं
 हंतओ, निवसमीवे । ता वच्चेसि सयं चिय जा नो गोहा बला नेति ॥ ९३ ॥ इय चित्तिय रायउलं गओ तओ सविणयं
 निवो दिट्ठो । भणिओ संदिसह ममं किं कायव्वं ? निवो भणइ ॥ ९४ ॥ पुव्वंचिय जं भणियं ठिओ तओ रज्जाचित्तगप-
 यग्गि । तक्खणमेवोवगया कयारवा राउले रयगा ॥ ९५ ॥ द्ढुं रणणा सह भासमाणमेयं परूढपणयं च । नट्टा दिसोदिसि
 ते इयरो बहुभज्जओ जाओ ॥ ९६ ॥ जायाणि पुत्तरयणाणि अन्नया पुत्तपाणिगहणग्गि । संतेउरस्स रत्तो भत्तं दाउं समाढत्तं
 ॥ ९७ ॥ आभरणाणि घडिज्जंति तत्थ विविहाणि पहरणाणि तथा । उवलद्धं छिद्दमिणं पुव्वामच्चेण कुद्धेण ॥ ९८ ॥
 लद्धावसरेण निवो विन्नत्तो देव ! सुंदरो न इमो । कप्पो जेण विरूवं काउं तुमंहं सुयं रजे ॥ ९९ ॥ इच्छइ ठावेउं एव-
 मेव एयं न अन्नहा किंचि । संगमजोगमुवगरणमन्नहा कह घडावेइ ? ॥ १०० ॥ सारणिजलसारिच्छा रायाणो हंतो जेण
 पाएण । जत्तो निज्जंति तओ धुत्तेहिं तहिं चिय वलंति ॥ १०१ ॥ नियपुरिसपेसणेणं सच्चविउं कप्पगो सपरिवारो ।
 खित्तो गभीरकूवे अइकोवपरेण नरवइणा ॥ १०२ ॥ तत्थ ठियस्स य दिज्जइ कोद्वकूरस्स सेइगा एगा । जलवाहडिया
 य तथा निययकुडवं तओ भणइ ॥ १०३ ॥ पत्तो कुलपलओ मे सत्तो काउं कुलस्स उद्धारं । निज्जामणं च वेरस्स सो
 इमं जेमउ न अन्नो ॥ १०४ ॥ भणियं कुडंवल्लोएण गत्थि सत्ती तुमं पमोत्तूण । अन्नस्सेयारिसिया भुंज तुमं चिय इमं

इचारेइ तओ भणिओ णेण जह सच्चसंधो सि । पुत्त ! तओ तेणं अजमभीरुणा कहवि पडियन्ना ॥ ७५ ॥ दाऊण ओ-
 सहाइं नीरोगसरीरगा कया णेण । निमुयं रत्ता पंडियसिरोमणी कप्पगो एत्थ ॥ ७६ ॥ सहाबिय तो भणिओ रत्ता, जह
 रज्जचित्तगो होहि । तं कप्पय असरिससेमुहीइ उवहसियगुरुबुद्धी ॥ ७७ ॥ तह सत्त्वं चिय रत्तां तुग्ग वसे जेण भइ । जह
 मग्गहाणं । गासच्छायणमेत्तं मोत्तुं नहु कज्जमद्देण ॥ ७८ ॥ कह किञ्चिसमेयमहं पडिथजेजा भणेइ सो ताहे । एसो न निर-
 धराहो चित्तेइ निवो वसे होही ॥ ७९ ॥ भणिओ रत्ता साहीइ तीइ जो धोयगो परिब्बसइ । किं कप्पगवत्थाइं तं धोवसि
 अइव अन्नोत्ति ! ॥ ८० ॥ अहमेव तेण भणिए एत्ताहे जइ सम्पई वत्थे । ता सब्बहावि मा देज एवमेसो पडिनिसिद्धो
 ॥ ८१ ॥ अह इंदमहे पत्ते भज्जाए कप्पगो इमं भणिओ । मम पिययम । वत्थाइं वंगाइं तुमं रयावेह ॥ ८२ ॥ अइसंतुह-
 मणो सो निच्छइ ता जा पुणो पुणो भणइ । नीयाणि ताणि रयगस्स मंदिरे ताणि वत्थाणि ॥ ८३ ॥ सो भणइ अहं
 मोहं विणावि रंगेमि ते इमाणि त्ति । सो मग्गिओ छणदिणे अजंदिब्बो सम्पेसि ॥ ८४ ॥ इयभणितो सो काळं गमेइ
 जा बीयमागयं वरिसं । एवं तइयंपि तओ गाढं सो मग्गिइं छग्गे ॥ ८५ ॥ तहवि न अप्पेइ जया ताहे सो रोसरत्तस-
 व्वंगो । तं भणइ तुब्बह रुहियेण जइ न रंगेमि वत्थाइं ॥ ८६ ॥ तो जलियभीमजाउलम्मिं पविसामि निच्छयं जलणे ।
 तो पत्तो नियगेहे गहिया असिपुत्तगा निसिया ॥ ८७ ॥ रयगग्गिहम्मि अइगओ ताहे रयगेण भारिया भणिया । आणेहि
 देहि वत्थाणि जावे सा तं तहा कुणइ ॥ ८८ ॥ कप्पेण तस्स उदरं फालिचा ताणि रुहिरत्ताणि । विहियाणि तरस भज्जाइ कप्पगो
 भणिवमाहत्तो ॥ ८९ ॥ किं एस निवराहो हओ तए जेण वारिओ रत्ता । तेनेसो चिरक्काले जाओ वत्थाणमच्छिण्णे ॥ ९० ॥

अक्खिउं तरइ भणइ वडुओ वहुं लवइ ॥ १२० ॥ सुणियं च तेहिं एसो कप्पेण वसीकओ न अग्ग्ह हिओ । कहमन्नइ
 अइकुसलो बहुप्पलावी कओ कप्पो ॥ १२१ ॥ संजायचित्तभेया दिसोदिसिं ते पलाइउं लगा । भणिओ कप्पेण निवो
 पच्छा एसिं विलगोहि ॥ १२२ ॥ गहिया हत्थी आसा य बहुधणं सित्रिरंतियं तेसिं । ठविओ निवेण सो तम्मि चैव
 कप्पो नियपयम्मि ॥ १२३ ॥ सव्वंपि रज्जकज्जं वसीकयं तेण निययवुद्धीए । मंती पुव्वंविरुद्धो धणियं च निरुद्धओ
 विहिओ ॥ १२४ ॥ अइत्तिकखोवि दवग्गी दहंतओ मूलरक्खणं कुणइ । मिउसीयलो जलोहो समूलमुम्मूलइ दुमोहं
 ॥ १२५ ॥ परिभावितेण इमं तेण ततो केवलेण सामेण । नियलच्छिमसहमाणा समूलमुम्मूलिया रिउंणो ॥ १२६ ॥ जह
 जलणाउ सुवन्नं उत्तिण्णं भूरिभासुरं होइ । तह सो वसणाउ तओ पत्तो अइसमहियं तेयं ॥ १२७ ॥ अनुगगयवेरगेण
 तेण परमं समुन्नइ नीओ । धम्मो जिणाण जिणचेइयाण पूयाइकरणेण ॥ १२८ ॥ सुइ सीलाओ कुलवालियाउ
 वीवाहियाउ नियंवसो । नीओ विसालभावं परमं तोसं च तंभुजणो ॥ १२९ ॥ तस्सेसा वेणइगी बुद्धी बुद्धालिलरयन-
 त्थरस । कालेण समाराहियजिणयणो सो दिवं पत्तो ॥ १३० ॥ इति ॥

अहवा सोमडनामो चित्तथरसुओ इमीइ आहरणं । जह तस्सेसा बुद्धी संजाया वोच्चमहमिच्चो ॥ १ ॥ सागेयं
 नाम पुरं समत्थि सव्वत्थसाहणसमत्थं । उत्तरपुरच्छिमाए दिसाइ अइरेगरमणिज्जं ॥ २ ॥ सुरपियजक्खलायणं तथ-
 द्वियपट्टनिच्चरम्ममहं । पवणपणोद्धणचलधवलधयवडाडोथरमणिज्जं ॥ ३ ॥ सन्निहियपाडिहेरो सो जक्खो विविहचि-
 त्तकम्मेहिं । पइवरिसं चित्तिज्जइ कीरइ य महामहो तस्स ॥ ४ ॥ नवरं चित्तियमेत्तो तं चैव य चित्तकारणं हणइ ।

भक्तं ॥ १०५ ॥ पञ्चकषायं भक्तं सेसेहिं पावियं च देवसं । तन्भक्तभोजनेणं धारेई कप्पगो पाणे ॥ १०६ ॥ जाया पंच-
 तनराहिवेसु वत्ता अहा गओ निहणं । कप्पो सपुत्तदारो लद्धुच्छाहा तओ इत्ति ॥ १०७ ॥ ते रोहंति समंता पाडलिपुत्तं
 मंहंतसेणाहिं । जाओ य निरवकासो नंदो सहसा निराणंदो ॥ १०८ ॥ अन्नमुयायं सो अलभमाणगो चारगाहिवे भणइ ।
 किं कोवि अत्थि कप्पगसंबंधी तत्थ कूवम्मि ? ॥ १०९ ॥ पुत्तो वा महिला वा दासो वा अइपहाणवुद्धियुओ । जं तरस
 परियरो बुद्धिभायणं सुवइ जणम्मि ॥ ११० ॥ भणियं चारगपालगपुरिसेहिं देव ! अत्थि कोवि तहिं । जो भत्तं पडि-
 गाहइ खित्तो आसंदओ तत्थ ॥ १११ ॥ तम्मि समारोवेत्ता कूवाओ कइदिओ किससरीरो । नाणाविहोसदेहिं पउणस-
 रीरो य संजाओ ॥ ११२ ॥ पागारोवरि काठं गहिओज्जलवेसुंदरागारो । राईण दुरिसिओ सो ते भीयमणा खणे
 जाया ॥ ११३ ॥ तहवि य नंदं परिहीणसाहणं जाणिज्ज सुट्ठुयरं । कावमुवइवमहिगं ते पारब्बा, तओ लेहो ॥ ११४ ॥
 णंदेणेसिं दिस्सो जो तुब्भं सब्वअणुमओ कोइ । तं पेसेह जमुच्चिवं संधिं अन्नं च काहामो ॥ ११५ ॥ कप्पो नायारूढो
 गंगाइ महानईइ मग्गम्मि । तप्पेसिओ य पुरिसो मिलिया थेवंतरेण डिया ॥ ११६ ॥ करसन्नाए त्ततो कप्पगमंती बहं
 भणइ तेसिं । जह वच्छूण कलावे देहा वयरिं च छिण्णम्मि ॥ ११७ ॥ एवं च दहियकुंडे देहा वयरिं च विहियेलेयम्मि ।
 सहसत्ति भूमिपडियम्मि होइ तं भणसु किं भइ ! ॥ ११८ ॥ यामोहजणमेयं भासित्ता कप्पगो तेओ इत्ति । पायाहि-
 णीकरेत्ता नियत्तओ आगओ तुरियं ॥ ११९ ॥ इयरोवि अइविलक्खो नियत्तओ पुच्चिओ सलजो य । नय किंचि

अखिलं तरइ भणइ वडुओ वहुं लवइ ॥ १२० ॥ मुणियं च तेहिं एसो कप्पेण वसीकओ न अम्ह हिओ । कहमन्नइ
 अइकुसलो बहुप्पलावी कओ कप्पो ॥ १२१ ॥ संजायचित्तभेया दिसोदिसिं ते पलाइउं लगा । भणिओ कप्पेण निवो
 पच्छा एसिं विलगेहि ॥ १२२ ॥ गहिया हत्थी आसा य बहुधणं सिविरसंतियं तेसिं । ठविओ निवेण सो तम्मि चैव
 कप्पो नियपयम्मि ॥ १२३ ॥ सर्वंपि रज्जकज्जं वसीकयं तेण निययबुद्धीए । मंती पुव्वविरुद्धो धणियं च निरुद्धओ
 विहिओ ॥ १२४ ॥ अइतिक्लोवि दवगी दहंतओ मूलरक्खणं कुणइ । मिउसीयलो जलोहो समूलमुम्मूलइ दुमोहं
 ॥ १२५ ॥ परिभाविंतेण इमं तेण ततो केवलेण सामेण । नियलच्छिमसहमाणा समूलमुम्मूलिया रिउंणो ॥ १२६ ॥ जह
 जलणाउ सुवन्नं उत्तिण्णं भूरिभासुरं होइ । तह सो वसणाउ तओ पत्तो अइसमहियं त्रेयं ॥ १२७ ॥ अच्चुगायवेरगेण
 तेण परमं समुद्धइ नीओ । धम्मो जिणाण जिणचेइयाण पूयाइकरणेण ॥ १२८ ॥ सुइ सीलाओ कुलवालियाउ
 वीवाहियाउ नियवंसो । नीओ विसालभावं परमं तोसं च बंधुजणो ॥ १२९ ॥ तस्सेसा वेणइगी बुद्धी बुद्धाखिलत्थस-
 त्थस्स । कालेण समाराहियजिणवयणो सो दिवं पत्तो ॥ १३० ॥ इति ॥

अहवा सोमडनामो चित्तरसुओ इमीइ आहरणं । जह तस्सेसा बुद्धी संजाया वोच्चमहमित्तो ॥ १ ॥ सागेयं
 नाम पुरं समत्थि सब्बत्थसाहणसमत्थं । उत्तरपुरच्छिमाए दिसाइ अइरेगरमणिज्जं ॥ २ ॥ सुरपियजक्खाययणं तत्थ-
 द्वियपट्टनिच्चरम्ममहं । पवणपणोल्लणचलधवलधयवडाडोवरमणिज्जं ॥ ३ ॥ सन्निहियपाडिहेरो सो जक्खो विविहचि-
 त्तकम्मेहिं । पइवरिसं चित्तिज्जइ कीरइ य महामहो तस्स ॥ ४ ॥ नवरं चित्तियमेत्तो तं चैव य चित्तकारगं हणइ ।

जइ पुण नो चित्तिअइ मारिसपरं पुरे कुणइ ॥ ५ ॥ पाणभएण पलाया चित्तयरा चित्तियं च नरयइणा । एम
अचित्तिजंतो होही अग्हाणवि वहाय ॥ ६ ॥ सव्हे इत्ति निरुद्धा पलायमाणा पइंतरालम्मि । संकलिया एगद्धा
तेसिं सव्वेसि नामाई ॥ ७ ॥ छिहियाईं पत्तए अह धडम्मि छूढाईं मुद्धिओ पढओ । जो जस्स जम्मि वरिसे नामुग्घाडो
सओ तम्मि ॥ ८ ॥ चित्तेइ जक्खमेयं एयं कालो गओ व्ह जाय । ता अन्नया कयाईं कोसंचीओ वरपुरीओ ॥ ९ ॥
एगो चित्तयरसुओ जणगपराओ पलाइओ तत्थ । सागेयचित्तगरगेहमागओ सो य धेरिसुओ ॥ १० ॥ एत्तो य निब्बि-
सेसो दिट्ठो धेरीइ निययपुत्ताओ । मिचीए जंति दिवसा तेसिं नियक्कम्मनिरयाणं ॥ ११ ॥ अह कव्हवि तम्मि वरिसे
धेरीपुत्तस्स वारओ जाओ । सा अइविच्छायमुद्धी पुणो पुणो रोचिंतं लग्गा ॥ १२ ॥ भणिया तेण म रोयसु अम्मे !
सचं भलामि अइमेत्थ । किं मे तुमं न पुत्तो अप्पाणं तेसिं जं वसणे ॥ १३ ॥ इय जंपिरीवि धेरी वयणेहिं तेहिं तेण
संठविया, । तेणुच्चियसोगभरा जह अंव ! निराकुला चिट्ठ ॥ १४ ॥ नाओ तेण छवाजो विणएण जहा मुरा पसीयंति ।
तो उत्तमसविणयसमन्निएण मे इत्थ होयचं ॥ १५ ॥ विद्धियं छट्ठस्समणं वंभचेराइओ तहा यिणओ । यन्नगकुचगमह-
गमाइ सन्नं नयं च कर्यं ॥ १६ ॥ ष्ढाओ सदसे घत्थे परिहिट्था पोत्तियाइ मुहवंधं । कक्कणऽट्ठगुणाए कलसेहिं नवेहिं
पद्दावित्ता ॥ १७ ॥ तं चित्तेइ सपणयं पच्छा पाणसु निवडिओ भणइ । खमह जमेत्थऽधरब्धं मए तओ तोसमायणो
॥ १८ ॥ जक्खो भणेइ जं तुग्गह रोयए तं वरेहिं वरमेगं । सो भणइ लोगमारिं मा कुण एसुच्चिय वरो मे ॥ १९ ॥ अ-
णियं जक्खेण जहा जं तं न दओ हणामि नो अत्ते । तो अन्नं वरमेत्तो मग्गसु दूरं पत्तओ ते ॥ २० ॥ तो जस्स एग-

देसंपि कहवि पासामि दुपयमाइस्स । चित्तेमि तस्स दिट्ठाणुसारिरूवं समगंगंपि ॥ २१ ॥ इय भणिए तेणेसो एवं होउत्ति
 मन्नए सम्मं । तो रत्ता सक्कारं साहुक्कारं च सो नीओ ॥ २२ ॥ पत्तो कोसंवीए सयाणिओ तत्थ नरवई अत्थि । सो
 अन्नयां सुहासणमारूढो पुच्छए दूयं ॥ २३ ॥ जं राईणं अन्नेसि अत्थि किं तं न अत्थि मह रज्जे? तेणुत्तं चित्तसहा
 एकच्चिय देव ते नत्थि ॥ २४ ॥ तो मणसा देवाणं वायाए पत्थिवाण सिज्झंति । कज्जाईं दुसज्जाईंवि आणत्ता तक्खणा
 सन्वे ॥ २५ ॥ नगरीए चित्तयरा तेहिं पुण सा सहा विभज्जिऊणं । आढत्ता चित्तेउं सन्वुवगरणोववेएहिं ॥ २६ ॥ लद्ध-
 वरस्स य चित्तयरदारगस्स जओ उ अवरोहो । तद्विसिभागो जाओ अहन्नया जालकडगओ ॥ २७ ॥ दिट्ठो सिगाव-
 ईए पायंगुट्ठो वरा य सा देवी । अइपरमपेपत्तं नरवइणो तस्स निच्चंपि ॥ २८ ॥ दिट्ठाणुसारिणा तेण तयणु चित्तय-
 सूणुणा सवा । आलिहिया सा चक्खुस्स तीइ उम्मीलणावसरे ॥ २९ ॥ तस्सायरसारस्सवि हत्थाओ कज्जलस्स अह
 विट्ठु । ऊरंतरें निवडिओ फुत्तिओ जाओ पुणोवि तओ ॥ ३० ॥ एवं जा वारतिगं विहियमणेणं विभावियं मणसा ।
 एण्णेवं होयवमेव ता उवरमो सेओ ॥ ३१ ॥ निम्माया चित्तसहा विन्नतो नरवई जहा देव ! पासह चित्तं, सुपसन्नमाणसो
 पासिउं लग्गो ॥ ३२ ॥ निउणं निवन्नंतेण तेण दिट्ठं सिगावईरूवं । विट्ठु य णूणमेएण धरिसिया मज्झ पत्तित्ति ॥ ३३ ॥ काऊण
 मणे रोसं चित्तयरसुओ निरुविओ वज्झो । चित्तयराणं सेणी उवट्ठिया एस लद्धवरो ॥ ३४ ॥ नो जोगो मारेउं सामि । निवो
 भणइ पच्चओ को णु ! खुज्जयदासीमुहमेत्त दरिसणा पच्चओ विहिओ ॥ ३५ ॥ रोसो अवंदओ मज्झ तहवि संडासमस्समव-
 णेह । आणत्तो निविस्सओ गओ य सागेयनयरम्मि ॥ ३६ ॥ विहियं पाडिच्चरणं तस्सेव य सुरपियस्स जक्खस्स ।

जइ पुण नो चित्तिअइ मारिमपारं पुरे कुणइ ॥ ५ ॥ पाणभएण पलाया चित्तयरा चित्तियं च नरवइणा । एम
अचित्तिजंतो होही अम्हाणवि वहाय ॥ ६ ॥ सन्ने इत्ति निरुद्धा पलायमाणा पंहंतरालम्मि । संकलिया एगट्ठा
तेसिं सब्बेसि नामाइं ॥ ७ ॥ छिहियाइं पत्तप अह घडम्मि हूढाइं मुद्धिओ घडओ । जो जस्स जम्मि वरिसे नामुग्घाडो
तओ तम्मि ॥ ८ ॥ चित्तेइ जक्खमेयं एयं कालो गओ वट्ट जाय । ता अन्नया कयाई कोसंवीओ वरपुरीओ ॥ ९ ॥
एणो चित्तयसुओ जणगघराओ पलाइओ तत्थ । सागेयचित्तगरगेहमागओ सो य धेरिसुओ ॥ १० ॥ एसो य निब्बि-
सेसो दिट्ठो धेरीइ निययपुत्ताओ । सिचीए जंति दिवसा तेसिं नियकम्मनिरयाणं ॥ ११ ॥ अह कहवि तम्मि वरिसे
धेरीपुत्तरस धारओ जाओ । सा अइविच्छायमुही पुणो पुणो रोविडं लग्गा ॥ १२ ॥ भणिया तेण म रोयसु अम्मे !
सच्चं भलामि अहमेत्थ । किं मे सुमं न पुत्तो अप्पाणं तेसिं जं वसणे ॥ १३ ॥ इय जंपिरीवि धेरी ययणेहिं तेहिं तेण
संठविया, । तेणुञ्झियसोगभरा जह अंब ! निराकुला चिट्ठ ॥ १४ ॥ ताओ तेण व्वाओ विणएण ज्झा सुरा पसीयंति ।
तो वत्तमसविणयसमच्चिप्पण से इत्थ होयन्त्यं ॥ १५ ॥ विट्ठियं छट्ठखलमणं बंभघेराइओ तदा विणओ । वत्तगकुच्चगमल-
गमाइ सव्वं नयं च कयं ॥ १६ ॥ ण्हाओ सदसे वरथे परिहित्था पोत्तियाइ मुहवंधं । कक्कणऽट्ठगुणाए फलसेहिं नवेहिं
ण्हावित्ता ॥ १७ ॥ तं चित्तेइ सपणयं पच्छा पापसु नियडिओ भणइ । खमह जमेरथड्यरद्धं मप तओ तोसमावण्णो
॥ १८ ॥ जक्खओ भणेइ जं तुग्घा रोयए तं वरेहि वरमेगं । सो भणइ लोगमारिं मा कुण एसुच्चिय वरो मे ॥ १९ ॥ भ-
णियं जक्खेण ज्झा जं तं न हओ हणाभि नो अत्ते । तो अन्नं वरमेत्तो मग्गसु वूरं पसओ ते ॥ २० ॥ तो जरस एग-

क्षणस्वियजणेण । किं किं न देइ किं करेइ नहु वहुअकज्जंवि ? ॥ ५२ ॥ तस्स तथा रायाणो चोइस वसवस्सिणो सपरि-
 ठविया दोण्ह पुरीणं पहम्मि गुरुअंतरालंम्मि ॥ ५३ ॥ पुरिसपरंपरणं आणीया इट्टगा तओ तेहिं । विहियो कोसं-
 यारो हिमनगागारो ॥ ५४ ॥ तत्तो इमीइ भणियं किमिमीए धणणमाइरहियाए । सद्धापुत्तेण तओ भरिया धण-
 ण ॥ ५५ ॥ “उशना वेद यच्छास्त्रं यच्च वेद वृहस्यतिः । स्वभावादेव तत् सर्वं स्त्रीणां बुद्धौ प्रतिष्ठितम् ॥ ५६ ॥”

वयणमणुसरंतीइ तीए विहियो विसेससंवाओ । रोहगसज्जा सज्जा संजाया सा पुरी पवरा ॥ ५७ ॥ परिचितियं

धन्ना ते गामनगरमाइया । सब्वजगजीववच्छलचरिओ चरमो जिणो वीरो ॥ ५८ ॥ विहरइ जत्थ अणत्थे

कालऽकालमरणार्इ । उच्छारितो दूरेण जणियजणमानसाणंदो ॥ ५९ ॥ जइ इज्ज मज्झ पुत्तेहिं एत्थ सामी

पव्वज्जं । तो तस्स चलणकमलंतियम्मि परिचत्तपडिवंधा ॥ ६० ॥ परउवयारेक्करंई नाउं तच्चितियं महाभागो ।
 उत्तरपुरत्थिमाए दूरा देसंतरागम्म ॥ ६१ ॥ ओइण्णो उज्जाणे सामी चंदावयारनामम्मि । जाओ वेरोवसमो समागया चउ-
 विहा देवा—॥ ६२ ॥ सब्वजियाणं सरणं व ओसरणं तत्थ निम्मियं तेहिं । आजोयणमेत्तमहीमंडणभूयं खणा चेव ॥ ६३ ॥
 मणिहेमरुप्पमइयं पागाराणं तिगं समारइयं । ऊसियपडागइयच्चिंधनियरनिम्महियमिहिरकरं ॥ ६४ ॥ सालासएण संछण-
 महियलो वहलदलहराभोगो । दुविहच्छायाणुगओ असोगनामो य पवरट्टमो ॥ ६५ ॥ सरयससिकंतरूथं दूरादुम्भुक्कमो-
 त्तिउज्जलयं । वेरुलियरयणदंडं चंडं छत्तत्तयं च कयं ॥ ६६ ॥ अइभासुररयणकरोहसोहियं हरियतिमिरसंभारं । सीहा-

पदमसुयासरसंते भणिओ वामेणवि लिहेसि ॥ ३७ ॥ इय पुणरवि लद्धयरो जयखाओ सो सयाणिए रोसं । अइदुरसहं
 पयओ वसपुवयाएवि चिंतइ य ॥ ३८ ॥ लिहियं मिगावईए रूवं फलयम्मि अइसयसरूवं । उज्जेणीए पज्जोयराइणो तं च
 दरिसेइ ॥ ३९ ॥ दिट्ठं सिट्ठं च निवेण पुच्छिए तेण तक्खणा चेव । कोसंबीनरवइणो दुओ अतिदारुणो पट्ठिओ ॥ ४० ॥
 एसा मिगावई ते जा भज्जा तं लहुं ममं देहि । अन्नह संगामसहो होज्ज ममं एज्जमाणस्स ॥ ४१ ॥ तो भिवड्ढिभं
 गभीसणनिडालयहो सयाणिओ दूयं । दूरमसक्कारेत्ता निद्धमणेणं निसारेइ ॥ ४२ ॥ तो दूयवयणपरिकुवियमाणसो
 सो अवंतिनरनाहो । सयवलेण सणाहो कोसंबिं पइ समुच्चलिओ ॥ ४३ ॥ तं जमदंडागारं सोऊणं इंतयं पतूरंतं । अप्प-
 वलो सो राया मओ अईसारोणेण ॥ ४४ ॥ अइधिरचित्तणओ मिगावई णूण एस पुत्तोवि । उदयणनामा अइवाल-
 गोत्ति मे नासिही सहसा ॥ ४५ ॥ इय परिभाविय पज्जोयगस्स पेसेइ दूयमचिरेण । भणिओ एस कुमारो चालो अग्घेहि
 तुज्झ धरे ॥ ४६ ॥ संपत्तेहि सामंतराइणो नाम परिभयं वदिही । अन्नेणवि संनिहििएण केणई मा न पेलेज्जा ॥ ४७ ॥ तो
 संपयं न कालो पट्युयकज्जस्स सहसु य विलंबं । सो भणइ मए चिसागरम्मि को किं लूमो कावं ? ॥ ४८ ॥ भणियं
 मिगावईए सीससमीवम्मि नियसई सण्णो । गारुडिओ पुण जोयणसयम्मि किं कुणउ सोऽयसरे ? ॥ ४९ ॥ जाहे भणि-
 ओवि न गाइ सो दढं रागमागओ ताहे । भणियं जहा सुसजं कोसंबिपुरं करावेहि ॥ ५० ॥ पडियन्नं कइ कीरव भ-
 णिओ उज्जेणिइट्ठगा वलिया । कीरव ताहि विसालो सालो वलयं इइ पुरीए ॥ ५१ ॥ पुरिओ मयणच्चिद्धुरिओ पत्थिज्जंतो

गिन्हइ करेण एकं पिट्टइ य जा गयं जीवं ॥ ८३ ॥ अन्नाहिं चितियं नूणमेस अग्हेवि मारिही रुट्ठो । ता आदरिस-
 गुणुंजं एयं कुणिमो तओ मुक्का ॥ ८४ ॥ एगूणा पंचसया अदागाणं तओ मओ सोवि । तक्खणमेव विसण्णाउ ताउ ही
 केरिसं जायं ॥ ८५ ॥ पइमारियाउ एया इय असलाहा जणे परिब्भमिही । तो पत्तकालमेयं जं किज्जइ मरणमिण्हंपि
 ॥ ८६ ॥ इय एगीभूयमणाहिं ताहिं दारं घणं पिहिच्चा णं । दिन्नो गिहम्मि अग्गी कओ थं नियजीवियच्चाओ ॥ ८७ ॥
 पच्छायावेणं साणुकोसभावेण कामनिज्जरया । लद्धो मणुस्सभावो एयम्मि गिरिम्मि सव्वाहिं ॥ ८८ ॥ सो पुण सुवन्न-
 गारो अट्टवसट्ठो तिरिक्खओ जाओ । जा सा पढमं पहया सा एगभवंतरंतरिया ॥ ८९ ॥ वंभणकुलम्मि चेडो आयाओ
 सो य पंचमे वरिसे । जा वट्टइ ता सो हेमकारजीवो तिरिक्खत्तं ॥ ९० ॥ उल्लिच्चु कुले जायां तम्मि य धूया अईव
 रूवई । वालत्तणेवि वेओ तीए अइउक्कडो उदिओ ॥ ९१ ॥ जाओ सरीरदाहो निच्चं चिय रुयइ नो धिइं लहइ । ता
 चेडेणं तेणं पोप्यमुअरे कुणंतेणं ॥ ९२ ॥ पहया जोणिदारे हत्थेणं कहवि नो रुयइ ताहे । नायं तेणुवलद्धो चिरा मए
 एरिसोवाओ ॥ ९३ ॥ सो रत्तीइ दिवा वि य लज्जाचाएण तं तहा कालं । आढत्तो जणगेहिं नाओ निद्धाडिओ हणिओ ॥ ९४ ॥
 अइउक्कडवेयवसा अपत्ततरुणत्तणावि सा नट्ठा । सो पुण चेडो अचिरेण दुट्ठसीलत्तणं पत्तो ॥ ९५ ॥ जाओ य चोरपहीइ
 जत्थ एगूणगाणि चोराण । तेसिं पंच सयाइं सिणेहवद्धाइं निवसंति ॥ ९६ ॥ सा पुण माहणधूया पइरिकं हिंडमाणिगा
 एगं । गामं गया स चोरेहिं तेहिं परिमुसिउमारद्धो ॥ ९७ ॥ गहिया य तेहिं नवजोव्वणत्ति पायडियनियरुई किंचि ।
 भुत्ता कमेण सव्वेहिं एवमेसा गमइ कालं ॥ ९८ ॥ जाया तेसिं चिंता कह वरई अम्ह सुरथसम्मदं । एगागिणी इमा

६७ ॥ इधविद्वो तस्य जिनो सियचामरचारुहीइयसरीरो । ताडियगहीरुं-
 दुहिभंकाराऊरियदियंतो ॥ ६८ ॥ मिलिओ भिगावईपमुहनयरिलोओ निवो य पजोओ । विहियो पूयापमुहो सफारो
 तिरथनाहस ॥ ६९ ॥ पारद्धा धम्मकहा पीऊसावरिससरिस्वाणीए । धम्मे कहिज्जमाणे सवरसरुवो नरो एगो ॥ ७० ॥
 लोयण्णयायसओ एसो किल कोइ एत्थ सब्बणू । निच्चयमिमं धरंतो मणम्मि पुच्छेउमाढतो ॥ ७१ ॥ ताहे भणियो
 जयजीयचंपुणा भगवया जहा सोम ! । वायाइ पुच्छ बहवे सत्ता जं चोहिमुवइति ॥ ७२ ॥ एवं भणियोवि स लज्जमा-
 णमाणसयसेण पडिभणइ । भयवं ! जा सा सा आमंति परुविए पहुणा ॥ ७३ ॥ पभणइ गोयमसामी जा सा'सा
 सत्ति किं भणियंमिभिणा । उट्टाणपारियायणियमाह एयसस तो भयवं ॥ ७४ ॥ जहा;—चंपा णामेण पुरी पुरोगमा
 पुरयराणमिह अरिथ । इत्थीळोली परिवसइ तस्य एगो सुवण्णारो ॥ ७५ ॥ सो पंच सुवण्णसपु दाऊणं कण्णयाण जा
 जस्य । रुरगुणमणहराओ सगवरयं ताउ परिणेइ ॥ ७६ ॥ एवं पंचसयाइं तासिं संपिडियाइं, पत्तेयं । कारेइ अलंकारं
 तासिं सो तिलयचउदममं ॥ ७७ ॥ जम्मि दिणे जीइ समं भोगं भुंजेउमिच्छइ तम्मि । सब्बमलंकारं देइ तीइ नो अण्ण-
 दिवसेतु ॥ ७८ ॥ सो अचंतं ईसालुओत्ति गेहं कयाइ नो मुयइ । नय अन्नसए पवेसं वियसइ मिसससवि गिहम्मि ॥ ७९ ॥
 अन्नदिणे मिससिगेइ अचंतुयरोहवरिणओ संतो । वटंतम्मि पगरणे गओ तओ चितियमिमाहिं ॥ ८० ॥ पइरिफमज्जमु-
 वउद्धमेयमइमूरिकालओ कहवि । ता ण्हामो मंडेमो आविद्धामो अलंकारे ॥ ८१ ॥ चिदियं ताहिं तह चैव सब्बमाद-
 रिसवग्गाहत्थाओ । जा वेच्छंति समंगं सहसा सो आगओ तादे ॥ ८२ ॥ अइरोसारुणनयणो दददूणं ताउ अन्नरुवाओ ।

गिन्हइ करेण एकं पिट्टेइ य जा गयं जीवं ॥ ८३ ॥ अन्नाहिं चितियं नूणमेस अम्हेवि मारिही रुद्धो । ता आदरिस-
 गुपुंजं एयं कुणिमो तओ मुक्का ॥ ८४ ॥ एगूणा पंचसया अद्दागाणं तओ मओ सोवि । तक्खणमेव विसण्णाउ ताउ ही
 केरिसं जायं ॥ ८५ ॥ पइमारियाउ एया इय असलाहा जणे परिब्भमिही । तो पत्तकालमेयं जं किज्जइ मरणस्मिण्हंपि
 ॥ ८६ ॥ इय एगीभूयमणाहिं ताहिं दारं घणं पिहिता णं । दिन्नो गिहम्मि अग्गी कओ थं नियजीवियच्चाओ ॥ ८७ ॥
 पच्छायावेणं साणुकोसभावेण कामनिज्जरया । लद्धो मणुस्सभावो एयम्मि गिरिम्मि सव्वाहिं ॥ ८८ ॥ सो पुण सुवन्न-
 गारो अट्टवसट्ठो तिरिक्खओ जाओ । जा सा पढमं पहया सा एगभवंतरंतरिया ॥ ८९ ॥ वंभणकुलम्मि चेडो आयाओ
 सो य पंचमे वरिसे । जा वट्टइ ता सो हेमकारजीवो तिरिक्खत्तं ॥ ९० ॥ उज्झित्तु कुले जायां तम्मि य धूया अईव
 रूववई । वालत्तणेवि वेओ तीए अइउक्कडो उदिओ ॥ ९१ ॥ जाओ सरीरदाहो निच्चं चिय रुयइ नो धिइं लहइ । ता
 चेडेणं तेणं पोपंपयमुअरे कुणंतेणं ॥ ९२ ॥ पहया जोणिदारे हत्थेणं कहवि नो रुयइ ताहे । नायं तेणुवलद्धो चिरा मए
 एरिसोवाओ ॥ ९३ ॥ सो रत्तीइ दिवा वि य लज्जाचाएण तं तहा काउं । आढत्तो जणगेहिं नाओ निच्चाडिओ हणिओ ॥ ९४ ॥
 अइउक्कडवेयवसा अपत्तरुणत्तणावि सा नट्ठा । सो पुण चेडो अचिरेण दुट्टसीलत्तणं पत्तो ॥ ९५ ॥ जाओ य चोरपल्लीइ
 जत्थं एगूणगाणि चोरान । तेसिं पंच सयाइं सिणेहवद्धां निवसंति ॥ ९६ ॥ सा पुण माहणधूया पइरिक्कं हिंडमाणिगा
 एगं । गामं गया स चोरेहिं तेहिं परिमुसिसमारद्धो ॥ ९७ ॥ गहिया य तेहिं नवजोव्वणत्ति पायडियनियरुई किंचि ।
 भुत्ता कमेण सव्वेहिं एवभेसा गमइ कालं ॥ ९८ ॥ जाया तेसिं चिंता कह वरई अम्ह सुरयसम्मदं । एगागिणी इमा

सहइ वीयमाणेसु ता अण्णं ॥ १९ ॥ आणीया कइयापि विइया तं च प्पदइमेइसे । मच्छररसमुच्छलिया लामा छिइ
निहालेइं ॥ १०० ॥ घडहत्थाओ दुन्नि वि कूत्रम्मि गया जलणयणहेइं । भणिया बीया कूत्रे पेच्छ हला ! दीसए क्किपि
॥ १०१ ॥ दरहु सा आरुद्धा हूढा तत्थेव पेहिइं पच्छा । गिहमागया भणेइ य ते नियमहिळं गवेसेह ॥ १०२ ॥ मुणियं
तेहिं इमीए एसा जह मारिया न संदेहो । माहणचेहस्स तओ हिययम्मि खुडुक्कियं एयं ॥ १०३ ॥ एसा सा मे भइणी
पावोवहया न अन्नहा एयं । मुब्बइ भगवं बीरो सव्वन्नू सबदरिसी य ॥ १०४ ॥ कोसंबीइ पुरीए समागओ जामि ता
अहं तरथ । आगम्म पुच्छइ इमो जा सा सा सत्ति ययणेणं ॥ १०५ ॥ एअं भणिए पहुणा संयेगं तिवमागया परिसा ।
हद्धी मोहवियारो कहं विइवइ भये भविणो ? ॥ १०६ ॥ सो पवइओ भयवंतपायमूले अणाडलो मणसा । संयुद्धा बुद्धि-
धणा वहये अन्नेवि भवजिया ॥ १०७ ॥ देवी मिगावईवि य वंदिसा एवमाह जं नवरं । पुच्छामि अवंतिनिवं तुब्भंते
लेमि तो दिक्खं ॥ १०८ ॥ जा पुच्छइ एज्जेयं मइम्मि तमाइ तीइ महइए । तक्खणकिसाणुराओ सो लज्जापरवसो
जाओ ॥ १०९ ॥ न तरइ तं वारेइं विसजिया तेण सा तओ कुमरं । निक्खेवयनिक्खत्तं काऊण वयं पवज्जेति ॥ ११० ॥
अंगारवईपमुहाइ अट्टेदेवीउ तस्सवि निवस्स । सहिया मिगावईए तम्मी समयम्मि पवइया ॥ १११ ॥ चोराण य पंच
सथा तेणं गंतूण ताइ पछीए । संबोहिया, मिगावई अज्जा सा चंदणज्जाए ॥ ११२ ॥ वयणीया जयगुरुणा साहुसमाया-
एपरिणई जाया । अह अन्नम्मि विहारे रविससिणो नियविमाणेसु ॥ ११३ ॥ एअं चिय आरुद्धा समागया पंदिवं सुम-
णनाहं । अवरण्हकालसमए अज्जाओवि हु समग्गाओ ॥ ११४ ॥ नायनियट्टणसमया तेसज्जाओ समागया वसहिं । अज्जा

मिगावई पुण उज्जोयपवंचिया संती ॥ ११५ ॥ तत्थेव ठिया जा चंदसूरदंसणमहाइवेगेण । पत्तेसु दूरदेसंतरम्मि जायं
 महातिमिरं ॥ ११६ ॥ तो सा किंचि विलक्खा जा जाइ उवस्सयम्मि ता विहिया । आवस्सयकिरिया साहुणीहिं भणिया
 य गुरुणीए ॥ ११७ ॥ अकलंककुलपसूया जगसिरमणिणा जिणेण दिणवया । एयारिसं तमजे ! रयणिविहारं
 कह पवन्ना ? ॥ ११८ ॥ तो सा पायनिवडिया पवत्तिणीए खमाविडं लग्गा । एसो ममाथराहो मरिसिज्जउ न पुण
 काहामि ॥ ११९ ॥ एसा महाणुभावा पवत्तिणी सयल्लोयनमणिज्जा । कह मज्झ पमाणं एवमसंतोस माणीया
 ॥ १२० ॥ एवं संवेगपरा नियदुच्चरियं पुणो पुणो जाव, । गरिहेइ ताव जायं केवल्लनाणं जयपहाणं ॥ १२१ ॥ निद्दाव-
 साए वाहू अज्जाए चंदणाइ सेज्जाओ । पडिओ व्हिं अही पुण तद्धिसिमांगंतुमारज्जो ॥ १२२ ॥ ठंविओ सेज्जाइ मिगाव-
 ईइ सो जाव ताव पडिबुद्धा । किं मे वाहू चलिओ भणेइ भयवइ ! इहं नागो ॥ १२३ ॥ संचरिओ किह नायं नाणा-
 इसएण सो य पंडिवाई । किं होज्जा इयरो वा । सा भगवइ ! भणइ अन्नोत्ति ॥ १२४ ॥ सम्मं मिच्छादुक्कडपरायणाऽऽ
 सायणा मए विहिया । उप्पन्नकेवलाए इमीइ निद्दापमायाओ ॥ १२५ ॥ इय वेरगमुदगं खणमेक्कमुवागया तओ तीए ।
 लोयालोयविलोओ ण—णाइसओ समुप्पणो ॥ १२६ ॥ निग्घाइयक्कम्ममला कालेण सिवं अणंतममलं च । सिद्धिगइना-
 मधेयं परमं ठाणं गया दोवि ॥ १२७ ॥ पायं पसंगसारं भणियमिमं पत्थुयं च पुण एत्थं । वेणइयवुद्धिसारेण सोमडेणं
 न अन्नेणं ॥ १२८ ॥ इति अथ गाथाक्षरार्थः—अत्रैव वैनधिक्यां बुद्धौ अर्थशास्त्रेऽर्थोपार्जनोपायप्रतिपादके सामोप-
 प्रदानभेददण्डलक्षणे नीतिसूचके बृहस्पतिप्रणीते शास्त्रे पूर्वमेव द्वारतयोपन्यस्ते, 'कप्पगत्ति' कल्पको मन्त्री ज्ञातमिति

सहइ वीयमाणेसु ता अण्णं ॥ १९ ॥ आणीया कइयावि विइया तं च प्पददुमईसे । मच्छरउसमुच्चलिया लग्गा छिहे
निहालेइं ॥ १०० ॥ घटहत्थाओ दुन्नि वि कूउम्मि गया जलाणयणेहेइं । भणिया थीया कूये पेच्छ दडा ! दीसए क्किणि
॥ १०१ ॥ दइदु सा आरद्धा हूढा तथेव पेळ्ळिइं पच्छा । गिहमागया भणेइ य ते नियमहिलं गवेसेह ॥ १०२ ॥ मुणियं
तेहि इमीए एसा जह मारिया न संदेहो । माएणचेडस्स तओ हिययम्मि खुडुक्कियं एयं ॥ १०३ ॥ एसा सा मे भइणी
पावोवहया न अन्नहा एयं । मुब्बइ भगं वीरो सउन्नू सवदरिस्सी य ॥ १०४ ॥ कोसंवीइ पुरीए समागओ जामि ता
अहं तत्थ । आगम्म पुच्छइ इमो जा सा सा सत्ति वयणेणं ॥ १०५ ॥ एवं भणिए पहुणा संवेगं तियमागया परिसा ।
हद्धी मोहवियारी कहे विडंवरइ भवे भविणो ? ॥ १०६ ॥ सो पघइओ भयवंतपायमूले अणाडलो मणसा । संबुद्धा बुद्धि-
धणा वहवे अन्नेवि भघजिया ॥ १०७ ॥ देवी मिगावईवि य वंदित्ता एवमाह जं नवरं । पुच्छामि अंधंतिनिधं तुब्भंते
छेमि तो दिक्खं ॥ १०८ ॥ जा पुच्छइ पजोयं मग्गम्मि सभाइ तीइ मईए । तक्खणकिसाणुराओ सो लजापरवसो
जाओ ॥ १०९ ॥ न तरइ तं वारेइं विसज्जिया तेण सा तओ कुमरं । निक्खेवयनिक्खत्तं काऊण वयं पवजेति ॥ ११० ॥
अंगारवईपमुहाड अट्टेवीउ तस्सवि निवस्स । सहिया मिगावईए तम्मी समयम्मि पघइया ॥ १११ ॥ चोराण य पंच
सया तेणं गंतूण ताइ पछीए । संबोहिया, मिगावई अज्जा सा चंदणजाए ॥ ११२ ॥ उवणीया जयगुरुणा साहुसमाया-
एपरिणई जाया । अह अन्नम्मि विहारे रविसस्तिणो नियमिमाणेसु ॥ ११३ ॥ एसुं चिय आरुढा समागया वंदिइं भुव-
णनाइं । अवरण्हकालसमए अज्जाओवि हु समग्गाओ ॥ ११४ ॥ नायनियट्टणसमया सेसज्जाओ समागया वसहिं । अज्जा

ततो राजोपालम्भभीरुणा उपाध्यायेन 'वदृक्खेडेणमक्खरालिहणंति' वृत्तानां खटिकामयगोलकानां खेलनं क्रीडनं तैः सह कृतम् । तेन चाक्षरपातानुरूपतद्गोलकप्रतिबिम्बद्वारेणाक्षराणामकारादीनामालेखनं कारितास्ते, ते हि यदा शिक्ष्यमाणा अपि न शिक्षामाद्रियन्ते तत उपाध्यायेन तत्क्रीडनकमेवानुवर्त्तमानेन तथा गोलकपातं शिक्षितं यथा भूमावक्षराणि समुत्पन्नानीति । यद्वा 'पिट्टिमि'ति भूर्यपृष्ठादौ लिखितानामक्षराणां यद्वाचनं तद् वैनयिकी बुद्धिः । तथाक्षरविंद्धारिच्युतज्ञानं अक्षरस्य वर्णरूपस्य विन्दोः प्रसिद्धस्यैवादिशब्दान्मात्रायाः पदादेश्च च्युतस्य पत्रादघलिखितस्य यज्ज्ञानं तदपि वैनयिकी । तत्राक्षरस्य च्युतं यथा;—“गोमायोर्वदरैः पक्वैर्यः प्रदो विधीयते । स तस्य स्वर्गलभेऽपि मन्ये न स्यात् । हिमर्त्तावी हते को न कवलं कदाचन ॥ १ ॥” विन्दुच्युतं यथा;—“सोष्माणं कोमलं नव्यं जनः शीतनिपीडितः ।

हिमर्त्तावी हते को न कवलं कदाचन ॥ १ ॥” विन्दुच्युतं यथा;—“सोष्माणं कोमलं नव्यं जनः शीतनिपीडितः ।

मार्गमाश्रितः? ॥ १ ॥” इति ॥ ९ ॥

गणिष् य अंकणासो अण्णे उ सुवण्णजायणं दंडे । आयव्वयचिंता तह अण्णे उ हियायरियसंखा ॥१०॥

गणिते चेति द्वारपरामर्शः इह च चत्वार्युदाहरणानि, तद्यथा—अङ्कनाशः (१), सुवर्णयाचनं (२), आयव्वयचिन्ता (३), हृता भौताचार्याश्चेति (४). तत्राङ्कनाशः संपन्नः पुनर्लब्धः सञ्ज्ञातम्;—द्यूतकाराणां द्यूतं रममाणानां तल्लेख्यकं च कुर्वतां यदा कुतोऽपि दुष्प्रयोगात् कस्यचिदङ्कस्य नाशो भवति तदा प्रस्तुतबुद्धिवशेन तेषां पुनरप्यसाबुन्मीलतीति अन्ये तु ब्रुवते—सुवर्णयाचनं चामीकरप्रार्थनं दण्डे राजसंवन्धनि सर्वनगरसाधारणे पतिते सति ज्ञातम्;—किल कचिन्नगरे केनचिन्नरनाथेन दण्डः पातितः, कारणिकैश्च चिन्तितं, मा लोक उद्विजतामिति व्युत्पत्त्यासौ ग्राह्यः ततो भणिता

गम्यते केनेत्याह—‘गंडाईष्टेयभेषणया’ इति गण्डादिच्छेदभेदेनेन गण्डादीनामिधुयष्टिकलापरूपाणामादिशब्दाद्धिभाण्टस्य च यथाक्रममुपयथस्ताच्च च्छेदेन भेदेनेन च प्रतिपक्षप्रहितप्रधानपुरुषस्य मतिमोहसंपादकेनोपन्यस्तेनेति यक्षप्रयुक्तिः गुरप्रिययक्षयार्त्ता उकलक्षणं ज्ञातम् । कथमित्याह—‘किञ्चपओय अहवा सरावग्मि’त्ति—कृत्याया नागरिकलोकक्षयलक्षणायाः प्रयोग उपनमनोपायव्यापाररूपः अथवा यदिवा, क्व सतीत्याह—शरावे महकं उपलक्षणत्वात् कलशकूचिकावर्णिकादौ च प्रत्यग्रे चित्रकरदारकेण यो महकादौ नूतने विहिते सति यक्षोपशमनोपाय उपलब्धः स चात्र ज्ञातमिति भावः । अत्र चार्थशास्त्रत्वभावनैयम्;—परो ह्यरशीभूतः सामादिभिर्नातिभेदैः सम्यक्प्रयुक्तैर्महीतव्यः, यथा—‘अधीव्व पुत्रक! प्रातर्दास्यामि तत्र मोदकान् । तान् धान्यसै प्रदास्यामि कर्णावुत्पाटयामि ते ॥ १ ॥ इति । साम च चित्रकरदारकप्रयुक्तो विनय इति ॥ ८ ॥

लेहे लिवीविहाणं बट्टक्खेठुणमक्खरालिहणं । पिट्टिम्मि लिहियवायण मक्खरविंदाइ चुयणाणं ॥ ९ ॥
 लेह इति द्वारोपक्षेपः । तत्र लिपिविधानं लिपिभेदो ज्ञातम् । तच्चाष्टादशधा;—“हंसलिपी भूयलिपी जक्खी तह खरखीय बोद्धया । उट्ठी जवणि फुडुकी कीडी ददिडी य सिंधविया ॥१॥ मालविणी नद्धि नागरि लाडलिपी पारसी य बोद्धया । तह अनिमित्ताणेया चाणकी मूलेद्वी य ॥२॥ तदेरप्रसिद्धाश्चैताः । तत्र किल केनचिद्राज्ञा कस्यचिदुपाध्यायस्य निजपुत्रा लिपिनिहणार्थं समर्पिताः ते च दुर्लेखिततया आत्मानं नियन्व्य न शिक्षितुमुत्सहन्ते, अपि तु क्रीडन्त्येव ।

दिष्टखातप्रमाणरूपाराधनेऽपि खातकानां यदा जलं न प्रवर्त्तते तदा तुल्ये खातप्रमाणसदृशे भागे तत्रापि तस्मिन्नेव कूपे तिर्यग्वायव्यदक्षिणादिरूपे आहननं पाणिप्रहारादिना ताडनं कृतम् । अयमत्र भावः—कश्चित् कैश्चिद् ग्रामेयकादिभि-
 रतीवस्वादुजलात्थिभिरनन्योपायं जलमवबुध्यमानैः कश्चित् कूपकारस्तथाविधाञ्जनवशेन भूमिगतानि जलान्यवलोकमानः
 पृष्टः—‘किमस्यां भुवि जलमस्ति नवा?’ इति । उक्तं च तेन—‘निश्चितमस्ति’ । तर्हि कियत्प्रमाणे खाते सति तदभिव्य-
 किमायास्यतीति? स प्राह—‘पुरुषदशादौ । प्रारब्धश्च तैः कूपः खनितुम् । संपादितं चोक्तप्रमाणं खातम्, तथापि जला-
 नामनागमने निवेदितमस्य किं जलं नोद्गच्छतीति? तेनापि स्वाञ्जनावन्ध्यरूपतामवगम्य भणितम्;—‘खातप्रमाणसं-
 मितं वामं दक्षिणं वा कूपभागं पाण्यार्थादिना ग्रहतं कुरुत’ । विहितं च तथैव तैः । उद्घटितं च विपुलं जलमिति ।
 अन्ये ब्रुवते इत्युत्तरेण योगः । एवमेवाञ्जनवशेन भूमिगतानि विधानानि कश्चित् पश्यन् केनापि पृष्टः—‘किमस्मदीयं
 निधानमत्रास्ति न वा?’ इति । अस्ति चेत्, कियन्त्यां भुवि? । ततस्तेनापि कूपे भूविवररूपे प्राग्वत् खानिते ‘निहाणसंप-
 नुवायमो’ इति निधानसंपत्तेरुपायो हेतुर्वाप्तस्य दक्षिणस्य वा पार्श्वस्य आघातरूपस्तदादिष्टेनैव प्रवर्त्तितः । लब्धं च नि-
 धानमिति एतत्त्विदं पुनः ॥ ११ ॥

आसे रविस्वयधूया धम्मोवलरुखधीरजायणया । अण्णे कुमारगहणे लक्खणजुयगहणमाहंसु ॥ १२ ॥

इह अस्थि समुद्भूते पारसकूलं जणाणुकूलगुणं । एगो अस्साहिवई तत्थासि विसालविहवजुओ ॥ १ ॥ अह अन्नया
 हयाणं एगो कुलदारओ कओ रक्खो । अइत्तिउणविणयसंपाडणेण आणंदिओ तेण ॥ २ ॥ तस्स य धूया अइरूवमण-

नागरिकालैः परिमितकालव्यवधानेन सुवर्णं द्विगुणत्रिगुणादिलाभमुत्प्रेक्षमाणैर्यथा;—“दण्डमूल्यप्रमाणं भवतां विभज्य सुवर्णं राज्ञो दातुमुचितं, स्वल्पकालादेव तच्च तत्तुल्यरूपमेव द्रव्यं यथा हस्ते भवतां चटिष्यते तथा विधास्यते, न कश्चिदसंतोषो विधेयः” । दसं च ततैः कालान्तरे च महर्घोभूतं विक्रीय कारणिकैस्तद्द्विगुणादिलाभो राजभाण्डागारे निक्षिप्तः, मूलधनं च तेषामेव समर्थितमिति । अन्ये त्विरयुनुवर्त्तते;—राज्यचिन्तकानां कुटुम्बचिन्तकानां च प्रस्तुतबुद्धिप्रधानानां पुरुषाणां राज्येषु कुटुम्बेषु च आयस्यार्पूर्वधनलाभलक्षणस्य व्ययस्य च लब्धधनविनियोगरूपस्य या चिन्ता सा ज्ञातम् । तथेति ज्ञातान्तरसमुच्चयार्थः । मल्लिमन्तो हि तान्नालुकायदायव्यययोः प्रयत्नन्ते;—तथाहि—तास्नालुका घृतजलादिमुक्तलेन मुखेन गृह्णाति, व्ययं चातिसंकीर्णमुखेन नालकेन करोति, यतो बहुव्ययकालोऽल्पश्चायकालः, इतीत्यमेव व्यवहरतां सांगत्यमुत्पद्यते इति । अन्ये तु हृतभौताचार्यसंख्या प्रस्तुतबुद्धिविषयतया वर्त्तते इति व्याख्यान्ति; यथा—केनचित्कुपादुना केचिन्नौताचार्याः कांचिन्नभौरजलां सरितमुत्तरन्तो जलपूरेण ह्रियमाणाः समुचारिताः । तेषां च प्रागेव समवधारितदशादिप्रमाणं स्वसंख्यानां समकालमेव जडत्वेनात्मानं विमुच्य परिगणयितुमारब्धानां यदा प्राङ्कृतंसख्या न पूर्यते तदा सविपादमुखास्ते विलपितुमारब्धाः; यथा—एकोऽस्मासु नदीपूरेण हृत इति । भणिताश्च ते संप्रति समीपवर्त्तिना केनचित्, यथा—भो भवतामात्मा विस्मृतो यदेवं गणनमारब्धमिति ॥ १० ॥

कूवे सिराइयाणं तुळे तत्थवि तिरिच्छमाहणं । अण्णे णिहाणसंपत्तुवायसोविति एयं तु ॥ ३१ ॥

कूप इति द्वारपरामर्शः । शिराया जलोद्गमप्रवाहरूपाया ज्ञानमयगमः कथमित्याह—भूमिमध्यगततथाविधकूपकारा-

हरिणा जह कज्जसमरथओ इमो न इमे । अन्नोसिंपि बहणं इमेसिं संपायगो होही ॥ १९ ॥ अस्सवइणो इरिस्स य पट्थु-
यबुद्धीइ विलसियं एयं । जं सो धरजामाया अरसो य वसित्तणं नीओ ॥ २० ॥ इति ।

अथ गाथाधारार्थः अथ इति द्वारपरामर्शः 'रक्खियं'ति—रक्षकोऽश्वरधावान् दारकः 'धूयं'ति—बुहिता चाश्वपतेरेव
तलेरितेन च तेन 'धम्मोवल'ति—धर्मोपलैः कुतपमध्यक्षिप्तपाषाणराण्डरूपैर्वृक्षान्मुक्तैः 'धीरं'ति—धीरयोस्त्रलथोस्तुरङ्ग-
योर्वेतनदानकाले 'जायणया' इति याचनं कृतम् । शेषस्तु प्रपंच उक्त एव । अन्ये 'कुमारगहण' इति कुमारैः ग्राम्यादिभिः
स्थूलाश्वग्रहणे सति विष्णुना यल्लक्षणयुतस्याश्वस्य दुर्बलस्यापि ग्रहणं कृतम्, तदाहुइद्वान्ततयेति ॥ १२ ॥

गहभतरुणो राया तप्पिय बुड्ढाणऽदंसणं कडगे । पिइभत्तणयण वसणे तिसाइ खरमुयणसिरसलिलं ? इ
गर्दभ इति द्वारपरामर्शः । इह तरुणः कश्चिद्राजा 'तप्पिय'ति—ते तरुणाः प्रिया'यस्य स तप्पियः । अन्यदा चासौ
विजययात्रायां प्रचलितः । भणितश्च तेन सर्वोऽपि लोकः, यथा—'बुड्ढाणदंसणं कडगे' इति मदीयकटकके यथा वृद्धाना-
मदर्शनं भवति तथा भवद्भिः कर्त्तव्यं—बुद्धः कोऽपि नानेतव्यो मदीयकटकके इति भावः । तथेति प्रतिपन्नं च तैः ।
गतश्च सपरिवारोऽसौ विजययात्रायाम् 'पिइभत्तणयण'ति—पितृभक्तेन चैकेन कटक्यासिना नरेण पितुर्गुप्तस्य नयनं कृतं
कटकके 'वसणे तिसाइ' इति । अन्यदा च तथाविधविजलकान्तारान्तर्गतस्य सैन्यस्य दिनप्रहरद्वयसमये तृपः संबन्धिनो व्य-
सने आपतिते सति राजा तांस्तरुणान् प्रपच्छ, यथा—आकर्षयत भोः केनाणुपायेन सजलां भुवमद्यगम्य जलमिति । ते
च तरुणत्वेनापरिणतबुद्धयो न जानन्ति तदुपायम् । ततो वृद्धगवेपणा कृता । नोपलब्धश्च केनापि कोऽपि । ततः पटह-

दृश तस्मिं रायमणुपत्ता । पभणैइ जया तुह देइ वेयणं एस मे ताओ ॥ ३ ॥ तइया तुमं विमग्गसु तुरयं काइं परिवस-
 मइनिउणं । कहिओ य एयुयाओ वीसत्थेसुं तुरंगेसु ॥ ४ ॥ जो तुरओ संतासं नो वचइ तत्थ तं विमग्गेसु । तेणावि
 पडिमुयं तीइ वयणमाणंदियमणेण ॥ ५ ॥ वेयणदाणावसरे सुयिंयि परिवसिए दुवे तुरए । सो मग्गइ तो भासइ अस्ता-
 दियेइयि सपणयं ॥ ६ ॥ एएसिं अस्साणं मग्गं एए तुरंगमा लट्ठा । ता जइ एए गिहूसि ता सपे किं न गिहूसि ? ॥ ७ ॥
 सो भणइ न सपेहिं पओयणं मग्गं, चिंतियं ताहे । अस्साहियेण जह एस दारओ लक्खणनिहाणं ॥ ८ ॥ कहमग्गइ
 एएसिं असेसु इमसस वीसमइ दिट्ठी । ता नियधूयादाणेण गेहजामाउओ कज्जो ॥ ९ ॥ कहियं नियभज्जाए सा नेच्छइ तो
 भणार हे मुद्धे ! लक्खणसुत्तो एसो होही मे गेहबुइडिकरो ॥ १० ॥ सुण एत्थसुदाहरणं जह बट्टइ एत्थ दारगो
 कोरि । नियधुया माउलगेण तस्स दिन्ना परं गेहे ॥ ११ ॥ न करेइ किपि कम्मं अडवीइ गओ विरत्तओ एइ । खिं-
 सिज्जइ भज्जाए तमकिंचिकरो कहे होसि ? ॥ १२ ॥ छट्ठे मासे लद्धं तं दारु सलक्खणं हवइ जत्थ । दमसयसहरससमुद्धो
 सुद्धयो पट्ठिओ य सो विहिणा ॥ १३ ॥ एगरस धन्नवणिजो दिन्नो लद्धं जहिच्चियं मुद्धं । तस्स गिहे तेजेमा जाया
 तरग्गणुभायाओ ॥ १४ ॥ एवं लक्खणसुत्ते गिहे पविट्ठिमि बट्टइइ कुटुंबं । दिन्ना नियया धूया लक्खणसुत्तसु तस्स
 तओ ॥ १५ ॥ अहवा चारवईए पुरीए कण्हमि रत्थमणुपत्ते, । कइयायि अस्सवाणियहरथाओ किणिउमाढत्ता—॥ १६ ॥
 हरिणा कुमरेहिं तहा तुरया, सुमरेहिं तत्थ पूउत्तणू । एए किल यत्थंतो कळिउणंगीकया ते उ ॥ १७ ॥ कण्हेणेगो
 अइदुव्वलोपि गहिओ सलक्खणो काइं । तो ते वं हसमाणा भणंति कहमेरित्तो गहिओ ? ॥ १८ ॥ पट्ठिभणियं अह

मरहट्टयमंडलस्मि गहिरे वणंतरे तत्थ । संजाया वद्धठिई हिमगिरिरण्णे मंडंद्य ॥ १० ॥ फलकुहकंदभोयणरयाण निन्द-
 रजलं पियंताणं । चिंतंताणं सहलत्तमप्पणो जणगविणयाओ ॥ ११ ॥ परउवयारे चित्ते तथा तथा निचमायरंताण ।
 सीयाविहियसरीरट्ठिईण संतुट्ठचित्ताण ॥ १२ ॥ वचंति वासरा ताण जाव, लंकाहिणेण तो नायं । पुत्तिपि य सीयाए
 आरूढदढाणुराएण ॥ १३ ॥ जह रामो जणगनिवंगयाइ जुत्तो वणम्मि परियसइ । पारब्धो तगगहणोवाओ छलचारिणा
 तेण ॥ १४ ॥ कत्थइ समए अइवाउलाण तेणेव तेसि विहियाण । पुक्कगण्णं सा रावणेण लंकाउरिं नीया ॥ १५ ॥
 नियठाणमागया जाता ते सीयं कहिवि न नियंति । सबत्तवंचिया इय सोगं च पराभवं च गया ॥ १६ ॥ सुगवीवसद्धा-
 एहिं हणुवंतचरोवलद्धजुत्तंते । गंतुं लंकानयरिं संबंधवो रावणो निहओ ॥ १७ ॥ उवलद्धा जणगमुया तिल्लुनमित्तं
 अखंडियायारा । चोइसवरिसाणंते समुवज्जियपोढजनपत्तरा ॥ १८ ॥ उज्झाउरिं च पत्ता परलोगगएण चिरहिवं
 पिउणा । भरहेणं निरवज्जं परिचिंतियरज्जकज्जं ते ॥ १९ ॥ जाओ रज्जभिसेओ लस्सणकुमरस्स रामणुत्ताए । रज्जमु-
 हसणुरयाणं जा जंति दिणा सुहमणाण ॥ २० ॥ अलिण्ण य तान्हे लोएण जणगतयाए । आरोविओ
 महंतो सीलक्खलणाकओ अयसो ॥ २१ ॥ जहा-परमहिया लोलमणे सद्यथेमुवि विरुद्धसंचारे । कइ रावणम्मि तग्गि-
 हगयाइ सुइसीलमेयाए ? ॥ २२ ॥ निजजायासुइभावं रामो जाणंतओवि जणवाया । किंचि अवज्जं दंसेइ सा गया वहु
 तओ सोगं ॥ २३ ॥ अंतेउरमज्जगया अहत्तया मच्छरं वहंतीए । होइ त्ताए सारो इय चिंतंतीए सवत्तीए
 ॥ २४ ॥ भणिया हले ! स रावणराया त्वेण विजियतेलोको । इय वट्टइ जणवाओ ता लिह्लु स केरिसो आसि

प्रयादनपुरसरं समुद्रोपणा कारिता, यथा—आगत्य कोऽपि वृद्धः कथयत्तुपायम् । ततस्तेनानीतजनेकेन द्युतः । आनी-
तश्च तत्र पिता । तेनापि कथितं, यथा—‘खरमुयण’सि खरान् मुद्यताटवीमध्ये यत्र च ते वरिसद्वनं कुर्वन्ति तत्र ‘सिर’सि
सिराः प्रतीतरूपा एव संभवन्ति । कृतं च तथैव । तदनु सलिलमुपलब्धमिति । अन्ये तु व्याख्यान्ति—ते गर्दभास्त्वाच-
दुत्सिद्धनं कुर्वन्तो गता यावन्नीरपरिपूर्णं सरः संप्राप्तमिति ॥ १३ ॥

लवखणरामे देवीहरणे सोगम्नि आलिहे चलणा । उवरिं ण दिट्ठजोगो अरिहत्तासासणे चेव ॥ १४ ॥

ओम्नावरीइ दसरहराया रघुवंसनंदणो आसि । अचच्युनियचरणावज्जियसुरखयरपह् ॥ १ ॥ तस्संतैवरसारा तिण्णि
अभविंसु पिययमा रग्मा । कोसळा य सुमिन्ता तहायरा केक्कई नाम ॥ २ ॥ जाया तिण्णि पहाणा ताधिं पुत्ता कमेण ते
एए । सिरिमं रामो तह लवखणो य भरहो य नयनिवणा ॥ ३ ॥ तो दसरहराया केक्कईइ कइयायि तोसिओ
संतो । देइ वरं, तीएयि य समए मग्गिस्समिइ भणिओ ॥ ४ ॥ वयपरिणामे किल दसरहेण रामो प्रयग्गि निययग्गि ।
आदत्तो ठावेवं तओ वरो मग्गिओ तीए ॥ ५ ॥ जह भरहो मग्गि सुओ कीरड राया, विलखओ जाओ । राया, वि-
न्नायमिणं रामेणं विणयरामेणं ॥ ६ ॥ पायप्पणामपुवं जणं विन्नवइ ताय सच्चगिरो, । तं होसु, वणविदारं काहमदं
लवखणसहाओ ॥ ७ ॥ सुयवच्छोवि राया अण्णमुधायं मणे अलभमाणो । अण्णमन्नइ सुयचिरहे सुन्नं मन्नंतओ पुहवि
॥ ८ ॥ चळिया देवि कुमारा सीयासहिया दिसाइ जग्माए । अइगरुयं रणरणयं जणयंता सवलनयरीए ॥ ९ ॥ पत्ता

स्थानात् कैश्चिज्ज्ञानिनात्मानं मन्यमानैरुण्डराजपरिपत्परीक्षार्थं 'गूढं' इति गूढाग्रं सूत्रम्, 'समदंड' इति समः समवृत्तो मूले उपरि च दण्डकः, मदनवृत्तश्च मदनलेपोपलिप्तवृत्तसमुद्भक्तश्च प्रेषित इति । दर्शितानि च तानि तथाविधकोविदानाम् । ततः पादलिप्ताचार्यस्य तत्र पर्यायात् कृतविहारस्य दर्शितानि राजकुलगतस्य ततः 'पालित्त' इति पादलिप्ताचार्येण 'मयणगालण' इति मदनगालना गूढसूत्रे उष्णोदकेन कृता । ततः सूत्राग्रमुन्मीलितम् । 'लक्ष्मीतर' इति यष्टेर्नदीजले प्रवहति तारणं कृतं तत्र यो भागो गुरुरत्र एव बहु वृडति स मूलमिति ज्ञातम् । मदनवृत्तगोलकश्चात्युष्णे जले निक्षिप्य मदनगालनेन व्यक्तीभूतद्वारदेशः समुद्धाटितः स्वयं च 'लाबुसिधणया' इति अच्छिद्रं महाप्रमाणमेकमलाबु गृहीत्वा सूक्ष्मं च राजिरेखामुत्पाद्य मध्ये रत्ननिक्षेपः कृतः ततो जैनशास्त्रप्रसिद्धचोरसेवन्या स्यूता भणिताश्च ते, यथा—'एतदलाबु अविदारयद्भिः रत्नग्रहः कार्यः' । न शकितश्च तैः सोऽर्थः संपादयितुं प्रस्तुतबुद्धिविकलैरिति ॥ १५ ॥

अगए विसकर जवमेत्त वेज सयवेह हत्थिवीमंसा । मंतिपडिवक्खअगए दिट्ठे पच्छा पउत्ती उ ॥ १६ ॥

अगद इति द्वारपरामर्शः । कश्चिद्राजा निजपुरोपरोधकारि परवलं स्वदेशान्तः प्राप्तं श्रुत्वान्योपायेन तन्निग्रहमनीक्षमाणस्तदागममार्गजलानि विषेण भावयितुमिच्छुः सर्वत्र नगरे, 'विसकर' इति विपकरं पातितवान् यथा—पञ्चपलकादिप्रमाणं सर्वेणापि मम भाण्डागारे विपमुपढोकनीयम् । 'जवमित्त' इति यत्रमात्रं 'विज' इति कश्चिद्द्वैद्यो विपमानीतवान् । कुपितश्च राजा—'किं त्वमेवं मदान्नाभङ्गकारी संवृत्तः?' इति । स त्वाह—'तुच्छस्याप्यस्य देव ! 'सयवेह' इति शतवेधः आत्मनः सकाशात्, उपलक्षणत्वात् सहस्रादिगुणवस्त्वन्तरस्य च वेधः आत्मना परिणमयितुं शक्तिः समस्ति । ततो

॥ २५ ॥ निययाणुमाणकल्पियपरासओ सवहा जणो सवो । नीयाण नाऽखलो ना महाणुभावो महंताण ॥ २६ ॥
 इय मग्गमणुसंतीइ तीइ ल्हियं पयाण पडिविं । उवरिं मए न व्हिओ अबो न जाणे किमागारो ?
 ॥ २७ ॥ तं पडिवियं संगोविऱ्ण रामस्स देसियं तीए । अज्जवि इमा न तं पइ पडिवंधं मुयइ इह पेच्छ ॥ २८ ॥
 सीयाऽवरिं रामस्स विप्पियं लीइ संजणंतीए । किठ पेणइया वुद्धि तेणोयाएण सच्चविया ॥ २९ ॥ एवं रामा-
 यणसंकहाइ अइवियरेण पन्नत्तं । तो तत्तो विन्नेयं तयरिथणा सोवओगेण ॥ ३० ॥ इति । अथ गाथाधरार्थः—लक्ष-
 दर्शनाङ्कनयोरिति यत्पनात् लक्ष्यतः पश्यतो रामस्य सीताल्लिखितचतनप्रतिविम्बं यत् सपत्न्या प्रयोजनं कृतं ताऽक्षण-
 मिलुष्यते । तत्र च रामे इति रामदेवः, तस्य च देवी सीता हरणे तस्या रावणेनापहरणे कृते प्रत्यागमने च लोकाप-
 यादमयेन रामेणापशायां कृतायां श्लोके च संपन्ने कदाचित् सपत्नी प्रयुक्ता सीता, 'आलिहे' इति—आलिखितवती
 धरणी रावणसंबन्धिनी वपरि पादप्रदेशादूर्ध्वं न दृष्टो मयाऽसत्तिलयोगो लेखनस्य सीतया कृतः । ततः सपत्न्या
 लक्ष्यच्छिद्रया 'अरिधत्तासासणे चैव'ति—अर्धिताया अर्धित्यस्य शासना कथना, चः समुच्चये, एवं पादलेखदृशनेन्या-
 येन कृता । अत्र च अर्धिताशासने व्याख्यातेऽपि अरिधत्तासासणे इति यः पाठः स प्राकृतलक्षणवशात् तच्चेदं—“नीया
 धोयमभूया य जगनिया दोवि विंदुग्भावा । अर्थं वदंति तं चिय जो एसिं पुवनिदिदो ॥ ३ ॥” २४ ॥

गंदी सुरेह गूढं सुतं समदंड मयणवदो य । पालित मयणगालण लट्टीतर लाडुसिषणया ॥ ३५ ॥
 प्रन्यिरिति द्वारम् । सचात्र गूढाप्रपूत्रपिण्डलक्षणो प्राह्यः, तत्र पाडलिपुत्रे नगरे मरुण्डो नाम राजा तस्य कुतोऽपि

अणदिणे रायपुरो वररुइणा गार्हियं नियं कवं । पासट्टिओ अमच्चो भणाइ अवो ! सुपडियं ति ॥ १० ॥ तो अट्ट-
 सथंरन्ना दीनाराणं दवावियं तस्स । जाया पइदिवसं चिय एत्तियमित्ता य से वित्ती ॥ ११ ॥ अत्थक्खयं पलोइय भणिय-
 ममच्चणे देव ? किम्मिस्स । देहिति तेण बुत्तं सलाहिओ जं तए एत्तो ॥ १२ ॥ भणियममच्चणे मए अविणट्ठं पढइ
 पुबकवंति, सलहियमेयस्स तओ रत्ता पुट्ठो कहं एवं ॥ १३ ॥ तेणं भणियं मज्झं धूयावि पढंति पढइ जं एत्तो । उचि-
 यसमए य पत्तो पढणत्थं सो निवस्संते ॥ १४ ॥ जवणियअंतरियाए धरिया मंत्तिस्स सत्त धूयाओ । जक्खाइ पढमवा-
 राइ अहिगयं से पढंतस्स ॥ १५ ॥ तो तीए नरवइणो पुरओ अविणट्टमुचरंतीए । वाराहिं दोहिं अहियं वीआए तीइ
 बुत्तम्मि ॥ १६ ॥ तइयाए वाराए तइयाए अहिगयं च बुत्तं च । एवं वाराबुइडीइ सेसगाहिंपि उवलद्धं ॥ १७ ॥ तो
 कुविएणं रत्ता दुवारमवि वारियं वररुइस्स । पच्चा सो गंगाए जंतपओगेण दीणारे ॥ १८ ॥ ठविऊण लेइ भणइ य
 थुइतुइहा देइ मज्झ गंगत्ति । कालंतरेण रत्ता सोअं सिट्ठं अमच्चस्स ॥ १९ ॥ तेणं भणियं जइ मह पुरो इमा देइ ता वरं देव ! ।
 वच्चाओ य पभाए गंगाए पडिसुयं रत्ता ॥ २० ॥ अह मंतिणा वियाले पच्चइओ नियनरो समाइट्ठो । गंगाए पच्छओ
 अच्छु जं वररुई सलिले ॥ २१ ॥ किंपुण ठवेइ तं गिण्हऊण मह भइ ! उवणमेज्जासि । गंतूण नरेण तओ आणीया
 दम्मपोट्टलिया ॥ २२ गोसम्मि गओ नंदो मंतीइ पलोइओ थुणंतो सो । गंगजलम्मि निबुट्ठो थुइअवसाणे य तं जंतं
 ॥ २३ ॥ करचरणेहिं सुचिरंपि घट्टियं जाव वियइ न किंपि । अच्चंतविलक्खत्तणमणुपत्तो वररुई ताव ॥ २४ ॥ पाय-
 डिया सयडालेण राइणो सा य दम्मपोट्टलिया । हसिओ सो राइणा सो कुविओ मंत्तिस्स उवरि तओ ॥ २५ ॥

‘दृथिवीभंस’त्ति—दृस्तिनि धीणायुषि पुच्छैकयालोत्पाटनं कृत्वा तस्मिन्नियोजनेन विमर्शः कृतः । लग्नं च तद्विषं क्रमेण हस्तिनमभिमयितुम् । मन्त्रिणा चोक्तम्;—‘प्रतिपक्षोऽगदः एतस्य निवर्त्तकमौषधं किं किञ्चिदस्ति न वा?’ इति । अस्ति चेत्, प्रयुज् । प्रयुक्तं च । ततो यावद्वियेणाभिभूयते तावत् पश्चात्प्रयुक्तैर्नौपधेन प्रगुणीक्रियते । एवं दृष्टे विप-
सामर्थ्ये पश्चान्मन्त्रिणा प्रयुक्तिस्तु प्रयोगः पुनर्व्यापारणलक्षणः कृतः । अत्र च वैनयिकी बुद्धिर्यन्मन्त्रिणा दृष्टसामर्थ्यं विषं व्यापारितमिति ॥ १६ ॥

गणिया रहिष् एकं सुकोस सद्दिति थूलमद्गुणे । रहिष्ण अंचलुंवी सिद्धत्थगणद्दुक्करया ॥ १७ ॥

इह नयमनंदकाळे कष्णवंसग्मि आसि सुपसिद्धो । सयसंखावचत्तणगुणाउ सयडालगो मंती ॥ १ ॥ तत्स पहा-
णकलत्तग्मि दुण्णिजाया सुया सुयवरिद्धा । मिरियूलभद्दनामो पढमो वीओ य सिरिउ त्ति ॥ २ ॥ जक्खा य जक्ख-
दिजा भूया तद्द भूयदिग्गया नाम । सेणा वेणा रेणा तद्द सत्त इमाउ धूयाओ ॥ ३ ॥ एया कमेण इंग-दो-तिगाहिं वाराहिं
सुणियग्दणसहा । जिणययगरत्तचित्तो एणंतेणव सद्दुलो ॥ ४ ॥ तत्थत्थि यरुई नाम माहणो सयलविप्पकुळेकेऊ ।
अद्दुसएण सिळोगाण नंदसुमचरइ सो निच्चं ॥ ५ ॥ राया सगडालमुहं पासइ मिच्छत्तमिय मुणंतो सो । जा न पसंसइ
एत्तो वि तत्स न पसन्नओ होइ ॥ ६ ॥ तत्तमजाए सेवापरायणो सो तओ द्दं जाओ । भणिओ तीइ किमत्थं तमेय-
माराहिसि ममंति ? ॥ ७ ॥ परिकहिए सबभारे तद्द काहं जद्द पसंसए एत्तो । इय पडिबज्जिय तीए भणिओ भचा
किमत्थं वं ॥ ८ ॥ न पसंससि यरुईक्कयमाह एत्तोवि मिच्छमिय काउं । अइनिच्चं धुयरुद्धो महिलाए कारिओ करणिं ॥ ९ ॥

॥ ४१ ॥ काऊण पंचमुद्धियलोयं सयमेव गहियमुणिवेसो । गंतूणं भणइ निवं इमं मए च्चितियं रायं ! ॥ ४२ ॥ उववू-
 हिओ निवेणं नीहरिओ मंदिराउ स महप्पा । गणियाइ गिहे जाहि ति पेहिओ राइणा जंतो ॥ ४३ ॥ दइठूण मयकलेव-
 रदुगंधपहेण वच्चमाणं तं । रत्ता नायं निविन्नकामभोगो धुवमिमो ति ॥ ४४ ॥ ठविओ पयम्मि सिरिओ इयरो संभूयविजय-
 पामूले । पवइओ अच्चुगं करेइ विविहं तवच्चरणं ॥ ४५ ॥ अहविहरंतो कइयावि पाडलीपुत्तमागओ एसो । संभूयविजय-
 गुरुणा सच्चिं सद्धम्मनिरयमणो ॥ ४६ ॥ पत्ते वासारत्ते तिण्णि मुणी तिब्बभवभउबिगा । गिण्हंति कमेणेए अभिगहे
 दुग्गहसरूवे ॥ ४७ ॥ एगो सीहगुहाए अन्नो दारुणविसाहिवसहीए । कूवफलयम्मि अन्नो चाउम्मसं कयाणसणा
 ॥ ४८ ॥ भयवं स थूलभदो कोसागेहम्मि अतवकम्मरओ । निवसिस्साम्मि स गुरुणा अहिगयसत्तेणऽणुत्ताओ ॥ ४९ ॥
 संपत्तो घरदारे तुठ्ठाए उट्टिऊण जह भगो । एसो परीसहेहिं भणाहि जं काहमेत्ताहे ॥ ५० ॥ पुव्वोवभुत्तरइमंदिरम्मि
 उज्जाणमञ्जयारम्मि । देसु निवासं, दिन्नो भुत्तो सबेहिंवि रसेहिं ॥ ५१ ॥ ण्हाणगुणसुइसररीरा सबालंकारभूसिया
 राओ । पत्ता दीवयहत्था कयत्थमप्पाणमिच्छंती ॥ ५२ ॥ चाडुपड्ड पारद्धा सा तं रमिउं न सक्किया जाव । तत्तो
 पसंतमोहा सुयधम्मा साविया जाया ॥ ५३ ॥ रायाभिओगविरहेण कोइ पुरिसो मए न रमियवो । इय सा अवंभ-
 विरती पडिवज्जइ वज्जियवियारा ॥ ५४ ॥ उवसमियसीहसप्पा चउमासोवासिया गुरुसयासे । कयकूवफलावासो तइओवि
 मुणी समायाओ ॥ ५५ ॥ अब्भुट्ठिया मणागं दुक्करकारीण सागयं तुव्वं । आभासिया कयाजा गुरुणा ता थूलभदोवि ॥ ५६ ॥
 गणियागिहम्मि पइवासरम्मि गिण्हिय मणुन्नमाहारं । भुंजंतो रम्मतणू समाहिगुणओ य संपन्नो ॥ ५७ ॥ अइदुक्करदुक्क-

आरज्जो छिद्दाइं पलोइवं अन्नया य सयडालो । वीवाहं काउमणो सिरियस्स नरिंदजोगाइं ॥ २६ ॥ विविहाइं आवहाइं
 पच्छणं कारवेइ पयं च । उवयरियाए कहियं वररुइणो मंतिदासीए ॥ २७ ॥ पावियछिद्देण तओ तेणं डिंभाणि सोयणे
 दावं । सिंगाडयतियचच्चरठाणेसुं पाढियाणि इमं ॥ २८ ॥ एउ लोउ न वियाणइ जं सगडालु करेसइ । नंदु राउ मारे-
 विणु सिरियउ रज्जि ठयेसइ” ॥ २९ ॥ सुणियं च इमं रण्णा चरोहिं पेहावियं च मंतिगिहं । दइइण कीरमाणाइं आव-
 हाइं पभूयाइं ॥ ३० ॥ सिट्टं रओ तेहिं कुवियो राया ठियो पराहुत्तो । सेवागयस्स चलणेसु निवडमाणस्स मंतिस्स
 ॥ ३१ ॥ कुवियंति निवं नाइं सयडालो मंदिरग्गि गंतूण । कहइ सिरियस्स पुत्तय । राया मारेइ सवाइं ॥ ३२ ॥ जइ
 न मारिस्सामि अहं ता रओ पायनिवडियं वच्छ । मं मारिज्जासि तुमं ठगिया सिरिएण ता सवणा ॥ ३३ ॥ सयडा-
 लेणं भणियं तालउडे भक्खियग्गि मइ पुवं । निवपायपडणकाले मारेज्जसु तं गयासंको ॥ ३४ ॥ सवविणासासंकि-
 यमणेण पडिसुयमिमं च सिरिएण । तहमेय पायपडियस्स सीसमेयस्स छिन्नंति ॥ ३५ ॥ हाहा अहो अकजंति जंपिरो
 उट्टियो य नंदनियो । भणियो सिरिएण तओदेच ! अलं वाउलत्तेण ॥ ३६ ॥ जो तुहं पडिकूलो तेणं पिउणावि नत्थि
 मे कज्जं । तो सो रण्णा बुत्तो पडिवज्जसु मंतिपयविं ति ॥ ३७ ॥ तेणं भणियं भाया जेहो मे पुलभदनामो ति । वार-
 समं से चरिसं कोसाइ गिहे वसंतस्स ॥ ३८ ॥ सद्दावियो थ रण्णा बुत्तो य भयाहि मंतिपयविं ति । तेणं भणियं
 चित्तेमि राइणा पेसियो ताहे ॥ ३९ ॥ सन्निहियअसोगवणे तत्थ य सो चित्तिउं समाढत्तो । परकज्जवावडाणं के भोगा किं
 च सोवखं ति ? ॥ ४० ॥ भोगेहिवि गंतवं नरएडवस्सं अलं तदेतेहिं । इय चित्तिरूण वेरगमुवगओ भयविरत्तमणो

॥ ४१ ॥ कारुण पंचमुद्रियलोकं सयमेव गहियमुणिवेसो । गंतूणं भणइ निवं इमं मए चित्तिय राय ! ॥ ४२ ॥ उववू-
 हिओ निवेणं नीहरिओ मंदिराउ स महप्पा । गणियाइ गिहे जाहि त्ति पेहिओ राइणा जंतो ॥ ४३ ॥ दइठूण मयकलेव-
 रदुगंधपहेण वच्चमाणं तं । रत्ता नायं निविन्नकामभोगो धुवम्मिमो त्ति ॥ ४४ ॥ ठविओ पयम्मि सिरिओ इयरो संभूयविजय-
 पामूले । पवइओ अच्चुगं करेइ विविहं तवच्चरणं ॥ ४५ ॥ अहविहरंतो कइयावि पाडलीपुत्तमागओ एसो । संभूयविजय-
 गुरुणा सद्धिं सद्धम्मनिरयमणो ॥ ४६ ॥ पत्ते वासारत्ते तिण्णि मुणी तिबभवभउधिग्गा । गिणहंति कमेणेए अभिग्गहे
 दुग्गहसरूवे ॥ ४७ ॥ एगो सीहगुहाए अन्नो दारुणविसाहिवसहीए । कूवफलयम्मि अन्नो चाज्जमासं कयाणसणा
 ॥ ४८ ॥ भयवं स थूलभदो कोसागेहम्मि अतवकम्मरओ । निवसिस्साम्मि स गुरुणा अहिगयसत्तेणऽणुत्ताओ ॥ ४९ ॥
 संपत्तो घरदारे तुष्ठाए उट्टिऊण जह भगो । एसो परीसहेहिं भणाहि जं काहमेत्ताहे ॥ ५० ॥ पुवोवमुत्तरइमंदिरम्मि
 उज्जाणमज्झयारम्मि । देसु निवासं, दिन्नो भुत्तो सबेहिंवि रसेहिं ॥ ५१ ॥ ण्हाणगुणसुइसररीरा सवालंकारभूसिया
 राओ । पत्ता दीवयहत्था कयत्थमप्पाणमिच्छंती ॥ ५२ ॥ चाडुपइ पारच्छा सा तं रमिउं न सक्किया जाव । तत्तो
 पसंतमोहा सुयधम्मा साविया जाया ॥ ५३ ॥ रायाभियोगविरहेण कोइ पुरिसो मए न रमियवो । इय सा अवंभ-
 विरती पडिवज्जइ वज्जियवियारा ॥ ५४ ॥ उवसमियसीहसप्पा चउमासोवासिया गुरुसयासे । कयकूवफलावासो तइओवि
 मुणी समायाओ ॥ ५५ ॥ अब्भुट्टिया मणागं दुक्करकारीण सागयं तुब्भं । आभासिया कयाजा गुरुणा ता थूलभदोवि ॥ ५६ ॥
 गणियागिहम्मि पइवासरम्मि गिण्हिय मणुत्तमाहारं । भुंजंतो रम्मतणू समाहिगुणओ य संपन्नो ॥ ५७ ॥ अइदुक्करदुक्क-

रकाररस अद्भुद्विऊण सप्यणयं । भणियं गुरुणा तव सागयं ति ते मच्छरं पत्ता ॥ ५८ ॥ तिन्निचि भणंति खमगा ।
 पेच्छह सूरी कहं इमं भणइ । एस अमचरस सुओ अतयोवि पसंसिओ एवं ॥ ५९ ॥ मणमज्झठवियरोसेण पाउसग्गी
 समागए दुइए । सीहगुहालमणेणं भणिओ सूरी अहं जामि ॥ ६० ॥ उवकोसाइ गिहग्गी कोसावेसाइ लहुगभइणीए ।
 तं वोहेमि किमूणो कोवि इहं थूलभदाओ ॥ ६१ ॥ उवउत्तेणं गुरुणा णायं पारं न पाविही एसो । पडिसिद्धो तहवि
 गओ तो मगियलद्धवसहीओ ॥ ६२ ॥ लग्गो वासारत्तं कावं सा भदिगा सुणइ धम्मं । अइफारसरीरा भूसिया य
 अविभूसिया येव ॥ ६३ ॥ सो मयणगोलगो इय जलणसमीये तओ पलयंतो । जाओ अईवदढभाववज्जिओ फुरिय-
 कामसरो ॥ ६४ ॥ वज्जियलज्जो अग्गोवणणओ मगिगं तओ लग्गो । निउणमईए तीए भणिओ किं देसि तं अग्गं ?
 ॥ ६५ ॥ सो भणइ नत्थि मे किंचि जेण णिगंथओ अहं भदे ! । तहवि य भणसु किमिच्छसि लक्खं, निसुयं च तेणेवं
 ॥ ६६ ॥ नेवालज्जणए जह रायाऽपुवस्स साहुणो देइ । कंवलरयणं सयसहरसमोल्लमेसो तहिं जाइ ॥ ६७ ॥ लद्धं तं तत्थ
 महापमाणवंसस्स नूमियं मज्झं । ठइयं छिद्दे जह तं न कोवि किंचिचि वियाणाइ ॥ ६८ ॥ नगिणप्पाओ जा एइ एकओ
 विरत्तमं अकुणमाणो । ता कथयि य एएसे सउणो वासइ जहा लक्खो ॥ ६९ ॥ एसो इहेत्ति सुत्तं चोरवई सउणरुयवि-
 यारं तु । जा पासइ ता पासइ एकं चिय इंतयं समणं ॥ ७० ॥ अबहीरियसउणरुओ जा चिद्दइ ता पुणोधि वाहरइ ।
 इत्थगओ सयसहसो एसो तुब्भं अइगओ त्ति ॥ ७१ ॥ संजायकोउणेणं भणिओ चोसहिधेण सो गंतुं । जं इत्थमत्थि
 वत्तं भयरहिओ तं कहेसु तुमं ॥ ७२ ॥ कहियं कंवलरयणं वंसंतो एत्थ अत्थि तो सुक्खो । आगंतुं गणियाए समप्पई

जाव ता तीए ॥ ७३ ॥ गिहखालम्मि निहित्तं निरिक्खमाणस्स तक्खणं तस्स । भणइ तओ कहमेयं रयणमिणं मइलियं
 तुमए ? ॥ ७४ ॥ मुद्धो सि तुमं सोयसि जमेयम्पाणगं न उण समण ! । एयाओवि विलीणं रयणसमो मं जमणु-
 सरसि ॥ ७५ ॥ अइनिष्पिवासमेसो तीए पडिचोइओ पडिनियत्तो । इच्छामो अणुसट्ठिं भणिय गओ गुरुसमीवम्मि
 ॥ ७६ ॥ अइदुक्करदुक्करकारगो त्ति एवं स थूलभइमुणी । चिरपरिचिया असद्धी सम्मं अहियासिया इमिणा ॥ ७७ ॥
 तुमए अदिइठ्ठोसा उवकोसा जाइया कयवया य । निव्वमच्छिओ पवन्नो पच्छित्तं चित्तसारंति ॥ ७८ ॥ कइयाइ नंद-
 रणणा दिन्ना तुट्ठेण नियगरहियस्स । कोसा सा पुण निच्चं पसंसए थूलभइमुणिं ॥ ७९ ॥ कह अन्नो तह इत्थीपरीसहं
 जिणइ जियमयणंपव्वमारो । जो न ममाओ तिल्लुसत्तिभागमित्तं पि संबुद्धो ॥ ८० ॥ संति च्चिय अच्छेरगकरा जणा
 भूरिणो इहं लोए । नहु थूलभइसरिसो भूओ होउ च्चिय कयाइ ॥ ८१ ॥ एवं तग्गुणर्गउरवखित्तमणा उवचरेइ तं न
 तहा । नियसोहग्गुप्पायणहेउं सा अन्नया नीया ॥ ८२ ॥ नियविन्नाणस्स य दंसणत्थमावाससोगवणियाए । आरोविय-
 धणुदंडो अंवगपिंडीइ कंडाणि ॥ ८३ ॥ अणुपुंखं लायंतो ता खिवइ जाव नियकरव्भासं । आणीया खिविज्जणं
 छिन्ना सा अब्बचंदेण ॥ ८४ ॥ सा भणइ सिक्खियस्सेह दुक्करं किं व पेच्छसिमं पि । नट्टविहिं तो सरिसवरासिद्धियसुइय-
 गोसु ॥ ८५ ॥ कयनट्टा हरिसमुही भणाइ भो ! कस्स मच्छरो गुणिसु ? । तं चिय मणे वहंती तह भणइ सुभासियं
 एयं ॥ ८६ ॥ न दुक्करं अंवयलुं वितोडणं न दुक्करं नच्चय सिक्खियाए । तं दुक्करं तं च महाणुभावं जं सो मुणी पमय-

वणम्मि वुत्थो ॥ ८७ ॥ पुयं सयं चिय से निवेइयं तीइ तस्स वुत्तंतं । तच्चरियाक्खित्तमणो विहिओ सो सावगो परमो ॥ ८८ ॥ जाओ य तम्मि समए दुक्कालो दोय दस य वरिसाणि । सपो साहुसग्गहो गओ तओ जलहितीरेसु ॥ ८९ ॥ तदुपरमे सो पुणरवि पाडलिपुत्ते समागओ विहिया संघेणं सुयविसया चिंता किं कस्स अत्थित्ति ॥ ९० ॥ जं जस्स आसि पासे उद्वेसन्नयणमाइ संघडिदं । तं सयं एक्कारस अंगाइं तहेव ठवियाइं ॥ ९१ ॥ परिकम्मं सुत्ताइं पुपगयं चूलि-
 याऽणुओगो य । दिट्ठीवाओ इय पंचहावि नो अत्थि तत्थित्ति ॥ ९२ ॥ नेपालवत्तिणीए विसए किल भइयाहवो शुरवो । विहरंति दिट्ठियायं धरंति इय चित्थियं तेण ॥ ९३ ॥ संघेण साहुजुयलं पद्धियं तस्संतिए पवापहि । दिट्ठीयायं जं संति अत्थिणो साहुणो एत्थ ॥ ९४ ॥ कद्धियम्मि संघकज्जे पडिभणिय तेण संपइ पयट्ठो साहेदं । महापाणग्गज्ञाणं पुविं च दुक्कालो ॥ ९५ ॥ जं आसि पयट्ठो तेण नाहमेयम्मि उवरए सते । दाहामि धायणं जं नं जाइ एवम्मि सा दादं ॥ ९६ ॥ आगम्म तेण संघस्स साहियं तो पुणोवि संघाडो । तस्संतिए विसट्ठो संघाणं जो न मग्गेइ ॥ ९७ ॥ को तस्स होइ दंडो एयं भणाविओ भणइ तस्स । उग्घाडणं तओ सो तुब्भं चेवागयामिणं ति ॥ ९८ ॥ मा उग्घाडइ पेसह साहुणो जे जुया सुमेहाए । विवसेण सत्त पडिपुच्छणाव दाहामि जा ज्ञाणं ॥ ९९ ॥ एगा भियलाउ समागयस्स दिवसज्जकाल-
 वेलाए । वीया, तइया सण्णावोसग्गे कालवेलाए ॥ १०० ॥ दिवसस्स भाथणीओ चउत्थिणो वासए कए तिन्नि । तो थूलभइपमुहा मेहावीणं सया पंच ॥ १०१ ॥ पत्ता तस्स समीचे पडिपुच्चाए य धायणं त्थित्ति । एक्कसि दोहि तिहि वा

न तरंतवधारिडं जाहे ॥ १०२ ॥ ताहे ते ऊसरिया एकं सोचूण थूलभद्रमुणिं । धोवावसेसए सइ ज्ञाणे अह पुच्छिओ
गुरुणा ॥ १०३ ॥ न किलिम्मसि तं स भणइ न कोवि भगवं ! मसं किलामेत्ति । तो खमसु किंचि कालं तो दिवसं
वायए सबं ॥ १०४ ॥ पुच्छइ सूरिं भयवं ! कित्तियमितं मए इहाधीयं । अट्टासीसुत्ताइं उवमा मेरूसरिसवेहिं ॥ १०५ ॥
एयक्कालाओ ऊरणेण कालेण पढिहिसि सुहेण । सबंपि दिट्ठिवायं पढिया य कमेण दस पुढा ॥ १०६ ॥ वत्थूहिं
दोहिं ऊणा सथूलभद्रा गुरु विहरमाणा । पत्ता पाडलिपुत्तं ठिया य वाहिं तदुज्जाणे ॥ १०७ ॥ जक्खाइयाउ सत्तवि
भइणीओ थूलभद्रसाहुस्स । गुरुणो जेट्ठज्जस्स य समागया वंदणनिमित्तं ॥ १०८ ॥ वंदिय गुरुं कहिं सो जिट्ठज्जो
पुच्छिओ गुरु भणइ । देउलियाइ, इमाए गुणमाणो चिट्ठइ पहिट्ठो ॥ १०९ ॥ आयंतीओ दइठ्ठुणं ताउ इड्ढीइ दंसण-
निमित्तं । सीहागारो जाओ सो तं ताओ नियच्छित्ता ॥ ११० ॥ तट्टाउ गुरुसयासे भणंति सीहेण खइयगो भंते ! । भाया,
गुरुणा भणियाउ थूलभद्रो न सो सीहो ॥ १११ ॥ पडियागया य वंदिय ठिया तओ पुच्छिया कुसलवत्तं । कहियं जह
पवइओ सिरिओ पव्वोववासेणं ॥ ११२ ॥ काराविण्ण अम्हेहिं सो मओ अमरवासमणुपत्तो । सिरिवज्झाभीयाहिं तवेण
जह देवया खित्ता ॥ ११३ ॥ नीया महाविदेहं जह पुट्टा तत्थ तित्थरायाणो । दो अज्झयणाऽऽणीया एणं भावणविमु-
त्तवरं ॥ ११४ ॥ एवं वंदित्ताणं गयाउ वीए दिणम्मि संपत्ते । नवसुत्तुदेसत्थं उवट्ठिओ सो, न उदिसइ ॥ ११५ ॥ जा सूरी,
को हेऊ तमजोगोसि ति तेणिमं नायं । कळे कओ पमाओ जो सो एवं वियंभेइ ॥ ११६ ॥ न पुणो काहामि भणइ
सूरिणो जइवि नो तुमं कुणसि । अन्ने काहिति तओ किच्छेण कहिंचि पडिवन्नं ॥ ११७ ॥ चत्तारि उवरिमाइं पुवाणि

पदावितं न उण अन्नं । पाठिज्जसु, वोच्छिण्णा तो तम्मि दुवे य वत्थूणि ॥ ११८ ॥ दसमस्स अंतिमाइं सेसं अणुम-
 न्निवं सुयं सयं । इह गणियारहियाणं पगयं वेणइयधुद्धीए ॥ ११९ ॥ अथ गाथाक्षरार्थः—गणिका तथा रथिक वक्ररूपः,
 एकं ज्ञातं न पुनर्द्वे । 'सुकोससद्दिट्'त्ति—सुकोशा प्रागेव या कोशानामतयोका—श्राद्धा जिनशासनातिरूढातिशयश्रद्धाना
 इति अस्माद्धेतोः स्थूलभद्रगुणाच्चिरन्तरं प्रशंसन्ती तां दृष्ट्वा रथिकेन तदाक्षेपार्थं आस्रलुम्बी प्रागुक्तप्रकारेण छिन्ना ।
 तथा च सिद्धरथगरासिद्धि सिद्धार्थकराशिस्थितसूच्यग्रेषु नाट्यमादक्षितम्, भणितं च शिक्षितस्य का दुष्करतेति ॥ १७ ॥
 सीता साडी कज्जं दीहं तण गच्छ कुंचपइवाणी । लेहायरियपणामण अवहम्मि तथा सुसिस्साणं ॥ १८ ॥

सीया साडी दीहं च तणं अबसवयं च कुंचस्सत्ति द्वारे—केनचित् कलाचार्येण क्वचिद्वरनायकस्य पुत्रा
 अतिदानसन्मानगृहीतेन लेख्यादिकाः कला ग्राहिताः संजातश्च कालेनातिभूयान् द्रव्यसंयोगः लुब्धश्च राजा इच्छति
 तं व्यपरोपयितुं तत्र । ज्ञातं च पुत्रैः । “जनिता चोपनेता च यस्तु विद्यां प्रयच्छति । अन्नदाता भयत्राता पञ्चैते
 पितरः स्मृताः ॥ १ ॥” इति नीतिमद्वाक्यं कृतन्नतयाऽनुस्मरन्निः परिभाषितं च तैः (प्रं. ३०००) यथा केनाप्युपायेन
 अक्षतमेवामुमतः स्थानान्निःसारयामः । ततो यदा जेमितुमागतोऽसौ तदा स्नानशाटिकां याचमानस्तैरुक्तः शुष्कायामपि
 शाटिकायां यथा शीता शिशिरा शानी, किमुक्तं भवति—शीतकार्यं ते इति । तथा दीर्घं तूणे द्वाराभिमुखं दत्त्वा सूच-
 यन्ति, यथा—गच्छदीर्घं मार्गं प्रतिपद्यस्वेति तथा कौञ्चस्य मङ्गलार्थं स्नातस्य प्रदक्षिणतयोज्ञार्यमाणस्य प्राक् तदानीं
 ‘पश्यामि’त्ति प्रतीपरूपतयोच्चारणं कृतम्—प्रतिकूलं संप्रति ते राजकुलमिति । लेख्याचार्यप्रणामनं कलाचार्यस्य शाब्दा-

दीनां समर्पणां कुर्वतां अवधे अव्यापादने-अद्यापि राज्ञा वधेऽक्रियमाणे इत्यर्थः । तथा शीता शाटी इत्यादिना प्रकारेण सुशिष्याणां कृतज्ञतया सुन्दरान्तेवासिभावं प्राप्तानां वैनयिकीबुद्धिः सम्पन्ना । निःसृतश्चासावनुपहत एव ॥ १८ ॥

णिबोदे पोसियजार खुरकए रत्तिसियदगमरणे । उब्झय नावियपुच्छा पाएतयगोणसुलद्धो ॥ १९ ॥

‘णिबोदे’ इति नीब्रोदेकेशततयोपन्यस्ते-‘पोसियजारखुरकए’ इति कयाचित् प्रोषितभर्तृकर्या जारो विदो गृहे प्रवेशितः, तस्य च खुरकर्म नखाद्युद्धरणादिकृतं । कृतेच ‘रत्तिसियदगमरणे’ इति रात्रौ तृपितस्सशुदकं सन्निहितान्यजलाभावे नीब्रसलिलं पायितस्तत्क्षणादेव मरणं तस्य सम्पन्नम् । निश्चिते च तत्र उब्जनं वहिदंबकुलिकायास्स्यागः कृतः । दृष्टश्च लोकेन गवेपितश्च कथमसौ मृतः ? इति, सद्भावं चालभमानेन तत्र केनचित् सप्रतिभेनोक्तं-नयमे वास्य धुरकर्म नापितविहितं च दृश्यते, ततो लोकेनाहूय नापितानां पृच्छा कृता-केनास्य धुरकर्म विहितम् ? इति, कथितं चैकेन यथा-मयामुकस्य गेहे इति । ज्ञाते च पृष्टा सा-किं त्वया मारितः ? इति, सा चाह तृपितो मया नीब्रोदकमेव केवलं पायितः ततो लोकेस्य नीब्रस्थितत्वग्विपगोनसोपलब्धिः प्रस्तुतबुद्धिप्रभावात् संपन्ना ॥ १९ ॥

गोणे णेतुद्धरणं घोडगजीहाइ पडणसो उवरिं । मंदमई ववहारे रिउत्ति मंतिस्स अणुकंपा ॥ २० ॥

‘गोणे’ ति गोणो घोडगपडणं च रुक्खाओ इतिद्वारपरामर्शः । तत्र कचिद् ग्रामे केनचिन्मन्दभाग्येन निर्वाहोपायान्तरमन्यदलभमानेन मित्राद् याचितैर्वलीवर्देहलं वाहयितुमारब्धम् । विकाले च तेनानीयैते गावो मित्रस्य संबन्धिनो गोवाटके प्रक्षिप्ताः । तच्च मित्रं तदा जेमिनुमारब्धम् । लज्जया चासौ नोपसर्पितः दृष्टाश्च तेन ते वाटके क्षिप्यमाणाः ।

अकृततस्यश्च निर्गतास्ते । ततो हृताश्चौरैः गृहीतश्च मन्दभाग्यो मित्रेण यथा—समर्पय मे वलीयर्दान् । असमर्प-
 यमाणश्च राजकुले नेतुमारब्धो यावत्तावत् प्रतिपथेन तुरङ्गमारूढ एकः पुल्यः समागच्छति । स च कथंचित्तुरोगेण भ्रूसौ
 पातितः । पलायमानश्च तुरग आहत आहतेति तदुक्ते तेन मन्दभागेन कशादिना ताडितः क्वचिन्मर्मणि । मृतश्च
 तत्क्षणादेव गृहीतश्च तुरङ्गस्वामिनाऽप्यसौ । संपन्नश्च गच्छतामेव विकालः । उपिताश्च नगरवहिरेव । तत्र च केचिन्नटा
 आयासिताः सन्ति युष्माश्च ते सर्वेऽपि । चिन्तितं च तेन रात्रौ मम नास्ति जीवतो मोक्ष इति वरं आत्मा लब्धः । इति
 परिभाव्य दण्डिसण्डेन वटयूक्षशासायां आत्मा ललम्बितः । सा च दण्डिर्दुर्बला झटित्येव तुटिता । पतितेन च तेन नटम-
 तारको मारितः तैरप्यसौ गृहीतः नीतिकरणे । कथितं च यथावृत्तं तैः । शृष्टोऽसायमात्येन । प्रतिपन्नश्च सर्वम् । ततो
 मन्त्रिणा निष्यत्तिभोऽयमिति महतीमनुकम्पां तं प्रति कुर्वता प्रस्तुतबुद्धिप्रभावाश्रयायो दृष्टः; यथा—‘नेचुद्धरणं’ इति—वली-
 वर्द्विपये नेत्रोद्धरणं लोषनोत्पाटः कर्त्तव्यः । अयमभिप्रायः—वलीवर्दस्वामी मन्दभाग्यश्च भणितो मन्त्रिणा, यथा—द्वावपि
 भवन्तावपराधिनी । तत एकस्य वलीवर्दान् वाटके प्रक्षिप्यमाणान् दृष्टवतो नेत्रोत्पाटनम्, द्वितीयस्य च वाचा वलीय-
 र्दानतमर्पितवतो वलीवर्दप्रदानं दण्ड इति ‘घोडगजीहाइ’ इति—अनेन घोटको दातव्यः । घोटकस्वामिनश्च घोटकमाहताह-
 तेति भणितवतो जिह्वायादधेदो दण्डः । ‘पडणमो उवरि’ति नटमहत्तरकश्च तथा कथित् दण्डी खण्डेनात्मानमुद्धृत्य पतनम-
 स्योपरि करोतु । एवं मन्दभाग्यो व्यवहारे प्रवृत्ते ऋजुरिति कृत्या मन्त्रिणोऽनुकंपा संपन्ना, न पुनरसौ दण्डित इति १२०

॥ समाप्तानि चैनपिकीबुद्धिशतानि ॥

॥ नमः श्रुतदेवतायै ॥

अथ कर्मजाबुद्धिज्ञातानि;—

कम्मयबुद्धीएवि हु हेरणियमातिया तदब्भासा । पगरिसमुवेंति तीसे तत्तो णेयम्मि लहु सिद्धी ॥२१॥
कर्मबुद्धावपि ज्ञातान्युच्यन्ते । तत्र च—‘हेरन्नियमाइया’ इति—हेरण्यिकादयः सौवर्णिकप्रभृतयः कारवः किमित्याह—
तद्भ्यासात् सुवर्णघटनादिकर्मणां पुनःपुनरनुशीलनात् प्रकर्षमतिशयमुपयान्ति प्रतिपद्यन्ते । तस्याः प्रस्तुतबुद्धेस्ततः
प्रकर्षाज्ज्ञेये सुवर्णादौ लघु झटित्येव सिद्धिः सुवर्णघटनादिगोचरा तेषां संपद्यत इति ॥ २१ ॥

एतदेव भावयितुमाह—

हेरणिओ हिरणं अब्भासाओ णिसिपि जाणेइ । एमेव करिसगोवि हु बीयक्खेवाति परिसुद्धं ॥२२॥

हेरण्यिकः हिरण्यपण्यप्रधानो वणिग् हिरण्यं दीनारादिरूपकरूपं अभ्यासात् पुनःपुनरनुशीलनाच्चिदपि रात्रावपि
जानाति, यथेदं सुवर्णं पलादिप्रमाणं च वर्त्तते । ‘एमेव’ति एवमेव ‘करिसगोविहु’त्ति कर्षकोऽपि कृपीवल्लोकः बीजक्षे-
पादि बीजक्षेपं मुद्गादिबीजवपनरूपम्, आदिशब्दात् क्षेत्रगुणान्, तुल्यान्तरतया च बीजनिपातमुर्ध्वमुखमधोमुखं पार्श्व-
जानाति कीदृशमित्याह—परिशुद्धमविसंवादि, अभ्यासादेव । अत्र चेदमुदाहरणम्;—क्वचिन्नगरे केनचिद् म्लेच्छाचा-
रिणा मलिम्बुचेन कस्यचिद्द्विविणपतेर्वेइमनि रात्रौ क्षात्रमष्टपत्रपद्माकारं पातितम् । निष्कृष्टश्चार्थसारः । प्रभाते च स्वक-

र्मणा विस्मयमागतः । स च शुचिशरीरः कृतशिष्टलोकोचितनेपथ्यश्च तद्देशमागतो जनवादं श्रोतुमारब्धः—‘अहो कुश-
लता धृष्टता च चौरस्य, य इत्थं प्राणसंकटस्थानप्रविष्टोऽपि व्युत्पत्तिमान् वर्त्तते’ । प्रहृष्टश्चासावतीव । समागतश्चात्रा-
न्तराले कर्पकः स्फुन्धारोपितकर्षणोचितकुशीयूपादिसामग्रीकस्तद्दर्शनार्थम् । दृष्ट्वा चोक्तमनेन, ‘—किं शिक्षितस्य दुष्करम् ?’
इति श्रुतं तस्करेण । रुष्टश्च मनसा । लग्नो गृहीतशस्त्रस्तदनु मार्गेण । गतः क्षेत्रम् । गृहीतोऽसौ केशेषु । भणितश्च यथा त्वां
मारयामि । पृष्टश्च तेन निमित्तम् । निवेदितं चानेनात्मकृतपद्माकारक्षत्रावज्ञारूपम् । ततः कृपीवलेन—‘मुख्य क्षणं, दर्श-
यामि ते कौतुकम्’ इत्युक्त्वा पटं प्रस्तार्य स्ववचनं सत्यं कर्षुकामेन बीजानां मुष्टिर्भूता भणितश्चौरः,—‘पराङ्मुखान्य-
धोमुखानि वृद्धंयुखानि पार्श्वतोमुखानि एकाद्यद्बुलान्तराणि वा एतानि बीजानि क्षिपामीति वदेच्छानुरूपम् । क्षिप्तानि च
तदिच्छानुरूपेण । तुष्टश्च चौर इति ॥ २२ ॥

एमेव कोलिंगोवि हु पुंजा साणाइ अविगलं मुणइ । डोए परिवेसंतो तुळं अब्भासओ देइ ॥ २३ ॥

‘एमेव’ति एवमेव ‘कोलिंगोवि हु’त्ति कोलिकोपि पुञ्जात् सूत्रपिण्डरूपाद् दृष्टादस्त्वगृहीताद्वा मानांदि मानं तन्नुग्रमा-
णम्, आदिशब्दात्तन्निष्पाद्यपटप्रमाणं च अविकलमव्यभिचारि मुणति जानीते । तथा ‘डोए’ इति दर्व्या परिवेषयन्
निपुणसूपकारः तुल्यं महत्यामपि पङ्क्तौ समं अभ्यासतो ददाति न पुनर्हीनमधिकं वा ॥ २३ ॥

मोत्तियउक्खेवेणं अब्भासा कोलवालपोतणया । घडसगडारूडस्सवि एत्तो च्चिय कूवगे धारा ॥ २४ ॥

मोत्तिएत्यादि मौत्तिकोत्थेपेण मुक्काफलस्योङ्कोत्पादनेन अभ्यासात् पुनःपुनः प्रोतनानुशीलनरूपात् ‘कोलवालपोतण-

या' इति, कोलवालै शूकरकन्धराकेशरूपे प्रोतना प्रवेशनम् । मौक्तिकप्रोतका हि सिद्धतत्क्रिया अधस्तादूर्ध्वमुखं क्रोडकेशं धृत्वा उर्ध्वमुखं तथा मौक्तिकं क्षिपन्ति यथा नूनं तत्र प्रवेशं लभत इति । तथा घृतशकटारूढस्यापि निपुणवणिजः, 'एत्तोच्चिय'त्ति, अत एवाभ्यासादेव कुतपे धारा घृतप्रवाहरूपा उपरिष्टाद् मुक्तवतोऽपि निपत्रति ॥ २४ ॥

पवए तरंडचागा सम्मं तरणं नहम्मि वा एयं । तुण्णाए पुण तुण्णण मणायसंधिं दुयं चेव ॥ २५ ॥

लुवकस्तारकस्तरका इत्यागान्नदीसरोवरादिजलेषु सम्यक् स्वयमद्भुडन्नेव तरणं लुवनं नभसि वा आकाशे तत्तरणमभ्यासात् करोति । 'तुन्नाए' इति तुन्नावायस्तुडितवस्त्रादिसंधानकारी पुनः 'तुण्णण'त्ति तुण्णणं वस्त्रसंधानं अज्ञातसंधि परैरनुपलक्षितविभागं द्युतं चैव शीघ्रमेवाभ्यासात् करोति, यथा भगवतः स्कन्धवस्त्रस्य;—तथाहि—भगवान् महावीरः सांवत्सरीकदानपूर्वं प्रतिपन्नव्रतस्तत्कालमेव शक्रारोपितस्कन्धप्रदेशदेवदूष्यः कुण्डग्रामाद् वहिर्देशे विहरन् दानकालासन्निहितगृहस्थपर्यायमिन्नब्राह्मणेनागत्य प्रार्थनयोपरुद्धः सन् तस्मै देवदूष्यार्द्धं ददौ । साधिकवर्षान्ते च सुवर्णवालुकानदीतटप्ररूढवृक्षकण्टकाक्षेपाद् भूमौ पपात द्वितीयमर्द्धम् गृहीतं च तत्तेनैव पृष्ठलग्नेन ब्राह्मणेन । समर्पितं च खण्डद्वितयमपि तुन्नवायस्य । तेनापि तथा तदज्ञातसंधि योजितं यथा लब्धप्राच्यलक्षप्रमाणमूल्यं संजातमिति ॥ २५ ॥

वड्डइरहाइदारुगपमाणामह वेहदक्खत्तं । एमेव पूइयम्मि वि मासाइदले सुणेयव्वं ॥ २६ ॥

वर्द्धके रथकारस्य रथादिदारुकप्रमाणज्ञानं रथादेः रथशिविकायानयुग्यादेर्घटयितुमारब्धस्य दारुकाणां काष्ठानां

दलभूतानां यत् प्रमाण तस्यापि ज्ञानं संपद्यत एव । अथवेति पक्षान्तरे इह रथादौ निर्माणणीये यद्दक्षत्वं निर्माणशीघ्रत्वमभ्यासाद्भवति 'एमेव'ति एवमेव प्रागुक्तद्वैरण्यकादियत् पृतिकेति—कान्दविके माणादिदले मापमुद्गगोधूमचूर्णादौ पक्वुमिष्टभोजनयोग्ये प्रमाणज्ञानं दक्षत्वं वा मुणितव्यं प्रस्तुतबुद्धिप्रभावादिति ॥ २६ ॥

घडकारपुढविमाणं तद् सुक्कुत्तारणं च सयराहं । चित्तकरे एवं चिय वणणातो विद्धलिहणं च ॥२७॥

पदकारः कुम्भकारः पृथ्वीमानं घटादिदलभूतमृत्पिण्डप्रमाणं जानाति यथा इयता मृत्पिण्डेन इयं घटादिनिष्पत्तिः निपरस्यते । तथेति समुच्चये 'सक्कुत्तारणं'ति शुष्कस्य मनाक् शोपमुपागतस्य भाण्डस्य घटादेरुत्तारणं चाक्राद्वरेकेण पृथक्करणमित्येतत् 'सयराहं'ति शीघ्रं करोति 'चित्तकरे एवं चिय'ति चित्रकरोऽप्येवमेव वर्णद् वर्णक्राद्रक्तपीतादेः सकाशात् प्रमाणं लेखनीयचित्रस्य बुद्ध्यते । विद्धस्य जीवत इव गजतुरङ्गमादेर्जीवस्य लेखनं करोति, भ्रक्रान्तबुद्धिमाहात्म्यात् । चः समुच्चये ॥ १२७ ॥

॥ समाप्तानि कर्मजाया मतेर्ज्ञानानि ॥

नमः श्रुतदेवतायै ॥ अथ पारिणामिकीशानानि भण्यन्ते;—

परिणामिया य अभय लोहगासिवणलागिरिवरेसु । पज्जोया जियवज्जणजायणया मोइओ अप्पा ॥१२८॥
रायणिहं नाम पुरं तत्यासि विपक्खरायमयमलणो । ख्वाइगसम्मदिट्ठी सेणियराया जयपसिद्धो ॥ १ ॥ चच्चविह्वुद्धि-

पहाणो पुबं पि पवं चियामलगुणो हो । अभओ य तस्स पुत्तो संती जणमज्झममिरजसो ॥ २ ॥ अह उज्जेणिपुरपह पज्जो-
 यनराहिवो समागम्म । सेणियमुवरोहेई बहुदंडपर्यंडिमाकलियो ॥ ३ ॥ चित्ते भयं वहंतो राया अभएण मंतिणा भणि-
 ओ । मा संकह भडवाओ निहेडियवो मए तस्स ॥ ४ ॥ आगच्छंतं सोऊण तमभओ तस्स दंडराईण । जाणंतो सेन्ननि-
 वेसभूमिमेईए दीणारे ॥ ५ ॥ निहणेइ लोहसंधाडएसु तेसुं अपावमाणेसु । ता संपत्ता सट्टाणसंठियायावि संजाया ॥ ६ ॥
 जाओ सेणियरणो पज्जोएणं सहाहवो सुमहं । कइवयदिवसे पच्छा अभओ अंतरं वियाणित्ता ॥ ७ ॥ तव्वुद्धिभेयणकए
 लेहं पज्जोयराइणो देइ । जह सबे तव दंडा उवयरिया सेणिएणेए ॥ ८ ॥ अचिरावि मिलित्ताणं काहंति समप्पणो तव
 इमस्स । अह संसओ मणे होज्ज पेच्छं अमुगस्स दंडस्स ॥ ९ ॥ अमुगपएसं खणिकुण तेण खाणावियं तओ दिट्ठा ।
 दीणारभरियकलसा लहुं पणट्ठो य सो तत्तो ॥ १० ॥ पच्छा वि लगसेणियनिवेण सेन्नं विलोलियं तस्स । उज्जेणिपुरिं
 पत्ता कहंति ते राइणो सबे ॥ ११ ॥ सामि ! न अहं एयस्स कारिणो जाण अभयचरियमिणं । संजायनिच्छओ भणइ
 अन्नया सो सभाए गओ ॥ १२ ॥ सो कोवि नत्थि मज्झं जो आणोज्जा समंतिए अभयं । गणियाए एगाए पडिवन्नं
 दिज्ज परं तु ॥ १३ ॥ संजोगो तो दिण्णा मज्झमगवयाओ सत्त गणियाओ । थेरा य नरा साहिज्जकारया संवलं च
 वहुं ॥ १४ ॥ पुबिं संजयमूले कइववसट्ठित्तणं गहेऊण । पारद्धा हिडेउं गामेसु पुरेसु अण्णेसु ॥ १५ ॥ साह तह सह-
 जणो य जत्थ तहिं एतगा य सुट्ठयरं । जायाओ विस्सुयाओ पत्ताओ कमेण रायगिहे ॥ १६ ॥ चाहिं उज्जाणे संठियाओ
 तच्चेइयाणि वंदेउं । लगाओ घरचेइयाइं परिवाडीए य अभयस्स ॥ १७ ॥ घरमइगया निसीहियपुबं विहिए पथेसणे

तरथ । उम्मुक्कभूषणाओ दहुं अचूद्धिओ अभओ ॥ १८ ॥ संतुट्टणं पुट्टं सागवमिह हो निसीहियाउत्ति । गिहचेइयाणि
 परिदंसियाणि विहियं च वंदणयं ॥ १९ ॥ तो अभयं वंदित्ता आसीणाओ य आसणेसु कम्मा । भयवंतानं तित्थंकरण
 जम्माइमूमीसु ॥ २० ॥ विजआ ओनमियसरीरा जिणपड्डिमाओ परेण भावेणं । वंदवित्ति कहित्ति य पुट्टाओ जहा अवं-
 तीओ ॥ २१ ॥ अमुगवणियस्स भज्जाड तस्स सरणे समुग्गयविरागा । अग्हे पवइवमणा वंदामो चेइयाणि जओ ॥ २२ ॥
 पवइयाहि पटणाइक्कज्जवक्खेवओ न तीरंति । ताइं वंदित्तमभएण भूरिभावेण तो भणिया ॥ २३ ॥ अज्ज महं पाहुणिया
 होह, पभासंति ता कओवासा । अज्ज ग्हे सुचिरं अच्छिक्कण कयकोमलालावा ॥ २४ ॥ नियठणम्मि गयाओ अभओ
 तासिं गुणेहि अक्खित्तो । वीयदिणम्मि पभाए एगागी अस्समारुद्धो ॥ २५ ॥ तासिं समीवमुवगओ एह गिहे मग्ग
 पारणं कुणह । तुग्गं ताव इहं चिय करेह पारणगमिह भणिओ ॥ २६ ॥ सो ताहि, 'चित्तइ इमं मम गेहं निच्छियं न
 एहित्ति । जइ न भणियाणुविचिं करेमि तो पज्जिमिओ तस्थ ॥ २७ ॥ संमोहकारिवहुवरधुजोतियं पाइयं महं तत्तो । सुत्तो
 आसरहेणं पलायमाणो कओ ज्झत्ति ॥ २८ ॥ अग्गेवि रहा मग्गे पुढं ठविया परंपरेणोसो । वज्जेणिं आणीओ पणामिओ
 सामिणो तीए ॥ २९ ॥ भणिओ तेण कहिं ते पंडिचं, जेण जगमिणं नडियं ? । धम्मच्छलेण छल्लिओ इमाहिं अइवह-
 लमायाहिं ॥ ३० ॥ यतः पठन्तिः—“स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुषीषु संहरयते किमुत याः प्रतिबोधवत्यः । प्रागन्त-
 रिश्वगमनात् स्वमपत्यजातस्ययद्विज्ञैः परभृतः खलु पोषयन्ति ॥ ३१ ॥” इय भणिए अभएणं वद्धो सो तेहिं तेहिं वय-
 नेहिं । जइ न अमुक्को पयंपि गंतुं निययरज्जे ॥ ३२ ॥ पुषाणीया भज्जा उवणीया तस्स तीए वप्पत्ती । सेणियनिवरस

मित्तो एगो विजाहरो आसि ॥ ३३ ॥ तेण समं मित्तीए थिरत्तमिच्छंतओ नियं भगिणिं । सेणा नाम पयच्छइ करेइ
 गरुयं निबंधं च ॥ ३४ ॥ जह एसा अन्नसिं पुषमहेलाण उवरि ठवेयवा । सुविणेवि विष्पियं परिहरिज्ज एयाए कयप-
 णओ ॥ ३५ ॥ सावि य सोहगगुणेण तस्स दूरं मणस्पिया जाया । पुवंतेउरविजाहरीउं षइ विहियकोवा ॥ ३६ ॥
 भूगोरए एईए अम्हं माणो कंहं खयं नीओ । इय चितिय लद्धछला मारिंति विसाइजोणेण ॥ ३७ ॥ तीए धूया वाला
 सा जणगेणं विणासभीएण । उवणीया सेणियनरवइस्स सोयं च सो पत्तो ॥ ३८ ॥ जोषणभरमारुढा दिन्ना अभयस्स
 सावि तस्स पिया । उच्छलियमच्छरा सेसिगाओ छिहं निहालिति ॥ ३९ ॥ मायंगीओ ओलगियाओ बहुसिद्धबुद्धवि-
 जाओ । ताओ भणंति कज्जं किं अम्हाहिं, तओ ताहिं ॥ ४० ॥ विजाहरस्स तणया अम्हं ओहावणं वहुं कुणइ । ता
 जायह जह न एसा हवइत्ति निवेइयं तासिं ॥ ४१ ॥ उच्छोभगं पदेमो जहा विरज्जइ पई इमीए लहुं । इय परिभा-
 विय विहिया मारी नयरीए अइघोरा ॥ ४२ ॥ लोगो लगो मरिउं मायंगीओऽभएण तो भणिया । लहुं लहह मारिका-
 रणमेयं अंगीकयं ताहिं ॥ ४३ ॥ देवीए तीए सेजाहरम्मि माणुसकरंकरमाईया । विउवित्ता निक्खित्ता मुहं च विहियं
 रुहरित्तं ॥ ४४ ॥ रन्नो निवेइयं देव ! नियधरे चैव मग्गहा मारिं । जाव गविट्ठा दिट्ठा सा खखसरूविणी तेण ॥ ४५ ॥
 पुणरवि मायंगीओ आइट्ठाओ विहीए घाएह । रत्तीए जह न याणइ कोवि कंहंचिवि नयरिलोओ ॥ ४६ ॥ ताहिं पुण
 सा निहोसिग ति एयं मणे धरंतीहिं । ईसिं जायदयाहिं नीया तद्देसपजंतं ॥ ४७ ॥ भेसित्ता परिचत्ता दिणमुही रोविरी
 पलायंती । वियडमडविं पविट्ठा दिट्ठा तत्तावसजणेण ॥ ४८ ॥ पुट्ठा कओ सि भहे ! सिट्ठं तीएवि सयलनियचरिअं ।

सेणियंमुष्पला तो तेहि नचुगी अमहं ॥ ४९ ॥ काउं ठविया कश्ययदिवसे तत्तो पद्मणसत्थेण । उज्जेणीए नीया सीयाए
 देयीए उवणीया ॥ ५० ॥ एयं अभओ तीए पहीणनिस्सेसदोससंकाए । संसारसारगूए सद्धिं विसए निसेवेइ ॥ ५१ ॥
 पज्जोयभूमियइणो पियाणि पत्तारि संति रयणाणि । देयी सिवा, रद्धो अग्गिभीरुणामा, ऽनलगिरी य ॥ ५२ ॥ इत्थी,
 लेटायरिय लोहजंपनामा एउरथयं रयणं । सो दिवसेणं मुक्को उज्जेणीए वियालम्मि ॥ ५३ ॥ भरुयच्छोभेइ जोयणपणु-
 वीसं, चित्तयंति रायाणो । तपासिणो जहेयं मारेमो पयणयेमंति ॥ ५४ ॥ जो अण्णो गणिपहिं सो एही घासरेहिं तयालं ।
 द्योमो मुट्टिया तो तस्स संपलं दाउमारज्जा ॥ ५५ ॥ सो नेच्छइ पीहीए ताहे य देवायियं तयं तस्स । तत्थयि कुदप-
 जोइयमोयणरुथं तयं विट्ठियं ॥ ५६ ॥ भरिया संपलथइया गंतूण पद्दम्मि जोयणे कइत्ति । आरद्धो जेमेवं जा ता सउणो
 निवारइ ॥ ५७ ॥ उट्ठित्ता गंतूणं पुणोऽतिदूरं पराइओ जाय । तत्थयि य स पड्डित्ठो एयं तइयंनि से वारं ॥ ५८ ॥
 चित्तियमणेण भवियवमैथ केणावि कारणेणं ति । पज्जोयपायमूलं गओ निवेएइ नियकज्जं ॥ ५९ ॥ तद् भोयणपड्डि-
 सेहं रत्ता अभओ विययल्लणो काउं । सद्दायिओ जहा तं कहेसु एयस्स परमार्थं ॥ ६० ॥ आपाइय तं संपलथइयं
 भणियं इमीए किल्ल सण्यो । दिट्ठीवित्तो कुदपाण जोयणाओ समुप्पन्नो ॥ ६१ ॥ उग्गाउणमित्सेणं एसो भासीकओ पुयं
 होत्तो । तो किं कज्जउरत्ते मुंघेह परमुहा होउं ॥ ६२ ॥ मुक्को दद्दाणि वणाणि तेण नियदिट्ठिगोयरगयाणि । अंतमु-
 दुसेण मओ एत्तो बुद्धो य पज्जोओ ॥ ६३ ॥ भणिओ घरेसु वज्जिय वंधणमोयसं तओऽभओ भणइ । सुक्कं चिय ह्रथगओ
 अच्चउ एसो परो मग्ग ॥ ६४ ॥ अत्तयाऽनलगिरी भग्गालाणो मयाउळो घेपुं । नो तीरइ तो अभओ पुट्ठो तेणावि

पडिभणियं ॥ ६५ ॥ उदयणनामा वच्छाहिनायगो गायउत्ति आणीओ । कह सो वासवदत्ता पज्जोयसुया कलाकुसला
 ॥ ६६ ॥ तक्कालं गंधवे नत्थि पहाणोऽत्थ उदयणादन्नो । ता सो धिप्पउ अभओ भणाइ एईए सिक्खत्थं ॥ ६७ ॥ सो
 पुण केण उवाएण धिप्पिही पुच्छिओ भणइ अभओ । सो जत्थ करिं पेच्छइ गायंतो तत्थ नं सवसे ॥ ६८ ॥ आणीय
 वंधट्ठानं पावेइ न जाणइ य सो खित्तो । इमिणावि जंतमइओ हत्थी काराविओ मुक्को ॥ ६९ ॥ विसयंतो चारिज्जइ
 वणयरलोयाओ लद्धुत्तंतो । वच्छाहिवो ससेणो गओ तहिं तस्स पेरंते ॥ ७० ॥ मुक्को खंधावारो सयं च कलरावपूरि-
 यदियंतो । जा लग्गो गाएउं ठिओ करी लेप्पगमउव्व ॥ ७१ ॥ जा संनिहाणमेसो तस्स गओ ताव पुव्वठविएहिं । गहिओ
 पच्छन्नरेहिं पाविओ नयरिमुज्जेणिं ॥ ७२ ॥ भणिओ पज्जोएणं काणा धूया ममत्थि सा गेयं । तं सिक्खवेहि पेच्छसु
 मा जेणं लज्जिया होही ॥ ७३ ॥ तीएवि साहियमिमं एसो अज्झावगो विणट्ठतणू । कुट्टेण सुट्ठु वडुं मा होजा कयायरा
 वच्छे ! ॥ ७४ ॥ सो जवणियंतरं तं सिक्खावेइ तस्स सदेण । सा हीरइ अच्चंतं गेणिसरेणं व वणहरिणो ॥ ७५ ॥ एसो
 कुट्ठित्ति परं न विलोयइ सा अमंगलं होही । अच्चंतं कोउगपरा सा परिचिंतइ कंहं एसो ॥ ७६ ॥ दट्ठवोत्ति विमूढा
 सम्मं सरसंगहं कुणइ न जया । रुट्टेण तेण भणिया विसंहुलं पढसि किं काणे ! ॥ ७७ ॥ सावि सरोसा भासइ किं
 कोढिय ! अप्पयं न याणेसि । णूणं जारिसओ हं कुट्ठी काणावि तह एसा ॥ ७८ ॥ इय परिभाविय फालियअंतरपडओ
 पलोयए जाव । अक्कलंक्कोसोमसंबंगसुंदरंमि तयं नियइ ॥ ७९ ॥ वम्महमणहरूवो सपिवासं तीए सोवि निज्जाओ ।
 पोढपणयाण ताणं मिलणा अच्चगला जाया ॥ ८० ॥ नवरं कंचणमाला दासी धाईय सच्चिय सुणेइ । नउ अन्नो कोवि

अह असया ओ आलाणसंभाओ ॥ ८१ ॥ अनलगिरी निष्कडिओ समुगउगाढमयभरो संतो । रप्ता अभओ किं
 कीरउत्ति परिपुच्छिओ भणइ ॥ ८२ ॥ गायओ उदयणराया भणिओ सो भणइ कधगाए समं । भइवइं आरूढो करिणं
 गायामि तह विहियं ॥ ८३ ॥ अंतरदिन्नपडेहिं गइओ हृत्योघरो इमो इइओ । उद्धो भण्ण तह तम्मि चेष निद्धिऊत्तओ
 बिहिओ ॥ ८४ ॥ मुत्तयडियाउ चउरो पुधिं आरोबिया उदयणेण । घासवत्तासहिओ पलाइओ नियपुराभिमुहो ॥ ८५ ॥
 संनद्धइ जाव करी अनलगिरी ताव अइगया करिणी । पणुमीसजोयणाइं संनद्धो पिट्टओ लग्गो ॥ ८६ ॥ जाव अदू-
 रपदेसं पत्तो सो ताव पाडिया घडिया । लग्गो वस्सियेउं करिणीमुत्तं तओ सत्ति ॥ ८७ ॥ पणुमीसजोयणाइं
 अघ्वाणि गयाउ साउ इय तिप्पि । जाभिन्ना घडियाओ ता सो कोसंविमणुपत्तो ॥ ८८ ॥ जाया य अगमहिसी सा तरम
 थिया य जीबियाओवि । एरं कित्तियमेत्ते कालम्मि गए अवंतीए ॥ ८९ ॥ असुरग्गीं इब्भूओ सो घूलीउचलइइगा-
 हिपि । जलइ चिय एवं दारुणम्मि पत्ते नयरिदाहे ॥ ९० ॥ चितइ राया केरिसमसमंजसमिण्हिमावुडियमित्थ । पुट्ठो
 अभओ पभणइ जाणगलणभासियं एयं ॥ ९१ ॥ प्रतिशाळ्यं शठस्येह विपस्य विपमौपधम् । अग्नेरुग्गिंविजानीयाजाख्य-
 स्सोष्णमथोजनम् ॥ ९२ ॥ बिहिओ विजाइअग्गी विज्ञाओ तप्पओगओ एसो । एवं उद्धो तइओ यरो निद्धिओ तहचेय
 ॥ ९३ ॥ उज्जेणीए अह अन्नया उ असियं समुद्धियं भीसं । रायाभयमापुच्छइ सो एयं तं पडिभणाइ ॥ ९४ ॥ अथा-
 णीए अबभंतरापु सिंगारसारदेहाओ । देवीओ इंतु तुश्से पडिगाहियरायउंकारे ॥ ९५ ॥ जा नियदिट्ठीए जिजेइ तं उहुं
 मम क्खेह तह चेष । विहियं अहोमुहीओ ठियाओ सयाओ मोत्तूण ॥ ९६ ॥ देवि सिधं निवेशयमेयं तव तुल्लागगाइ

जिओ । भणइ य वसणा राओ तहाढगवलं गहेऊण ॥ ९७ ॥ सोयं भूयं उष्टेइ जत्थ अट्टालगाइठाणेसु । तस्स मुहम्मि
छुहिज्जा कूरं तह चेव विहियम्मि ॥ ९८ ॥ जाओ असिवोवसमो लद्धो उ वरो चउत्थमो तत्तो । चिंतइ अभओ किच्चि-
रमच्छीहामो परगिहम्मि ॥ ९९ ॥ मगइ पुब्बुवलद्धे वरे निवाओ जहानलगिरिम्मि । तुब्भेसु मिठभावंगएसु देवीए
उच्छंगे ॥ १०० ॥ रहअग्गिभीरुदारुयभारेण जलणं विसामिच्छा । अत्थि ममं तो कीरउ निवहणं निययवयणस्स ॥ १०१ ॥
नियठाणमिच्छइ इमो गंतुं इइ भाविऊण काऊण । सक्कारमइमहंतं विसज्जिओ तेण तो अभओ ॥ १०२ ॥ अह भणइ
इमो धम्मच्छलेण तुब्भेहिं आणिओ हम्मिहं । काउं दीवगमाइच्चमारंडतो जइ न नेमि ॥ १०३ ॥ नयरीलोयसमक्खं
बंधं अभयनामगो संतो । तुब्भे ता जलणमुहे पविसामी कयपइओ सो ॥ १०४ ॥ पत्तो रायगिहपुरे ठिओ य दिव-
साणिकइवयाणि ताहिं । अप्पसमागाराओ दो गणियादारिया घेत्तुं ॥ १०५ ॥ पत्तो उज्जेणीए पडिगाहियवणियवयणने-
वच्छो । पारद्धमपुब्वकयाणगण निउणं च वाणिज्जं ॥ १०६ ॥ गिण्हइ रायपहोगाढमेगमाचारिममरिसारूढो । अन्नदि-
यहम्मि ताओ गणिया धूयाओ नरवइणा ॥ १०७ ॥ दिट्ठा अवलोयणसंठियाओ सविसेसगहियवेसाओ । निज्झाइओ य
सुचिरं दिट्ठीहिं विसालधवलहिं ॥ १०८ ॥ अंजलिबंधो य कओ तच्चित्तागरिसमंतसारिच्छो । तदभिमुहं खित्तमणो
गओ य सो नियगभवणम्मि ॥ १०९ ॥ परदारलोलयाए दूइं पेसेइ ताहिं कुवियाहिं । निद्धाडिया न राया इय चरिओ
होइ सा भणिया ॥ ११० ॥ वीयदिवसम्मि भणियं आरुसियाओ तइज्जए भणिया । सत्तमदिवसे अम्हं देवकुले होहि
ही जत्ता ॥ १११ ॥ तत्थवि र्हो भविस्सति भाया रक्खेइ इह रहा निच्चं । पज्जीयसमागारी मणुओ पज्जीयगो नाम

॥ ११२ ॥ उम्मत्तओ कओ भन्नइ य अभएण एस मं भाया । दिव्वसेणं जाओ इमेरिसो सारेवेमि अहं ॥ ११३ ॥
रुद्धो रुद्धो नरसति उक्खविक्रणं रडंतओ संतो । आणिज्जई पुणो पुण भणंतओ एरिसं वयणं ॥ ११४ ॥ उट्टह रे रे
अमुगा ! पज्जोयनराहिबो अहं इमिणा । हीरामि अभयवणिणा एवं विस्तासिए लोए ॥ ११५ ॥ सत्तमदिवसे दूई पेस-
विया ताहिं सा इमं भणिया । एउ इहं एगगी दिणद्धसमयम्मि नरनाहो ॥ ११६ ॥ मयणाउरो अचितियपरिणामो
गिहगवक्खभिचीए । लग्गो पुषनिवेसियमणुएहिं दढं च पडिवण्णो ॥ ११७ ॥ चद्धो पडंकेणं समं तओ निग्गओ
दिवसओवि । पुरमग्गेणं अभओ भणइ विज्जालयं एसो ॥ ११८ ॥ निज्जइ एउमसंवद्धभासगो याउवेगवाउलिओ । तत्तो
आसरहेहिं रायगिहं पाविओ खिप्पं ॥ ११९ ॥ नायं सेणियरत्ता असिमुगीरियपहाविओ जाव । अभएण चारिओ ता
किं कज्जउ भणइ तो अभओ ॥ १२० ॥ एसो महप्पभावो राया बहुनिवइमाणणिज्जो प । सक्कारित्ता महयादरेण नयरि
नियं चैव ॥ १२१ ॥ पाविज्जउ तह विहिए परोप्परं पेमनिब्भरं जायं । परिणामिगाओ एयारिसाओ अभयरस
बुद्धीओ ॥ १२२ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः,—परिणामिक्यां बुद्धौ अभयो हृष्टान्तः । कथमित्याहः—‘लोहगसियणंलागिरिवरेसुंत्ति लोह-
जंघलेखयाहक—अग्नि—अश्विबानलगिरिवृत्तान्तविषयेषु चतुर्षु लब्धेषु सरसु । ‘पज्जोया’ इति प्रद्योताच्चण्डप्रद्योतनृपतेः
सकाशात् । ‘जियवज्जण जायणया’ इति जीवितवर्जनेन बहिर्प्रवेशान्मुपगमात् प्राणत्यागरूपेण कृत्वा या याञ्जा प्रार्थना
तया मोचित आत्मा अभयकुमारणेति ॥ १२८ ॥

सेठी पवास भजा धिजाइयसंगकुक्कुडगसाहू । सीसं दारगचेडीहर राया समणमाजोणी ॥ १२९ ॥
 'सेठी' इत्यादि । आसि इह वसंतपुरे कोट्टो सेठी पइट्टिओ लोए । भजा वजा नामेण तरस तह देवसम्मो त्ति ॥ १ ॥
 माहणपुत्तो गिहदेवपूयकारी अईवहियइट्टो । पुत्तो अईववालो पियं करो लक्खणसणाहो ॥ २ ॥ अत्योवज्जणहेइं पभूयदघो
 कयाइ सो सिट्ठी । सोहणदिवसे देसंतरम्मि संपट्टिओ तेण ॥ ३ ॥ भणिया भजा तुह तिन्नि संति, गेहे सुएण तुहाणि ।
 मयणसलाया कीरो कुक्कुडओ रक्खणिज्जाणि ॥ ४ ॥ अह सेट्टिमि पट्ठे निचं सा तेण संगया संती । माहणसुएण जाया
 लंघियकुलसीलमजाया ॥ ५ ॥ सो निचं रयणीए तीए सगासं जया घरं एइ । को तायस्स न वीहइ मयणसलागा तथा
 भणइ ॥ ६ ॥ वारेइ सुओ जो अन्नियाए दइओ स अम्हवि य ताओ । अवसरवियाणओ एवमप्पणो रक्खणं कुणइ
 ॥ ७ ॥ पयइअमरिसणसीला मयणसलाया बहु परिसवेइ । सा नियमुहदोसाओ पावाए विणासिया तीए ॥ ८ ॥ साहु-
 जुगमन्नदिवसे भिक्खट्ठा तग्गिहं अइगयंति । एगोत्थ जीवलक्खणवियाणओ कुक्कुडं दट्टुं ॥ ९ ॥ कय सव्वदिसालोओ जो
 सीसमिस्स खाइसो राया । नियमा होइ त्ति भणेइ वीयसाहुं पडुच्च इमं ॥ १० ॥ निसुयं च तेण माहणसुएण कडगा-
 इअंतरट्टिएण । भणिया वजा मारेहि कुक्कुडं जेण भक्खेमि ॥ ११ ॥ सा भणइ निधिसेसो सुयाओ एसो न मारणिज्जो
 मे । आणेमि अन्नमेसो नेच्छइ तिवेण निव्वंधे ॥ १२ ॥ ववरोविओ पचिज्जइ जा सो ता रज्जकंखिरो वट्टुओ । ण्हाइं
 गओ ह पुत्तो तीसे सो लेहंसालाओ ॥ १३ ॥ गिहमइगओ छुहत्तो रोवइ मंसं च सिज्जइ न ताहे । थालीमुहाओ उक्क-
 छिज्जण दिन्नं च से सीसं ॥ १४ ॥ सो गहियभायणो जा कुणेइ उववेसणं न पेच्छेइ । थाले कुक्कुडसीसं कहिं तयं तो

भणइ वज्जा ॥ १५ ॥ दिन्नं चेडस्स सरोसमागओ भणइ पयकज्जेण । सो कुकुडो वराओ विणासिओ जइ परमिमस्स
 ॥ १६ ॥ पुत्तस्स सिरं खापमि संपयं होज्जा तो कयत्थो हं । एयं पि वयत्तिया सा कए निब्बंधे सुयं चेयं । दासीए
 लेहसालाओ चेव सा तं पलाइया घेचुं ॥ १७ ॥ पत्ता नियनयंतरमेत्थ अपुत्तो मओ राया । अहिवसिय—अस्सेणं
 परिक्खिओ नरवई य सो जाओ ॥ १८ ॥ अइतिषपयावो ठाविया थ जणणीपए सावि । कालंतरेण सेढी समागओ
 जा गिहं पलोएइ ॥ १९ ॥ सडियं पडियं कुकुडमयणासुयविरहियं चेव । पुट्टा वज्जा कंठगहेण गहियव जा न भासेइ
 ॥ २० ॥ ता पंजरमुक्केणं कीरेण निवेइओ सबो । गिहबुत्ततो वेरगमुगओ गम्म चिंतई ताहे ॥ २१ ॥ एईए कए परि-
 सकिंठेसत्तयसंपओगो मे । एयाए विलसियमिमं अलाहि विसएहिं विससरिच्छेहिं ॥ २२ ॥ सायज्जकज्जवज्जणसज्जा
 गहिया थ पपज्जा । पज्जापयसेण पुरं तं चेव गया समाहणा वज्जा ॥ २३ ॥ साह्व वि यं विहरंतो जत्थ सुओ सो निवो
 जाओ । नाओ य तीए भिक्खामज्जे छुहियं सुवत्तयं विन्नं ॥ २४ ॥ विहिओ थ महारोलो जह मह गिहे तेणओ एसो ।
 रायपुरिसेहिं गहिओ नीओ य नराहिवस्स पासम्मि ॥ २५ ॥ थार्ईए परियाणिय जणगोत्ति निवेइओ रओ । तानि य
 निविसयाईं आणत्ताईं पिया य भोगेहिं ॥ २६ ॥ नेच्छइ निमंतिओवि हु विहिओ थ नराहिवो सहो । जाया पभावणा-
 सासणस्स ओहावणत्ततिरथीण ॥ २७ ॥ विहिओ वासारत्तो तदुवरमे विहरमाणं तं । जा सया अणुगच्छइ वच्छलि-
 यानुच्छमच्छेहिं तओ ॥ २८ ॥ धिज्जाइएहिं एगा दुयक्खरा गन्धिणी भणिया । ववलोहिय परिवाइयवेसं घेत्तूण राय-
 मगंमि ॥ २९ ॥ वाहाए घेत्तवो वत्तवो एरिसं वयणं । का मे गई इओ देहि किंचि विहिए तहा मुणी मुणइ ॥३०॥ धी

धी पवयणमालिन्नमेयमवणेज्ज कहमिण्हि । तो भणइ सच्चवयणोऽवरुद्धसुरखरमणुयमाहण्पो ॥ ३१ ॥ जइ मे एत्तो
 गब्भो ता निगच्छेउ जोणीए । अह न मए तो पुट्ठं भिंदिय निगओ ओत्ति ॥ ३२ ॥ इय भणिए फालियपोट्टम्मि
 पडिओ गब्भो तीए दुहजाए । मत्तस्स मरंतस्स य सवभावा जेण पायडा होति ॥ ३३ ॥ धिज्जाइएहिं काराविय त्ति
 भणिओ मया ज्झत्ति । जाओ सारयससहरकरनियरसरिच्छउ पवयणस्स ॥ ३४ ॥ धन्नो महप्पभादो जमेरिसा साहुणो
 जत्थ । इय एसा परिणामियवुद्धी जीए पभावियं तित्थं ॥ ३५ ॥ अहवा नियघचरियं परिभाविय जीए पवइओ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः,—श्रेष्ठीति द्वारपरामर्शः । तस्य च श्रेष्ठिनो व्यवहारहेतोः 'पवासो'त्ति. प्रवासो देशान्तरगमन-
 लक्षणो जातः । पश्चाच्च 'भज्जाधिज्जाइयसंगं'त्ति भार्या वज्जा नामिका धिग्जातीयसङ्गेन. विनष्टा । 'कुक्कुडगसाहूसीसं'ति
 कुक्कुटस्य सम्बन्धिशीर्षं कदाचिद् गृहागतेन साधुना राज्यफलभक्षणं विनिर्दिष्टम् । उक्तवृत्तान्तेन च । 'दारगचे-
 डीहर'त्ति दारकस्य चेत्या नगरान्तरे हरणं कृतम् । स च तत्र राजा जातः । 'समणमाजोणी' इति श्रेष्ठी च श्रमणः
 सन् तत्रैव नगरे ययौ । ब्राह्मणैश्च प्रेरितया ह्यक्षरया अवर्णवादे उत्थापिते तेनोक्तं यदि मत्तोऽन्येन अयं गर्भः
 समुत्पादितस्तदा मा योन्या निर्गच्छत्विति ॥ २९ ॥

कुमरे पुंडरि भा इत्थिराग पइसरणणासपवज्जा । खुडुग कखण दिक्खा भंगे गम गीय चउवोही ॥ ३३० ॥
 साकेयम्मि पुरवरे पुंडरिओ नाम भूवई तस्स । कंडरिओ लहुभाया जसभदा नाम से भज्जा ॥ १ ॥ अचंतमणहरंगी

पंचकंगती परंगणे सा य । दिट्टा पुंडरीपणं अग्धुवयणणेण अह तेण ॥ २ ॥ दूई विसज्जिया लज्जिरीए तीए य सा पडि-
 निसिद्धा । अचंतं निरंये य राइणो तीए पडिभणियं ॥ ३ ॥ किं न लहुभाइणो वि हु तं लज्जसि जेण उल्लयसि एवं ।
 पच्छओ कंडरिओ तयणु विणासाधिओ रग्णा ॥ ४ ॥ अब्भरिथिया पुणोवि हु ताहे सा सीलखण्डण भएण । नियगा-
 भरणणि लहुं गहाय गेहाउ नीहरिया ॥ ५ ॥ सत्थेण समं एगानिणी वि पडिवन्नजणगभावस्स । धेरवणियनिस्साए
 नयरिं सायरिथिमणुपत्ता ॥ ६ ॥ जियसेणयूरिसिसिणिकित्तिमयीमयदरीतमीये य । यंदणवडियाए गया कहिओ सवो य
 सुत्तंतो ॥ ७ ॥ संबुद्धा पयइया विजंतोवि हु न साहिओ गब्भो । मयहरियाए, मग्गं मा पयजं न दाहिसि ॥ ८ ॥
 कालकमेण बुद्धिं गयम्मि गग्गम्मि मयदरीए । सा पुट्टा एगंतम्मि कारणमवि तीए परिकहियं ॥ ९ ॥ पच्छा पच्छन्नच्चिय
 ता परिआ जा सुयं पएया सा । सहकुलम्मि संबुद्धिओ य सो जाय पवइओ ॥ १० ॥ सूरिस्स, समीवग्गि म कयं च से
 नाम सुसुगकुमारो । सिक्खविओ य समगं जइजणजोगं समायारं ॥ ११ ॥ अह जोपणमणुपत्तो संजममणुपाळिइं
 अचार्यंतो । पडिभगो जणणिं सो पुच्छइ उन्निकलमणहेउं ॥ १२ ॥ पडिसिद्धो जणणीए बहुप्पयारंहेहिं तहवि नो ठाइ ।
 पच्छा तीए भणिओ पुत्तय ! मग्गोउरोहेण ॥ १३ ॥ पडिपालु उारसयच्छराइं एवंति तेण पडिवणं । तेमुं च अइफं-
 तेरु पडिओ तीए पुण भणिओ ॥ १४ ॥ मह गुरुणिं आपुच्छु आपुट्टाप य तीएवि य धरिओ । तेसियमेत्तं कालं
 आयरिएणावि एमेव ॥ १५ ॥ एवं उग्ग्राएण वि अडयालीसं गयाणि धरिसाणि । तहवि हु अठायमाणो उवेहिओ नवरि
 जणणीए ॥ १६ ॥ पिउनामंका मुद्धा कंयलरयणं च पुपसंठयियं । तस्सण्णिकण सिद्धं मा पुत्तय ! जअथ तत्थेव ॥ १७ ॥

वच्चिहिसि किंतु पुंडरियभूवई होइ महल्लपिया । पिउनामकं मुदं दरिसिज्जासी य तस्स इमं ॥ १८ ॥ तेणं स तुज्झ रज्जे
 परियाणित्ता पणामइ अवस्सं । एवंति पवज्जित्ता विणिगओ खुडुगकुमारो ॥ १९ ॥ कालकमेण पत्तो साकेयपुरम्मि
 राइणो गेहे । तबेलं पुण वट्टइ पेच्छणयं अच्छरियभूयं ॥ २० ॥ कळे पिच्छिस्सं भूवई ति संचित्तिऊण तत्थेव । आसीणो
 नट्टविहिं एगगो दट्टुमारद्धो ॥ २१ ॥ तत्थवि सबंपि निसिं पणच्चिउं नट्टिय परिस्संता । ईसिं निदायंती जणणीए पभा-
 यसमयम्मि ॥ २२ ॥ विविहकरणपओगाभिरामसंजायंगभंगभया । गीईगाणमिसेणं सहसच्चिय वोहिया एवं ॥ २३ ॥
 “सुहु गाइयं सुहु वाइयं सुहु नच्चियं सामसुंदरि ! । अणुपालिय दीहराइयाओ सुमिणंते मा पमायए” ॥ २४ ॥ सोच्चेमं
 चेहेणं कंबलरयणं पणामियं तीए । कुंडलरयणं नरवइसुएण तह सत्थवाहीए ॥ २५ ॥ सिरिकंताए हारो कडगो जय-
 संधिणा अमच्चेण । रयणंकुसो य मिंठेण लक्खमोह्छाईं सवाइं ॥ २६ ॥ अह भावजाणणट्ठा रण्णा पढमंपि खुडुगो
 भणिओ । कीस तए दिन्नमिमं तेणं तो सबबुत्तंतो ॥ २७ ॥ मूलाओ च्चिय कहिओ ता जाव समागओ म्हि रज्जकए ।
 गीयमिमं निसामियं संबुद्धो विसयविगइच्छो ॥ २८ ॥ पवज्जाथिरचित्तो जाओ म्हि अओ इमीए गुरुणित्ति । कंबलर-
 यणं दिन्नं पच्चभिजाणित्तु तं च निवो ॥ २९ ॥ जंपेइ वच्छ ! गिण्हसु रज्जमिमं चेहएण पडिभणियं । आउयसेसम्मि
 किं चिरसंजमविहलणेणिण्हि ॥ ३० ॥ अह नियपुत्तण्णमुहा भणिया रत्ता कहेह तुम्हाण । दाणम्मि कारणं किं तो बुत्तं
 रायपुत्तेण ॥ ३१ ॥ ताय ! तुमं वावाइय रज्जमिमं गिण्हिउं समीहंतो । गीयमेयं च निसामिऊण रज्जाओ विणियत्तो
 ॥ ३२ ॥ तह सत्थाहीएवि हु भणियं पइणो समं पउत्थस्स । वोक्कंताइं वारस वरिसाइं अहं च चित्तेमि ॥ ३३ ॥ अवरं

पदं करोति स्ति तरुण आगात् किं क्लिप्तागामि । गिट्टमगयेण तओ तदेय अह अन्नराईहिं ॥ ३४ ॥ मञ्जि पलागि किंया
 नवसि पुवं इमं विचिंततो । मिंठकवि इय भणियं अहंनि मीमालराईहिं ॥ ३५ ॥ आणेह पट्टहरिंध अद्यया मारेष्टि इह
 षट्ठं तुणो । मंगमपदेलापल्लपिणवियिथो मंठिओ य चिंठं ॥ ३६ ॥ अह तेगिमगिपायं जाणिय गुट्टेण पुंठरियरण्णा ।
 रिण्णाणुत्ता जं भे । पडिहामइ तं करोदि मि ॥ ३७ ॥ एअंविहं अकिचं काअं केयचिंठं वयं काठं । जीविरमामोसि पयं-
 विउण मंगाययेरणा ॥ ३८ ॥ गुट्टमगुमारसुळे मंवेपि य तपण्णेज पपइया । तोहिं च मह सहजा विहरइ सो मयल-
 जगपुजो ॥ ३९ ॥ इय गुट्टमस एया युत्ती परिणापिया गुणेयया । रायगुयसंतिमिंठिटतिरिंकनार्णणि पसेय ॥ ४० ॥ इति ॥

अथ नामाक्षरार्थः,—‘तुमरे’ इत्यनेन तुमार इति प्रारपरामर्शः । मांकेलनाच्चि नगरे ‘गुंठरि’सि गुण्ठरीको नाम
 राज्ञा अगूत् । ‘भा’ इति आत्ता च लघुः कण्ठरीकः । अन्यथा च गुण्ठरीकस्य ‘इरिवरागि’सि स्त्रियां कण्ठरीकजायायां
 रागोऽभिपद्यः सम्पन्ना । तस्याथ निकृतिनृत्तान्तेन ‘पद्मरणनागपपजा’ इति पयुः मरणे व्यर्थं च नांशे विहिते प्रमगया
 सम्पगूत् । ‘गुट्टग’सि प्रागेय आरक्षमस्त्रभावरयाद्य तम्याः शुद्रकः शिशुः पुत्रक्याः समुद्रयादि । ‘लयसणं’सि राजलक्षणयान्
 ‘रिस्ता’ इति ससंये च दीक्षा यान्ता । तस्य यीयनफाले च ‘भंगे’ परिपद्याभिमये ‘गम’सि गितुव्यसफांशे गमनं सम्पन्नम् ।
 तत्र च ‘गीय’सि गीतिकाश्रयणात् ‘पत्रयोदी’सि शुलकस्य चतुर्णां चान्येषां योधिः गन्मार्गोऽाभः समजनीति ॥ ३९० ॥
 देधीयपुष्कन्तूलाजुनलगा रागम्मि नरयनुरसुमिणे । पुञ्जा अगिणयबोही केवल भत्तम्मि सिज्झणया ३३३
 गिरिपुच्छरनपरे पयंठरिउपकमदळणशुल्लिओ । आमी महानरिदो नामेणं पुष्ककेठसि ॥ ३ ॥ देधी से पुष्कयइ

तीए पुण जमलगत्तणुप्पन्नो । पुत्तोत्ति पुप्फचूल ति ॥ २ ॥ ताणि य परोप्परं गाढपणयवंताणि
 पेच्छिउं रण्णा । अवियोगकए परिणावियाणि अन्नोन्नमेव तओ ॥ ३ ॥ पुप्फवई तेणं चिय निबोएणं पवज्जिउं दिक्खं ।
 देवत्तं संपत्ता अह सा करुणाए सुमिणम्मि ॥४॥ नरए नेरइए वि य दरिसइ तह तिक्खदुक्खसंतत्ते । तीए पडिबोहणट्ठा
 सुहसुत्ताए पुप्फचूलाए ॥५॥ अह ते भीसणरूवे दहुं सा झत्ति जायपडिबोहा । साहेइ नरयवित्तं नरवइणो सो वि वाहरिउं
 ॥ ६ ॥ पासंडिणो असेसे पुच्छइ देवीए पच्चयनिमित्तं । भो ! केरिसया नरया तह तेसु दुहं ति साहेह ॥ ७ ॥ नियनि-
 यमयाणुरूवेण तेहिं सिद्धो नरयवुत्तंतो । नवरं न य पडिवन्नो देवीए तयणु भूवइणा ॥ ८ ॥ अन्निथपुत्तायरिओ बहु-
 स्सुओ तट्ठिओ य थेरो य । वाहरिऊणं पुट्ठो जहट्ठिओ तेण सिद्धो य ॥९॥ तो भत्तिनिब्भराए भणियं देवीए पुप्फचूलाए । तं
 किं भयवं ! तुमएवि हु दिट्ठो सुमिणम्मि एसो ति ॥ १० ॥ गुरुणा भणियं भद्दे ! जिणिंदसमयप्पईवसामत्था । तं
 नत्थि जं न नज्जइ कित्तियमेत्तं नरयवित्तं ॥ ११ ॥ अवरसमए य निस्सतीए जणणीए दंसिओ सगो । सुमिणम्मि
 विग्गहावहविभूरेहंतसुरनियरो ॥ १२ ॥ पुब्बं पिव पुणरवि पत्थिवेण ता जाव पुच्छिओ सूरी । तेणावि तस्स रूवं निवे-
 इयं हरिसिया देवी ॥ १३ ॥ चरणेसु निवडिऊणं भतीए जंपिउं समाढत्ता । कह होज्ज नरयदुक्खं कह वा सुरसो-
 क्खसंपत्ती ? ॥ १४ ॥ गुरुणा भणियं भद्दे ! विसयपसत्तिपमोक्खपावेहिं । पाविज्जइ नरयदुहं तच्चागेणं च सगसुहं
 ॥ १५ ॥ ताहे सा पडिबुद्धा विसंव मोत्तूण विसयवासंगं । पवज्जागहणत्थं आपुच्छइ पत्थिवं तत्तो ॥ १६ ॥ अन्नत्थ
 विहरियवं तुमए न कयावि इइ पइन्नाए । कहकहवि अणुन्नाया नरवइणा विरहविहुरेण ॥ १७ ॥ धेत्तूण य पवज्जं विचि-

पई करेमि त्ति तस्स आसाए किं किलिस्सामि । सिद्धममच्चेण तओ तदेव अह अन्नराईहिं ॥ ३४ ॥ सद्धिं घडामि किंवा
 नत्ति पुंघं इमं विचिंतंतो । मिंठेणवि इय भणियं अहंपि सीमालराईहिं ॥ ३५ ॥ आणेह पट्टहत्थिं अहवा मारेहि इइ
 वहुं वुत्तो । संसयदोलाचलच्चित्तवित्तिओ संठिओ य चिरं ॥ ३६ ॥ अह तेसिमभिप्पायं जाणिय वुट्टेणं पुंडरियरणा ।
 दिण्णाणुत्ता जं भे ! पडिहासइ तं करेहि त्ति ॥ ३७ ॥ एवंविहं अकिच्चं कावं केवच्चिरं वयं कालं । जीविस्सामोत्ति पयं-
 पिऊण संजायवेरगा ॥ ३८ ॥ खुड्डुगकुमारमूले संवेवि य तक्खणेण पवइया । तेहिं च सह सहप्पा विहरइ सो सयल-
 जगपुज्जो ॥ ३९ ॥ इय खुड्डुगस्स एमा बुद्धो परिणामिया मुणेयवा । रायमुयमंतिमिंठिलसिरिकंताणंवि एमेव ॥ ४० ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः,—‘कुमारे’ इत्यनेन कुमार इति द्वारपरामर्शः । साकेतनान्नि नगरे ‘पुंडरि’त्ति पुण्डरीको नाम
 राजा अभूत् । ‘भा’ इति भ्राता च लघुः कण्डरीकः । अन्यदा च पुण्डरीकस्य ‘इत्थिरागि’त्ति स्त्रियां कण्डरीकजायायां
 रागोऽभिष्वङ्गः सम्पन्नः । तस्याश्च निरूपितवृत्तान्तेन ‘पद्मरगनासपवज्जा’ इति पत्युः मरणे स्वयं च नाशे विहिते प्रव्रज्या
 समभूत् । ‘खुड्डुग’त्ति प्रागेव आपन्नसस्वभावत्वाच्च तस्याः धुद्रकः शिशुः पुत्ररूपः समुद्रपादि । ‘लक्खणं’त्ति राजलक्षणवान्
 ‘दिरका’ इति समये च दीक्षा याता । तस्य दौवनकाले च ‘भंगे’ परिपहाभिभवे ‘गम’त्ति पितृव्यसकांशे गमनं सम्पन्नम् ।
 तत्र च ‘गीय’त्ति गीतिकाश्रवणात् ‘चववोही’त्ति धुद्रकस्य चतुर्णां चान्येषां बोधिः सन्मार्गलाभः समज्जनीति ॥ १३० ॥
 देवीयपुष्पचूलाजुवलग रागम्मि नरयसुरसुमिणे । पुच्छा अपिणयवोही केवल भत्तम्मि सिज्झणया १३१
 सिपिपुक्कदत्तनयरे पयंडरिपक्खदलणहुल्लिओ । आसी महानरिदो नामेणं पुष्पकेवत्ति ॥ १ ॥ देवी से पुष्पवइ

वि अचंचतनिरुद्धसद्यजोगस्स । मणत्रंच्छियत्थसिद्धी जाया णिवाणलाभेण ॥ ३३ ॥ एवं च तीए सुविणे नरए सग्गे य दरिसयंतीए । देवीए देवभावं गयाए परिणामिया बुद्धी ॥ ३४ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः;—‘देवी’च इति द्वारपरामर्शः । सा च पुष्पवत्यभिधाना । तत्र च ‘पुष्फचूला जुवलग’त्ति पुष्पवती देवी युगलकं पुष्पचूलः, पुष्फचूला च इति अभिधानं अपत्ययुगं प्रसूता । तयोश्च परस्परसंजातनीवाहयोः पुष्पचूलाभर्तृविषये ‘रागम्मि’त्ति दृष्टे रागे सति मात्रा देवीभूतया ‘नरयसुरसुमिणे’ इति नरकाः सुरविमानानि च तत्प्रतिबोधनार्थं स्वप्ने प्रदर्शितानि । ‘पुच्छा अणियबोही’ इति ततः पृच्छा तेषां अन्निकापुत्राचार्यान्ते कृता । बोधिश्च लब्धः । प्रव्रजितायाश्च तस्याः ‘केवल’त्ति ‘केवलज्ञानमुत्पन्नम्’ भक्तम्मि’त्ति केवलबलेन च भक्ते आनीयमाने लब्धस्वरूपेण सूरिणा तन्निषेधे कृते ‘सिञ्जणया’ इति गङ्गामुत्तरतः सूरैः सिद्धिः सम्पन्नेति ॥ १३१ ॥

उदिओदय सिरिकंता परिवाइय अणणाराय उवरोहे । जणमणुकंपा देवे साहरणं णियगनयरीए ॥१३२॥

सिरिसभसामिकेवललच्छीलाभुच्छलंतमाहप्पे । सयलपुराण सुराले पुरम्मि सिरिपुरिमतालम्मि ॥ १ ॥ उदिओ-
दयाभिहाणो निच्चं उदिओदओ निवसिरीए । राया अहेसि जियरायदेवपयपउमपणयपरो ॥ २ ॥ देवी सिरिकंता समु-
वसंतमिच्छत्तमोहविसमवसा । जिणसासणविहियायारसेवणासन्नकयकुसला ॥ ३ ॥ कइयाइ तीए अंतउरम्मि परिवा-
या नियं धम्मं । नत्थियवायसरूवं पवंचओ कहिउमाढत्ता ॥ ४ ॥ पारगयवयणकुसलाए तीए सा निजिया सहेऊहिं ।
खणमेव विलक्खा जाया दासीहिं हसिया य ॥ ५ ॥ निब्बूढा य पएसा तत्तो गाढं पओसमावन्ना । वाणारसीपुरीए

त्ततय कम्मनिम्महियपावा । ओमंति दूरदेसे पेसियनीसेससीसस्स ॥ १८ ॥ जंघावलपरिहीणस्स तस्स एगाणिणे
 ठियस्स तहिं । सूरिस्स असणपाणं निवभवणाओ पणामेइ ॥ १९ ॥ एवं वचंतम्मो काले अचंतसुअपरिणामा । निहु-
 णियघाइकम्मा संपत्ता केवलालोयं ॥ २० ॥ “पुषपवत्तं विणयं च केवली अमुणिओ न लंपेइ” । इइ सा पुवकमेणं गुरुणो
 असणाइ उवणेइ ॥ २१ ॥ एगम्मि य पत्थावे सिंभेणबमाहयस्स सूरिस्स । जायाए चित्तभोयणंबंछाए उचियसमयम्मि
 ॥ २२ ॥ तीए य तहच्चिय पूरियाए विम्हइयमाणसो सूरी । भणइ कहं नायम्मिं माणसियं मज्झ तए अब्जो ! ॥ २२ ॥
 जं उवणीयं अइइइहं पि भोजं अकालपरिहीणं ? । तीए भणियं णाणेण, केण, पडिवायरहिएण ॥ २३ ॥ धी धी मए
 अपज्जेण कहम्मिमो केवली महासत्तो । आसाइउत्ति सेणं तो सूरी कालमारद्धो ॥ २४ ॥ मा मुणियर ! सा सेणं अमु-
 णिजंतो केवलीवि जओ । पुषट्ठिइं न भिंदइ एवं तीए य पडिसिद्धो ॥ २५ ॥ चिरसुचरियसामच्चो वि किं न निब्बु-
 इमह लभिरसामि । इइ संसयं कुणंतो य तीए सूरी पुणो भणिओ ॥ २६ ॥ संदेहं कीस मुणीस ! कुणसि निब्बुइकएणं
 जेण लहुं । सुरसरियमुत्तरंतो काहिसि कम्मक्खयं तुमवि ॥ २७ ॥ एवं निसामिऊणं सूरी नावाए आरुहिय गंगं ।
 अइलंघिं पयत्तो परतीरगमामिलासेण ॥ २८ ॥ नयरं जत्तो जत्तो स निसीयइ कम्मदोसओ तत्तो । नावादेसो मज्झइ
 सुरसरिसल्लिम्मि अत्थाहे ॥ २९ ॥ सबविणासं आसंकिऊण निजामएहिं तह खित्तो । अद्वियपुत्तायरिओ नावादिंतो
 सल्लिमग्गो ॥ ३० ॥ अह परमपत्तमरपरिणयस्स सुपत्तच्चित्तवित्तिस्स । सवप्पणानिरुंभियनीसेसायदुयारस्स ॥ ३१ ॥
 देवेणं भावेण य परमं निरसंगयं उवगयस्स । सुविमुद्धमाणदट्टसुककज्ञाणनिम्महियकम्मस्स ॥ ३२ ॥ जल संधारगयस्स

गुणाण संजाओ । अइसयसुयमणिरोहणधराधरो धरियसुयसीलो ॥ ३ ॥ अइनिम्मलजाइकुलो विणयाइगुणान्निओ व्ह
 तस्स । मुणिपरिवारो वारियकामवियारो समुप्पन्नो ॥ ४ ॥ अह तस्सेगो सीसो कयाइ कम्माण चित्तभावाओ । अनि-
 मित्तमेव वम्महनिम्महियमणो परिकहेइ ॥ ५ ॥ गुरुणो नियसब्भावं तेणावि विचिंतियं वरं होइ । ज इ भयवं वीरजिणो
 जाएज्जा रायगिहनयरे ॥ ६ ॥ मुक्काओ मए देवीओ अइसए पेच्छिऊण अन्नेवि । जइ नाम थिरो होज्जा भगवं च
 तओ गओ तत्थ ॥ ७ ॥ राया बंधुरसिंधुरखंधगओ उवरिधरियसियछत्तो । सियचारुचामरुपीलवीइओ नियवलस-
 मेओ ॥ ८ ॥ संतेउरो य नयराओ निगओ तह कुमारवगो य । सिरिन्दिसेणअंतेउरं च जिणवंदणट्टाए ॥ ९ ॥
 ओसरणे भयवंतं वंदियसट्ठाणसंनिविट्ठेसु । तेसु स सीसो पासइ देवीओ गुरुविमुक्काउ ॥ १० ॥ सियवसणाओ अइ-
 सीलसुद्धिसंलीणसव्वगत्ताओ । पउमागरोदरगया हंसीओ इव विरायंति ॥ ११ ॥ उम्मुक्काभरणओ सव्वंतेउरसिरिं हरं-
 तीओ । चित्तेइ सो अहो एस चेव धन्नो गुरु मज्झ ॥ १२ ॥ जो एइचागकारी मज्झमपुण्णस्स दुक्करो जाओ । विस-
 याणमसंताणवि दुब्बलमणसो परिच्चाओ ॥ १३ ॥ इय भावणावसाओ तिकखं तक्खणमुवागओ पसमं । आलोइय-
 पडिक्कंतो मेरुव्व वए थिरो जाओ ॥ १४ ॥ सिरिन्दिसेणगुरुणो रायगिहे सीसनयणविसया जा । सीसस्सवि तप्पत्ती-
 दंसणओ सा मई पगया ॥ १५ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—साधुश्च ज्ञातम् । कस्य इत्याह—‘नंदिसेण’त्ति नन्दिपेणस्य सूरः । तस्मिन् ‘ओहाणाभिमुह’त्ति

गया कथं तदथ पडिविंशं ॥ ६ ॥ चित्तमयं देवीषु स्तिरिक्ताए पर्यसियं रत्नो । धम्मरुइस्स तन्नगरसामिणो सो य अणु-
 रत्तो ॥ ७ ॥ उदिओदयस्स दूयं पेसइ अग्गामणिऊण सो तेण । निब्बूढो, अवमाणं माणं च मणम्मि 'अवमाणो ॥ ८ ॥
 रोहेइ पुरिमतालं धम्मरुई परमधम्मरुइसारो । जायं निस्संचारं राया उदिओदओ ताहे ॥ ९ ॥ अणुकंपाणुगयमणो
 चित्तेइ अलाहि सिन्नमरणेण । महया इमेण विहिओ उववासो वंभचेरं च ॥ १० ॥ पुघाराहियेवसणनामदेवेण सव्व-
 बलकल्लिओ । धम्मरुई सारहिओ नीओ घाणारसी पुरीण ॥ ११ ॥ परिणामियबुद्धं एयं उदिओदयस्स विन्नेयं । अवि-
 हियपरोघरोहं अण्णा लं रक्खिओ तेण ॥ १२ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः;—उदितोदयो नाम राजा । श्रीकान्ता तद् भार्या । 'परिवाइय'त्ति तथा च परिम्राजिका स्वधर्म
 आचक्षाणा खलीकृता । तथा च 'अणराय'त्ति अन्यस्य धर्मरूचिनाम्नो राज्ञोऽनुरागोचरं सा आनीता । तेन च
 सबलवाहनेन उपरोधे पुरिमतालनगरस्य कृते 'जणमणुकंप'त्ति उदितोदयस्य जनं प्रति अनुकम्पा संवृत्ता । ततो देवे
 वैश्रमणसंज्ञे विषयभूते प्रणिधानं कृतम् । तेन च तदीप्सितमभिलपता धर्मरुचेः 'साहरणं'त्ति संहरणं उपसंहारः कृतो
 निजकनगर्यामिति ॥ १३ ॥

साहू य णंदिसेणे ओहाणाभिमुह रायगिहवीरे । तस्संतेउरपासणसंवेगा निच्चलं चरणं ॥ १३३ ॥
 सेणियनिवस्स पुत्तो आणंदियसयलमेइणीवलओ । नामेण नंदिसेणो अहेसि सियकिरणसरिसजसो ॥ १ ॥ सो वीय-
 रायववलद्धसुद्धधम्मो तणं व मोत्तूण । पुरमंतेउरमइरम्मरुवमुवहसियपुरसोहो ॥ २ ॥ निक्खंतो खंतार्हण भायणं सो

॥ १३ ॥ जोगोत्ति कलिय विहियो पछीनाहो महाबलो सो य । अच्चंतनिघिणो हणइ गामपुरनयरसत्थाइ ॥ १४ ॥
 एगम्मि य पत्थावे तेणं चौराण एयमुवइट्ठं । रायगिहम्मि य नयरे सत्थाहो अत्थि धणनामो ॥ १५ ॥ तस्स य धूया
 नामेण सुंसुमा सा य मज्झ तुम्ह धणं । ता एह तत्थ जामो अवहरिउं तं च एमोत्ति ॥ १६ ॥ पडिवन्नं चोरेहिं रयणीए
 तओ गया य रायगिहे । ओसोयणिं च दाउं झत्ति पविट्ठा गिहे तस्स ॥ १७ ॥ मुट्ठं चोरेहिं गिहं गहिया सा सुंसुमावि
 इयरेण । धणदत्तो सुयसहिओ अन्नत्थ लहुं गिहाओ गओ ॥ १८ ॥ पावियसमीहियत्थो सट्ठणं पट्टिओ य पल्लिवई
 अह उगयम्मि सुरे पंचहिवि सुएहिं परिकिन्नो ॥ १९ ॥ दढदेहवद्धकवओ नरवइ बहुसुहडपरिबुडो सिग्घं । तम्म-
 गेणं लग्गो धूयानेहेण धणदत्तो ॥ २० ॥ भणिया य रायसुहडा धणेण धूयं ममं नियत्तेह । दव्वं तुम्हं दिन्नं इय भणिए
 धाविया सुहडा ॥ २१ ॥ इंते य ते पलोइय नट्ठा चोरा धणं विमोत्तूण । धेत्तूण य तं सुहडा जहागिहं पडिगया सब्बे ॥ २२ ॥
 सुयसहिओ धणदत्तो गंतुं एक्को परं समारद्धो । संपत्तो य समीवे अचिरेण चिलाइपुत्तस्स ॥ २३ ॥ मा होउ कस्सवि इइ
 सीसं सुंसुमाए धेत्तूण । सो सिग्घमवक्कतो विमणो वल्लिओ य सत्थाहो ॥ २४ ॥ तत्तो छुहापरद्धो पारद्धो मरिउमंगयस-
 मेओ । चित्तेइ पाणचागे कयम्मि इण्ह न गुणलाभो ॥ २५ ॥ ता केण उवाएणं धरियवा सब्बकखरहियाए । पाणा अड-
 वीए इमाए तओ सुया भासिया तेण ॥ २६ ॥ कयकिच्चो हं पायं मारिय मं खाह कुणह नित्थरणं । वसणाओ इमाओ
 नरो जं जीवंतो लहइ भदं ॥ २७ ॥ उभयकरठवियसवणा भणंति पुत्ता गुरु य देवो य । तुममग्गहिममकज्जं कहकज्जं
 भणसु तं चेव ॥ २८ ॥ जेट्टसुएणं भणियं उवजीवह मं अणिच्छिए तम्मि । अणुजेट्टेणं सब्बेहिं चेव अप्पेवमुवणीओ ॥ २९ ॥

अभिधावनाभिमुखे प्ररग्या परित्यागसंमुखे सति 'रायगिहरीरे' इति राजगृहे धीरो गतः । तत्र च तस्य शिष्यस्य
 'अंतउरपासणसंयगा' इति गुरोः अन्तःपुरदर्शनेन संवेगाद् उकलक्षणाद् निश्चलं चरणं संजातमिति ॥ १३३ ॥

धणयत्त सुंभुमित्थी चिलाइरागम्मि धाडिगहणं तु । णयणे लग्गण मारण वसणे तन्भव्वखणा चरणं १३४
 भूमिपइद्वियनयरे नामेणं आसि जन्नदेवो स्ति । विप्पो पंडियमाणी जिणसासणखिसणासत्तो ॥ १ ॥ जो जेण जिप्पइ
 इह सो सिरसो तस इह पइत्ताए । वायम्मि निज्जिओ परमबुद्धिणा साहुणा सो य ॥ २ ॥ पवावियो य नवरं पधजं
 देवयाए वग्गंतो । पडिसिद्धो अह जाओ सुनिच्चलो साहुधम्मम्मि ॥ ३ ॥ तह वि हु जाइमएणं दुग्ंछभावं मणाग-
 सुपहइ । पडिबोहिओ य तेणं नीसेसो निययसयणजणो ॥ ४ ॥ भज्जा पुण पुवपरूढगाढेमाणुबंधदोसेण । काराविदं
 समीहइ तं पपज्जापरिचायं ॥ ५ ॥ सो पुण निच्चलचित्तो सद्धम्मपरो गमेइ दियहाइं । अह अन्नवासरम्मी दिदं से
 कम्मणं तीए ॥ ६ ॥ तदोसेणं मरिऊण देवलोए नुरो समुप्पन्नो । इयरीवि य पवइया तन्निघेएण संवत्ता ॥ ७ ॥ आलो-
 यणं अककं मया समाणी सुरे समुप्पन्ना । अह जन्नदेवजीवो चइऊणं रायगिहनयरे ॥ ८ ॥ धणदत्तसिद्धिगेहे चिलाइ-
 नामाए दासचेडीए तेण हुंजुंछादोसेण पुत्तभावं समणुपत्तो ॥ ९ ॥ विहियं च से जणेणं चिलाइपुत्तोत्तमभिहाणं
 इयरीवि तओ चविदं तस्सेव धणम्म भज्जाए ॥ १० ॥ पंचण्हसुयाणुत्तरिं णामेणं सुंभुमा सुया-जाया । सो य चिलाती-
 इत्तो वालगहो कओ तीसे ॥ ११ ॥ अचंतककहकारिसि दुषिणीओत्ति सत्थवाहेण । निच्छूदो गेहाओ परियडमाणो
 तओ पडिं ॥ १२ ॥ आराहिओ य वाढं पडिं नई गाढविणयओ तेण । अह पल्लिवइम्मि मए म्मिळ्ळणं चोरनिचहेण

॥ १३ ॥ जोगोत्ति कलिय विहियो पल्लीनाहो महाबलो सो य । अच्चंतनिघिणो हणइ गामपुरनयरसत्थाइ ॥ १४ ॥
 एगम्मि य पत्थावे तेणं चोराण एयसुवइहं । रायगिहम्मि य नयरे सत्थाहो अत्थि धणनामो ॥ १५ ॥ तस्स य धूया
 नामेण सुंसुमा सा य मज्झ तुम्ह धणं । ता एह तत्थ जामो अवहरिउं तं च एमोत्ति ॥ १६ ॥ पडिवन्नं चोरेहिं रयणीए
 तओ गया य रायगिहे । ओसोयणिं च दाउं झत्ति पविट्ठा गिहे तस्स ॥ १७ ॥ मुट्टं चोरेहिं गिहं गहिया सा सुंसुमावि
 इयरेण । धणदत्तो सुयसहिओ अन्नत्थ लहुं गिहाओ गओ ॥ १८ ॥ पावियसमीहियत्थो सट्ठाणं पंढ्रिओ य पडिवई
 अह उगयम्मि सूरे पंचहिवि सुएहिं परिकिन्नो ॥ १९ ॥ दढदेहवञ्जकवओ नरवइ बहुसुहडपरिबुडी सिग्घं । तम्म-
 गोणं लग्गो धूयानेहेण धणदत्तो ॥ २० ॥ भणिया य रायसुहडा धणेण धूयं ममं नियत्तेह । दव्वं तुम्हं दिन्नं इय भणिए
 धाविया सुहडा ॥ २१ ॥ इते य ते पलोइय नट्ठा चोरा धणं विमोत्तूण । धेत्तूण य तं सुहडा जहागिहं पडिगया सब्बे ॥ २२ ॥
 सुयसहिओ धणदत्तो गंतुं एक्को परं समारद्धो । संपत्तो य समीवे अचिरेण चिलाइपुत्तस्स ॥ २३ ॥ मा होउ कस्सवि इइ
 सीसं सुंसुमाए धेत्तूण । सो सिग्घमवक्कंतो विमणो वलिओ य सत्थाहो ॥ २४ ॥ तत्तो छुहापरद्धो पारद्धो मरिउमंगयस-
 मेओ । चित्तेइ पाणचागे कयम्मि इण्हिं न गुणलाभो ॥ २५ ॥ ता केण उवाएणं धरियवा सब्बभव्वरहियाए । पाणा अड-
 वीए इमाए तओ सुया भासिया तेण ॥ २६ ॥ कयकिच्चो हं पायं मारिय मं खाह कुणह नित्थरणं । वसणाओ इमाओ
 नरो जं जीवंतो लहइ भइं ॥ २७ ॥ उभयकरठवियसवणा भणंति पुत्ता गुरु य देवो य । तुममम्हमिममकज्जं कहकज्जं
 भणसु तं चेव ॥ २८ ॥ जेट्टसुएणं भणियं उवजीवह मं अणिच्छिए तम्मि । अणुजेट्टेणं सब्बेहिं चेव अप्पेवसुवणीओ ॥ २९ ॥

जाहे न किंपि मां वीरंति पियाए मञ्जुसुखेण । भणिया एमा धूया मयमेव गयाइया जाया ॥३०॥ ता एयपिसियप-
 रिभुंजणेण पाणाण धारणं सुणह । मेवेमिं अणुमएणं अरणीओ पाहिओ अग्गी ॥ ३१ ॥ पक्कंच तम्मि पिसियं खइयं
 पत्ता नियं पुरं त्तो । सुगुरुमर्मांति संपत्ततोहिया सुगइमणुपत्ता ॥ ३२ ॥ पत्तम्मि पाणरसणे घणदत्तो पगयवुद्धिसिद्धोए ।
 नित्तरिओ विदुराओ ताओ चरणं न अणुपत्तो ॥ ३३ ॥ अह अहनीए मग्घे चिलाइपुत्तेण परिभंतेण दट्टूण माहुमेगं तस्सग्ग-
 ठियं महामत्तं ॥ ३४ ॥ जंपियमहो महामुणि ! संलेयेणं कहेसु मम धम्मं । इहरा तुग्गवि सीमं फलं व अग्गिणा लुणिससामि
 ॥ ३५ ॥ मुग्गिणा व निब्भएणवि उअरारं से सुणित्तु भणियमिणं । उअसमविनेयसंवरपयत्तियं धम्मसव्वस्सं ॥ ३६ ॥
 पेत्तुं च इमं धम्मं एणंते मो त्रिचित्तिवं लग्गो । उअससदरथो इअइ सबकोहाइधागम्मि ॥ ३७ ॥ सो तुद्धरस कहं मे ता
 वोहाईमए य परिचत्ता । परिहारं घणसयणाण होइ णूणं त्रियेगोवि ॥ ३८ ॥ ता किं सग्गेणं भे किं वा सीसेण मग्गइत्ताहे ।
 इंदियमणसंरणेण संसरो निच्छियं घटइ ॥ ३९ ॥ ता तंपि अहं काहं इय चितंतो त्रि मुक्कअसिसीसो । नासग्गनिद्धिय-
 दिट्ठी निग्गमणकयभासरो ॥ ४० ॥ परिमात्तितो पुणरुत्तमेव एयाणि वित्थिवि पयाणि । काउस्सग्गेण ठिओ सुत्तिच्चलो
 कंचणगिरिष ॥ ४१ ॥ अह रुदिरंगयउद्दाहिं बुद्धिसतिस्सग्गचटंतुंढाहिं । मूइंगलियाहिं ल्हं सघत्तो भोत्तुमारद्धो
 ॥ ४२ ॥ अयिय ॥ आपायघोसं सयत्तपि देहं मुइंगलियाहिं विभक्किसरुणं । विणिम्मियं चालणियासमाणं तहावि
 ज्ञाणाओ न कंपिओ सो ॥ ४३ ॥ पयंतुंढाहिं पिभीलियाहिं खद्धे सरीरम्मि सुणित्तस तस्स । छिद्वाइं रेहति समत्थपा-

वनिस्सारदारानिव दीहराणि ॥ ४४ ॥ अह्वाइएहिं दिवहेहिं धीमं सम्मं समाराहिय उत्तिमडं । सुरालयं सो सहसार-
नामं पत्तो सुचारित्तधणा महप्पा ॥ ४५ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—‘धनदत्त’ इति द्वारपरामर्शः । तत्र च धनदत्तश्रेष्ठिनः सुंसुमाभिधाना स्त्री इति कन्यारूपा । तस्याः
‘चिलाइ’त्ति चिलातीपुत्रेण रागे तद्गोचरे जाते सति । ‘धाडिगहणंतु’त्ति धाढ्या प्रतीतरूपया ग्रहणमादानं कृतम् । तुशब्दः
पूरणार्थः । नयने स्वपह्निप्रापणे तेन तस्याः प्रारब्धे सति ‘लग्गण’त्ति श्रेष्ठिना सपुत्रेण पृष्ठतो लगनं कृतम् । नेनुमपारयता
च तेन ‘मारण’त्ति मारणं कृतं तस्याः । ततो व्यसने बुभुक्षालक्षणे संपन्ने तद्भक्षणात् सुंसुमाभक्षणाच्छब्धजीवितानां

तेषां चरणं कालेन चारित्रं सम्पन्नमिति ॥ १३४ ॥
सावय वयंसिरागे संका णेवत्थ चिण्ह संवेगे । परिसुद्धे तक्कहणं वियडणंमंदंसण परिणणा ॥ १३५ ॥

कथञ्च नयरे कस्सवि परभज्जारमणविरमणमणस्स । धरवासाओ चारगगेहा इव भीरुभावस्स ॥ १ ॥ सहस्स कहिंचि
उदारभूसणा विहियपवरनेवत्था । भज्जावयंसिया लोयणाण विसए गया तत्तो ॥ २ ॥ रागो विसवेगो इव जाओ अचि-
गिच्छणेण तस्स तणू । लंघणखीणव्व खणा संपत्ता निरभिरामत्ति ॥ ३ ॥ भज्जाए पुच्छिओ सो किमकंडे दुव्वलत्तमेयं ते ।
अइनिव्वंधम्मि कए कहियं तीए य पडिभणियं ॥ ४ ॥ अइतुच्छम्मिणं कज्जं किं खिज्जसि तह करेमि मणसिद्धी । जह
संपज्जइ संज्जासमए नेवत्थमेईए ॥ ५ ॥ आभरणाणि य धेतुं सेज्जागेहंतमंधयारम्मि । सा संठिया पविट्ठो य सो तहा
छिन्नवंचस्स ॥ ६ ॥ पच्छायावपरज्जस्स तस्स धी मे विणट्ठसीलस्स । कहियं तीए रइकालविहियचेट्ठासरणपुवं ॥ ७ ॥

जाहे न किंपि काठं तीरंति पियाए कज्जकुसलेण । भणिया एसा भूया सयमेव गयाउया जाया ॥३०॥ ता एयपिसियप-
 रिभुंजणेण पाणाण धारणं कुणह । सधेसिं अणुमएणं अरणीओ पाडिओ अग्गी ॥ ३१ ॥ पकंघ तग्गि पिसियं राइयं
 पत्ता नियं पुरं तत्तो । सुगुरुसमीचे संपत्तबोहिया सुगइमणुपत्ता ॥ ३२ ॥ पत्तग्गि पाणवसणे धणदत्तो पगयबुद्धिसिद्धीए ।
 नित्थरिओ विहुराओ ताओ चरणं व अणुपत्तो ॥३३॥ अह अडवीए मग्गे चिलाइपुत्तेण परिभंतेण दइण साहुमेगं वरसग-
 डिंयं महासत्तं ॥३४॥ जंपियमहो महामुणि ! संखेवेणं कहेसु मम धम्मं । इहरा तुग्गवि सीसं फलं व असिणा दुणिससाम्मि
 ॥ ३५ ॥ मुणिणा व निब्भएणवि उययारं से मुणिसु भणियमिणं । उवसमवियेयसंवरपयत्तियं धम्मसवसत्तं ॥ ३६ ॥
 धेत्तुं च इमं सम्मं एगंते सो विचिंतिउं लग्गो । उवसमसदत्थो हवइ सवकोहाइचागम्मि ॥ ३७ ॥ सो बुद्धस्त कइं मे ता
 कोहाई मए य परिचत्ता । परिहारं धणसयणाण होइ पूणं विवेगोवि ॥३८॥ ता किं लग्गेणं मे किं वा सीसेण मग्गइ इत्ताहे ।
 इंदियमणसंवरणेण संवरो निच्चियं घडइ ॥ ३९ ॥ ता तंपि अहं काहं इय चितंतो वि मुक्कअसिसीसो । नासग्गनिहिय-
 दिट्ठो निरुद्धमणकायवावारो ॥ ४० ॥ परिभावितो पुणरुत्तमेव एयाणि तिसिंवि पयाणि । काउरसग्गेण डिओ मुनिच्चलो
 कंचणगिरिय ॥ ४१ ॥ अह रुहिरंगंधलुद्धाहिं कुटिसतिकलग्गचंडतुंडाहिं । मूइंगळियाहिं उहुं सवत्तो भोत्तुमारब्धो
 ॥ ४२ ॥ अविय ॥ आपायसीसं सयलंपि देहं मुइंगळियाहिं विभक्खिऊणं । विणिम्मियं चाळणियासमाणं तहावि
 ज्ञाणाओ न कंपिओ सो ॥ ४३ ॥ पयंडतुंडाहिं पिपीळियाहिं तद्धे सरीरग्गि मुणिसत्त तस्स । छिड्ढाई रेहंति समत्थपा-

असञ्जरोगेण । विहुरियदेहा देवी कीणासगिहं समणुपत्ता ॥ ३ ॥ राया सो य पर वसो न सरीरद्विइं पि कुणइ जा
 ताहे । भणिओ मंतीहिं देव ! नियसु जगसंठिई एसा ॥ ४ ॥ जह सस्साइं जायाई कासवो लुणइ तह जिया एए ।
 जाया जाया लुबंति मच्चुणा ण य परित्ताणं ॥ ५ ॥ एवं भणिओ वि भणाइ जाव देवीए नो सरीरद्विई । विहिया ताव
 मएवि दुनो कायवा तओ तेहिं ॥ ६ ॥ कयकूडकप्पणेहिं भणिओ एगो नरो जहा तुमए । रायसभाए राया भणियवो
 देव देवीए ॥ ७ ॥ पेसविओ सगाओ अहं जहा देव कुसलवुत्तं । गेणहसु एज्जसु य मंत्तियम्मि रायाए तो भणियं
 ॥ ८ ॥ देवी चिइइ कुसलेण देव ! आमंति मंत्तिसत्थेण । बुत्तं देवीए कए पेसिज्जउ अंगसिंगारो ॥ ९ ॥ एयस्सं करेणं
 जेण कुणइ देवी ठिई सरीरस्स । तो तम्मुहाओ रत्ता उवलद्धे देविवुत्तं ॥ १० ॥ कडिसुत्तादप्पिणणे कए तओ वाहिं
 निगए तम्मि । भागे काउं मंतीहिं घेपए पइदिणम्मिमेहिं ॥ ११ ॥ अह अन्नदिणे एगो धुत्तो उवलद्धमंतिवुत्तं तो ।
 देवीकुसलं परिकहइ लहइ तह चैव सिंगारं ॥ १२ ॥ नडं कज्जं मंतीहिं चित्तिं भासियं च एगेण । धीरा होह अहं हो
 कज्जम्मि इमं जइस्सामि ॥ १३ ॥ संपाडिय तं सबं रायसमीवं उवट्ठिओ भणइ । कह एस देव ! जाही (राजा)—
 कह अन्नदिणेषु गच्छंती ॥ १४ ॥ 'मन्त्री'—जह देव गया देवी (राजा) तह चैव इमोवि पेसवेयवो । इय
 नरवइणा भणिए चउखंधगओ कओ इत्ति ॥ १५ ॥ आढत्तो मुहरेणं एगेणुवहासबुद्धिसारेणं । रायाए समवखं चिय
 भणिउं देवी इमं वच्चा ॥ १६ ॥ जह तुज्ज कए, राया अइव उक्कंठिओ तहा भणइ । अन्नेणावि ओयणम्मिह सबं साह-
 णिज्जंति ॥ १७ ॥ तेणुत्तं विन्नाणं नत्थि ममं तारिसं भणामि जओ । एवं विहमत्थं जाणओवि नो वयणपडुयत्तं ॥ १८ ॥

अहमासि तरय न य सा तओवि सो दुम्मणो घणं जाओ । अइकलुसपरिणईओ एयंपि वयं मए भगं ॥ ८ ॥ आया-
ररायाण वहुसुयाण सुगुरूण पायमूलम्मि । आलोइयपडिकंतो भणिओ गुरुणा तहा एयं ॥ ९ ॥ दूरेण दंसणं वज्जणि-
जमणअज्जर्यं महंतेण । तीए तुमए जहा रोहिवा विघाया पहरणाण ॥ १० ॥ तहविहकुपओगवसा पुणरुग्घाडं लहंति
तह चंए । जक्कारणो हु दोसो तदिदीए म उच्छलइ ॥ ११ ॥ सो पुणरवि कयविरेई भजाए पगयबुद्धिजोएण । असु-
भगईए मरंतो धरिओ नीओ व सुगईए ॥ १२ ॥ इति ॥

अथ गाथाश्रार्यः;—श्रावक इति द्वारपरामर्शः । तस्य च 'वयंसिरागे' इति वयस्यायां भार्यासत्कायां रागः संपन्नः ।
तदनुरागोद्रेकदुर्बलदेहं तं दृष्ट्वा शंका संजाता भार्याया पतिरमणगोचरा । पश्चाच्च तया 'जेवत्थ'त्ति वयस्यानेपथ्यं गृहीत्वा तस्य
संतोषः संपादितः । तदनु 'चिण्ह'त्ति चिह्नसारे अहो दुष्कृतं कृतं एवंलक्षणे संवेगे परिशुद्धे सत्यरूपे जाते सति तत्कथना
यथायस्थितकथना भार्यया कृता तस्य, यथा अहमेवासौ न अन्या काचित् । तथापि भावदोषांत परकलत्रासेवकोऽहं
मंजात इति विकटनं गुरुसमीपे कथनं कृतमस्यापराधस्य । गुरुणा अपि भणितोऽसौ यथा अदर्शनं साम्प्रतं तस्यास्त्वया
कर्त्तव्यम् । 'परिण्णा' इति परदारग्रत्याख्यानं च असौ पुनरपि कारित इति ॥ १३५ ॥

तह यामचे राया देवीवसणम्मि सगपडियरणा । धुत्ते दाणं पेसण जलणे सुहरुम्मि य विभासा ॥ ३६ ॥

नगरम्मि सुप्पइठ्ठे राया सिरिसंगओ महं आसि । देवी मणदइया नाम तस्स नियजीयसवसं ॥ १ ॥ पंचपयारे
सारे पिसए विस्संभसंभवे भयओ । तीए समं नरवइणो बोलीणो अइवह कालो ॥ २ ॥ अह अन्नया कयाइ विज्जाईणं

असञ्जरोगेण । विहरियदेहा देवी कीणासगिहं समणुपत्ता ॥ ३ ॥ राया सो य पर वसो न सरीरद्विइं पि कुणइ जा
 ताहे । भणिओ मंतीहिं देव ! नियसु जगसंठिई एसा ॥ ४ ॥ जह सस्साइं जायाइं कासवो लुणइ तह जिया एए ।
 जाया जाया लुबंति मच्चुणा ण य परित्ताणं ॥ ५ ॥ एवं भणिओ वि भणाइ जाव देवीए नो सरीरद्विई । विहिया ताव
 मएवि दुनो कायवा तओ तेहिं ॥ ६ ॥ कयकूडकप्पणेहिं भणिओ एगो नरो जहा लुमए । रायसभाए राया भणियवो
 देव देवीए ॥ ७ ॥ पेसविओ सगाओ अहं जहा देव कुसलवुत्तं । गेण्हसु एज्जसु य ममंतियम्मि रायाए तो भणियं
 ॥ ८ ॥ देवी चिइइ कुसलेण देव ! आमंति मंतिसत्थेण । बुत्तं देवीए कए पेसिज्जउ अंगसिंगारो ॥ ९ ॥ एयस्सं करेणं
 जेण कुणइ देवी ठिइं सरीरस्स । तो तम्मुहाओ रत्ता उवलद्धे देविबुत्तं ॥ १० ॥ कडिसुत्तादधिणणे कए तओ वाहिं
 निगंगए तम्मि । भागे काउं मंतीहिं घेप्पए पइदिणमिमेहिं ॥ ११ ॥ अह अन्नदिणे एगो धुत्तो उवलद्धमंतिवुत्तं ।
 देवीकुसलं परिकहइ लहइ तह चैव सिंगारं ॥ १२ ॥ नट्टं कज्जं मंतीहिं चितियं भासियं च एगेण । धीरा होह अहं हो
 कज्जम्मि इमं जइस्सामि ॥ १३ ॥ संपाडिय तं सबं रायसमीवं उवद्विओ भणइ । कह एस देव ! जाही (राजा)—
 कह अन्नदिणेषु गच्छंती ॥ १४ ॥ 'मन्त्री'—जह देव गया देवी (राजा) तह चैव इमोवि पेसवेयवो । इय
 नरवइणा भणिए चउखंधगओ कओ इत्ति ॥ १५ ॥ आढत्तो मुहरेणं एगेणुवहासबुद्धिसारेणं । रायाए समक्खं चिय
 भणित्तं देवी इमं वच्चां ॥ १६ ॥ जह तुज्ज कए, राया अईव उक्कंठिओ तहा भणइ । अन्नेणावि ओयणमिहं सबं साह-
 णिज्जंति ॥ १७ ॥ तेणुत्तं विन्नाणं नत्थि ममं तारिसं भणामि जओ । एवं विहमत्थं जाणओवि नो वयणपडुयत्तं ॥ १८ ॥

तुभेहि तओ एसो पेसेयवो तहा कओ भणइ । नियंवधुवग्गमुग्गयहाहारवरुद्धतदेसं ॥ १९ ॥ नियंतुंडं रक्खेल्लह जस्स पसाएणमेयवसणम्मिणं । पत्तो मंतीहिं खरंटिऊण मुक्को य करुणाए ॥ २० ॥ दहं च अन्नमडयं एसा परिणामिया मई तस्स । मंतिस्स जेण एए दोवि जणा सिक्खमाणीया ॥ इति ॥ २१ ॥

अथ गाथाक्षरार्थः;—तथा च इति तथैव यथा पूर्वज्ञातानि पारिणामिक्यां बुद्धौ तथा इदमपि इति भावः । 'अमच्छे' इति अमात्यो मन्त्री तेन च यदा राजा देधीव्यसने मरणलक्षणे जाते सति न शरीरस्थितिं करोति, तदा 'सगपडियरण'स्ति स्वर्गस्थिताया देव्या व्याजतः प्रतिजागरणा शृंगारप्रेषणेन प्रारब्धा । अत्रान्तरे कस्मिंश्चिद् धूर्त्तं मन्त्रिणोऽन्तापृच्छचैव तथा उपस्थिते सति दानं पूर्वमत् कटिसूत्रकादिप्रदानं कृतम् । 'पेसणं'त्ति प्रेषणं प्रस्थापनं ज्वलने वैश्वानरे प्रक्षेपेण प्रक्रान्तं तस्य । मुखरे वाचाले अन्यस्मिन् अकस्मादेवोपस्थिते विभाया विविधार्थभाषणरूपा कर्त्तव्या, यथा;—प्रथमधूर्त्तं ज्वलनप्रवेदनेन विनाशयितुमारब्धेऽन्यो मुखरो विप्लावकतया बहुं देवीसंदेशं दातुं आरब्धः । इत्थं च धूर्त्तेन, नाहमे-
तायत् समर्थोऽवधारयितुं कथयितुं वा संदेनजालम्, अतोऽयमेव प्रेष्यताम् । प्रारब्धश्चासौ तथैव प्रवेतुं, भणितश्च तेन स्वजनवर्गो यथा निजतुण्डं रक्षणीयम्, अरक्षितनिजतुण्डस्य मम एतत् फलं सम्पन्नमिति ॥ १३६ ॥

खमए मंडुकिथंभे विराहियाहि णिसि रायसुयमरणे । सीसे रूवग रेहा पुच्छे सुय दिक्खचउवखमगा ॥

तवलच्छीए अतुच्छे गच्छे कत्थइ मयंकसच्छाए । मासानसाणभोई एगो खमगो अहेसि मुणी ॥ १ ॥ पारणदिणम्मि अह अन्नया व सो खुट्टएण अणुजाओ । लग्गो गोयरचरिअं काअं उच्चाइगेहेसु ॥ २ ॥ तिष्ठद्युहाए वसेणं मंदीभूयम्मि

लोचणाण वले । मंडुक्किया न दिट्ठा तेणं पायप्पएसगया ॥ ३ ॥ तप्पायचंपणेणं मया य निज्झाइया य चेळेण । वसहि-
 मुवगम्म गुरुणो पुरओ इरियं पडिक्कंतो ॥ ४ ॥ सम्मं वियडियभिव्खाचरिओ तव्वत्तभोयणम्मि कए । आवस्सयम्मि
 संज्झाकाले तीए वियडणाए ॥ ५ ॥ मंडुक्किया य खुड्डेण जंपिडं खवग ! किं न वियडेसि । मंडुक्कियावराहं तवयणा
 रोसमावण्णो ॥ ३ ॥ जाओ परव्वसो सो तग्घायत्थं समुट्ठिओ जाव । ता थंभाभिइसिरो पंचत्तं सो गओ ज्झत्ति ॥ ७ ॥
 जे रोसाओ मलिणियसामन्ना सप्पभावमावन्ना । ताणमहीण कुलमी विसमो दिट्ठीविसो जाओ ॥ ८ ॥ जाणंति ते
 परोप्परमम्हे रोसाउ एरिसा जाया । जाईसरणगुणाओ चरंती रत्तीए न दिणम्मि ॥ ९ ॥ मा जीवो मारोमो फालुय-
 माहारमाहरंति तहा । अह तद्देसनराहिवपुत्तो डक्को भुयंगेण ॥ १० ॥ मुक्को पाणेहिं तओ रोसावंन्नो नराहिवो भणइ ।
 जो ववरोवइ सप्पं दीणारं तस्स देमि अहं ॥ ११ ॥ सप्पाहेडियपुरिसेण ताण रेहाउ दट्ठमिक्केण । तेसिं विसभूयाउ
 विलमूले ओसही दाउं ॥ १२ ॥ पारद्धं धम्मियं दुद्धरेण नीसेसवाउणा ताहे । सो दुक्करकारुन्नो विलमज्झे वसिउमस-
 मत्थो ॥ १३ ॥ पुच्छेण नीइ मा मरउ एस दिट्ठिगोयरं पडिओ । निगच्छइ जावइयं तावइयं छिंदइ सो वि ॥ १४ ॥
 उवणीओ नरवइणो सो खमगाही पहाणपत्तीए । पुत्तत्तेणुववन्नो अइट्टूरनिरुद्धकोहविसो ॥ १५ ॥ तो नागदेवयाए
 राथा संवोहिओ जहा नागा । मारेयद्वा नेत्तो तुमए पुत्तो भविस्सइ ते ॥ १६ ॥ कालक्कमेण जाओ विहिओ य महा-
 महो कयं नामं । जह नागदेवयाए दिन्नो तह नागदिन्नो त्ति ॥ १७ ॥ उम्मुक्कवालभावो साहुं दट्ठणं संभरियजाई ।

जायचिरागो पवजमणुगओ अइसएण खमी ॥ १८ ॥ सो पुषतिरिवग्भवाणुभाओ निघमइधुहान्द्र य । सवमुणीण
 समक्खं न मए मरणावि कुवियवं ॥ १९ ॥ एरमभिग्गहमुगं गिन्द्रइ हिडइ पभायममयम्मि । अइतिपधुहाओदियदेहो
 दोसीणभसकए ॥ २० ॥ तस्स य गुरणो गच्छे जस्म समीने स गदियपपज्जो । समगा माह्व चिद्धंति सुट्ट निट्टियमरीर-
 बला ॥ २१ ॥ एगधित्तिचउमासे कओरवासा कसेण चत्तारि । पवयणमुणाणुरता अहरसि देवया एगा ॥ २२ ॥ ते
 उहंघिय चउरो कमोरचिद्धे मुणी तओ खुट्टं । वंदइ नंदियदियया पुच्छइ पुमलं च देहरस ॥ २३ ॥ निगच्छंतो
 ठाणाओ ताउ अमरिसवसेण एगेण । समगरिणिणा करे सा धरिया भणिया य परिमंगं ॥ २४ ॥ हंहो कडपूपयणि
 पूयणिजचंरणा इमे खमगसाह्व । वज्जिय थंदेसि तिकाळभोइणं सुट्टयमिमंति ॥ २५ ॥ न्ना मणइ भायसमंगं थंदे हं
 दवओ इमे खमगा । एस मिसेसो फले पभायसमए फुइं ह्योही ॥ २६ ॥ सो दोसीणरसु कए पभायसमए गिहेसु
 सह्वाण । आहिडिय वसहिगओ इरियायदियं पडिफमियं ॥ २७ ॥ भसं पाणं चाळोइऊण समगे निमंतएजाय । लोणेण कूट-
 गइयकयनामो ताव एकेण ॥ २८ ॥ खमणेण खमं काउं अपारयंतेण तस्म पत्तम्मि । हूदो खेळो हीलापरेण सुदभत्त-
 भरियम्मि ॥ २९ ॥ एवं सेसेहिवि य मिच्छाउकडपरो य सो भणइ । धी धी अलज्ज चेटरस मग्ग नियपोट्टभरणकए
 ॥ ३० ॥ निघाउलस्स जो खेळमहयं नोउणेउमउमेसिं । ता खेलेणमिमेसिं कयत्थओ होउ मे अण्णा ॥ ३१ ॥ आलो-
 दिय जा जेमइ तिपं निधेयमागया चउरो । ते समगा सो सुट्टो केरलनाणं समणुपत्ता ॥ ३२ ॥ सुट्टयमुणिणो तेसिंवि
 पगयवुद्धिफलं इमं जायं । जं कोहनिग्गहाओ निवेयाओ य णाणंति ॥ ३३ ॥

अथ गाथाक्षरार्थः;—‘क्षमक’इति द्वारपरामर्शः । तस्य ‘मंडुकि’त्ति मण्डुकी लक्ष्मी दर्दुरिका पादतले लम्बा, मृता
 च । सन्ध्यावश्यककाले संप्रेरितः सन् शुद्धकेन स्तम्भे प्रतीतरूपे आपत्य मृतः । ‘विराहियाहि’त्ति विराधितश्रामण्यानां
 अहीनां कुले जातः । ‘निसि’त्ति स च रात्रिसंचारी जातः । अन्यदा च राजसुतमरणे जाते सति राज्ञा भणितं शीर्षे सर्प-
 सम्बन्धिनि समर्पिते सति रूपकं दीनारलक्षणं ददासि । ततः सर्पाखेटकेन रात्रिसंचरणाकृता रेखा उपलभ्य औपधिवलेन
 विलाद् आक्रष्टुं आरब्धोऽसौ । तेन दृष्टिविषेण दयालुना सता पुच्छे निष्काशिते छिद्यमाने च मृतोऽसौ । ‘सुय’त्ति तस्यैव
 राज्ञः सुतो जातः । दीक्षा च क्रमेण लब्धा । ‘चउक्खमग’त्ति चतुर्णां क्षमकाणां वक्तव्यता भणनीया ॥ इति ॥ १३७ ॥
 तहा य अमच्चपुत्ते कुमारणेमित्ति सिव अलीगत्ति । खुडुतरे परिच्छा गिलाणदाणे मणापउणो ॥१३८॥

किल कोइ मंतिपुत्तो कप्पडियागारारायपुत्तेण । सममाहिंडइ देसंतराई बहु चोज्जभरियांइ ॥१॥ कत्थइ समयम्मि सिवा-
 रुयाइं सवभावजाणओ घडीओ । नेमित्तिओ नरो तेसिमह निसाए पसुत्ता ते ॥२॥ एगाए देवकुलियाए ताव सदेण अइमहहेण ।
 भल्लुंकी लग्गा रडिउमहकुमरेण सो पुट्ठो ॥ ३ ॥ उवउत्तेणं नेमित्तिएणं भणियं जहा नईत्तित्थे । एयम्मि सलिलपूराणीयं
 च्चिट्ठइ मडगमेगं ॥ ४ ॥ एयंस्स कडीदेसे पायंकाणं सयं गयविसाओ । गिण्हाहि कुमर ! न मए कडेवरं मुद्धियं धेतुं ॥५॥
 सक्किज्जइ एवमिमा भासइ कुमरस्स कोउयं जायं । ते वंचित्ता एगाणिओ गओ तं तथा जायं ॥ ६ ॥ धेतुं पायंकसयं
 पुणो गओ सां तथा पुणो रंडइ । पुट्ठो पुणोवि भणियं च्चप्फलिगा केवलं लवइ ॥ ७ ॥ कहमेसा इयरूवा भणइ पायं-

कसयमिमं तुग्ध । मह्यं च मञ्ज जायं दोण्हंषि कयत्थया जाया ॥ ८ ॥ मंत्तिसुएणं विन्नायवइयरेणं इमं मणे धरिउं ।
 पिच्छामि सत्तसारेण किं कियणेण गहियमिणं ॥ ९ ॥ जइ कियिणभावओ तो न रज्जमेयस्स होज नियमेण । इय
 विहियकप्पणेणं पभायसमयम्मि सो भणिओ ॥ १० ॥ वच्च तुमं बुमर ममं सूळंसूडाइरेगवियणकरं । उप्पन्नमत्थिन ससो
 गंतुं ठाणाओ एयाओ ॥ ११ ॥ भणियं बुमरेण न सवहेय जुत्तं विहेउमेयं मे । एगाणिणं विदेसे जं तुममुज्झिच्चु गमणंति ॥ १२ ॥
 किं पुण मा जाणेज्जा कोइ नियसंतमेगठाणे मं । अइदुक्करंपि तुह मोयणेण गमणं पगयमिण्हि ॥ १३ ॥ तत्तो गामे
 पविसिय बुल्लुत्तघरं समप्पिओ सो य । पायंकसयं पिज्जामोहं विस्साणियं तस्स ॥ १४ ॥ मंत्तिसुयस्स उवगयं सोडी-
 रत्ताओ गहियमिणमिमाणा । नो कियिणभावओ तयणु तवस्सणा तेण भणियमिणं ॥ १५ ॥ उवसंतं मे सूळं सहेत्त
 गच्छामि तो गया दोवि । पत्तो कुमरो रज्जं कमेण भोगे य मंत्तिसुओ ॥ १६ ॥ एसा पगया बुद्धी जं तेण परिच्छिण्ण
 रायमुओ । अणुवत्तिओ महंता लद्धा भोगा य कालेण ॥ १७ ॥ इत्ति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—तथा च अमात्यपुत्र इति अमात्यपुत्रश्च ज्ञातम् । कथमित्याह—‘कुमारि’त्ति कुमारेण
 राज्यार्हराजपुत्रेण सह देवान्तरं प्रतिपन्नः । तयोश्च तत्र विचरतोः ‘जेमित्ति’त्ति नैमित्तिक एकः शिवारुतादियिज्ञाता
 मिलितः रात्री ‘च क्वचिद् देवकुले शयितानां तेषां ‘सिव’त्ति शिवारदितमभूत् । तस्य च नैमित्तिकेन फले निरूपिते
 संवादिते च पुनरपि शिवारदिते जाते नैमित्तिकेनोक्तम्—‘अलीक’त्ति । अलीकेयम् । मन्त्रीपुत्रेण ‘सुपुय’त्ति धुद्रः
 वृषणः इतरो वा अधुद्र एव राजपुत्र इति परीक्षार्कतुमारब्धा । ततो मन्त्रिपुत्रो मायया ग्लानो वृत्तः । ‘दाणे’त्ति

राजपुत्रेण च तत् पेयामूल्यार्थं पायंकशतस्य दानं कृतम् । ततस्तदादार्यचेष्टितेन आक्षिप्तमनसा मन्त्रिनन्दनेन 'मणा पडणो' इति मनाक् प्रगुणोऽहं जात इति भणित्वा सह एव गमनं कृतमिति ॥ १३८ ॥

चाणक्येवगमणं मोरियचंद्र तह थेरि रोहणया । उवयारत्थगहणं धणसंवरणं च विन्नेयं ॥ १३९ ॥

'नामेण चणयगामो गामो पामरज्जाणमभिरामो । नामेण चणी तत्थासि माहणो सावगो सो य ॥ १ ॥ नीसेस-
पुरिसलक्खणवियाणगा सूरीणो धरे तस्स । कहवि विहारवसाओ ठिया सुओ तत्थ संजाओ ॥२॥ उगयदाढो समयम्मि
पाडिओ सो गुरुण चलणेसु । तेहिं च अणाभोगाओ भासियं जह इमो राया ॥ ३ ॥ होही तं सोऊणं जणओ सा
दुगाइं इमो जाउ । घट्टा दंता तस्स सयमेव कहियं च सूरीण ॥ ४ ॥ होयवं जेण जहा तं तस्स तहा इहं हवइ संबं ।
इय चित्ते परिभाविय विंवंतरिओ तहावि निवो ॥ ५ ॥ होही भणिओ मुणिनायगेण चणिपुत्तभावओ तस्स । चाणक्को
इय नामं सबत्थ पसिद्धिमारूढं ॥ ६ ॥ सुपसत्थलक्खणधरो कमेण सो वड्डिउं समाढत्तो । उम्मुक्कवालभावेण तेण
विज्जाण ठाणाणि ॥ ७ ॥ पढियाणि सावगतं सो पडिवन्नो भवाओ निविन्नो । अणुखा अइभदयमाहणवंसुगगया तेण
॥८॥ परिणीया एगा कन्नगा य संतुट्टमाणसो धणियं । चिट्टइ निट्टुरसावज्जकज्जपरिवज्जणुज्जुत्तो ॥९॥ अह अन्नया कयाइ
सा भज्जा तस्स उच्छववसेण । माइगिहम्मि अइगया अइवहुकालाओ पणयपरा ॥१०॥ अन्नाओ भणिणीओ समागयाओ
परं समिद्धेसु । परिणीयाउ कुलेसुं पोढालंकारसाराओ ॥ ११ ॥ हरइ परिहीणविहवस्स नूणं नियपणइणीवि अप्पाणं ।
सवंगमसंपुन्नस्स घडइ किं जामिणी ससिणो ॥ १२ ॥ इय वयणमणुसरंतेण तेण सबेण परिणयेण इमा । निद्धणपइ-

सणाओऽयमाणिजा कया दूरं ॥ १३ ॥ सेसाओ पुष्कंतवोलवसर्णसिंगारचंनियंगीओ । घरदेवयष्ट वाढं लद्धप्पसरा
 परिभमंति ॥ १४ ॥ जाया अघिई कह एगमाइपिडगवि परिहरं पत्ता । मोरूण विहवमेगं न बह्हो कोवि कस्सावि ?
 ॥ १५ ॥ इय हिययथरियमचू चाणकगिहे समागया रुयइ । सानिच्चंधम्मि कए कहेइ से सबवुचंतं ॥ १६ ॥ थीपरि-
 भवो अससोत्ति तक्खणा धणगवेसगो जाओ । नंदो पाडलिपुत्ते तइया दियदक्खिणं देइ ॥ १७ ॥ स गओ तत्थ सया
 पुण पुविछाणं कमेण नंदाणं । कत्तियचरिमतिहीए वित्थिण्णा आसणा सवे ॥ १८ ॥ जं पढममासणं तत्थ लगगसुद्धिं
 तहायिहं कलिउं । सो सहसा उवविट्ठो भणियं तो सिद्धपुत्तेण ॥ १९ ॥ नंदेण समं तत्थागएण एएण माहणेण तुहं ।
 वंसच्छायं सबं अकमिऊणं निचिद्धंति ॥ २० ॥ भणिओ दासीए तओ भयवं ! वीयम्मि आसणे निवस । अत्थित्ति
 भणिउं ठविया तेण निया कुंडिया तत्थ ॥ २१ ॥ तइए दंडो तुरिए गणोत्ति या वंभसुत्तु पंचमगे । एवं अकममाणो
 धिट्ठो बहुउत्ति निच्छूढो ॥ २२ ॥ एसो पावक्खेवो पढमो देसंतराभिगमरूवो । -अह अद्यया विसंकी बहुजणपच्चक्ख-
 मुच्चइ ॥ २३ ॥ “कोरोन भूत्थैश्च निवद्धमूलं पुत्रैश्च दारैश्च विवृद्धयाखम् । उत्पात्त्य नन्दं परिवर्त्तयामि महाद्रुमं
 वायुरिवोपप्रेगः” ॥ १ ॥ निजाओ नगराओ ताओ मगइय रायपयजोणं । पुरिसं निसुयं च पुरा विवंतरिओ निवो होहं
 ॥ २४ ॥ महिमंडलं भमंतो पत्तो तो मोरपोसगगामे । चाणक्को परिवायगवेसपरो नंदतणयम्मि ॥ २५ ॥ तम्मि य गामे
 गामाहियस्स धूयाए डोहलो जाओ । चंदपियणम्मि न य सो सक्किअइ पूरिउं कहवि ॥ २६ ॥ तो सा अपुज्जमा-
 णम्मि तम्मि विच्छायवयणतामरसा । अच्चंतमिलाणतणू जीवियसेसत्तणं पत्ता ॥ २७ ॥ भिक्खं गवेसमाणो सो पुट्ठो

जइ परं इमं गव्भं । मम देहि चंदविं पाएमि पडिसुयं तेहिं ॥ २८ ॥ पत्ते पुन्निमदिवसे वियडो पडमंडवो कओ छिदं ।
कयमस्स मज्झभागे पत्ते तो मज्जरतम्मि ॥ २९ ॥ जं जं रसालुदवं तं तं मीलिचु भरियखीरस्स । थालं तक्खणसुत्तुट्टियाए
सद्दाविया भणिया ॥ ३० ॥ पुत्ते ! पिच्छसु चंदं पिवसु य जा पाउमुज्जया ताव । पच्छन्नठिओ पुरिसो मंदं छाएई तं छिदं
॥ ३१ ॥ अवणीओ डोहलओ कमेण जाओ सुओ कयं नामं । जह एस चंदगुत्तो पुत्तो चंदस्स पाणाओ ॥ ३२ ॥ सो
संवडुइ पइदिवसमेव रज्जाणुसारिचरियपरो । चाणक्को अत्थत्थी हिंडइ महिमंडलमसेसं ॥ ३३ ॥ तह तविहपद्यमाइएसु
ठाणेसु मगए निउणं । रुप्पाइधाउविविहाणि ओसही रयणमाईणि ॥ ३४ ॥ अन्नम्मि दिणे सो चंदगुत्तो चेडो रमेइ
चेडेहिं । सद्धिं निवनीईए वाढं तदणुगहाइपरो ॥ ३५ ॥ एत्थावसरे पत्तो चाणक्को तं निएइ रममाणं । दिज्जउ अमहवि
किंपित्ति मग्गिओ तेण सो भणइ ॥ ३६ ॥ एयाओ गावीओ लएहिं, (चाणक्यः) मा कीइ मं न मारेज्जा । (चन्द्रगुप्तः)
एसा वसुंधरा वीरलोयमुज्जा न उ कमेण ॥ ३७ ॥ णायमणेणं जह कालपत्तमस्तत्थि वयणविन्नाणं । कस्सेस सुओ
पुच्छइ कहियं परिवायगस्सत्ति ॥ ३८ ॥ चाणक्केण निवेइयमेसो परिवायगो अहं चेव । वच्चासो रायाणं करेमि तं इय
पलाणा दो ॥ ३९ ॥ मिलिओ अवद्धमूली लोगो उवरोहियं च कुसुमपुरं । णंदेणांमंदवलेण सो पलाणो कओ सहसा
॥ ४० ॥ लग्गो अणुमगेणं नंदो चाणक्यस्स अस्स गओ । कालञ्चुणा य तेणं पउमसरे वोळइत्ताणं ॥ ४१ ॥ दिन्नं
पोइणिपत्तं सीसपएसम्मि चंदगुत्तस्स । जह केणावि न नज्जइ कयजत्तेणावि एस इमो ॥ ४२ ॥ विहियपुरीसुस्सग्गो सय-
मवि तीरे सरस्स आयमइ । जा ता पुच्छइ एगेण रे गओ कत्थ चाणक्को ? ॥ ४३ ॥ अन्नायतस्सरूथस्स तस्स भणियं

चिरं स बोलीणो । अन्ने पुण आयरिया भणंति जाओ सयं रयओ ॥ ४४ ॥ लग्गो पस्खालेवं वरथाणि पहाणघो-
 ङ्गण । मग्गादघक्किचा पुट्ठो मो आसवारणे ॥ ४५ ॥ परिभाविय समयवलं भणियं चिट्ठइ सरस्स मग्गम्मि । एत्तो
 स चंदगुत्तो चिरं पलाणो च चाणक्को ॥ ४६ ॥ तेणावि तरस्स हूथे विट्ठिओ अस्सो असिं च भूमीए । मोत्तूणे जा
 निगुडइ सल्लप्वेसट्ठयामुयइ ॥ ४७ ॥ जाव य कंचुगमेसो म तेण एग्गेण तओ हओ मग्गे । जाओ जहा परासु
 चडाविओ चंदगुत्तो तो ॥ ४८ ॥ तम्मि तुरगे पलाया दोण्णिवि पंथे गयम्मि केवइए । एएण चंदगुत्तो पुट्ठो तव केरिसं
 समए ॥ ४९ ॥ चित्तं मइ विसए जम्मि दंसिओ तं सि येरिपुरिसस्स । पडिभणइ चंदगुत्तो एयं भे चितियं तइया ॥ ५० ॥
 अज्जो चिय जाणइ सवमेव जावइ जहा जहा भंइ । चाणक्कस्सोयगयं कयविरसासो ममं एस्सो ॥ ५१ ॥ जाओ
 छुहाकिलंतो स चंदगुत्तो वट्ठिं ठवित्ताणं । करयइ गामे तवमत्तकारणा अइगओ मग्गो ॥ ५२ ॥ वीट्ठेइ य नंदनियस्स
 मा ममं कोइ एत्थ जाणेजा । विट्ठो तवखणजिमिओ निग्गच्छंतो वट्ठिं डोड्ठो ॥ ५३ ॥ तो तरसुदरं फालिय अविणट्ठे
 कट्ठिअण दहिकूरं । जेमाविओ स चंदो पत्ता अत्तरथ गामम्मि ॥ ५४ ॥ रत्तिं भियखं विट्ठइ चाणक्को थेरिगेहमणुपत्तो ।
 तत्थ विसाले धाले विठेविया पुत्तभंडाण ॥ ५५ ॥ परिवेसिया इमीए तरलेणेकेण पुत्तभंडेण । मग्गो हूदो हूथो दहो
 सो रोयए जाव ॥ ५६ ॥ ताए भन्नइ चाणक्कमंगलो तं सि पुच्चिया भणइ । पासाणि पटममेत्थं घेप्पंति तओ पुणो
 मग्गं ॥ ५७ ॥ लद्धो तेण उवाओ पासेसु असाहिएसु कुसुमुपुरं । नो गिग्गइ मग्गु तओ गओ स हिमयंतगिरिकूडं
 ॥ ५८ ॥ पवइओ तत्थ निवो मिची सुदिढा समं कया तेण । भणइ समयम्मि पाडलिपुत्ते नंदं यसे कुणिमो ॥ ५९ ॥

रज्जं समं समेणं विभयामो पत्थिया लहुं तत्तो । अंतरपुरगामेसुं नियमेणं संठवेता ते ॥ ६० ॥ एगत्थ नगरमेगं न पडइ
 कयनिविडपोरुसाणंपि । तेसिं सो परिवायगलिंगी पविसित्तु जोएइ ॥ ६१ ॥ वत्थूणि जाव दिट्ठा इंदकुमारी उमाइरूवाओ ।
 तासिं पभावजोएण तं पुरं न पडइ कहिंचि ॥ ६२ ॥ मायाए तेण नीणावियाओ पडियं ज्झडत्ति तं नयरं । रुद्धं पाडलिपुत्तं
 जाओ पउरो य संमदो ॥ ६३ ॥ तथाहि-खिप्पंति तत्थ तिह्णाणि कत्थइ कत्थइ पुण वहंति । बहुलोयनियरसंधारकारिण
 जंतसंधाया ॥ ६४ ॥ कत्थइ कढिणकुहाडप्पहारदढताडिया पुरकवाडा । विहडंति घडंता संकडाइं पुरलोय विहियाइं
 ॥ ६५ ॥ जमजीहासरिसीओ सत्तीओ सत्तिमंतकरमुक्का । निवडंति झडत्ति जणं जमगेहे उवणमंतीओ ॥ ६६ ॥ सालसिहराइं
 कत्थइ महंतगिरिसिहरतुंगरूवाइं । विज्जुझडप्पोवहयाइं जेव निवडंति धरणीए ॥ ६७ ॥ आयणंणायद्धियचावदंडमुक्काउ
 वाणसेणीओ । कत्थइ दोणंहंपि बलाण पाणपलयं पणांमिति ॥ ६८ ॥ णाणायारधराओं पागारे तह पडंति खंडीओ ।
 खन्नंति सुरंगसया पडंति सेल्लाइसत्थाइं ॥ ६९ ॥ एवं गएसु कइवयदिणेसु भग्गम्मि नंदसेणम्मि । धम्मदुवारं नंदो
 लग्गो मग्गिउ महम्मिमेहिं ॥ ७० ॥ भणिओ एगरहेणं जं तीरसि नीणिडं तयं गिन्ह । तो सो दो भज्जाओ एगं कण्णं धणं
 किंचि ॥ ७१ ॥ गिण्हित्तु नगरदारे जा पत्तो कन्नगाए ता खित्ता । दिट्ठी वहलविलासा चंदे पिउणा अणुत्ताया ॥ ७२ ॥
 जाव रहम्मि विलग्गा खणेण सा चंदगुत्ततणयम्मि । ता भग्गा नव अरगा खणेण विमुहो स संजाओ ॥ ७३ ॥ भणिओ
 तिदंडिणा मा निसेह एयं जओ नव जुगाइं । पुरिसाणिमेत्थ काहंति फुरंतसत्ताणि ॥ ७४ ॥ पुरमज्झमइगएहिं ठवियं
 रज्जं च दोहिं भागेहिं । नंदसुया विसभाविद्यदेहा एगा नयणविसयं ॥ ७५ ॥ पवयगनिवस्स गया जाया इच्छा पणा-

मिया तस्स । पगओ परिणयणविही जलणो पज्जालिओ ताहे ॥ ७६ ॥ पारब्बं परियंघणमिस्स पवइगराण्णो जाहे ।
तदेहगयं सहया संकलं तम्मि विसमुगं ॥ ७७ ॥ भणइ धयंस ! मरिज्जा तप्पडियरणे फयायरो चंदो । जा जाओ ता
भिउडी त्तिदंडिणा पयडिया भीमा ॥ ७८ ॥ तक्खणमेव नियत्तो सो पुण पंचत्तमागओ ज्ञत्ति । जायाणि तस्स दोष्णि
वि रज्जाणि सुहाण सज्जाणि ॥ ७९ ॥ नंदपरिवापुरिसा अलहंता चंदगुत्तओ वित्ति । डग्गा तत्थेव पुरे मुज्जो चोरि-
कयं काउं ॥ ८० ॥ मग्गइ चोरग्गाहं चाणक्को चिक्कणं परिभंगंतो । नगरवहिं नलदामं कोलियमलोयए मासं ॥ ८१ ॥
मइंगलियाहिं घरं कुणंतमेयाहिं तस्स किल्ल पुत्तो । ढक्को सो परिकुद्धो तदुचरि मूळं निभालित्ता ॥ ८२ ॥ तासिं चिलं
कुसीए लवणेण निदहइ जलणदाणेण । एयादन्नो न समो मच्चित्तियसाहणे कोइ ॥ ८३ ॥ एवं त्तिदंडिणा चित्तिऊण
सद्दाविओ निवसमीवे । कुसुमपुरारक्खपयं दिन्नं वीसासिया तेण ॥ ८४ ॥ विसभोयणदाणाओ सकुटुंवा विणिहया, फयं
नगरं । निच्चोरिकं कप्पडियगत्तणे पायिया भियसा ॥ ८५ ॥ गामे न जत्थ चाणक्कण तिकलं सआणमिच्चंतो । आप्पसमे-
रिसं तत्थ देइ अवेहि वंसाण ॥ ८६ ॥ कायथा याडी चित्तियं च गामेहएहिं कहमेयं । जुजइ कहमपसाओ न हु एत्तोराउला
एत्तो ॥ ८७ ॥ ता छिंदित्ता वंसे अंघरुक्खाण निम्मिया याडी । वियरीयाणाकारित्तणेण दोसं पयडिऊण ॥ ८८ ॥
घारनिरोहेण पलीविऊण गामो सवाल्लुद्धो सो । दहो दुवियहूमइत्तणेण चाणक्कावेण ॥ ८९ ॥ कोसनिमित्तं जयं
जोगियपासेहिं जह कयं तेण । तह पुवं चिय भणियं पुराणभावं गए तम्मि ॥ ९० ॥ अन्नमुयायं चित्तेइ कोसपरिवहु-
णम्मि चाणक्को । तो नगरपहाणणं भत्तं मज्जं च वियरेइ ॥ ९१ ॥ मत्तेमु तेहु निच्चरमुट्ठित्ता नच्चिइं समाटत्ता । तह

गाइयं च गीयं विहिउद्धबुओ कमेणिमिणा ॥ ९२ ॥ दो मञ्ज धाउरत्ताई कंचणमय कुंडिया त्तिदंडं च । राय मे व
 सर्वती एत्थवि मे होलवाएहि ॥ ९३ ॥ अन्नो य असहमाणो नागरओ बहुवणिज्जलद्धणो । तह चेष नच्चिओ गाइडं
 च लग्गो भण्डमेवं ॥ ९४ ॥ गयपोयस्स मत्तस्स उप्पइयस्स जौयणसहस्स । एए पए सयसहस्सं एत्थवि ता मे होलवा-
 एहि ॥ ९५ ॥ ताओ पुण अन्नयरो अइतिवामरिसपूरिओ भणइ । नच्चंतो गायंतो मण सवभावं इमेरिसगं ॥ ९६ ॥
 तिलआढयस्स बुत्तस्स निप्पन्नस्स बहु सइयस्स । तिलतिले सयसहस्सं एत्थवि ता मे होलवाएहि ॥ ९७ ॥ तत्तो वियजो
 अन्नो सो उग्घोसणमिमेसिमसहंतो । पारुद्धनइगीओ गोहणमंतो इमं भणइ ॥ ९८ ॥ नवपाउसम्मि पुत्राए गिरिनइयाए
 सिग्घवेगाए । एगाहमहियमेत्तेण नवणीएणं पालिं बंधामि । एत्थवि ता मे होलवाएहि ॥ ९९ ॥ जच्चतुरंगाणं संगहेण संपन्न-
 तुंगहुंकारो । अन्नो नइं गीयं काउमेयारिसं भणइ ॥ १०० ॥ जच्चाण नवकिसोराण तद्विवसेण जायमेत्ताण । केसेहिं नहं
 छाएमिं एत्थवि ता मे होलवाएहि ॥ १०१ ॥ धण्ण पडिपुन्नकोट्टागारो माणाचलं समारूढो । सुपयइनइगीओ अन्नो
 एयारिसं भणइ ॥ १०२ ॥ दो मञ्ज अत्थि रयणाणि सालिपसूइया गइभिया य । छिन्ना छिन्नावि रुहंती एत्थवि तां मे
 होलवाएहि ॥ १०३ ॥ अन्नो संतोसपरो एत्तो य सुहित्तणं परं पत्तो । मंदकयनइगीओ सुभासियं एरिसं भणइ ॥ १०४ ॥ इय
 मइसुक्किलनिच्चसुयंधो भज्ज अणुव्वयनत्थि पवासो । निरिणो य दुपंचसओ एत्थवि ता मे होलवाएहि ॥ १०५ ॥ इय
 नाऊणं तेसिं सब्बेसिं पोढविच्चडुं । मगित्ता जहजोगं कोसो बुहिं परं नीओ ॥ १०६ ॥ होले गोले वसुलेत्ति वयणओ
 नीयपत्तंसंभासो । होज्जत्ति इहं विहिओ तं पुण वाइत्तओ नेओ ॥ १०७ ॥ एवं चित्तिज्जंतो चाणक्केणं स चंडगुत्तनिवो ।

पालेइ रज्जमोमं अहन्नया दारुणं जायं ॥ १०८ ॥ बुद्धा वासेण ठिया गुरुणो संभूयविजयनामाणो । तस्य पुरे नियचीसा
 चिसज्जिया जलहितीरेसु ॥ १०९ ॥ अहिणवठवियमुणीसरकहिज्जमाणेसु संततंतेसु । सुद्धुगदुगस्स सप्पिहियभाओ उव-
 नयं सवं ॥ ११० ॥ मंतूण पंयभागं विरहुक्कंठं गुरुण तं वलियं । सेसो साहुसमूहो पत्तो निद्धिट्ठाणेसु ॥ १११ ॥ सय-
 मेव गुरु हिंडइ भिक्खट्ठा सात्रगाइ गेहेसु । फासुयमहेसणिज्जं जं भिक्खं परिमियं लहइ ॥ ११२ ॥ दावं पदमं तेसिं
 अप्पणा जसवसेसयं तस्स । तं भुंजइ भोयणहीण भावओ बुद्धभावाओ ॥ ११३ ॥ जाओ अइत्तणुयतणू तं दइं सुद्धुगा
 विचिंतंति । न कयं सुंदरमग्गेहिभागया जमिह अस्स कओ ॥ ११४ ॥ उवरोहो वाढमओ अन्नं भोयणपहं गयेसेमो ।
 अंतज्जाणकरं जं तमंजणं जोइयं तेहि ॥ ११५ ॥ गुरुणो अपरिकहित्ता भोयणसमयम्मि षंदगुत्तस्स । विहियंजणा
 पविट्ठा नय दिट्ठा केणइ जणेण ॥ ११६ ॥ लग्गा सहेय भोचुं रत्ता पज्जत्तिमागया जाव । एवं पइदिवसं चिय तेसुं भुंजं-
 तएसु निवो ॥ ११७ ॥ अछिन्नद्युहो सुच्छीभूओ देहेण पुच्छिओ भणइ । अज्ज न नज्जइ कज्जं केणइ निज्जइ ममाहारो
 ॥ ११८ ॥ थेवो चिय भे भोगं समेइ जाया मणम्मि वीमंसा । चाणक्कस्स न एत्तो अईव जं सुंदरो कालो ॥ ११९ ॥
 ता कोवि अंतरहिओ थाले एयस्स भुंजए तूणं । तो इइगणचुत्तो भोयणसालंगणे खित्तो ॥ १२० ॥ धीपदियहम्मि
 तेणं पविसंतानं निभालिया च पया । दिट्ठा पयपंतीओ दोत्ति न जेसिं च ताओ ते ॥ १२१ ॥ दारनिरोहं काठं धूमो
 संमोहकारओ विहियो । जायाइं अंसुसल्लिाइं ताइं लोयस्स नयणाइं ॥ १२२ ॥ तक्खणमोत्तिभंजणजोगा ते दोवि
 सुद्धुगा दिट्ठा । चाणक्केण सलज्जो जाओ वसहीए पेसविया ॥ १२३ ॥ अहमेएहिं विट्ठालिओत्ति राया जुगंछिं लग्गो ।

भणिओ तेणुब्भडभिउडीभीमभालेण सुकयत्थो ॥ १२४ ॥ अज्जं चिय तं जाओ विसुद्धवंसुब्भवो य तुममज्ज । जं
 बालकालपालियवएहिं एएहिं सह भोत्तं ॥ १२५ ॥ गंतूणं गुरुपासे सीसोपालंभमाह चाणक्को । जा ता गुरुणा भणिओ
 तइ सासणपालगे संते ॥ १२६ ॥ एए छुहापरद्धा निद्धम्मा होउमेरिसायारा । जं जाया सो सब्बो तवावराहो न अन्नस्स
 ॥ १२७ ॥ लग्गो पाएसु इमो खामह अवराहमेगमेयं मे । एत्तो पभिई सब्बा चिंता मे पवयणस्सावि ॥ १२८ ॥ जाओ
 मणे चमक्को एसो चाणक्कयस्स जह एवं । बहुजणविरोहपत्तस्स राइणो मा न कोइ विसं ॥ १२९ ॥ दिज्जा, तओ अल-
 विखयमगेण विसेण भाविउं लग्गो । तं जह खुद्दपउत्ताइं नो विसाइं अभिभवति ॥ १३० ॥ निच्चं पासोवगओ तं
 भुंजावेइ अन्नया कहवि । नो पत्तो गब्भवईदेवीपासम्मि जेमेई ॥ १३१ ॥ इहे य तग्गासं अमुणियपरमत्थएण तेणावि ।
 अइपेसपरवसेणं दिन्नो नियथालओ गसो ॥ १३२ ॥ जाहे सा सविसं तं जिमेइ ता उज्झंत्ति परवसा जाया । चाण-
 क्कस्स निवेइयमेसो पत्तो य तुरियपयं ॥ १३३ ॥ नो एसावमणिज्जा गब्भो उयरम्मि जं मणे सुणइ । तक्कालकज्ज-
 दक्खो सत्थं सयमेव धेत्तूण ॥ १३४ ॥ उदरसरणिं विदारिय बहुपक्कं गब्भमप्पहतथेहिं । गेणहइ पुराणघय पुण्णरूवम-
 ज्झम्मि निविखवइ ॥ १३५ ॥ लद्धोवचयस्स कमेण तस्स नामं कथं जहा एसो । होउ इह विंदुसरो जं विसविंदू सिरे
 तस्स ॥ १३६ ॥ गब्भत्थस्स निवडिओ न तत्थ रोमुगमो तओ जाओ । कालेण चंदगुत्ते निहणं पत्ते निवो स कओ
 ॥ १३७ ॥ पुब्बुत्थाइयनिवनंदमंतिणा एगयाय तच्छिइं । पावेत्ता नरवइणो सुवंधुनामेण भणियमिणं ॥ १३८ ॥ देव !
 न हु जइ वि तुब्भे पसायसवियासचक्खुणा वि ममं । पेच्छह तहावि तुब्भं हियमेवग्हेहिं वत्तवं ॥ १३९ ॥ तुब्भं जणणी

संतिणा फालिऊण फुडमुयरं । पंचत्तं उवणीया ता ते एत्तो वि को वेरी ? ॥ १४० ॥ एवं सोच्चा कुयिएण पुच्छिया नियगधावी । तीएवि तहा कहियं मूलाओ न कारणं सिट्ठं ॥ १४१ ॥ परयाये चाणको समागओ वईवि तं दट्ठं । भालयलरइयभिउडी झडत्ति विपरम्मुहो जाओ ॥ १४२ ॥ अहह कंहं गयजीवोत्ति परिभवं मह करेइ एस निवो ? । परिभाविऊण एवं चाणको नियगिहम्मि गओ ॥ १४३ ॥ दाऊण गेहसारं पुत्तपपुत्ताइसयणयगगस्स । निउणमईए विभावइ महएयसंपत्तिवंछाप ॥ १४४ ॥ केण वि विसुणेण इमो मन्ने रायावि कोत्तिओ एं । ता तह करेमि जह सो दुक्खाभिहओ चिरं जियइ ॥ १४५ ॥ तो पवरगंधवंधुरजुत्तिपओणेण साहिया वासा । खित्ता समुग्गयम्मी म्मि तह एयं ॥ १४६ ॥ जो एए वर वासे जंधिसा इंदियाण अणुकुले । विसए निसेवइस्सइ सो वच्चि-

१४७ ॥

वरायससखपरुवणापरं भुजयं पिचासंतो । पस्सिखविऊण समुगो ठविउं मंजूसमग्गम्मि ॥ १४९ ॥

वराय जडिउं पवराहिं कीलियाहिं दढं । पंसुका तालित्ता तरस क्वाडाइं निविडाइं ॥ १५० ॥ खामित्ता सयणजणं जिणिदधम्मे निजोत्तिऊणं च । रण्णो गोवळणो इंगिणिमरणं पवन्नो सो ॥ १५१ ॥ जाणिय परमरथाए धाईए अह नराहिवो बुत्तो । पिउणो वि हु अन्भहिओ चाणको कीस परिभूओ ॥ १५२ ॥ रत्ता भणियं जणणीवि-
 णो र स तीए तो भणियं । जइ तं न विणासितो एसो ता तुमवि नो होंतो ॥ १५३ ॥ जम्हा तुह पिउविसमावि-
 णं भुंजंती । पइ गप्पहिए देवी विसविहुरा मरण मणुपत्ता ॥ १५४ ॥ तम्मरणं च पलोइय चाणकेणं

महाणुभावेणं । उयरं वियारिऊणं च्छूरियाए तुमं विणिच्छूढो ॥ १५५ ॥ तह तुह नीहरियस्सवि विसर्बिडू जो सिरम्मि
संलगो । मसिवन्नो तेण तुमं निव ! बुच्चसि विंदुसारोत्ति ॥ १५६ ॥ एवं सोचा राया परमं संतावमुवगओ संतो । सध-
विभूर्इगओ सहसा चाणकपासम्मि ॥ १५७ ॥ दिट्ठो य सो महप्पा करीसमज्झट्ठिओ विगयसंगो । तदायरेण रत्ता
पणमित्ता खामिओ बहुसो ॥ १५८ ॥ भणिओ य एहि नयरं रब्बं धितेहि तेण तो बुत्तं । परिवन्नाणसणो हं विमुक्क-
संगो य वट्टामि ॥ १५९ ॥ न य नाऊण वि सिट्ठं सुबंधुदुधिलसियं तथा रत्तो । चाणफेण पेसुन्नकटुविवागं मुणंतेण
॥ १६० ॥ अह भालयलारोवियकरेण राया सुबंधुणा भणिओ । अणुजाणह देव ! ममं जह भत्तिमिमंसं पकरेमि ॥ १६१ ॥
अणुजाणिण य तओ सुबंधुणा खुद्वुद्धिणा धूवं । दहिऊण तदंगारो करीसमज्झम्मि पक्सत्तो ॥ १६२ ॥ सट्टाण-
गए य नराहिवेण लोगम्मि सुद्धलेसाए । वटंठो चाणको तेण करीसगिणा पत्तो ॥ १६३ ॥ चित्तं सु य सो धणियं धम्म-
ज्झाणम्मि अचलिय सहावो । अणुयंपागवचित्तो जल्लिए जलणम्मि डब्बंतो ॥ १६४ ॥ धन्ना ते सप्पुरिसा जे नवरसणुत्तरं
गया मोक्खं । जग्हा ते जीवाणं न कारणं होंति दुक्खाण ॥ १६५ ॥ अग्घारिसा ३ पावा बहुविहजीवाणुवद्धं कांउं ।
आरंभासत्तमणा धी धी जीवंति जियलोए ॥ १६६ ॥ जाणियजिणवयणस्स वि मोहमहासहससत्थियमणस्स । इह पर-
लोयविरुद्धं चरिअं मह केरिसं जायं ॥ १६७ ॥ जे केइ मए जीवा इह परजम्मेसु दुक्करामाणीया । ते मह ससंतु इण्हं
खामेमि अहंपि ते सवे ॥ १६८ ॥ अहिगरणाइं च मए जाइं रज्जम्मि चट्टमाणेण । विहियाइं पाववसएण ताइं त्तिविहेण
चत्ताइं ॥ १६९ ॥ जह जह करीसजलणेण तस्स धन्नस्स डब्बए देहो । तह तह पलयं पावंति कुरहत्त्माइं अंतेवि

॥ १७० ॥ सुहभायणापहाणो पहाणपरमेष्ठिमंतसरणपरो । अचलिय समाह्वित्तो परासुभायं समणुपत्तो ॥ १७१ ॥
 लवयन्नो सुरलोप भासुरवोदी महिह्वित्तो देवो । सो पुण सुबंधुसचिवो तम्मरणणंदित्तो ॥ १७२ ॥ अघसरपत्थिय
 पत्थिवविदिस्सचाणकमंदिरम्मि गओ । पेच्छइ गंधोवरयं घट्टियनिविहुब्भहक्काटं ॥ १७३ ॥ इह सघ मत्थसारं लह्हिहंति
 कचाडविहहण काउं । निच्छूढा मंजूसा ता जायग्याइया वासा ॥ १७४ ॥ दिट्ठं च भुज्जलिहियं तस्सत्थो वि य यियाणिओ
 सम्मं । तो पच्चयत्थमेक्को वासे अग्याविओ पुरित्तो ॥ १७५ ॥ भुंजाविओ य विसए गओ य सो तक्खणेण पंचत्तं ।
 एवं त्रिसिद्धयत्थुसु सेसेसुवि पच्चओ विह्वित्तो ॥ १७६ ॥ हा तेण मएण वि मारिओ भिह इइ परम दुक्खसंतत्तो । जीयत्थी
 स वराओ सुमुणी इव ठाउमारद्धो ॥ १७७ ॥ चाणकस्स इमा इह बुद्धी परिणामिया ज्ञओ पत्तो । तं तं सो मणवंछि-
 यमणसणपज्जंतमत्थंति ॥ १७८ ॥

अथ गाथाक्षरार्थः;—चाणाक्य इति द्वारपरामर्शः । तस्य च प्रथमतः कृतनन्दवैरस्य धनगमनं सुवर्णाद्युत्पादनार्थ-
 मभूत् । ततो राजपात्रं अग्नेपमाणस्य 'मोरियचंद' इति मौर्यवंशोद्भवश्चन्द्रगुप्तनामा शिशुहस्तगतो बभूव । ततोऽपि
 आर्हिडमानेन 'थेर' इति स्थविरायचनाल्लब्धोपदेशेन 'रोहणप' इति रोहणाख्ये नगे गत्वा सुवर्णं उत्पाद्य पर्वतकसाहा-
 द्यात् पादलिपुत्रे साधिते चन्द्रगुप्ते च राज्ये उपविष्टे सति उपचारेण प्रागुक्तेन अर्थप्रहणं कृतम् । नागरेकेभ्यः सका-
 शात् 'धण' इति कोशवृद्धिलक्षणं धनं विहितम् । पर्यन्ते च संवरणं इगिनीमरणलक्षणं विहितं पारणामिकी बुद्धिव-
 लेनेति विशेषम् ॥ १३९ ॥

तत्सम्बोधनार्थं 'भाणभक्ख'त्ति भाजनं भिक्षामृतं भोजनकाले तस्य हस्ते समर्पितवान् । ततो द्वयोरपि नगराद् निर्गमनं समपद्यत । ततोऽसौ ऋषिणा 'मंदर'त्ति मंदरं मेरुं नेतुमारब्धः । दर्शिताश्च क्रमेण 'वानरि'त्ति वानरी, 'विज्जा' इति विद्याधरी, 'अच्छर'त्ति अप्सरा दिव्यस्त्री । तदनन्तरं धर्मे श्रुतचारित्रलक्षणे प्रतिपत्तिः तस्य संयुतेति ॥ ४१ ॥

वइरम्मि संघमाणण वासे उवओग सेसपुरियाए । कुसुमपुरम्मि विउव्वण रक्खियसामिम्मि पेसणयं सोहम्मदेवलोए लोयच्छेरयकरामरसमूहे । सक्को सुराहिराओ समत्थि सुपसत्थचरियपरो ॥ १ ॥ सोमो जमो य वरुणो वेसमणोवि य कमेण चत्तारि । तस्सत्थि लोगपाला पुवाइदिसासु कयनिलया ॥ २ ॥ वेसमणस्स परिच्छयभूओ तुल्लो य तेण विहवाओ । एगो तिचसो होत्था समप्पियाणप्पमणपणओ ॥ ३ ॥ इओ य सिद्धत्थपत्थिवसुओ भयवं सिरिवद्धमाण जिणसामी । नायकुलं वरससहरसारिच्छोऽतुच्छ जसपसरो ॥ ४ ॥ पत्तो हिमालयनंगोत्तरेण नयरीए पिड्ढि चंपाए । ईसाणकोणसंठियसुभूमिभागम्मि उज्जाणे ॥ ५ ॥ विहियं तत्थोसरणं सरणं जीवाण दुक्खतत्ताणं । असुरेहिं सुरेहिं जयसिरीए विस्सामधामसमं ॥ ६ ॥ सालो तत्थ विसालो निवनीईए नराहिवो आसि । सिरिमं पसन्नचंदस्स राइणो पढमपुत्तोत्ति ॥ ७ ॥ जुवराथपयं पत्तो तस्स महासालनामगो भाया । तेसिं सहोयरी जसमइत्ति पिढरो य तब्भत्ता ॥ ८ ॥ नामेण गगली तेसिसंगओ संगओ गुणगणेण । तिव्विवि कं पिळपुरे ताइं निवत्तेण निवसंति ॥ ९ ॥ भगवंतागमणविंयाणणम्मि उज्जाणपालवयणाओ । सालो नराहिवो नयरलोयसंखोहजणएण ॥ १० ॥ महया वलजोगेणं समूसिओ पुंगुत्तच्छन्नहो । समकालप्फालियवहलतूरव भरियदिसि चक्को ॥ ११ ॥ भयंतवंदणकए विणिग्गओ नियपुराओ

नमिरसिरेणं सवेणवि वंदिओ परियणेणं । लगो नियत्तिवं तेण चित्तियं जाम्मि सयमेव ॥ ९ ॥ जा मं मुंघतु एवं नीओ
 लजाणमग्गभूमीए । करकळियसाहुभाणं दहुं तं सोयहासेण ॥ १० ॥ भणियं पुरलोणेणं पयइओ एत्त सुंदरीनंदो ।
 विदिया विरागजणणी य देसणा साहुणा सुइरं ॥ ११ ॥ सो सुंदरीए तियं रागं बहमाणओ न मग्गम्मि । लग्गइ जाय
 विउयियळ्ळी भगवं समुणिसीहो ॥ १२ ॥ चित्तेइ न अद्रेणं केणावि विवोहिउं उवाएण । तीरइ ता अदिगयरं लोभ-
 ट्ठाणं पदंसेमि ॥ १३ ॥ भणिओ मेहं नियकिरणजालकच्चुरियगयणपरंतं । दंसेमि सुंदरीविरहभीरुओ सो न मन्नेइ
 ॥ १४ ॥ भणियं पुणो सुहुत्तेण चैव एत्थागमं करिस्सामो । पडियणमि पयट्ठो हिमयंतगओ विउयेइ ॥ १५ ॥ एगं धानर-
 जुयलं अण्णे पुण विंति सयमेव भयं । भणिओ मुणिणा भो ! सुंदरीए तह वानरीए य ॥ १६ ॥ कालठयरा सो भणइ
 धाढमघटंतं इमं भाइ । कह मेरु कह सरिसव केणत्ति इय भात्तिए तेण ॥ १७ ॥ विजाहरमिहुणमहो पदंसियं तत्थ
 पुच्चिओ भणइ । नाइयिसेसा सुहत्तमेव पाएण पडिहाइ ॥ १८ ॥ पच्चा खणेण सुरमिहुणमेगमाळोयगोयेरे पडियं ।
 पुट्ठो य साहुणा भणइ भगरमंइए एग्गम्मि ॥ १९ ॥ नो वानरीवि य समा भणियं मुणिणा इमा उ धग्गमेण । थेवेणवि
 उवल्लभइ जायं सह्वाणमेवत्ति ॥ २० ॥ पच्चा च्छिन्नमत्तो सो तीए सुंदरीए पयइओ । जाओ सामन्नरओ सिचपह-
 लग्गो न पडिभग्गो ॥ २० ॥ मुणिणो एत्ता परिणामिया य बुद्धी एत्त तारितो जीए । नीओ विरागमगं अणयज्जगुणं
 च पवज्जं ॥ २१ ॥ इत्ति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—'नासिक सुंदरीणंद' इति द्वारपरामर्शः । तस्य च 'भाइरित्ति' च्छाता ऋषिः अभूत् । स च

तत्सम्बोधनार्थं 'भाणभक्त्व'त्ति भाजनं भिक्षाभृतं भोजनकाले तस्य हस्ते समर्पितवान् । ततो द्वयोरपि नगराद् निर्गमनं समपद्यत । ततोऽसौ ऋषिणा 'मंदर'त्ति मंदरं मेरुं नेतुमारब्धः । दर्शिताश्च क्रमेण 'वानर'त्ति वानरी, 'विज्जा' इति विद्याघरी, 'अच्छर'त्ति अप्सरा दिव्यस्त्री । तदनन्तरं धर्मे श्रुतचारित्रलक्षणे प्रतिपत्तिः तस्य संबृत्तेति ॥ ४१ ॥

वइरम्मि संघमाणण वासे उवओग सेसपुरियाए । कुसुमपुरम्मि विउव्वण रक्खियसामिम्मि पेसणयं सोहम्मदेवलोए लोयच्छेरयकरामरसमूहे । सक्को सुराहिराओ समत्थि सुपसत्थचरियपरो ॥ १ ॥ सोमो जमो य वरुणो वेसमणोवि य कमेण चत्तारि । तस्सत्थि लोगपाला पुबाइदिसासु कयनिलया ॥ २ ॥ वेसमणस्स परिच्छयभूओ तुल्लो य तेण विहवाओ । एगो तियसो होत्था समप्पियाणप्पमणपणओ ॥ ३ ॥ इओ य सिद्धत्थपत्थिवसुओ भयवं सिरिवद्धमाण जिणसामी । नायकुलं वरससहरसारिच्छोऽतुच्छ जसपसरो ॥ ४ ॥ पत्तो हिमालयनंगोत्तरेण नयरीए पिट्ठि चंपाए । ईसाणकोणसंठियसुभूमिभागम्मि उज्जाणे ॥ ५ ॥ विहियं तत्थोसरणं सरणं जीवाण दुक्खतत्ताणं । असुरेहिं सुरेहिं जयंसिरीए विस्सामधामसमं ॥ ६ ॥ सालो तत्थ विसालो निवनीईए नराहिवो आसि । सिरिमं पसन्नचंदस्स राइणो पढमपुत्तोत्ति ॥ ७ ॥ जुवरायपयं पत्तो तस्स महासालनामगो भाया । तेसिं सहोयरी जसमइत्ति पिढरो य तव्वत्ता ॥ ८ ॥ नामेण गगली तेसिमंगओ संगओ गुणगणेण । तिन्निवि कंपिल्लपुरे ताइं निवत्तेण निवसंति ॥ ९ ॥ भगवंतागमणविंयाणणम्मि उज्जाणपालवयणाओ । सालो नराहिवो नयरलोयसंखोहजणएण ॥ १० ॥ महया वलजोगेणं समूसिओ तुंगच्छत्तच्छन्नहो । समकालफालियवहलतूरव भरियदिसि चक्को ॥ ११ ॥ भयवंतवंदणकए विणिगओ नियपुराओ

गयसंपे । आरूढो षोडशमुद्रमंतपुल्यंपुरियकाओ ॥ १२ ॥ पक्षो भययंतसमीप्रभूमीभाग्नि विदृष्टसतिगो । पशियप्र-
 वायचारी पंचशिराभिणममायरइ ॥ १३ ॥ जहा । सच्चित्तानं पुष्पाश्याण दयाण कुणइ नुसामं । इयराणमणुरसगं
 तदादि स्तानं च नगरे य ॥ १४ ॥ मउडं च पाहणाओ छत्तमवि नयइ, एगसांष्टेण । पकुणेइ उतरासंगंजलिं चपपु-
 फातग्नि ॥ १५ ॥ तद् मणसो एगसं काऊणं पयिसिओ समोतरणे । दाउं पयादिणातिगमेयं थोउं समादसो ॥ १६ ॥

“दीदरत्तारगलोणविलोचणदलकलिउ, पउरपरयुंदेरुपरिमलसंधलिउ । तुह जिण ! पयणसरोरु हु तिहुयणसिरिति-
 लउ, भयिभयिलोचण जुयलहु जयपहु ! गहु मिउउ ॥ १ ॥ पुत्ततरयत्तसिलंछणमंडलसमतरिसु, सोमत्तणगुणपयडिय-
 तिहुयण जणदरिसु । तुह मुहकमउ मयंकदलोयमुभालयउ, सुशुट्टिउ कह पेच्छउ जयगुरु ! जण समउ ? ॥ २ ॥ सर-
 ंगुठिरलकोमलनधेरतरपवरु, जंवाजुगलमुणाहुयपमोइयमुणिभमरु । तुदतिहुयणसरभूत्तण ! निम्मलु कमकमउ, सामि !
 सरणु पट्टियजउ पजियपायमउ ॥ १ ॥ चकंफुत्तइत्ततथियउत्तइयंक्कियइ, नगिरासरतिररेहरकुंगुगालं कियइ । तुह
 चरणइ सुमरण परभयभयभीयमणु, तुहभरवंकि पउंनु रक्कियदि एहु जणु ॥ ४ ॥ सामि ! भगिउं भंयसायरि जम्मण-
 तलिठि, नरयत्तिरियग्गनरामरदारुणहुइकलिठि । एहु जणतरणविहीणउ दीणु दयावणउ, पडिं तुह पयपयहणुत्तारणु
 कुणउ ॥ ५ ॥ गरयमयंककउज्जज्जगभरभरिय जय ! निम्मलणाणपर्ईवपयासियपरमपय । परिनिजिय अइदुजाययम्म-
 दसरपसर ! तिहुयण जणतिरोहर ! जय जय जयपवर ! ॥ ६ ॥ वियइक्याउत्तयच्छइ कमलोपमकरइ, सरलगालमुय-
 जुयलइ संततिरोहरइ । विययुंदेराणंदियत्तयलवियवत्तणइ, तुह अंगइ वलि किजउ सामि ! सलपत्तणइ ॥ ७ ॥ परक-

रुणाजलसाथर ! तुह पयपणयमुणि !, नवजलहरवगहिरवियंभियदिबहुणि ! । तह मह पसिय जिणेंसर ! तुह सेवारयह,
 जह दिण जंति पसंतह परिपालियवयह ॥ ८ ॥ दारुणकोवदवानलनीरह, लक्खणलक्खुवलक्खसरीरह । इय गुणथुइ
 तुह पद्यधीरह, सिद्धत्थय निवनंदण ! वीरह ॥ ९ ॥”
 इहा नाहं थोऊणं भूमीतलमिलियमत्थओ नमिडं । वंदित्ता थ मुणिंदे ईसाणदिसाए उवविट्ठो ॥ १७ ॥ अमयंभोध-
 रधारसासिसेण रवेण जोयणं जाव । पावियवित्थारेणं पारद्धा देसणा पहुणा ॥ १८ ॥ जहा जालाकरालजलणोवरुद्ध-
 गेहम्मिं जह खमो वासो । नो बुद्धिधणस्स जणस्स तह भवे तुक्खभरभरिए ॥ १९ ॥ तह कागतालसंजोयनायओ दुल्लहं
 मणुस्सत्तं । लद्धं सद्धम्ममहानिहाण संपत्तिजोगमिणं ॥ २० ॥ जह कागिणीए लुद्धो कोडी हारेइ कोइमवि मणुओ ।
 तह विसयलालसमणा विवेयवियला इमं जम्मं ॥ २१ ॥ तह सयलक्कजरणोवमाणमुद्धंघिओ इमोऽवसरो । लद्धो थम्मस्स
 मुहाए नेउमुचिओ न तुग्हाण ॥ २२ ॥ सब्बे वि थ संजोगा न थिरा तडिडंडडम्भरसमाणा । अनिलालोलियधयवड विड-
 म्बणा वित्तसंतोया ॥ २३ ॥ कुसदलसलिललवाउवि चंचलं जीवियं सुणह मणुया । सद्धम्म करण जलणेण भवतरु
 जह मिलाइ इमो ॥ २४ ॥ सवायरेण तह उज्जमेह एवं इहावि सुहलाभो । सब्बसुहरयणखाणी परमत्थनिवुइपयं च भवे
 ॥ २५ ॥ एवं निसम्म थम्मो सालो भालयलमिलियकरकमलो । पणमित्ता भणइ जिणं जाव महासालमिह रज्जे ॥ २६ ॥
 अहिसिंचामि समीवे तो तुग्हाणं करेसि पव्वज्जं । गंतूणं नियभवणे तेणाइट्ठो महासालो ॥ २७ ॥ गिन्हसु रज्जं पव्वज्जमज्ज
 काहं तओ भणइ इयरो । जह रज्जमसारं भाविऊण तुब्भे परिच्चयह ॥ २८ ॥ तह अहमवि उझेडं वंछामि विरागमागया

गयतंपे । आरूढो पोटसमुत्तंतपुलयंपुरियकाओ ॥ १२ ॥ पत्तो भययंतसमीयभूमीभागम्मि दिट्टुछत्ततिगो । पडिवन्न-
 पायथारो पंचयिहाभिगममायरद ॥ १३ ॥ जहा । सच्चिज्ञाणं पुष्पाइयाण दयाण कुणइ वुस्सगं । इयराणमणुस्सगं
 तहायि गगं व चमरे य ॥ १४ ॥ मउडं च याहणाओ छत्तमयि चयइ, एगसाडेण । पफुणेइ उत्तरासंगमंजलिं चक्कसु-
 फामम्मि ॥ १५ ॥ तद मणसो एगत्तं काळ्ळणं पविसिओ समोत्तरणे । दाउं पयाहिणातिगमेवं थोउं समाढत्तो ॥ १६ ॥

“दोहरत्तारत्तलोणविलोपणदडकळिउ, पउरपरगुंदेरसुपरिमलसंजलिउ । तुह जिण ! थयणसरोरु ह्नु तिहुयणसिरिति-
 लउ, भविभयिलोपण जुयलहु जयपहु ! महु मिलउ ॥ १ ॥ पुन्नसरयसत्तिलंछणमंडलसमसरिसु, सोमत्तणगुणपयडिय-
 तिट्टुयण जणाहरिसु । तुह मुहकमलु मयंकदलोवमुभालयलु, सुचुट्टिउ कह पेच्छउ जयगुरु ! जण समलु ? ॥ २ ॥ सर-
 उंगुलिदलकोमलनईरुत्तरपररु, जंवाजुगलमुणाटुयपमोइयमुणिभमरु । तुहत्तिहुयणसरभूत्तण ! निम्मलु कमकमलु, सामि ।
 तरणु पडियजउ वजियपागमलु ॥ ३ ॥ चक्कंजुमइससरिथियछत्तज्ञयंकियह, नमिरामरसिरसेहरकुंसुमालं कियह । तुह
 परणह सुमरण परभयभयभीयमणु, तुहभरंपंकि पंडंतु रक्खिट्ठि एहु जणु ॥ ४ ॥ सामि ! भमिउं भंयत्तायारि जम्मण-
 णडिळि, नरयतिरियत्तनरामरदाल्णदुदकळिळि । एहु जणसरणविहीणउ दीणु दयावणउ, एहिं तुह पयपयहणुत्तारणु
 गुणउ ॥ ५ ॥ सरयमयंकककळ्ळजसभरभरिय जय ! निम्मलणाणपईयपयासियपरमपय ! । परिनिजिय अइदुज्जयवम्म-
 हत्तरपत्तर ! तिहुयण जणसिरसेहर ! जय जय जयपवर ! ॥ ६ ॥ वियडकयाढसवच्छह कमलोयमकरह, सरलगलभुय-
 जुयलद संतासिरोहरद । नियगुंदेरत्तणंदियसवटयियक्खणह, तुह अंगह वळि किज्जउ सामि ! सलक्खणह ॥ ७ ॥ वरक-

रुणांजलसाथर ! तुह पयपणयमुणि !, नवजलहरवगहिरविधिंभियदिबहुणि ! । तह मह पसिय जिणेसर ! तुह सेवारयह,
जह दिण जंति पसंतह परिंपालियवयह ॥ ८ ॥ दारुणकोवदवानलनीरह, लक्खणलक्खुवलक्खसरीरह । इय गुणथुइ
तुह पब्वयधीरह, सिद्धत्थय निवनंदण ! वीरह ॥ ९ ॥”

इहा नाहं थोऊणं भूमीतलमिलियमत्थओ नमिउं । वंदित्ता य मुणिंदे ईसाणदिसाए उवविट्ठो ॥ १७ ॥ अमयंभोध-
रंधारासरिसेण रवेण जोयणं जाव । पावियवित्थारेणं पारद्धा देसणा पहुणा ॥ १८ ॥ जहा जालाकरालजलणोत्ररुद्ध-
गेहम्मि जह खमो वासो । नो बुद्धिधणस्स जणस्स तह भवे दुक्खभरभरिए ॥ १९ ॥ तह कागतालसंजोयनायओ दुल्लहं
मणुस्सत्तं । लद्धं सद्धम्ममहानिहाण संपत्तिजोगमिणं ॥ २० ॥ जह कागिणीए लुद्धो कोडी हारेइ कोइमवि मणुओ ।
तहं विसयलालसमणा विवेयवियला इमं जम्मं ॥ २१ ॥ तह सयलक्कजरणोवमाणमुल्लंघिओ इमोऽत्रसरो । लद्धो धम्मस्स
मुहाए नेउमुचिओ न तुग्हाण ॥ २२ ॥ सधे वि य संजोगा न थिरा तडिंडडम्बरसमाणा । अनिलालोलियधयवड विड-
म्बणा वित्तसंतोया ॥ २३ ॥ कुसदलसलिलवाउवि चंचलं जीवियं मुणह मणुया । सद्धम्म करण जलणेण भवतरू
जह मिलाइ इमो ॥ २४ ॥ सवायरेण तह उज्जमेह एवं इहावि सुहलाभो । सबसुहरयणखाणी परमत्थनिवुइपयं च भवे
॥ २५ ॥ एवं निसम्म धम्मो सालो भालयलमिलियकरकमलो । पणमित्ता भणइ जिणं जाव महासालमिह रजे ॥ २६ ॥
अहिसिंचामि समीधे तो तुग्हाणं करेमि पव्वजं । गंतूणं नियभवणे तेणाइट्ठो महासालो ॥ २७ ॥ गिन्हसु रज्जं पव्वज्जमज्ज
काहं तओ भणइ इयरो । जह रज्जमसारं भाविऊण तुब्भे परिच्चयह ॥ २८ ॥ तह अहमवि उद्धेउं वंछामि विरागसागया

दोषि । कंषिळाओ गागलि मणिचा रज्जमुयनेति ॥ २९ ॥ सो वि य तेसिं नियमाडलाण अइवच्छलाण कोरेइ । दोन-
 रसदससबहणोचियाओ अइपयरसिवियाओ ॥ ३० ॥ सीहासणोवरिगया ते तासु पुराउ निक्खमणकाले । विहिउज्जाल-
 नेपथा सुरचंदणलिचसबंधा ॥ ३१ ॥ उदयगिरिसेहरारूढमुत्तिणो रविससिच रेहति । नियदेहकंसिंभारपूरियासेसदि-
 सिचलया ॥ ३२ ॥ अपिनिक्खरपहयपहाणतूरव पूरियंवरा गंतुं । भयवंतपायमूले नमिउं तिपयाहिणा पुवं ॥ ३३ ॥ पव-
 इया विहिणा सावि जसमई साविया परा जाया । सालमहासालावि य पढिया एक्कारसंगाई ॥ ३४ ॥ अह अन्नया जय-
 गुरू रायगिहे विहरिउं जओ चंपा । तत्तो लग्गो गंतुं एयावसरम्मि एण्हिं ॥ ३५ ॥ विभ्रत्तमिं अम्हे जह पिट्ठीचंपम-
 शुसरामो ति । संसारियाण तेसिं न कोइ मा पवइज्ज तहा ॥ ३६ ॥ सम्मत्तमुबलहेज्जा सामी जाणाइ नियमओ बोही ।
 होही तेसिं गुरुणा सहायओ गोयमो दिन्नो ॥ ३७ ॥ भयवं चंपाए गओ गोयमसामीवि पिट्ठिचंपाए । भणिओ जिण-
 षणीओ धम्मो निसुओ य सो तेहिं ॥ ३८ ॥ तिन्निवि संवेगजुयाइं चंदणं गागलिस्स रज्जम्मि । ठव्जिऊणमुअयमणाणि
 सपविरइं पवत्तानि ॥ ३९ ॥ तानि य गोयमसामी पेत्तुं पंधम्मि एइ जा ताहे । सालमहासालाणं हरिसुक्करिसो इमो
 जाओ ॥ ४० ॥ संसाराओ उत्तारियाणि सुद्धे नेमेण भावेण । जायं केयलणाणं चिंता इयरेसिं इय जाया ॥ ४१ ॥
 रज्जम्मि पढममन्हे ठविया नेण्हिं संपवइएसु । नो अन्नो उचयारी इमेसि अम्हं भवेज्जत्ति ॥ ४२ ॥ इय सुद्धसाणवसा-
 डवसाणपयपाविएसु एएसु । कम्मेषु रम्मरूवं केयलणाणं समुप्पणं ॥ ४३ ॥ उप्पन्नपुत्तणाणाणि तानि पत्तानि भग-
 यओ पासे । धंपापुरीए गुरुमगमणुसरंतानि कालेण ॥ ४४ ॥ काऊणं तिपयाहिणमभिंधेदिय तिस्थमह पयट्टानि । गंतुं

केवलपरिसं भयं च पि य गोयमो जाव ॥ ४५ ॥ तिपयंक्खिज्जण जिणं पडिओ पाएसु उट्टिओ भणइ । वच्चह कत्थ इओ
 एय सामिपयणमणं कुणह ॥ ४६ ॥ वागरिओ जयपहुणा मा गोयम ! केवलीणिमाणि तुमं । कुण आसायणमातुट्टमा-
 णसो ते खमावेइ ॥ ४७ ॥ तो संवेगमइगओ चिंतेइ न मे भविस्सए सिद्धी । एवमइडुक्करतवो वि केवलं जेण न लहामि
 ॥ ४८ ॥ पत्तो य सामिणा पुब्बमेव वागरियमासि परिसाए । मणुयसुरासुर सहियाए जो सएणं पभावेण ॥ ४९ ॥ अट्टा-
 वयमारोहइ वंदेइ य चेइयाणि विणयपरो । तेणेव भवगहणेण सिज्झइ सो न संदेहो ॥ ५० ॥ तवयणसवणहरिसाऊरि-
 यचित्ता परोप्परं देवा । साहेति एवमेवं सबत्थ इमा कहा जाया ॥ ५१ ॥ अट्टावयम्मि नट्टावयम्मि जइ कहवि होज्ज
 मे गमणं । इय जा चिंतइ भयवं गोयमसामी सुगयगामी ॥ ५२ ॥ तो तम्मणतोसकए तावसपडिवोहकारणाए य ।
 भणिओ गुरुणा अट्टावयम्मि तं वच्च जिणविंवे ॥ ५३ ॥ वंदेहि तत्थ सुपसत्थलक्खणे विणयणमिरसवंगो । ताहे सो
 मुणिसीहो हट्टो तुट्टो जिणं नमिडं ॥ ५४ ॥ पत्तो अट्टावयपायमूलमायन्निज्जण जिणभणियं । अह तिन्नि तावसपहू
 कोडिन्न तहावरो दिन्नो ॥ ५५ ॥ तइओ पुण सेवाली पत्तेयं ते य पंचसयकलिया । चलिया गिरिमारुहिडं चउत्थभत्ता-
 वसाणम्मि ॥ ५६ ॥ पढमो कंदे मूले य जेमई चित्तमंतए वीओ । छट्टतवंते भुंजइ परिसडिए पंडुरे पत्ते ॥ ५७ ॥ तइओ
 पुण सेवालं सुक्कं सयमेव अट्टमतवंते । ते मेहलासु लग्गा कमेण पढमाइयासु तिसु ॥ ५८ ॥ दिट्ठो य तेहिं भयवं गोय-
 मसामी समुच्चुरसरीरो । कह एसो इयल्लवो गिरिम्मि एयम्मि लग्गिहिही ? ॥ ५९ ॥ भयवं जंघाचारण लद्धी लूयापुडंपि
 काऊण । निस्सामयमुप्पयए पेच्छंताणं स तेसिं खणा ॥ ६० ॥ उप्पइओ एस इमो एइ पलोयंति जाव उप्फुट्ठा । ताव

दोषि । कंषिहाओ गागलि माणित्ता रज्जमुषणेति ॥ ३९ ॥ सो यि य तेसिं नियमावलाण अइयच्छलाण कोरेइ । दोन-
 रसहस्सवहणोचियाओ अइपवरसिवियाओ ॥ ३० ॥ सीहासणोयरिगया ते तासु पुराउ निक्खमणकाले । विहिउज्जल-
 नेयथा सुरचंदणलित्तसयंगा ॥ ३१ ॥ उदयगिरिसेहरारुद्धमुत्तिणो रविमसिप रेहंति । नियदेहकंसिंभारपूरियासेसदि-
 सिवलय ॥ ३२ ॥ अयिनिच्चमरपहयपहाणतूरव पूरियंकरा गंतुं । भयंतपायमूले नमिंतं तिपयाहिणा पुयं ॥ ३३ ॥ पप-
 इया विहिणा सावि जसमई साविया परा जाया । सालमहामालावि य पटिया एकारसंगाई ॥ ३४ ॥ अह अन्नया जय-
 गुरु रायणिहे विहरिं जओ चंपा । ततो लग्गो गंतुं एयावसरम्मि एणहिं ॥ ३५ ॥ विन्नत्तमिमं अग्हे जह पिट्ठीचंपम-
 शुसरामो ति । संसारियाण तेसिं न कोइ मा पवइज्ज तहा ॥ ३६ ॥ सम्मततमुगलहेजा सामी जाणाइ नियमओ चोही ।
 होही तेसिं गुरुणा सहायओ गोयमो दिज्जो ॥ ३७ ॥ भयवं चंपाप गओ गोयमसामीवि विट्ठिचंपाप । भणिओ जिण-
 षणीओ धम्मो निसुओ य सो तेहिं ॥ ३८ ॥ तिमिन्निवि संवेगशुयाइं नंदणं गागलिस्स रज्जम्मि । ठविऊणमुन्नयमणाणि
 सधविरइं पयत्ताणि ॥ ३९ ॥ ताणि य गोयमसामी घेतुं पंधम्मि पइ जा ताहे । सालमहासाळाणं हरिसुक्करिसो इमो
 जाओ ॥ ४० ॥ संसाराओ वत्तारियाणि सुद्धे नेमेण भायेण । जायं केवलणाणं विंता इयेरेहिं इय जाया ॥ ४१ ॥
 रज्जम्मि पढममग्हे ठविया नेणहिं संपयइएसु । नो अन्नो उवयारी इमेसि अग्धं भवेज्जत्ति ॥ ४२ ॥ इय सुद्धसाणवसा-
 डवसाणपयपाविएसु एसु । कम्मेषु रम्मखुवं केवलणाणं समुप्पणं ॥ ४३ ॥ उप्पन्नपुन्नणाणाणि ताणि पत्ताणि भग-
 वओ पासे । चंपापुरीए गुरुमगमशुसरंतानि कालेण ॥ ४४ ॥ काऊणं तिपयाहिणमभिंधंदि य तिरथमह पयट्टाणि । गंतुं

केवलपरिसं भयंर्व पि य गोयमो जाव ॥ ४५ ॥ तियंक्विलक्षण जिणं पडिओ पाएसु उट्टिओ भणइ । वच्चह कत्थ इओ
 एय सामिपयणमणं कुणह ॥ ४६ ॥ वागरिओ जयपहुणा मा गोयम ! केवलीणिमाणि तुमं । कुण आसायणमातुट्टमा-
 णसो ते खमावेइ ॥ ४७ ॥ तो संवेगमइगओ चिंतेइ न मे भविस्सए सिद्धी । एवमइदुक्करतवो वि केवलं जेण न लहामि
 ॥ ४८ ॥ पत्तो य सामिणा पुब्बमेव वागरियमासि परिसाए । मणुयसुरासुर सहियाए जो सएणं पभावेण ॥ ४९ ॥ अट्टा-
 वयमारोहइ वंदेइ य चेइयाणि विणयपरो । तेणेव भवगहणेण सिज्झई सो न संदेहो ॥ ५० ॥ तवयणसवणहरिसाऊरि-
 यचित्ता परोप्परं देवा । साहंति एवमेवं सबत्थ इमा कहा जाया ॥ ५१ ॥ अट्टावयम्मि नट्टावयम्मि जइ कहवि होज्ज
 मे गमणं । इय जा चिंतइ भयवं गोयमसामी सुगयगामी ॥ ५२ ॥ तो तम्मणतोसकए तावसपडिवोहकारणाए य ।
 भणिओ गुरुणा अट्टावयम्मि तं वच्च जिणविंवे ॥ ५३ ॥ वंदेहि तत्थ सुपसत्थलक्खणे विणयणमिरसधंगो । ताहे सो
 मुणिसीहो हट्टो तुट्टो जिणं नमिदं ॥ ५४ ॥ पत्तो अट्टावयपायमूलमायन्निऊण जिणभणियं । अह तिन्नि तावसपहू
 कोडिन्न तहावरो दिन्नो ॥ ५५ ॥ तइओ पुण सेवाली पत्तेयं ते य पंचसयकलिया । चलिया गिरिमारुहिदं चउत्थभत्ता-
 वसाणम्मि ॥ ५६ ॥ पढमो कंदे मूले य जेमई चित्तमंतए वीओ । छट्टतवंते भुंजइ परिसडिए पंडुरे पत्ते ॥ ५७ ॥ तइओ
 पुण सेवालं सुकं सयमेव अट्टमतवंते । ते मेहलासु लग्गा कमेण पढमाइयासु तिसु ॥ ५८ ॥ दिट्ठो य तेहिं भयवं गोय-
 मसामी समुत्तुरसरीरो । कह एसो इयरूवो गिरिम्मि एयम्मि लग्गिहिही ? ॥ ५९ ॥ भयवं जंधाचारण लद्धी लूयापुडं पि
 काऊण । निस्सामयमुप्पयए पेच्छंताणं स तेसिं खणा ॥ ६० ॥ उप्पइओ एस इमो एइ पलीयंति जाव उप्पफुला । ताव

विलोयणविसयाओ अहगओ सुरविंवं य ॥ ६१ ॥ संपन्नमणचमफा तिम्वि वि तप्पसंसणे लग्गा । चिट्ठंति दूरमुकंठिया य
 तदंसणस पुणो ॥ ६२ ॥ चित्तंति य ओइणे इमग्गि एयरस सीसभायेण । होहामो सामी पुण पत्तो तप्पपयत्तिरग्गि
 ॥ ६३ ॥ पेच्छइ तं जिणभयणं सुवणब्भुयभूइभायणसमाणं । भारहरन्ना भरहेण चक्किणा कारियं पट्ठमं ॥ ६४ ॥ उरसे-
 णं गुल्लजोयणदीहं कोत्ते समुत्तिसयं तिच्चि । गावयदुगविस्सिधं गयणग्गयिलग्गयमालं ॥ ६५ ॥ पंचविहरयणनियरुद्धसं-
 तकरकलियविउल्लुरचावं । तययमपचावसरंधयारभारं चउदुवारं ॥ ६६ ॥ जंतमयलोहदुरिसोवरुद्धपडिहारभूमिभावं
 च । नंदणवणकुसुमसमुद्धमयंतसोरभभराइं ॥ ६७ ॥ रयणमयपीडिउवरिठियवसभाईजिणंदपडिमाहिं । चउवीसाप
 नियनियपमाणपरिवारउत्ताहिं ॥ ६८ ॥ तह पुक्कपडलचामरधूयकडच्छुयगलोमहत्थाहिं । उवगरणेहिं सएहिं सहरिस-
 हिययाहिं सयकालं ॥ ६९ ॥ रेहंतमज्झमाणं सह इंतवयंततेयरसुराण । निच्चपयट्ठयित्तंतनट्ठविद्धिणा मणभिरामं ॥ ७० ॥
 एग्गुणसयपमाणेहिं भरहभाउयसमरधधूभेहिं । जिणपडिसपज्जुनासणपराए तह भरहपडिमाए ॥ ७१ ॥ सपत्तो परिभूत्ति-
 यसोहंतमहंतयंभमरं । सुपसन्ननिसन्नमहंतसीहसंठाणसंजुतं ॥ ७२ ॥ नयभिः युलकम् ॥ हरिसविसट्ठविलोयणजुयलो
 मणिपीडियं पयक्खिणिउं । वंदइ जिणपडिमाओ एग्गामणो धुणेइ तउ ॥ ७३ ॥ जहा । “जे रिट्ठंजणसन्निगासठणुणो जे
 कीरक्कायप्पहा, जे यालारुण लोणचारुइणो जे कंचणुकेरभा । जे कंदुज्जालकंतिणो पुवरया चउवीससंसा जिणा, सपे
 संतु भवारिवारमहणा तेलुक्कमाणा इमे ॥ १ ॥” मं० ४००० ॥ चीयंदणायसाणे तस्सेय य चेइयरस पेन्ते । उत्तरपुरि-
 च्छिमाए दिताए पुदवीत्तिजापट्ठो ॥ ७४ ॥ दिट्ठा असोयत्तरुणो वासत्थमुथागओ निसाइमुहे । पत्तो सक्कस दिसापालो

णामेण वेसमणो ॥ ७५ ॥ चेइयवंदणहेउं उवागओ तम्मि सेलसिहरम्मि । वंदित्ताणं ताइं सामिं वंदइ सुणइ धम्मं ॥ ७६ ॥
 जहा । हंही धम्मो निच्चं रम्मो जम्मभूमीसुहाणं । सद्धासुद्धो सम्मं बुद्धो पंडिएणं जणेणं ॥ ७७ ॥ सज्जो कज्जो भुज्जो
 भुज्जो वज्जिऊणं पमायं । सगं मोक्खं कंखापक्खं निक्खिवंतणेण सक्खं ॥ ७८ ॥ इय धम्मकहावसरेण सुणिगुणेऽणेगहा
 परिकहेइ । भयवं जहा इमे खलु अंतपंतासिणो हंति ॥ ७९ ॥ परिचितइ वेसवणो साहुगुणे एरिसे परिकहेइ । सय-
 मवि इमा सरीरस्स चंगिमा जा न अन्नस्स ॥ ८० ॥ देवस्स दाणवस्स व तस्साभिप्पायमेरिसं सुणिउं । तो पुंडरीयनामं
 अज्झयणं संपरूवेइ ॥ ८१ ॥ जहा । पुक्खलदलधवलगुणे विदेहवासम्मि पुक्खलवईए । विजए नियरिंदिवसेण विजिय-
 वंदारयपुरीए ॥ ८२ ॥ पुंडरगिरिपुरीए पुंडरकित्ती अहेसि पुंडरीओ । नामेण निवो तल्लहुभाया पुण कंडरिओ त्ति
 ॥ ८३ ॥ कंडरीओ तत्थ महल्लभाउणा भूरिभवविरागपरो । पडिसिज्झंतो दिज्जंतयम्मि तंह तेण नियरजे ॥ ८४ ॥ पव-
 ज्जमद्वभुवगओ असिधारागारमारयंतस्स । तवमंतपंतभोयणवसेण तस्सामओ जाओ ॥ ८५ ॥ कइयावि तेण तणुइकयम्मि
 देहे सहेव विहरंतो । गुरुणा तीए पुरीए समागओ निग्गओ राया ॥ ८६ ॥ बहुणा बहुमाणेणं सह परिवारेणं वंदिओ
 तेण । दहुं तं तदवत्थं भणिया गुरुणो जहा एस ॥ ८७ ॥ न चिगिच्छाविरहेणं पउणो होही चिरेणवि, न एत्थ । उज्जा-
 णम्मि ठियाणं सा संपज्जइ कहिंचिदवि ॥ ८८ ॥ तम्हा कंडरियमुणी पेसिज्जउ मज्झ रायभवणम्मि । समुचियसाहुसमेओ
 अहापवत्तेहिं सवेहिं ॥ ८९ ॥ विज्जोसहाइएहिं किज्जइ किरिया गुरुहिं पडिवन्ने । पारद्धा चउपाया रोगचिगिच्छाकओ
 निरुओ ॥ ९० ॥ “चतुःपादत्वं च क्रियाया इत्थं समवसेयम्—भिपग्द्रव्या ण्युपस्थाता रोगी पादचतुष्टयम् । चिकि-

विलोयणविसयाओ अइगओ सुरविं व ॥ ६१ ॥ संपन्नमणचमक्का तिन्निवि तप्पसंसणे लग्गा । चिट्ठंति दूरमुक्कंठिया य
 तइंसणस्स पुणो ॥ ६२ ॥ चिंतंति य ओइत्ते इमग्गि एयस्स सीसभावेण । होहामो सामी पुण पत्तो तप्पवयसिरग्गि
 ॥ ६३ ॥ पेच्छइ तं जिणभवणं सुणव्भुयभूइभायणसमाणं । भारहरन्ना भरहेण चक्किणा कारियं पढमं ॥ ६४ ॥ उस्से-
 हंगुलजोयणदीहं कोसे समुत्तिसयं तिन्नि । गाउयदुगवित्थिन्नं गयणग्गविलग्गस्यमालं ॥ ६५ ॥ पंचविहरयणनियरुहसं-
 तकरकलियविवलसुरचावं । सययमपत्तावसरंधयारभारं चउदुवारं ॥ ६६ ॥ जंतमयलोहपुरिसोवरुद्धपडिहारभूमिभायं
 च । नंदणवणउसुमसमुद्धवंतसोरभभराइन्नं ॥ ६७ ॥ रयणमयपीठिउवरिठियउसभार्इजिण्णिदपडिमाहिं । चउवीसाए
 नियनियपमाणपरिवारउत्ताहिं ॥ ६८ ॥ तह पुक्कपडलचामरधूयकडच्छुयगलोमहत्थाहिं । उयगरणेहिं सपहिं सहरिस-
 हिययाहिं सयकालं ॥ ६९ ॥ रेहंतमग्गभार्गं तह इंतवयंतलेयरसुराण । निचपयट्टविसट्टंतनट्टविहिणा मणभिरामं ॥ ७० ॥
 एग्गुणसयपमाणेहिं भरहभावयसमत्थधूभेहिं । जिणपडिमपज्जुवासणपराए तह भरहपडिमाए ॥ ७१ ॥ सयत्तो परिभूत्ति-
 यसोहंतमहंतथंभभरं । सुपसन्ननिसन्नमहंतसीहसंठाणसंजुत्तं ॥ ७२ ॥ नवभिः कुलकम् ॥ हरिसविसट्टविलोयणजुयलो
 मणिपीठियं पयवित्थिण्णं । वंदइ जिणपडिमाओ एग्गमणो थुणेइ तव ॥ ७३ ॥ जहा । “जे रिट्टंजणसन्निगासतणुणो जे
 कीरकायप्पहा, जे वालारण सोणचारुइणो जे कंचणुकेरभा । जे कंदुज्जलकंतिणो पुवरया चउवीससंखा जिणा, सधे
 संतु भवारिवारमहणा तेलुक्कमाणा इमे ॥ १ ॥” इं० ४००० ॥ चीवंदणावसाणे तस्सेव य चेइयस्स वेरते । उत्तरपुरि-
 च्छिमाए दिसाप पुढवीत्थिलापट्टो ॥ ७४ ॥ दिट्ठा असोयतरुणो वासत्थमुवागओ निसाइसुहे । पत्तो सक्कस्स दिसापालो

गाएज्जगिरो गरं व परवज्जणिज्जो य ॥ १०४ ॥ अह तिबल्लुहाभिहओ सूयारे आढवेइ जावइया । इह संति भोयणविही
 सवे ते उवणमेहं महं ॥ १०५ ॥ भोयणकालम्मि उवट्टिएसु सवेसु भोयणविहीसु । पेच्छणगागयलोगाहरणेणं जेमिउं
 लग्गो ॥ १०६ ॥ जह पेच्छणगे मिलिएवि दुबले वलियगाउ पेळ्ळेति । तह भुत्तेवि असारं साराहारो लहइ ठाणं ॥ १०७ ॥
 भुत्ततिकामाहारो विसूइगाए निसाइ तीएवि । नियपरियणावहीरियकिरिओ अहे सो मओ संतो ॥ १०८ ॥ रुइज्जाण-
 परवसो सत्तमपुढवीए अप्पइट्ठाणे । णेरइओ संजाओ वाससहस्सं कयवओवि ॥ १०९ ॥ वलियत्तमवलियत्तं न कारणं
 सुद्धसमणभावस्स । जं पुंडरीयसाह वलिओवि सुरालयं पत्तो ॥ ११० ॥ चम्मट्टिसेसदेहो कंडरिओ कडुयनिविडतव-
 सओ । रुइज्जाणपहाणो निहणगओ नारओ जाओ ॥ १११ ॥ तज्जाणनिगहो इह पहाणहेऊ जंइत्तणस्स भवे । खीणत-
 णुणो वि सुणिणो तविरहो दुगइकरो त्ति ॥ ११२ ॥ वेसमणो तं निसुणिय तुइमणो मुणंइ जाणिओ मज्झ । अज्झव-
 साओ केरिसम्मिस्स नाणं पहाणमिणं ॥ ११३ ॥ वंदित्ता भगवंतं गओ तओ तत्थ जंभगो देवो । एगो वेसमणसमो
 पुंडरियइयणमुच्चरियं ॥ ११४ ॥ नायाधम्मकहासुं सिट्ठं पंचसयगंधपरिमाणं । अवधारेइ लहेइ य सुद्धं सम्मत्तमह एसो
 ॥ ११५ ॥ पंचसु सएसु वरिसाणमइगएसुं जिणाओ वीराओ । किंचूणेसु स जंभगदेवो चविऊण सुरलोगा ॥ ११६ ॥
 पुंववणसन्निवेसे अवंतिसियम्मि धणगिरी नाम । इव्वभसुओ आसि नियंघंमिमावियसुरह्वो ॥ ११७ ॥ सो सुय-
 जिणंद धम्मो वालत्ताओ वि सावगो जाओ । भवभीरु पघइउं वंछइ निच्छिन्नविसयतिसो ॥ ११८ ॥ संपत्तजोयण-
 भरस्स तस्स कण्णं वरंति जं पियरो । तं तं सो पडिसेहइ अहं जह पघइउ क्कामो ॥ ११९ ॥ धणपालो नाम पुरे इव्वभो

दिसतस्य निर्दिष्टं प्रत्येकं तच्चतुर्गुणम् ॥ दक्षलीर्धान्तदास्त्रार्थो दृष्टिकर्मा शुचिभिर्पक् । बहुकल्पं चतुर्गुणं सम्पन्नं योग्य-
 मीपथम् ॥ अनुरक्तः शुचिर्दक्षो बुद्धिमान् प्रतिचारकः । आढ्यो रोगी भिषग्वश्यो ज्ञापकः सत्त्ववानिति ॥” सुहृत्सेजो
 शि य मीयणविहाणओ भंगुरो समणधम्मे । नो वहिमिच्छइ विहरिवनियरम्मि विहारमणुपत्ते ॥ ९१ ॥ सवम्मि साहु-
 वणे सुणिओ रत्ता न सुंदरो एस । इह चिट्ठतो परिभाविऊणमेयं तओ भणियं ॥ ९२ ॥ धन्नो सि तुमं दुक्करकारी जं
 नियसिरीए लद्धाए । चायकरो तह लहुभूयसंनिहो कुणसि य विहारं ॥ ९३ ॥ नाढं नियचित्तमिमो सलज्जचित्तो वहिं
 विहाराय । निक्संतो तहवि य भग्गमाणसो न तरए सोढुं ॥ ९४ ॥ छुहापिवासाईए परिसहे कइययाण दिवसाण ।
 पेरेत्ते तीए पुरीए आणओ निवणिहोजाणे ॥ ९५ ॥ दिट्ठो य अंचघाईए साहिओ नरवुइस्स सो सुणइ । एस अकज्जं
 पपज्जयजाणानुज्जओ काउं ॥ ९६ ॥ जइ कहवि थिरो होज्जा सयमेय समागओ विभूर्ईए । काढं पुयक्खणातिगमह बंदइ
 तइ सल्लोहेइ ॥ ९७ ॥ धन्नो सि तुमं कयलक्खणो सि जो तं पवन्नपवज्जो । नरयदुवारं रज्जं सज्जो न चइउमणो जोऽहं
 ॥ ९८ ॥ उच्छाहिओ वि एवं जया घणं कसिणमाणणं कुणइ । तो भणिओ किं कज्जं रजेण ठिओ स तुण्हिक्खो ॥ ९९ ॥
 तो तम्मि मुक्करज्जो विहड्डियदढनिगड वंपणनरो थ । तोसेण तस्स लिंगं गिण्हइ कछापकप्पतरुं ॥ १०० ॥ विट्ठेसु
 गुरुसु मए भोसयमभिगाहं गहेउमिमं । संपट्ठिओ स पत्तो तइयम्मि दिणे गुरुसयासे ॥ १०१ ॥ तद्विन्नगहियदिव्खो
 अणुचियभोयणवसेण सं रयणिं । उप्पन्नाऽसग्गविसूइगाजरो कालमणुपत्तो ॥ १०२ ॥ अचंतविसुद्धमणो लद्धे सघट्टना-
 मगथिमाणे । तेत्तीसत्तागराज्ज हुरो सरुवो समुप्पत्तो ॥ १०३ ॥ इयरो पवत्तरज्जो मसाणदरदहुदारुगसमाणो । दूरम-

मासाणं अइरित्तयाण तीए सुहं सुहेणं तो । नीलीणाण पुंरंदरदिसि घ रविमुज्जलं जणइ ॥ १३६ ॥ पुत्तं मिलिओ महि
 लालोओ एवं परोप्परं भणइ । जइ न पिया पचइओ होंतो ता उच्चवो गरुओ ॥ १३७ ॥ होंतो आसि स सण्णी तिय-
 मणणाणसंगओ सुणइ । महिलाण समुह्वावं जाईसरणो तओ जाओ ॥ १३८ ॥ चिंतेइ न पघज्जं मज्झमणुपिगमाणसा
 एसा । धेसुं दाही उबेयकारणं होसि एईए ॥ १३९ ॥ तियपसारियवणो रोवेइं लगओ जह न एसा । आसइ भुंजई
 सुयई सुहेण गिहकम्ममायरई ॥ १४० ॥ एवं जा छम्मासा अहागया सीहगिरिगुरु तत्थ । नयरुज्जाणम्मि ठिया चिहिए
 सज्झायजोगम्मि ॥ १४१ ॥ पत्ते भिक्खावसरे धणगिरिसमिया भणंति सीहगिरिं । भगवं सन्नायगल्लोगदंसणत्थं गिहे
 जामो ॥ १४२ ॥ गुरुणाणुमणिया ते सम्पणिहाणा कुणंति उवओगं । जा ता उत्तमफलयं किंचि निमित्तं समुप्पणं
 ॥ १४३ ॥ गुरुराह गया संता सच्चित्तमियरं व जं लहेज्जाह । तं सवमुवादेज्जाह जमज्ज सउणो महं जाओ ॥ १४४ ॥ पण-
 तो दोवि सुनंदाए गिहे गया सावि निगया तत्तो । उभयकरधरियपुत्ता कुलमहिलाओ तहा मिलिया ॥ १४५ ॥ इय भणि-
 मिय पाए भासइ सए चिरं पालिओ इमो वालो । संपइ पुण पडिगाहसु जओ समत्था न एत्तो हं ॥ १४६ ॥ इय भणि-
 यम्मि स पभणइ पच्छायावं करेसि जइ कहवि । तइया किं कायवं सा पभणइ इमो जणो सक्ती ॥ १४७ ॥ जइ किंचि
 भणामि अहं इय दढवंधं करेतु तीए समं । धणगिरिणा सो वालो पत्तो वंधम्मि संगहिओ ॥ १४८ ॥ तयणंतरं न
 रोयइ जाणइ जाओ जहा अहं समणो । नीओ गुरुपयमूले सलमराणत्तेण सो गरुओ ॥ १४९ ॥ धणगिरिणो वाइं
 तामिज्जण जा नेइ भूमिमह सूरी । भरियं भाणं परिभाविज्जण हृत्यं पसारइ ॥ १५० ॥ नो वि ग भूगीपत्तो जा जाओ

तदथथि तस्सुया भणइ । देहमहं धणगिरिणो जेणाहं तं वमं नेमि ॥ १२० ॥ गुरुणो य मीहगिरिणो नियधिरवायिञ्चि-
 यमेरणो पासे । जाईसरस्स भाया तीए सुमिओ गहियदियसो ॥ १२१ ॥ भणिया अणेण अलियं न क्विं भदे ! जहा
 अहं समणो । होहामि सिप्पमेयं जं रोयइ तं तुमं पुणमु ॥ १२२ ॥ पारब्धो धीयाहो धणयिच्चउंणेण अइमहंतेण ।
 उवरोहेणं जग्गाण पाणिगइणं कयं तीए ॥ १२३ ॥ वेच्चइ महाणुभाया दूरविरसा य विमवमंतेसु । असुरसा इअ उर-
 रोहनसगया होति कज्जकरा ॥ १२४ ॥ तवराणअत्तयियाहो भणइ गुनेदं समागयाणंदं । भदे ! मुंच त्रिचिंतसु यक्कं पुवंसि भे भणियं
 ॥ १२५ ॥ सा तम्मि पोढपणया सो पुण तीए विरत्तओ धणियं । यदयो रत्तविरत्ताण ताण जाया ममुताया ॥ १२६ ॥
 ता जाव तीए भणियं विउगेहपरंमुहाए मे ठाणं । तं वा तज्जायं वा न कोवि असो विञ्जितेसु ॥ १२७ ॥ जग्हा सुमरीण
 पिया जोषणभरमारियाण भत्तारो । धेस्से पुण पुत्तो ञारीणं रक्खओ भणिओ ॥ १२८ ॥ इय निमुणिय तववणेण
 वंधुलोएण तह य इयरेण । तह उवरुद्धो सो जह नंदणलाभामुहो जाओ ॥ १२९ ॥ योलीणेषु रिणेषुं केअइएसुं पदा-
 णसुविणेण । सो सुरजीवो तीसे गच्छम्मि सुओ समुत्थनो ॥ १३० ॥ निच्चियपत्तथसुवलाभमंगलं धणगिरी गुनंदमिमं ।
 भणइ सहाओ होही तुह एस सल्लक्खणो पुत्तो ॥ १३१ ॥ कददि विमुक्को तीए उग्घोत्तियसवजीवयदविरई । चेईहेत्सु
 कारियवहुविभवपयाणरूपमहो ॥ १३२ ॥ दीणाणाहाइजणाण दित्तदानो सयंपुलोगं च । संमानिय उदुओगं तदा समा-
 हीए ठयिज्जण ॥ १३३ ॥ उप्पियपड्वित्तिसारं तिरथयरएयुं च चउयिदं संघं । संमानिय यरथार्इण दाणओ विणयत्ताराओ
 ॥ १३४ ॥ सीहगिरिणो सयासे नवलत्तमुहुत्तलागमुद्धीसु । मंपत्तासु महादिग्गहणुयमाणेण छेइ ययं ॥ १३५ ॥ नय-

मासाणं अइरित्ताण तीए सुहं सुहेणं तो । बोलीणाण पुंरदरदिसि घ रविमुज्जलं जणइ ॥ १३६ ॥ पुत्तं मिलिओ महि
 लालोओ एवं परोप्परं भणइ । जइ न पिया पवइओ होंतो ता उच्छवो गरुओ ॥ १३७ ॥ होंतो आसि स सण्णी तिघ-
 मणणाणसंगओ सुणइ । महिलाण समुद्धावं जाईसरणो तओ जाओ ॥ १३८ ॥ चित्तेइ न पवजं मज्झमणुधिगगमाणसा
 एसा । धेत्तुं दाही उबेयकारणं होमि एईए ॥ १३९ ॥ तिघपसारियवयणो रोवेउं लगओ जह न एसा । आसइ भुंजई
 सुयई सुहेण गिहकम्मसायरई ॥ १४० ॥ एवं जा छम्मासा अहागया सीहगिरिगुरु तत्थ । नयरुजाणम्मि ठिया विहिए
 सज्झायजोगम्मि ॥ १४१ ॥ पत्ते भिक्खावसरे धणगिरिसमिया भणंति सीहगिरिं । भगवं सन्नायगलोगंदसणत्थं गिहे
 जामो ॥ १४२ ॥ गुरुणाणुमणिया ते सप्पणिहाणा कुणंति उवओगं । जा ता उत्तमफल्यं किंचि निमित्तं समुप्पणं
 ॥ १४३ ॥ गुरुराह गया संता सचित्तमियरं व जं लहेजाह । तं सबमुवादेज्जह जमज्जा सउणो महं जाओ ॥ १४४ ॥ पण-
 तो दोवि सुनंदाए गिहे गया सावि निगया तत्तो । उभयकरधरियपुत्ता कुलमहिलाओ तहा मिलिया ॥ १४५ ॥ इय सणि-
 मिय पाए भासइ मए चिरं पालिओ इमो चालो । संपद पुण पडिगाहसु जओ समत्था न एत्तो हं ॥ १४६ ॥ इय सणि-
 चम्मि स पभणइ पच्छायावं करेसि जइ कहवि । तइया किं कायवं सा पभणइ इमो जणो सक्खी ॥ १४७ ॥ जइ किंचि
 भणामि अहं इय दढवंधं करेत्तु तीए समं । धणगिरिणा सो चालो पत्तो वंधम्मि संगहिओ ॥ १४८ ॥ तयणंतरं न
 रोवइ जाणइ जाओ जहा अहं समणो । नीओ गुरुपयमूले सलक्खणत्तेण सो गरुओ ॥ १४९ ॥ धणगिरिणो चाहुं
 नामिऊण जा नेइ भूमिमह सूरी । भरियं भाणं परिभाविऊण हत्थं पसारेइ ॥ १५० ॥ सो वि च भूमीपत्तो जा जाओ

ताव सूरिणा भणियं । अबो किं वइरमिमं जं भारियभावमुव्वहइ ॥ १५१ ॥ जा पेच्छइ सुरुमरोवमाणमेयं सविम्हओ
 भणइ । सारक्खह सुयमेयं जं पवयणपालगो होही ॥ १५२ ॥ वइरोत्ति य से नामं विहियं समणीण सो वसे विहिओ ।
 ताहे सेज्जायरमंदिरम्मि निहिओ तओ तत्थ ॥ १५३ ॥ जइया तच्छेडाणं प्हाणं थणपाणमंडणार्इयं । कीरइ तदा इमस्सा
 वि फासुएणं विहाणेणं ॥ १५४ ॥ एवं सो संबहुइ सबेसिमईय चित्तसंतोसी । सूरी याहिं विहरइ तं जणणी मग्गिउं
 लग्गा ॥ १५५ ॥ निक्खेवओ इममं न समप्पामो दिणे दिणे सा व । थणपाणं कार्इ एनं जाओ तिवरिसेत्तो ॥ १५६ ॥
 तत्थागयम्मि सूरिम्मि अह अत्तया सा विवायमारूढा । न समप्पंति जया तं ववहारो राउले जाओ ॥ १५७ ॥ पुट्ठो य
 थणगिरी दंडिएण सो भणइ मे सहत्थेण । दित्तो इमीए नवरं पुरं सुनंदाए पक्खम्मि ॥ १५८ ॥ रत्ता भणियं पुत्तं
 ममं पुरो ठाविज्जण उल्लवह । जं सरइ तस्स एत्तो पडिवन्नमिमेहिं एयंति ॥ १५९ ॥ बालजणस्समुच्चियाइं खेद्दायणयाइं
 णेगरूवाइं । गिण्हइ जणणी सिमुल्लोयल्लोयणाणंददाइणि ॥ १६० ॥ पत्ते पत्तथदियसे दोत्तिवि वग्गा उवट्ठिया निवइं ।
 राया पुब्बाभिमुहो दाहिणओ संठिओ संयो ॥ १६१ ॥ वामेण सुनंदा परियेणेण संधेण अणुगया ठाइ । राया भणइ
 पमाणं तुम्हाणं अहं सुयं तेहिं ॥ १६२ ॥ जाए दिसाए एत्तो निमंतिओ जाति तेसिमेत्तेसो । धम्मो जं पुरिसवरो ता ज-
 णओ वाहरव पुविं ॥ १६३ ॥ एवं भणियम्मि रत्ता नागरयज्जणो भणाइ कयनेहो । एत्तो पढमं चिय एत्तु भणसु ता ज-
 अम्बया पुवं ॥ १५४ ॥ तह माया दुक्करकारिणित्ति अइत्तुच्छसत्तशुत्ता य । तो सा वसेव सेहे करिकरहे रयणमणिलि-
 विए ॥ १६५ ॥ दो एत्ता कोमलभासिएहिं कारणयं पदंसंती । अइदीणमुही सं वइर ! एहि एत्तो इमं भणइ ॥ १६६ ॥

सो तं पलोयमाणो अच्छइ जाणइ य जइ इमं संघं । अवमन्नामि सुदीहं तो संसारं परिभमामि ॥ १६७ ॥ एसावि य
 पव्जं मइ पवइयम्मि नियमओ काही । इय चिंतंतो तीए वारतिंगं सद्धिओ नेइ ॥ १६८ ॥ भणिओ जणएण तओ
 रयहरणं नियकरे धरेचूण । कमलदलामल्लोयणजुयलो ससिमंडलमुहो य ॥ १६९ ॥ जहा ॥ जइ सुकयञ्जवसाओ
 धम्मञ्जयमूसियं इमं वइर ! । गेणह लहुं रयहरणं कम्मरयपमज्जणं धीर ! ॥ १७० ॥ तूरियमणेणं गंतुं गहियं लोणेण
 जयइ धम्मोत्ति । उक्किट्टसीहनाओ कओ तओ चिंतए जणणी ॥ १७१ ॥ मम भत्ता पुत्तो भाउओ य एए पवन्नपवज्जा ।
 कस्स कए गिहवासे वसामि तो सावि पवइया ॥ १७२ ॥ परिवज्जियथणपाणा दवेणवि समणओ स संजाओ । अज्जवि
 विहारकिरियाणुच्चिओ सो साहुणीपासे ॥ १७३ ॥ ठविओ पुणरवि तासिं समीवओ सो सुणेइ अंगाईं । एक्कारसवि पढं-
 तीण ताण तेणेव लद्धाणि ॥ १७४ ॥ एगपयाओ पयसयमणुसरइ मई तहा सया तस्स । जाओ य अट्टवरिसो ठविओ
 गुरुणा नियसमीवे ॥ १७५ ॥ विहरंता उज्जेणिं गया ठिया वाहिरम्मि उज्जाणे । कइयावि तिब्बधारं सुट्टुन्निवारं पडइ
 वासं ॥ १७६ ॥ भिक्खायरियाइपओयणाईं न तरंति साहुणो कांडं । जा ता जंभगदेवा वइरस्स परिच्चिया पुवं ॥ १७७ ॥
 जाया कहिंचि तद्देसचारिणो पेच्छिऊण सो ज्झत्ति । परियाणिओऽणुक्कंपा भत्तीवि य तम्मि संजाया ॥ १७८ ॥ तप्प-
 रिणामपरिक्खाहेडं ताहे भवित्तु वाणियगा । सत्थवइल्ले तद्देसभूमिभागे निवेसंति ॥ १७९ ॥ संसिद्धभत्तपाणाण ताहे ते
 वइरखुहुगं पणया । आमंति ते पयट्ठो गुरुणो आमंतिओ संतो ॥ १८० ॥ मंदं मंदं वासं पडिइत्ति नियट्टउ तओ तंपि ।
 जाववियं सदाविति ताव विहियायरा दूरं ॥ १८१ ॥ वइरोवि गओ ताहे तद्देसं कुणइ तिब्बमुवओगं । दवाइगोयंरं तत्थ

दधओ पुस्तफलमेयं ॥ १८२ ॥ खेतं पुण वज्जेणी कालो बहुलो य पाउसो एस । भावेण धरणिपयच्छिवणनयणसंकोय-
 रहियत्ति ॥ १८३ ॥ अचंतपहिट्टमणा ताहे नाथं जहा इमे देवा । कदमन्नहा इमेरिसख्यत्तमिमेसु जाइजा ॥ १८४ ॥
 नो पडिवन्नं तं भत्तपाणमइतुट्टमाणसा जाया । पभंणति तओ तं दट्टमागया कोउगयसेण ॥ १८५ ॥ देति य ते वेव-
 वियविल्लं तीए वसाओ रुवाणि । दिवाणि माणुसाणि य कज्जंति अणेयरूवाणि ॥ १८६ ॥ पुणरपि य जेट्टमासे सण्णा-
 भूमीगयं निमांति ति । धयपुत्तेहिं ते चिय देवा पुवं व उयओणे ॥ १८७ ॥ बिहिए सन्भावे अवगयम्मि पडिसेहियम्मि
 दिज्जंते । विज्जं वियरंति नट्टंणम्मि गमणावहमवाहं ॥ १८८ ॥ तीए किल विज्जाए चलिओ जा माणुसुचरं सेलं । न
 खलिज्जाइ अइबलिणावि देवदाणवसम्मूहेण ॥ १८९ ॥ एवं स बालकालेवि ढाणमच्चभुयाणडणेगाण । विहरइ गुरुणा
 सहिओ गामागरेहिरं वसुहं ॥ १९० ॥ समणीमग्गम्मि ठिण्ण तेण गहियाणि जाणि अंगाणि । एगपयाओ पयसयम-
 णुसरंतस्स ताणि पुणो ॥ १९१ ॥ साहुसमीवे जायाइं कुडयराइं पढेइ पुयगयं । जो कोइ तंपि गहिइं कण्णाहेडेण तंपि
 लहुं ॥ १९२ ॥ अकिलेसेणं चिय सो पाएण बहुरसुओ तओ जाओ । अग्ग्यायेण अमुणियत्तम्भावेणं जया भणिओ
 ॥ १९३ ॥ पढसु इमं सुयमेसो तं चेवालायगं विकुट्तो । अच्छइ अन्नम्मि ददं कवयओणो पडिज्जंते ॥ १९४ ॥ अह
 अन्नम्मि अवसरे दिणद्धसमयम्मि सूरिसु गएसु । वाहिं वियारभूमिं साहसु य भिक्खणट्टाप ॥ १९५ ॥ बइरो वसहीर-
 वसगोत्ति संठाविओ तओ तेण । बालत्तवससमुप्पन्नकोउगेणं निहिसाओ ॥ १९६ ॥ साहूण वेट्टियाओ मंडलिपरिया-
 डिमणुसरंतेण । मग्गे ठिच्चा सयमेव वायणं दाउमारज्जो ॥ १९७ ॥ अंगाणं पुषगयरस जलहिसंखोहगहिरसदेण । परथं

तरम्मि गुरवो विणियद्वा सुणिय निग्घोसं ॥ १९८ ॥ चिंतंति ल्हं सुणिणो समागया अण्णहा कह रवोडयं । चिहुंति जाव
निहुया पहिड्डिया अवगयं ताव ॥ १९९ ॥ पूणं न साहुसदो एसो वइरस्स किंतु ओसरिया । तस्संखोहभएणं णिसी-
हियाइ य कओ सदो ॥ २०० ॥ अइदक्खत्तगुणाओ तं सइं सुणिय ठाविय सठाणे । सवाओ विंटियाओ गहियो गुरु-
हरथओ दंडो ॥ २०१ ॥ विहियं पायपमज्जणमह सीहगिरी विंचितए एवं । अइसयसुयरयणनिही एसो, मा परिभवं
कुणउ ॥ २०२ ॥ एयस्स साहुलोओ ता जाणावेमि एयगुणगरिमा । जेणं एयगुणोचियमेए विणयं पउंजंति ॥ २०३ ॥
रयणीकाले मिलिया गुरुणा साहू निरूविया एवं । जह अग्हे वच्चामो गामे दिवसाणि दो तिण्णि ॥ २०४ ॥ अच्चिहामो
तो जोगवाहिणो भासिउं समाढत्ता । अग्हं वायणदाया को होज्ज गुरु भणइ वइरो ॥ २०५ ॥ पयईए विणयलच्छी-
कुलगेहं विहियगुरुजणाएसा । ते तं वयणं गुरुणो तहत्ति मणंति मुणिसीहा ॥ २०६ ॥ पत्ते पभायसमए कयवसहिप-
मज्जणा य कायवा । कालनिवेयणमाईविणयं वइरस्स पकरंति ॥ २०७ ॥ सीहाणुगगुरुणो समुचिया उ कप्पेहिं साहु
तणएहिं । तस्स निसेज्जा रइया सो सुसिलिहं समुवविट्ठो ॥ २०८ ॥ तेवि जहा गुरुणो वंदणाइ विणयं तथा पउंजंति ।
सोवि दढकयपयन्नो कमेण अह वायणं देइ ॥ २०९ ॥ जे तत्थ मंदमइणो तेवि य तस्साणुभावओ खिप्यं । लग्गा ठवे-
उमालावगे मणे विसमरूवे वि ॥ २१० ॥ जाया सविग्घयमणा ते साहू पुब्बमहिगए तत्तो । विन्नासणत्थमालावगे य णेगे
य पुच्छंति ॥ २११ ॥ जहपुच्छं सो तक्खणमायक्खइ दक्खयागुणसमेओ । ताहे सतोसच्चिंता भणंति जइ कइवयदि-

दपओ पुसफलमेयं ॥ १८२ ॥ खेत्तं पुण उज्जेणी कालो बहुलो य पावसो एस । भावेण धरणिपयच्छियणनयणसंकोय-
 रहियत्ति ॥ १८३ ॥ अत्तंपहिट्टमणा ताहे नायं जहा इमे देवा । कहमन्नहा इमेरिसखत्तमिमेसु जाइज्जा ॥ १८४ ॥
 नो पडियन्नं तं भत्तपाणमइतुहुमाणसा जाया । पभणंति तओ तं दट्टुमागया कोउगवसेण ॥ १८५ ॥ देति य ते वेव-
 धियविज्जं तीए वसाओ ख्वाणि । दिवाणि माणुसाणि य कज्जंति अणेयरूवाणि ॥ १८६ ॥ पुणरथि य जेट्टुमासे सण्णा-
 भूमीगयं निमांति ति । घयपुत्रोहे ते चिय देवा पुधं य उवओगे ॥ १८७ ॥ विहिए सब्भाये अयगयम्मि पडिसेहियम्मि
 दिज्जंते । विज्जं वियरंति नटंगणम्मि गमणावहमवाहं ॥ १८८ ॥ तीए किल विजाए चळिओ जा माणुसुत्तरं सेलं । न
 खळिज्जइ अइवळिणावि देवदाणवसमूहेण ॥ १८९ ॥ एवं स बालकालेवि ठाणमच्चन्धुयाणडणेगाण । विहरइ गुरुणा
 सहिओ गामागरेहिरं वसुहं ॥ १९० ॥ समणीमच्चम्मि टिण्ण तेण गहियाणि जाणि अंगाणि । एगपयाओ पयसयम-
 णुसरंतस्स ताणि पुणो ॥ १९१ ॥ साहुसमीये जायाइं फुडयराइं पढेइ पुवगयं । जो कोइ तंपि गहिउं कण्णाहेडेण तंपि
 लहुं ॥ १९२ ॥ अक्खिलेसेणं चिय सो पाएण बहुरसुओ तओ जाओ । अग्घावगेण अमुणियतत्तभावेणं जया भणिओ
 ॥ १९३ ॥ पढसु इमं सुयमेसो तं चेवालावगं विकुट्ठतो । अत्तइ अन्नम्मि दढं कउवओगो पडिज्जंते ॥ १९४ ॥ अह
 अन्नम्मि अवसरे दिणद्धसमयम्मि खुरिसु गएसु । बाहिं वियारभूमिं साहुसु य भिक्खणट्ठाए ॥ १९५ ॥ घइरो वसहीर-
 वत्तगोत्ति संठाविओ तओ तेण । बालत्तवससमुप्पन्नकोउगेणं निहित्ताओ ॥ १९६ ॥ साहुण वेटियाओ मंडलिपरिवा-
 डिमणुसरंतेण । मग्घे ठिच्चा सयमेव वायणं दाउमारद्धो ॥ १९७ ॥ अंगाणं पुवगयस्स जलहिसंखोहगहिरसदेण । पत्थं

तरम्मि गुरवो विणियद्वा सुणिय निग्घोसं ॥ १९८ ॥ चिंतति लहुं सुणिगो समागया अण्णहा कह रवोऽयं । चिद्धंति जात्र
 निहुया पहिद्धिया अवगयं ताव ॥ १९९ ॥ पूणं न साहुसदो एसो वइरस्स किंतु ओसरिया । तस्संखोहभएणं णिसी-
 हियाइ य कओ सदो ॥ २०० ॥ अइदक्खत्तगुणाओ ते सद्धं सुणिय ठाविय सठाणे । सवाओ विटियाओ गहियो गुरु-
 हत्थओ दंडो ॥ २०१ ॥ विहियं पायपमज्जणमह सीहगिरी विचिंतए एवं । अइसथसुयरयणनिही एसो, मा परिभवं
 कुणउ ॥ २०२ ॥ एयस्स साहुलोओ ता जाणावेमि एयगुणगरिमा । जेणं एयगुणोचियमेए विणयं पडंजंति ॥ २०३ ॥
 रयणीकाले मिलिया गुरुणा साहू निरूविया एवं । जह अग्हे वच्चासो गांमे दिवसाणि दो तिणिण ॥ २०४ ॥ अच्चिहामो
 तो जोगवाहिणो भासिउं समाढत्ता । अग्गं वायणदाया को होज्ज गुरु भणइ वइरो ॥ २०५ ॥ पयइए विणयलच्छी-
 कुलगेहं विहियगुरुजणाएसा । ते तं वयणं गुरुणो तहत्ति मणंति मुणिसीहा ॥ २०६ ॥ पत्ते पभायसमए कयवसहिप-
 मज्जणा य कायवा । कालनिवेयणमाइविणयं वइरस्स पकरेति ॥ २०७ ॥ सीहाणुगगुरुणो समुचिया उ कप्पेहिं साहु
 तणएहिं । तस्स निसेज्जा रइया सो सुसिलिद्धं समुवविद्धो ॥ २०८ ॥ तेवि जहा गुरुणो वंदणाइ विणयं तहा पडंजंति ।
 सोवि दढकयपयन्नो कमेण अह वायणं देइ ॥ २०९ ॥ जे तत्थ मंदमइणो तेवि य तस्साणुभावओ खिपं । लगा ठवे-
 उमालावगे मणे विसमरूवे वि ॥ २१० ॥ जाया सविम्हयमणा ते साहू पुद्दमहिगए तत्तो । विन्नासणत्थमालावगे य णेगे
 य पुच्छंति ॥ २११ ॥ जहपुच्छं सो तक्खणमायक्खइ दक्खयागुणसमेओ । ताहे सतोसचिंत्ता भणंति जइ कइवयदि-

णणि ॥२१२॥ तत्थेय गुरु चिह्णंति ता लहुं एस अम्ह गुयखंधो । पाविज्ज समत्तिं जं चिरेण लब्भइ गुरुसयासे ॥ २१३ ॥
 एक्काए पोरिसीए एमो त्रिअरेइ तं तओ तंसिं । सो अचंतवहुमओ चित्ताएयणाहिओ जाओ ॥ २१४ ॥ वइरगुणे जाणा-
 थिय समागया सूरिणा वरं सेसं । अग्गहाविज्जउ एसो त्ति ठवियनियमाणसच्चिगप्पा ॥ २१५ ॥ पुच्छंति पायवडिया साह
 सरिओ सुदंण सग्गओ । तुम्हाणमाममेयं भणंति सुपसंतमुहनयणा ॥ २१६ ॥ एसो चिय ता कीरउ वाणायरिओ
 तओ गुरु भणइ । एसो होही नियमा मणोरहापूरुगो तुम्हं ॥ २१७ ॥ तुब्भेहिं तो मा लहउ परिभयं छन्नगुणगणो एसो ।
 इय जाणाएणदें एयस्स वयं गया गामं ॥ २१८ ॥ संपइ न एस जोगो वट्टइ सुयवायणापयाणस्स । जम्हा कन्नाहेडग
 वसेण गहियं सुयमणेण ॥२१९॥ उरस्सरकण्णजोगो एसो ता तं करेमि सो य इमो । पढमाए पोरिसीए जावइयमहिज्जितं तरइ
 ॥ २२० ॥ अचंतं मेहाथी तावइयं दिज्जई न दिणमाणं । एत्थ विहिज्जइ तह चेय सूरिणा काउमारुद्धं ॥ २२१ ॥ वीयाए
 पोरिसीए वहेइ अत्थं स जेण दोण्हंवि । कप्पाण समुच्चिओ काउमेवमेसिं दिणा जंति ॥ २२२ ॥ चत्तारि हंति सीसा
 अइजाय-सुजाय-हीणजायत्ति । सयाहमवरियपरो तह य चरत्थो कुलिगालो ॥ २२३ ॥ गुरुगुणगणउ अहिओ पढमो
 वीओ समाणओ तस्स । उणो किंची तइओ सनामसरिसो चउत्थो उ ॥ २२४ ॥ एवं कुडुंवियाणं पुत्तावि भवंति तत्थ
 सो जाओ । अइजाओ सीहगिरि पडुच्च तेणं तओ अत्था ॥ २२५ ॥ जे आसि संकिया तस्स तेवि दूरं पयासिया
 गिदिया । गदिओ य दिट्ठिगओ जाइओ आसि किउ गुरुणो ॥ २२६ ॥ दुरियाइं हरंता भूमिमंडले नगरगाममाईणं ।
 विहरंता संपत्ता नयरं तिरिदसरं नाम ॥ २२७ ॥ तइया उज्जेणीए आयरिया भदगुत्तनामाणो । बुद्धा वासेण ठिया

वदति दसावि पुवाणि ॥ २२८ ॥ तेसिं संति सयासे पहिओ संघाडओ तदंतम्मि । सो सुमिणं रथणीए पासइ जह
 खीरपडिपुण्णो ॥ २२९ ॥ पीओ केणवि आंगंतुणेण एसो पडिगहो मज्झ । पत्ते पभायसमए कहिओ साहूण सो गुरुणा
 ॥ २३० ॥ तेवि अलद्धे लक्खम्मि अन्नमन्नं कहेउमारद्धा । सुविणफलं गुरुणा भणियमेयमत्थं न थाणेह ॥ २३१ ॥
 कोवज्ज महामेहो पडिच्छओ एहिहित्ति सो मज्झ । सबं पुवगयसुयं धेच्छी फलनिच्छओ एस ॥ २३२ ॥ भयवंपि वइर-
 सामी तं रयणिं तपुरीए वाहिम्मि । बुत्थो उक्कंठियमाणसाण पत्तो वसहिमेसिं ॥ २३३ ॥ कुमुवयणेण व चंदो मेहो
 व सिंहडिमंडलेण मणे । संतुट्टेण स विट्ठो सुयपुवो सूरिणा तेण ॥ २३४ ॥ नाओ जहेस वइरो महिमंडलमज्झपसरिय-
 जसोहो । भुयजुगपसारपुबं सबंगालिंगिओ विहिओ ॥ २३५ ॥ पाहुणगविणयविहाणपुघगं सो मुणीहिं पडिवन्नो ।
 पढियाणि कमेण दसाणि तेण पुवाणि सवाणि ॥ २३६ ॥ जत्थुहेसोऽणुत्तावि तत्थ किज्जंइ इमो कमो अत्थि । किल
 दिट्ठिवायसुत्तत्थतदुभयस्सा तओ पत्तो ॥ २३७ ॥ सीहगिरी वइरोवि य सिरिदसपुरनगरमह समाडत्ता । आयरियपय-
 पइहा वइरस्सा सीहगिरिगुरुणा ॥ २३८ ॥ ते पुवसंगया जंभगा सुरा कहवि तत्थ संपत्ता । विहिओ महामहो तेहिं
 पवरसुरपुप्फगंधेहिं ॥ २३९ ॥ उवलद्धमुणिवइपओ सारयरविमंडलं व अहिययरं । फुरियपयावो जाओ भवियंभोरुह-
 पमोयकरो ॥ २४० ॥ जओ ॥ वासावज्जविहारी जइवि हु नवि कत्थए गुणे नियए । अकहंतोवि मुणिज्जइ पगई एसा
 गुणगणणं ॥ २४१ ॥ भमरेहिं महुरेहिं य सूइज्जइ अप्पणो य गंधेणं । पाउसकालकयंथो जइवि निगूढो वणनिगुंजे
 ॥ २४२ ॥ कत्थ व न जलइ अगी कत्थ व चंदो न पायडो लोए ? । कत्थ व वरलवखणधरा न पायडा हुंति सप्पु-

णाणि ॥२१२॥ तत्त्वेव गुरु चिह्नंति ता लहुं एस अग्ह सुयखंधो । पाविज्ज समत्तिं जं चिरेण लब्भइ गुरुसयासे ॥ २१३ ॥
 पक्काए पोरिसीए एसो विअरेइ तं तओ तेसिं । सो अच्चंतवहुमओ चित्तायणाहिओ जाओ ॥ २१४ ॥ वइरगुणे जाणा-
 विय समागया सूरिणा वरं सेसं । अग्हाविज्जउ एसो चि ठवियनियमाणसविगप्पा ॥ २१५ ॥ पुच्छंति पायवडिया साहू
 सरिओ सुहेण सग्हाओ । तुम्हाणमाममेवं भणंति सुपसंतमुहनयणा ॥ २१६ ॥ एसो च्चिय ता कीरउ वाणायरिओ
 तेओ गुरु भणइ । एसो होही नियमा मणोरहापूरगो तुम्हं ॥ २१७ ॥ तुम्भेहिं तो मा लहव परिभवं छन्नगुणगणो एसो ।
 इय जाणावणहेइं एयस्स वयं गया नामं ॥ २१८ ॥ संपइ न एस जोग्गो वइइ सुयवायणापयाणस्स । अग्हा कन्नाहेडग
 वसेण गहियं सुयमणेण ॥२१९॥ उरसारकप्पजोगो एसो ता तं करेमि सो य इमो । पढमाए प्रोरिसीए जावइयमहिज्जिं तरइ
 ॥ २२० ॥ अचंतं मेहायी तावइयं दिज्जई न दिणमाणं । एत्थ विहिज्जइ तह चेव सूरिणा काउमारद्धं ॥ २२१ ॥ वीयाए
 पोरिसीए कहेइ अत्थं स जेण दोण्हंणि । कप्पाण समुचिओ काउमेवमेसिं दिणा जंति ॥ २२२ ॥ चत्तारि होंति सीसा
 अइजाय-सुजाय-हीणजायत्ति । सघाहमचरियपरो तह य चउत्थो कुळिगालो ॥ २२३ ॥ गुरुगुणगणाउ अहिओ पढमो
 वीओ समाणओ तस्स । ऊणो किंची तइओ सनामसरिसो चउत्थो व ॥ २२४ ॥ एवं कुडुंविपाणं पुत्तावि भवंति तत्थ
 सो जाओ । अइजाओ सीहनिरिं एदुच्च तेणं तओ अत्था ॥ २२५ ॥ जे आसि संकिया तस्स तेवि दूरं पयासिया
 विहिया । गहिओ य दिट्ठिवाओ जावइओ आसि किल गुरुणो ॥ २२६ ॥ दुरियाइं हरंता भूमिमंडले नगरगाममाईणं ।
 विहरंता संपत्ता नयरं सिरिदसउरं नाम ॥ २२७ ॥ तइया उज्जेणीए आयरिया भइगुत्तनामाणो । बुहा वासेण ठिया

रत्ना पुरस्स लोएण । दूरमुदिक्खिज्जंतो कइययमुणिपरिगओ पच्छा ॥ २५८ ॥ पत्तो संभमसारं महिमडलंमिलियमउ-
 ल्हिणा रणणो । अभिवंदिओ समाणंदिओ य सप्पणयवयणेहिं ॥ २५९ ॥ नयरुज्जाणम्मि ठिओ खीरासचलद्धिणा तओ
 तेण । पारद्धा धम्मकहा एवं संमोहनिम्महणी ॥ २६० ॥ लद्धे माणुसजस्से रस्से निम्मलकलाइगुणकलिए । घडियवं
 मोक्खकए नरेण बहुवुद्धिणा घणियं ॥ २६१ ॥ धम्मो अत्थो कामो जओ न परिणामसुंदरा एए । किंपागयागलललो-
 यसंगविसभोयणसमाणा ॥ २६२ ॥ जम्मि न संसारभयं जम्मि न मोक्खाभिलासलेसो वि । इह धम्मो सो णेओऽवि-
 णाकओ जो जिणाणाए ॥ २६३ ॥ पावाणुबंधिणोच्चिय मायाइमहल्लसहदोसेण । एत्तो भोगा भुवगवं भीसणा वसण-
 सयहेज्ज ॥ २६४ ॥ जो पुण खमापहाणो परूविओ पुरिसपुंडरीएहिं । सो धम्मो मोक्खोच्चियं जमक्खओ तक्कलं
 मोक्खो ॥ २६५ ॥ पच्चक्खमेव अत्थो कामो य अणत्थहेउभावेण । दीसंति परिणमंतां किमहियमिह भाणियधमओ
 ॥ २६६ ॥ इय विवरीओ मोक्खो जमेत्थ नो मच्चुकेसरिकिसोरो । हिंडइ उदंडमकंडखंडियासेसजीवमिओ ॥ २६७ ॥
 जोधवणदावानलजालामाला न इत्थ अत्थि जरा । नो दुद्धरो समुद्धुरमयरद्धयसधरसरपसरो ॥ २६८ ॥ नो लोभ-
 भुयंगमसंगमो वि नो कोहमोहउच्छालो । तह नो अन्नकसाओ न विसाओ नो मयपिसाओ ॥ २६९ ॥ बल्लहल्लोगवि-
 योगो दुहमूलं जत्थ नत्थि तह रोगो । किं बहुणा जो दोसो सबो जत्थाकयपवेसो ॥ २७० ॥ लोयालोयविलोचणलो-
 यणसमणाणदंसणालोया । साहीणाऽणोवमसोक्खसंगया हुंति जत्थ जिया ॥ २७१ ॥ जह खज्जोओ पज्जोयणाण तह
 जदभिलासमेत्ताओ । भुवणब्भुयावि विभवा न किंचि तेणुत्तमो मोक्खो ॥ २७२ ॥ तदंसणणाणइकजसज्जा जओ पय-

रिस्ता ? ॥ २४३ ॥ सीहगिरी दिन्नगणो वइरस्स समागयम्मि समयम्मि जाओ देवो महिहीओ
 ॥ २४४ ॥ भयवंपि वइरसामी सएहिं पंचहिं मुणीण परियरिओ । कुणइ विहारं सो जत्थ (तत्थ) तत्पुच्छलंति रवा
 ॥ २४५ ॥ उराटा सयल वियक्खणाण संजणियमाणसाणंदा । जह अच्चब्भुयगुणरयणभायणं संपइ इमो त्ति ॥ २४६ ॥
 अह अत्थि पुसुमनयेरे धणसिद्धी सुट्ठुपावियपइद्धो । भजा तस्स मणुज्जा लज्जासोहगगुणगेहं ॥ २४७ ॥ अह ताण सुया
 नियदेहरुवलच्छीए च्छिन्नमाहप्पा । सुरसुंदरीणवि नवं जोषणमोरालमणुपत्ता ॥ २४८ ॥ जाणाणं सालाए तस्स ठिया
 साहुणीओ पइदियसं । वइरस्स गुणे सरं दुनिम्मले संधुणंति जहा ॥ २४९ ॥ एस अलंढियसीलो बहुसुओ एस एस
 पसमहो । एमो य गुणनिहाणं एयसरिच्छो परो नत्थि ॥ २५० ॥ “ द्वायेती पुरुषी लोक्रे परप्रत्ययकारकी । स्त्रियः
 कामितकामिन्यो लोकः पूजितपूजकः ॥ १ ॥ ” इय वयणमणुसरंती सा दढमणुरागतप्परा जाया । वइरम्मि वइरदढ-
 माणसम्मि पियरं भणइ एवं ॥ २५१ ॥ जइ मे वइरो भत्ता होजं तो हं भयामि वीवाहं । अन्नह पज्जलियजलणोवमेहिं
 भोगेहि नो कजं ॥ २५२ ॥ उत्तमकुलसंभूया उव्वेति वरगा न इच्छई सा उ । साहेति साहुणीओ जहा न वइरो विवा-
 देइ ॥ २५३ ॥ सा भणइ जइ न वीवाहमेस कुणइ अहंपि पपजं । पेच्छामि निच्छओ तीए एस ठयिओ नियमणम्मि
 ॥ २५४ ॥ भयवंपि वइरसामी पाडळिपुत्तं कमेण संपत्तो । तुहिणुज्जलत्तज्जसपसरसवणरंजियमणो राया ॥ २५५ ॥
 नियपरियणसंजुत्तो समागओ संमुहो निभाडेइ । फहुगपहुगरुणेण साहुणो नगरमभिइंते ॥ २५६ ॥ तत्थोरालसरीरो
 वइरे पासइ मुणी मणुयनाहो । पुच्छइ किमेस भयवं इमो व ते विति नहु अत्तो ॥ २५७ ॥ एवं पुप्फुल्लविलोयणेण

सवित्थरो गुरुणा । भणइ जणोऽमरसोहगमगलं न उण रूवं पि ॥ २८९ ॥ जइ नाम रूवलच्छी हुंता एयस्स ता न
 तियलोए । असुरो सुरो व विज्जाहरो व इमिणा समो होज्जा ॥ २९० ॥ भयवं नाऊण सभाए माणसं तक्खणा विउ-
 व्हेइ । पउमं सहस्सपत्तं कंचणमयमुज्जलुज्जोयं ॥ २९१ ॥ तस्सोवरिं निविट्ठो विज्जुपुंजोव संतियं रूवं । निम्मवइ मइवं
 सो निम्मललायणसल्लिनिहिं ॥ २९२ ॥ आउट्ठो भणइ जणो रूवं साभाविंयं इमस्स इमं । इत्थिजणपत्थणिज्जो मा
 होमि न दंसियं पढमं ॥ २९३ ॥ भणियं भूवइणावि य अहो ! इमस्सेरिसो अइसउत्ति । ताहे अणगारगुणे इमेरिसे पन्न-
 वइ तस्स ॥ २९४ ॥ तवगुणओ अणगारा जंबुदीवाइए असंखेज्जे । भरिए कुणंति वेउद्वियाण रूवाण इयं सत्ती ॥ २९५ ॥
 जं होइ ता किमेयं अच्चब्भुयमेत्थ तुम्ह पडिहाइ । एत्थंतरम्मि धणनामसेट्ठिणा भासिओ सामी ॥ २९६ ॥ तं निज्जिय-
 जगरूवो एसा वि य महिलियाण सबाण । मम धूया धुणइ धुवं सोहगमडप्फरमणग्घं ॥ २९७ ॥ ता कुण पाणिगहणं
 जमुचियकमवत्तिणो महामइणो । होति तओ सो विसए विसोवमे कहिउमाढत्तो ॥ २९८ ॥ जहा ॥ विसया विसंव
 विसमा विसया विडिसामिसं व मरणकरा । विसया सेविज्जंता छलवहुला तह मसाणं व ॥ २९९ ॥ निसियग्गखग्गपंज-
 रघरं व सबंगछेइणो विसया । किंपागपागसरिसा विसया मुहमहुरभावेण ॥ ३०० ॥ खणदिट्ठा खणनट्ठा खलजणमण-
 मीलणोवमा विसया । किं बहुणा सबेसिं विसया मूलं अणत्थाणं ॥ ३०१ ॥ एईए जइ पओअणमत्थि मम ते तओ
 वयं लेउ । अइविच्छडुसणाहा पवज्जा तीए पडिवण्णा ॥ ३०२ ॥ भयवं पयाणुसारी अज्झयणाओ महापरिण्णाओ ।

जातं । तो तुम्ह एण्यु गुणसु सत्तीए घटेह ॥ २७३ ॥ निचं तिकाळचीवंदणेण सइविदिहपूयपुयेण । चेइयकजाणं चहु-
 विहाणमइनिउणकरणेण ॥ २७४ ॥ आयापरण चहुर्युयाण सुमुणीण वंदणेणं च । बहुणा बहुमाणेणं गुणीसु तह
 पच्छलपेण ॥ २७५ ॥ संसाइसहपडिपेढणेण सइ दंसणं विसोदेजा । तह जिणजम्मणटाणाइदंसणेणं जओ भणियं
 ॥ २७६ ॥ जम्मणनिउमणाइसु तित्थयराणं मदाणुभावाणं । पत्थ किर जिणवरणं आगाढं दंसणं होइ ॥ २७७ ॥
 णाणं च पुण सुतित्थे विट्ठिणा सिद्धंतसारसणेण । नयनवसुयपढणेणं गुणणेणं पुयपढियस्स ॥ २७८ ॥ काळाइविज्ज-
 यरज्जेण तद्याणुयेहणेणं च । परियाणियसमणाणं संगेण समाणधम्माणं ॥ २७९ ॥ सादिज्ज चरित्तंपि हु आसवदारद-
 दंतनितोदेण । सइ उत्तरुत्तराणं गुणाणमभिलासकरणेण ॥ २८० ॥ इय गुणरयणपहाणा सक्यावा एत्थ चेव जम्मम्मि ।
 सरयमसितरिमज्जमभरमरियदियंता जियंति सुह ॥ २८१ ॥ परलोए पुण कक्षाणमालियामालिया ऋमेणेव । अणुभूयचो-
 धम्ममोक्खा उदंति मोक्खंमं पि सीणरया ॥ २८२ ॥ अचंतं ह्यहियओ विहिओ राया संगं पुरज्जेण । नियमंदिस्मणु-
 प्पो पइसरुवं पयामेइ ॥ २८३ ॥ अंतवरीण अह ता विग्घइयमणा निवं भणंतैवं । अम्हेवि तरस रुवं ददुं ईदामहे
 नाह ॥ २८४ ॥ अइतिप्रभत्तिपरवसमणेण रण्णाणुमक्षिया सया । अंतवरेरमणीओ नगराओ निगया ता य ॥ २८५ ॥
 सिट्ठियुया अइसुत्तिट्ठिदंसणा निमुयवइरुत्तंता । उम्माहिया सुदुंरं कइ पेच्छामित्ति थितंती ॥ २८६ ॥ वित्तविओ
 नियज्जओ सुभगसिरोमणितमस पयस्स । मं देहि अत्तहा जेण नरिथि मे जीवियपमिमं ॥ २८७ ॥ सयालंकारविभूतिया
 कया अच्छरप पचयता । गदिया य अणेगाओ धणक्कोडीओ तओ तेण ॥ २८८ ॥ पत्तो चइरसमीने कधिओ पम्मो

वंतरमंदिरमत्थी मणोरमारामपरिकलयं ॥ ३१९ ॥ आमोयभरायद्विभमसह्यजालमलियमज्झाण । पइवासरम्मि कुंभो
 निपज्जइ तत्थ पुष्फाणं ॥ ३२० ॥ सट्ठीए असीईए सएण किल आढगाण जहसंखं । एस जहन्नो मज्झो पगिड्डओ
 भासिओ कुंभो ॥ ३२१ ॥ दट्टूणं संभंतो तडिओ मालागरो पिइवयंसो । अब्भुट्ठिओ भणइ भणह केणइ तुग्गह अज्जोत्ति
 ॥ ३२२ ॥ भणइ इमेहिं कज्जं पुष्फेहिं अणुगहो महं एसो । तडिएण भणित्ता पणयसारमाढोइयाणित्ति ॥ ३२३ ॥ तुव्भे
 जहापवत्तं गुंफेह हुयासधूमसंगेण । फासुयपायाणि हवंतु तायधेत्थं पडिनियत्तो ॥ ३२४ ॥ चुल्लहिमवंतपउमदहम्मि
 पत्तो सिरीए पासम्मि । तस्समयं देवच्चणनिमित्तमेईए सियपउमं ॥ ३२५ ॥ छिण्णं सहस्सपत्तं गंधुत्तुरमागयं तयं दट्ठं ।
 वंदित्ता तीए निमंतिओ इमो तेण पउमेण ॥ ३२६ ॥ घेत्तुं तं जलणघरं समागओ तत्थ दिव्वसिंदाणं । ऊसियझयच्चिंध-
 सहस्ससंकुलं किंकिणीरम्मं ॥ ३२७ ॥ विहियं विमाणमंतो निक्खित्तसुयंधिपुष्फसंभारं । जंभगसुरपरियरिओ दिव्वेण
 गेयसद्देणं ॥ ३२८ ॥ पूरंतो गयणयलं निओयरिं ठवियउद्धमहपउमो । संपट्ठिओ स भयवं खणेण पत्तो पुरीदेसे ॥ ३२९ ॥
 तो तविहकोऊहलमवलोइय लोयणाण सुहजणयं । संजायसंभमा भिक्खुगाण सट्ठा भणंतेंवं ॥ ३३० ॥ अग्गहाण पाडि-
 हेरं सुरेहिं उवणीयमायेरेण तओ । तूररववहिरियदिसा अग्घं घेत्तुं पुराहितो ॥ ३३१ ॥ जा निगया पडिच्छंति ताव
 तेसिं विहारमइसरिय । अरहंतघरं पत्तो देवेहिं कओ महो तत्थ ॥ ३३२ ॥ तदंसणाओ जाओ बहुवहुमाणो जणो पव-
 यणम्मि । राया वि समाणंदियचित्तो सुस्सावगो जाओ ॥ ३३३ ॥ इय पगया बुद्धी वइरसामिणो णाणुवत्तिया माया ।
 जं मा होज्जा संघो अवमाणपयं ममाहितो ॥ ३३४ ॥ वेउवियलद्धीए लाभोऽवंतीए जो समुप्पण्णो । पाडलिपुत्ते मा

पुष्याथरियपमुद्रा मयणंमणमिणी विजा ॥ ३०३ ॥ बद्धरिया तीय वसा लंभगदेवोमउद्धममओ य । इच्छामंचारपरो
 संजाओ सो महाभागो ॥ ३०४ ॥ पुष्याओ देसाओ अहण्णया उत्तराग्रहं भगयं । सिद्धंतो संपत्तो दुत्तिभमं तत्थ सं-
 जायं ॥ ३०५ ॥ नो तत्तो निस्सरो लब्भइ अवहंतगा पदा जाया । कंठममागयपाणो भगयंतं भणइ तो संयो ॥ ३०६ ॥
 तिस्थाहिरे तुमम्मिबि कह संघो वरगुणाण संघाओ । अट्टरसट्टोगओ लहेज मरणं, न जुत्तमिणं ॥ ३०७ ॥ तादे पट्टि-
 विजाए चलिओ संघो समेइ ता जाय । सेजायरो गिहाओ गोचारिकए गओ रणं ॥ ३०८ ॥ पासइ ते उप्पइए निद-
 लवित्तेण छिंदिओ भणइ । भयवं ! अहंपि तुत्तं घाटं साहम्मिओ जाओ ॥ ३०९ ॥ सोवि लइओ इमं सुयमणुस्सरंतंण
 संतचित्तेण । सबलियगोयरापारस्मरकणानिहाणेण ॥ ३१० ॥ साहम्मियवच्छट्टम्मि उज्जया उज्जया य मग्गए । पर-
 णकरजेसु य रया त्तिरुत्तस पमायणाए य ॥ ३११ ॥ पत्तो पुरियं नामेण नयरिमइ दवित्तणायेदे वत्थ । अत्थि सुभिक्षं
 बहुगा य सायगा धणकणसमिद्धा ॥ ३१२ ॥ तपन्नियसह्माणं अग्गच्छाणं च पाडिसिद्धीए । वट्टइ मात्तारुणं निए निए
 चेइयघरम्मि ॥ ३१३ ॥ सत्थ भिक्खुगाणं सहा इयरेहिं परिमविजंति । राया भिक्खुगभत्तो अट्टतया जायए संते
 ॥ ३१४ ॥ संबच्छरियम्मि निचो निवारणाकारगो कओ तेहिं । पुष्पाण पुरे सयले किल भेइयभुग्गणजोगाण ॥ ३१५ ॥
 अचंतवाउलमणो जाओ नघो वि सावगो लोगो । ताहे स्यालुद्धो उयद्धिओ वररत्तामिं सो ॥ ३१६ ॥ तुम्भेहिं सासि !
 तिरयाहिधेहिं जइ पवयणं लह्खेइ । ता को अओ तरसुग्गए संपाडगो होज्जा ? ॥ ३१७ ॥ एवं वट्टप्पयारं भजिओ तरस-
 मयमेवमुप्पइओ । माहेसरिं वरपुरिं दाहिणवूटम्मि रेवाए ॥ ३१८ ॥ मात्तवभंतलमग्गओ पत्तो तत्थ य हुयासणगिहम्मि ।

वंतरमंदिरमत्थी मणोरमारामपरिकल्पितं ॥ ३१९ ॥ आमोयभरायद्वियभमसह्यजालमलियमज्झाण । पइवासरम्मि कुंभो
 निप्पज्जइ तत्थ पुप्फाणं ॥ ३२० ॥ सड्डीए असीईए सएण किल आढगाण जहसंखं । एस जहन्नो मज्झो पगिड्डुओ
 भासिओ कुंभो ॥ ३२१ ॥ दट्टूणं संभंतो तडिओ मालागरो पिइवयंसो । अब्भुट्ठिओ भणइ भणह केणइ तुम्ह अज्जोत्ति
 ॥ ३२२ ॥ भणइ इमेहिं कज्जं पुप्फेहिं अणुगहो महं एसो । तडिएण भणित्ता पणयसारमाढोइयाणित्ति ॥ ३२३ ॥ तुब्भे
 जहापवत्तं गुंफेह हुयासधूमसंगेण । फासुयपायाणि हवंतु तायधेत्थं पडिनियत्तो ॥ ३२४ ॥ बुल्लहिमवंतपउमइहम्मि
 पत्तो सिरीए पासम्मि । तस्समयं देवच्चणनिमित्तमेईए सियपउमं ॥ ३२५ ॥ छिण्णं सहस्सपत्तं गंधुच्चुरमागयं तयं दड्डुं ।
 वंदित्ता तीए निमंत्तिओ इमो तेण पउमेण ॥ ३२६ ॥ धेत्तुं तं जलणघरं समागओ तत्थ दिव्वसिंदाणं । ऊसियझयच्चिंध-
 सहस्ससंकुलं किंकिणीरम्मं ॥ ३२७ ॥ विहियं विमाणमंतो निक्खित्तसुयंधिपुप्फसंभारं । जंभगसुरपरियरिओ दिव्वेणं
 गेयसद्वेणं ॥ ३२८ ॥ पूरंतो गयणयलं निओयरिं ठवियउद्धमहपउमो । संपट्ठिओ स भयवं खणेण पत्तो पुरीदेसे ॥ ३२९ ॥
 तो तव्विहकोऊहलमवलोइय लोयणाण सुहजणयं । संजायसंभमा भिक्खुगाण सट्ठा भणंतेंवं ॥ ३३० ॥ अम्हाण पाडि-
 हेरं सुरेहिं उवणीयमायरेण तओ । तूररववहिरियदिसा अग्धं धेत्तुं पुराहितो ॥ ३३१ ॥ जा निगया पडिच्छंति ताव
 तेसिं विहारमइसरिय । अरहंतघरं पत्तो देवेहिं कओ महो तत्थ ॥ ३३२ ॥ तदंसणाओ जाओ बहुवहुमाणो जणो पव-
 यणम्मि । राया वि समाणंदियचित्तो सुस्सावगो जाओ ॥ ३३३ ॥ इय पगया बुद्धी वइरसामिणो गाणुवत्तिया माया ।
 जं मा होज्जा संघो अवमाणपयं ममाहितो ॥ ३३४ ॥ वेउव्वियलद्धीए लाभोडवंतीए जो समुप्पण्णो । पाडलिपुत्ते मा

होज परिभया विष्णिया विद्विया ॥ ३३५ ॥ पुरियापुरीए तित्युभवावणा मच्चन्भुयं कयं जं च । एत्तो चिय परतित्थिय-
 मानमिळणी य मंजाया ॥ ३३६ ॥ तथा तोसलिपुत्तायारियसयासे जह रक्सिओ दसपुरम्मि । पवइओ सिरिमाले पुरम्मि
 जइअरमणुपत्तो ॥ ३३७ ॥ पद्विया जह नव पुवा भिक्षो वासयट्टिएण तेण जओ । एवं कहा कहिज्जइ सत्थेसु पुराण-
 पुरिसोहि ॥ ३३८ ॥ तं क्विपि अनघसमं सोहमं आसि वइरसामिस्स । मरइ मरंतेण समं जो बुत्थो एगराईवि ॥ ३३९ ॥
 दसमे पुपम्मि जहा जविपसु य भाग्गहणमसमत्थो । पुच्चिज्जंतो केधईयमत्थि अग्गे भणइ वइरो ॥ ३४० ॥ बिंदुस-
 माणमदीयं समुदसरिमं ममत्थि अणद्धिगयं । मुज्जो मुज्जो पुच्छंतु एस पहिओ गुरुसयासे ॥ ३४१ ॥ एमाइअजरक्सि-
 यचरियं आउससयणुसारेण । जेयं तयत्थिया एत्थ अणुवओगित्ति नो कहियं ॥ ३४२ ॥

भवियाण कयाणंदं सिरिगोयमत्तामिणो भणिस्सामि । चरियं पसंगयत्तं किंची तं भे निसामेह ॥ १ ॥ सेलाओ उत्त-
 रंतो भययं सिरिगोयमो पभायम्मि । तडितरुणरविकरनिभो पलोइओ वियसियमुहेहि ॥ २ ॥ कमलेहिं च चालरवी पुयो-
 इयतायमेहिं भणियं च । तुब्भे अम्हं गुत्वो तह नयसीसा वयं सीसा ॥ ३ ॥ तुब्भं अम्ह च जगजीयबंधवो भवकमल-
 वणभाणू । सुगिहीय नामधेओ स भणइ भययं गुरु वीरो ॥ ४ ॥ किं तुब्भाणवि अन्नो को वि गुरु अत्थि, तग्गुणग-
 हणं । कुणइ गुरुज पंपंधेण मुप्पसन्नाणणो संतो ॥ ५ ॥ यथा—सिद्धत्थरायतणओ विणओणयसीससुरपहुसरणो ।
 धण्णो धम्मियज्जणसीससेहरो द्वारसरिसज्जो ॥ ६ ॥ दुत्तरभवसायएपागमणियणमहापवहणं य । सयलसमीहिमकधा-

१ ए. धम्मो ।

गलाभनवकंपसालसमो ॥ ७ ॥ पद्माविया य तक्खणमुवाणियाणि य सुराए लिंगाणि । उत्तरिया पवयमेहलाहिं लगा
 पहे गंतुं ॥ ८ ॥ पत्ता भिक्खावेला आणेज्जउ पारणेऽज्जमज्ज ! मए । किं तुम्हमुचियमेवं बुत्ता ते पायसं विति ॥ ९ ॥
 भयवं च सधलद्धी भिक्खायरियाए महुघयसणाहं । पत्तमणायासेणं पायसभरियं करित्ताण ॥ १० ॥ ताण समीवमुव-
 गओ अक्खीणमहाणसो जओ सामी । तो एक्केणवि पत्तेण पढममुवड्डिया विहिया ॥ ११ ॥ ते सबे पच्छा अप्पणाओ
 जिमउ दढं ससंतोसा । संजाया सबोसिं तेसिं सेवालभक्खीण ॥ १२ ॥ खीणावरणाणमपत्तपुब्बमुघडियमह महाणाणं ।
 दिन्नस्स दिन्नजयजीवियस्स दड्डूण छत्ताइं ॥ १३ ॥ जयपहुणो णाणमणंतमुगयं निययपरियणजुमस्स । कोडिन्नस्स य
 भयवं तमुगिरंतं परं धम्मं ॥ १४ ॥ अह गोयमो पयाहिणमाणंदियमाणसो जिणंदस्स ! तेवि अणुपड्डिलगा कुणंति
 तो केवलिसभाए ॥ १५ ॥ गंतूण समासीणा तित्थस्स नमोत्ति विहियवंदणया । पच्छावलोयणपरो सो भणइ इमं पहुं
 नमह ॥ १६ ॥ तो जिणसामी पभणेइ गोयमा केवलीण मा हीलं । कुण पच्छायावजुओ मिच्छाउक्कडपरो स तओ
 ॥ १७ ॥ उट्टुरमधिइं परिगओ नाहं जम्मे इमम्मि सिञ्झिस्सं । जं एए पवइया सज्जो च्चिय केवलं पत्ता ॥ १८ ॥ भणइ
 भयवं सुराणं किं सच्चं वयणमह जिणाणंति । भणइ स जिणाण तो किं अधिइं काउं समारद्धो ? ॥ १९ ॥ पच्छावस-
 रम्मि जिणो चत्तारि कडे परूवई एवं । सुंबकडे विदलकडे चम्मकडे कंबलकडे य ॥ २० ॥ एवं सिस्सस्स गुरुम्मि पेम-
 वंधो चउव्हिहो होइ । तुह पुण गोयम ! कंबलकडयसमाणो मई मोहो ॥ २१ ॥ अवि य ॥ चिरसंसड्डो चिरसंथुओ य
 चिरपरिचिओ य चिरञ्जुसिओ । चिरमणुगओ सि गोयम ! चिराणुवत्ती य मे होसिं ॥ २२ ॥ ता देहस्स इमस्स भेए

पुष्पा ययं भविस्सामो । मा दुणसु अहो गोयम । सोगं ता धीर गंभीर । २३ ॥ अह गोयमनिरसाए अनेति मुणीण
 बोहणनिमित्तं । दुमपत्तयंति नासगसश्शयण पन्नचेइ जिणो ॥ २४ ॥ जहा “दुमपत्तए पंदुयए जहा निउडइ रायगणाण
 अच्चए । एवं मणुयाण जीविए समयं गोयम । मा पमायए ॥ १ ॥” इत्यादि ॥ छट्ठमाइतवमुगकम्मसो सया निमे-
 धंतो । मज्झिमपुरीए पत्तो विहरंतो भगवया सद्धि ॥ २५ ॥ कययासायसाणं तथ दुयेण्हं पि षोडिए संते । पक्खाण
 सत्तगे तस्स मोइयोच्छंयणनिमित्तं ॥ २६ ॥ कच्चियअमावसाए समीयगामम्मि वेसिओ पटुणा । गोयम । इमम्मि गामे
 संबोहसु सायगं अमुगं ॥ २७ ॥ तथ गयस्स वियालो जाओ तथेय तं निति बुत्थो । जा नवरि पेच्छइ सुरे निययंत
 वप्पयंतं य ॥ २८ ॥ वयउत्तेणोक्कयं भयवं कालं गओ जहा अज्जा । तेण पुण विरहभीठवगणेण न कयाइ पित्तम्मि
 ॥ २९ ॥ विरहदिणो परिभावियपुथो सो तक्खणं थिचित्तेइ । भगवमहो निन्नेहो जिणार्हिवा परिसा दुंति ॥ ३० ॥ जं
 नेहरागपरिगयपित्ता बीया पइंति संसारे । परयावत्तरे णाणं उप्पसं गोयमपटुस्स ॥ ३१ ॥ केवलिकालो धारस यासा
 जाओ तहा विहारो य । जह भगवओ तहा नररमइसपट्टि विरट्टिओत्ति ॥ ३२ ॥ पच्छा अज्जासुहम्मस्स निवतयित्ता
 गणं गओ सिद्धि । पच्छा केरलणाणं अज्जासुहम्मस्स उप्पणं ॥ ३३ ॥ अट्ट परिस्सणि सो वि य विहरित्ता केवलित्ताप-
 हाणे । तो अज्जजंघूनामे गणं टविष्सा गओ सिद्धि ॥ ३४ ॥ भगयंतकालकरणेण दुम्मणा देयदाणपार्सया । तं नपरि
 मज्झिमनामगंपि पार्यति अभणीसु ॥ ३५ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—वज्रनामके ऋषौ पारिणामिकी बुद्धिः । कथमित्याह—‘संघमाणण’त्ति यत् संघमाननं मात्रा सह विवादे राजसभायां संघपक्षकक्षीकरणम् । ‘वासे उवओग’त्ति वर्षाकाले उपलक्षणत्वाद् उष्णकाले च जृम्भकैर्निमंत्रणे कृते यद् उपयोगो द्रव्यादिगोचरो विहितः । तथा ‘सेस पुरियाए’ इति शेषा सहस्रपत्रपद्मस्य पुष्पकुंभस्य च पुरिकायां नगर्यां समानथनरूपा । तथा ‘कुसुमपुरम्मि विउव्वण’त्ति कुसुमपुरे पाटलिपुत्रे विकुर्वणा प्रथमं असुन्दररूपस्य पश्चात् सहस्रपत्रपद्मासनस्थस्वरूपस्य च अत्यन्तातिशायिनः । ‘रक्खियसामिम्मि पेसणया’ इति रक्षितस्वामिनि आर्थरक्षितस्य यमकस्तत्र भग्नस्य यत्नेपणं कृतमिति ॥ १४२ ॥

पारिणामिया य महिला णिद्धसधिज्जाइ लोगजाणम्मि । उज्जेणि देवदत्ता जोगुवयारेऽथपडिवत्ती ॥१४३॥

इह अत्थि वसंतपुरं नयरं तत्थासि निद्धसो नाम । धिज्जाइओ महेला लीलानिलओं सुहा तस्स ॥ १ ॥ जाया य तिन्नि धूया कमेण तारुन्नमुन्नयं पत्ता । वीवाहिया कुलेसुं नियमंदिरसरिसविहवेसु ॥ २ ॥ जणणीए चितियं मज्झ डुहि-यरो सुत्थिया कंहं होज्जा । जम्हा पइपरिणामे अन्नाए ववहरंतीओ ॥ ३ ॥ न भवंति गउरवपथं तारहियाणं कओ सुहा-संगो? । ता जाणामि कंहंचिवि भावं जामाउयाणमंहं ॥ ४ ॥ भणियाओ धूयाओ तुब्भेहिं पढमसुरयसंगम्मि । लद्धाव-सराहिं सिरो हणणिज्जो पण्हिपहरेण ॥ ५ ॥ निययपइणो तहच्चिय ताहिं कए पुच्छिया पभायम्मि । किं तेहिं तुम्ह वि-हियं भणियं जेह्वाए तत्थ इमं ॥ ६ ॥ मच्चरणमद्वणपरो भणाइ उ किं नु दुक्खमणुपत्ता । एवंविहो पहारो न तुम्ह चल-णाणमुचिओ ति ॥ ७ ॥ अइगरुओ आसंधो ममम्मि तुह को णु अन्नहा एवं । उम्मत्तयाविरहिओ कज्जं लज्जालुओ

कुण्ड ? ॥ ८ ॥ सा भणिया जणणीए अइपेपरघसो पई तुझं । जं कुणसि तं पमाणं सयं तुह तस्समाभाहि ॥ ९ ॥
 धीयाए पुण भणियं पहारसमणंतरं मणानं सो । झिखणकारी जाओ खणंतराओ वयरओ त्ति ॥ १० ॥ सा वि य तीए
 भणिया तुमए विहिए अरुचमाणम्मि । होही झिखणकारी नो अन्नं निगहं काही ॥ ११ ॥ तइयाए पुण भणियं तुह
 निदेसे मए कए संते । दूरा दरिसियरोसो बंधिय सो गेहबंधेण ॥ १२ ॥ कसघायसए दासी मम भासियं च दुकुला
 तं सि । तो मे तए न कज्जं एवंविहकज्जसजाए ॥ १३ ॥ माऊए तस्समीयं गंतुं भणियम्ह एस कुलधम्मो । जइ पुण
 कहयि न कज्जइ तो समुत्तुलं न नंदेइ ॥ १४ ॥ इय तोसिय तच्चिचं भणिया घूया जहेय देवस्स । तह वट्टिजांसि न
 अन्नहा इमो तुह पियकरो त्ति ॥ १५ ॥ जामावयचित्तवियाणत्थमेयासि सिक्खणा एसए । परिणामियबुद्धिकलं माह-
 णमज्जाए विसेयं ॥ १६ ॥

तह उज्जेणिपुरीए चउसट्टिकलालया पुरा आसि । नामेण देवदत्ता गणिया मुणिया जणवएसु ॥ १ ॥ भुजगजणचि-
 सजाणणेइं नियमंदिरम्मि पगईए । नियवावारपराओ लिहाविया भित्तिभागेसु ॥ २ ॥ तीए जघावारो जा तत्थ . समेइ
 उग्घडियहरिसो । सो नियनियवारं पलयमाणो चिरं ठाइ ॥ ३ ॥ सा जाणियतब्भाया कहमवि तह वययरेइ जह
 तुट्ठो । अइदुक्करंपि नियदविणदाणमिच्छाणुं देइ ॥ ४ ॥ एसवि य परिणामियबुद्धी जं तीए चित्तणाणत्थं । पयईओ
 लिहियाओ तहा कओ दयसंजोगो ॥ ५ ॥ इति ॥

अथ गाथाश्ररार्थः—'परिणामिया य' त्ति परिणामिक्यां बुद्धी ज्ञातं वर्त्तते । काऽसावित्याह—'महिला' भार्या ।

कस्य 'निद्धसधिजाइ'त्ति निद्धसाभिधानस्य धिग्जातीयस्य संबन्धिनी । तथा 'लोगजाणम्मि'त्ति लोकाभिप्रायपरिज्ञाने ज्ञातं वर्त्तते । काऽसावित्याह—'उज्जेणि देवदत्ता' इति उज्जयिन्यां नगर्यां देवदत्ता वेद्या, यतस्तथा 'जोगुवयारेत्थपडि-वत्ती' इति योग्योपचारे सर्वप्रकृतीनामुचितप्रियकरणलक्षणे कृते सति अर्थप्रतिपत्तिर्भूयान् अर्थसंग्रहः कृत इति ॥१४३॥ चलणाहणे त्ति तरुणेतरेसु पुच्छाहु तरुण तच्छेदो । इयरे ऊसरिऊणं आलोच्चिय विंति पूजंति ॥१४४॥

चरणाघात इति द्वारपरामर्शः । तत्र कश्चिद् राजा तरुणैर्व्युद्ग्राह्यते । यथा देव ! अमी वृद्धा मन्त्रिणो जर्जरशरी-रत्वेन दुर्बलबुद्ध्यः स्वपदाद् उत्तार्यन्ताम् । तरुणाः समर्थबुद्ध्यस्तत्पदे आरोप्यन्तामिति । ततस्तत्परीक्षणार्थं 'तरुणे-यरेसु पुच्छा' इति, यदि कश्चिद् मां चरणेन शिरसि आहन्यात्, ततस्तस्य चरणस्य को दण्ड इति तरुणेषु इतरेषु च मिलितेषु पृच्छा कृता । ततस्तरुणमत्त्वेन 'आहु तरुण'त्ति तरुणा आहुर्ब्रुवते । तच्छेदश्चरणोत्तारो दण्ड इति । इतरे वृद्धाः पुनरुत्सृत्य उत्सारं कृत्वा तत आलोच्य परस्परं पर्यालोच्य ब्रुवते । पूजा समभ्यर्चनं कार्यमिति । नहि प्रौढप्रणय-पात्रं कलत्रं लग्नरतिकाले कलहं विहाय अन्यो शुष्मान् शिरसि हन्तुं पारयतीति ॥ १४४ ॥

आमंडेत्ति परिच्छा काले कित्तिमग आमलेणंति । परिणयजोगालोयण लक्खणविरहेण तण्णाणं॥१४५॥

'आमंडे' इति द्वारपरामर्शः । तत्र किल केनचित् कुशलमतिना क्वचिद् राजसभादौ आमण्डं कृत्रिममामलकमुपस्था-पितम् । स च अकाल आमलकानामिति सवितर्कचित्तः सभालोकः संजातः । अहो ! कथमिदमामलकं संवृत्तमिति ।

तत एकेन केनचित् परीक्षा कर्तुंमारब्धा । कथमित्याह—काले शीतकाललक्षणे यद् उपपन्नं तेन क्रमव्यत्ययात् 'आमले-
 णंति' । आमलकेन पुराणेन सह 'किचिमग'त्ति कृत्रिमामलकस्य ततः 'परिणयजोगालोयण'त्ति परिणतेनातरलेन योगेन
 मनोलक्षणेन आलोचना विमर्शः कृतः । तदनन्तरं लक्षणविरहेण जात्यामलकरूपसगन्धस्यशीदिलक्षणवियोगेन तस्मान्न
 कृत्रिमामलकावगमः सम्पन्नः । अन्यादृशानि हि कृत्रिमामलकस्य लक्षणानि, अन्यानि चेतस्य । जानन्ति च विदित-
 भेदा निपुणमतयो नानात्वम् । पठन्ति चात्र;—“आयारा ते च्विय पल्लयाण कुसुमाण ते च्विय फलाण । सहचारभूमि-
 विडवो होइ विसेसो रसासाय ॥ १ ॥” इति ॥ १४५ ॥

मणि पद्मग वच्छाओ कूचे जलवन्न डिंभ थेरकहा । उत्तारणपयईए णाणं गहणं च णीतीय ॥ १४६ ॥

मणिरिति द्वारपरामर्शः । तत्र क्वचित् प्रदेशे 'पण्णग'त्ति सर्पः 'वच्छाओ'त्ति वृक्षाद् वृक्षमारुह्येत्यर्थः पक्षिणामण्ड-
 कानि भक्षयति । अन्यदा च गृध्रेण स नीडारुढो हतः । तस्य मणिसत्तत्रैव नीडे पतितः । तत् किरणैरथोवत्तिनि कूपे
 'जलवन्न'त्ति जलस्य सलिलस्य वर्णो रक्कलक्षणो जातः । स च 'डिंभ'त्ति डिम्भकैरुपलब्धः । ततस्तैः स्थविरकथां वृद्ध-
 पुरुषनिधेदना कृता । तस्य च उत्तारणप्रकृतौ कूलस्योत्तारणे कृते प्रकृती स्वभाववर्णत्वे जाते ज्ञानमुपलम्भः संपन्नः,
 यदुत औपाधिकोऽयं वर्णो न स्वभाविकः ग्रहणं च उपादानं पुनर्मर्णेर्नीत्योपायेन कृतं तेनेति ॥ १४६ ॥

सप्पत्ति चंडकोसिग् वीरालोग विसदंस ओसरणं । दाढाविस आभोगे बोही आराहणा सस्मं ॥१४७॥

उच्छलियातुच्छजसो गच्छो किल कोइ आसि गुणानिलओ । गीयत्थसूरी दिक्खासिक्खानिक्खित्तनियचित्तो ॥ १ ॥
 विहरंतो सो पंतो वसंतपुरनामगे पुराणपुरे । साहुजणोचियवसहीए संठिओ निद्धियवियारो ॥ २ ॥ तत्थेगो खवगमुणी
 अहेसि छट्टट्टमाइतवनिरओ । सो अन्नया पभाए वासियभत्तस्स पारणगे ॥ ३ ॥ भिक्खायरियाए गओ तवोकिलामेण
 निरुवओगेण । मंडुक्किया चलणेण चंपिया तेण निहया य ॥ ४ ॥ पच्छा गच्छंतं दिट्ठा सा खुडएण तो भणिओ ।
 एसा मंडुक्कलिया खवग ! पमाएण ते विगया ॥ ५ ॥ संजायरोसलेसो भणाइ खमगो इमाओ णेगाओ । लोएण मारि-
 याओ अहं किमेत्थावरज्झामि ॥ ६ ॥ णूणं संझाकाले सयमेवावस्सयम्मि सूरीणं । आलोएही तुण्हंक्कयाए थक्को न
 चोएइ ॥ ७ ॥ खुड्डो वियालकाले सो खवगो सेसएऽवराहवए । आलोइत्ता जावुवविट्ठो इयरेण तो भणियं ॥ ८ ॥ किं
 ते सा विस्सरिया मंडुक्की जा हया पमाएण ? । ताहे सुट्टु परुट्ठो पहणामि इय परंपतं ॥ ९ ॥ खुडुगमेयं परिभाविज्जण
 उद्धाइओ वहनिमित्तं । अइतिक्खकट्टिणकोणे थंभम्मि समावडियसीसो ॥ १० ॥ असुहज्झाणपहाणो मओ विराहियव-
 एसु देवेसु । जोइसिएसुववन्नो तओ चुओ कणखलपएसे ॥ ११ ॥ तावससयाण पंचणह कुलवइस्स सुयत्तणं पत्तो ।
 उयरम्मि तावसीए कमेण गब्भा विणिकखंतो ॥ १२ ॥ ठवियं णामं से कोसिउत्ति अइरोसणो सहावेण । अन्ने वि संति
 वहवो कोसियनामा मुणी तत्थ ॥ १३ ॥ तो तावसेहिं नामं विहियं जह चंडकोसिओ एस । कालक्कमेण सो पुण कुल-
 वइपयपुत्तओ जाओ ॥ १४ ॥ वणसंडे तत्थ अईव मुच्छिओ तावसाण णो देइ । तेसिं छेत्तुं पुप्फफलाइ अलहंतगा संता
 ॥ १५ ॥ पगया दिसो दिसिं ते जेवि य गोवालमाइया तत्थ । तं पिय हंतुं धाडेइ दूरमोयरइ जह ण पुणो ॥ १६ ॥

अस्थि अदूरे नयरे सेयंविद्या नाम तस्त्रिवयुषहि । आगंतूणं विरहे आरामो सयओ भगो ॥ १७ ॥ तप्पडिनियेसपूरि-
 यमणेहि आरामवइनिमित्तं सो । तइया गओ वणे कंटियाण कहिओ य युत्तंतो ॥ १८ ॥ गोयालेहि सरोसो ताओ
 छड्डिपु परसुगयइहथो । रोसेण धमधमंतो कुमराभिमुहं तओ षळिओ ॥ १९ ॥ जमदूयाकारपरं दहं संतुट्टमाणसा ते
 व । अइयेणेण पलाणा बुहाइहथो पथान्तो ॥ २० ॥ विस्सरियप्पा खड्डुम्मि नियडिओ सो कुहाइओ अड्डो । आय-
 डिओ तत्थ सिरं दोभायं तत्थ संजायं ॥ २१ ॥ तत्थेय य वणांतडे दुट्टो विट्ठीविसो अही जाओ । रोसेण य लोभेण य
 ते रुक्खं रक्खइ अभिवलं ॥ २२ ॥ जे केवि तावसा तत्थ आसि ते तेण दाहमुवणीया । जे पुण इयरे ते कहवि लब्ध-
 पाणा गया दूरं ॥ २३ ॥ सोवि वणं परियंचइ तिसंझमइ सवणयंपि जं तत्थ । पडइ पसारियविट्ठीविसगिणा तं खणा
 डहइ ॥ २४ ॥ पत्तो भगवं धीरो पवन्नसमणत्तणो तुइज्जम्मि । वरिसे उत्तरचावालमज्झदेसम्मि कणसलए ॥ २५ ॥
 सयजगजीघगोयरकरुणापरमाणसो महाभागो । तस्संबोहणहेवं जक्खवरे संडिओ पडिमं ॥ २६ ॥ विट्ठो तेण तओ
 आगुरुत्तमावं दढं धरंतेण । किं न वियाणसि एत्थं ममंति सूरं निमालित्ता ॥ २७ ॥ निज्झाइ सामिसालं पच्छा पेच्छेइ
 जा न इग्गसेइ । तो पासिय वारतिगं कुद्धो तत्थेव गंतूण ॥ २८ ॥ भक्खेइ सुदिददाटाविसाणुओ तम्मि अंगम्मि । मा
 मे उवरिं पडिही अक्कमेत्ता तओ ठाइ ॥ २९ ॥ एवंपि तिन्नि वारे दंसइ पिणस्सइ न किंपि जा भययं । ता तियामरि-
 सयसो जिणरूयं पासिइं लम्मो ॥ ३० ॥ अमयमयसरीरत्तणेण जगबंधयस्स जगगुरुणो । रूयं पळोयमाणंसत्तरत्त सवि-
 साणि अच्छीणि ॥ ३१ ॥ तरत्तमयं चिय विज्झायभायमायाणि भगवया भणियं । उवसमसु बंडक्कोसिय ! न चंदभावो

खमो एस ॥ ३२ ॥ ईहापोहपहाणस्स तस्स मगगणगेवसणपरस्स । जायं जाईसरणं पयाहिणाओ तओ तित्ति ॥ ३३ ॥
 देइ परिच्चयइ तहा भत्तं संवेगमागओ तिब्बं । जाणइ जिणो जहेसो विहियाणसणो समं पत्तो ॥ ३४ ॥ उंडे विलम्मि
 तुंडं छोटुं परिसंठिओ अहं रुहो । मा लोंगमरणकारी होहं तस्साणुकंपाए ॥ ३५ ॥ सामीवि ठिओ जं दंसणेण तस्सो-
 वघायमायरइ । न हु कोवि अल्लियंति य गोवालाई दुमंतरिया ॥ ३६ ॥ पाहाणेहिं हणंति य तिलतुसमेत्तंपि जा न सो
 चलइ । कंठेहिं घट्टिओ ता तहवि न चलिओ जया तेहिं ॥ ३७ ॥ तवइयरो असेसो अच्चब्भुयकारओ जणमणस्स ।
 संनिहियगामनराइएसु लोयस्स परिकहिओ ॥ ३८ ॥ परिहरियभओ लोगो बद्धपत्राहो जिणं नमेळणं । चंदणपुण्णक्खय
 धूवमाइणा तमहिमच्चेइ ॥ ३९ ॥ तम्मगगामिणीओ पयविक्कयकारिणीओ महिलाओ । तं मक्खंति फुसंति य सो वि य
 तगंगधलुच्चाहिं ॥ ४० ॥ कीडीहिं पीडिओवि हु सकम्मपरिणइफलं विभावेंतो । जा दिवसाइं पनरस ठिओ तओ काल-
 मणुपत्तो ॥ ४१ ॥ अट्टमसुरलोए असमरिद्धिसंभारभूसिओ देवो । संजाओ वियडतिरीडकिरणकब्बुरियगयणयलो ॥ ४२ ॥
 तस्सेसा परिणामियबुद्धी जं सो तहा कयाणसणो अहिसोढकीडपीडावियडो पत्तो वरं ठाणं ॥ ४३ ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—‘सप्प’ इति द्वारपरामर्शः । तत्र ‘चंडकोसिय’त्ति चण्डकौशिकनामा सर्पः, तस्य ‘वीरालो-
 ग’त्ति वीरावलोके संजाते सति ‘विसदंस’त्ति विपददृष्ट्या दंशो दशनं भगवतो विहितं तेन वारत्रयं यावत् । तथाप्यमरणे
 ‘ओसरणं दाढाविस’त्ति भगवत उपरि पातंभयाद् अपसरणमपक्रमणं स्वस्थानात् । दंष्ट्राविपस्य भगवति निवेशने सति

त्रीन् धारान् पथाद् द्वाभिनिवेशाद् भगवतो देहस्य आभोगे विद्योक्ते समुचीर्णहृद्विषयस्य तस्य बोधिः समु-
 ल्लज्जातिस्मरणस्य सम्यग्मयादिलक्षणः, तथा आरापना समाधिरणलक्षणा सम्याग् यथायत् सम्पन्नोति ॥ १४७ ॥

सग्नौ सावगपुत्ते पमायमय सग्न साहुपासणया । उग्गहमेयालोयण संबोही कालकरणं च ॥ १४८ ॥

सङ्ग इति द्वास्परामर्शः । तत्र कश्चित् श्रावकपुत्रः 'पमाय'सि प्रमादेन द्यूतादिना मत्तो यौयनकाले सर्वथा धर्मव-
 द्धिर्भूतमानसः 'मय'सि मृतः सन् 'सग्न'सि महादृव्यां खड्गो नाम पशुविशेषः संजातः । स च सर्वतः पृष्ठोभयपार्श्व-
 प्रपृष्ठतुरंगप्रधराकारलम्बन्चर्मशिरःप्रदेशोद्भवैकशृङ्गो मद्दिपाकारधरो वर्त्तते । तमोषहृल्लुलतया च पथिकलोकं मार्गं च
 दन्तुमारब्धोऽसौ । अन्यदा च 'साहुपासणया' इति काञ्चित् साधून् मार्गं बहमानान् 'ददर्श' । तेन च तस्मिन् मार्ग-
 एषमीपमागच्छता 'उग्गहमेय'सि अतितीव्रतपोराशित्वात् साधून्तामवग्रहस्याभाव्यभूमिप्रदेशालक्षणस्य अभेदो यदा बर्ह-
 पतं कर्तुं न शक्तितं तदा 'आलोयण'सि आलोचना विमर्शो विहितः । ततः सम्पन्नजातिसरणस्य तन्मेधिः सम्यक्त्वान-
 दिलाभः, तदनन्तरमेव कृतप्रत्याख्यानस्य कालकरणं च देवलोकागमनफलं समजनीति ॥ १४८ ॥

थूभिन्दे एकं चिय कूलापडणीयखुड्डु गुरुत्वाये । तावस सागहि मोद्ग मिलाण रागम्मि वेसाली ॥ १४९ ॥

आसि चरणाद्गुणमणिरोहणगिरिणो विसिद्धसंपयणा । त्रिज्जिणियमोहमहा महल्लमाहप्पखुड्डरिसा ॥ १ ॥ संगमसीहा
 णामेण खुरिणो भूरित्तिरसपरिवारा । वेत्ति त्तिस्सो प्णो मणागमुत्तिसखलत्तदायो ॥ २ ॥ युणमाणो विट्ठु पुक्करत्तयोचि-

हाणाइ निययबुद्धीए । आणासारं चरणं न पवज्जइ कुग्गहवसेण ॥ ३ ॥ चोइति सूरिणो तं दुस्सिक्ख ! किमेवमफलम-
 प्पाणं । उस्सुत्तकट्टचेट्ठाए दुट्ठसंतावमुवणेसि ? ॥ ४ ॥ आणाए च्चिय चरणं तवभंगे जाण किं न भगंति । आणं च
 अइकंतो कस्साएसा कुणइ सेसं ॥ ५ ॥ एवं सासिज्जंतो गुरुसु वेरं समुवहइ घोरं । अह अन्नया कयाइ तेणेक्केणं समं
 गुरुणो ॥ ६ ॥ एकम्मि गिरिवरम्मि सिद्धिसिलावंदणत्थमारूढा । सुचिरं च तं नमंसिय सणियं ओयरिउमारद्धा ॥ ७ ॥
 अह तेण दुब्बिणीएण चिंतियं नूण एस पत्थावो । तो दुव्वयणणिहीणं हणामि आयरियमेयमहं ॥ ८ ॥ जइ इत्थंवि
 पत्थावे उवेहिओ एस निस्सहाओ वि । ता जा जीवं निव्वभच्चिही ममं दुट्ठसिक्खाहिं ॥ ९ ॥ इय चिंतिऊण पिट्ठिएण
 महई सिला परिमुक्का । सूरीणं हणणट्ठा दिट्ठा य कहिंपि सा तेहिं ॥ १० ॥ तो ओसरिउं सिधं पयंपियं रे महादुरा-
 यार ! । गुरुपच्चणीयअच्चंतपावमिय ववसिओ कीस ? ॥ ११ ॥ न मुणसि लोगट्ठिइं पिहुउवयारिसुं जं करेसि वहबुद्धिं ।
 जस्सुवयारे थोवं समगतइलोक्कदाणं पि ? ॥ १२ ॥ मन्नंती उवयारं तणेवि सीसाओ केवि अवणीए । उट्ठति वहायडवरे
 तुमं व सुचिरोवचरिया वि ॥ १३ ॥ अहवा कुपत्तसंगहवसेण एसेव पूण होइ मई । ण कयाइ महाविसविसहरेण सह
 निव्वडइ मेत्ती ॥ १४ ॥ इय एवंविहगुरुपावकम्मनिम्मूलदलियसुकयस्स । सद्यत्थ धम्मपालणदूराजोगस्स तुह पाव ॥ १५ ॥
 होही एत्तो इत्थीसयासओ पूण लिंगचागो वि । एवं सविउं सूरी जहागयपडिनियत्तोत्ति ॥ १६ ॥ तह काउं जह एयस्स
 सूरिणो हवउ वयणमस्सच्चं । इय चिंतियं कुसिस्सो सो य गओ रण्णभूमीए ॥ १७ ॥ जणसंचारविरहिए एगम्मि वि
 तावसासमम्मि ठिओ । कूले नईए उगं तवं च काउं समाढत्तो ॥ १८ ॥ पत्ते य वरिसयाले तत्तवटुट्ठाए देवयाए नई ।

मा हीरिही जलेणंति वाहिया अयरकूलेणं ॥ १९ ॥ अह कूळंतरलगं ददूण णई जणेण से विहियं । तद्देसणेण सगुणं
 अभिहाणं कूळवालोसि ॥ २० ॥ तण्णहपयट्टसथाव लद्धभिक्षाए जीवमाणस्स । लिंगचागो जाओ जह से तह संपयं
 भणिमो ॥ २१ ॥ चंपाए नयरीए असोयचंदोसि पत्थियो आसि । सेणियनरिदुत्तो विकमअफंतरिउचफो ॥ २२ ॥
 हहविहहा से लहुयभाउग्ग तेसिं सेणिएण वरो । हत्थी हारो दिन्नो अभण्णवि पवयंतेण ॥ २३ ॥ सोमं कुंडलजुयलं
 जणणीतणयं पणाभियं तेसिं । अह सोमहारकुंडलविराइए करिवरारुटे ॥ २४ ॥ ते चंपाए तियचचरेसु दोगुंदगेप
 कीलंते । दट्टुं असोगचंदो भणिओ भजाए सामरिसं ॥ २५ ॥ रायसिरीए परमत्थेणं देव ! एएसि तुम्भ भाऊण । जे
 एवमलंकरिया करिलंधगया य कीलंति ॥ २६ ॥ तुह पुण मोचुं आयासमेकमन्नं न रज्जफडमत्थि । ता तुममेए पत्थेसु
 हत्थिपमुहाई रयणाई ॥ २७ ॥ रण्णा पथंपियं कह मयच्छि ! पिउणा पणामियाइं सयं । लहुभाईणमिमाईं मगंतो णेव
 लज्जामि ? ॥ २८ ॥ तीए भणियं का नाह ! एत्थ लज्जा परं वट्टुं रज्जं । दाऊणमिमेसिं करिपमोवतुरयणाइं छितस्स
 ॥ २९ ॥ इय पुणरुत्तं तीए तज्जिजंतो महीवईं सम्मं । एगम्मि अबसरम्मि हहविहले इमं भणइ ॥ ३० ॥ भो ! तुम्भ-
 महं सवित्सेसमवरकरितुरयरयणदेसाइं । देमि मं च सम्पह ताय इमं हत्थिवररयणं ॥ ३१ ॥ आलोचिऊण देमोसि
 जंषियं ते गया निययठाने । मा भेच्छिही हठेणंति भयवसा रयणिसमयम्मि ॥ ३२ ॥ हत्थिम्मि समारुद्धिं अमुणिजंता
 जणेण नीहरिया । वेसाठीए पूरीए चेडगरायं समल्लीणा ॥ ३३ ॥ णाया असोगचंदेण तयणु विण्णण दूययणेहिं ।
 हहविहले पेसेह सिग्घमिति चेडगो भणिओ ॥ ३४ ॥ अह चेडगेण भणियं नीणेमि कदं इमे हठेणाइं । सयमेय तुमं

संबोहिऊण उचियं समायरसु ॥ ३५ ॥ एए तुमं च जग्हा धूयसुया मज्झ नत्थि हु विसेसो । गेहागयत्ति नवरं बलान
 संकमि पेसेउं ॥ ३६ ॥ एवं सोच्चा रुहेण तेण पुणरवि य चेडगो भणियो । पेसेसु कुमारे अहव जुञ्झसज्जो लहुं होसु
 ॥ ३७ ॥ पडिवण्णे जुञ्झे चेडगेण काउं वहुं च सामग्गिं । वेसालीए पुरीए असोगचंदो लहुं पत्तो ॥ ३८ ॥ जुञ्झेण
 संपलग्गो नवरं चेडगमहामहीवइणा । कालप्पमुहा दस अवरमाडगा भाडगा तस्स ॥ ३९ ॥ दसहिं दिवसेहिं हया अमो-
 हमेकं सरं खिवंतेण । किर से एक्कदिणंते एक्कसरक्खेवनियमोत्ति ॥ ४० ॥ एक्कारसमे य दिणे भयभीएणं असोगचंदेण ।
 चिंतियमहो इयाणिं जुञ्झंतो हं विणस्सामि ॥ ४१ ॥ ता जुञ्झउं न जुञ्झइ इय ओसरिउं रणं गणाउ लहुं । कुणइ स
 अट्टमभत्तं सुरसन्निज्झाभिलासेण ॥ ४२ ॥ अह सोहम्मसुरेदो चमरोवि य पुबसंगयं सरिउं । उग्मूले संपत्ता पयंपिउं
 एवमाढत्ता ॥ ४३ ॥ भो भो देवाणुपिया कहेसु किं ते पियं पयच्छामो । रत्ता भणियं मारेह चेडयं वेरियं मज्झ ॥ ४४ ॥
 संकेण जंपियं परमसम्मदिट्ठिं इमं न मारेसो । सण्णिज्झं जुञ्झंतस्स तुज्झ जइ भणसि ता कुणिमो ॥ ४५ ॥ एयंपि होउ
 इइ जंपिऊण रत्ता असोगचंदेण । चेडगनिवेण सज्झिं पारज्जो समरसंरंभो ॥ ४६ ॥ अप्पडिहयसुरवइ पाडिहेरपायडप-
 यावदुप्पेच्छो । रिउपक्खं निहणं तो संपत्तो चेडगं जाव ॥ ४७ ॥ तो आयणं आयट्ठिऊण चावं कयंतदूओव । तं पइ
 अमोहविसिहो पग्गुक्को चेडगनिवेण ॥ ४८ ॥ तं च तदंतरचमरेंदरइयफालिहसिलापडिक्खलियं । अवलोइऊण सहसा
 विम्हइओ चेडयनरेंदो ॥ ४९ ॥ खलिए अमोहसत्थे एत्तो णो मज्झ जुञ्झिउं जुत्तं । इइ चिंतिउं पविट्ठो वेगेण पूरीए
 मज्झग्गि ॥ ५० ॥ किंतु गयं से निहणं असुरेंदसुरेंदनिग्गिमाएहिं लहुं । रहमुसलसिलाकंटरणेहिं चउरंगमवि सेन्नं ॥ ५१ ॥

मा हीरिही जलेगंति वाहिया अवरकूलेणं ॥ १९ ॥ अह कूळंतरलागं दहूण णइं जणेण से विहियं । तदेसणेण सगुणं
 अभिहाणं कूळयालोत्ति ॥ २० ॥ तप्पहपयट्टसरथाउ लद्धभिवत्ताए जीयमाणस्स । डिगचागो जाओ जह से तह संपयं
 भणिमो ॥ २१ ॥ चंपाए नयरीए असोयचंदोत्ति पत्थियो आसि । सेणियनरिंदपुत्तो यिकमअफंतरिउचको ॥ २२ ॥
 हल्लविद्धा से लहुयभावमा तेसिं सेणिएण वरो । हत्थी हारो दिन्नो अभएणयि पययंतेण ॥ २३ ॥ लोमं कुंडलजुयलं
 जणणीतणयं पणामियं तेसिं । अह लोमहारकुंडलविराइए करिवारारुडे ॥ २४ ॥ ते चंपाए तियचच्चरेसु दोगुंदगेए
 कीळंते । दहुं असोगचंदो भणिओ भजाए सामरिसं ॥ २५ ॥ रायसिरीए परमत्थेणं देव ! एएसि तुग्भ भाऊण । जे
 एवमलंकरिया करिखंधगया य कीळंति ॥ २६ ॥ तुह पुण मोपुं आयासमेकमन्नं न रज्जफळमत्थि । ता तुममेए पत्थेसु
 हत्थिएणसुहाइं रयणाइं ॥ २७ ॥ रण्णा पर्यपियं कह मयच्छि ! पिठणा पणामियाइं सयं । लहुभार्द्धणमिमाइं सगंतो पेन
 लज्जामि ? ॥ २८ ॥ तीए भणियं का नाह ! एत्थ लज्जा परं वहुं रज्जं । दाऊणमिमिसिं करिएमोयपुरयणाइं लिंत्तस्स
 ॥ २९ ॥ इय पुणरुत्तं तीए तज्जिजंतो महीवईं सग्गं । एग्गिम्म अवसरग्गिम्म द्वाअविहले इमं भणइ ॥ ३० ॥ भो ! तुग्भ-
 मइं सधिसेसमवरकरितुरयरणदेसाइं । देमि सं च समप्पह ताव इमं हत्थियवररणं ॥ ३१ ॥ आलोचिऊण देमोत्ति
 जंपियं ते गया निययठणे । मा नेच्छिही हेट्ठंति भयवसा रयणिसमयग्गिम्म ॥ ३२ ॥ हत्थिग्गिम्म समारुद्धिं अमुण्णिजंता
 जणेण नीहरिया । वेसालीए पूरीए चेडगरायं समहीणा ॥ ३३ ॥ णाया असोगचंदेण तथणु यिएणण दूयययणेहिं ।
 हल्लविहले पेसेह सिग्गयमिति चेडगो भणिओ ॥ ३४ ॥ अह चेडगेण भणियं नीणेमि कहं इमे हेडेणाइं । सयमेय त्तमं

सवत्थ संजमं संजमाओ अप्पाणमेव रक्खिज्जा । मुच्चइ अइवायाओ पुणो विसोही न याविरई ॥ ६७ ॥ इय सिद्धंता-
 भिप्पायसारवयणाणि सो णिसामेत्ता । मागहियं अणुजाणइ वेयावच्चं करेमाणि ॥ ६८ ॥ तो उवत्तणधावणनिसियाव-
 णपमुहसव्वाकिरियाओ । कुणइ समीवडिया सा अणवरयं तस्स परितुट्ठा ॥ ६९ ॥ कइवयदिणाई एवं पालित्ता ओसहप्प-
 ओगेण । पणुणीकयं सरिरं तवस्सिणो तस्स लीलाए ॥ ७० ॥ अह पवरुब्भडसिंगारसारनेवच्छसुंदरंगीए । एगम्मि दिणे
 तीए सवियारं सो इमं बुत्तो ॥ ७१ ॥ पाणणाह ! णिसुणेसु मे गिरं गाढरूढपडिंबंधंधुरं । मं भयाहि सुहरासिणो णिहिं
 मुंच दुक्करमिमं तवोविहिं ॥ ७२ ॥ किं अणेण तणुसोसकारिणा पइदिणं पि विहििएण वेरिणा । पत्तमेव फलमेयसंतियं
 मं लहंति पइकुंदंतियं ॥ ७३ ॥ किंच रण्णमिममस्सिओ तुमं दुट्ठसावयसमूहदुग्गमं । एहि जासु गयरं मणोहरं रइ-
 सुरूवहरिणच्छिसुंदरं ॥ ७४ ॥ मुच्छधुत्तनिवहेण वंचिओ अच्छसे जमिह सीसलुंचिओ । किं विलासमणुवासरं तुमं णो
 करेसि भवणे मए समं ? ॥ ७५ ॥ तुज्झ धेवविरहेवि निच्छियं निस्सरेइ मह नाह ! जीवियं । ता उवेहि सममेव वच्चिमो
 दूरदेसगयतित्थ वंदिमो ॥ ७६ ॥ एत्तिएणवि समत्थपावयं तुज्झ मज्झवि य वच्चही खयं । पंचरूवविसए हिं भुंजिमो
 जाव नाह ! इह किंपि जीविमो ॥ ७७ ॥ इह सवियारं मंजुलगिराहिं तीए पर्यपिओ संतो । सो संखुद्धो परिचत्तधीरिगो
 मुयइ पव्वज्जं ॥ ७८ ॥ अच्चंतहरिसियमणा सा तेण समं समागया रत्तो । पासे असोगचंदस्स पायवडिया य विन्नवइ
 ॥ ७९ ॥ सो एस देव ! मुणिकूलवालओ मज्झ पाणनाहोत्ति । जं कायंबं इमिणा तं संपइ देह आएसं ॥ ८० ॥ रत्ता
 भणियं भइय ! तह कुण जह भजए इमा नयरी । पडिवज्जइ सो वयणं तिदंडिरूवं च काऊणं ॥ ८१ ॥ पविसइ पुरीए

नयरीरोहं काठं असोणचंदो डिओ चिरं काळं । उचुंगसाळकलिया नयि भज्जइ सा कडिंवि पुरी ॥ ५२ ॥ एगम्मि य
परथावे राया तं भंजिउं अपारंतो । जा लो इंतो अच्छइ ता पडियं देवयाए इमं ॥ ५३ ॥ “समणे जइ कूळयाळए माग-
हियं गणियं लम्मिस्सइ । हाया असोणचंदए वेसाळिं नगळिं छहिस्सइ ॥ ५४ ॥” हरिस्सवियसंतयणो पाउं अमयंय
सयणपुडपहिं । यणम्मिमं नरनाहो तं समणं पुच्छए लोणं ॥ ५५ ॥ अह कट्टमयि लोमाओ णइकूळठियं तयं विया-
णित्ता । पणत्तरुणीपहाणं मागहियं वाहरावेइ ॥ ५६ ॥ भणइ य भदे ! तं कूळयाळगं समणमेत्थ आणेहि । एवं करेसि
तीए पडिवन्नं विणयसाराए ॥ ५७ ॥ तो कवडसाविया सा होउं सत्थेण तं गया ठाणं । वंदिचा तं समणं सविणयमेयं
पयंपेउं ॥ ५८ ॥ गिहणाहे सगगए जिणिंदभवणाइं वंदमाणा हं । सोउं तुवभे परथं समागया वंदणट्टाप ॥ ५९ ॥ तो
अजं चिय सुदिणं पसत्थत्थित्थं च जं तुमं दिट्ठो । एत्तो कुणसु पसायं भिक्खागहणेण मुणिपथर ! ॥ ६० ॥ तुम्हारिमे
सुपत्ते निहित्तमप्यंपि दाणमच्चिरेण । सग्गापयग्गसुक्खाण कारणं जायए जेण ॥ ६१ ॥ इय भणिओ एसो कूळयाळओ
आगओ य भिक्खट्ठा । दिन्ना य भोयगा दुट्ठदवसंजोइया तीए ॥ ६२ ॥ तत्तभोगाणंतरमच्चि अईसारी से ददं समुप्पत्तो ।
तेण विचळोऽतरंतो काउं वयत्तणाइंपि ॥ ६३ ॥ तीए भणियं भयवं ! वस्सगववायवेइणी अहयं । गुरुसात्थिबंधुतुल्लस
तुग्ग जइ किंपि पडियारं ॥ ६४ ॥ काहं फासुगदवेहि, होज्ज एत्थयि असंजमो कोइ ? । ता अणुजाणसु भंते ! येयायच्चं
करेसिस्सि ॥ ६५ ॥ पगुणत्तरीरो संतो पायच्छित्तं इहं चरिज्जासि । अप्पा हि रक्खिययो जत्तेणं जेण भणियमिणं ॥ ६६ ॥

आदिशब्दात् सुमतिनामा ब्राह्मणः प्रस्तुतबुद्धौ ज्ञातं वर्त्तते । कीदृश इत्याह 'अंधल'त्ति अंधः । कथमसौ ज्ञातीभूत इत्याह—नृपमंत्रिमागर्गणा नृपस्य समुद्रदेवस्य सिद्धराजस्य मंत्रिमागर्गणा वृत्ता । तत्र श्रवणमाकर्णनं बुद्धिमत्तया सुम-
तेरजनि । नृपस्य आह्वानमाकारणं कृतम् । ततोऽपि 'बोरस्सेकन्न'त्ति बंदरेष्वश्वे कन्यायाश्च विशेषपरीक्षार्थं स नियुक्तः ।
निश्चितप्रज्ञस्य तस्य सन्तोषेण राज्ञा 'माणादि'कणिकामाणकगुडपलघृतकर्पदानलक्षणा प्रथमतः, पश्चाद् द्विगुणक्रमेण कणि-
क्कासेतिकाघृतपलचतुष्टयलक्षणा वृत्तिनिरूपिता । तेन च लब्धतात्पर्येण राजा भणितः । यथा त्वं देव ! वणिक्सुत इति ॥

अथैतद्गथाव्याख्यानाय मण्डलेत्यादिगाथानवकमाह । एतद् गाथानवकं कथानन्तरं लिखितं ज्ञातव्यम् । मण्डले-
त्यादि । तत्र च;—आसि वसंतस्मि पुरे वसंतमासेष्व सेसमासाण । सेसनरवइपहाणो समुद्देवो महीपालो ॥ १ ॥ बालो
वि सिद्धरज्जो सो पुण्णवसेण विक्कमगुणेण । सामाइयाण समुच्चियठाणेसु निसेवणाओ य ॥ २ ॥ सयमेव रज्जकज्जाणि
च्चित्तयं तस्स मज्झ किं सोक्खं । इय चिंतायत्तमणो मंतिं मग्गेउमारद्धो ॥ ३ ॥ किंच । जह सुहु मिंठसिक्खावणाहिं
मग्गेण मयगला जंति । तह निउणमंतिमंतणगुणेण रज्जाणिवि जणम्मि ॥ ४ ॥ जह अंधयारपडियं न अच्चि पेच्छइ
समत्थमवि संतं । लच्छीसंतमसगया तह रायाणो वियाणाहि ॥ ५ ॥ जह सपयासं चक्खु पेक्खइ रूवं जहट्टियं लोए ।
मंतिपयासपरिगओ रायावि तहेव कज्जाणि ॥ ६ ॥ तहा । तस्स कुओ णिवलच्छी सारा सारंगलोयणाओ य । दक्खो
वियक्खणो जस्स नत्थि कज्जावहो मंती ॥ ७ ॥ निसुयं जणवायाओ जह सुमई नाम दिवरो एत्थ । अत्थि नियबु-
द्धिपगरिसगुणेण निज्जियसुरायरिओ ॥ ८ ॥ नवरमचक्खू आगारिओ य गजरथपुरस्सरं रत्ता । निववज्झाप करिणीए

मग्ने मुणिरुपयनाहधूदमह दहं । चित्तं नैव भज्जइ पुनमेयपभावओ नयरी ॥ ८२ ॥ तो तह करेमि अवणेंति इमं जह
 नयरियासिणो मणुया । इय चित्तिऊण भणियं हंही ! लोणा इमं धूमं ॥ ८३ ॥ जइ अयणेह लहुं चिय ता परच्चकं सदे-
 समणुत्तए । इहरा णयरीरोहो न किट्ठिही जायजीवंपि ॥ ८४ ॥ संकेइओ य राया अवसरियं तएवि धूमम्मि । अव-
 णिजंते दूरे घेंतुं नियसवसेन्नं पि ॥ ८५ ॥ अह लोणेणं भणियं भयवं ! को एत्थ पच्चओ अत्थि । तेणं पयंपियं धूम
 धेयमेत्तंपि अवणीए ॥ ८६ ॥ जइ परच्चकं यच्चइ ता एसो पच्चवत्ति इइ वुत्ते । लोणेणं आरद्धं अयणेडं धूमसिहरगं
 ॥ ८७ ॥ अयणेजंते तम्मी यच्चंतं पेच्छिऊण रिबसेन्नं । संजायपच्चणं अयणीयं सवमवि धूमं ॥ ८८ ॥ तो भग्गा वलि-
 ऊणं रद्दा नयरी विडंविओ लोणो । अवडम्मि निवडिओ चेडगो य जिणपडिममादाय ॥ ८९ ॥ दुग्गाइगमणफलच्चिय
 तस्सेसा पारिणामिया वुद्धी । जं धूमुप्पाडमिसेण णासिया सा पुरी रम्मा ॥ ९० ॥ इति ॥

अथ गाथाक्षरार्थः;—स्तूपेन्द्र इति द्वारपरामर्शः । तत्र स्तूपेन्द्रो मुनिसुव्रतस्वामिसम्बन्धितया शेषस्तूपोपेक्षप्रधान-
 स्तूपः । 'एकं चिय सि' एकमेव ज्ञातं न द्वे ज्ञाते । कथमित्याह 'कूलापडणीयवुद्धु'ति कूलापडणानामा प्रत्यनीकधुल्लकः
 सन् । गुरुज्ञापे गुरोरसचार्यस्य ज्ञापे आक्रोशे सति तापसाश्रमं गतः । 'मागहि'ति मागधिकया वेदयया 'मोदग'ति
 मोदकान् दत्त्वा 'गिलाण'ति ग्लानः कृतः । ततस्तया प्रतिजार्ग्यमाणस्य तस्य तां प्रति रागे कामरागलक्षणे समुत्पन्नं
 स तस्या वशीभूतः । क्रमेण च वैशाली विनाशिता तेनेति ॥ १४९ ॥

आईसदा सुमती अंधल निवमंतिमगणा सवणं । आहवणं वोरस्सेकन्ना माणादि वणियसुते ॥ १५० ॥

तीएवि य सबभावो कहिओ कहमेव एयंति ॥ २५ ॥ पडिभणियसिमीए रिउसमागमे विहियदेहपक्खाला । कयभूसम्मि
 कुबेरे कयाभिलासा अहं जाया ॥ २६ ॥ एवं सिद्धे सिद्धम्मि केइ संभोगमाहु तेणपरं । तव्वीयाओ न सिद्धो किंतु मही-
 नाहवीयाओ ॥ २७ ॥ अवमाणो जणणीए उवरि कए सुमइणा स पणत्तो । जह देव ! चलमणाओ पगईए होंति महि-
 लाओ ॥ २८ ॥ जह पक्कमन्नमभिलासगोयरो जायए छुहालूण । तह कामुगाण रमणीओ जाण सव्वाण सव्वाओ ॥ २९ ॥
 अन्नं तं जह सबायरेण रक्खिज्जमाणमणुवहयं । चिट्ठइ तह एयाओवि कोउगाओ निसेज्झंता ॥ ३० ॥ अत एव पठन्ति
 —“रहो नास्ति क्षणो नास्ति न्नास्ति प्रार्थयिता नरः । तेन नारद ! नारीणां सतीत्वमुपजायते ॥ १ ॥” तह सत्थेसुवि
 सुवइ कुंतीए पंडुनंदणा पंच । नेक्को वि पंडुणा इंदुकित्तिणा तत्थ किल जणिओ ॥ ३१ ॥ ता सामि ! नापसाओ पया-
 सणिज्जो इमीए जं दोसो । नेसो महिलाण भवे मणू सुणी आह इय वयणं ॥ ३२ ॥ “न स्त्री दुष्यति जारेण न राजा
 राजकर्मणा । नापो मूत्रपुरीषेण न विप्रो वेदकर्मणा ॥ १ ॥” अचंचतविचक्खणचिद्धिओत्ति मंतीणमुवरि सव्वेसिं । पत्तो
 सुहु पइइं इहपरलोगाविरुद्धंति ॥ ३३ ॥ १५० ॥

मंडलसिद्धी रत्तो समुद्देवस्स केगती सिद्धं । सुमती णाम दियवरो पन्नोऽतिसएण अंधो य ॥ १५१ ॥
 तस्साणयणं चारुयपक्खम्मि चडावणं परिवत्थं । पक्खा पंथे बोरी नरिंदचलणम्मि पडिसेहो ॥ १५२ ॥
 न सुहा एसा विन्नासियम्मि तह चैव कह तए णायं । पंथन्नागहणाओ किमेत्थ जाणंति निवतोसो ॥ १५३ ॥

ठाविओ एगपक्खम्मि ॥ ९ ॥ तत्थारूढो राया भणिओ तेणाह पंधबोरीए । परिणयपडरफलाए वच्चामो भक्खणट्टाए
 ॥ १० ॥ णूं गिलज्जाइं ण ताइं वोराइं जेण बहमाणे । पंधे पंधियलोएण केणई णेव खद्धाणि ॥ ११ ॥ तन्भवक्खणं
 ण जुत्तं इय बुत्तं सुमइणा स पडिसिद्धो । विन्नाणियाणि तत्तिहजणभक्ख्खाधणपओगेण ॥ १२ ॥ तस्स कणिक्कामाणगगु-
 लपलघयकरिसलक्खणा वित्ती । सुट्टेण निवेण कया पढमपसाओत्ति पडिवत्ता ॥ १३ ॥ पत्ताधिरत्तपरिजाणणत्थमह
 अत्तया पुणो भणिओ । रयणीए अहिवासिय टारं अइवड्डुरागारं ॥ १४ ॥ तत्सोवणिसुमेसो किल किक्काणो त्ति घेप्पइ
 नवेसो । तेण मुहाओ पुट्ठो भागं जा पच्छिमं ताय ॥ १५ ॥ खररोमोत्ति निसिद्धो मिट्टरोमाणो हवंति जं जच्चा । सच्चं
 एस महल्लो वि नेव जाइल्लओ होइ ॥ १६ ॥ नरयतिणा सधिसंसं सत्तोसच्चित्तेण सा कया दुगुणा । जा उ कणिकामा-
 णगमाई पुपोइया वित्ती ॥ १७ ॥ पुण अत्तदिणे कत्ताओ दोत्ति अहिवासियाउ पेसविया । का परिणिज्जउ एयासु तेण
 कुलजाणणाइकए ॥ १८ ॥ वयणपएसओ जाय सोणिट्ठाणं करेण तत्थेगा । सणियं २ पुट्ठा नहु खोभमुवागया किंचि
 ॥ १९ ॥ निद्धज्जणणिजायत्तणेण जाया इमेरिसा एसा । इय परिच्चितिय वेसासुयत्ति काइं पडिनिसिद्धा ॥ २० ॥ दुइ-
 याए तह फुसंतो वाइं रोसुन्मडेहि वयणेहि । निन्मच्छिओ न कुलओ अंधलग ! जओ वि गयलज्जो ॥ २१ ॥ उत्तम-
 कुलसंभूया एसा कहमत्तहा सुसीलत्तं । कमलुज्जलमेवमिमं रत्तो विनिवेइयं तेण ॥ २२ ॥ महया वीवाहाइंवरेण वीवा-
 हिया सत्तोसेण । दुगुणो कओ पसाओ पुब्बुत्तो माणगट्टुगाई ॥ २३ ॥ भणियमह सुमइणा देव ! वणियपुत्तो तुमं ण
 भंतित्ति । अम्हेसु विच्चितियभासगेसु कोवो न कायवो ॥ २४ ॥ नरयइणा संकियमाणसेण पुट्ठा रहम्मि नियजणणी ।

त्वया ज्ञातमिति प्रश्ने स ग्राह—पथि अन्य—अग्रहणात् पथि वर्त्तमानाया वदर्याः फलानामन्यैरनुपादानात् । किमत्र ज्ञानं कोऽत्रातिशयेनार्थो ज्ञातव्य इत्युत्तरे विहिते नृपतोषो जातः ॥ १५३ ॥

ततः 'धूलिक्किरियामाणंति' धूलिः क्रिया कणिका गोधूसमानां पीपणेन धूलितया करणात् तस्या माणकं प्रतीतरूपमेव । तथा 'गुडपलघयकरिसंनिरुवणया' इति गुडपलस्य घृतकर्पस्य च संनिरुपणं •निर्वाहहेतुतया कृतम् । तेन च देवप्रसादो वर्त्तते इत्युक्त्वा 'बहुमण्ण'त्ति बहुमानगोचरतया प्रतिपन्नम् । पुनरपि स्थिरप्रज्ञाज्ञानार्थं राज्ञा ॥ १५४ ॥ 'दारा हि वासपेसण'त्ति दारस्य खुडुकस्य तुरङ्गस्य अधिवासितस्य रात्रौ कृतपूजस्य प्रेषणं कृतं, यथा 'सर्वोत्तमो'त्ति सर्वोत्तमोऽयं तुरंगः किं गृह्यतां न वा इति । तेन च 'तप्परिक्ख'त्ति तत्परीक्षा कृता । तत्र खरोप्राणि । तस्मिन् नोत्तम इति ज्ञाने जाते सुमतेः प्रसादः कृतो राज्ञा । मानादिवृद्धिरिति द्विगुणमानादीनां पूर्वोक्तानां वृद्धिविहितेति ॥ १५५ ॥

तथा कन्यारत्ने च परीक्षितुमारब्धे । एवं तुरंगमवत् । वदनाद् मुखाद् आरभ्य 'सोणिच्छिवण'त्ति श्रोणिस्यशो विहित इति । ततो धीरत्वादक्षोभाया एकस्या वेद्यासुता इति मतिज्ञानम् । द्वितीयायास्तु तथा स्पर्शप्रारंभे तन्निर्भर्त्सनात् कुलजाइयमिति ज्ञानं समजनि सुमतेः । ततः प्रसादवृद्धिरिति एषा वक्ष्यमाणा जाता ॥ १५६ ॥

यथा राज्ञा पूर्वोक्तवृत्तिदाता कोशाध्यक्षो भणितः—कुरु सेतिका कणिकायाः, पलं तथा चैव घृतस्य, चत्वारि चैव गुडस्य पलानि । तेन च तस्य वणिक्सुतत्वपरिज्ञानाद् उक्तं न तावदेव ! कोपः कार्यः भण्यते किञ्चिद् इत्थं तुच्छस्य क्रमवृद्धस्य कणिकामाणकादेर्दानात् त्वं वणिक्पुत्र इति ज्ञायते । प्रचुरदातारो राजसूनवः प्रसन्नाः सन्तो भवन्तीति । कोऽत्र प्रत्यय इत्युक्ते राज्ञा, भणितं तेन जननी पृच्छा कर्तुमुचितेति ॥ १५७ ॥

धूलिकिरियामाणं गुलपलघयकरिससंनिरूवणया । देवपसादो बहुमन्नणत्ति धिरपणणात्थं ॥ १५४ ॥
 दाराधियात्सेसण सवुत्तम तप्परिक्ख खरोमो । णो उत्तिमोत्ति णाणे पसाय माणादिवुद्धित्ति ॥ १५५ ॥
 कद्वारयणे चेनं वयणादारब्भ सोणिछिवणंति । धीरत्तणओ वेत्तासुयणाण पसायवुद्धित्ति ॥ १५६ ॥
 कुण सेइयं वलं तह घयस्स चत्तारि चैव य गुलस्स । वणियसुयपरिन्नाणाण ताव कोवो जणणिपुच्छा १५७
 वेसमणे अहिलासो उउण्हायाए उ सेट्ठियासणया । संभोगो चिय अन्ने ण ताव एत्तो उ संसिद्धो ॥ १५८ ॥
 पन्नवणमप्पगासण ण एत्थ दोसो त्ति कम्मभावाओ । कुसलो त्ति तेण ठवितो मंती सवेत्तिमुवरिं तु १५९

अथ गाथाक्षरार्थः—मण्डलसिद्धिस्तथाविधमगधादिदेशस्वामित्वलक्षणा राज्ञः समुद्रदेवस्य प्रथममभूत् । तस्य च
 मन्त्रिगणेषु केनचिच्छिष्टं कथितम् । किमित्याह—सुमतिनामा द्विजवरो ब्राह्मणवरः समस्ति । कीदृश इत्याह—
 प्राज्ञो बुद्धिमान् अतिज्ञेयः शेषबुद्धिमज्जनापेक्षया । अथ नयनव्यापारविकलः ॥ १५९ ॥

ततस्तस्य सुमतेरानयनमकारि । ततः 'चारुणपक्खम्मि'त्ति चारुकायाः प्रधानहस्तिन्याः स्वयमेव राज्ञाऽऽरूढायाः
 पक्षे द्वितीयभागे चटापनमारोपणं कृतम् । तस्य परीक्षार्थं प्रज्ञातिशयस्य पक्का परिणतफला पथि बदरी समस्ति । तत्फ-
 लानि भवणीयानि भणित्वा नरेन्द्रस्य राज्ञश्चलने नरेन्द्रस्य राज्ञश्चलने गन्तुं प्रवृत्तौ सत्यां प्रतिषेधः एतेन विहितः ॥ १५२ ॥
 कथमित्याह—न नैव शुभा एषा बदरी । यतः 'विन्नासियम्मि'त्ति विन्नासः परीक्षा कृता । तथा चैवं वृत्ते कथं

त्वया ज्ञातमिति प्रश्ने स प्राह—पथि अन्य—अग्रहणात् पथि वर्त्तमानाया वदर्याः फलानामन्यैरनुपादानात् । किमत्र ज्ञानं कोऽत्रातिशयेनार्थो ज्ञातव्य इत्युत्तरे विहिते नृपतोपो जातः ॥ १५३ ॥

ततः 'धूलिक्क्रियामार्णति' धूलिः क्रिया कणिका गोधूमानां पीपणेन धूलितया करणात् तस्या माणकं प्रतीतिरूपमेव । तथा 'गुलपलघयकरिसंसंनिखणया' इति गुडपलस्य घृतकर्पस्य च संनिरूपणं निर्वाहहेतुतया कृतम् । तेन च देवप्रसादो वर्त्तते इत्युक्त्वा 'बहुमण्णण'त्ति बहुमानगोचरतया प्रतिपन्नम् । पुनरपि स्थिरप्रज्ञाज्ञानार्थं राज्ञा ॥ १५४ ॥ 'दारा हि वासपेसण'त्ति दारस्य खुडुकस्य तुरङ्गस्य अधिवासितस्य रात्रौ कृतपूजस्य प्रेषणं कृतं, यथा 'सबोत्तमो'त्ति सर्वोत्तमोऽयं तुरंगः किं गृह्यतां न वा इति । तेन च 'तप्परिक्ख'त्ति तत्परीक्षा कृता । तत्र खारोभाणि । तस्मिन् नोत्तम इति ज्ञाने जाते सुमतेः प्रसादः कृतो राज्ञा । मानादिवृद्धिरिति द्विगुणमानादीनां पूर्वोक्तानां वृद्धिर्विहितेति ॥ १५५ ॥

तथा कन्यारत्ने च परीक्षितुमारब्धे । एवं तुरंगमवत् । वदनाद् मुखाद् आरभ्य 'सोणिच्छिवण'त्ति श्रोणिस्यर्शो विहित इति । ततो धीरत्वादक्षोभाया एकस्या वेश्यासुता इति मतिर्ज्ञानम् । द्वितीयायास्तु तथा स्पर्शप्रारंभे तन्निर्भर्त्सनात् कुलजाइयमिति ज्ञानं समजनि सुमतेः । ततः प्रसादवृद्धिरिति एषा वक्ष्यमाणा जाता ॥ १५६ ॥

यथा राज्ञा पूर्वोक्तवृत्तिदाता कोशाध्यक्षो भणितः—कुरु सेतिका कणिकायाः, पलं तथा चैव घृतस्य, चत्वारि चैव गुडस्य पलानि । तेन च तस्य वणिक्सुतत्वपरिज्ञानाद् उक्तं न तावद्देव ! कोपः कार्यः भण्यते किञ्चिद् इत्थं तुच्छस्य क्रमवृद्धस्य कणिकामाणकादेर्दानात् त्वं वणिक्पुत्र इति ज्ञायते । प्रचुरदातारो राजसूनवः प्रसन्नाः सन्तो भवन्तीति । कोऽत्र प्रत्यय इत्युक्ते राज्ञा, भणितं तेन जननी पृच्छा कर्तुमुच्यतेति ॥ १५७ ॥

तथा तु निर्वन्धयद्गीतया ब्रह्मं वैश्रमणेऽभिलाषोऽभूत् । ऋतुस्नातायाः सत्यास्तुशब्दस्य भिन्नक्रमस्य योजनात् । 'सिद्धिपासणय'त्ति श्रेष्ठिनः पुनर्दर्शनं संजातं, मनागभिलाषश्च तद्गोचर इति । 'संभोगे चिय'स्ति संभोग एव श्रेष्ठिनः संजात इत्यन्ये ह्युच्ये, परं न तावद् इतस्तु इत एव श्रेष्ठिसंभोगात् त्वं संसिद्धः, किंतु राजबीजादपि ॥ १५८ ॥

ततः सम्पन्नापमानस्य तस्य तेन प्रज्ञापनं कृतं यथा, देव ! 'अप्यगासण'स्ति अप्रकाशनीयोऽयमर्थः । तथा नात्र दोषः । कुत इत्याह—कर्मभावात् तथाविधदेवपारवश्यात् । ततः कुशल इति कृत्वा तेन स्थापितो मंत्री मंत्रिणां सर्वेषामुपरि तु मूर्ध्नि पुनः ॥ १५९ ॥

आह—कथं तेनान्धेन सता एवंविधा विशेषा निर्णयपदमानीताः ? इत्याशंक्य प्रतिवस्तूपमामाह;—

दूरनिहितं पि निहिं तणवच्छिसमोरथयाए भूमीए । णयणेंहिं अपेच्छंता कुसला बुद्धीए पेच्छंति ॥१६०॥

दूरनिहितमपि गंभीरभूमिभागगर्भनिष्ठिमपि निधिं द्विरण्यादिनिक्षेपरूपं तृणवच्छिसमवस्तुतायां भूमौ तृणैर्वह्निभिश्च सर्वतः संछन्नायां वसुधतायां नयनाभ्यां लोचनाभ्यां साक्षाद् अप्रेक्षमाणा अपि कुशला विशदहृदया जना बुद्ध्या तथा-विधौष्मादिलिंगोपलंभात् ज्ञेयन्ते निश्चन्वन्तीति । यतः—“पेच्छंता वि न पेच्छंति लोयणा हिययचक्खुपरिहीणा । हिययं पुण लोयणयज्जियं पि दूरं पलोएइ ॥ १ ॥” ॥ १६० ॥

॥ इति पारिणामिकीबुद्धिज्ञातानि समाप्तानि ॥ ४ ॥

अथ बुद्धिवक्तव्यतामुपसंहरन्नेतज्ज्ञानश्रवणफलमाह;—

कथमेतथ पसंगेणं एमादि सुणंतगाण पाएणं । भवाण णिउणबुद्धी जायति सबत्थ फलसारा ॥ १६१ ॥

कृतं पर्याप्तमत्र ज्ञातनिर्देशे प्रसङ्गेनातिप्रपञ्चभणनलक्षणेन, अनाद्यनन्तकाले भूतभवंद्भविष्यतां प्रस्तुतबुद्धिज्ञाताना-
मानन्त्येन ज्ञानुं वक्तुं वा अशक्यत्वात् । प्रतिबुद्धेरैकज्ञातभणनेऽपि प्रस्तुतवोधसम्भवात् किं ज्ञातभूयस्त्वमित्याश-
ङ्क्याह;—‘एमाइ’ति एवमादि निर्दिष्टज्ञातमुख्यं बुद्धिज्ञातजातमन्यदपि शृण्वतां सम्यग् आकर्णयतां मतां प्रायेण बाहु-
ल्येन भव्यानां रक्तद्विष्टत्वादिदोषवर्जितत्वेन श्रवणयोग्यानां जीवानाम् । किमित्याह—निपुणबुद्धिर्जिज्ञासितवस्तुगर्भग्रा-
हकत्वेन निपुणा सूक्ष्मा मतिर्जायते समुल्लसति सर्वत्र धर्मार्थादौ फलसाराऽवश्यम्भाविसमीहितफललाभसुन्दरा । प्रायो-
ग्रहणं निकाचितज्ञानाचरणादिकर्मणां मापतुपादीनामेतच्छ्रवणेऽपि तथाविधबुद्ध्युद्भवाभावेन मा भूद् व्यभिचार इति ।
परमेतज्जिज्ञासापि महाफलैव, यथोक्तं, “जिज्ञासायामपि ह्यत्र किञ्चित् कर्म निवर्त्तते । नाक्षीणपाप एकान्तात् प्राप्नोति
कुशलां धियम् ॥ १ ॥” ॥ १६१ ॥

उपायान्तरमपि बुद्धिवृद्धावबन्धं समस्तीति ज्ञापयन्नाह;—

भत्तीए बुद्धिमंताण तहय बहुमाणओ य एएसिं । अपओसयसंसाओ एयाण वि कारणं जाण॥१६२॥
भक्त्या उचितान्नपानादिसम्पादनपादधात्रनगलानावस्थाप्रतिजागरणादिरूपया बुद्धिमतां प्रस्तुतबुद्धिधनानां, तथा

चेति समुच्चये, पट्टमानतश्चिन्तारत्नकामदुषादिवस्तुम्ब्योऽपि समधिकानुपादेयतापरिणामात् । चकारोऽयधारणार्थो भिन्न-
 क्रमश्च । तत एतेषामेव बुद्धिमतां तथा अपद्वेषप्रशंसात इति अपद्वेषाद् अमत्सराद् ईर्ष्यापरिहारलक्षणात्, प्रशंसातश्च
 अहो धन्याः पुण्यभाज एते ये एवं पुण्ड्रमतिपरीततया स्वपरोपकारपरा वर्त्तन्त इति बुद्धिर्जायते इति प्रक्रमः । ननु
 बुद्धिमत्पिपया भयत्यादयोऽरि कथमाविर्भवन्तीत्याहः—एतेषामपि भयत्यादीनां कारणं हेतुर्वर्त्तते इति जानीहि सम-
 यदुध्यस्य भो भो ! अन्तेयासिन् । ॥ १६२ ॥

के इत्याह—

कल्याणमित्तजोगो एयाणमिमस्त कम्मपरिणामो । अणहो तह भवत्तं तस्तवि तहपुरिसकारुण्यं ॥ १६३ ॥

कल्याणमित्रयोगः स्वपरयोः सर्वदा श्रेयरकराणां सुदूरां साधुसाधर्मिकस्वरूपाणां योगः सम्बन्धः, तत्सम्बन्धस्य
 मर्यादुचितनिरोधेन वचितप्रवृत्त्यसाधारणकारणत्वाद् एतेषां भयानाम् । ननु कल्याणमित्रयोगोऽपि किहेतुक इत्याशं-
 क्याह—अस्य कल्याणमित्रयोगस्य कारणं कर्मपरिणामः भवान्तरोपात्तदेवपरिणतिरूपः, अनघः पुण्यानुबन्धिधत्वेन सुवर्ण-
 पटाकारतया निर्दोषः । नदि अनीदृशकर्मणो जन्तवः कल्याणमित्रयोगवन्तो जायन्त इति । एषोऽपि किञ्चिन्बन्धन
 इत्याह—तथाभयत्वं तस्यापि अनपकर्मपरिणामस्य कारणं भयत्वं नाम सिद्धिगमनयोग्यत्वं अनादिः पारिणामिको
 भावः । तथाभयत्वं तु एतद् एव विचित्रं द्रव्यशेषादिभेदेन जीवानां धीजाधानादिहेतुः । कीदृशमित्याहः—तथापुरुष-
 कारयुतं तथा तस्मिन्कारोऽनन्तरपरिपरादिभेदमाह क्लृष्टहेतुर्यः पुरुषकारो जीववीर्योऽासरूपश्च एतद्रूपपरिपरात्समुन्मी-

लितः तेन युतम् । सर्वेषामपि भव्यानां तथाभव्यत्वमस्त्येव, परं तथाविधपुरुषकारविकलं न प्रकृतकर्मपरिणामहेतुतया सम्पद्यत इति प्रस्तुतविशेषणोपादानं कृतमिति ॥ १६३ ॥

ननु कथमित्थं अनेककारणा बुद्धिर्जाता इत्याशङ्क्य सर्वमेव कार्यमनेककालादिकारणजन्यमिति दर्शयन्नाहः—
कालो सहावनियई पुष्वकयं पुरिसकारणेगंता । मिच्छत्तं ते चेव उ समासंओ होंति सम्मत्तं ॥ १६४ ॥

कालस्वभावनियतिपूर्वकृतपुरुषकाररूपा एकान्ताः सर्वेऽप्येकका मिथ्यात्वं तत एव समुद्रितः परस्वरात्यजहृत्तयः सम्यक्त्वरूपतां प्रतिपद्यन्ते । इति गाथातात्पर्यार्थः ॥

तत्र काल एव एकान्तेन जगतः कारणमिति कालवादिनः प्राहुः । तथाहिः—सर्वस्य शीतोष्णवर्षवनसतिपुरुपादेर्जगतः प्रभवस्थितिविनाशेषु ग्रहोपरागयुतियुद्धोदयास्तमयगमनांगमनादौ च कालः कारणम्, तमन्तरेण सर्वस्यास्यान्यकारणत्वाभिमतभावसद्भावेऽप्यभावात् । तदुक्तं—“कालः पचति भूतानि कालः संहरते प्रजाः । कालः सुप्तेषु जागर्ति कालो हि दुरतिक्रमः ॥ १ ॥” असदेतत्, तत्कालसद्भावेऽपि वृष्ट्यादेः कदाचिददर्शनात् । न च तदभवनमपि तद्विशेषकृतमेव, नित्यैकरूपतया तस्य विशेषाभावात् । विशेषे वा तज्जननाजननस्वभावतया तस्य नित्यत्वव्यतिक्रमात्,—स्वभावभेदाद् भेदसिद्धेः । न च वायुमण्डलादिकृतो वर्षादिविशेषः, तस्याप्यहेतुकतया भावात् । न च काल एव तस्य हेतुः, इतरेतराश्रयदोषप्रसक्तैः—सति कालभेदे वर्षादिभेदेहेतोर्ग्रहमण्डलादेर्भेदः, तद्भेदाच्च कालभेद इति परिस्फुटमितरेतराश्रयत्वम् । अन्यतः कारणाद् वर्षादिभेदेऽभ्युपगम्यमाने न काल एवैकः कारणं भवेदित्यभ्युपगमविरोधः, कालस्य

च पुनश्चिद् भेदाभ्युपगमेऽनित्यत्वमित्युक्तम् । तत्र च प्रभवस्थितिनाशेषु यद्यपरः कालः कारणम्, तदा तत्रापि स एव पर्यनुयोग इत्यनयस्थानाद् न वर्षादिकार्योत्पत्तिः स्यात् । न चैकस्य कारणत्वं युक्तं, क्रमयौगपद्याभ्यां तद्विरोधात् । तन्न काल एवैकः कारणं जगतः ॥ १ ॥

अपरे तु स्वभावात् एव भावा ज्ञायन्त इति घर्णयन्ति । अत्र यदि स्वभावकारणा भावा इति तेषामभ्युपगमः, तदा स्वात्मनि क्रियाविरोधो दोषः । नद्यत्युत्पन्नानां तेषां स्वभावः समस्ति । ब्रह्मज्ञानां तु स्वभावसंगतावपि प्राकृत्वभावाऽभावेऽप्युत्पत्तेर्नित्याद् न स्वभावात्स्व कारणं भवेत् । अथवा कारणमन्तरेण भावा भवन्ति स्वपरकारणनिमित्तजन्मनिरपेक्षतया सर्वहेतुनिराशंसत्वभावा भावा इति शब्दार्थः । तर्हि प्रत्यक्षविरोधो दोषः । तथा हि—अध्यक्षानुपलम्भान्म्यान्यव्यव्यतिरेकतो वीजादिकं तत्कारणत्वेन निश्चितमेव । यस्य हि यस्मिन् सत्येव भावः, यस्य च विकाराद् यस्य विकारः, तत्तस्य कारणत्वमुप्यते । ब्रह्मूनादिविदिष्टाद्यस्याप्राप्तं च वीजं कण्टकादितैक्ष्ण्यादेरन्यव्यव्यतिरेकमध्यक्षानुपलम्भान्म्यां कारणतया निश्चितमिति न स्वभावेकान्तवादोऽपि ज्यायान् ॥ २ ॥

सर्वस्य वस्तुनस्तथा तथा नियतरूपेण भवनाद् नियतिरेव कारणमिति केचित् । तदुक्तं—“प्राप्तव्यो नियतियलाश्रयेण योऽर्थः सोऽवश्यं भयति नृणां शुभोऽशुभो वा । भूतानां महति कृतेऽपि हि प्रयत्ने साभाव्यं भवति न भाविनोऽस्ति नाशः ॥ १ ॥” असदेतत्, शास्त्रोपदेशवैयर्थ्यप्रसक्तेः, तदुपदेशमन्तरेणाप्यर्थेषु नियतिकृतबुद्धेर्नियत्यैव भावात् । दृष्टादृष्टफलनाशप्रतिपादितशुभाशुभक्रियाफलनियमाभावाच्च स्यात् । इति केवलनियतिवादोऽपि न श्रेयान् ॥ ३ ॥

जन्मान्तरोपात्तमिष्टानिष्टफलदं कर्म सर्वजगद्बैचित्र्यकारणमिति कर्मवादिनः । तथा चाहुः—“यथा यथा पूर्वंकृतस्य कर्मणः फलं निधानस्यमिवावतिष्ठते । तथा तथा तत्प्रतिपादनोद्यता प्रदीपहस्तेव मतिः प्रवर्तते ॥ १ ॥” असदेतत्, कुलालादेर्घटादिकारणत्वेनाध्यक्षतः प्रतीयमानस्य परिहारेणापरादृष्टकारणप्रकल्पनयाऽनवस्थाप्रसङ्गतः क्वचिदपि कारणप्रतिनियमानुपपत्तेः । न च स्वतन्त्रं कर्म जगद्बैचित्र्यकारणमुपपद्यते, तस्य कर्त्रधीनत्वात् । न चैकस्वभावात् ततो जगद्बैचित्र्यमुपपत्तिमत्, कारणबैचित्र्यमन्तरेण कार्यबैचित्र्यायोगात् । अनेकस्वभावत्वे च कर्मणो नाममात्रनिबन्धनैव विप्रतिपत्तिः, पुरुष-काल-स्वभावादेरपि जगद्बैचित्र्यकारणत्वेनार्थतोऽभ्युपगमात् । इति कर्मैकान्तवादोऽपि न विचारसहः ॥ ४ ॥

अन्ये तु वर्णयन्ति—पुरुष एवैकः सकललोकस्थितिसर्गप्रलयहेतुः प्रलयेऽप्यलुप्तज्ञानातिशयः । तथा चोक्तं “ऊर्णनाभ इवांशूनां चन्द्रकान्त इवाम्भसां । प्ररोहाणामिव स्रक्षः स हेतुः सर्वजन्मनाम् ॥ १ ॥” इति ॥ एतदपि न घटते, यतः प्रेक्षापूर्वकारिणां प्रवृत्तिः प्रयोजनवत्तया व्याप्ता, अतः किं प्रयोजनमुद्दिश्यायं जगत्करणे प्रवर्तते ? नेश्वरादिप्रेरणात्, अस्वातन्त्र्यप्रसक्तैः; न परानुग्रहार्थम्, अनुकम्पया दुःखितसत्त्वनिर्वर्त्तनानुपपत्तेः । न तत्कर्मप्रक्षयार्थं, दुःखितसत्त्वनिर्माणे प्रवृत्तेस्तत्कर्मणोऽपि तत्कृतत्वेन तत्प्रक्षयार्थं तन्निर्माणप्रवृत्तावप्रेक्षापूर्वकारितापत्तेः । इति नैतद्वादोऽपि विदुषां मनोमोदावहः ॥ ५ ॥

अतो न कालाद्येकान्ताः प्रमाणतः सम्भवन्तीति तद्वादो मिथ्यावाद इति । त एवान्योऽन्यसव्यपेक्षानित्याद्येकान्त-

व्यपोहेनेकानेकस्वभावायकार्यनिर्वर्तनपटमः प्रमाणविषयतया परमार्थसन्त इति तदुदाहः सम्यग्गूनाद इति स्थितम् ॥१६४॥

अयं च कालादिकारणकलापो यत्रावतरति तदस्वयमेव शास्त्रकारः समुपदिशन्नाह—
सर्वस्मिन् चैव कञ्चै एस कलानो बुहेहिं निदिदो । जणगत्तेण तओ खलु परिभावेयवओ सम्मं ॥ १६५ ॥

सर्वस्मिन् निरवनेपे, चैवशब्दोऽयधारणार्थः, ततः सर्वस्मिन्नेव कुम्भाम्भोरुहप्रासादाङ्कुरादौ नारकतिर्यग्गूनरामरभव-
णसमुदायरूपः बुधैः सम्प्रतिप्रवृत्तदुःपमातमस्विनीवल्लब्धोदयकुवोधतमः पूरापोहदिववाकराकारश्रीसिद्धसेनदिववाकरप्रभृ-
तिभिः पूर्वगूरिभिः निदिदो निरूपितो जनकरयेन जन्महेतुतया यतो वर्त्तते । ततो जनकत्वनिर्देशात्, खलुः अवधारणे
यथान्त, भावनाज्ञानाधिगतानां भावतोऽधिगतत्वसम्भवात् ॥ १६५ ॥

अथ प्रसङ्गत एवैतत्कारणकलापान्तर्गतौ सुबोधतया लब्धप्राधान्यौ “सुकृतं धनस्य बीजं व्ययसायः सलिलमथ घृति-
र्नातिः । फलमुपनीय नराणां तसाकमुपैति कालेन ॥ १ ॥” इत्यादिववाक्येषु पूर्वाचार्यैरुपन्यस्तौ देवपुरुषकारावधिकृत्य
किञ्चिदाहः—

एवो चिय जाणिजति विसओ खलु दिवपुरिसगारणं । एयं च उवरि वोचं समासतो तंतनीतीप ॥१६६॥

इत एव कालादिकलापस्य कारणभावप्रज्ञानादेव ज्ञायते निश्चीयते विशदविमर्शवशावदातीभूतमतिभिर्धिपयो गोचरः, खलुर्वाक्यालङ्कारे, दैवपुरुषकारयोर्दैवस्य पुराकृतस्य कर्मणः, पुरुषकारस्य च जीवव्यापाररूपस्य—इयदैवस्य फलमि-
यच्च पुरुषकारस्येत्यर्थः । अयं च मतिमद्भिः कथंचिद् विज्ञायमानोऽपि न प्रायेण सुखबोधः स्यादिति परिभाष्याह;—
एतं दैवपुरुषकारविषयं, च पुनरर्थे, तत एवं पुनरुपरि एतच्छास्त्राग्रभागे 'जमुदगं श्रेवेण वि कम्मं परिणम'—इत्या-
दिना ग्रन्थेन वक्ष्ये भणिव्यामि समासतः संक्षेपात् तन्नयुक्त्या शास्त्रसिद्धोपपत्तिभिरित्यर्थः, विस्तरभणनस्य दुष्करत्वाद्
दुर्बोधत्वाच्च श्रोतृणामिति ॥ १६६ ॥

इत्थं बुद्धिग्रन्थश्रवणोपलब्धबुद्धिर्बुधो यद्विदध्यात् तदाह;—

बुद्धिजुओ आलोयइ धम्मट्टाणं उवाहिपरिसुद्धं । जोगत्तमप्पणो च्चिय अणुवंधं चेव जत्तेण ॥ १६७ ॥

बुद्धियुतः प्राक्प्रतिपादितौत्तिक्यादिमतिपरिगतो जन्तुरालोचयति विमृशति किमित्याह;—धर्मस्य सर्वपुरुषार्थग्रथ-
मस्थानोपन्यस्तस्यात एव सर्वसमीहितसिद्ध्यवन्धनिवन्धनस्य श्रुतचारित्राराधनारूपस्य स्थानं विशेषो धर्मस्थानम्,
उपाधिभिर्धिशेषेणैर्द्रव्यक्षेत्रकालभावक्षणैरुत्सर्गापवादादास्यदभावमुपगतैः परिशुद्धमप्राप्तदोषम्, यथा सम्प्रति एते
द्रव्यादयः किं साधका वाधका वा वर्त्तन्ते प्रस्तुतधर्मस्थानस्य, यतः पठन्ति;—“उत्पद्यते हि साऽवस्था देशकालामयान्
प्रति । यस्यामकृत्यं कृत्यं स्यात् कर्म कार्यं च वर्जयेत् ॥ १ ॥” तथा योग्यत्वमुचितत्वमात्मनोऽपि च स्वस्यापि न केवलं
धर्मस्थानमित्यपिचशब्दार्थः, आलोचयतीत्यनुवर्त्तते । यथा कस्य धर्मस्थानस्याहं योग्यः, यथोक्तं—“कः कालः कानि

भिन्नाणि को देशः कौ व्ययागमौ । कश्चाहं का च मे शक्तिरिति चिन्त्यं मुहुर्मुहुः ॥ १ ॥” इति । अनुचितारम्भस्य निष्फलत्वेन चित्तविषादाद्यनेकानर्थसार्थप्रदानप्रत्यलत्वात् अनुबन्धं चैवानुबन्धमपि च तादात्विककार्यसिद्धावप्युत्तरोत्तरफलरूपं यत्नेन महता आदरेण आलोचयतीति । यतः—“सगुणमपगुणं वा कुर्वता कार्यजातं, परिणतिरवधार्या यत्नतः पण्डितेन । अतिरभसकृतानां कर्मणामापिपत्तेर्भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो विपाकः ॥ १ ॥” इति ॥ १६७ ॥

बुद्ध्यति य जहाविसयं सम्मं सवंति एत्थुदाहरणं । वेदज्ञयणपरिच्छावहुगदुगं छागघातम्मि ॥१६८॥
 बुध्यते निर्णयति । चः समुच्चये । ततो न केवलमालोचयति, बुध्यते च यथाविषयं बोद्धुमिष्टवस्त्वंशरूपविषयानतिक्रमेण सम्यक् संशयविषयासबोधदोषपरिहाराद् ऐदम्पर्यशुद्धं सर्वं धर्मार्थोदिवस्तु । इति वाक्यपरिसमाप्ती । अत्र सम्यग् यथाविषयबोधे तद्विपर्यये बोदाहरणं ज्ञातं वेदाध्ययनपरीक्षावदुक्किकं—वेदाध्ययने उपस्थिते उपाध्यायेन परीक्षायां कोऽनयोर्मन्त्रिरुपितार्थस्य यथावद् बोद्धा तदितरो वेतिरूपायां मीमांसायां प्रक्रान्तायां समादिष्टं षडुक्किकं पर्वतकनारदलक्षणम्; केल्याह—छागघाते पशुबधे ॥ १६८ ॥

एतदेव भावयन्नाहः—
 वेयरहस्सपरिच्छा जोगच्छाग चि तत्थ हंतवो । जत्थ ण पासति कोईं गुरुआणा एत्थ जतितवं ॥१६९॥
 एगेणमप्पसारियदेसे वावादित्तो पयत्तेण । अन्नेण उ पडिसेहो गुरुवयणत्थो त्ति नेव हत्तो ॥ १७० ॥

चेइविसयम्मि नयरी सुत्तिमई जयसिरिब मुत्तिमई । अत्थि पवित्थरियगुणा पुरिसत्थाराहगजणोहा ॥ १ ॥ पाउस-
 कालकयंबोवो व्हलसुयपरिमलुच्छलियकित्ती । खीरकयंबो विप्पो समासि अज्झावओ तत्थ ॥ २ ॥ पवयओ तस्स सुओ
 माहणपुत्तो य नारओ वीओ । तईओ वसूनिवसुओ सीसत्तमुवागया संता ॥ ३ ॥ आरिसवेयमहिज्जंति गेव रज्जंति
 कत्थई विसए । तस्स समीवे अणम्मि वासरे साहुसंघाडो ॥ ४ ॥ भिक्खत्थमागओ तस्स मंदिरे पेच्छिऊण ते तिन्नि ।
 वेयमहिज्जंते णाणिणगमुणिणा तओ भणियं ॥ ५ ॥ उद्विसिय दुइज्जमुणिं छत्ताणेयाण रायतणओ जो । होही स निवो
 इयरेसु दोसु एगस्स नरयगई ॥ ६ ॥ अन्नस्स सग्गमणं होही कडगंतरेण तं सवं । निसुयमुवज्जाएणं तओ स चिंता-
 उरो जाओ ॥ ७ ॥ नायं जहा नरिंदो वसू भविस्सइ किमेत्थ चिंताए । इयरेसु दोसु दुग्गइगामी को होज्ज इयरो वा
 ॥ ८ ॥ पारद्धा य परिच्छा मा होउ अपत्तविज्जदाणाओ । मज्झमवज्जमसज्झं तवत्तिथणहाणमाईणं ॥ ९ ॥ छगखल्ल-
 मल्लमापूरिऊण लक्खारसेण बहुलाए । अट्टमितिहीनिसाए पवयनामा सुओ भणियो ॥ १० ॥ अज्झावएण, एसो छगलो
 मंतेहिं थंभिओ विहिओ । ता उप्पाडिय नेउं जत्थ ण पासइ परो कोइ ॥ ११ ॥ तत्थ तए हंतवो एवं वेयत्थसुणण-
 जोगत्तं । संपज्जइ तेण तहा गुरुवयणमलंघणिज्जमिणं ॥ १२ ॥ मन्नंतेण स छगलो गहिओ रच्छामुहम्मि सुन्नम्मि ।
 गंतूण जाव निहओ ताहे लक्खारसेणेस ॥ १३ ॥ उक्किन्नो सवंगं रुहिरसिमं मणणमाणओ ष्हाओ । गंतुं सरे सचेलो
 विउणो य निवेइयं तेण ॥ १४ ॥ भणियो जणणेण कहं हओ इमो जेण जंभगा देवा । सबत्थ संचरंता पेच्छंति नहम्मि

ताराओ ॥ १५ ॥ तं चैव अप्यणा वेच्छमाणओ क्व भणसि जह्व निहओ । एस अवेच्छिज्जंतो अहो ! महामूढया तुग्हा
 ॥ १६ ॥ तप्तो षडुलाए चड्डीए पत्ताए वारओ भणिओ । जह्व एस तए भइय ! हंतवो एयमेवंति ॥ १७ ॥ घट्टम-
 अरिथ ठुणं न जाइ जेगु ठाणेगु । काणणसुरभवणाइसु वेच्छंति वणरसइसुराई ॥ १८ ॥ इय चिंततेण न किंचि
 णई णिया सया । तसस तुओघियपत्तणेण संतोसमणुपत्तो ॥ १९ ॥ आगंतूणं गुरुणा निवेइया परि-
 हयाथ नागाथ पहन्ति नोदिताः । अनुफमपूहति पण्डितो जनः परेइसज्ञानफला वि बुद्धयः ॥ २० ॥ भणितं य तेन—“उदीरितोऽर्धः पशुनापि गृह्यते
 न करमइ रहरमेयं पयासजिञ्जंति । णो तदहंति जेणं मूढा फडियंपि तत्तपयं ॥ २१ ॥ इय नायमइविसेसेण तेण गुरुणा
 निसेदिओ पुत्तो । इयरो पेयग्गवणेऽणुमत्तिओ उचियपत्तोत्ति ॥ २२ ॥

अथ गाथाश्रवणार्थः—‘वेयरहरसपरिच्छा’ इति वेदरहस्याध्ययने प्रस्तुते जातासङ्केनोपाध्यायेन परीक्षा द्वयोदशा-
 प्रयोः कर्तुमारब्धा । ‘जोगच्छागति’ ति योगेन युक्त्या न तु सत्यरूप एव छागदृष्टगलक उपस्थापितः । इति पूरणे ।
 तत्र हन्तव्यो यत्र न पर्यति कोऽपि । गुर्याज्ञा अध्यापकोपदेशरूपा वर्चते । ततोऽत्र गुर्याज्ञायां यतितद्वयगलकद्वनीय-
 स्यात् तस्या इति परिभाषितं द्वाभ्यामपि ॥ १६९ ॥

एकेन पर्यतकेन प्रसर्णे प्रसर्णेन जनस्य प्रसारः स यत्रास्ति स प्रसारिकः तत्रतिपेपात्रु अप्रसारिकः स चामी
 देनथ भूभागस्तत्र अन्यलोकास्यारे रथामुलादावित्यर्थः, ध्यापादितः प्रयत्नेन गाढादरेण गदत्या निष्कृत्यस्येत्यर्थः ।

अन्येन तु नारदेन पुनः प्रतिषेधो निवारणं बधस्य गुरुवचनार्थो वर्त्तते, सर्वादर्शनेन च त्रयस्यासम्भाननीयत्वात्, इत्य-
स्माद् हेतोर्नैव न सर्वथा हतः प्रस्तुतश्छाग इति ॥ १७० ॥

यथाविषयमवगमे च सर्वकार्याणां यत्करोति तदाहः—

आढवति सम्ममेसो तहा जहा लाघवं न पावेति । पावेति य गुरुगत्तं रोहिणित्रणिगण दिट्टंतो ॥१७१॥

आरभते उपक्रमते सम्यग निपुणोपायलाभेन सर्वमपि कार्यम् एव प्रस्तुततुद्धिमान् मानवः । तथा गजुनादितुद्धिपू-
र्वकं यथा लाघवं प्रारब्धानिष्पादनेन पराभयरूपं न नैव प्राप्नोति लभते । पठ्यते च;—“के ना न स्युः परिभवपदं
निष्फलरम्भयलाः ?” इति तर्हि किं प्राप्नोतीत्याहः—प्राप्नोति च गुरुहृत्वं गर्धतोक्तास्मिणम् । अत्रोदाहरणमाह—रोहि-
णीवणिजा रोहिण्यभिधानस्तुर्योपलक्षितत्वेन वाणिजकेन दृष्टान्तो वाच्यः—रोहिणीवणिगेय दृष्टान्त इत्यर्थः ॥ १७१ ॥

दृष्टान्तमेव भावयति;—

रायगिहे धणसेट्टी धणपालाइ सुतासु चत्तारि । उड्डिव भोगवती रमितया च तह रोहिणी बहुगा १७२
अयपरिणामे चिंता गिहं समप्पेमि तासि पारिच्छा । भोगणसयणणिमंतणभुत्ते तच्चंयुपचस्सवं ॥१७३॥
पत्तेभं अण्णिणणं पालिज्जह मग्गिया य देज्जाह । इय भणिउगायरेणं पंचणहं साल्लिकगयाणं ॥ १७४ ॥
अथवा उड्डिवया ते लीयाण लोहियत्ति ततियाण । चद्धकरंटीरत्तलण चग्गिमाण रोहििया विहिणा ॥१७५॥

कालेणं बहुएणं भोयणपुवं तहेव जायणया । पढमा सरणविलथखा तह चितिया ततिय अप्पिणणं ॥ १७६ ॥
 चरिमाए कौचिगाओ लेत्ताओ तुम्ह वयणपालणया । सा एवं चियइहरा सत्तिविणासा ण सम्मं ति १७७
 तब्बंघूणभिहाणं तुब्भे कळाणसाहगा मेत्ति । किं जुत्तमेत्थ मज्झं ते आहु तुमं मुणेसि ति ॥ १७८ ॥
 तत्तो य कम्मवुज्झण-कोट्टण-भंडार-गिहसमप्पणया । जाहासंखमिमीणं नियकजं साहुवाओ य ॥ १७९ ॥

रायगिहं साय पुरं समत्थि तत्थासि तत्थासि हसियेसमणो । नियविह्वेण भणिओ णायभिहाणं धणो नाम ॥ १ ॥ लज्जा-
 लुचकुलीणत्तसीलपमुहेण भूरिणा धणियं । गुणभूसणेण हयदूसणेण भूसं परं पत्ता ॥ २ ॥ महा अहेसि भज्जा तीए य
 समं मणोरमे विसए । सेवंतरस क्रमेणं चत्तारि इमे सुया जाया ॥ ३ ॥ धणपालो धणदेवो धणगोवो तहं चत्थओ
 एसो । धणरत्तिवत्ति पियमाइपुहगुरुलोयविणयपरा ॥ ४ ॥ निययाएरणवसाओ संजाया उच्चियाइनामाणो । पुषिं
 नामंतरओ लोणेणुक्किसियाओ वि ॥ ५ ॥ चत्तारि वहुओ उच्चिया इमा दुइया भोगथइनामा । तइया रक्खियसन्ना
 चत्थिया रोहिणी दोइ ॥ ६ ॥ वच्चेत्ति ताण दियसा नियकुलसीलाणुवत्तणपहाणा । पत्तम्मि धेरभंवे कुडुंवितापरो
 स धणो ॥ ७ ॥ चित्तेइ मए कालं गयम्मि टाणंतरसुक्कायम्मि । का नाम कुडुंयभरं वौडुं होजादि चहुयासु ॥ ८ ॥ ता
 जुज्झइ परिकखा इमासि नियवंधुलोयपच्चवलं । अपरिट्ठवियकुडुंवा कुडुंविणो जं ण मोहंति ॥ ९ ॥ भोयणमंडयमुहंइ-
 थेत ताहेत्तु मित्तनायजणं । निययं चहुजणरस य निमंतए भोयणट्टाए ॥ १० ॥ णाफाविह्वभोयणदाणपुपगं आयेरेण

अइमहया । भुंजावियमि तम्मी कओवयारे सुहासीणे ॥ ११ ॥ तो कलमसालिकणे पुढो पुढो ताण पंच बहुयाण । निय-
 हत्थेण समप्पइ भणाइ तह जम्मि समयम्मि ॥ १२ ॥ मगामि तम्मि खिप्पं समप्पणिजा ममं इमे ताहिं । अंजलिप-
 सारपुवं पडिवन्ना णमिरसीसाहिं ॥ १३ ॥ सट्टाणगए बंधवणाइजणे तम्मि आइमा बहुया । ते उज्झेइ किमेए मम गेहे
 दुल्लहा हुंति ? ॥ १४ ॥ जइया मगणमेयाण होज्ज तइया जओ कुओ ठाणा । गेणहेसुमहं तायस्स अप्पइस्सामि अचि-
 रेण ॥ १५ ॥ वीयाए पुण निसुसभावं आणेत्तु भक्खिया विहिया । तइयाए तायसमप्पियत्ति गउरवपरमणाए ॥ १६ ॥
 उज्जलवसणेणं गोविऊण णिययम्मि भूसणकरण्डे । बूढा तिकालमणुदिवसमेव पडिजगए सम्मं ॥ १७ ॥ चरमाए पुण
 नियजणगेहओ सद्विऊण बंधुजणो । भणिओ पइवरिसमिमे जह बुडिं जंति तह कज्जं ॥ १८ ॥ पत्ते वासारत्ते वाविया
 तेण बंधवजणेण । सुइसलिलपूरियम्मी वप्पम्मि परोहमणुपत्ता ॥ १९ ॥ सबेवि उक्खणित्ता पुणरवि आरोविया तओ
 जाओ । सरयसमयम्मि एगो पसत्थओ पत्थओ तेहिं ॥ २० ॥ वीयम्मि आढगा वच्छरम्मि खारी तइज्जे जाया ।
 कुंभा चउत्थे पंचमम्मि कुंभसहसाणि ॥ २१ ॥ पत्ते पंचमवरिसे तहेव भोयणपुरस्सरं तेण । मिलियाण ताण बंधवज-
 णाण सदाविया बहुया ॥ २२ ॥ भणियाओ मम समप्पह सालिकणे पंच जे पुरा तुम्ह । नियहत्थेण समप्पियपुवा वरि-
 सम्मि पंचमए ॥ २३ ॥ पढमा सरणविलक्खा जाया कुट्टारओ गहेऊण । जा ते तस्स समप्पइ नियसावपुरस्सरं भणिया
 ॥ २४ ॥ किं ते च्चिय उय अन्ने इमे कणा ताय ! णेव ते भणइ । पुट्ठा ते कत्थ गया तइय च्चिय उज्झिया वाहिं ॥ २५ ॥
 वीयावि मग्गिया पुण भणेइ ते भक्खिया इमे अन्ने । तइया रयणकरंडगमज्झाओ कडिउं देइ ॥ २६ ॥ जा पुण ताण

चडरथी बहुया सा मगिया भणइ ताय ! ते एवमेवमइभूरिभावमिण्हिह समणुपत्ता ॥ २७ ॥ त्रित्ताओ कुंचियाओ
 कुट्टारारणं धणस्स अग्घम्मि । एए मम जणगगिहे चिट्ठंति अणेगसालासु ॥ २८ ॥ एवं भवंति एए कयरक्खा ताव
 थाविया संता । सत्तिवखयाओ नो किंचि हुंति जं निष्फला संता ॥ २९ ॥ तो बहुणा सगडगमाइयाहणेणं विणा न
 तीरंति । इहमाणेठं ता तण्णयाणकरणाओ आणेह ॥ ३० ॥ तो लद्धसमायारो तासिं बहुयाण सो धणो कुणइ । निय-
 नेहमज्जकज्जेसु चित्तखेसु विनिओगं ॥ ३१ ॥ तण्णायबंधवाणं पुरओ चिय तेसिं संमएणेव । पढमाए छारछगणाइछ-
 डुणेणं कया वित्ती ॥ ३२ ॥ वीयाए महाणसरंधणेण तह कंडणाइणा चेव । तइयाए नियघरसाररक्खणेणं चउत्थीए
 ॥ ३३ ॥ गिहनायगतत्तेणं संघेसुवि पुच्छणिज्जकज्जेसु । तह परिणयम्मि सयले अणइकमणिज्जणत्तेण ॥ ३४ ॥ बुद्धिप-
 भावो एसो धणस्स जं तेण जाणियसरुवा । अणुरुवकज्जकरणे निजोजियाओ नियवदूओ ॥ ३५ ॥ सरयसमयेंदुमंडल-
 थवला वहला महीवले सयले । बच्छलिया जा कित्ती धणयणिणो सावि बुद्धिफलं ॥ ३६ ॥ अह अन्नो वि उवणओ
 छट्ठंगे रोहिणीए नायम्मि । भणिओ सुधम्मगणनायेणेण पंरं सुणेह जहा ॥ ३७ ॥ जह सो धणो तह गुरु जह णाय-
 जणो तहा समणसंयो । जह बहुया तह भया जह सालिकणा तह वयाइं ॥ ३८ ॥ जह सा वज्जिसयनामा ते सालिकणे
 समुच्चिकण परं । पत्ता णाइजंतं तह कोइ जिओ कुकम्मवसा ॥ ३९ ॥ सयलसमीहियसंसिद्धिकारए तारए भयदु-
 हाओ । वज्जेसु वए मरणाइआवयाओ नियच्छेइ ॥ ४० ॥ अन्नो उण वीयवहुष वत्थभोयणजलाइलाभेणं । भोत्तुं ताइं
 परलोयदुवखलवखणी होइ ॥ ४१ ॥ तत्तो चिय जो अन्नो सो ताइं जीचियंव रक्खेत्ता । तइयावहुष जायइ सवेसिं

गडरवट्टाणं ॥ ४२ ॥ जो पुण तओ वि अन्नो रोहिणिवहुयव्व बुद्धिमाणेइ । पंच वि वयाइं जायइ संघपहाणो गणधरो
 वा ॥ ४३ ॥ अन्नोवि इओ दीसइ ववहारे उवणओ इहं नाए । जह किल कस्सइ गुरुणो सीसा चत्तारि निप्पण्णा ॥ ४४ ॥
 आयरियत्तणजोगा पज्जाएणं सुएण य समिद्धा । तो चिंतिउं पवत्तो एस सम्पेसि कस्स गणं ॥ ४५ ॥ पुढं ताव परिच्छं
 करेसि देसंतरे विहाराय । उचियपरिवारसारा विसज्जिया कस्स का सिद्धी ॥ ४६ ॥ इह होइ, तेवि य गया खेमाइगु-
 णणिएसु देसेसु । जो तत्थ सब्बेड्ढो मायावहुलो कडुयवणो ॥ ४७ ॥ एगंताणुवगारी निवेयं तिब्बमेवमाणीओ । सबो
 परिवारो जह अचिरा तस्सुज्झगो जाओ ॥ ४८ ॥ वीओ वि सायवहुलत्तणेण णियदेहसंठियं चेव । कारेइ सादरं सीस-
 वग्गमवरं न उण किरियं ॥ ४९ ॥ तइओ पुण सारणवारणाइकरणेण निच्चमुज्जुत्तो । रक्खइ पमत्तभावं गच्छंतं तं परी-
 वारं ॥ ५० ॥ जो पुण चउत्थगो सो सयलधरामंडलोवलद्धजसो । जिणसमयामयमेहो दुक्करसामन्ननिरओ य ॥ ५१ ॥
 ओइन्नदेवलोगं व भूरिसंतोसपोसमणुपत्तं । नियथविहारमहीयलमुवजणयंतो नियगुणेहिं ॥ ५२ ॥ देसणू कालणू पर-
 चित्तणू जहेव कालाओ । जाओ पभूयपरिवारपरिगओ विहियजणवोहो ॥ ५३ ॥ पत्ता गुरुणो पासे उवलद्धो तेण
 तेसिं बुत्तंतो । तो निययगच्छमेलणपुव्वो दिन्नो य अहिगारो ॥ ५४ ॥ सच्चित्तमचित्तं वा जं गच्छे छड्डुणारिहं किंचि ।
 पढमेण परिट्ठावणमिमस्स कज्जं चि संठवियं ॥ ५५ ॥ जं भत्तं जं पाणं उवगरणं वा गणस्स पाउगं । तं दुइएणापरितं-
 तएण उप्पाइयबंधंति ॥ ५६ ॥ उप्पन्नस्स गिलाणसेहाइयाण य मुणीण । रक्खादक्खविक्खणजोगा तइयम्मि संठविया
 ॥ ५७ ॥ जो पुण तेसिं कणिट्ठो गुरुभाया तस्स नियगणो सबो । बहुपणयपरायणमाणसेण गुरुणा समुवणीओ ॥ ५८ ॥

एवं जहजोगनिजो जेण आराहणं परं पत्तो । सो सूरि तह गच्छो सपो गुणभायणीभूओ ॥ ५९ ॥

अथ गाथाक्षरार्थः—राजगृहे नगरे धनदत्तो श्रेष्ठी समभूत् । तस्य च सुभद्राभार्याकुशुभ्रुवा धनपालादयो धनपाल-धनदेव-धनगोप-धनरक्षिताः सुतासुसूनवश्चत्वारः समजायन्त । ‘उज्झिय’ति उज्झिका, भोगवती, रक्षिका, च तथा रोहिणी ‘यहुगा’ इति यधूद्यः समपद्यन्त ॥ १७२ ॥ १ ॥

“वयपरिणामे चिंता गिहं समभ्येमि तासि पारिच्छा । भोयणसयणनिमंतणमुत्ते तब्बंघुपचक्खं” ॥ १७३ ॥ २ ॥
वयःपरिणामे स्थिरभावलक्षणे धनस्य चिन्ता विमर्शरूपा समुदपद्यत, यथा-गृहं समर्पयामि आतां यधूनां मध्ये कस्याः? इति । ततस्तासां परीक्षा प्रारब्धा । कथमित्याह-भोजनाय स्वजनानां उपलक्षणत्वाद् यधूसम्बन्धिनो च निमन्त्रणा आकारणरूपा भोजनस्वजननिमन्त्रणा कृता । ततो भुक्ते स्वजनलोकै सति तद्व्यन्धुसमक्षं यधूवन्धुमत्यक्षम् ॥ १७३ ॥ २ ॥

किमित्याह—प्रत्येकमेकैकस्या इत्यर्थः, ‘अप्यिणंति’ अर्पणं स चकार पञ्चानां शालिकणानाम् इत्युत्तरेण योगः । कथमित्याह—‘पालयध्वं, यूयं मागिताश्च सत्यो ददध्वमिति’ । इति भणित्वा आदरेण यत्नेन स्थूलसमर्पणरूपेण पञ्चानां पद्मसङ्ख्यानं शालिकणानां शालित्रीजरूपणाम् ॥ १७४ ॥ ३ ॥

तत्र च प्रथमया वधा उज्झितास्ते शालिकणाः, द्वितीयया ‘ओहिय’ति निस्तुपीकृता उपलक्षणात्वाद् भक्षिताश्च ते, इति पूरणार्थः । तृतीयया ‘बद्धकरंडीरक्खण’ति बद्धानां शुचिवस्त्रेण करणव्यां निजालङ्कारसम्बन्धिन्यां क्षिप्त्या रक्षणमारब्धम् । चरमया रोहिण्या रोहिताः प्रतिवर्षं यपनमानीता विधिना कर्पकलोकप्रसिद्धेनेति ॥ १७५ ॥ ४ ॥

कालेन बहुकेन पञ्चवर्षकलक्षणैर्न गतेन सता भोजनपूर्वं तथैव समर्पणकाल इव सर्वस्वबन्धुलोकप्रत्यक्षं याञ्चा कृता शालिकणानाम् । तत्र च प्रथमा उज्झिका वधूः स्मरणविलक्षा प्राक्कालार्पितानां तदैव स्मरणेन विलक्षा तदवस्थसम-
र्पणीयाभावात् किं कर्तव्यतामूढा संजाता । तथेति प्राग्वत् स्मरणविलक्षैव द्वितीया भोगवती समभूत् । तृतीयया रक्षिकया समर्पणं रत्नकरण्डाद् आकृष्य शालिकणानां कृतम् ॥ १७६ ॥ ५ ॥

चरमया रोहिण्यभिधानया च वध्वा कुञ्चिकाः शालिकोष्ठागारसम्बन्धिन्यः क्षिप्ताः धनश्रेष्ठिचलनकमलगुलान्ते । भणितं च तथा शुष्मद्वचनपालना मया कर्तव्या, सा 'एवं चिय'ति एवमेव कृता भवति, प्रतिवर्षं वर्षनेन वृद्धिं नय-
नात् । इतरथा शक्तिविनाशात् प्ररोहसामर्थ्यक्षयाद् न सम्यक् तव वचनपालना कृता भवतीति ॥ १७७ ॥ ६ ॥

तद्वन्धूनां वधूस्वजनानामभिधानं भणनं कृतं धनेन, यथा-यूयं कल्याणसाधका मे मम इत्यस्माद् हेतोः, किं यु-
क्तमत्रैवंविधे वधूसमाचारे मम कर्तुम्? ततस्ते वधूस्वजनाः 'आहु'त्ति आहुरकवन्तः यथा त्वं मुणसि यद् अत्रोचित-
मिति ॥ १७८ ॥ ७ ॥

ततश्च कज्जवोज्झन-जट्टन-भाण्डागार-गृहसमर्पणा यथासङ्ख्यमासां वधूनां निजकार्यं श्रेष्ठिना कृतम् । तत्र कज्ज-
वोज्झनं गृहकचवरशोधनम् । शेषं सुगमम् । साधुवादश्च जनश्लाघारूपः सर्वत्र विजृम्भितः श्रेष्ठिन इति ॥ १७९ ॥ ८ ॥
अनुबन्धप्रधानानि शुभप्रयोजनानि स्वं स्वरूपं लभन्त इति मनसि समाधाय 'अणुबंधं चैव जत्तेण' इति गाथावयवं

विशेषेण भावयन्नाहः—

अणुबंधं च निरूवइ पगिट्टुफलसाहंगं इमो चेव । एरथंयि वणियपुच्छियजोइसियदुगं उदाहरणं ॥ १८० ॥

'अणुबंधं' चेत्यादि । अनुबन्धं चानुगमनमपि च निरूपयति गयेपते, न केवलं सम्यग् आरभते । कीदृशमित्याह-
 प्रकृष्टफलसाधकं, आनुगद्विक्रफलत्यागेन लब्धुमित्सर्वान्तिमफलनिष्पादकं पलालादिपरित्यागेन कृषी धान्यादिसमा-
 नम्, अयमेव बुद्धिमान् जनः, प्रधानफलस्यैव फलत्वात् । यथोक्तं—“फलं प्रधानमेवाहुर्नानुपद्विक्रमित्यपि । पलाला-
 दिपरित्यागात् कृषी धान्यासिचिद् बुधाः ॥ १ ॥” इति ॥ अत्राप्यनुबन्धनिरूपणे वणिरुष्टुष्टय्योतिपिकद्विकं वणिगुम्यां
 द्वाभ्यां पृष्टं तथाविधव्यवहारारम्भकाले यज्योतिपिकद्वयं यदैवज्ञयुगं तदुदाहरणं दृष्टान्तः । न केवलं सम्यगारम्भे
 धनवणिगुरुकरूप इति ॥ १८० ॥

एतदेवाहः—

करकटलाभपुच्छा जोतिसियदुगम्मि दुणहवणियाण । विहिपडिसेहा लाहो वत्ता कोवो उ इयरस्स १८१

करो राजदेयो भागः शुल्कमित्यर्थः स कृत्तः छिन्नः पृथक् कृतो यस्मात् तद् भवति करकृतं, करेण कृतं 'कृती
 वेदने' इति वचनाद् वेदितमुपरुद्धमवश्यदेयत्वात् तस्य, तच्च व्यवहारप्रयुक्तं धनधान्यादि तस्माद्भाभोऽपूरुधनागमः,
 तस्य पृच्छा प्रवृत्ता, कचिद् नगरे ज्योतिपिकद्विके द्वयोर्ज्योतिपिकयोः समीप इत्यर्थः । द्वयोर्वणिजोराययोरस्मिन् देशा-
 न्तरव्यवहारे निरुध्यमाणे किं लाभः समस्ति नया इति पृच्छा एकैकस्य ज्योतिपिकस्यैकैकेन कृतेत्यर्थः । तत्र ज्योतिपि-

काभ्यां द्वाभ्यां पृथग् विधिप्रतिषेधौ कृतौ लाभस्य, एकेनैकस्य लाभोऽन्यस्य चान्येन प्रतिषेधो भणित इत्यर्थः । प्रेषितं चैकेन देशान्तरे मलयविषयादौ निजभाण्डम् । संवृत्तश्च भूयान् लाभः । समागता च तत्र लाभवार्त्ता । ततः कोपस्तु असंतोषः पुनरितरस्याग्रहितभाण्डस्य बभूव ज्योतिषिकं प्रति ॥ १८१ ॥

ततः—

मा रूस गत्थि एत्थं आगमणं सत्थघायनासो त्ति । तुट्टुनिवेयणमग्हे सवत्थणुबंधसार त्ति ॥ १८२ ॥
 मा रूसेत्यादि । ज्योतिषिकः प्राह (ग्रन्थ ५०००) मा रूष्य मां प्रति, यतो नास्ति न विद्यतेऽत्र नगरे आगमनं करकृत्तस्य । कुत इति चेदुच्यते—‘सत्थघातनासत्ति’ इति । सार्थस्य पथि समागच्छतश्चौरैर्घातेन करकृत्तस्य नाशो भविष्यतीति हेतोः । ततः कालेन तथैव संवृत्ते सति ‘तुट्टुनिवेयणं’ति तुष्टस्य निजभाण्डोपघाताभावेन वणिजो निवेदनं कृतं ज्योतिषिकेण, यथा वयमनुबन्धसारा वर्त्तामह इति, अमुना प्रकारेण निरनुबन्धकार्यस्य तत्त्वतोऽकार्यत्वात् ॥ १८२ ॥

इत्थं प्रसङ्गाद् बुद्धिगुणांस्तज्ज्ञातानि चाभिधाय साम्प्रतं ‘बुद्धिजुओ आलोयइ’ इत्यादिगाथोकमर्थं विशेषतो भावयितुमिच्छुरवगतविपक्षोऽन्वयः सुगमो भवतीति तद्विपक्षमेवाश्रित्य तावदाहः—

धम्मट्टाणमहिंसा सारो एसोत्ति उज्जमत्ति एत्तो । सवपरिच्चाएणं एगो इह लोगनीतीए ॥ १८३ ॥

धर्मस्थानं धर्मस्य दुर्गतिप्रवृत्तजन्तुवारनिवारणकरणप्रवणस्य जीवपरिणतिविशेषरूपस्य स्थानं विशेषोऽहिंसा सर्व-

जीवदया वर्त्तते । ततः सारः परमार्थः सर्वधर्मस्थानमध्ये एषोऽहिंसारूपो धर्मः । इत्यस्मात् कारणाद् उच्यच्छति प्रोत्सा-
हमवलम्बतेऽस्यामेव । कथमित्याह—इतोऽहिंसायाः सकाशात् सर्वपरित्यागेन सर्वस्य गुरुकुलवासतद्धिनयकरणशास्त्रा-
भ्यासादेः शेषधर्मस्थानस्याहिंसाया एव स्वरूपपरिज्ञानाभ्युपगमपरिपालनोपायभूतस्य परित्यागेन परिहारेण, एकः
कश्चन प्रासुकपुष्पफलशैवालादिभोक्ता निर्विजनारण्यवासी बालतपस्वी अगीतार्थो वा लोकोत्तरयतिः । इहापरधार्मिक-
जनमध्ये लोकनीत्या “श्रूयतां धर्मसर्वस्वं श्रुत्वा चैवावधार्यताम् । आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न समाचरेत् ॥ १ ॥”
एवंरूपलौकिकशास्त्रानुसारेण ॥ १८३ ॥

अथैतदेवान्ययत आहः—

अन्नो उ का अहिंसा आगमओ सो गुरुउ विहिणा उ। एयम्मि कुणति जत्तं लोउत्तरणीतितो मत्तिमं १८४

अन्यस्तु प्रागुक्तधार्मिकविलक्षणः पुनः धार्मिक एव ‘मीमांसते’ इति गम्यते । कथमित्याह—का कीदृशी हेतुतः,
स्वरूपतोऽनुबन्धतश्च अहिंसा निखिलकुशललोकाभिनन्दनीया वर्त्तते । न चासायन्यथा यथारदवगन्तुं शक्यते, किन्त्वा-
गमतः । आगमादासवचनरूपात् । यथोक्तं—“परलोकविधौ शास्त्रात् प्रायो नान्यदपेक्षते । आसन्नभण्यो मतिमान्
श्रद्धाधनसमन्वितः ॥ १ ॥ उपदेशं विनाऽप्यर्थकामौ प्रतिपदुर्जनाः । धर्मस्तु न विना शास्त्रादिति तत्रादरो दितः ॥ २ ॥
पापामयीपथं शास्त्रं शास्त्रं पुण्यनिबन्धनम् । चक्षुः सर्वत्रगं शास्त्रं शास्त्रं सर्वार्थसाधकम् ॥ ३ ॥” तथा “प्रमत्तयोगात्
प्राणव्यपरोपणं हिंसा” इति हिंसाहेतोः । स्वरूपस्य च निर्देशः—“यदस्ति दुःखं त्रैलोक्ये व्याधिसिद्धाधिसत्तथा । तदि-

साविप्रवृक्षस्य प्रोच्यते सकलं फलम् ॥ १ ॥ एतद्वैलक्षण्येन चाहिसाया योजना कार्या । 'सो गुरुड' इति स आगमः
 सूत्रार्थोभयरूपः सर्वहिताहितप्रवृत्तिनिवृत्तिहेतुः 'गुरुड' इति गुरुभ्यः सकाशाद्भव्यते । गुरुलक्षणं चेदं, यथा—“गुरुर्गु-
 हीतशास्त्रार्थः परां निःसङ्गतां गतः । मार्त्तण्डमण्डलसमो भव्याम्भोजविकाशने ॥ १ ॥ गुणानां पालनं चैव तथा वृद्धिश्च
 जायते । यस्मात्सदैव स गुरुर्भवकान्तारनायकः ॥ २ ॥” अत एवान्यत्रोच्यते—“गुर्वयिज्ञा यस्माच्छास्त्रारम्भा भवन्ति
 सर्वेऽपि । तस्माद् गुर्वाराधनपरेण हितकाङ्क्षिणा भाव्यम् ॥ १ ॥ संसारसमुद्भूतकषायदोषं लिलङ्घिषन्ते गुरुणा विना
 ये । विभीर्मनक्रादिगणं ध्रुवं ते वार्धिं तितीर्षन्ति विना तरण्डम् ॥ २ ॥” इति ॥ कथमित्याह—विधिना तु विधिर्नैव
 कालविनयबहुमानादिना, अविधिलब्धस्य श्रुतस्य प्रत्युतापायफलत्वेनालब्धकल्पत्वात् । अपायाश्चामी—“उम्मायं च
 लभेज्जा रोगायकं व पाढणे दीहं । तित्थयरभासियाओ धम्माओ वावि भंसेज्जा” ॥ १ ॥” इति । तत एतस्मिन्
 विधिना गुरुभ्यो लभ्यमाने आगमे कुरुते यत्नमादरं शुश्रूषाश्रवणग्रहणादिरूपं लोकोत्तरनीत्या लोकाद् गतिकानुगति-
 करूपलोकेहरिप्रवृत्तात् कुतीर्थिकादिभेदभिन्नादुत्तरा उपरिवर्तिनी नीतिन्यायस्तस्याः सर्वविद्वचनानुसारेणेत्यर्थः ।
 मतिमान् प्रकृतबुद्धिधनो जनः । एवं चास्य महात्मनस्तुच्छीभूतभवभ्रमणरोगस्य सुप्रयुक्तमिवौषधं असावागमः सर्वाङ्गं
 परिणमते । मुच्यते चासौ तैस्तेर्भवविकारैरिति ॥ १८४ ॥

आह—किमित्यसावत्यन्तमागमे यत्नं करोति, न पुनरहिंसायामेवेत्याशङ्क्याह—

जं आणाए चरणं आहाकम्मादिणायतो सिद्धं । ता एयम्मि पयत्तो विन्नेओ मोक्खहेउत्ति ॥ १८५ ॥

यद्यस्मादाज्ञायाः सकाशाचरणं चारित्रं देवतः सर्वतो वा जीवानां सम्पद्यते, न पुनरन्यथा । अन्यत्राप्युक्तम्—
“यच्चनाराधनया खलु धर्मस्तद्वाधया त्वधर्म इति । इदमत्र धर्मगुह्यं सर्वस्य वैतदेवास्य ॥ १ ॥ अस्मिन् हृदयस्ये
सति हृदयस्थस्तत्त्वतो मुनीन्द्र इति । हृदयस्थिते च तस्मिन्नियमात् सर्वार्थसंसिद्धिः ॥ २ ॥” एतच्चाधाकर्मादिज्ञाततः
सिद्धम् । इहाधाकर्म—“सच्चित्तं जमचित्तं साहूणट्टाए कीरई जं च । अच्चित्तमेव पच्चइ आहाकम्मं तयं विति ॥ १ ॥”
इत्यादियुत्रोक्तलक्षणमन्नपानादि, आदिशब्दात् प्राप्तुकैपणीयस्यास्यैव ग्रहः, ततस्तदेतद् ज्ञातमुदाहरणम् । ततः सिद्धं
पिण्डनिर्युक्ती प्रतिष्ठितम् । तथा हि—कश्चित् सन्नियेशे केनचिद् मुग्धबुद्धिना दानश्रद्धालुना जैनशासनानुगतेन कश्चित्
समये सर्वसङ्गभक्तमुपकल्पितम् । वितीर्णं च पात्रपूरपूर्वकं तद्ब्राह्मकसाधनाभासानाम् । श्रुतश्चायं दानव्यतिकरोऽस्यौदा-
र्यसूचकः सन्निहितग्रामवासिना लिङ्गमात्रोपजीविना केनचित् साध्याभासेन । प्राप्तश्चासायन्यस्मिन् दिने तत्र । पृष्टश्च
तेन श्रावकेणागमनप्रयोजनम् । भणितं च तेन, भवदौदार्यमन्तरेण नान्यत् किञ्चित् । तद्दिने च जामातृकादिः सुबहुः
प्राधुणकलोकस्तद्गृहे समागतः । उपस्कृतश्च सूपीदनपकाद्यादिल्लन्निमित्तमाहारः । संधिभागितश्च तेन पात्रपूरमसौ
शुक्रनांथेति ॥

तथा कश्चिन्नगरे कश्चित् क्षपको मुनिविंद्दितमासदिवसोपवासः पारणकदिने तत्रानेयणां सम्भावयन् अज्ञातोच्छ्रान्ता-
च्छ्रया सन्निहितग्रामे जगाम । तत्र चैक्या कुटुम्बिन्या यथाभद्रिकयाऽत्यन्तसाधुदानश्रद्धानयाऽतिभूरिक्षीराश्रमुपस्कृत्या-

दरेण दीयमानं सञ्जातशङ्को नूनं न ग्रहीष्यति एतदिति तद्ग्रहणस्थानन्योपायतां पश्यन्त्या शिक्षितानि डिम्भरूपाणि
 यथा—क्षपकभिक्षोर्भिक्षार्थमागतस्य समक्षमिदं क्षीरान्नं मया परिवेष्यमाणमरुचिसारैर्बचनैरनादेयतामानीय प्रतिपेधनी-
 यम् । तथा विहितं च तैः । क्षपकेणापि दत्तद्रव्यादितीव्रोपयोगेन सर्वोपधा शुद्धिरिति कृत्वा सर्वविद्वचनाराधनाप्रधानेन
 प्रतिगृहीतम् । तद् भोक्तुमारब्धस्य च “वायालीसेसणसंकडम्मि गहणम्मि जीव ! न हु छल्लिओ । इण्हि जह न छलि-
 ज्जसि भुंजंतो रागदोसेहिं ॥ १ ॥” इत्यादिशुभभावनाभावतः क्षपकश्रेणिप्राप्तौ केवलज्ञानमजनीति । एवं प्रथमस्य
 सर्वज्ञानोपयोगाभावेन शुद्धमपि पिण्डमुपादानस्य क्लिष्टकर्मबन्धः । द्वितीयस्य तु विहितनिपुणोपयोगस्य तदशुद्धोपा-
 दानेऽपि केवलज्ञानफलो निर्जालाभः संवृत्त इति । अत एवोक्तं समये “आहाकम्मपरिणओ फासुयभोईवि बंधओ
 भणिओ । सुद्धं गवेसमाणो आहाकम्मेऽवि सो सुद्धो ॥ १ ॥” तत्तस्मादेतस्मिन्नागमे प्रयत्नः शुश्रूषाश्रवणग्रहणादिः
 सर्वस्य मुमुक्षोर्विशेषो मोक्षहेतुरिति, एतत्प्रयत्नमन्तरेण मोक्षाभावात् । तथा च पठन्ति “मलिनस्य यथाऽत्यन्तं जलं
 वस्त्रस्य शोधनम् । अन्तःकरणरत्नस्य तथा शास्त्रं विदुर्बुधाः ॥ १ ॥ शास्त्रे भक्तिर्जगद्बन्धैर्मुक्तिद्रुती परोदिता । अत्रै-
 वेयमतो न्याय्या तलाह्यासन्नभावतः ॥ २ ॥” ॥ १८५ ॥

एतदेव स्फुटवृत्त्या भावयन्नाहः—

आणावाहाए जओ सुद्धंपि य कम्ममादि निदिट्ठं । तदवाहाए उ फुडं तंपि य सुद्धंति एसाणा ॥ १८६ ॥

आज्ञाबाधया जितवचनोलङ्घनरूपया शुद्धमपि च सतिपण्डादिवस्तु ‘कम्ममादि’ आधाकर्मादिसर्वेषणा दोषभाग

निर्दिष्टं प्रथमसाधोरिव । तदबाधया त्वाज्ञाया अबाधया पुनर्गृह्यमाणं स्फुटं निर्वर्जामेव तदपि च आधाकर्मादि दोष-
दुष्टं भक्तादि शुद्धं द्वितीयसाधोरिव । इत्येषा आज्ञा जैनी वर्त्तते । लौकिका अपि पठन्ति “भायशुद्धिर्मेनुष्यस्य चिज्ञेया
कार्यसाधनी । अन्यथाऽऽलिङ्ग्यते कान्ता दुहिता पुनरन्यथा ॥ १ ॥” ॥ १८६ ॥

आह—“यस्य बुद्धिर्न लिप्येत ह्यत्र सर्वमिदं जगत् । आकाशमिव पङ्केन नासी पापेन लिप्यते ॥ १ ॥” इत्यादिव-
चनप्रामाण्याद् भावशुद्धिरेव गवेपणीया, किमाज्ञायोगेनेत्याशङ्क्याह—

तन्निरपेक्षो नियमा परिणामोवि दु असुद्वओ चेव । तित्थगरेऽवहुमाणासग्गहरूवो मुणेयवो ॥ १८७ ॥

तन्निरपेक्ष आज्ञावाद्यः स्वच्छामात्रप्रवृत्तो नियमाद् निश्चयेन ‘परिणामोवि हु’ति प्रस्तायात् शुभोऽपि परिणामोऽन्तः-
करणपरिणतिरूपोऽसुद्व एव मलिन एव । कुतः, यतः स तीर्थङ्करे भगवति सर्वजगज्जीववत्सले विषयभूतेऽनहुमानाद्
बहुः प्रभूतः स्वात्मापेक्षया मानो मननं बहुमानस्तत्प्रतिषेधादवहुमानस्तस्माद्धेतुभूतात् सकाशाद् असद्प्रहरूपोऽसुन्द-
राप्रहरूपो मुणितव्यो ज्ञेयः । यद्वक्ष्यति,—“मुहुंछाइसु जत्तो गुरुकुलचागाइणेह विद्धेओ । पिच्छरथं सनसरयखव-
हणपायच्छिवणतुहो ॥ १ ॥ इत्यादि । नहि यो यद्वचननिरपेक्षः प्रवर्त्तते स तत्र बहुमानवान् भवति, यथा कपिआदिः
सुगतशिवादी देवताविशेषे, जिनवचननिरपेक्षश्च गुरुकुलवासादिपरित्यागेन शुद्धिर्पिण्डैपणादिकारी साधुः, तस्माद् न
भगवति बहुमानवानिति ॥ १८७ ॥

अथास्य शुभलेख्यत्वमपि ह्यष्टान्तोपन्यासेन तिरस्तुर्नवाहः—

गलमच्छभं वविमोयगविसन्नभोईण जारिसो एसो । मोहा सुहो वि असुहो तपफलओ एवमेसो वि ॥ १८८ ॥

गलो नाम प्रान्तन्यस्तामिषो लोहमयः कण्टको मत्स्यग्रहणार्थं जलमध्ये सञ्चारितः, तद्ग्रसनप्रवृत्तो मत्स्यस्तु प्रतीत एव । ततो गलेनोपलक्षितो मत्स्यो गलमत्स्यः । भवाद् दुःखबहुलकुयोनिःक्षणान् दुःखितजीवान् काकशृगालपिपी-
लिकामक्षिकादींस्तथाविधकुत्सितवचनसंस्कारात् प्राणव्यपरोपणेन मोचयत्युत्तारयतीति भवविमोचकः पाखण्डिविशेषः । विषेण मिश्रमन्नं विषान्नं तद् भुंक्ते तच्छीलश्च यः स तथाविधः । ततो गलमत्स्यश्च भवविमोचकश्च विषान्नभोजी चेति द्वंद्वस्तेषां यादृश एव परिणामः प्रत्युपायफल एव । कुतः, मोहादज्ञानात् पर्यन्तदारुणतया शुभोऽपि स्वकल्पनया स्वरु-
चिमन्तरेण तेषां तथा प्रवृत्तेरयोगात् सुन्दरोऽपि सन् अशुभः संक्षिप्त एव । कुत इत्याह;—तत्फलतः भावप्रधानत्वाद् निर्देशस्य तत्फलत्वाद् अशुभपरिणामफलत्वात् । अथ प्रकृते योजयन्नाह;—एवं गलमत्स्यादिपरिणामवत् एषोऽपि जिनाज्ञोलङ्घनेन धर्मचारिपरिणामस्तत्फलत्वादशुभ एव । आज्ञापरिणामशून्यतया उभयत्रापि समानत्वेन तुल्यमेव किल फलमिति ॥ १८८ ॥

आह—कस्माच्छुभोऽपि परिणामो मोहादशुभतां प्रतिपद्यत इत्याशंक्त्वाह;—

जो मंदरागदोसो परिणामो सुद्धओ तओ होति । मोहस्मि य पवलम्मी ण मंदया हंदि एएसिं ॥ १८९ ॥
यः कश्चिद् रागश्च द्वेषश्च रागद्वेषौ । तत्र रागोऽभिष्वङ्गः स च स्नेहकामदष्टिरागभेदात् त्रिप्रकारः । तत्र स्नेहरागो

निर्दिष्टं प्रथमसाधोरिव । तदनाधया रमाज्ञाया अवाधया पुनर्गृहमाणं स्फुटं निर्वर्णजमेर तदपि च आधाकर्मादि दोष-
 बुष्टं भक्तादि शुद्धं द्वितीयसाधोरिव । इत्येषा आशा जैनी वर्त्तते । लौकिका अपि पठन्ति “भाष्यशुद्धिर्मेनुष्यस्य विज्ञेया
 कार्यसाधनी । अन्यथाऽऽलिख्यते कान्ता द्रुहिता पुनरन्यथा ॥ १ ॥” ॥ १८६ ॥

आह—“यस्य बुद्धिर्न लिप्येत हत्या सर्वमिदं जगत् । आकाशमिव पद्मेन नासी पापेन लिख्यते ॥ १ ॥” इत्यादिव-
 चनप्रामाण्याद् भाष्यशुद्धिरेव गवेषणीया, किमाज्ञायोगेनेत्याशङ्क्याह—

तन्निरपेक्षो नियमा परिणामोवि हु असुद्वओ चैव । तित्थगरेऽवहुमाणासगगहूरुवो मुणेयवो ॥ १८७ ॥

तन्निरपेक्ष आशवाह्यः स्वच्छामात्रप्रवृत्तो नियमाद् निश्चयेन ‘परिणामोवि हु’त्ति प्रस्तायात् शुभोऽपि परिणामोऽन्तः-
 करणपरिणतिरूपोऽशुद्ध एव मलिन एव । फुतः, यतः स तीर्थङ्करे भगवति सर्वजगज्जीवयत्सङ्घे विषयभूतेऽवहुमानाद्
 बहुः प्रभूतः स्वात्मापेक्षया मानो मननं बहुमानस्तत्प्रतिषेधादवहुमानस्तस्माद्धेतुभूतात् सकाशाद् असद्वृत्प्रहूरुवोऽसुन्द-
 राग्रहूरुवो मुणितव्यो ज्ञेयः । यद्वश्यति,—“मुहुंछाद्यु जत्तो गुरुकुलचागाइणेह विक्षेओ । पिच्छत्थं सनरसरयखय-
 द्दणपायच्छिवणतुओ ॥ १ ॥ इत्यादि । नहि यो यद्वचननिरपेक्षः प्रवर्त्तते स तत्र बहुमानवान् भवति, यथा कपिलादिः
 सुगतशिवादौ देवताविशेषे, जिनवचननिरपेक्षश्च गुरुकुलवासादिपरित्यागेन शुद्धपिण्डैपणादिकारी साधुः, तस्माद् न
 भगवति बहुमानयानिति ॥ १८७ ॥

अथास्य शुभलेश्यत्वमपि दृष्टान्तोपन्यासेन तिरस्चुर्वश्याहः—

‘आणावङ्गसमाओ’ इति आज्ञावाह्यात् शमाद् रागद्वेषमन्दतालक्षणात् तथाविधेव भवैश्वर्यमनुष्यजन्मराज्यादिसुखस्य किञ्चित्कालं लाभेऽपि पापानुबन्धिपुण्यवशाद् भगवतोऽपि सद्धर्मवीजवपनविधावेकान्तेन खीलीभूतात्मनां कुणिकत्रह्यदत्तादीनामिवोपात्तदुरन्तपापप्रागभाराणां एतादृशकः सुसंमोहः स्वस्थतोत्तरकालभाविदुःखपरिणामतुल्य एव विज्ञेयो मुणितव्यः । तौ हि रागद्वेषावव्यावृत्तप्रबलविपर्यासौ सन्तौ पापानुबन्धिनः सातवेद्यादेः कर्मणो मिथ्यात्वमोहनीयस्य च बन्धहेतू भवतः । ततो भवान्तरे प्राप्तौ तत्पुण्यपाकेन समुदीर्णमिथ्यात्वमोहा अतएव हिताहितकृत्येषु मूढतामुपगता मलिनकर्मकारिणः प्रागुपात्तपुण्याभासकर्मोपरमे निष्पारनारकादिदुःखजलधिमध्यमजिनो जीवा जायन्त इति ॥१९०॥

एतदेव तीर्थान्तरीयमतेन संवादयन्नाहः—

एत्तो च्चिय अवणीया किरियामेत्तेण जे किलेसा उ । मंडुक्कचुन्नकप्पा अन्नेहिवि वन्निया णवरं ॥ १९१ ॥

इत एवाज्ञावाह्यशमस्य दुःखपरिणामफलत्वाद् हेतोः । किमित्याह—अपनीता इवापनीताः समुद्भूतावस्थां त्याजिताः, क्रियामात्रेण क्रियैव बालतपश्चरणाऽकामशीतोष्णाद्यधिसहनरूपया सम्यग् विवेकविकलत्वेन केवलया वक्ष्यमाणतुशब्दस्य पुनरर्थस्येहाभिसम्बन्धाद् ये तु ये पुनः क्लेशाः कामक्रोधलोभाभिमानादयो दोषाः, ते मण्डूकस्य भेकस्य मृतकस्य सतस्तथाविधप्रयोगाद्यश्चूर्णः अतिसूक्ष्मखण्डसमूहलक्षणो मण्डूकचूर्णस्तस्मात् किञ्चिद्दूना मण्डूकचूर्णकल्पा वर्तन्ते । इत्यन्यैरपि तीर्थान्तरीयैः सौगतादिभिर्वर्णिताः स्वशास्त्रेषु निरूपिता नवरं केवलम् । तदुक्तं—“क्रियामात्रतः कर्मक्षयो मण्डूकचूर्णवत्, भावनातस्तु तद्भस्मवत्” इत्यादि ॥ १९१ ॥

अनकादिस्वजनलोकालम्बनः । कामरागः प्रियप्रमदादिद्विषयसाधनवस्तुगोचरः । दृष्टिरागः पुनर्योऽयं दर्शनानां निज-
 निजदर्शनेषु युक्तिपथावतारासहेष्वपि कम्बललाक्षारगवत् प्रायेणोच्चारयितुमशक्यः पूर्बरागद्वयोपेक्षयातिदृढस्वभावः
 प्रतिबन्धो विजृम्भते स इति । द्वेषो मत्सरः । अयमपि तत्तत्कार्यमपेक्ष्य सच्चित्ताचित्तद्रव्यगोचरतया द्विभेदः । ततो
 मन्दौ निर्बीजीभूतौ निर्बीजीभावाभिमुखौ वा रागद्वेषौ यस्मिन् स तथा परिणामो निरूपितरूपः शुद्धकः परिशुद्धस्व-
 भावः 'तद'सि तको भवति जायते । यत एवं, ततो मोहे च विपर्यासे मिथ्यात्वमोहनीयोदयजन्ये पुनः प्रबले गुणव-
 स्तुरूपप्रज्ञापनाया अव्यसाध्यत्वेन बलीयसि विजृम्भमाणे सति न नैव मन्दता निहतशक्तिरूपता । हंतीति सन्निहितस-
 म्यजनस्य पश्यतः स्वयमेव प्रयोजनं पश्यतु भवानेव यदि मन्दता स्याद् एतयोः रागद्वेषयोः । न हि कारणमन्दताम-
 न्तरेण कार्यमल्पीभवितुमर्हति, महाहिमपातसमये इव रोमोद्भुपणादयः शरीरिणां शरीरविकारा इति ॥ १८९ ॥

ननु मिथ्यादृशामपि केषाञ्चित् स्वपक्षनिवद्धोद्भुरानुबन्धानामपि भूयानुपशमः प्रबलमोहत्वेऽपि दृश्यते, स कथं
 जातः ? इत्याह;—

संमोहसत्स्थयाए जहाह्यो हंत दुःखखपरिणामो । आणावज्झसमाओ एयारिसओ वि चिन्नेओ ॥१९०॥
 संमोहः सन्निपातो युगपद्वातपित्तश्लेष्मसंक्षोभजन्यो व्याधिविशेषः, तस्य स्वस्थता देहादनुचारेऽपि कुतोऽपि वेला-
 वलादनुद्रेकावस्था संमोहस्वस्थता तस्यां सत्यामपि, यथा अधिकः प्रभूतः भूयः संक्षोभात् प्रागवस्थामपेक्ष्य जायते, हन्तेति
 प्रत्यवधारणे, ततोऽस्माभिरवधार्य निगद्यमानमेतत् प्रत्यवधारयन्तु भवन्तः । दुःखपरिणामो मूर्च्छाप्रलापाद्भ्रमद्भ्रमिदिः

‘आणावज्झसमाओ’ इति आज्ञावाह्यात् शमाद् रागद्वेषमन्दतालक्षणात् तथाविधदेवभैश्वर्यमनुष्यजन्मराज्यादिसुखस्य किञ्चित्कालं लाभेऽपि पापानुबन्धिपुण्यवशाद् भगवतोऽपि सद्धर्मबीजवपनविधायकान्तेन खीलीभूतात्मनां कुणिकत्रहृद-
त्तादीनामिवोपात्तदुरन्तपापप्राग्भाराणां एतादृशकः सुसंमोहः स्वस्थतोत्तरकालभाविदुःखपरिणामतुल्य एव विज्ञेयो मु-
णितव्यः । तौ हि रागद्वेषावव्यावृत्तप्रबलविपर्ययासौ सन्तौ पापानुबन्धिनः सातवेद्यादेः कर्मणो मिथ्यात्वमोहनीयस्य च
बन्धहेतू भवतः । ततो भवान्तरे प्राप्तौ तत्पुण्यपाकेन समुदीर्णमिथ्यात्वमोहा अतएव हिताहितकृत्येषु मूढतामुपगता
मलिनकर्मकारिणः प्रागुपात्तपुण्याभासकर्मोपरमे निष्पारनारकादिदुःखजलधिमध्यमज्जिनो जीवा जायन्त इति ॥१९०॥

एतदेव तीर्थान्तरीयमतेन संवादयन्नाहः—

एत्तो च्चिय अवणीया किरियामेत्तेण जे किलेसा उ । मंडुक्कचुन्नकप्पा अन्नेहि वि वन्निया णवरं ॥ १९१ ॥

इत एवाज्ञावाह्यशमस्य दुःखपरिणामफलत्वाद् हेतोः । किमित्याह—अपनीता इवापनीताः समुद्भूतावस्थां त्याजिताः,
क्रियामात्रेण क्रिययैव बालतपश्चरणाऽकामशीतोष्णाद्यधिसहनरूपया सम्यग् विवेकविकलत्वेन केवलया वक्ष्यमाणतुश-
ब्दस्य पुनरर्थस्येहाभिसम्बन्धाद् ये तु ये पुनः क्लेशाः कामक्रोधलोभाभिमानादयो दोषाः, ते मण्डूकस्य भेकस्य मृतकस्य
सतस्तथाविधप्रयोगाद्यधूर्णः अतिसूक्ष्मखण्डसमूहलक्षणो मण्डूकचूर्णस्तस्मात् किञ्चिद्दूना मण्डूकचूर्णकल्पा वर्तन्ते । इत्य-
न्यैरपि तीर्थान्तरीयैः सौगतादिभिर्वर्णिताः स्वशास्त्रेषु निरूपिता नवरं केवलम् । तदुक्तं—“क्रियामात्रतः कर्मक्षयो
मण्डूकचूर्णवत्, भावनातस्तु तद्भस्मवत्” इत्यादि ॥ १९१ ॥

सम्मकिरियाए जे पुण ते अपुणब्भावजोगओ चेव । णेयग्गिद्दहत्तच्चुन्नत्तुल्ल मो सुवयणणिओगा॥१२॥

सम्यक् क्रियया सर्वार्थेष्वन्तर्बोधगर्भया तथाविधप्रताद्विसेवनरूपया ये पुनरपनीताः क्लेशाः, तेऽपुनर्भावयोगत-
श्चैव, पुनर्भावयोगः—अपनीतानामपि तथाविधसामग्रीवशात् पुनरुन्मीलनं, तस्मत्तिपेयादपुनर्भावयोगस्तस्मादेव
ज्ञेयाः, अग्निदग्धतर्चूर्णतुल्या वैश्वानरसुष्टुसुवककायचूर्णकाराः । 'मो' इति पादपूरणार्थः । कुत इत्याह—सुवचन-
नियोगात् कपच्छेदतापताडनशुद्धासुवचनव्यापारणात् । यथा हि मण्डूकचूर्णो दाहमन्तरेण निर्जीवतामापन्नोऽपि तथा-
विधप्राकृडादि समयसमुपलब्धधावनेकप्रमाणदुर्दुररूपतया सद्य एयोद्भवति, तथा कायक्रियामात्रेण क्लेशाः प्रलयमानीता
अपि भयान्तरप्राप्तौ तथाविधराज्यादिलाभकालेऽसह्यरूपतामादाय नरकादिफलाः सम्पद्यन्ते । स एव यथा चूर्णो
दग्धः सन्निर्वीजतामागतस्तथाविधसामग्रीसंभवेऽपि नोन्मीलितुमुत्सहते, तथा सर्वज्ञाज्ञासम्पर्ककर्कशक्रियायोगतः क्लेशाः
क्षयमुपनीताश्चक्रवर्यादिपदप्राप्तावपि नात्मानं लब्धुमलमिति ॥ १२ ॥

नन्वविज्ञातसुवचनविनियोगानामपि केषांचिच्छास्त्रे चारित्ररूपः शुभपरिणामः श्रूयते, स कथं तेषां जातः ? इत्या-
शंक्याह,—

मासतुसादीयाण उ मग्गणुसारिच्चओ सुहो चेव । परिणामो विद्वेओ सुहोहसपणाणजोगओ॥१३॥

मापतुपादिकानां त्वागमप्रसिद्धानां जडसाधूनां पुनर्जीवाशीवादितत्त्वगोचरव्यक्तश्रुतोपयोगाभावेऽपि मार्गानुसा-

रित्वतस्तीव्रमिथ्यात्वमोहनीयक्षयोपशमभावात्, इह च मार्गश्चेतसोऽवक्रगमनं भुजङ्गगमननलिकायामनुल्यो विशिष्टगु-
णस्थानावाप्तिप्रगुणः स्वरसवाही जीवपरिणतिविशेषस्तमनुसरति तच्छीलश्च यः स तथा तद्भावस्तत्त्वं तस्मात्, शुभ-
श्चैव परिशुद्ध एव व्यावृत्तविपर्यासदुःख एव परिणामो विज्ञेयः । ननु मार्गानुसारित्वेऽपि बठरतया कथं तत्परिणामशु-
द्धिरित्याशङ्क्याह—शुभौघसंज्ञानयोगात् शुभमविपर्यस्तमोघेन सामान्येन सुबहुविशेषावधारणाक्षमं यत्संज्ञानं वस्तुतत्त्व-
संवेदनरूपं तस्य योगात् । ते हि बहिर्वहुश्रुतमपठन्तोऽपि अतितीक्ष्णसूक्ष्मप्रज्ञतया बहुपाठकस्थूलप्रज्ञपुरुषानुपलब्धं
तत्त्वमवबुध्यन्त इति । तदुक्तं—“स्पृशन्ति शरवत्तीक्ष्णाः स्वल्पमन्तर्विशन्ति च । बहुस्पृशापि स्थूलेन स्वीयते बहिर-
इमवत् ॥ १ ॥”

कथानकसम्प्रदायश्चैवम्;—

बभूव कश्चिदाचार्यो गुणरत्नमहानिधिः । श्रुतमत्यर्थिशिष्यालि सेव्यमानक्रमानुजः ॥ १ ॥ सूत्रार्थपाथसां दाने महा-
म्भोद इवाश्रमः । संघादिकार्यभाराणां निस्तारे धुर्यसन्निभः ॥ २ ॥ तस्यैवान्योऽभवद् भ्राता विशिष्टश्रुतवर्जितः ।
स्वेच्छया स्थाननिद्रादेः कर्त्ता स्वार्थपरायणः ॥ ३ ॥ तत्र सूरिः क्वचित्कार्ये श्रान्तः सन् मुग्धबुद्धिभिः । अज्ञातावसरैः
शिष्यैर्व्याख्यानं कारितः किल ॥ ४ ॥ ततोऽसौ श्रान्तदेहत्वाद् व्याख्यायामक्षमत्वतः । चित्तखेदं जगामात्र चिन्तया-
मास चेदृशम् ॥ ५ ॥ धन्योऽयं पुण्यवानेप मद्भ्राता निर्गुणो यतः । सुखमास्ते सुखं शेते पारतन्त्र्यविवर्जितः ॥ ६ ॥
वयं पुनरधन्या ये स्वगुणैरेव वश्यताम् । परेषां प्रापिताः स्यातुं सुखेन न लभामहे ॥ ७ ॥ एवं चिन्तयता तेन निवृद्धं

कर्म सूरिणा । ज्ञानावरणमत्युग्रमज्ञानादिनिमित्तः ॥ ८ ॥ नालोचितं च तत्तेन ततो मृत्वा दिवं गतः । ततोऽप्यसौ
 प्युतः कापि सखुले जन्म लब्धवान् ॥ ९ ॥ कालेन साधुसम्पर्काद् बुद्धोऽसौ जिनशासने । सद्गुरुणां समीपेऽथ प्रव-
 त्नाज विरागतः ॥ १० ॥ ततोऽसौ सूरिपादान्तेऽधीते सामागिकश्रुतम् । उदीर्णं च तदकत् तस्य कर्म जन्मान्तराजितम्
 ॥ ११ ॥ तस्योदयाद् न शक्नोति ग्रहीतुं पदमप्यसौ । प्रपठन्नप्यविश्रामं बहुमानयुतोऽपि सन् ॥ १२ ॥ ततः सूरिरशकं
 तं पाठे ज्ञात्वा तपोधनम् । सामागिकश्रुतस्यार्थं तं संक्षेपादपीपठत् ॥ १३ ॥ यथा मा रूप्य मा तुष्येत्येवमेव स भ-
 क्तिः । घोषयामास तत्रापि विस्मृतिस्तस्य जायते ॥ १४ ॥ ततो महाप्रयत्नेन संस्मृत्य किल किञ्चन । तत्रासौ घोषया-
 मास तुष्टो मामनुपेत्यलम् ॥ १५ ॥ ततस्तद्घोषणाश्रित्यं मापनुपेत्यभिख्यया । ख्यातिं नीतो महात्मासौ वालिशैः क्रीड-
 नापरैः ॥ १६ ॥ अदोऽपि विस्मरत्येव यदा मोहात्तदा तदम् । शून्यचित्तमवाचं च हसन्तो बालका जगुः ॥ १७ ॥
 अहो मापनुपः साधुरेव मौनेन तिष्ठति । एवमुक्तः स तैर्मेने साधु भो स्मारितं मम ॥ १८ ॥ ततोऽधीते तदेवासौ मन्य-
 मानोऽत्यनुग्रहम् । साधवस्तु तथा श्रुत्वा वारयन्तिस्म सादराः ॥ १९ ॥ शिक्षयन्ति स्म तं साधो मारुञ्चेत्यादि घोषय ।
 अतः प्रमोदमापन्नो घोषयामास तत्तथा ॥ २० ॥ एवं सामायिकाद्यर्थेऽप्यशफो गुरुभक्तिः । ज्ञानकार्यमसौ लेभे का-
 लतः केवलश्रियम् ॥ २१ ॥ १९३ ॥

अधामुमेव शुभाषसंज्ञानयोगमेवां भावयन्नाहः—

त्वो खलु संसारो सुद्धो धम्मो तु ओसहभिमस्स । गुरुकुलसंवासे सो निच्छयओ णायमेतेणं ॥ १९४ ॥

रौद्रो विषविकारादिवहारुणः, खलुरवधारणे, संसारो नरनारकादिभ्रमणरूपः सर्वशरीरसाधारणः, पारमार्थिकव्याधिस्वभावतामापन्नो यतः, ततः शुद्धो धर्म एव पञ्चनमस्कारस्मरणारूप औपधं निवृत्तिहेतुरस्य संसारस्य । यथोक्तम्—“पंचनमोक्कारो खलु विहिदाणं सत्तिओ अहिंसा य । इंदियकसायविजओ एसो धम्मो सुहपओगो ॥ १ ॥” एवमवगते यदेप पुनर्निर्णीतवान्, तदाह—गुरुकुलसंवासे गुरोरुक्तलक्षणस्य कुलं परिवारस्तत्रसम्यक् तद्गतमर्यादया वासे सति स शुद्धो धर्मो निश्चयतः परमार्थवृत्त्या सम्पद्यते । अनिश्चयरूपस्तु कृत्रिमसुवर्णसदृशः परीक्षामक्षममाणोऽन्यथापि स्यात् । न च तेन किञ्चित्, संसारफलत्वेनासारत्वादिति ज्ञातमेतेन मापनुपादिना साधुजडेनापि सता ॥ १९४ ॥

कुत एतदेवमिति चेदुच्यते;—

जं कुणति एवमेवं तस्साणं सब्हा अलंघंते । एगागिमोयणम्मि वि तदखंडण मो इहं णायं ॥१९५॥

यद्यस्मात् कुरुते एवं निश्चयतः, एवं गुरुकुलसंवासं मापनुपादिः । कीदृश इत्याह—तस्य गुरोरानामिच्छामिथ्याकारादिपरिपालनरूपां सर्वथा मनसा वाचा कार्येन च अलंघयन्नतिक्रामन् । नन्वेकाकिनस्तस्य किमित्याह—एकाकिमोचनेऽपि कुतोऽप्यशिवादिपर्यायादेकाकिनोऽपरसाधुसाहाय्यरहितस्य क्वचिद् ग्रामनगरादौ गुरुणा स्थापने सत्यपि तदखण्डना गुर्वाज्ञानुलंघना वर्त्तते ‘मो इति प्राग्वत् । अयमत्राभिप्रायः—बहुसाधुमध्ये लज्जाभयादिभिरपि भवत्येव गुर्वाज्ञानुलंघनम् । यदा त्वसौ एकाकितया युक्तोऽपि गुरुकुलवासप्रवृत्तां सामाचारिं सर्वामनुवर्त्तते, तदा ज्ञायते निश्चयतो गुरुकुलसंवासवानसौ, तत्साध्यस्य क्रियाकलापस्य सर्वथाऽखण्डनात्, इह गुर्वाज्ञानुलंघने ज्ञातं दृष्टान्तो ज्ञेयम् ॥१९५॥

कर्म सूरिणा । ज्ञानावरणमत्युममज्ञानादिनिमित्ततः ॥ ८ ॥ नालोचितं च तत्त्वेन ततो मृत्या दिवं गतः । ततोऽप्यमी
 च्युतः कापि सरकुले जन्म लब्धवान् ॥ ९ ॥ कालेन साधुसम्पर्काद् बुद्धोऽसौ जिनशासने । सद्गुरुणां समीपेऽथ प्रव-
 ब्राज विरागतः ॥ १० ॥ ततोऽसौ सूरिपादान्तेऽधीते सामायिकश्रुतम् । उदीर्णं च सकृत् तस्य कर्म जन्मान्तराजितम्
 ॥ ११ ॥ तस्योदयाद् न शक्नोति महीतुं पदमप्यसौ । प्रपठन्नप्यविश्रामं बहुमानयुतोऽपि सन् ॥ १२ ॥ ततः सूरिरशक्तं
 तं पाठे ज्ञात्वा तपोधनम् । सामायिकश्रुतस्वार्थं तं संक्षेपादपीपठत् ॥ १३ ॥ यथा मा रुच्य मा नुष्येत्येधमेव स भ-
 क्तितः । घोषयामास तत्रापि विस्मृतिस्तस्य जायते ॥ १४ ॥ ततो महाप्रयत्नेन संस्मृत्य किल किञ्चन । तत्रासौ घोषया-
 मास तुष्टो मासतुपेत्यलम् ॥ १५ ॥ ततस्तद्घोषणान्नित्यं मातुपेत्यभिव्यया । ख्यातिं नीतो महात्मासौ वालिद्वैः क्रीड-
 नापरैः ॥ १६ ॥ अदोऽपि विस्मरत्येव यदा मोहात्तदा तकम् । शून्यधिसप्तमवाचं च हसन्तो घालका जगुः ॥ १७ ॥
 अहो मातुपुः साधुरेव मीनेन तिष्ठति । एवमुक्तः स तैर्मेने साधु भो स्मारितं मम ॥ १८ ॥ ततोऽधीते तदेवासी मन्य-
 मानोऽत्यनुमहम् । साधवस्तु तथा श्रुत्वा चारयन्तिस्म सादराः ॥ १९ ॥ शिक्षयन्ति स्म तं साधो मारुण्येत्यादि घोषय ।
 अतः प्रमोदमापन्नो घोषयामास तत्तथा ॥ २० ॥ एवं सामायिकाघर्षेऽप्यशक्तो गुरुभूक्तितः । ज्ञानकार्यमसौ लेभे का-
 लतः केवलश्रियम् ॥ २१ ॥ १९३ ॥

अधामुमेव शुभौघसंज्ञानयोगमेपां भावयन्नाहः—

रुधो खलु संसारो सुद्धो धम्मो तु ओसहमिमस्स । गुरुकुलसंवासे सो निच्छयओ णायमेतेणं ॥ १९४ ॥

अन्यत्रापि गुरुव्यतिरिक्तेऽपि जीवादौ विषये गुरौ तावदविभ्रम एवेत्यपिशब्दार्थः; अनाभोगश्चैवानुपयोग एव नवरं केवलं निविडश्रुतावरणप्रतिघाताद् एतस्य मापतुषादेरत्यन्ततत्त्वजिज्ञासावतोऽपि नीलपीतादिरूपोपारूढदृढदिदृक्षापरि-
 णामस्य यथा कस्यचिद् अन्धस्य दृश्येष्वर्थेषु, व्यवच्छेद्यमाह—न नैव विपर्ययो त्रिपर्यासः । इति पदपरिसमाप्तौ ।
 नियमाद् निश्चयेनात्र हेतुर्मिथ्यात्वादीनां मिथ्यात्वमोहनीयस्यादिशब्दाद् अनन्तानुबन्धिनां च बोधविपर्यासकारिणां,
 तथा क्रियाव्यत्ययहेतूनाम् अप्रत्याख्यानावरणानां प्रत्याख्यानावरणानां च कपायाणामभावादनुदयात् । एतदुदयो हि
 हृत्पूरकोपयोगवत्, मद्यादिकुद्रव्योपयोगवद् वा नियमाद् आत्मानं भ्रममानयति । तद्धतश्च न तात्त्विकी काचित्
 कार्यनिष्पत्तिरिति ॥ १९७ ॥

अत एवाहः—

एसो य एत्थ गरुओ णाणज्झवसाय संसया एवं । जम्हा असप्पवित्ती एत्तो सव्वत्थणत्थफला ॥१९८॥
 एष एव विपर्यय एव अत्रैषु बोधदोषेषु मध्ये गुरुको महान् दोषः । व्यवच्छेद्यमाह—न नैवानध्यवसायसंशयौ एवं
 गुरुकौ दोषौ । तत्रानध्यवसायः सुप्तमत्तपुरुषवत् क्वचिदप्यर्थे बोधस्याप्रवृत्तिः, संशयश्चानेकस्मिन् विषयेऽनिश्चायकतया
 प्रवृत्तिः, यथोक्तम्—“जमणेगत्थलं वणमपरिदोसपरिकुंठियं चित्तं । सयइव सव्वप्पयओ तं संसयरूवमण्णाणं ॥ ३ ॥”
 इति । यस्माद् असलवृत्तिः परिशुद्धन्यायमार्गानवतारिणी चेष्टा, इतो विपर्यासात् सर्वत्र सर्वेष्वैहलौकिकपारलौकिकेष्व-
 र्थेष्वनर्थफला व्यसनशतप्रसविनी प्रादुरस्ति । यदाऽवाचि—“न मिथ्यात्वसमः शत्रुर्न मिथ्यात्वसमं विपम् । न मिथ्या-

तदेवाहः—

जह चैव चंद्रउत्तस्स विचममो सबहा ण चाणके । सवत्थ तेहेत्तस्सवि एत्तो अहिगो सुहगुरुम्मि ॥ १९६ ॥

यथा चैव यथैवेत्यर्थः, चन्द्रगुप्तस्य सौर्यवंशप्रसवप्रथमहेतो राजविशेषस्य प्राक्कथितस्य विचमो विपर्यासः संशयो वा सर्वथा सर्वैः प्रकारिर्न नैव चाणक्ये प्रागुक्तक्षणे मंत्रिणि सर्वत्र सर्वेषु प्रयोजनेषु समादिश्यमानेषु, तथैतस्यापि माप-
तुपादेर्यतेरित्त्वचन्द्रगुप्तादधिकः समर्गलो विश्वासः शुभगुरौ विजृम्भते । यथा हि चन्द्रगुप्तस्य पाटलिपुरोपरोधकाले
नन्दबलनिर्द्धाटितेन चाणक्येन नीयमानस्य पश्चादनुलम्बे नन्दसैन्ये अन्योपायां चन्द्रगुप्तरक्षां परिभावयता महति
सरसि निविष्टपद्मिनीपण्डमण्डिते निधिष्ठस्य नन्दाश्वयारेणैकेन क्व चन्द्रगुप्तस्तिष्ठतीति घृष्टेनाद्गुप्त्यग्रेण दर्शयमानस्यापि
नाविश्वासो जातः, कित्यार्य एव युक्तमयुक्तं वा जानातीति प्रतिपत्तिः, तथाऽस्य मापतुपादेः सर्वथा व्यावृत्तविपर्यासस्य
संसारविपयिकारनिराकरणकारिणी गुरोरस्य सेवेति मन्यमानस्य चन्द्रगुप्तस्य विश्वासादिह राज्यमात्रफलादनन्तगुणः
शुभगुरौ प्रत्ययः प्रवर्त्तत इति ॥ १९६ ॥

ननु गुरुमात्रगोचरविचममाभावेऽपि विशेषतश्चविपयविभ्रमसद्भावात् कथमस्य कृत्स्नं भ्रान्तिगर्भं सत् शुद्धचरित्रतया
व्यवहृतमित्याशङ्क्याहः—

अन्नत्थवि विन्नेओऽनारभोगो चैव नवरमेयस्स । न विवज्जउत्ति नियमा मिच्छत्ताईणभावातो ॥ १९७ ॥

अन्यत्रापि गुरुव्यतिरिक्तेऽपि जीवादौ विषये गुरौ तावदविभ्रम एवेत्यपिशब्दार्थः, अनाभोगश्चैवानुपयोग एव नवरं केवलं निविडश्रुतावरणप्रतिघाताद् एतस्य मापतुषादेरत्यन्ततत्त्वजिज्ञासावतोऽपि नीलपीतादिरूपोपारूढदृढदिदृक्षापरि-
 गामस्य यथा कस्यचिद् अन्धस्य दृश्येष्वर्थेषु, व्यवच्छेद्यमाह—न नैव विपर्ययो द्विपर्यासः । इति पदपरिसमाप्तौ ।
 नियमाद् निश्चयेनात्र हेतुर्मिथ्यात्वादीनां मिथ्यात्वमोहनीयस्यादिशब्दाद् अनन्तानुबन्धिनां च बोधविपर्यासकारिणां,
 तथा क्रियाव्यत्ययहेतूनाम् अप्रत्याख्यानावरणानां प्रत्याख्यानावरणानां च कषायाणामभावादनुदयात् । एतदुदयो हि
 हृत्पूरकोपयोगवत्, मद्यादिकुद्रव्योपयोगवद् वा नियमाद् आत्मानं भ्रममानयति । तद्गतश्च न तात्विकी काचित्
 कार्यनिष्पत्तिरिति ॥ १९७ ॥

अत एवाहः—

एसो य एत्थ गरुओ णाणज्झवसाय संसया एवं । जम्हा असप्पवित्ती एत्तो सवत्थणत्थफला ॥१९८॥
 एष एव विपर्यय एव अत्रैषु बोधदोषेषु मध्ये गुरुको महान् दोषः । व्यवच्छेद्यमाह—न नैवानध्यवसायसंशयौ एवं
 गुरुकौ दोषौ । तत्रानध्यवसायः सुप्तमत्तपुरुषवत् क्वचिदप्यर्थे बोधस्याप्रवृत्तिः, संशयश्चानेकस्मिन् विषयेऽनिश्चायकतया
 प्रवृत्तिः, यथोक्तम्—“जमणेगत्थलं वणमपरिदोसपरिकुण्ठियं चित्तं । सयइव सबप्पयओ तं संसयरूवमण्णाणं ॥ १ ॥”
 इति । यस्माद् असत्प्रवृत्तिः परिशुद्धन्यायमार्गानवतारिणी चेष्टा, इतो विपर्यासात् सर्वत्र सर्वेष्वैहलौकिकपारलौकिकेष्व-
 र्थेष्वनर्थफला व्यसनशतप्रसविनी प्रादुरस्ति । यदाऽवाचि—“न मिथ्यात्वसमः शत्रुर्न मिथ्यात्वसमं विषम् । न मिथ्या-

एवमो रोगो न मिथ्यात्यसमं तसः ॥ १ ॥ द्विपद्विपतभोरौर्ध्वमेकत्र दीयते । मिथ्यात्वेन दुरन्तेन जन्तोर्यन्मनि
जन्मनि ॥ २ ॥” अनाभोगसंशयतो जाताप्येषा तत्वाभिनिवेशाभावात् सुखसाध्यत्वेन नात्यन्तमनर्थं सम्पादिकेति १९८
अन्यदपि चारिचिह्नक्षणमत्र योजयितुमिच्छुराहः—
भगणुसारी सद्धो पद्मवणिज्जो कियावरो चैव । गुणरागी सकारंभसंगओ जो तमाहु सुणिं ॥१९९॥

मार्गं तरयपथमनुपरत्यनुयातीत्येवंशीलो मार्यानुसारी, निसर्गतस्त्वत्रानुकूलप्रवृत्तिश्चारित्र्यमोहनीयकर्मक्षयोपशमात् ।
एतच्च तरयावाप्तिं प्रत्यवन्ध्यं कारणम्, कान्तारगतवियक्षितपुरमासिसद्योग्यतायुक्तान्धस्येव । तथा, श्राद्धसूक्तं प्रति
प्रत्वांसलसत्यनीकङ्केशाहासातिशयाद्वाप्तव्यमहःज्ञिधानतद्ब्रह्मणविधानोपदेनाश्रद्धाहुनरवत् विहितानुष्ठानकारिलक्षिर्वा ।
तथा, अत एव कारणद्वयात् ^{ज्ञान}ज्ञानीयः कथञ्चिदनाभोगादन्यथाप्रवृत्तायपि तथाविधगीतार्थेन सम्बोधयितुं शक्यः,
तथाविधकर्मक्षयोपशमात् ^{प्रमाण}प्रमानासदभिनिवेशः प्राद्यव्यमदानिधितद्ब्रह्मणान्यथाप्रवृत्तपुकरसम्बोधनरवत् । तथात एव
कारणात् क्रियापरधारिन्मोहनीयकर्मक्षयोपशमाद् मुक्तिसाधनानुष्ठानकरणपरायणः, तथाविध निधिमाहकवत् । च-
शब्दः समुच्चये । एवमन्वदोऽग्रधारणे । एवं वानयोः प्रयोगः—क्रियापर एव च नाक्रियापरोऽपि, सत्क्रियारूपत्वाच्चरि-
त्रस्य । तथा, गुणरागी विदुश्चाध्यवसायतया स्वगतेषु वा परगतेषु वा गुणेषु ज्ञानादिषु रागः प्रमोदो यस्यारत्यसौ गुण-
रागी निर्मलर इत्यर्थः । तथा, सकारंभसंगतः कर्तुं शक्नीयानुष्ठानयुक्तो, न शक्ये प्रमाद्यति न धाशक्यमारभत
इति भावः । यः कथिदेवंविधगुणोपेतलमाहुर्वृवते समयशा मुनिं साधुमिति ॥ १९९ ॥

यदि नामैवं साधुलक्षणमुक्तं, तथापि प्रस्तुते किमायातमित्याह;—

एयं च अतिथि लक्षणासिद्धिस्सनिस्सेसमेव धनस्स । तद्गुरुआणासंपाडणं उ गमगं इहं लिंगं ॥ २०० ॥
एतच्चैतदपि मार्गानुसारित्वादि, किं पुनर्गुरुविषयोऽभ्रमः, अस्ति विद्यते लक्षणमस्य माषतुपादेनिःशेषमेव धन्यस्य
धर्मधनार्हस्य । किमत्र लिङ्गमित्याह—तथा यथा गुरुसन्निधाने तथैव तद्बन्धुवधानेऽपि गुर्वाज्ञासम्पादनं प्रतिलेखनाप्र-
मार्जनादि साधुसामाचारीपालनरूपं पुनर्गमकं ज्ञापकम् । इह मार्गानुसारित्वादौ लिङ्गं चिह्नमिति ॥ २०० ॥

ननु चारित्रिणो मोक्षं प्रत्यतिदृढानुरागत्वेनात्यन्तादौत्सुक्यादशक्यारम्भोऽपि न दुष्टः स्याद् इत्याशंक्याह;—

सत्तीए जतितव्वं उचियपवित्तीए अन्नहा दोसो । महगिरिअज्जसुहत्थी दिट्ठतो कालमासज्ज ॥ २०१ ॥

शकौ—सामर्थ्यं चिकीर्षितप्रयोजनानुकूले सति यतितव्वं—प्रयत्नः कार्यः, किमविशेषेणेत्याह—‘उचितप्रवृत्त्या’ तत्त-
द्रव्यक्षेत्रकालभावैरवाध्यमानचेष्टारूपया । विपक्षे दोषमाह—अन्यथाउक्तप्रकारद्वयविरहे यत्ने क्रियमाणेऽपि दोषो-
बन्ध्यचेष्टालक्षणः सम्पद्यते, सफलरम्भसारत्वाद् महापुरुषाणामिति । अत्र ‘महगिरि-अज्जसुहत्थी’ इति आर्यमहागि-
रिरार्यसुहस्ती च दृष्टान्तः—उदाहरणं ‘कालं’ व्यवच्छिन्नपरिपूर्णजिनकल्पाराधनायोग्यजीवं दुष्प्रमालक्षणमाश्रित्य, शकौ
सत्यामुचितप्रवृत्त्या यत्ने कर्त्तव्यतयोपदिश्यमाने इति ॥ २०१ ॥

एतयोरेव वक्तव्यतां संगृह्यन्नाह;—

त्यग्नो रोगो न मिथ्यात्वसमं तमा ॥ १ ॥ द्विपद्विपत्तमोरोर्गुर्नुःखमेकत्र दीयते । मिथ्यात्वेन दुरन्तेन जन्तोर्जन्मनि जन्मनि ॥ २ ॥” अनारभोगसंज्ञयतो ज्ञाताप्येषा तस्याभिनिवेशाभावात् सुखसाध्यत्वेन नात्यन्तमनर्थं सम्पादिकेति १९८ अन्यदपि चारित्रिकक्षणमत्र योजयितुमिच्छुराह—

भगणुसारी सद्धो पद्मवणिजो कियारो चेत् । गुणरागी सकारंभसंगओ जो तमाहु सुणिं ॥१९९॥

मार्गं तत्प्रथममुपगत्यनुयात्रीत्वेच्छीलो मार्गानुमारी, निसर्गतस्तत्रानुकूलप्रवृत्तिश्चात्रिमोहनीयकर्मक्षयोपशमात् । एतत् तस्यावाप्तिं मत्प्रत्यक्षं कारणम्, कान्तारगतविवक्षितपुरमासिसद्योग्यतायुक्तान्धस्येव । तथा, श्राद्धस्तत्रं प्रति श्रद्धायांलक्ष्यनीकङ्कसादासातिशयात्पाप्तव्यमद्, निश्चानतत्रमहणविधानोपदेशश्रद्धालुनरवत् विदितानुष्ठानकारिरुचिर्वा । तथा, अत एव कारणद्वयात् तृज्ञापनीयः कथञ्चिदन्नाभोगादन्यथाप्रवृत्तावपि तथाविधगीतार्थेन सम्बोधयितुं शक्यः, तथाविधकर्मक्षयोपशमात् तृप्तमानसदभिवेशः प्राप्तव्यमद्द्वानिधितद्ग्रहणान्यथाप्रवृत्तमुक्तसम्बोधनरवत् । तथात एव कारणात् कियारश्चारित्र्यमोहनीयकर्मक्षयोपशमाद् मुक्तिसाधनानुष्ठानकरणपरायणः, तथाविध निधिप्राप्तकयत् । च- नरः समुद्यते । एतन्प्लोड्यकारणे । एवं पानयोः प्रयोगः—मित्यापर एव च नाक्रियापरोऽपि, सत्क्रियारूपत्याच्चरि- मस्य । तथा, गुणरागी विद्युद्वाध्यवसायतया स्वर्गतेषु वा परगतेषु वा गुणेषु ज्ञानादिषु रागः प्रमोदो यस्यास्त्यसौ गुण- रागी निर्मातर इत्यर्थः । तथा, सकारंभसंगतः कर्तुं शकनीयानुष्ठानयुक्तो, न शक्ये प्रमाद्यति न चाशक्यमारभत इति भावः । यः कश्चिदेवंविधगुणोपेक्षसमाहर्षुयते समपज्ञा मुनिं साधुमिति ॥ १९९ ॥

दंता पुक्खरिणीओ पउमा पत्ता य अट्ट पत्तेयं । एक्केक्क रम्मपेच्छण नरेंदसंवेग पव्वजा ॥ २१० ॥ ८ ॥
एयम्मि पुन्नखेत्ते तेणं कालो कओ सुविहिएणं । तत्तो समाहिलाभो अन्ने उ पुणोवि तल्लाभा ॥ २११ ॥ ९ ॥

इह वीराओ सुहम्मो सुहम्मनामा गणाहिवो जाओ । जंबुव साहुसाहुणीण (साहणं) जंबूनामो तओ सूरी ॥ १ ॥
पभवो गुणाण पभवो तत्तो सेज्जंभवो भवोहहरो । सुइसीलजसो भदो जाओ तत्तो य जसोभदो ॥ २ ॥ दुद्धरपरिस्सहि-
दियविजउवभूय(जय)पभूयमाहप्पो । संभूयविजयनामा एगो गुणिगउरवट्ठाणं ॥ ३ ॥ पुरफुरिह(य)भदवाहूवीओ जाओ य
भदवाहु ति । सीसा सीसारोवियमाणं गुरुणो पडिच्छंता ॥ ४ ॥ अइविमलथूलभदो सुणीसरोऽहेसि थूलभदो तो ।
संभूयविजयपासोवलद्धदिवखो महादक्खो ॥ ५ ॥ सिरिभदवाहुगुरुणो समीवसंपत्तदिट्ठिवायसुओ । तत्तो च्चिय चोद्ध-
सपुवपारगत्तेण जणियजसो ॥ ६ ॥ एगो महागिरी विव विसमपरीसहसमीरणगणणं । सूरी महागिरी गरुयगरिमगु-
णजियनहाभोगो ॥ ७ ॥ सबजियाण सुहत्थी सुहत्थिगइगमणरंजियजणोहो । दुइओ अज्जसुहत्थी होत्था मुणिपुंगवो
तत्तो ॥ ८ ॥ दुद्धोदहिजलसारिच्छकित्तिपव्वभारपूरियदियंता । दोन्निवि हरहारतुसारतारयाकारसीलगुणा ॥ ९ ॥ णाणा-
विहगामागरपुरसंठियभक्कमलसंडाणं । मायंडमंडलसमा दोणिवि पडिवोहकरणम्मि ॥ १० ॥ अगणियमाहप्पाणं सुय-
र्यणाणं जणम्मि दुलहाणं । ते दोन्नि वि रोहणसेलखाणिभूया गुणपभूया ॥ ११ ॥ पत्तम्मि चरमकाले भयवं सिरि-
थूलभद्वगणनाहो । जुगवमणुओगणुन्नं दुभागकयगच्छणुन्नं च ॥ १२ ॥ दाऊणमेसिमेत्तो खम्मिचु खामियसमत्तजिय-

पाडलिपुत्ति महागिरि अजसुहृथी य सेट्टिवसुभूती । वइदिस उज्जेणीए जियपडिमा एलगच्छं च ॥२०२॥

पाडलिपुत्रे नगरे 'महागिरि अजसुहृथि'त्ति आर्यमहागिरिरार्यसुहृस्ती च द्वावाचार्यौ कदाचिद् विहारं चक्रतुः । तत्र श्रेष्ठी वसुभूतिरार्यसुहृस्तिना सम्बोधितः ततो 'वइदिस'त्ति अवन्ती विषये उज्जयिन्यां 'जियपडिम'त्ति जीवत् स्वामि-
कप्रतिमाया वर्द्धमानजिनसम्बन्धिन्या यन्दनार्थं गतौ । तत एलकाधं च दरार्णभद्रापरनामकं गतौ ॥ २०२ ॥
अर्थतत्संग्रहाया स्वयमेव शास्त्रकारः गाथानवकेन व्याख्यानयन्नाहः—

दो थूलभइसीसा जहोइया आइमो य इयरत्ति । ठविउं गच्छेऽतीओ कप्पोत्ति तमासिओ किरियं २०३॥१

एसणसुद्धातिजुओ वसुभूतिगिहम्मि कारणगएण । दिट्ठो गोयरवत्ती इयरेणऽब्भुट्ठिओ विहिणा॥२०४॥२

सेट्टिस्स विम्हओ खलु तग्गुणकहणाएँ तह य बहुमाणोठितिसवणुच्चियधम्मं पायमणाभोगसद्धाएँ ॥३

उवओगपरिच्चाणं कहणाऽवक्कमण वइदिसं तत्तो । संभासिऊण गमणं कालट्ठा एलगच्छं ति ॥ २०६ ॥ ४॥

मिच्छत्त सद्धिहासो पच्चक्खाणम्मि तह सयगगहणांवारण पवयणदेवय सङ्गिल्लगोगाहिमा भोगे२०७॥५

तलघायअच्छिपाडण सद्दीउस्सग्ग देव उदाहो । एलच्छि वोहि नगरं तओ यतं एलगच्छंति ॥ २०८ ॥ ६ ॥

तरथ य दसन्नकूडो गयग्गपयगो दसन्नरायम्मि । वीरे इड्डी वोहण एरावयपयसुजोगेणं ॥ २०९ ॥ ७ ॥

दंता पुक्खरिणीओ पउमा पत्ता थ अट्ट पत्तेयं । एधेक्क रम्मपेच्छण नरेदसंवेग पवज्जा ॥ २१० ॥ ८ ॥
 एयम्मि पुन्नखेत्ते तेणं कालो कओ सुविहिण्णं । तत्तो समाहिलाभो अन्ने उ पुणोत्रि तल्लाभा ॥ २११ ॥ ९ ॥

इह वीराओ सुहम्मो सुहम्मनामा गणाहिवो जाओ । जंबुव साहुसाहुणीण (साहणं) जंबूनामो तओ सूरी ॥ १ ॥
 पभवो गुणाण पभवो तत्तो सेजंभवो भवोहहरो । सुइसीलजसो भदो जाओ तत्तो य जसोभदो ॥ २ ॥ दुद्धरपरिरसहि-
 दियविजउवभूय(जय)पभूयमाहणो । संभूयविजयनामा एगो गुणिगउरवट्ठाणं ॥ ३ ॥ पुरफुरिह(य)भदवाह(वी)ओ जाओ य
 भदवाहु ति । सीसा सीसरोवियमाणं गुरुणो पडिच्छंता ॥ ४ ॥ अइविमलथूलभदो । तत्तो च्चिय चोद-
 संभूयविजयपासोवलद्धदिकखो महादक्खो ॥ ५ ॥ सिरिभदवाहुगुरुणो समीवसंपत्तदिट्ठिवायसुओ । तत्तो महागिरी गरुयगरिमगु-
 सपुवपारगत्तेण जणियजसो ॥ ६ ॥ एगो महागिरी विव विसमपरीसहसमीरणगणं । सूरी महागिरी गरुयगरिमगु-
 णजियनहाभोगो ॥ ७ ॥ सबजियाण सुहत्थी सुहत्थिगइगमणरंजियजणोहो । दुइओ अजसुहत्थी होत्था मुणिपुंगवो
 तत्तो ॥ ८ ॥ दुद्धोदहिजलसारिच्छकित्तिपभारपूरियदियंता । दोन्निवि हरहारतुसारतारयाकारसीलगुणा ॥ ९ ॥ णाणा-
 विहगामागरपुरसंठियभवकमलसंडाणं । मायंडमंडलसमा दोणिवि पडिवोहकरणम्मि ॥ १० ॥ अगणियमाहपणं सुय-
 रयणणं जणम्मि दुलहाणं । ते दोन्नि वि रोहणसेलखाणिभूया गुणपभूया ॥ ११ ॥ पत्तम्मि चरमकाले भयवं सिरि-
 थूलभदगणनाहो । जुगवमणुओगणुन्नं दुभागकयगच्छणुन्नं च ॥ १२ ॥ दाऊणमेसिमेत्तो खम्मिचु खम्मियसमत्तजिय-

पाडलिपुत्ति महागिरि अजसुहृदी य सेट्टिवसुभूती । वइदिस उजेणीए जियपडिमा एलगच्छं च ॥२०२॥
 पाडलिपुत्रे नगरे 'महागिरि अजसुहृदिव'त्ति आर्यमहारिरार्यसुहल्ली च द्वायाचार्यौ कदाचिद् विहारं चक्रतुः । तत्र
 श्रेष्ठी पयुभृतिरार्यसुहृन्तिना सम्नोधितः ततो 'वइदिस'त्ति अबन्ती विपये उज्जयिन्यां 'जियपडिम'त्ति जीयत् स्वामि-
 पत्रलिमाया वर्द्धमानजिनसम्नन्धिन्या वन्दनार्थं गतो । तत एलकाथं च दशार्णभद्रापरनामकं गतो ॥ २०२ ॥
 अथेतत्संमहागाथां स्वयमेव शास्त्रकारः गाथानयकेन व्याख्यानयन्नाहः—

दो थूलभइसीसा जहोइया आइमो य इयरत्ति । ठविउं गच्छेऽतीओ कप्पोत्ति तमासिओ किरियं २०३॥१
 पसणमुद्धातिजुओ उसुभूतिगिहम्मि कारणगएण । दिट्ठो गोयरवत्ती इयरेणऽब्भुट्ठिओ विहिणा ॥२०४॥२
 सेट्टिस्स भिम्हओ गल्लु तग्गुणकहणाएँ तह य बहुमाणोऽठितिसवणुज्झियधम्मं पायमणाभोगसद्धाए ॥३
 उवओगपरिन्नाणं कहणाऽऽक्कमण वइदिसं तत्तो । संभासिऊण गमणं कालट्ठा एलगच्छं ति ॥ २०६ ॥ ४॥
 मिच्छत्त सद्धिहासो पच्चसत्ताणम्मि तह सयग्गहणांनारण पवयणदेवय सज्झलगोगाहिमा भोगे २०७॥५
 तलथायअच्छिपाडण सद्धीउस्सग्गदेव उद्दाहो । एलच्छि वोहि नगरं तओ यतं एलगच्छंति ॥ २०८ ॥ ६ ॥
 तत्थ य दसन्नकूडो गयग्गपयगो दसन्नरायम्मि । वीरे इद्धी वोहण परावयपयसुजोगेणं ॥ २०९ ॥ ७ ॥

यणगुणाओ सम्पत्ता । तिवा विसूइगा लद्धसुद्धभावो मओ एत्तो ॥ २९ ॥ पाडलिपुत्ते नयरे मोरियवंसम्मि चिन्दुसा-
 रस्स । नरवइणो पुबनिवेइयस्स पुत्तो असोयसिरी ॥ ३० ॥ राया तस्सवि पुत्तो बालत्ते च्चिय पवन्नजुवरज्जो । आसि
 कुणालो नामेण जीवियाओवि अब्भहिओ ॥ ३१ ॥ उज्जेणी नाम पुरी दिन्ना तस्स य कुमारभुत्तीए । सहिओ परि-
 वारजणेण वसइ सो तत्थ संतुट्ठो ॥ ३२ ॥ सयलकलाकलणखमं णाडं पिउणा तमर्णया लेहो । लिहिओ नियहत्थेणं
 जहा अहिज्जउ कुमारो त्ति ॥ ३३ ॥ तमणुबाणं मोत्तुं तहाविहे नरवई खणं कज्जे । जावुट्ठिओ सवत्तीजणणीए ताव
 पावाए ॥ ३४ ॥ नयणगओ नहगणेण कज्जलं धेत्तुमुवारिभागम्मि । किरियापयस्स दिन्नं अंधिज्जउ तो कुमारोत्ति ॥ ३५ ॥
 संजायमपडिवाइयसुस्सुयभावाड मुद्धिओ लेहो । पत्तो कुमरसमीवे सयमेव य वाइओ तेण ॥ ३६ ॥ अवधारिओ
 तयत्थो तत्तं काऊणमयसलागं जा । अंजेइ दोवि अच्छीणि ताव भणिओ परियणेणं ॥ ३७ ॥ कुमर ! न एसा आणा
 पिउणो मन्निज्जए तए कइवि । दिवसे विभवं (लंब) लव्भइ परमत्थो जेण एयस्स ॥ ३८ ॥ कुमरो वज्जरइ तओ
 अम्हाणं मुरियवंसजायाणं । सबनिवईण मुज्जे आणा तिकखा समक्खाया ॥ ३९ ॥ ता कह वियारमेयं णेऊण कुलं
 कलंकमाणेसि । पवेंडुविम्भवत्तं अच्छेकरेहिं चरिएहिं ॥ ४० ॥ अगणियपरिवारनिवारणेण जावंजियाणि अच्छीणि ।
 ताव पउत्ती पत्ता पिउणा सोगो कओ गरुओ ॥ ४१ ॥ णायं जणणि सवत्तीचरियस्सिणं चित्तिं गए कज्जे । किं कीरउ,
 उज्जेणी हरिउं एगो तओ पिउणा ॥ ४२ ॥ दिन्नो मणाभिरामो गामो तत्थ ट्ठिओ परिहरित्ता । ववसाये सेसे गीयवि-
 ज्जमणवज्जमाढत्तो ॥ ४३ ॥ सिक्खिअमइक्खत्ता लहुमेव परं गओ स तप्परं । मिलियापरगंधधियलोगो महिमण्डलं

वागो । परिसुद्धाणसणपरो परासु दिवं समुष्पन्नो ॥ १३ ॥ अणहीयसेससुत्तस्स सूरिणो अह सुहत्थिनामरत्त । पत्तो
 उयझायत्तं महागिरी विणयनयनिहिणो ॥ १४ ॥ अह अन्नया सुहत्थी मुणिवसहो सिवपयट्टसरथाहो । कोसंवीपं पुरीए
 बिहरित्था समणसंघञ्जुओ ॥ १५ ॥ तत्थ पद्दाणो लोओ नरनाहार्इ पभूयभनीए । पइदियसं चंदणधम्मसवणपूयणपरो
 जाओ ॥ १६ ॥ एणो य तत्थ दमगो सो सूरिसमीवमागओ संतो । पुरलोएण सहुगयरोमंघे तोसमुघहइ ॥ १७ ॥
 अइतिकलं दुब्भिकलं देसे सवत्थ वइए तइया । पाएण जणो सयलो अइदुल्लह भोयणो जाओ ॥ १८ ॥ एगत्थ धणव-
 इगिहे भिकखट्ठा साहुसूरिसंघाहो । विट्ठो तेण पविट्ठो दमगेणं कहवि चिरकाला ॥ १९ ॥ तम्मगेणडणुल्लगो ते साह
 सिहकेसराईहि । पडिलाभियासपणयं निरिक्खमाणस्स तस्स तओ ॥ २० ॥ तग्गिहनिगयमित्ता ते तेण पणामपु-
 षणं भणिया । एत्तो लद्धाओ भोयणाओ देहेह मे किंचि ॥ २१ ॥ तेहिं तओ पडिभणियं भइपद्धसूरिणो परं एत्थ ।
 अम्हमुच्चियं न दाउं सूरिसमीयं समं चैव ॥ २२ ॥ गंतूण जाव जायइ मग्गे अम्हेडवि मग्गिया आसि । साह्हि कहि-
 यमत्तो तह भिकखा लाभुत्तंतो ॥ २३ ॥ भणइ गुरु न गिहीणं कप्पइ दाउं करेसि पवजं । जइ ता गिण्हहि (ण)तण्हा
 भवाहि पडिवत्तमेयं ति ॥ २४ ॥ एत्तो किं आराहणमुवलहिहीवा गुरु निरुवेइ । तत्त निच्चियं पवजं । जइ ता गिण्हहि (ण)तण्हा
 इमो होही ॥ २५ ॥ तत्तोऽवत्तगसामइयदिकखमारोविक्रण पज्जत्तं । भुंजावियो स भंत्तं तं चिय जाओ समाहियरो
 ॥ २६ ॥ अघो दयावरत्तं मज्झ जमेए पत्तन्नपरिणामा । पियबंधयस्स वड्ढं सवे वट्ठंति कज्जम्मि ॥ २७ ॥ एमाइ चित्त-
 चिन्ता सुहारहासिच्चमाणसर्वणो । लग्गो नेउं तद्धिणसेसं बहुजायगुरुभत्ती ॥ २८ ॥ पत्तम्मि निसात्तमए अणुच्चियभो-

यणगुणाओ सम्पत्ता । तिवा विसूइगा लच्छसुद्धभावो मओ एत्तो ॥ २९ ॥ पाडलिपुत्ते नयरे मोरियवंसम्मि विन्दुसा-
 रस्स । नरवइणो पुबनिवेइयरस पुत्तो असोयसिरी ॥ ३० ॥ राया तस्सवि पुत्तो वालत्ते च्चिय पवन्नजुवरज्जो । आसि-
 कुणालो नामेण जीवियाओवि अब्भहिओ ॥ ३१ ॥ उज्जेणी नाम पुरी दिन्ना तस्स य कुमारभुत्तीए । सहिओ परि-
 वारजणेण वसइ सो तत्थ संतुट्ठो ॥ ३२ ॥ सयलकलाकलणखमं णाडं पिडणा तमर्णया लेहो । लिहिओ नियहत्थेणं
 जहा अहिज्जउ कुमारो त्ति ॥ ३३ ॥ तमणुवाणं मोत्तुं तहाविहे नरवई खणं कज्जे । जावुट्ठिओ सवत्तीजणणीए ताव
 पावाए ॥ ३४ ॥ नयणगओ नहगेण कज्जलं धेत्तुमुवरिभागम्मि । किरियापयस्स दिन्नं अधिज्जउ तो कुमारोत्ति ॥ ३५ ॥
 संजायमपडिवाइयमुस्सुयभावाउ सुद्धिओ लेहो । पत्तो कुमरसमीवे सयमेव य वाइओ तेण ॥ ३६ ॥ अवधारिओ
 तयत्थो तत्तं काऊणमयसलागं जा । अंजेइ दोवि अच्छीणि ताव भणिओ परियणेणं ॥ ३७ ॥ कुमर ! न एसा आणा
 पिडणो मन्निज्जए तए कइवि । दिवसे विभवं (लंब) लब्भइ परमत्थो जेण एयस्स ॥ ३८ ॥ कुमरो वज्जरइ तओ
 अम्हाणं मुरियवंसजायाणं । सबनिवईण मुज्झे आणा तिवखा समक्खाया ॥ ३९ ॥ ता कह वियारमेयं णेऊण कुलं
 कलंक्रमणेमि । पबेंदुविम्बधवलं अच्छेरकरेहिं चरिएहिं ॥ ४० ॥ अगणियपरिवारनिवारणेण जावंजियाणि अच्छीणि ।
 ताव पउत्ती पत्ता पिडणा सोगो कओ गरुओ ॥ ४१ ॥ णायं जणणि सवत्तीचरियमिणं चित्तिं गए कज्जे । किं कीरउ,
 उज्जेणी हरिउं एगो तओ पिडणा ॥ ४२ ॥ दिन्नो मणाभिरामो गामो तत्थ ट्ठिओ परिहरित्ता । ववसाये सेसे गीयवि-
 ज्जमणवज्जमाढत्तो ॥ ४३ ॥ सिक्खिमइक्खत्ता लहुमेव परं गओ स तप्पारं । मिलियापरगंधवियलोगो महिमण्डलं

भासुड ॥ ४४ ॥ लग्ना गधधियगवसेलमेसो पविघ विदलंतो । एत्तोच्चिय उच्छलियातुच्छजसो सोहमणुपत्तो ॥ ४५ ॥
 कालेण कुमुमनयेरे गओ तओ गाइवं समाढत्तो । नगरपहाणजणाणं सदासु अइभूरिभेयासु ॥ ४६ ॥ जाओ पुरे पवाओ
 जह सुरगंधबिओ धुवं एसो । न सुओ जं न सुणिज्जइ कहिचि एयारिसो अन्नो ॥ ४७ ॥ कहिओ अरथाणीए एस
 पवाओ निवस्स मंतीहि । ता कोऊहलतरलेण तेण नियपरियणो भणिओ ॥ ४८ ॥ सदाविज्जउ एसो तेणुत्तं देव ! नय-
 णरहिओ सो । णो तुम्ह दहुमुचिओ तो ठविओ जयणिअंतरिओ ॥ ४९ ॥ आपूरियसुद्धसरो जाय पगीओ नराहिओ
 ताव । हरिणोव गोरीणीएण तक्खणा हयमणो जाओ ॥ ५० ॥ अइतोसमुवगएणं तेणुत्तो सो यं वरेहिति । लद्धाय-
 सरेण तओ पढिओ एसो सिलोगो चि ॥ ५१ ॥ चंदयुत्तप्पुत्तो व, विंदुसारस्स नचुओ । असोगसिरिणो पुत्तो, अंधो
 जायइ कागिणि ॥ ५२ ॥ तो सवियक्कमणेणं नखइणा भणियमह तुमं होसि । किं मम सुओ कुणालो आमंति तओ
 जवणियाओ ॥ ५३ ॥ आक्कह्ज्जण सवंगसंगमालिगिओ निवच्छंणे । आरोविय संलसो किमिच्चियं मगियं तुमए ?
 ॥ ५४ ॥ पासट्टियमंतिजणेण भासियं देव ! सुरियवंसम्मि । रज्जं कागिणिसदेण चुच्चई मग्गइ तमेसो ॥ ५५ ॥ पुत्त ।
 तमंधो रज्जस्स नोचिओ ता किमत्थि ते पुत्तो ? । अत्थि च्चिय, केवइओ ?, संपइ जाओ तओ नामं ॥ ५६ ॥ ठवियं
 संपइ इय तक्खणम्मि सो पुण दमगनरजीवो । मरिज्जण समुप्पन्नो तुत्तम्मि दसाहववहारे ॥ ५७ ॥ रजाभिसेयसारं
 ठविओ रज्जम्मि मंतिपमुहाणं । ववणित्तु असोगसिरी जाओ परलोयकजपरो ॥ ५८ ॥ पुषावज्जियपुष्पाणुभाषओ पइ-
 दिणं पवहंतो । देहेण रायलच्छीए चैव जोषणमणुप्पत्तो ॥ ५९ ॥ अप्पट्ठिवज्जविहारो विहरंतो अह कयाइ सुणिनाहो ।

अजसुहृत्थी पत्तो पाडलिपुत्ते पवित्तगुणो ॥ ६० ॥ बहिमुज्जाणम्मि ठिओ पभूयवरसाहुनियरपरियरिओ । दिट्ठो कयाइ
 पासायसंठिएणं निवेणेसो ॥ ६१ ॥ ओइन्नो रायपहं चउविहसंधाणुगो जहा गयणे । गहतारागणमज्झे जणियपमोओ
 सरयसोमो ॥ ६२ ॥ अवलोइयपुवो एस मज्झ इय माणसे वियकंतो । सहसा महीएँ पडिओ सिंत्तो य जलेण सिंसिरेणं
 ॥ ६३ ॥ वीयणगपवणपरिवीइओ य मुच्छाविरामसमयम्मि । जाओ जाइस्सरणो मुणिओ पुवो य बुत्तंतो ॥ ६४ ॥
 तक्खणमेव समीचे मुणिवइणो आगओ परं हरिसं । रोमंचुक्केकरं सधंगेसुवि परिवहंतो ॥ ६५ ॥ वंदित्ता विन्नत्तो सूरी
 किं जिणवराण धम्मस्स । फलमत्थि ? सग मोकखो मुणिवइणा भासिए एवं ॥ ६६ ॥ सामाइयस्स किं फलमाह मुणी
 जं पगिट्ठपयपत्तं । तं सगनिव्बुइफलं रज्जाइफलं जमवत्तं ॥ ६७ ॥ संजायपच्चओ एवमेयमिह नत्थि संसओ भणइ ।
 किंभयवं ! परियाणह मुणिवइणा सोवओगेणं ॥ ६८ ॥ आमन्ति वोचुमुत्तो कोसंवीवइयरो तओ सवो । जह दिन्नो
 आहारो विसूइगाए जहा मरणं ॥ ६९ ॥ उफुल्लवयणकमलो हरिसंसुपवाहउत्तनयणिहो । धरणियलमिलियमवली पुणो
 पुणो पणमइ मुणिंदं ॥ ७० ॥ सजलजलवाहमालानिघोसमणोहरेण सदेण । पारब्धो जिणधम्मो कहेउ निम्महियमि-
 च्छत्तो ॥ ७१ ॥ दुग्गयनराण व निही जच्चंधाण व निसाकरालोओ । वाहियिदुराण परमोसहं व भीयाण सरणंव ॥ ७२ ॥
 जलहिलंतोबुडुाण झत्ति निच्छिदुपोयलाभो व । पुत्तेहिं अणन्नसमेहिं कट्ठवि जइ षट्ठइ जिणधम्मो ॥ ७३ ॥ ता पय-
 म्मुवलद्धे सुद्धं सद्धं मणे धरंतेण । मोक्खेकफलादिक्खया दक्खेण णरेण कायया ॥ ७४ ॥ इय अपियावसाणे भालय-
 लनिवेसियंजली राया । भणइ ममइत्थि न सत्ती सा जीए दिक्खिओ ह्योउं ॥ ७५ ॥ तुएपयंपकयभमरायमाणसीसो

भवामि निचमहं । ता जे एयावत्याजोगं तं देह आपसं ॥ ७६ ॥ तो गिण्ह सानयए जिणचेइयसाहुसावयजणाणं ।
 अइसच्छानुच्छमणो वच्छलपरो सया भवसु ॥ ७७ ॥ कुणसु य सवपयत्तेण खीरसायरज्जुजलं कितिं । परमत्यवंधुणो
 भगवओ तुमं समणसंघस्त ॥ ७८ ॥ तह गामागरपुरपट्टणेषु सवथ वट्टसाणाणं । धम्मारंभा घग्गिमयजणाण पसरंति
 तह कज्जं ॥ ७९ ॥ उग्घडिउब्बहसावगधम्मो मुणिवइएए पणमिऊणं । नियपासायमुवगओ परं मुणेंतो कयत्यसं ॥ ८० ॥
 तप्पभिई जिणविम्बे उदारपूवापुरस्सरविहीए । थंदेइ पग्गुपासइ गुरुणा विणएण गुरुचलणे ॥ ८१ ॥ दीणाणाहाइज-
 णाण देइ दाणं कुणेइ जीवदयं । हिमगिरिसिहरुत्तुंगे कारवइ जिणालए रम्मे ॥ ८२ ॥ पच्चंतियरायाणो सये सदाविज-
 णमह कहिओ । तेणमिमेसिं धम्मो केई पत्ता य सम्मत्तं ॥ ८३ ॥ समणाण सुविहियाण अरहंताणं च विहियवहु-
 माणा । ते जाया मायारहियमाणसा परियणसमेया ॥ ८४ ॥ अह जन्नया जिणहरे महामहो वरविभूइजोगेण । पारद्धो
 रत्ता धत्तपुण्णजणपेच्छणिज्जो जो ॥ ८५ ॥ नियसिहरुद्धिहियनहो रहो समूसियमहत्तइयमालो । अत्तानिमित्तमखिलम्मि
 पुरवरे भमिउमारज्जो ॥ ८६ ॥ भेरीभंकारवापूरियनहमंडलो रयमयं य । कुणमाणो जियलोयं तिरोहियाऽसेस लोयरवो
 ॥ ८७ ॥ अग्घे दूरमहग्घे पइगेहमणेगहा पडिच्छंतो । पसो कमेण नरयइगिंहंणे लायरपरेणं ॥ ८८ ॥ अशुत्तमपूया-
 पुबमेव इमिणा पडिच्छिओ लग्गो । अणुमग्गेणं भमिउं नियपरियणपरिगओ राया ॥ ८९ ॥ समए सम्माणित्ता सामंता
 पणयगच्चभवयणेहिं । भणिया मत्तह जइ मं सामंता ! निययरजेसुं ॥ ९० ॥ कारावेह जिणहरे जिणरहजत्ताव तहा
 महंतीव । अत्थेण मे न कज्जं एयं सु ममं पियं णवरं ॥ ९१ ॥ वीसज्जिया य सेणं गमणं घोसावणं सरजेसुं । साहण

सुहविहारा जाया पञ्चतिया देसा ॥ ९२ ॥ रहजत्तासणुजंती(ण्हाणजत्ता)पुष्फारुहणाई उकिरणगाई । पूइं च चेइयाई
तेवि सरज्जेसु कारेंति ॥ ९३ ॥ अह कइयाइ सुहत्थी संपइरत्ता नमंतसीसेण । पुढ्ढो भयवमणारियदेसेसु न साहुणो
कीस ? ॥ ९४ ॥ विहरंति तुम्ह मुणिपुंगवेण पणत्तमज्जेदेसेसु । साह् जं विहरंता ल्हंति गुणमाह जं वीरो ॥ ९५ ॥
एत्थ किल सन्निसावय जाणंति अभिग्गे सुविहियाणं । आरियदेसम्मि गुणा पाणचरण गच्छवुद्धी य ॥ ९६ ॥ लद्धा-
भिप्पाएणं निरुविया तेण साहुनेवत्था । नियपुरिसा साहुसमायारीदंसावणनिमित्तं ॥ ९७ ॥ गंतूण जह्णु साह्भत्तं पाणं
उवस्सयाई य । गिण्हंति य भासंति य जहा तथा तेहिं ववहरियं ॥ ९८ ॥ समणभडभाविएसु तेसु देसेसु एसणाईहिं ।
साह् सुहं विहरिया तेणं ते भइया जाया ॥ ९९ ॥ उदिण्णजोहाउलसिद्धसेणो, स पत्थिवो निजियसत्तुसेणो । समंतओ
साहुसुहप्पयारे, अकासि अंधे दमिले य धोरे ॥ १०० ॥ स पुब्बजम्मोदरियत्तदोसं, सरित्तु दारेसु पुरस्स तत्तो । सत्ते
करावेइ महंतचित्तो, भत्तं दवावेइ य भिच्छुयाणं ॥ १०१ ॥ जे तेसु सत्तेसु करेंति तत्तिं, सगोरवं ते भणिया निवेणं ।
तुम्हाण देंताण जमुबरेइ, देज्जाह साह्ण तमायरेणं ॥ १०२ ॥ तं तुम्हसंतं जमिभेसि जोगंगं, न रायपिंडो त्ति ममच्चयं
तु । जं तस्स मोहं तमहं दलामि, मणोवियप्पोऽत्थ न कोइ कज्जो ॥ १०३ ॥ ते देंति भत्तं तह पाणगं च, पजत्तभा-
वेण मुणीण तेसिं । अन्नोऽवि जो कंदवियाइल्लोगो, निरुविओ सो नरनायगेणं ॥ १०४ ॥ जं जत्थ साह्ण भवेइ जोगंगं,
तं सबमेएसि जहोवओगं । तथा तथा सप्पणिहाणचित्ता, करेह मग्गेज्जह तस्स मोहं ॥ १०५ ॥ एवं सुभिक्षे गरुयम्मि
जाए, महागिरी अज्जसुहत्थिपासे । समागओ गामपुरागराईविहारमाणाएँ समायरंतो ॥ १०६ ॥ भिक्खासरुवं सवलंपि

भयसि निचमहं । ता जं एयावत्याजोगं तं देह आपसं ॥ ७६ ॥ तो गिण्ह सावयवए जिणचेइयसाहुसाययज्जणायं ।
 अइसच्छतुच्छमणो वच्छहपरो सया भवसु ॥ ७७ ॥ कुणसु य सवपयत्तेण खीरसायरज्जुज्जलं किञ्चिं । परमत्यवंधुणो
 भगवओ तुमं समणसंघस्स ॥ ७८ ॥ तह गामागपुरपट्टणेसु सयत्थ वट्टमाणायं । धम्मारेभा घम्मियज्जणण पसरंति
 तह कज्जं ॥ ७९ ॥ उग्घडिब्वभडसावगधम्मो मुणिवइपए पणमिक्कणं । नियपासायमुवगओ परं मुणेतो कयत्थत्तं ॥ ८० ॥
 तप्पभिई विणविन्ने बदारपूयापुरस्सरविहीए । वंदेइ पज्जुवासइ गुरुणा विणएण गुरुचलणे ॥ ८१ ॥ दीणाणाहाइज-
 णाय देइ दाणं कुणेइ जीवदयं । हिमगिरिसिहरुत्तुंगे कारवइ जिणालए रम्मं ॥ ८२ ॥ पच्चंतियरायाणो सवे सइविक-
 णमह कहिओ । तेणमिमेसिं धम्मो केई पत्ता य सम्मत्तं ॥ ८३ ॥ समणाय सुविहियाण अरहंताणं च विहियवहु-
 माणा । ते जाया मायारहियमाणसा परिघणसमेया ॥ ८४ ॥ अह अन्नया जिणहरे महामहो वरविभूइजोगेण । पारद्धो
 रत्ता धन्नपुणजणपेच्छणिजो जो ॥ ८५ ॥ नियसिहरुद्धिहियनहो रहो समूसियमहल्लस्यमालो । जत्तानिमित्तमखिलम्मि
 पुरवरे भमिउमारद्धो ॥ ८६ ॥ भेरीभंकाररवापूरियनहमंडलो रवमयं व । कुणमाणो जियलोयं तिरोहियाऽसेस लोयरवो
 ॥ ८७ ॥ अग्घे दूरमहग्घे पइगेहमणेगहा पडिच्छंतो । पत्तो कमेण नरवइगिंहंणे थायरपेरेणं ॥ ८८ ॥ अञ्चुत्तमपूया-
 पुबमेव इमिणा पडिच्छिओ लग्गो । अणुमणेणं भमिउं नियपरियणपरिगओ राया ॥ ८९ ॥ समए सम्मानित्ता सामंता
 पणयगब्भवयणेहिं । भणिया मन्नह जइ मं सामंता ! निययरजेसुं ॥ ९० ॥ कारावेह जिणहरे जिणरहजत्ताउ तहा
 मंहीतीउ । अरथेण मे न कज्जं एयं तु मयं पियं णवरं ॥ ९१ ॥ वीसज्जिया य तेणं गमणं घोसावणं सरजेसुं । साहण

॥ १२१ ॥ पत्तो वोहिं नियगेहलोयसंवोहणत्थमह सूरी । भणिओ भयवं ! मह मंदिरम्मि धम्मं कहं कुणह ॥ १२२ ॥
 कइया तह चिय तीए तत्थ किज्जंतियाएँ भिक्खट्ठा । पत्तो महागिरी संभमेण अब्भुट्ठिओ इत्ति ॥ १२३ ॥ मुणिवइणा
 अज्जसुहत्थिणा, तओ सेट्ठिणा स तुट्ठेण । पुट्ठो भयवं ! को एस जेण अब्भुट्ठिया तुम्हे ? ॥ १२४ ॥ भणियं सो अम्ह
 गुरू विसेसकिरियापरो परं जाओ । उज्झिज्जमाणमन्नं गिण्हइ पाणं च तो अन्नं ॥ १२५ ॥ एमाइगुणनिहाणं वुत्तंतं
 तस्स समणसीहस्स । अइवित्थरेण कहिउं समए नियवसहिमणुपत्तो ॥ १२६ ॥ तत्तो वीयम्मि दिणे सबो वसुभूइणा
 निओ लोओ । पन्नविओ जह भत्तं पाणं च अणायरपरेहिं ॥ १२७ ॥ ववहरणिज्जं देज्जं अणिच्छमाणस्स अन्नमन्नस्स ।
 जइया स गुरूण गुरू एज्जा भिक्खाकए कहवि ॥ १२८ ॥ पत्तम्मि तम्मंदिरम्मि तं तह विहेउमारद्धा । परिचितियं न
 एसो सबभावोऽलद्धभत्तो सो ॥ १२९ ॥ वसहिं तेण नियत्तो संज्जासमए सुहत्थिणो कहियं । अज्जो ! अणेसणा कीस
 अज्ज मज्झं तए विहिया ? ॥ १३० ॥ कहमेयं संभंतो पुच्छइ संसाहियं जहा तुमए । अब्भुट्ठाणं जं मे विहियं कहिओ
 य वुत्तंतो ॥ १३१ ॥ तत्तो कुसुमपुराओ उज्जेणीए पुरीए संपत्तो । जीयंतसामिणीए पडिमाए वंदणनिमित्तं ॥ १३२ ॥
 सिरिमं महागिरी परिमिएहिं समणेहिं समणुग्गमं तो । अभिवंदियजिणविंओ संवोहियसाहुसंधाओ ॥ १३३ ॥ तत्तो
 दसणदेसे नगरं नामेण एलगच्छंति । तत्थ गओ स महप्पा अणसणविहिणा मरणहेउं ॥ १३४ ॥ तं आसि दसन्नपुरं
 पुरा जहा एलगच्छसुप्पन्नं । तह संपइ भन्नइ मिच्छदिट्ठिणा साविया एगा ॥ १३५ ॥ दुट्ठाभिसंधिणा कहवि तत्थ केणावि
 कुलपसूएण । परिणीया जिणधम्मं विमलं सम्मं च सा कुणइ ॥ १३६ ॥ सूरत्थमणम्मि सया पच्चक्खाणं पवज्जमाणि

नावं, कओधओगेण मणेण सम्मं । सूरी सुहरथी भणिओ किमेवं, निवस्स पिंडो तहइणेसणिज्जो ॥ १०७ ॥ निक्कारणं
पेप्पइ?, सोवि आह, निवम्मि भत्तम्मि न भत्तिमंतो । को नाम? अज्जो! पउरत्तणेण, सवत्थ भिक्खं मुणिणो ठहंति
॥ १०८ ॥ सिस्साणुराएण निवारमेसो, जया सुहरथी न करेइ ताव । माइत्ति नाऊण स भिन्नवासी, होवं विसंभोगपरो
पयाओ ॥ १०९ ॥ यतः पठ्यते;—करिकल्पे सरिछंदे तुल्लचरित्ते विसिद्धतरए वा । साहूहिं संथयं कुब्ज णाणीहिं चरि-
त्तजुत्तेहिं ॥ ११० ॥ सरिकल्पे सरिछंदे तुल्लचरित्ते विसिद्धतरए वा । आप्पज्ज भत्तपणं सएण लाभेण वा तुस्से ॥ १११ ॥
तयणु विसंभोगविही इमम्मि तित्थे मुणीण संजाओ । पच्छायावपरद्धो महागिरीणं गुरूण तथो ॥ ११२ ॥ मिच्छादु-
क्कडमज्जसुहरथी वंदिय कमुप्पले देइ । संभोगं उयणीओ जहपुवं विहरिं लम्मा ॥ ११३ ॥ जह मज्झम्मि महंतो होइ
जथो तह इसो मुरियवंसो । तवति रइरज्जमाणो संपइणा भूमिणाहेणं ॥ ११४ ॥ सो सुस्साययधम्मं सम्मं काऊण
भूमियलयं च । जिणभवणसेणिरमणिज्जमुयाओ देवलोगम्मि ॥ ११५ ॥ पत्तम्मि पच्छिमवए महागिरी विहियगच्छका-
यवो । अज्जसुहत्थिम्मि गणं ठविऊण इमं विचित्तेइ ॥ ११६ ॥ परिवालिओ सुदीहो परियाओ वायणां तहा दिन्ना ।
णिप्फाइया य सीसा सेयं मे अप्पणो कावं ॥ ११७ ॥ किंतु विहारेणभुज्जुएण विहरामणुत्तरगुणेणं । किंवा अब्भु-
रुयसाहणेण विहिणा अणुमरासि ॥ ११८ ॥ सक्को न ताव कावं जिणकप्पो संपयं तयन्भासो । जुज्जइ विहेइमेत्तो
सत्तीए गच्छपडिवद्धो ॥ ११९ ॥ पारद्धो जिणकप्पाणुट्ठाणं णिद्धं तवो कावं । विहांता कुसुमपुरे वरे गया दोइवि
कइया वि ॥ १२० ॥ संपत्ता साहुज्जा वियम्मि ठाणे ठिया नवर सेट्ठी । यसुधई नाम सुहत्थिसूरिणा तत्थ पण्णविओ

॥ १२१ ॥ पत्तो वोहिं नियगेह्लोयसंवोहणत्थमह सूरी । भणिओ भयवं ! महं मंदिरम्मि धम्मं कहं कुणह ॥ १२२ ॥
 कइया तह चिय तीए तत्थ किज्जंतियाएँ भिक्खुडा । पत्तो महागिरी संभमेण अब्भुट्ठिओ झत्ति ॥ १२३ ॥ मुणिवइणा
 अज्जसुहत्थिणा, तओ सेट्ठिणा स तुट्ठेण । पुट्ठो भयवं ! को एस जेण अब्भुट्ठिया तुम्हे ? ॥ १२४ ॥ भणियं सो अम्मह
 गुरू विसेसकिरियापरो परं जाओ । उज्झज्जमाणमन्नं गिण्हइ पाणं च नो अन्नं ॥ १२५ ॥ एमाइगुणनिहाणं बुत्तंतं
 तस्स समणसीहस्स । अइवित्थरेण कहिडं समए नियवसहिमणुपत्तो ॥ १२६ ॥ तत्तो वीयम्मि दिणे सबो वसुभूइणा
 तिओ लोओ । पन्नविओ जह भत्तं पाणं च अणायरपरेहिं ॥ १२७ ॥ ववहरणिज्जं देज्जं अणिच्छमाणस्स अन्नमन्नस्स ।
 जइया स गुरूण गुरू एज्जा भिक्खाकए कहवि ॥ १२८ ॥ पत्तम्मि तम्मंदिरम्मि तं तह विहेउमारद्धा । परिचिंतियं न
 एसो सवभावोऽलद्धभत्तो सो ॥ १२९ ॥ वसहिं तेण नियत्तो संज्झासमए सुहत्थिणो कहियं । अज्जो ! अणेसणा कीस
 अज्ज मज्झं तए विहिया ? ॥ १३० ॥ कहमेयं संभंतो पुच्छइ संसाहित्थं जहा तुमए । अब्भुट्ठाणं जं मे विहियं कहिओ
 य बुत्तंतो ॥ १३१ ॥ तत्तो कुसुमुपुराओ उज्जेणीए पुरीएँ संपत्तो । जीयंतसासिणीए पडिमाए वंदणनिमित्तं ॥ १३२ ॥
 सिरिमं महागिरी परिस्सिएहिं समणेहिं समणुगम्मं तो । अभिवंदियजिणविंवो संवोहियसाहुसंधाओ ॥ १३३ ॥ तत्तो
 दसण्णदेसे नगरं नामेण एलगच्छंति । तत्थ गओ स महप्पा अणसणविहिणा मरणहेडं ॥ १३४ ॥ तं आसि दसन्नपुरं
 पुरा जहा एलगच्छमुप्पन्नं । तह संपइ भन्नइ मिच्छदिट्ठिणा साविआ एगा ॥ १३५ ॥ दुट्ठाभिसंधिणा कहवि तत्थ केणावि
 कुलपसूएण । परिणीया जिणधम्मं विमलं सम्मं च सा कुणइ ॥ १३६ ॥ सूरत्थमणम्मि सया पच्चक्खाणं पवज्जमाणि

तं । भक्ता ब्रह्मसद जहा किं कोइ निसाएँ भुंजेइ ? ॥ १३७ ॥ पञ्चकखाणपरा जं तमेवमप्याणयं किलिसेसि । न हु
 निष्कलकजारंभाइजो होति बुद्धिधणा ॥ १३८ ॥ अह अन्नया पलत्तं तेण जहा होइ जइ इहं धम्मो । ता मग्गवि
 पच्चकखाणमत्तु एयाएँ रयणीए ॥ १३९ ॥ भणिओ सो तीए सावियाए मा गिण्ह भंजसि तुमंति । मुद्धे ! किं रयणीए
 भुंजंतोऽहं तए दिट्ठो ? ॥ १४० ॥ तो पवयणदेयीए अमरिसमाणाइ तस्स उवहासं । भणिनीयत्थधराए भक्खभाणं
 करूणं ॥ १४१ ॥ जा उवणीयं ता तक्खणेण सो भुंजिअं जया लग्गो । भणियं भज्जाएँ किमेयमप्यणा नियमुहेण कयं
 ॥ १४२ ॥ भंजसि पच्चकखणं, अलाहि एएणऽसप्पलवेणं । जा भणइ ताव पहओ तलप्पहारेण देवीए ॥ १४३ ॥
 पडियाणि दोवि अच्छीणि दहुमसमंजसं तथा क्वत्ति । विच्छायत्तमुवगया ममेस दोसो जणो भणिही ॥ १४४ ॥ इय
 भायेती एसा सासणदेवि पडुच्च वरसग्गे । परिसंठिया न पवयणदोसो जह होइ तह जयसु ॥ १४५ ॥ तक्खणमरमाण-
 रसेलगस्स अच्छीणि सजियेदसाणि । तस्सच्छिपएसे नियेसियाणि विहियाणि तीएँ तथा ॥ १४६ ॥ पेच्छइ जणो पभाए
 तमेलगच्छं सविग्गहओ संतो । तप्पभिई तन्नगरं विक्खावं एलगच्छं ति ॥ १४७ ॥ तत्थ य दसण्णकूडो सेलो सिहरग्ग-
 भग्गरविमग्गो । जह सो गयगपयनामणो ति जाओ तहा सुणह ॥ १४८ ॥ किल एगया जिणवरो वीरो विहरंतओ
 तहि पत्तो । विहियं च समोसरणं सरणं जीवाण तियसेहि ॥ १४९ ॥ वीरपवत्तिनिंदच्चयनरेहिं चद्धाविओ पुरे राया ।
 त्तिरिमं दसण्णभदो दमण्णकूंडेजहा भयवं ! ॥ १५० ॥ सबसटभावमुक्को समोमटो सुदिट्ठरूढपोढजसो । तेसिं च पारि-
 तोसियदानं दाअं विचिंतेइ ॥ १५१ ॥ सुरबसुरवंदणिज्जो तहा मए सबपरियणजुएणं । नमणिज्जो जह पुधिं नमिओ

केणावि न कयावि ॥ १५२ ॥ आणत्तो नयरजणो उग्घोसणपुव्वगं तथा चउरो । सेणाओ अंतेउरजणो य जह सबरि-
 ज्जीए ॥ १५३ ॥ नमणिज्जो जिणनाहो कयम्मि पगुणम्मि कत्ति सबम्मि । तम्मि स ण्हाओ संतो सवालंकारपरिकलिओ
 ॥ १५४ ॥ हिमसेलुद्धुरकुंजरमारुढो सेययछत्तछन्नहो । हिमरयरययसमुज्जलचउचामरवीइयसरीरो ॥ १५५ ॥ गरुड-
 मयरायगयसरभच्चिंधसयवंधुरग्गमग्गो य । चारणसहस्सपरिगिज्जमाणहरहारसरिसजसो ॥ १५६ ॥ तूरवापरिपूरियनि-
 स्सेसदियंतनहयलाभोओ । पलयानिलसंखोहियजलनिहिसल्लिणुकारेणं ॥ १५७ ॥ पुरपरियणेण सवायरेण अणुग्गम-
 माणमग्गो सो । सग्गाओ वज्जपाणि व कत्ति लीलाए निक्खंतो ॥ १५८ ॥ जा नगराओ सुरिंदो ता तरस मणोगयं
 वियाणित्ता । सरयब्भतणुं अट्टहिं दसणेहिं मणोरमं तुंगं ॥ १५९ ॥ पइदसणमट्टवावीजुत्तं पइवावि अट्टकमलजुयं ।
 अट्टदले कमले एक्केके नाडएहिं जुयं ॥ १६० ॥ वत्तीसपत्तवच्चेहिं पउमपत्तप्पमाणमिणिएहिं । एरावणं विलग्गो सुर-
 सेणाछन्नदिसिचक्को ॥ १६१ ॥ पत्तो जिणस्स पासे आगासे च्चिय पयाहिणं काउं । अग्गपउण्णामियनिययकुंजरो वंदिउं
 लग्गो ॥ १६२ ॥ दिट्ठो तदेससमागएण रत्ता दसन्नभदेणं । अब्बो अच्चब्भुयमेयमेरिसं मे न दिट्ठंति ॥ १६३ ॥ णूणम-
 णेण महंतो धम्मो विहिओ जओ सिरी जाया । अम्हाणमकयपुन्नाण को णु गव्भो नियसिरीए ? ॥ १६४ ॥ ता उज्जेमेमि
 धम्मं काउं जेणिच्छियं लहुं घडइ । तक्खणमेव विरत्तो सबं संगं परिच्चयइ ॥ १६५ ॥ तस्स तया पन्नासं सहस्स आसी
 रहाण पवराणं । निज्जियरइरुवाणं सत्त सया सुंदरीणं च ॥ १६६ ॥ तहउणेगसहस्सा हयगयाण पत्तीण पुण अणेगाओ ।
 कोडीओ उब्भडरिउभडेसु सौंडीरचरियाओ ॥ १६७ ॥ धणधन्नमणुन्नाइं गामागरखेडकच्चडपुराइं । सीसारीवियतस्सा-

तं । भक्ता उरहमश्न जहा किं कोऽ निसाएँ भुंजेइ? ॥ १३७ ॥ पञ्चमस्ताणपरं जं तमेयमप्पाणयं किलिस्सेसि । न हु
 निष्कलरुज्जारंभभाइणो होति बुद्धिधणा ॥ १३८ ॥ अह अन्नया पलत्तं तेण जहा होइ जइ इहं धम्मो । ता भज्झवि
 पणमग्गणमासु एकाएँ रयणीए ॥ १३९ ॥ भज्जिओ सो तीए सवियाए मा गिण्ह भंजसि तुमंति । सुद्धे! किं रयणीए
 भुंजंतोऽहं नए दिट्ठो! ॥ १४० ॥ तो पययणदेवीए अमरिसमाणाइ तरस उबहासं । भगिणीनिवत्थधराए भक्खभाणं
 करेइणं ॥ १४१ ॥ जा उरणीयं ता तकरणेण सो भुंजिं जया लग्गो । भणियं भज्जाएँ किमेयमप्पणा नियमुहेण कयं
 ॥ १४२ ॥ भंजसि पणसराणं, अळाहि एएणऽसप्पलावेणं । जा भणइ ताव पहओ तलप्पहारेण देवीए ॥ १४३ ॥
 पडियाणि दोनि अच्चीणि ददुममंजसं तथा झत्ति । विच्छायत्तमुयगया ममेस दोसो जणो भजिही ॥ १४४ ॥ इय
 भापेती एमा मासणदेवि पदुष्य वरसग्गो । परिमंठिया न पवयणदोसो जह होइ तह जयसु ॥ १४५ ॥ तक्खणमरमाण-
 सेयलगास्य अण्ठीणि सजियंदेयाणि । तस्मच्छिपपेसे निवेशियाणि विहियाणि तीएँ तथा ॥ १४६ ॥ पेच्छइ जणो पभाए
 तमेत्तगच्छं मयिग्गओ संतो । तप्पभिई तन्नगरं विस्सायं एल्लगच्छं ति ॥ १४७ ॥ तत्थ य दसण्णकूडो सेलो सिहरग्ग-
 भगगरयिमग्गो । जह गो नयगपयनामगो ति जाओ तहा सुणह ॥ १४८ ॥ किल षगया जिणवरो धीरो विहरंतओ
 तहि पसो । विहियं च ममोमरणं मरणं जीवाण तियसेहि ॥ १४९ ॥ धीरपवत्तिनिवंचयनरेहि वद्धाविओ पुरे राया ।
 मिरियं दमण्णभदो दमण्णकूडेज्जहा भयवं ॥ १५० ॥ सवसटभायमुक्को समोमढो सुदिट्ठरूढपोटजसो । तेसिं च पारि-
 सोसियदानं दाउं विषित्तेइ ॥ १५१ ॥ सुरअगुरयंदणिज्जो तहा मए सवधरियणजुएणं । नमणिज्जो जह पुवि नमिओ

केणावि न कयावि ॥ १५२ ॥ आणत्तो नयरजणो उग्घोसणपुव्वगं तहा चउरो । सेणाओ अंतेउरजणो य जह सव्वरि-
 ङ्गीए ॥ १५३ ॥ नमणिज्जो जिणनाहो कयम्मि पगुणम्मि कत्ति सव्वम्मि । तम्मि स ण्हाओ संतो सबालंकारपरिकलिओ
 ॥ १५४ ॥ हिमसेलुडुरकुंजरमारूढो सेययच्छत्तछन्नहो । हिमरयरययसमुज्जलचउचामरवीइयसरीरो ॥ १५५ ॥ गरुड-
 मयरायगयसरभच्चिंधसयवंधुरग्गमग्गो य । चारणसहस्सपरिगिज्जमाणहरहारसरिसजसो ॥ १५६ ॥ तूरवापरिपूरियनि-
 स्सेसदियंतनहयलाभोओ । पलयानिलसंखोहियजलनिहिसलिलाणुकारेणं ॥ १५७ ॥ पुरपरियणेण सवायरेण अणुग्गम-
 माणमग्गो सो । सग्गाओ वज्जपाणि व्व कत्ति लीलाएं निक्खंतो ॥ १५८ ॥ जा नगराओ सुरिंदो ता तस्स मणोगयं
 वियाणित्ता । सरयब्भतणुं अट्टहिं दसणेहिं मणोरमं तुंगं ॥ १५९ ॥ पइदसणमड्डवावीजुत्तं पइवावि अट्टकमलजुयं ।
 अट्टट्टदले कमले एक्केके नाडएहिं जुयं ॥ १६० ॥ वत्तीसपत्तवद्धेहिं पउमपत्तप्पमाणमिणिएहिं । एरावणं विलग्गो सुर-
 सेणाछन्नदिसिचक्को ॥ १६१ ॥ पत्तो जिणस्स पासे आगासे च्चिय पयाहिणं काउं । अग्गपउण्णामियनिययकुंजरो वंदिउं
 लग्गो ॥ १६२ ॥ दिट्ठो तद्देससमागएण रत्ता दसन्नभद्देणं । अब्बो अच्चब्भुयमेयमेरिसं मे न दिट्ठंति ॥ १६३ ॥ पूणम-
 णेण महंतो धम्मो विहिओ जओ सिरी जाया । अम्हाणमकयपुन्नाण को णु गव्बो नियसिरीए ? ॥ १६४ ॥ ता उज्जमेमि
 धम्मं काउं जेणिच्छियं लहुं घडइ । तक्खणमेव विरत्तो सवं संगं परिच्चयइ ॥ १६५ ॥ तस्स तया पन्नासं सहस्स आसी
 रहाण पवराणं । निज्जियरइरूवाणं सत्त सया सुंदरीणं च ॥ १६६ ॥ तहउणेगसहस्सा हयगयाण पत्तीण पुण अणेगाओ ।
 कोडीओ उब्भडरिउभडेसु सौंडीरचरियाओ ॥ १६७ ॥ धणधन्नमणुन्नाइं गामागरखेडकव्वडपुराइं । सीसारोवियतस्सा-

तं । भक्ता उपहस्य जहा किं कोइ निसाएँ भुंजेइ ? ॥ १३७ ॥ पच्चमखाणपरा जं तमेवमप्पाणयं किल्मिसेसि । न हु
 निप्पत्तकञ्जारंभमाइणो होति बुद्धिधणा ॥ १३८ ॥ अह अन्नया पलत्तं तेण जहा होइ जइ इहं धम्मो । ता मज्झवि
 पयम्यणमायु एवाएँ रयणीए ॥ १३९ ॥ भणिओ सो तीए सायियाए मा गिण्ह भंजसि तुमंति । मुद्धे ! किं रयणीए
 भुंजंतोऽहं तए दिट्ठो ? ॥ १४० ॥ तो पययणदेवीए अमरिसमाणाइ तरस उयहासं । भणिणीनिवत्थधराए भक्खभाणं
 करेऊणं ॥ १४१ ॥ जा उयणीयं ता तक्खणेण सो भुंजिअं जाया लगो । भणियं भज्जाएँ किमेयमप्पणा नियमुहेण कयं
 ॥ १४२ ॥ भंजसि पयस्साणं, अळाहि एएणऽसप्पलायेणं । जा भणइ ताव पहओ तलप्पहारेण देवीए ॥ १४३ ॥
 पडियाणि दोवि अच्छीणि दहुमसमंजसं तथा ज्ञत्ति । विच्छायत्तमुवगया ममेस दोसो जणो भणिही ॥ १४४ ॥ इय
 भावेवी एमा मामणदेवि पडुच उरसग्गे । परिसंठिया न पययणदोसो जह होइ तह जयसु ॥ १४५ ॥ तक्खणमरमाण-
 सेट्ठगस्स अच्छीणि सजियेदेमाणि । तरसच्छिपपसे निवेशियाणि विहियाणि तीएँ तथा ॥ १४६ ॥ पेच्छइ जणो पभाए
 तमेट्ठगस्सं सयिग्घओ संतो । तप्पभिई तन्नगरं विक्खायं प्लगच्छं ति ॥ १४७ ॥ तत्थ य दत्तणकूडो सेलो सिहरग्ग-
 भग्गरयिमणो । जह सो गयागपयनामगो ति जाओ तहा सुणह ॥ १४८ ॥ किल एगया जिणवरो वीरो बिहरंतओ
 तहि पत्तो । विहियं च गमोमरणं सरणं जीवाण तियसेहि ॥ १४९ ॥ वीरपवत्तिनिअंत्तयनरेहि वद्धावियो पुरे राया ।
 मिरिमं दमण्णभादो दमण्णकूडेजहा भययं ! ॥ १५० ॥ सपसट्ठभावमुक्को ममोमदो सुदिट्ठरूढपोढजसो । तेसिं च पारि-
 तोसियदाणं दाअं विषित्तेइ ॥ १५१ ॥ सुरअसुरयंदणिजो तहा मए सपपरियणजुएणं । नमणिजो जह पुवि नमिओ

केणावि न कयावि ॥ १५२ ॥ आणत्तो नयरज्जो उग्घोसणपुव्वगं तद्दा चउरो । सेणाओ अंतउरज्जो य जह सबरि-
 छीए ॥ १५३ ॥ नमणिज्जो जिणनाहो कयम्मि पगुणम्मि कत्ति सबम्मि । तम्मि स ण्हाओ संतो सबालंकारपरिकलिओ
 ॥ १५४ ॥ हिमसेलुहुरकुंजरमारूढो सेययच्छत्तन्ननहो । हिमरयरथयसमुज्जलचउचामरवीइयसरीरो ॥ १५५ ॥ गरुड-
 मयरथयसरभचिंधसयवंधुरगमगो य । चारणसहस्सपरिगिज्जमाणहरहारसरिसजसो ॥ १५६ ॥ तूरवापरिपूरियनि-
 स्सेसदियंतनहयलाभोओ । पलयानिलसंखोहियजलनिहिसलिलाणुकारेणं ॥ १५७ ॥ पुरपरियणेण सबायरेण अणुगम्म-
 माणमगो सो । सग्गाओ वज्जपाणि व्व कत्ति लीलाएं निक्खंतो ॥ १५८ ॥ जा नगराओ सुरिंदो ता तस्स मणोगयं
 वियाणित्ता । सरयव्वभतणुं अट्टहिं दसणेहिं मणोरमं तुंगं ॥ १५९ ॥ पइदसणमट्टवावीजुत्तं पइवावि अट्टकमलजुयं ।
 अट्टइदले कमले एक्केके नाडएहिं जुयं ॥ १६० ॥ वत्तीसपत्तवद्धेहिं पउमपत्तप्पमाणमिणिएहिं । एरावणं विलगो सुर-
 सेणाछन्नदिसिचक्को ॥ १६१ ॥ पत्तो जिणस्स पसे आगासे च्चिय पयाहिणं काउं । अग्गपउण्णामियनिययकुंजरो वंदिउं
 लग्गो ॥ १६२ ॥ दिट्ठो तदेससमागएण रत्ता दसन्नभदेणं । अब्बो अच्चव्वुमेयमेरिसं मे न दिट्ठति ॥ १६३ ॥ णूणम-
 णेण महंतो धम्मो विहिओ जओ सिरी जाया । अम्हाणमकयपुन्नाण को णु गव्भो नियसिरीए ? ॥ १६४ ॥ ता उज्जमेमि
 धम्मं काउं जेणिच्छियं लहुं घडइ । तक्खणमेव विरत्तो सबं संगं परिच्चयइ ॥ १६५ ॥ तस्स तथा पन्नासं सहस्स आसी
 रद्दाण पवरणं । निज्जियइरूवाणं सत्त सया सुंदरीणं च ॥ १६६ ॥ तहउणेगसहस्सा हयगयाण पत्तीण पुण अणेगाओ ।
 कोडीओ उव्वडरिउभडेसु सौंडीरचरियाओ ॥ १६७ ॥ धणधन्नमणुन्नाइं नामागरखेडकच्चडपुराइं । सीसारोवियतस्सा-

णाईं सयसहरससंखाईं ॥ १६८ ॥ इय एवंविहरिद्धीरेहिछं तेण उदभटं रज्जं । मुकं तणंव विनायभवसरूवेण धीरेणं
 ॥ १६९ ॥ सवजगजीयसेमंकरि च दिक्खं खणेण पडिवत्तं । दहुं तं सवियको सको परिचिस्तए एवं ॥ १७० ॥ जम-
 णेण पुग्गपुरिसेण चितियं जह मए सुवणवंधू । तह नमणिज्जो जह नो केणावि कयावि नमिओ त्ति ॥ १७१ ॥ तं संबं
 संपाडियमेएण महाणुभावचरिएणं । को अज्जो एयाओ एवं दिक्खं पवज्जेइ? ॥ १७२ ॥ सो सुद्धचरणसंसेवणेण संप-
 सेलो । सो ओए सधत्थवि गयगपयनामगो जाओ ॥ १७३ ॥ सुरवारणगपपडिविचपभावाओ तप्पभी
 काऊण कालमकळंक्रमुगओ देवलोग्गमि ॥ १७४ ॥ तम्मि पवित्ते खित्ते महागिरी सुत्तबुत्तविहिसारो ।
 द्वियपं नियत्तमनिण्हवंतेणं ॥ १७५ ॥ काळादविकखया तह इय अच्चेणावि सुविहियज्जेणं । सम्मं पय-
 अथ संग्रहगाथाक्षरार्थः,—द्वौ रथूलभद्रशिष्यौ प्रागुक्तनामानौ यथोदितौ सत्यरूपावभृतां, तत्र 'आइमो य'त्ति
 आदिमो महागिरिः, पुनः इतरम्—आर्यसुहस्तिनं, इति पूरणार्थः, स्थापयित्वा नायकत्वेन गच्छे, अतीतकल्पो जिन-
 कल्पसंज्ञ इतिदृष्टवा तां जिनकल्पसम्बन्धिनीमाश्रितः प्रतिपन्नः क्रियां वचनगुरुत्वादिकां सामाचारीम् । यथोक्तं
 धर्मपिन्दो "वचनगुरुता, जल्योपधित्वं, निष्पृत्तिकर्मशरीरता, अपवादल्यागः, प्रामैकराश्यादिविहरणं, नियतकालचा-
 रिता, प्राय ऊर्ध्व स्थानं, देशनायामयवन्धः, ध्यानैकतानत्वमिति" 'वचनगुरुता' इति वचनमेवागम एव गुरुः धर्मो-
 चायौ यस्य स तथा तद्भायो वचनगुरुता ॥ २०३ ॥ ३ ॥

इहैपणाः सप्त भक्तगोचराः पानगोचराश्च, तत्रासंसृष्टो हस्तोऽसंसृष्टं मात्रं निरवशेषं च देयद्रव्यं यत्र सा प्रथमा १
 द्वितीया २ पाकस्थानादुद्भूत्य स्थानान्तरनिक्षिप्तदेयद्रव्यगोचरत्वेनोद्भूतानामिका तृतीया ३ तस्यैव
 एतद्विलक्षणा वृद्धचणकादेर्ग्रहणरूपा चतुर्थी ४ भोजनशालानिक्षेपणभोक्तृलोकवग्रहायातस्य भक्तादेर्ग्रहणलक्षणाऽवगृ-
 चाल्पलेपस्य वृद्धचणकादेर्ग्रहणरूपा चतुर्थी ४ भोजनशालानिक्षेपणभोक्तृलोकवग्रहायातस्य भोक्तृलोकैकानिष्यमा-
 हीता नाम पञ्चमी ५ भोजनभाजननिक्षिप्तलक्षणा प्रगृहीता नाम षष्ठी ६ भोजनशालाग्रहणस्य भोक्तृलोकैकानिष्यमा-
 णस्यात एव बोद्धितकनामकस्यान्नादेर्ग्रहणरूपा उज्झितानामिका सप्तमी ७ तत्र जिनकल्पिकस्याद्याभ्यामेपणाभ्यां भक्त-
 पानयोरग्रह एव, उपरितनीयु पञ्चस्वेपणासु योग्यरूपतया ग्रहो वर्तते, परं तास्वपि एकत्र दिवसे द्वयोरभिग्रहो यथै-
 कया कयाचिद् भक्तमेकया च पानकं ग्राह्यमिति, तदुक्तम्—“संसृष्टसंसृष्टा उद्धत तद्द अप्पलेवडा चेत्त । उग्गहिया
 पग्गहिया उद्वियधम्मा य सत्तमिया ॥ १” तथा ‘पंचसु गृह दोसभिग्रहो भिक्खा’ इति । अत्र प्रथमतः संसृष्टपदो-
 पादानं छन्दोभङ्गभयात्, तत आसामेपणानां शुद्धिः निर्दोषता आदिशब्दात् “तवेण सत्तेण सुत्तेण एगत्तेण वलेण
 य । तुलणा पंचहा इत्ता, जिणकप्पं पडिवज्जल” ॥ १ ॥ इत्येवंरूपतुलनापञ्चकग्रहः, तद्युक्तः सन् वसुभूतिश्रेष्ठिगृहे
 कारणगतेन—कुटुम्बप्रतिबोधप्रयोजनप्राप्तेन दृष्टोऽवलोकितो गोचरवर्ती, भिक्षां भ्राम्यन्नित्यर्थः, इतरेण—सुहस्तिनाऽ-
 भ्युत्थानविषयः कृतो विधिना संभ्रमप्रकाशनालक्षणेन ॥ २०४ ॥ २ ॥

किं कश्चिद् अयं महान्
 भिन्नक्रमश्च, ततो बहु-
 वसते ? इति । खलु वाक्यालंकारे । तद्गुणकथनायां सुहस्तिना कृतायां, तथा चेतिससुच्चये,

णाईं सयस्रहस्रसंखाइं ॥ १६८ ॥ इय एवंविहरिद्धीरेहिलं तेण उन्मदं रत्नं । मुक्कं तणंय विभायभवसरुवेण धीरेणं
 ॥ १६९ ॥ समजगजीवयेमंकारि च दिक्खं खणेण पडिक्खं । दडुं तं सवियको सको परिचिन्तए एवं ॥ १७० ॥ जम-
 नेण पुद्गपुरिसेण चित्तियं जह मए सुवणअंधू । तह नमण्जिओ जह नो केणावि कयावि नमिओ त्ति ॥ १७१ ॥ तं संघं
 संपाडियमेएण महाणुभारुचरिणं । को अन्नो एयाओ एवं दिक्खं पयजेइ ? ॥ १७२ ॥ सो सुद्धचरणसंसेवणेण संप-
 चकेयलाओ । स्त्रियशुण्णससपुणअभयं च निषाणमणुपत्तो ॥ १७३ ॥ सुखारणगपयपडिद्धिवपभावाओ तप्पमी
 सेओ । सो लोए सक्खवि गयगपयनामगो जाओ ॥ १७४ ॥ तम्मि पवित्ते खित्ते महागिरी सुत्तवुत्तविहिसारो ।
 काऊण कोलमकलंकमुवगओ देवलोमम्मि ॥ १७५ ॥ कालादविवखया तह इय अन्नेणावि मुविहियजणेणं । सम्मं पय-
 ट्टियं न्णियसत्तिसन्निण्हवतेणं ॥ १७६ ॥

॥ (नमो नमः शारदायै) ॥

अथ संग्रहगाथाश्वरार्थः—द्वौ स्थूलभद्रशिव्यौ प्रागुक्तनामानौ यथोदितौ सत्यरूपायभूतां, तत्र 'आइमो य'त्ति
 आदिमो महागिरिः, पुनः इतरम्—आर्यसुहस्तिनं, इति पूरणार्थः, स्थापयित्वा नायकत्वेन गच्छे, अतीतकल्पो जिन-
 कल्पसंज्ञ इति कुर्यात् तां जिनकल्पसम्बन्धिनीमाश्रितः प्रतिपन्नः क्रियां वचनगुरुत्वादिकां सामाचारीम् । यथोक्तं
 धर्मचिन्दौ "वचनगुरुता, अल्पोपश्ल्वं, निष्पृत्तिकर्मचारीरता, अपयादत्यागः, ग्रामैकरान्यादिविहरणं, नियतकालचा-
 रिता, प्राय ऊर्ध्वं स्थानं, देवनायामभवन्धः, ध्यानैकतानत्रवसिति" 'वचनगुरुता' इति वचनमेयागम एव गुरुः धर्मो-
 चार्यो यस्य स तथा तन्नामो वचनगुरुता ॥ २०३ ॥ ३ ॥

सकलकुशलप्ररोहहेतोर्धर्मबीजस्य दाहो-भस्मीकरणमुद्दाहः समभूत् । ततः 'एलगच्छ'त्ति एडकस्य तत्कालव्यापद्यमानस्या-
क्षिणी तदक्षिस्थाने नियोजिते । लक्ष्णे च ते । तदनु बोधिः-जिनधर्म्मर्मावाप्तिर्लब्धप्रत्याख्यानभङ्गप्रत्ययाऽस्य संजाता । नगरं
ततश्च-तस्मादेव निमित्तात् तद् दशार्णपुरं एडकाक्षमिति प्रसिद्धम् ॥ २०८ ॥ ६ ॥

तत्र चैडकाक्षे नगरे दशार्णकूटो नाम पर्वत आसीत् । स च गजाग्रपदक इति यथा जातस्तथोच्यते । दशार्णराजे-द-
शार्णदेशनायके दशार्णभद्रनाम्नि राज्यं पालयति सति वीरे चरमतीर्थपतौ दशार्णकूटे शिखरिणि समवसृते, ऋद्धिः
शक्रसम्बन्धिनी यदा दशार्णभद्रेण दृष्टा तदा स्वसमृद्धावनादरेण 'बोहण'त्ति बोधनं सर्वचारित्रप्रतिपत्तिलक्षणं संवृत्तं
दशार्णभद्रराजस्य । तथा ऐरावणपदसुयोगेन गजाग्रपदकः स पर्वतो रूढः ॥ २०९ ॥ ७ ॥

अथ शक्रविभूतिमेव दर्शयति;—तत्र शक्राध्यासिते ऐरावणे दन्ता अभवन् । तेषु च पुष्करिण्यः, तासु च पद्माः, तेषु
च पत्राणि, अष्टौ अष्टसंख्यया प्रत्येकं एकैकं दन्तपुष्करण्यादिकं जातम् । तत्रैकैकस्मिन् पत्रे रम्यप्रेक्षणकं द्वात्रिंशत्पात्रवद्धं
दृष्ट्वा नरेन्द्रसंवेगो-दशार्णभद्रराज्यस्य संवेगो जातः । ततस्तत्क्षणादेव प्रव्रज्या समजनीति ॥ २१० ॥ ८ ॥

अथ प्रस्तुते योजयन्नाहः;—एतस्मिन् गजाग्रपदकनामके शिखरिणि पुण्यक्षेत्रे शुभकारिणि प्रदेशे तेन-महागिरिणा
सूरिणा कालो देहत्यागलक्षणः कृतः सुविहितेन शुभचरितेन । कुतः ? यतः ततः-क्षेत्रात् समाधिलाभो जातस्तस्य, अन्ये-
त्वाचार्या आचक्षते—पुनरपि भूयोऽपि तल्लाभात्-समाधिलाभात् तत्र कालः कृतः, इदमुक्तं भवति—तत्र क्षेत्रे लब्धः

मानथ तत्र जालः श्रेष्ठिनः । 'ठिस्रवणुश्रियधम्म' इति स्थितिश्रवणेन-तदीयसमाचाराकर्णनेन भस्करानकं उग्नित्त-
 धर्मकं प्रवर्तितम् । ननु वसुभूतिरार्यमुहस्त्रिसमीपे श्रुतसाधुसमाचारः कथमित्थमनेपणां प्रवर्तितवानित्यासंक्वयाहः--
 प्रायो-पाहुल्येनानाभोगेन-शास्त्रार्थापर्यालोचनेन उपलक्षिता या श्रद्धा दानाभिलापरूपा तथा विहितमिति ॥२०५॥३॥
 उपयोगेन-मनोविमर्शरूपेण, परिज्ञानं उच्चित्तधर्मकस्योपेत्यकृतस्यावबोधोऽभूत् । अस्य कथना संध्यायाम्-आयश्य-
 फक्काले मुहस्त्रिनोऽनेपणायाः कृता । ततोऽपक्रमणं ततः पुराद् विहितं तेन 'वइदिसं'ति अवंतीविषये उज्जयिनीं गतः ।
 तत्र च जीवरस्यामिनीं प्रतिमां वंदित्वा तत उज्जयिन्याः संभाष्य-सम्बोध्म श्रमणसंघं गमनं कालार्थं-चरमकालाराधना-
 निमित्तमेतच्छाश्रं नगरं प्रति । इति परिसमाप्तौ ॥ २०६ ॥ ४ ॥

अथास्योत्पत्तिनिसत्तमाहः--'मिच्छत्तसुहृद्दासो' इति मियात्याद्-विपर्यासाद् भर्त्रा कस्याश्चिच्छ्राद्धायाः सन्ध्याकाले
 उपहासः प्रत्याख्यानं विषयभूते क्रियमाणे कृतः । कदाचिच्च बुर्विनीततया तथा सा श्राद्धा गृह्णाति तथा स्वयमा-
 स्मनैव तथा अमरेतिनेत्यर्थः ग्रहणं कृतं प्रत्याख्यानस्य, तेन । 'वारण'त्ति वारणं प्रत्याचक्षणस्य तथा विहितं, तथापि
 न स्थितोऽसी । ततः 'पवयणदेवय'त्ति तस्मिन्पुरहासे कृते सरोपया प्रयचनदेवतया 'सञ्जिज्जगोगाहिमा' इति भग्निनी-
 रूपया भूत्या उद्गमाहिमा मोदकादयः पकाप्रभेदाः समर्पिताः । तेन च तेषां भोगे-भोजने कृते सति ॥ २०७ ॥ ५ ॥

देवतया 'तलथायअच्छिवाढण'त्ति तलथातेन-हस्ततलप्रहारलक्षणेनाक्षिपातना नयनपातरूपा कृता । 'सहीउस्सग'त्ति
 श्राद्धया उत्सर्गः-कायोत्सर्गलक्षणो 'देव'त्ति देवताया आराधनाय कृतः । 'उद्दाहो' इति उत्कृष्टः सर्वोपरदाहृतिश्राद्धी

सकलकुशलप्ररोहेतोर्धर्मवीजस्य दाहो-भस्मीकरणमुदाहः समभूत् । ततः 'एलगच्छ'त्ति एडकस्य तत्कालव्यापद्यमानस्या-
क्षिणी तदक्षिस्थाने नियोजिते । लम्ने च ते । तदनु बोधिः-जिनधर्मावाधिलब्धप्रत्याख्यानभङ्गप्रत्ययाऽस्य संजाता । नगरं
ततश्च-तस्मादेव निमित्तात् तद् दशार्णपुरं एडकाक्षमिति प्रसिद्धम् ॥ २०८ ॥ ६ ॥

तत्र चैडकाक्षे नगरे दशार्णकूटो नाम पर्वत आसीत् । स च गजाग्रपदक इति यथा जातस्तथोच्यते । दशार्णराजे-द-
शार्णदेशनायके दशार्णभद्रनाम्नि राज्यं पालयति सति वीरे चरमतीर्थपतौ दशार्णकूटे शिखरिणि समवसृते, ऋद्धिः
शक्रसम्बन्धिनी यदा दशार्णभद्रेण दृष्टा तदा स्वसमृद्धावनादरेण 'बोहण'त्ति बोधनं सर्वचारित्रप्रतिपत्तिलक्षणं संवृत्तं
दशार्णभद्रराजस्य । तथा ऐरावणपदसुयोगेन गजाग्रपदकः स पर्वतो रूढः ॥ २०९ ॥ ७ ॥

अथ शक्रविभूतिमेव दर्शयति;—तत्र शक्राध्यासिते ऐरावणे दन्ता अभवन् । तेषु च पुष्करिण्यः, तासु च पद्माः, तेषु
च पत्राणि, अष्टौ अष्टसंख्यया प्रत्येकं एकैकं दन्तपुष्करण्यादिकं जातम् । तत्रैकस्मिन् पत्रे रम्यप्रेक्षणं द्वात्रिंशत्पात्रवज्रं
दृष्ट्वा नरेन्द्रसंवेगो-दशार्णभद्रराज्यस्य संवेगो जातः । ततस्तक्षणादेव प्रव्रज्या समजनीति ॥ २१० ॥ ८ ॥

अथ प्रस्तुते योजयन्नाहः—एतस्मिन् गजाग्रपदकनामके शिखरिणि पुण्यक्षेत्रे शुभकारिणि प्रदेशे तेन-महागिरिणा
सूरिणा कालो देहत्यागलक्षणः कृतः सुविहितेन शुभचरितेन । कुतः?, यतः ततः-क्षेत्रात् समाधिलाभो जातस्तस्य, अन्ये-
त्वाचार्या आचक्षते—पुनरपि भूयोऽपि तल्लाभात्-समाधिलाभात् तत्र कालः कृतः, इदमुक्तं भवति—तत्र क्षेत्रे लब्धः

समाधिः सानुबन्धसमाधिलाभफलत्वेन पुनरपि जन्मान्तरे समाधिलाभफलः सम्पद्यत इति कृत्वा तेन तत्र कालः कृतः ॥ २११ ॥ ९ ॥

अयं च गजाप्रपदकर्पर्यतस्तीर्थमिति प्रस्तावात् तीर्थं व्याचिख्यासुराहः—

जस्स जहिं गुणलाभो खेत्ते कम्मोदयाइहेऊओ । तस्स तयं किल तित्थं तहासहावत्तओ केई ॥२१२॥

यस्य-शुभुक्षोर्जीवस्य यत्र गुणलाभो-ज्ञानादिगुणावाप्तिः क्षेत्रे-गजाम्रपदकादी जायते । कुत इत्याह—‘कर्मोदयादिहे-तुतः’ कर्मण-सद्वेद्यादेः शुभस्योदयो-विपाकः, आदिसद्वाद् अद्युभस्य घातिकर्मदिः क्षय-क्षयोपशमोपशमा गृह्यन्ते, कर्मोदयादीनां हेतुः-कारणं क्षेत्रमेव तस्मात् कर्मोदयादिहेतुतः सकाशात् । किमित्याह-तस्य तत्, किलेति आश्रमवाद-सूचनार्था, तीर्थं व्यसनसलिलतरणहेतुः सम्पद्यते, वक्तं च “वृदयकखयकलओपसमोवसमा जंच कम्मणो भणिया । दपं खेत्तं कालं भवं च भावं च संपप ॥ १ ॥” इति । अत्रापि मतान्तरमाह—तथास्वभावत्वतः केचित्तीर्थं व्याकुर्वते । इहेदमदंपर्यम्-किल मनुष्यक्षेत्राम्बन्तरे स कश्चित् क्षेत्रविभागो नास्ति यत्रास्मिन् अनाद्यनन्ते कालेऽनन्ता न सिद्धाः, नापि सेत्स्यन्ति, अतः किं नाम नियतं तीर्थं वक्तुमुचितं, किंतु तथास्वभावत्वनियंमाद्यो जीवो यत्र विशिष्टगुणं ला-भवांस्तस्य तदेव तीर्थमिति ॥ २१२ ॥

आराहिऊण ततियं सो कालगतो तहिं महासत्तो । वेमाणिएसु मतिमं उववन्नो इहियुत्तेसु ॥ २१३ ॥

आराध्य-आराधनामानीय तृतीयं-भक्तपरिन्ना इंगिणि पाञ्चवगमणं च होइ कायध्वं इत्यतश्चक्रममपेक्ष्य पादपोषग-
मननामकमनशनविधिं सः महागिरिः कालगतस्तत्र-गजाग्रपदके महासत्त्वः-प्रशस्तवीर्यः वैमानिकेषु देवेषु मतिमान्-प्राज्य-
प्रज्ञाधनप्रधानः उपपन्नो-लब्धजन्मो जातः ऋद्धियुक्तेषु-परिवाराद्विविभूतिभाजनेषु ॥ २१३ ॥

अथार्थसुहस्तिशेषवक्तव्यतामाहः—

इयरो उज्जैणीए जियवंदण वसहिजायणा साहू । भद्दागेहम्मी जाणसालत्थाणं णलिणिगुम्मे ॥२१४॥ १ ॥
सवणसवंतिसुकुमाल विम्हय सरणं विरागं गुरुकहणा । पव्वमि उस्सुगोऽहं करेमि तह अणसणं सिग्धं २१५
जणणीपुच्छमणिच्छे मा हु सयंगहियलिंगमो दाणं । कंथारिं गिणि सिवपेह जाम जाणूरुपोह मओ ॥ २१६
अहियासिऊण तग्गयचित्तो उववन्नगो तहिं सो उ । गंधोदगादि गुरुसाहणं च भद्दाए बहुयाणं ॥२१७॥ ४ ॥
गोसम्मि तहिं गमणं मयकिरीया देसणा गुरूणं च । पव्वयणं णावन्नातीएपुत्तोत्ति आयतणं ॥ २१८ ॥ ५ ॥
एसादुचियकमेणं अणेगसत्ताण चरणमाईणि । काऊण तओऽवि गतो विहिणा कालेण सुरलोयं ॥२१९॥ ६ ॥
दुणहवि जहजोगत्तं तहा पवित्ती अणेगहा एसा । भणिया णिउणसतीए विचारियवा य कुसलेण ॥२२०
कालगयम्मि महागिरिसुणिवसहे अह कयाइ विहरंतो । जियपडिमवंदणहेउमागओ दुत्थियत्थकरो ॥ १ ॥ सुरी-

समाधिः सानुबन्धसमाधिलाभफलत्वेन पुनरपि जन्मान्तरे समाधिलाभफलः सम्पद्यत इति कृत्या तेन तत्र कालः कृतः ॥ २११ ॥ ९ ॥

अयं च गजाम्रपदकपर्षवस्तीर्थमिति प्रस्तावात् तीर्थ व्याचिख्यासुराहः—

जस्स जहिं गुणलाभो खेत्ते कम्मोदयाइहेऊओ । तस्स तयं किल तित्थं तहासहावत्तओ केई ॥२१२॥

यस्य-सुमुक्षोजीवस्य यत्र गुणलाभो-ज्ञानादिगुणावाप्तिः क्षेत्रे-गजाम्रपदकादौ जायते । कुत इत्याह—‘कर्मोदयादिहे-तुतः’ कर्मणः-संदेहादेः सुभस्योदयो-विपाकः, आदिशब्दाद् अशुभस्य घातिकर्मादेः क्षय-क्षयोपशमोपशमा गृह्यन्ते, कर्मोदयादीनां हेतुः-कारणं क्षेत्रमेव तस्मात् कर्मोदयादिहेतुतः सकाशात् । किमित्याह-तस्य तत्, किलेति आश्रमवाद्-सूचनार्थः, तीर्थं व्यसनसलिलतरणहेतुः सम्पद्यते, वषं च “उदयक्लयरुलभोयसमोवसमा जंष कम्पुणो भणिया । दधं खेत्तं कालं भयं च भावं च संपप्य ॥ १ ॥” इति । अत्रापि मतान्तरमाह—तथास्वभाववतः केचितीर्थं व्याकुर्यते । इहेदमेदंपर्यम्-किल मनुष्यक्षेत्राभ्यन्तरे स कश्चित् क्षेत्रविभागो नास्ति यत्रास्मिन् अनाद्यनन्ते कालेऽनन्ता न सिद्धाः, नापि सेरस्यन्ति, अतः किं नाम नियतं तीर्थं वक्तुमुचितं, किन्तु तथास्वभावतनियमाद्यो जीवो यत्र विशिष्टगुणला-भवांस्तस्य तदेव तीर्थमिति ॥ २१२ ॥

आराहिकुण ततियं सो कालगतो तहिं महासत्तो । वेमाणियसु मत्तिमं उव्वन्नो इद्धिसुत्तेसु ॥ २१३ ॥

॥ १७ ॥ ता नियपासायपरिद्विएण तन्नलिणिगुम्ममज्झयणं । सोऊणं विम्हियमाणसेण किं किन्नरो कोई ॥ १८ ॥ उग्गायइ
 परिचिंतियमेयं च मए कहिंचि किल दिट्ठं । एवं वियक्कमाणो जाओ जाइस्सरो सहसा ॥ १९ ॥ केणावि अणुवलक्खि-
 यचेट्ठो पत्तो सुहत्थिगुरुपासे । नाओ जहा अवंतीसुकुमालो विहियपयपणई ॥ २० ॥ भयवं ! अस्स विमाणस्स वइयरो
 दुक्करं इहं नाउं । ता कहाणाओ तुब्भेहिं भइ ! जिणनाहवयणाओ ॥ २१ ॥ तत्तोऽहमागओ सिञ्जमाणसविंदियत्थ-
 वगोऽवि । न लहामि तं सरंतो इहं रइं कत्थइ पयत्थे ॥ २२ ॥ विट्ठाकोट्टुगकिमिओ कहिंचि लच्छुं नरत्तणं रम्मं ।
 पुणरवि तट्ठाणगओ जहाहियं दुक्खमणुहवइ ॥ २३ ॥ तह सुरलोगओ अहं इहागओ सुमरिऊण तच्चरियं । अच्चंतुविग्ग-
 मणो न निव्वुइं किंचिवि लहामि ॥ २४ ॥ ता मे कुणसु पसायं पवज्जादाणओ तयणु चेव । नियहत्थाओ अणसणदाणेण
 तओ गुरु भणइ ॥ २५ ॥ पुच्छामि सत्थवाहिं भइं तह परियणं कलत्ताई । अच्चंतमुस्सुओऽहं न सहामि विलंबिउं
 किंचि ॥ २६ ॥ कालाणुवत्तणाओ तह सुत्तप्परिणईपमाणाओ । मा होउ सयं पडिवन्नसाहुनेवत्थओ एस ॥ २७ ॥
 तक्खणमेव विदिन्ना दिक्खा तह अणसणं निरागारं । सुद्धोवओगगुरुणा सयमेव सुहत्थिणा गुरुणा ॥ २८ ॥ कंथारतरुहु-
 डंगे तबेलं चिय गमो कओ तेणं । इंगियदेसनिविट्ठो दिट्ठो तगयसियालीए ॥ २९ ॥ नियपेएहिं सज्जोसंजाएहिं समन्नि-
 चाएँ तओ । अहियं छुहाकिलंता लग्गा सा एगजाणुम्मि ॥ ३० ॥ वीयम्मि पेएगाई पहरम्मि दुइज्जगम्मि रयणीए । तइय-
 म्मि दोसु ऊरुसु चउत्थए उदरदेसम्मि ॥ ३१ ॥ स महप्पा मेरुगिरिब निच्चलो नियसमाहिलाभम्मि । एत्तो च्चिय नियदेहा
 अप्पाणं भिन्नमिच्छंतो ॥ ३२ ॥ इहलोगे परलोगे अप्पडिच्चओ वयाओ एयाओ । जं होइ तं सयं चिय सगो मोक्खो व

सुहृत्थिनामा वज्जेणीए ठिओ व्हिं तेण । भणिया मुणियो सवे गोयरगमणुम्मणा संता ॥ २ ॥ जाएज्जह अज्ज जणालयाण
मज्झम्मि साहुजणजोगं । वसहिं तेसिमहेगो संघाडो मंदिरम्मि गओ ॥ ३ ॥ भद्दापें सत्थवाहीपें भिक्खणद्दा सगउरवं
तीप । अब्भुट्ठिओ य णमिओ य पुच्छिओ कस्स भे सीस्ता ? ॥ ४ ॥ अज्जसुहृत्थी अम्हं सामी वसहिं तयत्थमत्थेमो ।
इय भणिए पुलयंउरविसट्ठेहापें तीपें मुणी ॥ ५ ॥ अप्पाणं कयकिच्चं च मत्तामाणापें जाणसाळाओ । अघावाराओ
वहुप्पयारमुणिज्जण समुच्चियाओ ॥ ६ ॥ संत्ति च्चिय पयाओ अणुगिण्हह इय भणेउमुच्चिणं । पड्डिलाभिया पभूयं भोयण-
पाणाइदाणेणं ॥ ७ ॥ साह्ववि गुरुसगासे पडिकंतिरियावही निवेइत्ति । भयवं ! भद्दापें गिहे उवलद्धा जाणसाळाओ
॥ ८ ॥ कयभोयणा दिणंते संकंता वसहिमज्जहृत्थिगुरु । बहुवालवुहुभिवलगभिवलुप्पाभोक्खगणजुत्ता ॥ ९ ॥
पड्डिमापें कमेण जियंतसामिणीए कयम्मि वंदणए । पारद्धो जणवोहो अइदूरं महियसंमोहो ॥ १० ॥ इओ य-अत्थि
सुभद्दापें सुओ सुकुमारो पउरभोगदुल्लिओ । तत्तोयंतीविसए सुकुमालतमस्सऽभावाओ ॥ ११ ॥ अन्नया (र्थं)
तरसनामं अवंतिसुकुमालो तओ जायं । अंतरियमूलनामं सवत्थुवलद्धवित्थारं ॥ १२ ॥ समजोषणाउ समधणगेहेहितो
समाणियेह्हाओ । समलावन्नगुणाओ समदेहपमाणजुत्ताओ ॥ १३ ॥ वत्तीसकन्नगाओ महाविभूर्इपें तेण परिणीया ।
सुपसन्नवयणकमलाव पुत्तपग्भारलब्भाओ ॥ १४ ॥ जुम्मं देणुंदुगेव देयो जणणीचिंतिज्जमाणगिहकओ । ताहिं समं
विसयसुहं परिमुंजइ बुहज्जणाणुमयं ॥ १५ ॥ कइयाइ सो सुहृत्थी मुणीसरो रयणिपढमपहरम्मि । वसहिविचित्तपप्से
ठिओ विमाणस्स सुचंतं ॥ १६ ॥ नल्लिणीगुम्मस्स नवंवुवाहरवमणहरेण सवेणं । परियस्सिउं पयट्ठो पूरियतदेत्तदिसिभागो

॥ १७ ॥ ता नियपासायपरिद्विएण तन्नलिणिगुम्ममञ्जयणं । सोऊणं विम्हियमाणसेण किं किन्नरो कीई ॥ १८ ॥ उग्गायइ
 परिचिंतियमेयं च मए कहिंचि किल दिट्ठं । एवं वियक्कमाणो जाओ जाइस्सरो सहसा ॥ १९ ॥ केणावि अणुवलक्खि-
 यचेट्ठो पत्तो सुहत्थिगुरुपासे । नाओ जहा अवंतीसुकुमालो विहियपयपणई ॥ २० ॥ भयवं ! अस्स विमाणस्स वइयरो
 दुक्करं इहं नावं । ता कहाणाओ तुब्भेहिं भइ ! जिणनाहवयणाओ ॥ २१ ॥ तत्तोऽहमागओ सिज्झमाणसब्बिंदियत्थ-
 वग्गोऽवि । न लहामि तं सरंतो इहं रइं कत्थइ पयत्थे ॥ २२ ॥ विट्ठाकोट्टुगकिमिओ कहिंचि लद्धुं नरत्तणं रम्मं ।
 पुणरवि तट्ठाणगओ जहाहियं दुक्खमणुहवइ ॥ २३ ॥ तह सुरलोगओ अहं इहागओ सुमरिऊण तच्चरियं । अच्चंभुविग्ग-
 मणो न निव्वुइं किंचिवि लहामि ॥ २४ ॥ ता मे कुणसु पसायं पवज्जादाणओ तयणु चेव । नियहत्थाओ अणसणदाणेण
 तओ गुरु भणइ ॥ २५ ॥ पुच्छामि सत्थवाहिं भइं तह परियणं कलत्ताई । अच्चंतमुस्सुओऽहं न सहामि विलंविउं
 किंचि ॥ २६ ॥ कालाणुवत्तणाओ तह सुत्तप्परिणईपमाणाओ । मा होउ सयं पडिवन्नसाहुनेवत्थओ एस ॥ २७ ॥
 तक्खणमेव विदिन्ना दिक्खा तह अणसणं निरागारं । सुद्धोवओगगुरुणा सयमेव सुहत्थिणा गुरुणा ॥ २८ ॥ कंधारतरुकु-
 डंगे तवेलं चिय गमो कओ तेणं । इंगियदेसनिविट्ठो दिट्ठो तगयसियालीए ॥ २९ ॥ नियपेहएहिं सज्जोसंजाएहिं समन्नि-
 याएँ तओ । अहियं छुहाकिलंता लग्गा सा एगजाणुम्मि ॥ ३० ॥ वीयम्मि पेहगाइं पहरम्मि दुइज्जगम्मि रयणीए । तइय-
 म्मि दोसु ऊरुसु चउत्थए उदरदेसम्मि ॥ ३१ ॥ स महप्पा मेरुगिरिब निच्चलो नियसमाहिलाभम्मि । एत्तो च्चिय नियदेहा
 अप्पाणं भिन्नमिच्छंतो ॥ ३२ ॥ इहलोगे परलोगे अप्पडिवद्धो वयाओ एयाओ । जं होइ तं सयं चिय सगो मोक्खो व

कलमत्सु ॥ ३३ ॥ उदरप्यसभक्खणसमए मरिडं स णलिणिगुम्मम्मि । देवत्तणमणुपत्तो तत्थ विभूइं पभूइं च ॥ ३४ ॥
 दुक्करविणिग्गहाओ णलिणीगुम्माभिलासलेसाओ । भूरिकयमोक्खकंखापक्खोवि तहिं स संजाओ ॥ ३५ ॥ जइ पुण तदे-
 गचित्तो सो होज्ज मओ कइं महरिसित्ति । पढिओ षडेज्ज सत्थंत्तरेसु वुत्तं जओ एवं ॥ ३६ ॥ दुक्करसुद्धोसकरं अयंति-
 सुकुमालमहरिसीचरियं । अप्पावि नाम तह तज्जइत्ति अब्भेरयं एयं ॥ ३७ ॥ अचंत्तुवगास्करं सरोरमेयंति मत्तमाणो
 सो । परिवज्जियसुरकजो सज्जो छिय एत्थभागम्म ॥ ३८ ॥ गंधोदगवुद्धिसुगंधिपुष्पगरणाइणा तमच्चेइ । पच्चक्खीकय-
 रूयो अज्जसुहत्थि नमंसित्ता ॥ ३९ ॥ जइआगयं पडिगओ उदिए सुस्मि जा न जणणीए । पायपणामनिमित्तं समा-
 गओ ताप संमालो ॥ ४० ॥ जाओ तत्स न कत्थवि जाव पउत्ती कहिंचि उवलच्चा । वज्जाहउप सेडो बंधुजणो
 वाडलीइओ ॥ ४१ ॥ तो अज्जसुहत्थिसुणीसरेण भइा सपरियणा भणिया । जहरयणीपे अवंतीसुकुमालो लद्धपवज्जो
 ॥ ४२ ॥ विहियाणसणो कंधारतरुणणे मुक्ककायपडिबंधो । णलिणीगुम्मविमाणे सुरो पहाणो समुप्पन्नो ॥ ४३ ॥ भइा
 यइसमेया तत्थ गया विहियमयगकायवा । तट्टाणाओ नियत्ता पत्तत्ता सूरिणा एवं ॥ ४४ ॥ नइपूरें पडियाणं दारुण
 समागनो जहा होइ । तत्तो जहा विओगो तह जीवाणंपि संसारे ॥ ४५ ॥ जइ सुमिणो जह माइणिहयाउ जह इंदजा-
 लकीलाउ । जइ वाळपूळिहरविलसियाइं तह एस जियलोओ ॥ ४६ ॥ एत्थ चिहवी अविहवी असुहीवि सुही गुणीवि
 किल जगुणी । बंधूवि सिय अबंधू पी अणपरयो भयत्थंजणो ॥ ४७ ॥ तहा जस्समयस्सेगरयो सगो मोक्खो च दोज्ज
 नियमेण । मरणंपि तत्स मत्ते कसवभूंयं मणुस्सरस ॥ ४८ ॥ एवमवणीयसोणा भइा षट्ठथा उदगवेरणा । सवांओ

सुहृत्थियंतिगम्भि पडिवन्नदिक्खाओ ॥ ४९ ॥ जायाओ नवरिमेक्का आसि सगब्भा बहं तयं मोचुं । जाओ कालेण सुओ तीसे बहुलक्खणोवेओ ॥ ५० ॥ तेण पिउपक्खवाया निसीहियाए मणाभिरामेहं । पिउपडिमासमणुगयं कारियमाययणमुचुंगं ॥ ५१ ॥ कालंतरेण ससरक्खभिक्खुलोगेण तिवरोसेणं । पडिवन्नमह महाकालणामगं जायमिणमिण्हं ॥ ५२ ॥ इति ॥

अथ पूर्वोद्धितगाथासप्तकाक्षरार्थः—इतरः सुहृत्स्ती उज्जयिन्यां विहृतः 'जियवंदण'त्ति जीवत्त्वामिकप्रतिमावंदनार्थम् । तत्र च वसतियाब्जा कृता 'साहु' त्ति साधुभिर्भद्रागेहे । ततः यानशालास्थानं-यानशालासु समवस्थितिविंहिता । नलिनीगुल्माध्यने सुहृत्स्तिना रात्रौ परिवर्त्यमाने ॥ २१४ ॥ १ ॥ श्रवणम् आकर्णनं 'अवंतिसुकुमाले' इति अवन्तिसुकुमालेन-भद्रापुत्रेण तस्य कृतम् । ततो विस्मयः संजातः—अहो किमेतद् गीयते इति । ततोऽपि स्मरणं पूर्वभवस्य, तदनन्तरं विरागो मनुज्यभवात् । तदन्वेव समागम्य गुरोः—श्रीमदार्यसुहृत्स्तिनः कथनास्ववृत्तान्तस्य विंहिता । भणितं च 'पवामि'त्ति प्रव्रजामि सद्य एव उत्सुकोऽहं प्रव्रज्यां प्रति । चिरकालं प्रव्रज्याप्रतिपालनाऽसहिष्णुत्वात् करोमि, तथेति समुच्चये अनशनं शीघ्रमिदानीमेव ॥ २१५ ॥ २ ॥

गुरुणा स उक्तः जननीपृच्छाकर्तुंमुचिता तव, ततोऽनिच्छे-अनभिलाषे जननी पृच्छाविषये । तस्मिन् सति 'साहुसयं गहियलिंगमो दाणं'ति मा स्वयं गृहीतलिङ्ग एव सम्पद्यतामिति दानं लिङ्गस्य तस्य गुरुणा कृतम् ततः 'कंधारिगिणि'त्ति कंधारिकुडंगे गत्वा इंगिनीमरणमधिष्ठितं तेन । 'सिवपेह'त्ति शिवया-शृगाल्या पिह्लैश्च-तदपत्यैः 'जाम'त्ति यामेपु रजन्या

फट्मरु ॥ ३३ ॥ उदरपुण्यसभक्खणसमप मरिचं स णलिणिगुम्भम्मि । देवत्तणमणुपत्तो तत्थ विभूइं पभूइं च ॥ ३४ ॥
 दुष्करविणिग्गहाओ णलिणीगुम्भाभिलासलेसाओ । भूरिकयमोक्खकंखापक्खोवि तद्धिं स संजाओ ॥ ३५ ॥ जइ पुण तदे-
 गचिचो गो होज्ज मओ कइं महरिसिचि । पट्ठिओ घंडेज्ज सत्यंतरेसु वुत्तं जओ एवं ॥ ३६ ॥ दुष्करमुद्धोसकरं अवंति-
 सुकुमालमहरिसीचरियं । अप्पावि नाम तद्द तज्जाइत्ति अच्छेरयं एवं ॥ ३७ ॥ अच्चंतुवगारकरं सरीरमेयंति मन्नमाणो
 मो । परिवच्चियगुरक्खओ सज्जो छिय एत्थमागम्म ॥ ३८ ॥ गंधोदगवुद्धिसुगंधिपुष्पगरणाइणा तमच्चेइ । पच्चक्खीकय-
 रूप्यो अज्जमुहत्थि नमंसिचि ॥ ३९ ॥ जइआगयं पट्ठिगओ उदिप सूरम्मि जा न जणणीप । पायपणामनिमिचं समा-
 गभो ताय संभाओ ॥ ४० ॥ जाओ तस्स न कत्थवि जाव पउत्ती कट्ठिचि उवलद्धा । वज्जाहउष सेलो वंधुजणो
 याउत्तीइओ ॥ ४१ ॥ तो अज्जसुहत्थिमुणीखेरेण भइा सपरियणा भणिया । जइरयणीएँ अवंतीसुकुमालो लद्धपयज्जो
 ॥ ४२ ॥ विट्ठियाणसणो कंधारतरुणे मुक्ककयपट्ठिचंधो । णलिणीगुम्भविमाणे सुरो पहाणो समुप्पन्नो ॥ ४३ ॥ भइा
 पट्ठममेया तत्थ गया विट्ठियमयगकायथा । तट्ठाणाओ नियत्ता पन्नत्ता सूरिणा एवं ॥ ४४ ॥ नइपूरें पट्ठियाणं दारुण
 समागमो जहा होइ । तत्तो जहा विओगो तद्द जीगणंपि संसारे ॥ ४५ ॥ जइ सुम्मिणो जइ माइणिहयाउ जइ इंदजा-
 छक्कीलार । जइ यालपूळिहरविठसियाइं तद्द एत्थ जियलोओ ॥ ४६ ॥ एत्थ विट्ठवी अविट्ठवी असुट्ठीवि सुट्ठी गुणीवि
 किउ अगुणी । वंधूवि सिप अबंधू धी अणवत्थो भयत्थज्जणो ॥ ४७ ॥ तद्दा जस्समयस्सेगयरो सगो मोक्खो च होज्ज
 नियमेण । मरणंपि तस्स मझे ऊत्तवभूयं मणुरस्सत्त ॥ ४८ ॥ एवमवणीयसोगा भइा बहुवा उदगवेरणा । सखाँओ

सुहृत्थिपयंतिगम्भि पडिवन्नदिव्खाओ ॥ ४९ ॥ जायाओ नवरिमेका आसि सगब्भा व्हं तयं मोचुं । जाओ कालेण सुओ तीसे बहुलखणोवेओ ॥ ५० ॥ तेण पिउपक्खवाया निसीहियाए मणाभिरामेहं । पिउपडिमासमणुगयं कारि- यमाययणमुचुंगं ॥ ५१ ॥ कालंतरेण ससरक्खभिक्खुल्लेगेण तिवरोसेणं । पडिवन्नमह महाकालणामगं जायमिण- सिण्हि ॥ ५२ ॥ इति ॥

अथ पूर्वोद्धितगाथासप्तकाक्षरार्थः—इतरः सुहृस्ती उज्जयिन्यां विहृतः 'जियवंदण'त्ति जीवत्स्वामिकप्रतिमावंद- नार्थम् । तत्र च वसतियाब्बा कृता 'साहु' त्ति साधुभिर्भद्रागेहे । ततः यानशालास्थानं-यानशालासु समवस्थितिविंहिता । नलिनीगुल्माध्ययने सुहस्तिना रात्रौ परिवर्त्यमाने ॥ २१४ ॥ १ ॥ श्रवणम् आकर्णनं 'अवंतिसुकुमाले' इति अवन्ति- सुकुमालेन-भद्रापुत्रेण तस्य कृतम् । ततो विस्मयः संजातः—अहो किमेतद् गीयते इति । ततोऽपि स्मरणं पूर्वभवस्य, तदनन्तरं विरागो मनुष्यभवात् । तदन्वेय समागम्य गुरोः—श्रीमदार्यसुहस्तिनः कथनास्वदृत्तान्तस्य विहिता । भणितं च 'पद्दामि'त्ति प्रव्रजामि सद्य एव उत्सुकोऽहं प्रव्रज्यां प्रति । चिरकालं प्रव्रज्याप्रतिपालनाऽसहिष्णुत्वात् करोमि, तथेति समुच्चये अनशनं शीघ्रमिदानीमेव ॥ २१५ ॥ २ ॥

गुरुणा स उक्तः जननीपृच्छाकर्तुंमुचिता तत्र, ततोऽनिच्छे-अनभिलाषे जननी पृच्छाविषये । तस्मिन् सति 'माहुसयं- गहियलिंगमो दाणं'ति मा स्वयं गृहीतलिङ्ग एव सम्पद्यतामिति दानं लिङ्गस्य तस्य गुरुणा कृतम् ततः 'कंधारिगिणि'त्ति कंधारिकुडंगे गत्वा इंगिनीमरणमधिष्ठितं तेन । 'सिवपेह'त्ति शिवया—शृगाल्या पिहैश्च—तदपत्यैः 'जाम'त्ति यामेपु रजन्या

द्वितीयवृत्तीयचतुर्थे 'जाणूरोट'ति क्रमेण जानुनोर्योः पोट्टे-उदरे च भक्षिते मृतः-परासुजात इति ॥ २१६ ॥ ३ ॥
 ततोऽधिसह्य तद्भक्षणव्यथां तद्वतचित्तो-मनाग् नलिनीगुल्मविमानगतचित्तः उपपन्नकस्तत्र-नलिनीगुल्मे स तु स
 भेति । तेन च निजशरीरस्य गन्धजलावर्षणसुरभिपुष्पकिरणगोशीर्षंदनसमालभनादिको देहसत्कारः
 कृतः । गुरुसाधनं च-गुरुणा च कथितं तस्य वृत्तं भद्रायास्तथा बधूनाम् ॥ २१७ ॥ ४ ॥

गोप्ते-प्रत्युपति तत्र गमने भद्राया एव सवधूकायाः । तत्र च मृतक्रिया-शरीरसत्कारादिका तस्य विहिता । देशना
 भयस्वरूपविषया गुरुणाम् आचार्यसुहस्तिनां पुनः प्रवृत्ता । ततः प्रव्रजनं सुभद्रायाः सवधूकायाः सम्पन्नम् । परं न
 नैवापन्नायाः-आपन्नसत्त्वाया एकस्याः । तस्याः पुत्रो जात इति । अनेनायतनं-देवकुलक्षणं पितृपक्षपातात् तत्र स्थाने
 कृतमिति ॥ २१८ ॥ ५ ॥

एवमाद्युचितक्रमेण-एवमादिना सम्प्रति नृपति-अवन्तीसुकुमालं प्रतिबोधप्रभृतिना उचितक्रमेण-स्वावस्थोचितप्रभृति-
 रूपेणानेकसत्त्वानां-ग्रामनगरादिषु नानाविधानां भव्यजीवानां चरणादीनि चरणं-चारित्रं देशतः सर्वतश्च, आदिशब्दात्
 सम्यक्त्ववीजाधानप्रदः, कृत्वा-विधाय तत्तदुपायप्रयोगेण तकोऽपि-आर्यसुहस्तिसूरिःपि गतः-प्राप्तो विधिना-पण्डित-
 मरणाराधनरूपेण कालेन-सर्वगच्छप्रयोजननिष्पादनावसानरूपेण सुरलोकं-त्रिदशभर्वनमिति ॥ २१९ ॥ ६ ॥

अथोपसंहरद्वाहः-द्वयोरपि प्रस्तुताचार्ययोर्न पुनरेकस्यैव, यथायोग्यत्वं निजनिजयोग्यत्वानतिक्रमेण तथा-सत्प्रकारा
 प्रवृत्तिः गच्छप्रतिपालनादिलक्षणा अनेकथा एषा निरूपितरूपा भणिता पूर्वसूरिभिः, परं निपुणमत्या-सूक्ष्माभोगेन विचा-

रयितव्या विमर्शनीया पुनः कुशलेन । अन्यत्राप्युक्तम्—“यस्माद् यो यस्य योग्यः स्यात्, तत्तेनालोच्य सर्वथा । प्रारब्धव्यमुपायेन, सम्यगेप सतां नयः” ॥ १ ॥ २२० ॥ ७ ॥

योग्यारंभमेवानयोर्भावयति;—
कप्येऽतीते तत्क्रियजोगया फासिया महागिरिणा । तह गच्छपालणेणं सुहृत्थिणा चैव जतितवं ॥ २२१ ॥
कल्पे—जिनकल्पे जम्बूनाममहामुनिकालव्यवच्छिन्नत्वेनातीते सति तत् क्रियायोग्यता—जिनकल्पानुंकाररूपा सृष्टा-
निषेविता महागिरिणा । तथेति पक्षान्तरोपक्षेपार्थः । गच्छपालनेन—सारणावारणादिना गच्छानुग्रहकरणरूपेण सुहृत्तिना
च तत्क्रियायोग्यता सृष्टा । सम्यक्परिपालितगच्छो हि पुमान् जिनकल्पयोग्यो भवतीति गच्छपरिपालनमपि परमार्थतो
जिनकल्पयोग्यतैवेति । निगमयन्नाह—एवेत्यनुस्वारलोपादेवं—भणितपुरुषन्यायेन यतितव्यम् उद्यमः कार्यः सर्वप्रयो-
जनेषु ॥ २२१ ॥

सम्प्रतीत्यं प्रवृत्तौ फलमाहः—
एवं उचियपविप्ती आणाआराहणा सुपरिसुद्धा । थेवावि होति वीयं पडिपुन्नाए ततीए उ ॥ २२२ ॥
एवम् आर्यमहागिरि—आर्यसुहृत्तिन्यायेन उचितप्रवृत्तिः—स्वावस्थोचितानुष्ठानारम्भरूपा, आन्नाराधनाद्-अहंद् वचना-
नुपालनात् सुपरिशुद्धा—अत्यन्तममलीमसा स्तोकाऽपि—तथाविधकालक्षेत्रादिवलविकलतयाऽल्पापि, किं पुनः प्रभूता;

नद्रमाः परिपूर्णाचन्द्रमण्डलहेतुः सम्पद्यते तथा सर्वज्ञाऽऽशानुमवेशात् सुच्छमव्यनुष्ठानं क्रमेण परिपूर्णाऽनुष्ठानहेतुः सम्पद्यत इति ॥ २२२ ॥

एतदेव भाषयति;—

संधारपरावचनं अभिगहं चैव चित्खनं तु । एत्तो य(उ) कुसलबुद्धी विहारपडिमाइसु करंति ॥२२३॥
यदा—“आपेक्षयुद्देशिय सेजायर रायपिंड विइकम्मे । वय जेहु पडिफमणे मासं पजोसवणकल्पे” ॥१॥ इति वचनात् स्थितकल्पवत्या-आदिष्टमासकल्पविहारा अपि साधयः कालक्षेत्रदोषात् तथा विहरमाणा ज्ञानादिवृद्धिं न लभन्ते तदा एकत्र क्षेत्रे नयविभागीकृते वसतिपरावर्त्तनेन भिक्षाचर्यापरिवर्त्तनेन च यतन्ते, यदा च कुतोऽपि वैगुण्यात् तदपि कर्तुं न पार्यते तदा एकस्यामपि वसतो नवविभागायां संस्तारपरावर्त्त-संस्तारकर्मभिःपरिवृत्तिलक्षणं प्रतिमासं कुर्वन्ति, इत्थमपि ताकल्याः परिपूर्णा आराधितो भवति । तथा जिनकल्यादिविशेषानुष्ठानाऽसहिष्णुतायामभिग्रहं चैव-द्रव्याद्यभिग्रहलक्षणं चिग्ररूपं तु-नाना-रूपमवैककल्यानेकरूपत्वात्, इतरस्तु-इत एव लोकाया अभ्युचितप्रयत्नेः परिपूर्णाऽनुष्ठानधीजत्याजेतोऽनुष्ठानुद्धयाः-उत्सर्गापवादद्युद्धबुद्धजिनमतरथेन निपुणमतयो ‘विहार-प्रतिमादिपु’ विंदारे मासकल्पादौ प्रतिमादिपु च-भिद्युप्रतिमादिपु कर्षण्यतामापन्नासु कुर्वन्ति-आ सेवन्त इति । द्रव्याद्यभिग्रहरूपं च “लेयहमलेवहं वा असुगं दपं च अत्र धेच्छामि । अमुनेणर दवेणं अह दयाभिगहो एस” ॥ १ ॥ इत्यादिग्रन्थादयमेवमिति ॥ २२३ ॥

एनमेवार्थं व्यतिरेकमुखेनाहः—

अकए वीजक्खेवे जहा सुवासेऽवि न भवती सस्सं । तह धम्मवीयविरहे ण सुस्समाएवि तस्सस्सं ॥२२४॥
अकृते-अविहिते वीजक्षेपे-शालिमुद्गादेर्वीजस्य वपने यथा सुवर्षेऽपि-जलभारमेदुरजलधर धाराप्राग्भारनिपातलक्षणेऽपि
न नैव भवति सस्यं-धान्यं तथा 'धर्मवीजविरहे' धर्मवीजानां-सम्यक्त्वादिसमुत्पादकानां धर्मप्रशंसादिकानां हेतूनां
परिहारे न सुपमायामपि समा नाम कालविभागः सुष्ठु-तीर्थकरजन्मादिमहामहसहायत्वेनातिशयवती समा सुपमा तस्यां,
किं-पुनरितरसमासु दुष्पमादिलक्षणास्वित्यपिशब्दार्थः, तत् सस्यं-स एव धर्म एव विपयाकांक्षाबुधुक्षाक्षयावहत्वेन
सस्यं भवतीति । यथोक्तम् "नाकारणं भवेत् कार्यं, नान्यकारणकारणम् । अन्यथा न व्यवस्था स्यात्, कार्यकारणयोः
क्वचित् ॥ १ ॥" ॥ २२४ ॥

यस्मादेवं ततः किं कर्तव्यमित्याहः—

आणापरतंतेहिं ता बीजाधाणमेत्थ कायवं । धम्मस्मि जहासत्ती परमसुहं इच्छमाणेहिं ॥ २२५ ॥

आज्ञापरतंत्रैः-सर्वज्ञवचनायतीकृतात्मभिः 'ता' इति तस्माद् बीजाधानं-जिनमुनिप्रभृतिपवित्रपदार्थकुशलचित्तादिल-
क्षणम्, अत्र-प्रस्तुते कर्तव्यं धर्मे-साध्यत्वेनाभिमते सति यथाशक्ति-स्वसामर्थ्यानुरूपं, परमसुखम्-एकान्तिकाल्यन्तिका-
नन्दसंदोहमयं शर्म इच्छन्निः-वाञ्छन्निरिति । धर्मवीजानि चैवं शास्त्रान्तरे परिपठितानि दृश्यन्ते—यथा "जिनेषु कुशलं

चित्तं, तन्नमस्कार एव च । प्रणामादि च संशुद्धं, धर्मवीजमनुत्तमम् ॥ १ ॥ उपादेयधियाऽत्यन्तं, संज्ञाविष्कम्भमणान्वितम् । फलाभिसन्धिरहितं, संशुद्धं ह्येतदीदृशम् ॥ २ ॥ आचार्यादिव्यपि ह्येतद्विशुद्धं भाययोगिषु । दैयावृत्त्यं च विधियच्छुद्धाशयविशेषतः ॥ ३ ॥ भयोद्वेगश्च सहजो, द्रव्याभिप्रहृपालनम् । तथा सिद्धान्तमाश्रित्य, विधिना लेखनादि च ॥ ४ ॥ लेखना पूजना दानं, श्रवणं वाचनोद्ग्रहः । प्रकाशनाऽथ स्वाध्यायश्चिन्तना भावनेति च ॥ ५ ॥ द्युःखितेषु दयाऽत्यन्तमद्वेषो गुणवासु च । औचित्याविशेषतः ॥ ६ ॥” इत्यादि ॥ २२५ ॥

अत्रैव दृष्टान्तमाहः—

सुवद्वै य तेणणायं एत्थं बोहीएँ पत्तिविग्घकरं । तं चेव उ कुसलेहिं भावेयवं पयत्तेणं ॥ २२६ ॥

श्रूयते च-निशम्यते पुनः सर्वज्ञप्रणीतागमे स्तेनज्ञातं-धौरोदाहरणमत्र-प्रस्तुते धीजाधाने षवतुमारब्धे सति ‘बोधिप्राम्बिधिप्रकरं’ बोधिप्राप्त्यर्थो धिप्रस्य च कारकपुरुषद्वयसूचकत्वेन तत्कारकं । तदेव तुशब्दाद् अन्यानि च धनसार्थवाहादिशक्तानि कुशलैः-विद्वन्निर्भावयितव्यं-मीमांसनीयं प्रयत्नेनेति ॥ २२६ ॥

तदेव गाथात्रयेणाहः—

कोसंविसेट्टिसुय गाढपीती पाएण तुच्छफलसिद्धी । वीरोसरणे सवणं बोहि-अभावेसु य वित्सेसो ॥२२७॥
हरिसो मज्झत्थत्तं परोप्परं चित्तजाणणा भेओ । पुच्छ अबोहि नेहे बहु जोगोऽवीजगो कह णु ? ॥२२८॥

दंगिययुत्ता गोहरण पच्छखेडणग सेलुगुहसाहू । धम्मपसंसपओसा वीयावीया दुवेणहंपि ॥ २२९ ॥

समस्ति निखिलक्षोणीकामिनीमण्डनोपमा । कौशांव्याख्या पुरी शम्भ-पाणिपत्तनभूतिभाक् ॥ १ ॥ तत्रैक-च्छत्रवसु-
धापरिपालनविश्रुतः । राजा जितारिनामाऽभूत्, सद्भूतगुणसन्निधिः ॥ २ ॥ श्रेष्ठिनौ तत्र सुष्ठुश्रीभाजनं जनपूजितौ ।
अभूतां धनयक्षाह्वावौदार्यादिगुणान्वितौ ॥ ३ ॥ धनस्य धर्मपालोऽभून्नन्दनः कुलनन्दनः । वसुपालश्च यक्षस्य, वसुवृ-
द्धिविधायकः ॥ ४ ॥ जन्मान्तरीयसंस्कारादावालत्वात्तयोरभूत् । अत्यन्तमित्रताभावो, लोकाश्चर्यव्त्रिधायकः ॥ ५ ॥
रोचते च यदेकस्य, तदन्यस्यापि रोचते । ततो लोके गतौ ख्यातिमेकचित्ताविमाविति ॥ ६ ॥ ततः कुलोचितं कर्म,
कुर्वतोर्यान्ति वासराः । अन्यदा भुवनानन्दी, प्राष्ठस्तत्र जिनेश्वरः ॥ ७ ॥ भगवान् श्रीमहावीर-इक्ष्वाकुकुलनन्दनः ।
गीर्जलैर्जनसन्तापशमनेऽम्भोदसन्निभः ॥ ८ ॥ विदधुस्तस्य गीर्वाणा, व्याख्याभूमिं मनोहराम् । तत्रासौ धर्ममाचख्यौ,
ससुरासुरपर्षदि ॥ ९ ॥ तमागतं समाकर्ष्य, कौशाम्बीवासिनो जनाः । राजादयः समाजगमुर्वन्दितुं तत्पदाम्बुजम्
॥ १० ॥ तावपि श्रेष्ठिनोः सूनू, कुतूहलपरायणौ । जनेन सार्द्धमायातौ, जिननायकसन्निधौ ॥ ११ ॥ जिनस्तु देश-
यामास, मोक्षमार्गं सनातनम् । सत्त्वानां सर्वकल्याणकारणं करुणापरः ॥ १२ ॥ ततस्तयोर्वणिक्सून्वोरेकस्य तज्जिनोदि-
तम् । श्रद्धानमार्गमायाति, भाव्यते च स मानसे ॥ १३ ॥ स्फाराक्षी मस्तकं धुन्वन्, कर्णपर्णपुटार्पितम् । रोमाञ्चितः
पिवत्युच्चैर्जिनवाक्यं यथाऽमृतम् ॥ १४ ॥ तदन्यस्य तदाभाति, वालुकाकवल्लोपमम् । अन्योऽन्यस्य च तौ भावं, लक्ष-
यामांसतुस्तराम् ॥ १५ ॥ व्याख्याभुवः समुत्थाय, जगमर्तुर्भवनं निजम् । तत्रैको व्याजहारैवं, भ्रातस्त्वं भावितः किल

॥ १६ ॥ जिनयाचा न चाहं भोस्तदत्र किमु कारणम् । एकचित्ततया ख्यातायावां लोके इयच्चिरम् ॥ १७ ॥ इदानी-
 मत्र संजातं, विभिन्नं चित्तमावयोः । तदत्र कारणं किं स्यादन्यो वक्ति स्म विस्मितः ॥ १८ ॥ सत्यमेवं ममाप्यत्र-
 विकल्पः संप्रवर्त्तते । केवलंकेवली नूनं, निश्चयं नौ करिष्यति ॥ १९ ॥ स एव प्रश्रितोऽत्रार्थे, तद्यातास्वस्तदन्तिके । एवं
 तौ निश्चयं कुर्या, प्रातर्याती तदन्तिके ॥ २० ॥ पप्रच्छतुस्तमाराध्यं, विनयेन स्वसंशयम् । सोऽप्युवाच पुरैकेन,
 श्लाघितो युवयोर्मुनिः ॥ २१ ॥ तथाहि-आत्मां युवां कचिद्भ्रामे, द्रङ्गिकस्य तनूद्भ्रवौ । कालक्रमेण तारण्यं, लावण्य-
 पदमागतौ ॥ २२ ॥ संजाततद्विकारी च, जाती भूतेरभावतः । तथा मनोरथाः किञ्चिन्न पूर्यन्ते कथञ्चन ॥ २३ ॥
 अनार्यकार्यमारब्धौ, कर्तुं धीर्यं ततोऽन्यदा । प्रामान्तरे हता गावो, गत्वा रात्रावतित्वरौ ॥ २४ ॥ दण्डपाशिकलो-
 केन, भवन्तौ त्रासिती ततः । प्रारब्धौ नष्टुमेकोऽथ, साधुः शैलगुहागतः ॥ २५ ॥ ध्यानमौनक्रियालग्नो, युवाभ्यां
 समदृश्यत । ततश्च धर्मपालस्य, जीवेनेदं व्यचिन्त्यत ॥ २६ ॥ अहो सुलब्धजनमास्य, प्रशस्याचारसञ्चनः । यदिरधं
 निर्भयः शान्तस्त्यक्कसन्नोऽनतिष्ठते ॥ २७ ॥ वयं पुनरधन्यानामधन्या धनकांक्षयां । विदधाना विरुद्धानि, पराभवपदं
 गताः ॥ २८ ॥ धिक्कारोपहृतात्मानो, यास्यामः कां गतिं मृताः ? । ही जाता दुःस्वभावेन, लोकद्वयविराधकाः ॥ २९ ॥
 तदेवं निर्मलं साधोर्वृत्तं वारितकल्मषम् । विपरीतमतोऽस्माकमस्मात् कल्याणकं कुतः ? ॥ ३० ॥ अन्यः पुनरुदासीनः,
 समभूत्तं मुनिं प्रति । गुणरागादवर्षिको बोधिबीजं न चापरः ॥ ३१ ॥ ततस्तनुकपायत्वाद्, भवन्तौ दानतत्परौ ।
 नरजन्मोचितं कर्म, वद्धन्तावनिन्दितम् ॥ ३२ ॥ मृत्वा युवां समुत्पन्नाथेतावत्र वणिक्मुतौ । जातावनिन्दिताचारौ,

वणिग्धर्मपरायणौ ॥ ३३ ॥ एकस्येह तदेतस्य, जातं बीजस्य तत्फलम् । सद्बोधरूपमन्यस्य, निर्बीजत्वेन नाभवत्
 ॥ ३४ ॥ एवं पूर्वभवासेवां, जिनेनोक्तां सविस्तराम् । निशम्यैकस्य सञ्जातं, जातेः संस्मरणं क्षणात् ॥ ३५ ॥ ततोऽसौ
 प्रत्यये जाते, जातः संवेगभावितः । भावतश्च जिनोद्दिष्टं, प्रपदे शासनं शुभम् ॥ ३६ ॥ तत्प्रतिपत्तिसामर्थ्याच्छुभक-
 मानुबन्धतः । सिद्धिं चास्यत्यसौ काले परः संसारमेव हि ॥ ३७ ॥

अथ गाक्षाक्षरार्थः—‘कोसंबि’ति कौशांब्यां पुरि ‘सेट्टिसुय’ति श्रेष्ठिनोः सुतौ गाढप्रीतौ परस्परं प्रायेण—बहून्
 वारान् ‘तुल्यफलसिद्धी’ व्यवहारप्रवृत्तौ समानफललाभौ च प्रवर्तते । अन्यदा च ‘वीरोसरणे’ इति वीरसमवसरणे श्रवणं—

धर्मसमाकर्णनमभूत् । तयोर्बोधभावयोश्च—बोधावभावे च सति विशेषः संवृत्तः ॥ २२७ ॥ १ ॥

तमेव दर्शयति—‘हरिसो मञ्जुत्थत्तं’ इत्यादि, हर्षः सन्तोष एकस्य धर्मपालजीवस्य, मध्यस्थत्वम्—उदासीनत्वमन्यस्य
 परस्परम्—अन्योऽन्यस्य चित्तज्ञानमभूत् । ततो भेदश्चित्तस्य संवृत्तः ततः ‘पुच्छा अबोहि’ति अबोधिगोचरा पुच्छा कृता
 ज्येष्ठेन भगवतः पार्श्वे । ‘नेहे बहुजोगो’ इति भगवान् ! स्नेहे सत्यावयोर्बहुः प्रभूतो योगः सदा व्यवहारकारणादिस-
 म्बन्ध एकचित्तयोरभूत् । ततः बीजं—मुक्तिकल्पतरोः सम्यक्त्वं तद्यस्य नास्ति सोऽबीजकः कथं केन हेतुनैप मत्सखा
 सम्पन्नः ? नु चित्तकं इति ॥ २२८ ॥ २ ॥

‘दंगियपुत्ता’ इत्यादि । ततो भगवता प्राच्यवृत्तान्तः कथयितुमारब्धस्तयोः, यथा—द्रङ्गिकपुत्रौ, द्रङ्गो नाम गोधनव-
 हुलः सन्निवेशविशेषः सोऽस्यास्तीति द्रङ्गिको—ग्राममहत्तरकस्तसुतौ युवां भूतवन्तौ । ‘गोहरण’ति कदाचिद् भवद्भ्यां

गया हरणे कृते सति, दण्डपात्रिकैः 'पञ्च खेडणग'सि पश्चात्-पृष्ठतः खेडनकं-त्रासनमारब्धम् । ततः पलायमानाभ्यां भारद्दम्ब्यां शैलगुहाया सापुरेको दृष्टः । तत्र धर्मप्रज्ञासाप्रद्वेषी भयतोः प्रवृत्तौ । ततो 'धीयाधीय'सि वीजमधीजं च द्वयो-
रपि यथावमं सम्यग्निमिति ॥ २२९ ॥ ३ ॥

अथ पूर्वोपमुदाहरणं निगमयन् वीजद्युद्धिं दर्शयति;—

एवं कम्मोत्तमा सद्धम्मगयं उवाहिपरिसुद्धं । थेवं पणिहाणादिवि वीजं तस्सेव अणहंति ॥ २३० ॥

एवं-द्रष्टृकप्रथमपुत्रवत् कर्मोपनामात्-बहलतमःपटलप्रवर्त्तकमित्यात्यमोहमान्द्यात् सद्बुधर्मगतं-शुद्धधर्म्मानुसारि,
उपाधिपरिसुद्धम्-उपाधिभिः-उपादेयताद्युद्धि-आहारादिदत्तासंज्ञाविष्कम्भफलाभिसन्धिपरद्वितत्यलक्षणेनिर्मलभावमानीतं,
लोकं-यस्यमाणापिशब्दस्येहाभिसम्नन्थात् लोकमपि 'प्रणिधानादि प्रणिधानं-कुशलचित्तन्यासः, आदिशब्दात् प्रच-
खोचितकृत्यकरणप्रदो वीज-प्ररोहेहेतुस्तस्यैव-सद्बुधर्मस्यानघम्-अबन्ध्यमिति ॥ २३० ॥
इदमेव विगिद् विज्ञेय आह;—

एयं च एत्थ नेयं जहा कहिंचि जायम्मि एयम्मि । इहलोगादणवेक्खं लोयुत्तरस्मावरुइसारं ॥ २३१ ॥
एतद्य-धर्मवीजमत्र-लोकोत्तरधर्म्माराधनप्रक्रमे ज्ञेयं, यथाकथञ्चित्-काकतालीयान्धकण्टकीयादिज्ञातमकारेण जाते

एतस्मिन्-कर्मोपशमे, कीदृशमित्याह-इहलौकाद्यनपेक्षम्-ऐहलौकिकपारलौकिकफलाभिलाषविकलम् । तथा; लोकोत्तरभावरुचिसारं-जैनशासनसूचितदयादानाद्यनवद्यभावश्रद्धानप्रधानम्, लौकिकभावेषु हि दृढविपर्ययासानुगतेषु श्रद्धायां व्यावृत्तविपर्ययाससद्गर्मवीजभावानुपपत्तेरिति ॥ २३१ ॥

एतदेवाधिकृत्याहः—

पायमणवखेयमिणं अणुहवगम्मं तु सुद्धभावाणं । भवखयकरंति गरुयं बुहेहिं सयमेव विन्नेयं ॥ २३२ ॥

प्रायो-बाहुल्येन बहुमानस्वरूपेणेत्यर्थः, अनाख्येयम्-आख्यातुमशक्यमिदं-धर्मवीजं परेभ्यः । एवं तर्ह्यसंवेद्यमप्येतत्स्यादित्याशंक्याह-अनुभवगम्यं तु-स्वसंवेदेनप्रत्यक्षपरिच्छेद्यं पुनः शुद्धभावानाम्-अमलीमसमानसानाम् । तथा, भवक्षयकरं-संसारव्याधिच्छेदहेतुरिति-अस्मात् कारणाद् गुरुकं-सर्वजनाभिमतचिन्तारत्नादिभ्योऽपि महद् बुधैः स्वयमेव निजोहापोहयोगतो विज्ञेयम्, इक्षुक्षीरादिरसमाधुर्यविशेषाणामिवानुभवेऽप्यनाख्येयत्वात् । उक्तं च-“इक्षुक्षीरगुडादीनां, माधुर्यस्यान्तरं महत् । तथापि न तदाख्यातुं, सरस्वत्याऽपि शक्यते ॥ १ ॥ २३२ ॥

अथैतद् गुरुकत्वमेव भावयति;—

जं द्रबलिंगकिरियाऽणंता तीया भवस्मि सगलावि । सवेसिं पाएणं णय तत्थवि जायमेयंति ॥२३३॥

यद् यस्माद् द्रव्यलिङ्गक्रियाः-पूजाद्यभिलाषेणाव्यावृत्तमित्यात्वादिमोहमलतथा द्रव्यलिङ्गप्रधानाः शुद्धश्रमणभाव-

योग्याः प्रत्युपेक्षणाप्रमार्जनादिकाश्चेष्टाः, विमित्याह अनन्ताः—अनन्तनामकसंख्यायित्तोपानुगता अतीताः—व्यतिक्रान्ता भवे-संसारे सकला अपि-तथाविधसामग्रीवशात् परिपूर्णा अपि सर्वेषा भवभाजां प्रायेण, अव्यवहारिकराशिगतानल्प-कालतन्निर्गताश्च मुक्त्वेत्यर्थः । ततोऽपि विमित्याह-न च-नैव तत्रापि-तास्वपि सकलासु द्रव्यलिङ्गक्रियासु जातमेतत्-सद्धर्मर्मवीजमिति । कथञ्चित् कयाया प्रवृत्तिलक्षणलेखाशुद्धावपि निरवधिभवभ्रमणयोग्यतालक्षणस्य सहजस्य भावम-लस्य प्रभूतत्वाद्यापि भावात् । यथोक्तम्—“एतद् भावमले क्षीणे, प्रभूते जायते नृणाम् । करोत्यव्यक्तचैतन्यो, महत् कार्यं न यत् क्वचित् ॥ १ ॥ २३३ ॥

ता प्यस्मि पयत्तो ओहेणं वीयरायवयणस्मि । बहुमाणो कायवो धीरेहिं कयं पसंगेण ॥ २३४ ॥

तत्-तस्मादेतस्मिन्-धर्मवीजे प्रयत्नो-यद्वातिशयः कर्तव्यो धीरैरित्युत्तरेण योगः । किलक्षणः प्रयत्नः कर्त्तव्य इत्याशङ्क्याह-ओयेन-सामान्येन वीतरागवचने-वीतरागमप्रतिपादितेऽपुनर्वन्धकचेष्टामभृत्ययोगिकेवल्यपर्ययसने त-च्चित्तशुद्धतमाचारे बहुमानो भावप्रतिबन्धः क्षयोपशमवैचित्र्याद् मृदुमध्याधिमात्रः कर्त्तव्यो धीरेः—बुद्धिमद्भिः । उप-संहारग्राह-कृतं प्रसङ्गेन-पर्याप्तं धर्मवीजप्रख्यापनेनेति ॥ २३४ ॥

अथाशापूर्वकप्रवृत्तावपि प्राक्प्रपञ्चितबुद्धिपरिणतिरूपा मीमांसैव कार्यसाधिकेति प्रपञ्चयित्नुमिच्छुराह—
वेयावचं न पडति अणुबंधेच्छति सहरिसं एको । एतो एत्थ पयदति धणियं णिय सत्तिनिरवेवलं ॥२३५॥

वैयावृत्यम्—अन्नपानौपधमैषजदानादिना पादधावनशरीरसंवाहनशयनासनरचनादिना च साधुजनोपकारिणा चित्र-
रूपेण क्रियाविशेषेण व्यावृत्तभावो न-नैव पतति-भज्यते । अत्र हेतुमाह—‘अणुबंधे’ ति अनुबन्धोऽनुगमोऽव्यवच्छेद
इत्येकोऽर्थस्तदस्यास्तीत्यनुबन्धवत्, तथा चोक्तम्—‘पडिभगस्स मयस्स व नासइ चरणं सुयं अगुणणाए । न उ
वेयावच्चकथं सुहोदयं नासए कम्मं ॥१॥’ इत्यस्मात् कारणात् सहर्ष-प्रकटितप्रमोदमेकः कश्चित् स्वभावत एव वैयावृत्यरु-
चिरितो-वैयावृत्यं न पततीति लक्षणात् सर्वज्ञवचनादत्र-वैयावृत्ये प्रवर्त्तते धनिकम्-अत्यर्थम् । इदमेव व्याचष्टे-निजश-
क्तिरपेक्षं स्वल्पबुद्धि तथा स्वसामर्थ्यानपेक्षणेन । यथा हि कश्चिदपरिणतप्रज्ञः सञ्जाततीव्रबुभुक्षः स्वजठरानलबहोल्लङ्घनेन
मुञ्जानो न कञ्चन गुणमवाप्नोति, किन्त्वग्निमान्द्यापादनेन दोषमेव । एवं प्रस्तुतवैयावृत्येऽपि भावनाकार्या ॥ २३५ ॥

इत्थमल्पमतिविषयं वैयावृत्यमभिधाय, अधुना तद्विपर्येणाभिधातुमाहः—
अन्नो उ किं इमं भन्नतित्ति वयणोओ कह व कायवं । सत्तीए तह पयट्टति जह साहति बहुगमेयं तु ॥२३६॥
अन्यः पुनः-वैयावृत्यरुचिरेव धार्मिकविशेषो बहुमतिः किमिदं-वैयावृत्यं भण्यते शास्त्रेष्विति वैयावृत्यस्वरूपं प्रथ-
मतो मीमांसते, अज्ञातस्य तु कर्तुमशक्यत्वात् । ततो वचनाज्जानीते संयतलोकस्योचितार्थसम्पादनरूपमेतदिति । तथा,
कथं वा-केन वा प्रकारेण गुरुवालवृद्धादिजनोचितप्रवृत्तिरूपेण कर्तव्यमिति । इत्त्यूहापोहयोगेन शक्या-स्वसामर्थ्यानुरूपं
तथा प्रवर्त्तते प्रस्तुत एव वैयावृत्ये यथा साधयति बहुकमेतत्तु-इदमेव वैयावृत्यं, शर्करत्रोटनेन प्रतिदिनं वृद्धिभावा-
दिति भावः ॥ २३६ ॥

अत एव पौर्यापर्यशुद्धां वैयावृत्त्यविषयमाज्ञां दर्शयति;—

पुरिसं तस्सुवयारं अवयारं वऽप्पणो य णाऊणं । कुब्जा वेयावडियं आणं काउं निरासंसो ॥ २३७ ॥

पुरूपम्—आचार्योपाध्यायप्रवर्त्तकस्थविरगणावच्छेदकलक्षणपदस्थपुरूपत्रकल्पं ग्लानादिरूपं च, तथा तस्य—पुरूप-
स्वोपकारम्—उपहम्भं ज्ञानादियुद्धिलक्षणम्, अपकारं च—तथाविधावस्थाविगुण्यात् श्लेष्मादिप्रकोपलक्षणम्, तथाऽऽत्म-
नध्य—स्वस्यापि शुद्धसमाधिलाभरूपमुपकारमपकारं च शेषावरयककृत्यान्तरहानिस्वभावं वा ज्ञात्वा सूक्ष्माभोगपूर्वकं
कुर्याद्—विदध्यात् । वैयावृत्त्यम्—उत्तरूपमाज्ञां कृत्या—सर्वशेषदेशोऽयमिति मनसि व्ययस्थाप्य निराशंसः—कीर्त्यादिफ-
लाभिलाषविकलः सन्निति ॥ २३७ ॥

न च वक्तव्यं क्रियात एव फलसिद्धिर्भविष्यतीति किं पुनः पुनराज्ञोद्घोषणेनेत्याह;—

आणावहुमाणाओ सुद्धाओ इह फलं विसिद्धंति । ण तु किरियामेत्ताओ पुवायरिया तथा चाहु ॥२३८॥

आज्ञावहुमानाद्—वचनपक्षपाताच्छुद्धात्—शुभ्रहादिदोषरहितात्, इह—वैयावृत्त्यादिकृत्येषु फलं विशिष्टं—पुण्यानुबन्धि-
पुण्यरूपं निरनुबन्धाद्युपकर्म्मरूपं च सम्पद्यत इति । न पुनः क्रियामात्राद्—मग्नविंविजितसर्पदष्टापमार्जेनक्रियाकल्पात्
साधुसमाचारासेवनादेः केवलम् इति विशिष्टं फलमस्ति । एतदेव दृढीकुर्वन्नाह—पूर्वाचार्यास्तथा च—सथैय यथोच्यतेऽस्माभि-
स्तथाहुः—दुवते ॥ २३८ ॥

यदाहुस्तदेव गाथाद्वयेन दर्शयति;—

भावाणामहुमाणाओ सत्तिओ सुकिरियापवित्तीवि । नियमेणं चिय इहरा ण तको सुद्धोत्ति इट्टा सा ॥ २३९

भावाद्—अन्तःपरिणामाद् य आज्ञाबहुमानः—उक्तरूपः तस्मात् कथंचिज्जातात् । किमित्याह—शक्तितः—स्वसामर्थ्या-
रुरूपं 'सुक्रियाप्रवृत्तिरपि' सुक्रियायां—मार्गानुसारसारायां दर्शनप्रभावनादिकायां चित्ररूपायां प्रवृत्तिः—उत्साहरूपा भव-
तीति, भावाज्ञाबहुमानस्तावत् सम्पन्न एवेत्यपिशब्दार्थः, नियमैव, शुद्धभावाज्ञाबहुमानस्य तथाविधमेधोन्नतेरिव
जलवृष्टिक्रिया(याः सुक्रिया)या व्यभिचाराभावात् । विपक्षे बाधकमाह—इतरथा सुक्रियायाः प्रवृत्तिनिरोधेन नैव तको-
भावाज्ञा—बहुमानरूपः शुद्धो वर्तते, स्वकार्यसाधकस्यैव कारणस्य निश्चयतः कारणभावात् । इत्यस्मात् कारणान्छुद्धे
भावाज्ञाबहुमाने इष्टा सा सुक्रिया ॥ २३९ ॥

ततोऽपि किमित्याह;—

एईए उ विसिट्ठं सुवन्नघडतुल्लमिह फलं नवरं । अणुबंधजुयं संपुन्नहेउओ सम्ममवसेयं ॥ २४० ॥

एतस्याः पुनः—सुक्रियायाः सकाशाद् विशिष्टम्—अपरक्रियाजन्यपुण्यविलक्षणम् । अत एवाह—सुवर्णघटतुल्यं—शात-
कुम्भकुम्भसन्निभमिह—जगति फलं—पुण्यलक्षणं नवरं—केवलं जायते अनुबन्धयुतम्—उत्तरोत्तरानुगमरूपवत् । कुत इत्याह—
'सम्पूर्णहेतुतः' सम्पूर्णेभ्यो हेतुभ्यो भावाद्, हेतवश्चास्य प्राणिकरुणादयः । यथोक्तम्—'दया भूतेषु संवेगो, विधिवद्

गुरुभूजनम् । विशुद्धा शीलवृद्धिश्च, पुण्यं पुण्यानुबन्धदः ॥ १ ॥” सम्यग्-यथावद् अवसेयमिदम् । न हि पूर्णकारणा-
रब्धा भावाः कदाचिद् निरनुबन्धा भवितुमर्हन्ति, अन्यथा तत्तयाऽनुपपत्तेः ॥ २४० ॥

ननु त्रियामात्रमप्याज्ञावहुमानशून्यानां कथं ज्ञायते ? इत्याशंसयाहः—

किरियामेत्तं तु इहं जायति लद्धादवेकत्वयाप्यऽपि । गुरुलाघवादिसन्नाणवज्जियं पायमियरोसिं ॥२४१॥
क्रियामात्रं पुनरकरूपमिह—दूरभव्येऽयभन्वेषु च जायते लब्ध्याद्यपेक्षयापि, इह लब्धिर्ध्वस्त्रपात्रकीर्त्योदिलाभलक्षणा
गृह्यते, आदिशब्दात् स्वजनाद्यविरोधकुललज्जादिग्रहः, तान्यप्यपेक्ष्य स्यात् । गुरुलाघवादिसंज्ञानवर्जितं गुणदोषयोः
प्रवृत्तौ गुरुलाघवरमादिशब्दात् सत्त्वादियु मैत्र्यादिभावग्रहस्त्रेषु यत्संज्ञानं शुद्धसंवेदनरूपं तेन विनिर्मुक्तं, प्रायो—बाहुब्येने-
तरेयां—शुद्धाज्ञावहुमानविहीनानामिति ॥ २४१ ॥

एत्तो उ निरणुबंधं मिम्मयघडसरिससो फलं णेयं । कुलडादियदाणाइसु जहा हंत एयंपि ॥२४२॥

इतरतु—क्रियामात्रात् पुनर्निरनुबन्धम्—उत्तरोत्तरानुबन्धशून्यम्, अत एव ‘मिम्मयघडसरिससो’ इति मृत्तिकामय-
षट्सदृशं फलं पुण्यबन्धलक्षणं ज्ञेयम् । पुनरपि दृष्टान्तान्तरेण भावयति—कुलटाया—दुश्चारिण्याः स्त्रिया द्विजदानादयो-
न्नाक्षणविभववितरण—पर्यदियसोपवास—तीर्थज्ञानप्रभृतयो धर्मक्रियाविशेषास्तेषु यथा निरनुबन्धं फलं, तथा, हन्तेति
कोमलासंज्ञे, एतदपि क्रियामात्रजन्यं पुण्यमिति ॥ २४२ ॥

तद्वा भावो सुद्धो सवपयत्तेण हंदि परलोए । कायवो बुद्धिमया आणोवगजोगतो णिच्चं ॥ २४३ ॥

यस्मादेवं क्रियामात्रं निरनुबन्धफलं तस्माद्-भावो-मनःपरिणामः शुद्धो-रागद्वेषमोहमलविकलः सर्वप्रयत्नेन-सर्व-स्वसामर्थ्यागोपनरूपेण; हंदीत्युपप्रदर्शने, परलोके-स्वर्गापवर्गादिलक्षणे साध्ये कर्तव्यो-घटयितव्यो बुद्धिमता-प्रश-स्तमतिना पुरुषेण । कथमित्याह—‘आज्ञोपगयोगतो’ आज्ञामुपगच्छन्ति-अनुवर्तन्ते ये ते आज्ञोपगास्ते च ते योगा-श्च-अनुष्ठानभेदाः तेभ्यो, जिनाज्ञानुसारिणो धर्मारम्भान् प्रतीत्येत्यर्थः, नित्यम्-अहर्निशमिति ॥ २४३ ॥

सम्प्रत्याज्ञामेव पुरस्कुर्वन् दृष्टान्तमाह;—

जो आणं बहु मन्नति सो तित्थयरं गुरुं च धम्मं च । साहेति य हियमत्थं एत्थं भीमेण दिट्ठतो ॥२४४॥

यो जन्तुरासन्नभव्य आज्ञाम्-उक्तरूपां बहु मन्यते-पुरस्करोति, स-आज्ञाबहुमन्ता तीर्थकरम्-अर्हन्तं गुरुं च धम्म-चार्यं धर्मं च श्रुतचारित्ररूपं बहु मन्यते, आज्ञाबहुमानस्य तीर्थकरादिवहुमानाविनाभूतत्वात् । साधयति, घटयति, चः समुच्चये, हितं-कल्याणरूपमर्थ-पुरुषार्थलक्षणम् । अत्र-अस्मिन्नाज्ञाबहुमाने भीमेन राजसूनुना दृष्टान्तः-उदाहरणं वाच्यम् ॥ २४४ ॥

एनमेव भावयति;—

तगराए रतिसारो राया पुत्तो य तस्स भीमो ति । साहुसगासं णीओ धम्मं सोऊण पडिबुद्धो ॥२४५॥

परसुवयारी ताओ इमस्स सति अप्पियं ण कायवं । धेत्तूणऽभिगहं तो सावगधम्मं सुहं चरति ॥२४६॥२॥
 वणिकन्न राय रागे वरणं णो पुत्तरब्ब न करेमि । तुह पुत्त न परिणेमी कालेणं वंभयारित्ति ॥ २४७ ॥ ३ ॥
 दिन्ना पुत्तो राया भीमो गिहवंभ सक्कथुति आणा । देवाऽऽयल्लग गणिया वावज्जति निक्खिपाऽधम्मो ॥२४८॥
 आणाभावणजोगा रागाभावो इमस्स धीरस्स । वयभंसपाव वावत्ति रक्खणे सुक्कहणा धम्मो ॥ २४९॥५ ॥
 आयारामो जाओ आणं सरिऊण वीयरगाणं । इय धम्मो सेसाणवि विसए एयं करेत्ताणं ॥ २५० ॥६ ॥

तगरायां पुरि प्रतिहलापरपुरीसमृद्धाभिमानतगरायां निजलावण्यजितरतिपत्याकारो रतिसारो नाम राजा समभूत् ।
 पुत्रस्तस्य भीम इति समजायत । स च मुक्त्वालभावः साधुसकाशं-तथाविधधर्माचार्योन्तिकं यित्रा नीतः सन् धर्मम्-
 उक्त्वरूपं श्रुत्वा प्रतिपुद्धो-लब्धधोधिः सम्पन्नः ॥ २४५ ॥ ३ ॥

चिन्तितं चानेन परमोपकारी, अत्यन्तहितविधायी मे तातो येनाहं सकलत्रिलोकसारभूते जैनधर्मे नियोजितः ।
 ततोऽस्य प्राणप्रदानेनापि प्रत्युपकर्तुमशक्यमिति सदा-सर्वकालमप्रियम्-अनिष्टं न कर्त्सव्यं मया । पर्यैरूपं गृहीत्वाऽभि-
 प्रहं-नियमम् । ततः-सदनन्तरं गृहस्थित एव श्रावकधर्म-श्रमणोपासकजनोचितानुष्ठानं शरच्चशधरकरनिकरप्राग्भार-
 निर्मलं सम्यग्दर्शनम् आनुमतगुणप्रतशिक्षाप्रतलक्षणम्, कीदृशमित्याह-सुखं स्वर्गापवर्गसमुद्भवशर्महेतुत्यात्-सुखं चा
 यया भवत्येवं, चरति-आसेवते, वर्त्तमानकालादेशस्तत्कालापेक्षयेति ॥ २४६ ॥ २ ॥

एवं प्रतिवासरमपूर्वापूर्वपवित्रपरिणामपरंपरामधिरोहतः सतो भीमस्य यातिकालः । 'वणिकन्नरायराय'त्ति वणिजः—
 सागरदत्तनामधेयस्य कन्या चन्द्रलेखाभिधाना शृङ्गारक्षीरनीरधिलहरी सुभगलावण्योपहस्तामरसुन्दरीका हर्म्यतलगता
 काञ्चनकन्दुकक्रीडारसमनुभवन्ती वातायनस्थितस्य राज्ञो रतिसारस्य लोचनमार्गमागता । ततस्तदीयराजहंसानुसारि-
 सलीलगमनादिगुणाक्षिप्तमानसोऽसौ तद्गोचरे रागे अभिभ्वंगलक्षणो सम्पन्ने संति वारुणां मदनावस्थामाससाद । तद-
 वश्यं च तं समुपलभ्याऽवोचद् मन्त्री-देव ! किमिदमकाण्ड एव युष्मच्छरीरस्यापाटवम्?; तेनापि नास्य गोप्यमस्तीति
 परिभाव्य निवेदितं निजस्वरूपं, ततो मन्त्री सागरदत्तगृहं गत्वा वरणं चन्द्रलेखायाः कर्तुमारब्धः । सागरदत्तेन चोक्तं
 'नो पुत्तरज्ज'त्ति नो-नैवाहं राज्ञे स्वपुत्रीं प्रथच्छामि, यतस्तस्य भीमनामा राज्याहंः पुत्रोऽस्ति स राजा भविष्यति न
 मत्पुत्रीपुत्र इति । ततो ज्ञातवृत्तान्तेन भीमेनोक्तम्—'न करेमि'त्ति नाहं राज्यं करोमीति देहि राज्ञे कन्याम् । ततः
 पुनरपि वणिजोक्तं-यदि त्वं पितुरप्रियं परिजिहीर्षुर्न करिष्यसि राज्यं, तथापि तव पुत्रो विधास्यतीति । एवं निवृद्ध-
 निवन्धं वणिजं ज्ञात्वा भूयोऽपि भीमो जगाद-यद्येवं त्वं निपुणदर्शी तर्हि 'न परिणेमि'त्ति नाहं परिणेष्यामि काञ्चित्
 कुलवालिकाम् । अतो नास्त्येव मत्पुत्रसम्भव इति प्रतिज्ञाय कालेन व्रजता ब्रह्मचारी भीमकुमारः समजनि । इतिः
 परिसमाप्त्यर्थः ॥ २४७ ॥ ३ ॥

एवं सम्पूर्णमनोरथेन वणिजा राज्ञे दत्ता चन्द्रलेखा । परिणीता च प्रशस्ते वासरे प्रचुरद्रविणव्ययेन । तथा च समं
 विषयशर्मानुभवतस्तस्य पुत्रः समभूत् । कृतश्च समुचितसमये स राजा । 'भीमो गिहवंभ'त्ति भीमोऽपि गृहस्थित एवाज्ञा-

भाषितारामाऽयारंसारपातभीतो निष्कलद्रुमब्रह्मविरतिव्रतं परिपालयन् दिनान्यनैषीत् । 'सकथुइ आणा' इति अध-
कदाचिच्छत्रलदीयहृदप्रताभिप्रायमेवंत्य सौधर्मसभायामुपविष्टस्त्रिविष्टपसदामप्रतः तस्य स्तुतिं श्लाघालक्षणां षकार-
यथैर भीमपुमारः संबन्दनसहायैः सुरैरपि जगज्जनताचित्तषमत्कारणसौभाग्यादिगुणान्वितोऽपि ब्रह्मचर्यपरिपाल-
नारूपायाः सर्वज्ञायाथाध्यालयितुं न शक्यः, किं पुनर्मौनवादिभिर्विराकैः । 'देवायह्यगगणिया' इति । ततो देवेन 'आय-
ह्यग'सि देशीभाषया मदनगररातुरारीरा येदया विकुर्ब्यं दर्शिता । भणितश्च तज्जननीरूपधारिणा तेन-ममाल्यन्तयह्यभेयं
सुता रमया अर्षपाद्यमानसमीहितसिद्धिरितिकष्टकालदर्शां प्राप्ता नियतं व्यापद्यते । निष्कृप ! स्त्रीहृत्योपेक्षकत्वेन हे
निर्देय ! अधर्मलथाविधानुष्ठानेनाप्यसाध्यसिद्धिः सम्पत्स्यत इति ॥ २४८ ॥ ४ ॥

परमुच्छ्रयास्य व्याप्रदुस्वटीन्यायमाकलय्य आज्ञाबहुमानकरणाद् यदभूत् तदाह—'आणाभाषणजोगा' इति । आज्ञा-
यास्तीर्थदृश्यचमो भावनाऽऽलोचना, यथा—“अपकारपरा एव, योषितः केन निर्मिताः । नरकागाधकूपस्य, समा-
सोपानपंक्तयः । १ ॥ दोषाणां राशयो ह्येताः, पराभूतेः परं पदम् । मोक्षाद्यर्थसंस्कारिण्यः, प्रत्यक्षा नूनमापदः ॥ २ ॥
एता हसन्ति च रुदन्ति च कार्यहेतोर्विश्वासयन्ति च परं न च विश्वसन्ति । तस्माद्द्वारेण कुलशीलसमन्वितेन, नार्यः
रमशानपटिका इव यर्जनीयाः ॥ ३ ॥ सलं कामा विसं कामा, कामा आसीविसोऽन्मा । कामे पत्येमाणा, अकामा
जंति दुग्गई ॥ ४ ॥” इत्यादि, ततस्तया आज्ञाभावनया योगः—सम्बन्धस्तस्मात् सकाशात् किमित्वाह—रागाभावः—
अभिव्यक्तानाञ्चोऽस्य धीरस्य वर्चते । तथा; आज्ञाबहुमानानादैवैवं विचारितवानसौ, यथा—'वयमंसपाव'सि प्रतश्चंशे—ब्र-

ह्यविरतिविनाशे ध्रुवं पापं स्यात्, यथोक्तम्—“वरं प्रवेष्टुं ज्वलितं हुताशनं, न चापि भग्नं चिरसञ्चितं व्रतम् । वरं हि मृत्युः सुविशुद्धकर्मणा, न चापि शीलस्खलितस्य जीवितम् ॥ १ ॥” तस्माद् व्रतरक्षणे एव यत्नो विधेयः । ‘वावत्तिरक्वखणे सुकरुणाधर्मो’ इति एतस्या मध्यनुरक्ताया व्यापत्तावपि न मे बन्धः । यत् इत्थमागमः—“अणुमेत्तोऽवि न कस्सविं बन्धो परवत्थुपच्चयो भणिओ । तहवि य जयंति जइणो परिणामविसुद्धिमिच्छंता ॥ १ ॥” तथापि व्यापत्तिरक्षणेऽस्याः शोभना करुणा सुकरुणा जैनधर्मकथनरूपा कर्तुं युक्तेति दुस्सहानङ्गदावानलविध्यापनाम्भोधरप्रतिमस्तेन धर्मो जगदे तस्यै । यथा—“मूलमेतदधर्मस्य, भवभावप्रवर्द्धनम् । यस्मान्निदर्शितं शास्त्रे, ततस्त्यागोऽस्य युज्यते ॥ १ ॥ धन्यास्ते वन्दनीयास्ते, तैस्त्रैलोक्यं पवित्रितम् । यैरेप भुवनक्लेशी, काममल्लो निपातितः ॥ २ ॥” तदनु तस्यामरगिरेरिवाप्रकम्पतां ज्ञात्वा निजरूपमादर्श्य देवो द्यामगच्छत् ॥ २४९ ॥

भीमोऽपि यदकरोत्, तदाह—आत्मैवारामो—नन्दनवनलक्षो यस्य स तथा बाह्यवस्तुविपरतिरहित इत्यर्थः, जातः—सम्पन्नः, आज्ञाम्—“अस्पहियं कायबं जइ सक्का परहियं च कायबं । अस्पहियपरहियाणं अस्पहियं चेव कायबं ॥ १ ॥” इति लक्षणमाज्ञां स्मृत्वा अवधार्य वीतरागाम्—अर्हताम् । साम्प्रतमेतन्मुखेनान्येषामुपदेशमाह—इति अनेन प्रकारेण धर्मः श्रुतचारित्ररूपः शेषाणामपि प्रस्तुतभीमव्यतिरिक्तानां स्यात्, विषये यो यदा कर्तुमुचितोऽर्थः तत्रैवं भीमन्यायेन कुर्वता-माज्ञाम्—उचितप्रवृत्तिरूपाम् । तदुक्तम्—“उचियं खलु कायबं सबत्थ सया नरेण बुद्धिमया । एवं चिय फलसिद्धी एसच्चिय भगवओ आणा ॥ १ ॥” ॥ २५० ॥

भाषितारामाऽपारमंसारपातभीतो निष्कलङ्कमग्रहणविरतिप्रतं परियालयन् दिनान्यनैपीत् । 'सकथुइ आणा' इति अध-
कदापिच्छसदीयदप्रताभिप्रायमेवंत्य सौधर्मसभायामुपविष्टस्त्रिविष्टपसदामप्रतः तस्य स्तुतिं श्लाघालक्षणां चकार-
यथैप भीमपुमारः संवन्दनसहायैः सुरैरपि जगज्जनताचित्तमत्कारणसौभाग्यादिगुणान्वितोऽपि ब्रह्मचर्यपरियाल-
नारूपायाः सर्वज्ञायाश्चालयितुं न शक्यः, किं पुनर्मानवादिभिर्धरैकैः । 'देवायह्यगणिया' इति । ततो देवेन 'आय-
एग'सि देशीभाषया मदनञ्चरानुरशरीरा वेश्या विकुर्व्यं दर्शिता । भणितश्च तज्जननीरूपधारिणा तेन--ममात्यन्तवह्यभेयं
मुता ररया अर्षयद्यमानसमीहितसिद्धिरितिकष्टकालदशां प्राप्ता नियतं व्यापद्यते । निष्कृप ! स्त्रीहृत्योपेक्षकत्वेन हे
निर्देय ? अपर्मस्तथाविधानुष्ठानेनाप्यसाध्यसिद्धिः सम्परस्यत इति ॥ ३४८ ॥ ४ ॥

परमुफस्वास्य व्याम्रदुस्तदीन्यायमाकलय्य आज्ञाचिहुमानकरणाद् यदभूत् तदाह--'आणाभायणजोगा' इति । आज्ञा-
यास्त्रीर्थेदृश्यचसो भारनाऽऽलोचना, यथा--"अपकारपरा एव, योपितः केन निर्मिताः । नरकागाधकूपस्य, समा-
सोपानपंफ्यः ? ॥ १ ॥ दोषाणां राशयो ह्येताः, पराभूतेः परं पदम् । मोक्षायध्वंसकारिण्यः, प्रत्यक्षा नूनमापदः ॥ २ ॥
एता हसन्ति च रुदन्ति च कार्यहेतोर्बिभ्यासयन्ति च परं न च विश्वसन्ति । तस्मात्परेण कुलशीलसमन्वितेन, नार्यः
इमशानघटिका इव वर्जनीयाः ॥ ३ ॥ सहं कामा विसं कामा, कामा आसीविसोयंमा । कामे यत्थेमाथा, अकामा
जंति दुग्गई ॥ ४ ॥" इत्यादि, ततस्तया आज्ञाभावनया योगः--सम्बन्धस्तस्मात् सकाशात् किमित्याह--रागाभावः--
अभिष्यङ्गनाशोऽस्य धीरस्य वर्त्तते । तथा; आज्ञाचिहुमानादेवैवं विषारितयानसी, यथा--"ययमंसपाव'सि प्रतभ्रंशे-ब्र-

स्रोतो निर्वृत्तिस्रोतश्च, तत्र संसारस्रोत इन्द्रियाणामनुकूलतया प्रवृत्तिरनुस्रोत उच्यते, । द्वितीयं च तत्प्रतीपतया प्रति-
स्रोत इति । ततः किञ्चित् परिपक्वभव्यतया तृणवत्तुलितधनजीवितव्यादीनां संसारप्रतीपप्रारब्धचेष्टानामपि तथाविध-
वातपस्विनां प्रायो-बाहुल्येनानाभोगभावात्-तथाविधप्रज्ञापकाभावेनालब्धाज्ञास्वरूपत्वात् । तथा हि तीर्थान्तरीया
अपि केचिद् निर्विण्णभवाभिसन्धयो निर्वाणं प्रति दृढवद्धामिलापा उपलभ्यन्ते, परमभिन्नग्रन्थितया आज्ञास्वरूपम-
विकलमजानाना न तत्परतन्त्रा भवितुमर्हन्ति । न च वक्तव्यमभिन्नग्रन्थीनामाज्ञालाभ एव नास्ति ॥ २५२ ॥

कीदृशी तेषां तत्परतन्त्रतेह चिन्त्येत्याशंक्याहः—

गंठिगसत्तापुणवंधगाइयाणांपि दृव्वतो आणा । नवरमिह दद्वसदो भइयवो समयणीतीए ॥ २५३ ॥

इह ग्रन्थिरिव ग्रन्थिः-धनो रागद्वेषपरिणामः । एतदुक्तम्—“गंठित्ति सुदुब्भेओ कक्खडघणरूढगूढगंठिध । जीवस्स
कम्मजणिओ घणारागदोसपरिणामो ॥ १ ॥” ततो ग्रन्थिकसत्त्वा ग्रन्थिस्थानप्राप्ताः प्राणिनः, ग्रन्थिकसत्त्वाश्च तेऽपुनर्व-
न्धकादिकाश्च ग्रन्थिकसत्त्वापुनर्वन्धकादिकास्तेषामपि द्रव्यतो द्रव्यरूपा आज्ञा भवति । तत्रापुनर्वन्धकः ‘पावं न
तिवभावा कुणइ’ इत्यादिलक्षणः आदिशब्दाद् मार्गाभिमुखमार्गपतितौ यथा-प्रवृत्तकरणचरमभागजौ सन्निहितग्रन्थि-
भेदौ, अभव्या दूरभव्याश्च सकृद्द्वन्धकादयो गृह्यन्ते । नवरं केवलमिह विचारे द्रव्यशब्दो भक्तव्यो विकल्पयित्तं व्योऽ-
र्थमपेक्ष्य समयनीत्या सिद्धान्तस्थित्या द्वयोरर्थयोः सिद्धान्ते द्रव्यशब्दो वर्तत इत्यर्थः ॥ २५३ ॥

भजनार्थमेवाहः—

लौकिकरूप्याज्ञाप्रामाण्यमेवाश्रितमिति दर्शयन् भीष्मपकव्यतामाहः—

अन्ने गयपिंडो दग्धहृत्थगणातो दग्धप्रदानेणं । भीमं पियामहं खलु पाप्णेवं चिय कहति ॥ २५३ ॥

अन्ये-अपरे सूरयो भीष्मपितामहमेव कथयन्तीत्युत्तरेण योगः । स च किल कदाचिद् गयायां पुरि लोकप्रसिद्धायां पितृपिण्डप्रदानार्थं जगाम । तत्र च तेन कृत्येषु जलाभिकाम्निकर्मादिषु पिण्डप्रदानोचितेषु कृतेषूपस्थापिते पिण्डदाने पितृभिरको हस्तो दग्धभ्रूुरकलिततया दग्धहस्तकः सर्वोपरिपिण्डप्रदातृसाधारणो वदाद् निःसार्य पिण्डग्रहणार्थं प्रगुणीकृतः । द्वितीयस्तु तदीयब्रह्मचर्यादिगुणावजितैस्तेरेव नानामणिलिखण्डमण्डितकनकचूडालंकृत इति । ततस्तेनेतरदस्तापहस्ति-तेन दग्धहस्तकाज्ञाया “दग्धहस्तके पिण्डः प्रदातव्यः” इत्येवंरूपायाः सकाशाद् दग्धप्रदानेनेति-दग्धहस्ते यद्दानं पिण्डस्य विहितं तेनोपलक्षितं सन्तं भीष्मं-सान्त्वयतुसूनुं गाङ्गेयापरनामकं पितामहं-पाण्ड्यकौरवाणां पित्रोरपि पितृभूतं, खलु याक्यालङ्कारे, प्रायो वाहुल्येन, एवमेव-भीमकुमारवदाज्ञाबहुमानवन्तं कथयन्तीति ॥ २५१ ॥

अथ ‘आणापरतंतेहिं ता बीयाहाणमेत्य कायवं’ एतत् प्रपञ्च्य साम्प्रतं येषामिदमाज्ञापारतंत्र्यं न स्यात् तानाहः—

एवं च पारतंतं आणाप् णो अभिन्नगंठीणं । पडिसोतोभिमुहाणवि पायंमणाभोगभावाओ ॥ २५२ ॥
एवं च-भीमकुमारवत् पारतंत्र्यं-परवशभावलक्षणमाज्ञाया नो-नैवाभिन्नग्रन्थीनाम्-अविदारितधनरागद्वेषमोहपरि-णामानां जीवानाम् । कीदृशानामपीत्याह-प्रतिषोतोऽभिमुखानामपि । इह द्विधा जीवनदीपरिणतिरूपं स्रोतः-संसार-

स्रोतो निर्वृत्तिस्रोतश्च, तत्र संसारस्रोत इन्द्रियाणामनुकूलतया प्रवृत्तिरनुस्रोत उच्यते, । द्वितीयं च तत्प्रतीपतया प्रति-
स्रोत इति । ततः किञ्चित् परिपक्वभव्यतया तृणवत्तुलितधनजीवितव्यादीनां संसारप्रतीपप्रारब्धचेष्टानामपि तथाविध-
बालतपस्विनां प्रायो-बाहुल्येनानामोगभावात्-तथाविधप्रज्ञापकाभावेनालब्धान्नास्वरूपत्वात् । तथा हि तीर्थान्तरीया
अपि केचिद् निर्विण्णमवाभिसन्धयो निर्वाणं प्रति हृदबद्धाभिलाषा उपलभ्यन्ते; परमभिन्नग्रन्थितया आज्ञास्वरूपम-
विकलमजानानां न तत्परतन्त्रा भवितुमर्हन्ति । न च वक्तव्यमभिन्नग्रन्थीनामाज्ञालाभ एव नास्ति ॥ २५२ ॥

कीदृशी तेषां तत्परतन्त्रतेह चिन्त्येत्याशंक्याहः—

गंठिगसत्तापुणवंधगाइयाणंपि द्धवतो आणा । नवरमिह दधसद्वो भइयवो समयणीतीए ॥ २५३ ॥

इह ग्रन्थिरिव ग्रन्थिः-धनो रागद्वेषपरिणामः । एतदुक्तम्—“गंठिति सुदुग्भेओ ककलडघणरूढगूढगंठिघ । जीवस्स
कम्मजणिओ घणरागद्वोसपरिणामो ॥ १ ॥” ततो ग्रन्थिकसत्त्वा ग्रन्थिस्थानप्राप्ताः प्राणिनः, ग्रन्थिकसत्त्वाश्च तेऽपुनर्व-
न्धकादिकाश्च ग्रन्थिकसत्त्वापुनर्वन्धकादिकास्तेषामपि द्रव्यतो द्रव्यरूपा आज्ञा भवति । तत्रापुनर्वन्धकः ‘पावं न
तिबभावा कुणइ’ इत्यादिलक्षणः आदिशब्दाइ मार्गाभिमुखमार्गपतितौ यथा-प्रवृत्तकरणचरमभागजौ सन्निहितग्रन्थि-
भेदौ, अभव्या दूरभव्याश्च सकृद्बन्धकादयो गृह्यन्ते । नवरं केवलमिह विचारे द्रव्यशब्दो भक्तव्यो विकल्पयित्तव्योऽ-
र्थमपेक्ष्य समयनीत्या सिद्धान्तस्थित्या द्वयोरर्थयोः सिद्धान्ते द्रव्यशब्दो वर्तत इत्यर्थः ॥ २५३ ॥

भजनानामेवाहः—

लौकिकैरप्याशाप्रमाण्यमेवात्रितमिति दर्शयन् भीष्मवकव्यतामाहः—

अत्रे गयपिंडो द्रुवभहृत्पगाणातो द्रुवभदाणेणं । भीमं पियामहं खलु पाएणेवं चिय कहंति ॥ २५३ ॥

अन्ये-अपरे सूरयो भीष्मपितामहमेव कथयन्तीत्युत्तरेण योगः । स च किल कदाचिद् गयायां पुरि लोकप्रसिद्धायां पितृपिण्डप्रदानार्थं जगाम । तत्र च तेन कृत्येण जलाभिकेकान्निकर्म्मदिपु पिण्डप्रदानोचितेषु कृतेषूपस्थापिते पिण्डदाने कृतः । द्वितीयस्तु तदीयब्राह्मचर्यादिगुणायजितैस्त्रेय द्रुवर्भहृत्कः सर्वापरपिण्डप्रदातृसाधारणो यदाद् निःसार्थं पिण्डग्रहणार्थं प्रगुणी-तेन द्रुवर्भहृत्कान्नाया “द्रुवर्भहृत्के पिण्डः प्रदातव्यः” इत्येवंरूपायाः सकाशाद् द्रुवर्भहृत्के यदानं पिण्डस्य विहितं तेनेषलक्षितं सन्तं भीष्मं-सान्त्वयन्सुतुं गाक्षेयापरनामकं पितामहं-पाण्डवकौरवाणां पित्रोरपि पितृभूतं, खलु याकपालद्वारे, प्रायो पाहुत्येन, एवमेव-भीमकुमारवदान्नावहुमानयन्तं कथयन्तीति ॥ २५३ ॥

अथ 'आणापरन्तेहि ता वीयाहाण्यमेत्व काययं' एतत् प्रपश्य साम्प्रतं येषामिदमाज्ञापारतंश्यं न स्यात् तानाहः—
एवं च पारतंतं आणाए णो अभिन्नगंडीणं । पडिसोतोभिमुहाणवि पायंमणाभोगभावाओ ॥ २५२ ॥
णामानां जीवानाम् । कीदृशानामपीत्याह-प्रतिसोतोऽभिमुलानामपि । इह द्विधा जीयनदीपरिणतिरूपं स्रोतः-संसार-

स्रोतो निर्वृत्तिस्रोतश्च, तत्र संसारस्रोत इन्द्रियाणामनुकूलतया प्रवृत्तिरनुस्रोत उच्यते, । द्वितीयं च तत्प्रतीपतया प्रति-
स्रोत इति । ततः किञ्चित् परिपक्वभव्यतया तृणवचुलितधनजीवितव्यादीनां संसारप्रतीपप्रारब्धचेष्टानामपि तथांविध-
बालतपस्विनां प्रायो-बाहुल्येनानाभोगभावात्-तथाविधप्रज्ञापकाभावेनालब्धाज्ञास्वरूपत्वात् । तथा हि तीर्थान्तररीया
अपि केचिद् निर्विण्णभवाभिसन्धयो निर्वाणं प्रति दृढवद्वाभिलाषा उपलभ्यन्ते, परमभिन्नग्रन्थितया आज्ञास्वरूपम-
विकलमजानाना न तत्परतन्त्रा भवितुमर्हन्ति । न च वक्तव्यमभिन्नग्रन्थीनामाज्ञालाभ एव नास्ति ॥ २५२ ॥

कीदृशी तेषां तत्परतन्त्रेह चिन्त्येत्याशंक्याहः—

गंठिगसत्तापुणवंधगाइयाणंपि द्धवतो आणा । नवरमिह द्धवसदो भइयद्वो समयणीतीए ॥ २५३ ॥

इह ग्रन्थिरिव ग्रन्थिः—घनो रागद्वेषपरिणामः । एतदुक्तम्—“गंठिति सुदुब्धेओ कक्खड्घणरूढगूढगंठिष । जीवस्स
कम्मजणिओ घणरागद्वोसपरिणामो ॥ १ ॥” ततो ग्रन्थिकसत्त्वा ग्रन्थिस्थानप्राप्ताः प्राणिनः, ग्रन्थिकसत्त्वाश्च तेऽपुनर्व-
न्धकादिकाश्च ग्रन्थिकसत्त्वापुनर्वन्धकादिकास्तेषामपि द्रव्यतो द्रव्यरूपा आज्ञा भवति । तत्रापुनर्वन्धकः ‘पावं न
तिषभावा कुणइ’ इत्यादिलक्षणः आदिशब्दाद् मार्गाभिमुखमार्गपतितौ यथा-प्रवृत्तकरणचरमभागजौ सन्निहितग्रन्थि-
भेदौ, अभव्या दूरभव्याश्च सकृद्बन्धकादयो गृह्यन्ते । नवरं केवलमिह विचारे द्रव्यशब्दो भक्तव्यो विकल्पयितंव्योऽ-
र्थमपेक्ष्य समयनीत्या सिद्धान्तस्थित्या द्वयोरर्थयोः सिद्धान्ते द्रव्यशब्दो वर्त्तत इत्यर्थः ॥ २५३ ॥

भजनामेवाहः—

लौकिकैरप्याज्ञाप्रामाण्यमेवाश्रितमिति दर्शयन् भीष्मरक्तव्यतामाहः—
अन्ने गयपिंडो दग्धमहर्ष्यगणातो दग्धमदाणेणं । भीमं पियामहं खलु पाप्येवं चिय कर्हेति ॥ २५३ ॥

अन्ये-अपरे सुरयो भीष्मपितामहमेव कथयन्तीत्युत्तरेण योगः । स च किल कदाचिद् गयायां पुरि लोकमसिद्धायां पितृपिण्डप्रदानार्थं जगाम । तत्र च तेन कृत्येषु जलाभिषेकान्निकर्मादिषु पिण्डप्रदानोचितेषु कृतेषूपस्थापिते पिण्डदाने कृतः । द्वितीयस्तु तदीयब्रह्मर्षयोदिगुणायजितेस्तरेव दग्धमहस्तकः सर्वापरपिण्डप्रदानसाधारणो घटाद् निःसार्य पिण्डग्रहणार्थं प्रगुणी-तेन दग्धमहस्तज्ञाया “दग्धमहस्तके पिण्डः प्रदातव्यः” इत्येवंरूपायाः सकाशाद् दग्धमदानेनेति-दग्धमहस्ते घटानं पिण्डस्य चिहितं तेनोपलक्षितं सन्तं भीष्मं-सान्तरतुसूत्रं गार्हपत्यापरनामकं पितृमहं-पाण्डवकीर्याणां पित्रोरपि पितृभूतं, खलु याक्यालङ्कारे, प्रायो बाहुल्येन, एवमेव-भीमकुमारवदाज्ञाबहुमानवन्तं कथयन्तीति ॥ २५३ ॥

एवं च पारतंतं आणाप् णो अभिन्नगंठीणं । पडिसोतोभिमुहाणवि पायंमणाभोगभावाओ ॥ २५२ ॥
एवं च-भीमकुमारस्तु पारतन्त्र्यं-परवन्नभावलक्षणमाज्ञाया नो-नैवाभिन्नग्रन्थीनाम्-अविदारितघनरागद्वेषमोहपरि-गामानां जीवानाम् । कीदृशानामपीत्याह-श्रुतिक्रोतोऽभिमुखानामपि । इह द्विधा जीवनदीपरिणतिरूपं क्रोतः-संसार-

स्रोतो निर्वृत्तिस्रोतश्च, तत्र संसारस्रोत इन्द्रियाणामनुकूलतया प्रवृत्तिरनुस्रोत उच्यते, । द्वितीयं च तत्प्रतीपतया प्रति-
स्रोत इति । ततः किञ्चित् परिपक्वभव्यतया तृणवत्तुलितधनजीवितव्यादीनां संसारप्रतीपप्रारब्धचेष्टानामपि तथाविध-
बालतपस्विनां प्रायो-चाहुल्येनानाभोगभावात्-तथाविधप्रज्ञापकाभावेनालब्धाज्ञास्वरूपत्वात् । तथा हि तीर्थान्तरीया
अपि केचिद् निर्विण्णभवाभिसन्धयो निर्वाणं प्रति हृदबद्धाभिलाषा उपलभ्यन्ते; परमभिन्नग्रन्थितया आज्ञास्वरूपम-
विकलमजानाना न तत्परतन्त्रा भवितुमर्हन्ति । न च वक्तव्यमभिन्नग्रन्थीनामाज्ञालाभ एव नास्ति ॥ २५२ ॥

कीदृशी तेषां तत्परतन्त्रेह चिन्त्येत्याशंक्याहः—

गंठिगसत्तापुण्वंधगाइयाणंपि द्ध्वतो आणा । नवरमिह द्धसदो भइयद्वो समयणीतीए ॥ २५३ ॥

इह ग्रन्थिरिव ग्रन्थिः—घनो रागद्वेषपरिणामः । एतदुक्तम्—“गंठिति सुदुर्भेओ कक्खडघणरूढगूढगंठिब । जीवस्स
कम्मजणिओ घणरागद्वोसपरिणामो ॥ १ ॥” ततो ग्रन्थिकसत्त्वा ग्रन्थिस्थानप्राप्ताः प्राणिनः, ग्रन्थिकसत्त्वाश्च तेऽपुनर्ब-
न्धकादिकाश्च ग्रन्थिकसत्त्वापुनर्बन्धकादिकास्तेषामपि द्रव्यतो द्रव्यरूपा आज्ञा भवति । तत्रापुनर्बन्धकः ‘पावं न
तिवभावा कुणइ’ इत्यादिलक्षणः आदिशब्दाद् मार्गाभिमुखमार्गपतितौ यथा-प्रवृत्तकरणचरमभागजौ सन्निहितग्रन्थि-
भेदौ, अभव्या दूरभव्याश्च सकृद्बन्धकादयो गृह्यन्ते । नवरं केवलमिह विचारे द्रव्यशब्दो भक्तव्यो विकल्पयितव्योऽ-
र्थमपेक्ष्य समयनीत्या सिद्धान्तस्थित्या द्वयोरर्थयोः सिद्धान्ते द्रव्यशब्दो वर्तत इत्यर्थः ॥ २५३ ॥

भजनार्थमेवाहः—

छांकिंकरप्याशामाण्यमेवाश्रितमिति दर्शयन् भीष्मयुक्तव्यतामाह;—
अन्ने गयपिंडो दग्भहृत्थगाणातो दग्भदाणेणं । भीमं पियामहं खलु पापणेवं चिय कर्हेति ॥ २५१ ॥

अन्ये-अपरे सूरयो भीष्मपितामहमेव कथयन्तीत्युत्तरेण योगः । स च किल कदाचिद् गयायां पुरि लोकप्रसिद्धायां पितृपिण्डप्रदानार्थं जगाम । तत्र च तेन कृत्येषु जलाभियेकाम्निकर्मदिषु पिण्डप्रदानोचितेषु कृतेषूपस्थापिते पिण्डदाने कृतः । द्वितीयस्तु तदीयभक्तचर्यादिरुणावजितैस्त्रेय दग्भहस्तकः सर्वापरपिण्डप्रदातृसाधारणो वटाद् निःसार्य पिण्डमहणार्थं प्रयुञ्जीतेन दग्भहस्तकाज्ञाया “दग्भहस्तके पिण्डः प्रदातव्यः” इत्येवंरूपायाः सकाशाद् दग्भदानेनेति-दग्भहस्ते यदानं पिण्डस्य विहितं तेनोपलभितं सन्तं भीष्मं-सान्त्वयन्सूनुं गाङ्गेयापरनामकं पितामहं-पाण्डवकौरवाणां पित्रोरपि पितृभूतं, खलु पापयालुद्वारे, मायो पाहुल्येन, एवमेव-भीमकुमारवदानाद्यहुमानयन्तं कथयन्तीति ॥ २५१ ॥

अथ ‘आषापरतंतेहि ता वीयाहाणमेरथ कार्यं’ एतत् प्रपश्य साम्प्रतं येषामिदमाज्ञापारतंश्यं न स्यात् तानाह;—
एवं च पारतंतं आणाए णो अभिन्नगंठीणं । पडिसोतोभिमुहाणवि पायंमणाभोगभावाओ ॥ २५२ ॥

एवं च-भीमकुमारवत् पारतंश्यं-परवशभावलक्षणमाज्ञाया नो-नैवाभिन्नग्रन्थीनाम्-अविदारितघनरागद्वेषमोहपरिणामानां जीवानाम् । कीदृशानामपीत्याह-प्रतिश्रोतोऽभिमुलानामपि । इह द्विधा जीवनदीपरिणतिरूपं श्रोतः-संसार-

स्रोतो निर्वृत्तिस्त्रोतश्च, तत्र संसारस्त्रोत इन्द्रयाणामनुकूलतया प्रवृत्तिरनुस्रोत उच्यते, । द्वितीयं च तत्प्रतीपतया प्रति-
स्रोत इति । ततः किञ्चित् परिपक्वभव्यतया तृणवत्तुलितधनजीवितव्यादीनां संसारप्रतीपप्रारब्धचेष्टानामपि तथाविध-
बालतपस्विनां प्रायो-बाहुल्येनानाभोगभावात्-तथाविधप्रज्ञापकाभावेनालब्धाज्ञास्वरूपत्वात् । तथा हि तीर्थान्तरीया
अपि केचिद् निर्विण्णभवाभिसन्धयो निर्वाणं प्रति दृढवद्धाभिलाषा उपलभ्यन्ते; परमभिन्नग्रन्थितया आज्ञास्वरूपम-
विकलमजानाना न तत्परतन्त्रा भवितुमर्हन्ति । न च वक्तव्यमभिन्नग्रन्थीनामाज्ञालाभ एव नास्ति ॥ २५२ ॥

कीदृशी तेषां तत्परतन्त्रतेह चिन्त्येत्याशंक्याह;—

गंठिगसत्तापुणवंधगाइयाणंपि द्ध्वतो आणा । नवरमिह दधसद्वो भइयव्वो समयणीतीए ॥ २५३ ॥

इह ग्रन्थिरिव ग्रन्थिः-धनो रागद्वेषपरिणामः । एतदुक्तम्—“गंठिति सुदुभेओ कक्खडधणरूढगूढगंठिब । जीवस्स
कम्मजणिओ घणारागद्वोसपरिणामो ॥ १ ॥” ततो ग्रन्थिकसत्त्वा ग्रन्थिस्थानप्राप्ताः प्राणिनः, ग्रन्थिकसत्त्वाश्च तेऽपुनर्व-
न्धकादिकाश्च ग्रन्थिकसत्त्वापुनर्वन्धकादिकास्तेषामपि द्रव्यतो द्रव्यरूपा आज्ञा भवति । तत्रापुनर्वन्धकः ‘पावं न
तिबभावा कुणइ’ इत्यादिलक्षणः आदिशब्दाद् मार्गाभिमुखमार्गपतितौ यथा-प्रवृत्तकरणचरमभागजौ सन्निहितग्रन्थि-
भेदौ, अभव्या दूरभव्याश्च सकृद्बन्धकादयो गृह्यन्ते । नवरं केवलमिह विचारे द्रव्यशब्दो भक्तव्यो विकल्पयितंव्योऽ-
र्थमपेक्ष्य समयनीत्या सिद्धान्तस्थित्या द्वयोरर्थयोः सिद्धान्ते द्रव्यशब्दो वर्तत इत्यर्थः ॥ २५३ ॥

भजनार्थमेवाह;—

लोकिकैरप्याज्ञाप्रामाण्यमेवाश्रितमिति दर्शयन् भीष्मरक्तव्यतामाह;—

अन्ने गयपिंडो दन्भहृत्प्रगणातो दन्भदाणेणं । भीमं पियामहं खलु पाप्णेवं चिय कहेति ॥ २५३ ॥

अन्ये-अपरे सूरयो भीष्मपितामहमेव कथयन्तीत्युत्तरेण योगः । स च किल कदाचिद् गयायां पुरि लोकप्रसिद्धायां पिण्डप्रदानार्थं अगाम । तत्र च तेन कृत्येषु जलाभियेकान्निकर्म्मदिषु पिण्डप्रदानोचितेषु कृतेषूपस्थापिते पिण्डदाने को हस्तो दन्भर्म्हुरकलिततया दन्भर्हस्तकः सर्वापरपिण्डप्रदातृसाधारणो घटाद् निःसार्य पिण्डग्रहणार्थं प्रगुणी-द्वितीयस्तु तदीयब्रह्मचर्यादिगुणायजितैस्त्रैरेव नानामणिलण्डमण्डितकनकचूडालंकृत इति । ततस्त्रेनेतरहस्तापहस्ति-र्भर्हस्तकाज्ञाया “दन्भर्हस्तके पिण्डः प्रदातव्यः” इत्येवंरूपायाः सकाशाद् दन्भर्दानेनेति-दन्भर्हस्ते यदानं पिण्डस्य तेनोपलक्षितं सन्तं भीष्मं-सान्त्वनुसूतुं गाङ्गेयापरनामकं पितामहं-पाण्डवकौरवाणां पित्रोरपि पितृभूतं, खलु तलङ्कारे, प्रायो बाहुल्येन, एवमेव-भीमकुमारवदाज्ञावहुमानवन्तं कथयन्तीति ॥ २५३ ॥

अथ ‘आणापरतंतेहि ता वीयाहाणमेत्य कायधं’ एतत् प्रपश्य साम्प्रतं येषामिदमाशापारतंब्यं न स्यात् तानाह;—

च पारतंतं आणाप् णो अभिन्नगंठीणं । पडिसोतोभिमुहाणवि पायंमणाभोगभावाओ ॥ २५२ ॥

एवं च-भीमकुमारवत् पारतत्र्यं-परवशभावलक्षणमाज्ञाया नो-नैवाभिन्नग्रन्थिनाम्-अविदारितघनरागद्वेषमोहपरि-णामानां जीवानाम् । कीदृशानामपीत्याह-प्रतिस्रोतोऽभिमुलानामपि । इह द्विधा जीवनदीपरिणतिरूपं श्रौतः-संसार-

तत्र तयोर्द्रव्यशब्दयोर्मध्ये ऽभव्यादीनामभव्यसकृद्बन्धकादीनां ग्रन्थिकसत्त्वानां द्रव्यत आज्ञाभ्यासपराणामप्रधा-
 ऽप्रधानार्थो द्रव्यशब्दो वर्त्तते । इति वाक्यालंकारे । भवति चाभव्यानामपि ग्रन्थिस्थानप्राप्तानां केषाञ्चिद् आज्ञा-
 लभो द्रव्यतः । यथोक्तम्—“तित्थकराद्रूपं दद्रूणणेण वावि कज्जेण । सुयसामाइयलंभो होज्जाऽभवस्स गंठिम्मि ॥१॥”
 रेपामपुनर्वन्धकादीनां योग्यतायां द्रव्यशब्दो वर्त्तते । कथमित्याह—भावाज्ञाकारणत्वेन सद्भूताज्ञाहेतुभावेनेति ॥२५६॥

अथ प्रधानाप्रधानयोर्द्रव्याज्ञयोश्चिह्नान्यभिधातुमाहः—
 अथ प्रधानातीएभावो न तदत्थालोचनं गुणरागो । णो विम्हओ ण भवभयमिय वच्चासो य दोणहंपि २५७

लिङ्गानां चिह्नानां तस्यामाज्ञायां सत्यां भावः सत्तालक्षणो वाच्यः । द्वयोरपीत्युत्तरेण योगः । तत्राप्रधानायां स
 तावदुच्यते । न नैव तदर्थालोचनमाज्ञाभिधेयार्थपर्यालोचनं, न गुणरागः—नाज्ञाप्ररूपकाध्यापकादिपुरुषगुणपक्षपातः,
 तथा न विस्मयोऽहो ! मयाऽप्राप्तपूर्वेयं जिनाज्ञाऽनादौ संसारे कथंचित् प्राप्तेत्येवंरूपः; तथा न भवभयं संसारभीतिः,
 सामान्येनाज्ञाविराधनायां वा एतावन्यप्रधानद्रव्याज्ञाया लिङ्गानि प्रधानद्रव्याज्ञाया इति विपर्ययसश्च पूर्वोक्तलिङ्गव्य-
 त्ययः पुनः, यथा, तदर्थालोचनगुणरागो विस्मयो भवभयं चेति द्वयोरपि प्रधानाप्रधानार्थयोर्द्रव्यशब्दयोः प्रयोगे
 सतीति ॥ २५७ ॥

प्रागप्रधानार्थद्रव्यशब्दप्रयोगचिन्तायामङ्गारमर्दकः केवल एवोक्तः । साम्प्रतं योगपद्येन प्रधानाप्रधानार्थद्रव्यशब्दं
 नियोजयन्नङ्गारमर्दकगोविन्दवाचकावुरीकृत्याहः—

एगो अप्पाहने केवलए चेव वट्टती एत्थ । अंगारमइगो जह द्वायरिओ सयाऽभवो ॥ २५४ ॥

एको द्रव्यशब्दोऽप्राधान्येऽप्राधानभावे केवलके चैव प्रधानभावकारणभावांशविकले एव वर्त्तते । अत्रानयोर्द्रव्यशब्दयोर्मध्ये दृष्टान्तमाह—अङ्गारमईको यथा द्रव्याचार्योऽभूत्—भविष्यद्भावाचार्ययोग्यभावः सदा सर्वकालमभव्यो वक्ष्यमाणरूपः सन् ॥ २५४ ॥

अन्नो पुण जोगत्ते चित्ते णयभेदओ सुणेयवो । वेमाणिओववाउत्ति दब्बदेवो जहा साट्ठु ॥ २५५ ॥

अन्यः पुनर्द्रव्यशब्दो योग्यत्वे तत्पर्यायसमुचितभावरूपे चित्रे नानारूपे एकभक्तिवद्भायुष्काभिमुखनामगोत्रलक्षणे नयभेदतः संग्रहव्यवहारनयविशेषाद् मुणितव्यो बोद्धव्यः । यथोक्तं—“नामाइतियं दवट्टियस्स भावो उ पज्जवनयरस । संगहवचहारा पढमगरस सेसा उ इयरस ॥ १ ॥” द्वितीयाहंस्यायमर्थः—संग्रहव्यवहारी प्रथमकस्य द्रव्यास्तिकस्य प्रतिवद्धी, शेषास्तु ऋजुसूत्रादय इतरस्य पर्यायास्तिकस्यायत्ता इति । एतदेव प्रयोगत आह—धैमानिकेषु देवेषूपपातो यस्य स तथैत्येवं कृत्वा द्रव्यदेवो यथा साधुर्मुनिर्देवत्वकारणभावापन्न इति । अन्यत्राप्युक्तम्—“सिञ्जिण्हो दवपडो सुसायगो तह य दवसाट्ठत्ति । साह य दब्बदेवो एसाइ सुए जओ भणियं ॥ १ ॥” ॥ २५५ ॥

इत्थं द्रव्यशब्दं द्वयमभिधाय यथायोग्यं योजयति;—

तत्थाभवादीणं गंठिगसत्ताणमप्पहाण त्ति । इयरेसि जोगताए भावाणाकारणत्तेण ॥ २५६ ॥

तत्र तयोर्द्रव्यशब्दयोर्मध्येऽभव्यादीनामभव्यसकृद्बन्धकादीनां अन्धिकसत्त्वानां द्रव्यत आज्ञाम्यासपराणामप्रधानोऽप्रधानार्थो द्रव्यशब्दो वर्तते । इति वाक्यालंकारे । भवति चाभव्यानामपि अन्धिस्थानप्राप्तानां केषाञ्चिद् आज्ञानोऽप्रधानार्थो द्रव्यशब्दो वर्तते । यथोक्तम्—“तित्थकराद्रूपं दद्रूणणेण वावि कजेण । सुयसामाइयलंभो होज्जाऽभयस्स गंठिम्मि ॥१॥”

लभो द्रव्यतः । यथोक्तम्—“तित्थकराद्रूपं दद्रूणणेण वावि कजेण । सुयसामाइयलंभो होज्जाऽभयस्स गंठिम्मि ॥१॥” इतरेषामनुबन्धकादीनां योग्यतायां द्रव्यशब्दो वर्तते । कथमित्याह—भावाज्ञाकारणत्वेन सद्भूताज्ञाहेतुभावेनेति ॥२५६॥

अथ प्रधानाप्रधानयोर्द्रव्याज्ञयोश्चिह्नान्यभिधातुमाहः—
लिंगाण तीए भावो न तदत्थालोयणं गुणरागो । णो विम्हओ ण भवभयमिय वच्चासो य दोणहंपि २५७

लिङ्गानां चिह्नानां तस्यामाज्ञायां सत्यां भावः सत्तालक्षणो वाच्यः । द्वयोरपीत्युत्तरेण योगः । तत्राप्रधानायां स लिङ्गानां चिह्नानां तस्यामाज्ञायां सत्यां भावः सत्तालक्षणो वाच्यः । द्वयोरपीत्युत्तरेण योगः । तत्राप्रधानायां स तावदुच्यते । न नैव तदर्थालोचनमाज्ञाभिधेयार्थपर्यालोचनं, न गुणरागः—नाज्ञाप्ररूपकाध्यापकादिपुरुषगुणपक्षपातः, तथा न विस्मयोऽहो ! मयाऽप्राप्तपूर्वेयं जिनाज्ञाऽनादौ संसारे कथंचित् प्राप्तेत्येवंरूपः; तथा न भवभयं संसारभीतिः, सामान्येनाज्ञाविराधनायां वा एतावन्त्यप्रधानद्रव्याज्ञाया लिङ्गानि प्रधानद्रव्याज्ञाया इति विपर्यासश्च पूर्वोक्तलिङ्गव्यत्ययः पुनः, यथा, तदर्थालोचनगुणरागो विस्मयो भवभयं चेति द्वयोरपि प्रधानाप्रधानार्थयोर्द्रव्यशब्दयोः प्रयोगे सतीति ॥ २५७ ॥

प्रागप्रधानार्थद्रव्यशब्दप्रयोगचिन्तायामङ्गारमर्दकः केवल एवोक्तः । साम्प्रतं यौगपद्येन प्रधानाप्रधानार्थद्रव्यशब्दं नियोजयन्नङ्गारमर्दकगोविन्दवाचकावुरीकृत्याहः—

एगो अप्पांहेन्ने केवलए चेव वट्टती एत्थ । अंगारमइगो जह दवायरिओ सयाऽभवो ॥ २५४ ॥
 एको द्रव्यशब्दोऽप्राधान्येऽप्राधानभावे केवलंके चैव प्रधानभावकारणभावांशविकले एव वर्तते । अत्रानयोर्द्रव्यश-
 ब्दयोर्मध्ये दृष्टान्तमाह—अङ्गारमर्दको यथा द्रव्याचार्योऽभूत्—भविष्यद्द्रवाचार्ययोग्यभावः सदा सर्वकालमभव्यो
 वक्ष्यमाणरूपः सन् ॥ २५४ ॥

अन्नो पुण जोगत्ते चित्ते णयभेदओ सुणेयवो । वेमाणिओववाउत्ति दव्वेदेवो जहा साहू ॥ २५५ ॥
 अन्यः पुनर्द्रव्यशब्दो योग्यत्वे तत्पर्यायसमुचितभावरूपे चित्रे नानारूपे एकभक्तिवद्वायुष्काभिमुखानामगोत्रलक्षणे
 नयभेदतः संग्रहव्यवहारनयविशेषाद् मुणितव्यो बोद्धव्यः । यथोक्तं—“नामाइतियं दवट्टियस्स भावो व पज्जवनयरस्स ।
 संगहववहारा पढमगरस्स सेसा व इयरस्स ॥ १ ॥” द्वितीयादिस्वयामर्थः—संग्रहव्यवहारी प्रथमकस्य द्रव्यास्तिकस्य
 प्रतिबद्धी, शेषानु क्रानुन्नादय इतरस्य पर्यायास्तिकस्वायत्ता इति । एतदेव प्रयोगत आह—वैमानिकेण देवेपूपपातो
 यस्य स तथेत्येवं कृत्वा द्रव्यदेवो यथा साधुर्मुनिर्देयत्वकारणभावापन्न इति । अन्यत्राप्युक्तम्—“निवपिडो दवपडो
 सुसावगो तह य दवसाहुत्ति । साह य दवदेवो एमाइ सुए जओ भणियं ॥ १ ॥” ॥ २५५ ॥
 इत्थं द्रव्यशब्दं ब्यर्थमभिधाय यथायोग्यं योजयति;—

तत्थाभवादीणं गंठिगसत्तणमप्पहाण ति । इयरेसि जोगताए भावाणाकारणत्तेण ॥ २५६ ॥

विनिर्दिष्टाः प्रमाणैर्न्यर्तकृता अपि ॥ १४ ॥ वास्तव्यसाधुभिर्दृष्टो यथादृष्टं च साधितम् । धूर्तिविजायसेनैस्व तेनानि
एते वरहस्तिनः । स्वमे च सूचिता ये वो न विधेयोऽत्र नवायः ॥ १५ ॥
स एष सूकरो भद्रास्त एते वरहस्तिनः । स्वमे च सूचिता ये वो न विधेयोऽत्र नवायः ॥ १५ ॥
गदितं ततः ॥ १५ ॥ स एष सूकरो भद्रास्त एते वरहस्तिनः । स्वमे च सूचिता ये वो न विधेयोऽत्र नवायः ॥ १५ ॥
तच्छिष्या बोधितास्तूपपत्तिभिः । यथैवं चेष्टितेनायमभव्य इति बुध्यताम् ॥ १७ ॥ त्याग्यो वोऽथ यतो
तैः प्रभातेऽथ तच्छिष्या बोधितास्तूपपत्तिभिः । यथैवं चेष्टितेनायमभव्य इति बुध्यताम् ॥ १७ ॥ त्याग्यो वोऽथ यतो
तैः प्रभातेऽथ तच्छिष्या बोधितास्तूपपत्तिभिः । यथैवं चेष्टितेनायमभव्य इति बुध्यताम् ॥ १७ ॥ त्याग्यो वोऽथ यतो
घोरसंसारतरुकारणम् । ततस्तैरगुपायेन क्रमेणासौ विवर्जितः ॥ १८ ॥ ते चाकलङ्कसाधुत्वं विधायाथ विचं गताः ।
ततोऽपि प्रच्युताः सन्तः क्षेत्रेऽत्रैव च भारते ॥ १९ ॥ श्रीवसन्तपुरे जाता जितशत्रोर्महीपतेः । पुत्राः सर्वेऽपि कालेन ते
प्राप्ता यौवनश्रियम् ॥ २० ॥ अन्यदा तान् सुरूपत्वात् कलाकौशलयोगतः । सर्वत्र ख्यातकीर्त्तिवात् सर्वानेवं न्यमप्र-
यत् ॥ २१ ॥ हस्तिनागुरे राजा कनकध्वजसंज्ञितः । स्वकन्याया वरार्थाय तत्स्वयंवरमण्डपे ॥ २२ ॥ तत्रायतिः स
तैर्दृष्टो गुरुरङ्गारमर्दकः । उद्वेगेन समुत्पन्नः पृष्ठारूढमहाभरः ॥ २३ ॥ गलावलम्बितस्थूलकुतुपो पेशलं रसन् । पामनः
सर्वजीर्णाज्ञो गतत्राणोऽतिदुःखितः ॥ २४ ॥ तमुद्वेगीक्षमाणानां तेषां कारुण्यतो भृशम् । जातिस्मरणमुत्पन्नं सर्वेषां
शुभभावतः ॥ २५ ॥ देवजन्मोद्भवज्ञानज्ञातत्वात्तैसा स्फुटम् । करभक्तः प्रत्यभिज्ञातो यथाऽयं वत नो गुरुः ॥ २६ ॥
ततस्ते चिन्तयामासुर्धिक् संसारस्य चेष्टितम् । येनैष तादृशं ज्ञानमवाप्यापि कुभावतः ॥ २७ ॥ अवस्थामीदृशीं प्राप्तः
संसारं च भ्रमिष्यति । ततोसौ मोचितस्तेभ्यस्तत्त्वामिभ्यः कृपापरैः ॥ २८ ॥ ततस्तदेव ते प्राप्य भवनिर्वेदकारणम् । इतरः पुनरभव्यत्वाद्
कामभोगपरित्यागात् प्रव्रज्यां प्रतिपेदिरे ॥ २९ ॥ ततः सुगतिसन्तानान्निर्वास्यन्यचिरादमी । इतरः पुनरभव्यत्वाद्
भ्रमिष्यति ॥ ३० ॥ इति ॥

अंगारमर्दगो चिय आहरणं तत्थ पढमपक्खम्मि । गोविंदवायगो पुण बीए खलु होति णायवो ॥ २५८ ॥
 अङ्गारमर्दक इहाज्ञाविचारपक्षे आहरणं तयोर्द्वयोर्द्रव्यशब्दयोः प्रथमपक्षेऽप्रधानार्थतालक्षणे । गोविन्दवाचकः पुन-
 दितीये प्रधानार्थतालक्षणे । खलु पूर्ववत् । भवति ज्ञातव्य उदाहरणतयेति ॥

इहाङ्गारकामर्दकोदाहरणमेवं वाच्यम्—सूरिविजयसेनाल्यो मासंकल्पविहारतः । समायातो महाभागः पुरे गर्जनका-
 भिधे ॥ १ ॥ अथात्र तिष्ठतस्तस्य कदाचिन्मुनिपुङ्गवैः । गवां विसर्गविलायां स्वमोऽयं किल वीक्षितः ॥ २ ॥ कलभानां
 शतैः शरैः पुरैः परिवारितः । पञ्चभिर्भद्रजातीनामस्सदाश्रयसागतः ॥ ३ ॥ ततस्ते कथयामासुः सूरैः स्वमं तमद्भुतम् ।
 (मन्थामन्थ ६०००) । सूरिरुवाच तस्यार्थं साधूनां पृच्छताममुम् ॥ ४ ॥ सुसाधुपरिवारोऽद्य सूरिरेष्यति कोऽपि यः ।
 प्रापूर्णकः परं भव्यो नासाविति विनिश्चयः ॥ ५ ॥ यावज्जल्पत्यसौ तेषां साधूनामग्रतः कृती । रुद्रदेवाभिधः सूरिस्तायत्तत्र समा-
 गतः ॥ ६ ॥ शनेश्चर इव स्फारसौम्यमद्गणान्वितः । एरण्डतरुवत्कान्तकल्पवृक्षगणावृतः ॥ ७ ॥ कृता च तस्य तैस्तूर्णमभ्यु-
 रथानादिका क्रिया । आतिथेयी यथायोग्यं सगच्छस्य यथागमम् ॥ ८ ॥ ततो विकलवेलायां कोलाकारस्य तस्य तैः । परीक्षणाय
 निक्षिप्त्वा अङ्गाराः कायिका भुवि ॥ ९ ॥ स्वकीयाचार्यनिर्देनात् प्रच्छन्नैश्च तैः स्थितैः । वास्तव्यसाधुभिर्देष्टास्ते प्राधूर्णकसा-
 भयः ॥ १० ॥ पावसंचूर्णेणताङ्गारकुचत्काररयश्रुतौ । मिष्यादुष्कृतमित्येतत् सुवाणाः प्राणिशङ्कया ॥ ११ ॥ कुशत्कारर-
 वस्थाने कृतचिह्ना इतीच्छया । दिने निभालयिष्यामः कुचत्कारः किमुद्रयः ? ॥ १२ ॥ आचार्यो रुद्रदेवस्तु प्रस्थितः
 कायिकामुग्रम् । कुचत्काररत्वं कुर्वन्नङ्गारपरिमर्दनात् ॥ १३ ॥ जीवाश्रद्धानतो मूढोऽवदंश्चेतज्जिनैः किल । जन्तवोऽमी

विनिर्दिष्टाः प्रमाणैर्न्यक्तृता अपि ॥ १४ ॥ वास्तव्यसाधुभिर्दृष्टो यथादृष्टं च साधितम् । सूरैर्विजयसेनस्य तेनापि
गदितं ततः ॥ १५ ॥ स एष सूकरो भद्रास्त एते वरहस्तिनः । स्वप्ने च सूचिता ये वो न विधेयोऽत्र संशयः ॥ १६ ॥
तैः प्रभातेऽथ तच्छिष्या बोधितास्तूपपत्तिभिः । यथैवं चेष्टितेनायमभव्य इति बुद्ध्यताम् ॥ १७ ॥ त्याज्यो वोऽयं यतो
घोरसंसारतरुकारणम् । ततस्तैरप्युपायेन क्रमेणासौ विवर्जितः ॥ १८ ॥ ते चाकलङ्कसाधुत्वं विधायाथ दिवं गताः ।
ततोऽपि प्रच्युताः सन्तः क्षेत्रेऽत्रैव च भारते ॥ १९ ॥ श्रीवसन्तपुरे जाता जितशत्रोर्महीपतेः । पुत्राः सर्वेऽपि कालेन ते
प्राप्ता यौवनश्रियम् ॥ २० ॥ अन्यदा तान् सुरूपत्वात् कलाकौशलयोगतः । सर्वत्र ख्यातकीर्तित्वात् सर्वानेवं न्यमत्र-
यत् ॥ २१ ॥ हस्तिनागपुरे राजा कनकध्वजसंज्ञितः । स्वकन्याया वरार्थीय तत्स्वयंवरमण्डपे ॥ २२ ॥ तत्रायतैः स
तैर्दृष्टो गुरुरङ्गारमर्दकः । उष्ट्रत्वेन समुत्पन्नः पृष्ठारूढमहाभरः ॥ २३ ॥ गलावलम्बितस्थूलकुतुपो पेशलं रसन् । पामनः
सर्वजीर्णाङ्गो गतत्राणोऽतिदुःखितः ॥ २४ ॥ तमुष्ट्रमीक्षमाणानां तेषां कारुण्यतो भृशम् । जातिस्मरणमुत्पन्नं सर्वेषां
शुभभावतः ॥ २५ ॥ देवजन्मोद्भवज्ञानज्ञातत्वात्तैरसौ स्फुटम् । करभकः प्रत्यभिज्ञातो यथाऽयं वत नो गुरुः ॥ २६ ॥
ततस्ते चिन्तयामासुर्धिकं संसारस्य चेष्टितम् । येनैष तादृशं ज्ञानमवाप्यापि कुभावतः ॥ २७ ॥ अवस्थामीदृशीं प्राप्तः
संसारं च भ्रमिष्यति । ततोसौ मोचितस्तेभ्यस्तत्स्वामिभ्यः कृपापरैः ॥ २८ ॥ ततस्तदेव ते प्राप्य भवनिर्वेदकारणम् ।
कामभोगपरित्यागात् प्रव्रज्यां प्रतिपेदिरे ॥ २९ ॥ ततः सुगतिसन्तानाग्निर्वाप्त्यन्यचिरादमी । इतरः पुनरभव्यत्वाद्
भवारण्ये भ्रमिष्यति ॥ ३० ॥ इति ॥

गोविन्दवान्यकस्यायं वृत्तान्त उपलभ्यते । यथासीन्नगरे क्वपि सूरिभिर्दुष्कृतास्यदे ॥ १ ॥ गोविन्दो नाम निःशेषविद्-
 ज्ञानमदापहः । शाक्यभिर्धुर्महारादी दानबोधुरचेष्टितः ॥ २ ॥ युगम् ॥ तत्राययौ विहारेण कदाचिन्मुनिभिर्वृतः । सिद्धा-
 न्तशब्दसाहित्यच्छन्दस्र्कविचक्षणैः ॥ ३ ॥ श्रीगुप्तनामकः सूरिर्भूरिभव्यकजांशुमान् । साधुलोकोचितस्थाने तस्यौ स्था-
 न्युयशोभरः ॥ ४ ॥ महतारागणैरिन्दुलुद्योतितनभस्तलैः । यथा वभस्येष भृशं तथान्तेवासिभिर्निजैः ॥ ५ ॥ यथा
 सौरभसंभारभरितासिलदिब्मुखे । भवेयुरलिनो लीनाः पद्मसद्मनि मानसे ॥ ६ ॥ तथा गुणज्ञलत्रत्यो जनः सम्मद-
 सद्गतः । तस्य सूरैः पदाम्भोजमालिल्ये शल्यसूदिनः ॥ ७ ॥ शुश्राव च जिनैरुक्तं धर्मं कर्मक्षयायहम् । तेनोच्यमानमा-
 नन्दध्यानव्यासविहायसा ॥ ८ ॥ जातः प्रवादो नगरे श्रुतरत्नमहोदधिः । न समस्ति जने मन्ये सूररस्माद्गतस्सयः ॥ ९ ॥
 यथा सप्तच्छदामोदाद्वारणो मदमश्रुते । तत्प्रवादश्रुतेस्तद्वद् गोविन्दो विहुलोऽभवत् ॥ १० ॥ को नाम मयि पाण्डि-
 त्यमहासागरपारणे । विशुम्भमाणे लभतामिलायामुञ्जलं यक्षः ? ॥ ११ ॥ गर्वोद्गीयतया सम्यक् किञ्चिदमेऽनिभालयन् ।
 सूरैः समीपे संग्राप संश्रितो वादसङ्करम् ॥ १२ ॥ वाचोयुक्तिभिरुचाभिश्चित्राभिरचिरादपि । रेणुवद् मेघधाराभिः
 सूरिणा निश्कुरीकृतः ॥ १३ ॥ विलक्षभायं भूयांसं स सम्पन्नो व्यचिन्तयत् । न यावदेतत्सिद्धान्तमध्यं लब्धं कथयन्
 ॥ १४ ॥ तावन्न जीयते तस्मादपक्रम्य प्रदेशतः । दूरदेशान्तरप्राप्तौ सत्यां सूर्यन्तरान्तिके ॥ १५ ॥ समुत्पादितविश्वासो
 दिदीधे दक्षभायतः । लक्षः सिद्धान्तमध्येतुं परं सत्वरमानसः ॥ १६ ॥ विपर्योसाच्च नो सम्यक् वोढुं पारयत्यसौ ।
 कतिचिदिनाल्ये जाते भूयः सम्भूय सौगतः ॥ १७ ॥ उपतस्ये तर्धवासी सूरिणाऽनुत्तरीकृतः । भूयोऽप्यन्यां दिशं

गत्वा प्रब्रज्याधीत्य चागमम् ॥ १८ ॥ किञ्चित्तथैव समदः प्रपेदे वादवाञ्छया । तमेव सूरिं, तेनापि शक्त्या नीतो वि-
 लक्षताम् ॥ १९ ॥ भूयस्तृतीयवारां स दूरदेशान्तराश्रयात् । गृहीतदीक्ष आचारे आद्याध्ययनसंश्रिते ॥ २० ॥ वनस्प-
 तीनामुद्देशे पपाठालापकानिमान् । वनस्पतीनां जीवत्वसाधकान् शुद्धयुक्तिभिः ॥ २१ ॥ यथा—“इमंपि जाइधम्मयं
 एयंपि जाइधम्मयं । इमंपि बुद्धिधम्मयं एयंपि बुद्धिधम्मयं । इमंपि चित्तमंतयं एयंपि चित्तमंतयं । इमंपि छिन्नं मिलाइ
 एयंपि छिन्नं मिलाइ । इमंपि आहारयं एयंपि अणिययं । इमंपि असासयं एयंपि असा-
 सयं । इमंपि चउवचइयं एयंपि चउवचइयं । इमंपि विपरिणामयं एयंपि विपरिणामयमिति ॥” स शाक्यमतसंस्कारात्
 पूर्वं जीवतया तरून् । न श्रद्धे तदानीं तु कथञ्चिन्मोहहासतः ॥ २२ ॥ जाल्यन्ध इव दृष्ट्याप्तौ लभो द्रष्टुं वनस्पतीन् ।
 जीवत्वेन स्फुटीभूय स आचक्व्यौ निजाशयम् ॥ २३ ॥ गुरोस्तेनापि दीक्षासै पुनः प्रादीयतादितः । जातो युगप्रधानो-
 ऽसौ वाचकत्वोपलब्धितः ॥ २४ ॥ एवं चास्य पुरा जज्ञे द्रव्याज्ञा केवलं परा । ततः सैव गता तस्य भावाज्ञामृतरूप-
 ताम् ॥ २५ ॥ इति ॥ २५८ ॥

अथ भावाज्ञामधिकृत्याधिकारिणमाहः—

भावाणा पुण एसा सम्मद्विट्ठिस्स होति नियमेण । पसमादिहेउभावा णिवाणपसाहणी चेव ॥ २५९ ॥

भावाज्ञा पुनरेषा सम्भूतआज्ञापारिणामः पुनरयं सम्यग्दृष्टेभिन्नग्रन्थितया यथावद्दृष्टवस्तुत्त्वस्य भवति जायते

नायमगारदयतया । षीटशीत्याह-प्रचामादिहेतुभावात् प्रदामसंवेगनिर्वेदानुकम्पास्त्विममोक्षकारणसद्भावाद् निर्घाणप्रसा-
पनी पैय निवृत्तिमंयादिकेनेति ॥ २५९ ॥

ततोऽस्या यदभां करोति तदाह,—

एयाए आलोनेइ हियाहियाइमतिनिउणनीतीए । किचे य संपयदृति पायं कज्जं च साहेति ॥ २६० ॥

एतस्य भागजाया सत्या आलोचयति जीगः । विमित्याह-द्विताहितानि इहलोकपरलोकयोर्हितानि नीतिव्यवहारा-
द्विउक्षणानि, अद्वितानि च तद्विपरीतानि परद्व्यव्यापहारदीनि । कथमित्याह-अतिनिपुणनीत्याम्रयुचेरप्यतितीक्ष्णयो-
रपोहदुपत्या । तथा कृत्ये च कर्त्तव्येऽर्थे धर्मश्रवणादौ संप्रवर्त्तते सम्यग् चेष्टायान् भयति प्रायो बाहुल्येन । तथा, कार्यं
च धर्मोर्पादिरूपं साधयति निर्त्सयति प्राय एवायन्ध्ययुद्धित्वेन सफलचेष्टत्वात् ॥ २६० ॥

आह-किं कदाचिदन्यथाभायोऽपि स्याद् येनात्र प्रायोमहर्णं कृतमिति । उच्यते-सत्यमेवैतत्, कदाचित् कस्यचित्
प्रतिपन्थासम्भवात् । तमेव दर्शयन्नाह,—

पडिंभो मि य एत्तं सोहणंपंथम्मि संपयदृस्त । कंटागरमोहसमो विन्नेओ धीरपुरिसेहिं ॥ २६१ ॥

प्रतिपन्धोऽपि च सखनारुपः किं पुनरप्रतिपन्ध इत्यपिचरुच्यार्थः, अत्र भाषाशाया लक्ष्यायां सत्यां तथाविधा-
परंपरेण कर्मणिशास्त्रात् सोभनपथे सर्वसमीहितसिद्धिमभ्यादकृत्येन युन्सरे पथि पाटलिपुत्रकाश्चिपुरसम्बन्धिन्यनि सम्प्रवृत्तस्य

कस्यचित् पथिकस्य ये कण्टकज्वरमोहाः प्रतिबन्धहेतुत्वात् प्रतिबन्धा जघन्यमध्यमोत्कृष्टरूपास्तैः समस्तुल्यः समस्तुल्यः कण्टकज्वर-
मोहसमो विज्ञेयो धीरपुरुषैः ॥ २६१ ॥

तथा—

जह पावणिजगुणाणतो इमो अवगममिमि एतेसिं । तत्थेव संपयद्वति तह षंसो सिद्धिकज्जम्मि ॥ २६२ ॥

यथा प्रापणीयस्य प्रापयितव्यस्य पुराग्रामादेर्गुणाः सौराज्यसुभिक्षजनक्षेमादयस्तेषां ज्ञानतस्तेषु परिज्ञातेषु सत्स्वित्यर्थः, अयं पथिकोऽपगमेऽभावे जाते एतेषां कण्टकादीनां तत्रैव प्रापणीये संप्रवर्त्तते न पुनरन्यत्रापि, तथा निरूपितपथिकव-
देप भावाज्ञावान् सिद्धिकार्ये सिद्धिक्षणेऽभिधेयेऽर्थेऽजरामरत्वादितद्गुणपरिज्ञानादिति ॥ २६२ ॥

अधुना प्राक्प्रतिपादितप्रतिबन्धानधिकृत्य दृष्टान्तेनाहः—

मेहकुमारो एत्थं उहणसुरो चव अरिहदत्तो य । आहरणा जहसंखं विन्नेया समयनीतीए ॥ २६३ ॥

मेघकुमारोऽत्र प्रतिबन्धे प्रतिज्ञापयितुमुपक्रान्ते, तथा, दहर्नेसुरश्चैव द्वितीयः, अर्हद्वत्तैश्च तृतीयः 'आहरण'त्ति उदा-
हरणानि यथासंख्यं कण्टकादिप्रतिबन्धेषु विज्ञेयाः समयनीत्या ज्ञातार्धमकथादिसिद्धान्तस्थित्या ॥ २६३ ॥

तत्र मेघकुमारोदाहरणमादावभिधित्सुर्गार्थानवकमाहः—

रायगिहे सेणिए धारणी य गयसुमिण दोहलो मेहे । अभए देवाराहण संपत्ती पुत्तजम्मो य ॥ २६४ ॥ १ ॥

नियमेनावश्यतया । कीदृशीत्याह—प्रशमादिहेतुभावात् प्रशमसंवेगनिर्वेदानुक्रम्यास्तिस्वमोक्षकारणसम्भावाद् निर्वाणप्रसा-
धनी चैव निवृत्तिसंपादिकेवेति ॥ २५९ ॥

ततोऽस्यां यदसां करोति तदाहः—

एयाप आलोचइ हियाहियाइमतिनिउणनीतीए । किञ्चे य संपयट्टति पायं कज्जं च साहेति ॥ २६० ॥

एतस्यां भावाशयां सत्यां आलोचयति जीवः । किमित्याह—हिताहितानि इहलोकपरलोकयोर्हितानि नीतिव्यवहारा-
दिलक्षणानि, अहितानि च तद्विपरीतानि परद्रव्यापहारादीनि । कथमित्याह—अतिनिपुणनीत्यावज्रसूचेरप्यतितीक्ष्णयो-
हापोहदुक्त्या । तथा कृत्ये च कर्तव्येऽर्थे धर्मश्रवणादौ संप्रवर्त्तते सम्यक् चेष्टवान् भवति प्रायो बाहुल्येन । तथा, कार्यं
च धर्मार्थादिरूपं साधयति निर्वर्त्तयति प्राय एवावन्ध्यबुद्धित्वेन सफलचेष्टत्वात् ॥ २६० ॥

आह—किं कदाचिदन्यथाभावोऽपि स्याद् येनात्र प्रायोग्रहणं कृतमिति । उच्यते—सत्यमेवैतत्, कदाचित् कस्यचित्
प्रतिबन्धसम्भवात् । तमेव दर्शयन्नाहः—

पडिबंधो वि य एत्थं सोहणपंथम्मि संपयट्टस्स । कंटगजरमोहसमो धित्थेओ धीरपुरिसेहिं ॥ २६१ ॥

प्रतिबन्धोऽपि च स्वल्पनारूपः किं पुनरप्रतिबन्ध इत्यपिचरन्वार्थः, अत्र भावाज्ञायां लब्धायां सत्यां तथाविधा-
वश्यंशेषकर्मविपाकात् शोभनपथे सर्वसमोहितसिद्धिसम्पादकत्वेन मुन्दरे पथि पाटलिपुत्रकादिपुरसम्पन्नधिनि सम्प्रवृत्तस्य

कस्यचित् पथिकस्य ये कण्टकज्वरमोहाः प्रतिबन्धहेतुत्वात् प्रतिबन्धा जघन्यमध्यमोत्कृष्टरूपास्तैः समस्तुल्यः कण्टकज्वर-
मोहसमो विज्ञेयो धीरपुरुषैः ॥ २६१ ॥

तथा—

जह पावणिज्जगुणगणतो इमो अवगमस्मि एतेसि । तत्थेव संपयद्वति तह एसो सिद्धिकज्जम्मि ॥ २६२ ॥
यथा प्रापणीयस्य प्रापयितव्यस्य पुरग्रामादेर्गुणाः सौराज्यसुभिक्षजनक्षेमादयस्तेषां ज्ञानतस्तेषु परिज्ञातेषु सत्स्वित्थर्थः,
अयं पथिकोऽपगमेऽभावे जाते एतेषां कण्टकादीनां तत्रैव प्रापणीये संप्रवर्त्तते न पुनरन्यत्रापि, तथा निरूपितपथिकव-
देप भावाज्ञावान् सिद्धिकार्ये सिद्धिलक्षणेऽभिधेयेऽर्थेऽजरामरत्वादितद्गुणपरिज्ञानादिति ॥ २६२ ॥

अधुना प्राक्प्रतिपादितप्रतिबन्धानधिकृत्य दृष्टान्तेनाहः—

मेहकुमारो एत्थं डहणसुरो चेव अरिहदत्तो य । आहरणा जहसंखं विन्नेया समयनीतीए ॥ २६३ ॥
मेघकुमारोऽत्र प्रतिबन्धे प्रतिज्ञापयितुमुपक्रान्ते, तथा, दहर्नसुरश्चैव द्वितीयः, अर्हदत्तश्च तृतीयः 'आहरण'त्ति उदा-
हरणानि यथासंख्यं कण्टकादिप्रतिबन्धेषु विज्ञेयाः समयनीत्या ज्ञातार्थमकथादिसिद्धान्तस्थित्या ॥ २६३ ॥

तत्र मेघकुमारोदाहरणमादावभिधित्सुर्गाथानवकमाहिः—

रायगिहे सेणिए धारणी य गयसुमिण दोहलो मेहे । अभए देवाराहण संपत्ती पुत्तजम्मो य ॥ २६४ ॥ १ ॥

उचुंग धवलपासायपंतिमालियनहंगणाभोयं । भोयपरलोयसंवासतुलियसुखलोयसिरिसोहं ॥ १ ॥ रायनिहं नाम पुरं पुराण-
 मइरम्मयं पुराणं च । अस्थि समत्थमहीयलमञ्जपवित्थरियगुणसत्थं ॥ २ ॥ तत्थासि सेजिओ नाम नरवई रायलक्खण-
 सणाहो । निययमुयालाणनिलीणजणियपरसंपयकरेणू ॥ ३ ॥ सवगुणधारिणी तस्स धारिणी णामिगा पिया आसि ।
 ससिमण्डलामलमुही अहीणनिस्सेसचंगी ॥ ४ ॥ सा अन्नया रइहरे गंगपुलिणुज्जले विसालम्मि । सिजातले पसुत्ता
 पासइ निसिमञ्जभागम्मि ॥ ५ ॥ चउदंतमुम्मयं तं संतं मयसल्लिमथिरलपवाहं । रययगिरिगोरकायं गरुयं गयणादयत-
 रंतं ॥ ६ ॥ निययणे पविसंतं सिंधुसुद्धुरकरं सुरम्मतणू । तक्खणमेव विउद्धा तं सुमिणं माणसे ठवित्तं ॥ ७ ॥
 सेणियसमीवमुयगम्म कोइलालावकोमलगिराहिं । तं पडिवोहिय साहइ जहा मए परिसो सुमिणो ॥ ८ ॥ उवलद्धो तत्थ
 फळं केरिसमेसो सभावउद्धीए । आलोचिऊण भासइ मझे ते वियमे ! होही ॥ ९ ॥ कुलमउलिमणी कुलकप्पपायवो
 कुलणिहाणमणहं च । पुत्तो पयित्तचरियत्तणेण संपत्तवरकित्ती ॥ १० ॥ इय जंपियाडवसाणे विसज्जिया पडिगया नियं
 सेज्जं । कुसुमिणदंसणभीया विमुक्कनिहा रयणिसेसं ॥ ११ ॥ धम्मियकहाहिं संसुज्जलाहिं चित्ताहिं नेवमारज्जा । पत्ते
 पभायसमए सुमिणवियाणगजणे अट्ट ॥ १२ ॥ सदावेइ नरवई सुहासणेसुं कओवयारेसु । संपेवि सुहनिसन्ने पुच्छइ जह
 ययसुविणस्त ॥ १३ ॥ धारिणीदेवीदिट्टस्स किं फळं तेवि सुमिणसत्थाइं । निययाइं परोप्परमूहिऊण उण्णुलमुहकमला
 ॥ १४ ॥ भासंति सामि ! माया जिणाण चक्कीण करिवराईए । पासेइ चउदस इमे सुमिणे कयमंगलकळावे ॥ १५ ॥
 गय--वसह--सीह--अभिसंय--दाम--ससि--दिणयरं झयं कुंभं । पउमसर--सागर--विमाणभयण--रयणुच्चय सिंहि च ॥ १६ ॥

जा पुण केसवजणणी सा सत्त इमेसिमन्नतरगे उ । वलजणणी पुण चउरो एगं मंडलियमायाओ ॥ १७ ॥ तगब्भला-
 भकाले ता एयाए सुओ वरो होही । समयम्मि रज्जसामी राया होही सुणी अहवा ॥ १८ ॥ लद्धपोढजीचणवित्ति तो
 ते गया सगेहेसु । सा पुण धारिणी देवी सुहेण तं गब्भमुद्धहइ ॥ १९ ॥ मासेसु तिसु गएसु अकालजलवाहडोहलो
 जाओ । तीसे जहा अहं हत्थिरायसेयणगरुडा ॥ २० ॥ उवरि धरियायवत्ता सेणियरायन्निया सपरिवारा । पाउसल-
 च्छीविच्छहुमंडिए नगरमञ्जम्मि ॥ २१ ॥ वइभारगिरिपरिसरे तह वाहि सबओ वहंतीसु । गिरिनिन्नगासु नच्चंतएसु
 सिहिमंडलेसु तथा ॥ २२ ॥ उदंडविज्जुदंडांडवरपरिमंडिए दिसाचक्के । दहुकुलारवाळरिएसु नहविवरभागेसु ॥ २३ ॥
 सुयपिच्छसच्छएहिं समंतओ मालिए धरणिवलए । हरियंडुरेहिं वित्थारिएहिं जह नीलवत्थेहिं ॥ २४ ॥ धवलवलाहयपं-
 तीसंचरणालंकियासु य दिसासु । सब्बालंकारधरा हिंडामि अहं जइ, कयत्थं ॥ २५ ॥ मन्नामि जम्ममेयं, अपूरमाणम्मि
 तम्मि संदेहे । जाया दुव्वलदेहा दूरं विच्छायवयणा य ॥ २६ ॥ अंगपडिचारियाहिं तं तदवत्थं पलोइय निवत्स ।
 साहियमज्ज जहा देव ! देवी दीसइ निरभिरामा ॥ २७ ॥ इय देवीवुत्तं सोडं राया ससंभओ संतो । गंतुं तीए
 समीवे एवं भणित्तं समाढत्तो ॥ २८ ॥ दुवारवेरियपराजिएसु वइरीसु मइ फुरंतम्मि । कोणु पराभवमिहकाउमीसरो
 तुञ्ज सुविणेवि ? ॥ २९ ॥ पणयब्भंसो वि ममाउ नत्थि सइ जीवियाओ अहियाए । इच्छामेत्ताणंतरसंपाइयचित्ति-
 त्याए ॥ ३० ॥ तव चरणकमलभसरे सयले सयलाभिलासकरणसहे । देवि ! सहीलोगम्मि वि दढं सढत्तं न पेच्छामो
 ॥ ३१ ॥ तव आणाभंगोवि हु संभाविज्जइ न वंधुलोगम्मि । तह किंकरेसु किं किं करेसु इय जंपमाणेसु ॥ ३२ ॥ संतो-

सपोसपडियायोगेसु एएसु ते असंतेसु । उवेयकारणं किं कहेसु सरइंदुसोममुहि ! ॥ ३३ ॥ इय सेणिएण पुट्टा सा देवी
परिकहेइ जह सामि ! । मग्गं अकालजलवाहगोयरो डोहलो जाओ ॥ ३४ ॥ मा तम्मसु जह सज्जो संपज्जइ एस तह
जइस्सामि । चिंतासल्लपिसल्लो तस्स महल्लो तओ लमो ॥ ३५ ॥ अत्थाणे य निविट्ठो दूरं स विलक्खदिट्ठिसंचारो ।
विट्ठोऽभएण पुट्ठो किं विमणा संपयं तुल्ले ? ॥ ३६ ॥ परिकहियं जह एसो अक्खरुक्खो मणोरहो जाओ । तव चुल्लमा-
उयाए तस्सोवाओ न कोइत्ति ॥ ३७ ॥ तक्खणल्लद्धोवाएण तेण भणियं लहुं पसाहेसि । तुब्भे अच्छह उच्चिल्लकज्ज-
चिंतामरा संता ॥ ३८ ॥ तक्खणमेव पविट्ठो पोसहसालाए विहियउववासो । कुससंधारोवगओ परिवूट्ठपगव्वभवंभवओ
॥ ३९ ॥ सो पुव्वसंगयामआराहणकारणा तओ तइए । दिवसे पभायसमयग्गि सो सुरो पयडियसल्लयो ॥ ४० ॥
दिधंवरनेवत्थो रयणाभरणंसुपूरियदिसोहो । चलचारुं कुडलधरो सत्तिघ सणिमंगलसहाओ ॥ ४१ ॥ दिप्पंतवियइमउडो
सुरद्धासियसिरो हिमगिरिव । आज्ञाणुचिलं विरदिवकुसुमवणमालसोहिहो ॥ ४२ ॥ जंपइ सप्पणपमओ किं कज्जं तोऽ-
भओ पडिभणेइ । मन चुल्लमाउयाए इमेरिसो डोहलो जाओ ॥ ४३ ॥ ता जह पडिपुच्चिच्छा संजायइ तह तुमं लहु
करेहि । आमंति भणिय तक्खणविउविउद्दामघणमालो ॥ ४४ ॥ निस्सेसपाउससिदिं दाविय संमाणियग्गि डोहलए ।
देवीए सो पडिगओ जहागयं सावि नव मासे ॥ ४५ ॥ किंचहिए अतिवाहियवाहिविओगाइएहिं परिहीणा । संधंणो-
वंगविरायमाणमंगुडभवं जणइ ॥ ४६ ॥ उच्चट्टाणठिएसु गहेसु संतासु वाउधूलीसु । एत्तोच्चियसुपसभे नहग्गि सवासुवि-
दिसासु ॥ ४७ ॥ वद्धावएणं पारद्धमुट्ठुरं सयलनगरसामंनं । दिज्जंतभूरिदाणं वज्जंतणवज्जानूरगणं ॥ ४८ ॥ उस्सुकसु-

करं भद्रपर्वेसमुन्नं अदंडिमकुदंडं । मुत्ताहलविरइयसस्थियं व जायं पुरं सबं ॥ ४९ ॥ पत्ते दसाहदिवसे संमाणियबंधवे
 सुहिगणे य । अम्मापिऊहिं मेहोत्ति नामं संठावियं तस्स ॥ ५० ॥ चंकमणाइमहूसवसहस्सपरिलालिओ गिरिगउच्च ।
 चंपयतरू स लग्गे वित्थरिउं देहसोहाए ॥ ५१ ॥ सो समए सयलकलाकलावकुसलो विसालसिरिनिलयं । पत्तो तारुण-
 मणूणणपुण्णलायण्णजलरासिं ॥ ५२ ॥ तत्तो तुल्लकलाओ तुल्लगुणाओ य तुल्लकायाओ । कन्नासु अट्टसु सिलिड्डएण
 वीवाहिओ विहिणा ॥ ५३ ॥ एक्केक्को पासाओ सेणियरन्ना विइन्नओ तासिं । तह रूप्पसुवन्नाणं कोडी पत्तेयमन्नं च
 ॥ ५४ ॥ ईसरजणगिहजोगं जं किंचि होइ वत्थु तं सबं । अट्टगदाएण खणे पणामियं तम्मि नरवइणा ॥ ५५ ॥ ताहिं
 समं सो विसए विसायविसवेगविरहिओ संतो । भुंजइ देवो दोगुंदुगोच्च देवालए जाव ॥ ५६ ॥ ताव भुवणेक्कभाणू
 साणुक्कोसो जियाण सबाण । अरिहा अपच्छिमो वज्जमाणसामी समोसरिओ ॥ ५७ ॥ उज्जाणे गुणसिलए लद्धपउत्ती
 सपरियणो राया । वंदणहेउं नयराओ निगओ सगसामीव ॥ ५८ ॥ तह मेहोवि कुमारो अस्सरहं चारुधंटमारूढो ।
 पफुल्लोयेणेणं दिट्ठी नमिओ तिलोयगुरू ॥ ५९ ॥ कहिओ धम्मो जह जलियजलणजालासमाउले गेहे । नो जुत्तम-
 वट्ठाणं सुबुद्धिणो तह इमम्मि भवे ॥ ६० ॥ जम्मजरामरणकरालियम्मि पियविप्पओगविरसम्मि । विज्जुज्जोइच्च चले
 तुसखंडणम्मि व असारम्मि ॥ ६१ ॥ अइडुलहं नरजम्मं रम्मं तहवि विसमा इमे विसया । सच्चिदियनिग्गहपुवभायरो
 समुच्चिओ धम्मे ॥ ६२ ॥ पहियसमागमसरिसा सब्बेवि य संगमा डुरंता य । जीवियमवि मरणंतं विज्जावणमस्स तो
 जुत्तं ॥ ६३ ॥ एयं विज्जावेउं तत्तो जिणधम्मवारिवाहाओ ! अत्थि समत्थो कत्थइ ता सो समं गहेयवो ॥ ६४ ॥ इय

देसणावसाणे पडियुद्धेसुं बद्धसु पाणीसु । अंसुजलकलिनयणो रोमंचंकुरियसर्वंगो ॥ ६५ ॥ दाढं पयाहिणातिगमभिवं-
 दिय भासए इमं मेहो । जं तुग्भे वयह न सद्यहेव तं किंचि अलियंति ॥ ६६ ॥ इच्छामि तुग्भंते निक्खमिडमिमाओ
 भवमसाणाओ । जं नवरि जणगळोयं पुच्छामि तओ गओ सगिहं ॥ ६७ ॥ भणइ जणणिं अहम्मो ! भगवं अभिवंदि-
 ओज्जिणो वीरो । निसुओ य तस्स धम्मो कन्नसुहो अमयसारिच्छो ॥ ६८ ॥ सा तं पडिभणइ तओ जाया ! कयलक्खणो
 तुमं एणो । तं चेव य सकयत्थो अज्जं संपत्तपुण्णिच्छो ॥ ६९ ॥ जेण जगदेक्कगुरुणो तिलोयचूडामणिस्स गुणनिहिणो ।
 पयकमळं वच्च ! तए निहालियं वियसियमणेण ॥ ७० ॥ भणियं मेहेण तओ इच्छामी भयवओ चरणमूळं । गिहवा-
 साओ इमाओ निक्खमिडं तिक्खदुक्खाओ ॥ ७१ ॥ खरपरसुपहयचंपयलयव सा ज्झत्ति धरणिवीढम्मि । पडिया विह-
 डियसयंगभूसणा भग्गसोहग्गा ॥ ७२ ॥ पयणेण सीयलज्जलेहिं तह य बहलेहिं चंदणरसेहिं । सिच्चा सुबुद्धं तह तालविं-
 टपरिवीइया संती ॥ ७३ ॥ उम्मीलियनयणशुया पचागयचेयणा भणइ तणयं । उंवरपुण्फंय तुमं सुदुल्लहो कहवि मे
 लद्धो ॥ ७४ ॥ ता जाय अहं जीवामि ताव एत्थेव निवओ वससु । पुह विरहे जेण लहुं जीयं मे जाति कुलतिलय ।
 ॥ ७५ ॥ परलोयंतरियाए मइ पवजं तुमं कोजासि । एवं च कए सुंदर ! कयत्थुयत्तं कयं होइ ॥ ७६ ॥ (मेघः-)
 जलदुब्बुयविज्जुलयाकुसगजलधयवडोवमाणम्मि । मणुयाण जीविए मरणमगओ पच्छओ वावि ॥ ७७ ॥ को जाणइ
 कस्स कइं होही बोही सुदुल्लहो एसो । ता धरियधीरिमाए अंचाए अहं विमोत्तवो ॥ ७८ ॥ (धारिणी-) सुकुलुगयाओ
 सुमणोहराओ लायन्नसल्लिसरियाओ । निम्मलकजालयाओ सुवन्नतारुत्तपुत्ताओ ॥ ७९ ॥ मियमहुरभासिणीओ

लज्जामञ्जायगुणमणोज्जाओ । सरइंदुसमसुहीओ नीलुप्पलपत्तनयणाओ ॥ ८० ॥ एयाओ अह वीवाहियाओ जायाओ
तए निवसुयाओ । उवणीयनिउणविणयाओ, ताहिं सद्धिं तुमं विसए ॥ ८१ ॥ पंचपयारे सारे परिभुंजसु वट्टिए नियकु-
लम्मि । एगंतेण वितणहो पच्छा पव्वज्जमणुसरसु ॥ ८२ ॥ (मेघः-) असुइट्ठाणमिमाओ असुईओ च्चिय पव्वत्तजम्ममाओ ।
असुइकओवट्ठंभाओ च्चव को सुणियपरमत्थो ॥ ८३ ॥ एयासु रमेज्ज अणज्जकज्जसज्जांसु पायमित्थीसु । तह रोगजरा-
परिजज्जरासु मरणवसाणेसु ? ॥ ८४ ॥ (धारिणी-) पुरिसपरंपरपत्तं वित्तमिणं पुत्त ! ताव माणेहि । दिन्ने दीणाइणं
मुत्ते सह वंधुलोएणं ॥ ८५ ॥ उच्छलियातुच्छजसो वंदिजणुग्गीयमाणगुणनिवहो । पच्छा वयं पव्वज्जसु विमुक्कतरुणत्तणो
संतो ॥ ८६ ॥ (मेघः-) दाइयजलग्गिसाहारणेसु तह सरितरंगतुल्लेसु । मइमं अत्थेसु न कोइ एत्थ पडिवंधमुवहइ
॥ ८७ ॥ (धारिणी-) जह खगगसिहाए चंक्कमणं दुक्करं तहा पुत्त ! । वयपरिपालणमेवं विसेसओ तुज्झ सरिसाणं ॥ ८८ ॥
(मेघः-) जा अकयधवसाओ पुरिसो ता दुक्करं परं सबं । उज्जमधणाण धणियं सबं सज्झंतु पडिहाइ ॥ ८९ ॥ एवं कय-
निवंधं जणार्णे वंधवजणं तहा सबं । पव्वजापडिकूलं भासंतमणुत्तरं काउं ॥ ९० ॥ चित्तेहिं जुत्तिसयसंजुएहिं विणओ-
ववार कलिएहिं । पच्चुत्तरेहिं एत्तो अप्पा मोयाविओ तेणं ॥ ९१ ॥ संतपरिच्चायकरी कायरजणजणियविग्गहउक्क-
रिसा । दिक्खा समत्थभवदुक्खमोक्खदक्खा तओ गहिया ॥ ९२ ॥ विहिया जिणेण करणिज्जवत्थुविसया मणोहरा
रावा । पणवणा जह एवं सोम ! तए चिट्ठणिज्जंति ॥ ९३ ॥ उवणीओ गणवइणो संज्झासमए कमाणुसारेण । संथार-
णीमं विप्रत्तमाणीम मेहस्स ॥ ९४ ॥ जाया द्वारदेसे सा साहूणं अइतनिंताणं । कारणवसेण पायाइएहिं संघट्टि-

यस्य ददं ॥ ९५ ॥ अच्छिन्मिमीजणमेत्तंपि नेव जायं निसाए चित्तेइ । जइया गिहवासगओ सगवरवो आसि एएसिं
॥ ९६ ॥ इण्ह वित्तण्हचित्ता एवमिमे परिभवति मं मुणिणो । तो दुक्करं मुणित्तणमसक्कणिज्जं ममं भाइ ॥ ९७ ॥
पुच्छित्ता भयवंतं पभायसमए गिहं पुणो जामि । अह साह्हिं समेओ सूरुगमणे जिणसयासे ॥ ९८ ॥ भत्तोए वंदित्ता
सामिं ठाणे नियम्मि उवविट्ठो । संभासिओ य अरहा जह मेह ! इमैरिसो राओ ॥ ९९ ॥ जाओ मणे वियप्पो जह
गेहमईमि नेव ते जोगं । चित्तेवमिमं जं तं तइयभवे कुंजरो आसि ॥ १०० ॥ एत्थेव भरहवासे वेयह्ठगिरिस्स पायमूलम्मि ।
यणवासिकयसुमेरुप्पहनामो पुन्नसवंगो ॥ १०१ ॥ जूहसहस्साहिवई निच्चं चिय रइपसत्तचित्तो य । कलभेहि कलभिवाहि
य अच्चंतमणप्पियाहिं समं ॥ १०२ ॥ गिरिकुहरेसु वणेसुं नईसु तह वज्झरेसु सरसीसु । अलंडचंडभावो आहिंडंतो अह
कयाइ ॥ १०३ ॥ पत्तम्मि गिह्ठकाले खरेसु फरुसेसु दारुणेसु तहा । वच्छलियातुच्छरओभरेसु वाएसु सवत्तो ॥ १०४ ॥
चायंतसु परोप्परसंघरिसाभासुरं तरुणेषु । दावानलमुप्पन्नं पाससि पलयानल सरिच्छं ॥ १०५ ॥ डज्झंतसु वणेसुं
सरणविहीणे पलायमाणे य । सघम्मि सावयगणे भीमारवभरियमुवणयले ॥ १०६ ॥ वहु धूमधूमलासुं दिसासु वणय-
ण्हिणा समारद्धे । सघम्मि भासरासिं काइं तणकट्टनियरम्मि ॥ १०७ ॥ तज्जालावलिट्टुमियदेहो संकुचियघोरकरपसरो ।
वग्गुक्कभेरवरयो च्छंडुंतो लिंडपिंहेय ॥ १०८ ॥ छिंदंतो वल्लिवियाणगाइ तण्हापरद्धसवंगो । परिचत्तजूहत्तत्ती पलाय-
माणो सरं एकं ॥ १०९ ॥ पत्तो अइतुच्छजलं कइमवहुलं अतिरथमोइन्नो । तत्थ जलमलभमाणो पंके खुत्तो अचायंतो
॥ ११० ॥ चलिंडं पयमेत्तं पि हु दिट्ठो निघासिएण एकंण । तरुणकरिणा सरोसं दसणेहिं सियगभागेहिं ॥ १११ ॥

भिन्नो पिट्टपएसे दुबिसहं वेयणं तओ पत्तो । जा सत्तदिणे वीसासमहियमेगं च वाससयं ॥ ११२ ॥ जीवित्ता अट्टवस-
 ट्टमाणसो मरिउमह समुप्पन्नो । एत्थेव भारहे विंझसेलमूले गयत्ताए ॥ ११३ ॥ चउदसणो उच्चुरनिययगंधपडिबद्धसेस-
 करिदप्पो । सत्तंगपइट्टाणो सरयव्वसमुज्जहसरीरो ॥ ११४ ॥ कालेण जोयणभरं पत्तो सत्तयसयाइं दंतीणं । सवरजणेणं
 मेरुप्पहो त्ति संठवियनियनामो ॥ ११५ ॥ लीलाए चंकमंतो नियपरियणपरिगओ धणे तत्थ । पेच्छेसि तुमं कइयावि
 गिम्हकाले वणदवग्गिं ॥ ११६ ॥ लग्गमुदगं, जाईसरिया तक्कालमेव पुव्विह्ठा । अप्पा महया किच्छेण रक्खिओ ताओ
 दावाओ ॥ ११७ ॥ परिभाविंयं तुमे तो दावो एसो सयावि गिह्मिम्मि । होही ता पडियारं चिंतेसि अणागयं किंपि
 ॥ ११८ ॥ पढमे पाउससमए नियपरियणपरिगएण तो तुमए । गंगादाहिणकूले सबं रुक्खाइ फेडित्ता ॥ ११९ ॥ एगंते
 सुमहंतं थंडिलमेगं कयं वणदवस्स । एगंतेणजोगं पुणोवि तो पाउसस्संतो ॥ १२० ॥ तं चेव नियपरियणसमन्निओ
 सबओ विसोहेसि । वासारत्तस्संते तं चेव पुणोवि तह चेव ॥ १२१ ॥ इय विहियसुत्थभावो पइवरिसं अन्नया तहेव
 दवे । जाए तुमं अइगओ सपरियणो थंडिले तत्थ ॥ १२२ ॥ अन्नेवि रण्णजीवा तत्थ पविट्टा दवाओ संतट्टा । तह जह
 कत्थइ कोइवि थंविपि सहो न फंदेउं ॥ १२३ ॥ एगविलिम्मि जह गओ परोप्परं मुक्कमच्छरो वसइ । पाणिसमूहो तह
 चेव तेवि भयभूरिभावाओ ॥ १२४ ॥ तणुकंडुयणनिमित्तं अहन्नया ते कमो समुक्खित्तो । वलवंतपेह्ठिओ तप्पएस
 मेक्को गओ ससओ ॥ १२५ ॥ दिट्ठो तए दयाए तक्खणमापूरियं मणं तुज्झ । धरिओ उक्खित्तो वि य पाओ नियपीड-
 गणणाओ ॥ १२६ ॥ तीए दयाए अइडुक्कराए तुच्छीकओ भवो तुमए । मणुयाउयं निवद्धं लद्धं सम्मत्तवीथं च ॥ १२७ ॥

अहाइञ्जद्विणंते उवसंते वणदवम्मि जीवगणे । निस्सरियम्मि पपसा ताओ पायं तुमं मोत्तुं ॥ १२८ ॥ जा वेट्टसि ता
 धेरत्तणेण परिञ्जुत्तपुन्नसवणो । रद्धिराऊरियसधिट्ठाणो दूरं परिकिलंतो ॥ १२९ ॥ यजाहउव सेलो पसत्ति धरणीयले
 तओ पवसि । दाहजरावरदेहो कागसिगालाइभक्खणओ ॥ १३० ॥ तिवखं वियणमुग्गओ तिसि य राइंदियणि जीवि-
 स्सा । वाससयमाइयं पालिऊण सुहभावणोवगओ ॥ १३१ ॥ कालं किच्चा इह धारिणीप कुञ्चिसि पुत्तभावेण । उववन्नो
 ता मेहा ! तुमए पयारिसा वियणा ॥ १३२ ॥ सोढा तिरिएणावि हु अमुणियदुत्तरभवस्सख्वेण । ता अज किंमंग
 सदेत्ति नेव मुणिदेहसंपट्टं ? ॥ १३३ ॥ सुयपुपभवो जाओ जार्इसरणो गणेण सो ताहे । दूरुग्गयवेरगो हरिसंसुजलाउ-
 लच्छो य ॥ १३४ ॥ काइं पयाहिणत्तिमं वंदित्ता भावओ य भयवंतं । मिच्छाहुक्कडपुवं भणइ मोत्तु ममच्छिञ्जुपं ॥ १३५ ॥
 तं सेसमंगमेयं दिदं साहूण तो जहिच्छाप । संपटंतु अभिगहमिय गिण्हइ सो सुणी मेहो ॥ १३६ ॥ एक्कारस अंगाइ
 अदिज्जिअं विदियभिपपुपट्टिमो मो । गुणरयणवच्छत्तवं काइं संलिहियसयंगो ॥ १३७ ॥ परिथितइ जाव जिणो सवसुहत्थी
 विहारमायरइ । ता परमफालकिरिया कावं मे जुजए तत्तो ॥ १३८ ॥ आपुच्छइ भगवंतं जह अहयं सामि ! तमविसेसेण ।
 एयथुट्ठाणगिसीयणाइकट्टेण कादात्ति ॥ १३९ ॥ तुम्हाणुत्ताए गिरिम्मि पिउलनामम्मि त्रायगिहनाहिं । पयम्मि अणसण-
 विहिं विहेउमिच्छा मम समत्थि ॥ १४० ॥ तो लद्धाणुत्ताओ तामिन्ना समणसंपमत्थेहिं । कडजोगीहिं समेओ सुणीहिं
 सणियं समारहइ ॥ १४१ ॥ तथ गिरिम्मि विमुच्चे सिलायले सयलसहधियुक्को । पालियपक्खणसणो विजयविमाने समुत्पन्नो
 ॥ १४२ ॥ तस्स दुवालसरिसो परियाओ सो तओ चुओ संतो । वासे महाविदेहम्मि सिञ्चिही शुञ्चिही इत्ति ॥ १४३ ॥

मेहकुमारो नामं सावगसंवेगओ य पवज्जा । संकुडवसहीसेज्जा राओ पादादिघट्टणया ॥ २६५ ॥ २ ॥
 कम्मोदयसंकेसो गिहिगोरव तीमि तहिं चिंता । गोसे वीराभासण सच्चंति न जुत्तमेयं ते ॥ २६६ ॥ ३ ॥
 जमिओ उ तइय जस्से तमासि हत्थी सुमेरुपहनामा । बुद्धो वणदवद्धो सन्नत्तिथे अप्पसल्लिम्मि ॥ २६७ ॥
 गयभिन्नो वियणाए सत्तदिण मओ पुणो गजो जाओ । मेरुप्पमज्जूहवईवणदव जातीसर विभासा ॥ २६८ ॥
 वासे थंडिलकरणं कालेण वणदवे तहिं ठाणं । अन्नाण वि जीवाणं संवट्टे पायकंङ्कयणं ॥ २६९ ॥ ६ ॥
 तद्देसे ससठाणे अणुकंपाए य पायसंवरणं । तह भवपरित्तरणं मणुयाउ य ततियदिणपडणं ॥ २७० ॥ ७ ॥
 एत्थं जम्मो धम्मो तम्मि मयकलेवरेसिगालाई । तह सहणाओ जह युणो एसोत्ति गओय संवेगं ॥ २७१ ॥ ८ ॥
 मिच्छादुक्कडसुद्धं चरणं काउं तहेव पवज्जं । विजओववाओ जम्मंतरम्मि तह सिज्झणा चेव ॥ २७२ ॥ ९ ॥

अथ संग्रहगाथाक्षरार्थः—राजगृहे नगरे श्रेणिको नाम राजा धारिणी च तद्देवी 'गयसुमिण'त्ति गजस्वप्नस्तया
 दृष्टः ततस्तृतीये मासे दोहदो मेघविषयः समजायत । ततः 'अभए' इति अभयकुमारेण 'देवाराधनसंपत्ति' देवतारा-
 धनेन प्राप्तस्तस्य कृता । पुत्रजन्म कालेन वभूव ॥ २६४ ॥ १ ॥ मेघकुमारो नाम तस्य कृतम् । श्रावकसंवेगतस्तु
 श्रावकस्य भगवदन्तिके धर्म्मं श्रुतवतः सतः प्रथमवेलायामपि यः संवेगो मोक्षाभिलाषलक्षणस्तस्मादेव प्रव्रज्या जातेति ।

‘संकुडवसति’ द्वारे संकीर्णायां वसती द्वारे देसे शय्या संस्कारकश्रूमिरस्य संजाता ततो रात्रौ पादादिघट्टनया हेतुभूतया २६५॥२

कर्मोदयसंज्ञेश्चार्त्रिमोहोदयात् संज्ञेशो मालिन्यरूपो जातः । कथं ‘गिहगोरव’त्ति गृहिणो मम सत एते मे गौरव-
मकारुस्ततो प्रजामि ‘तद्वि’त्ति गृहे । इति चिन्ता समुत्पन्ना । ‘गोसे वीराभासण’त्ति प्रभाते वीरेणाभासणं कृतं यथा
रात्रायिरथं भवांश्चिन्तितयानिति । सत्यमिति प्रतिपन्नं च तेनेति । बर्षं च भगवता न युक्तमेतच्चु इदं पुनस्ते इति ॥२६६॥३॥

यद्यस्मादितस्तु इत एव भयात् तृतीयजन्मनि त्वमासीर्हस्ती सुमेरुप्रभनामा । ततो वृद्धः सन् वनदयदग्धः सरोऽती-
र्थेऽवपसल्लिडेऽयतीर्णः सन् ॥ २६७ ॥ ४ ॥

गजभिन्नः दशनाभ्यां वेदनया ‘सप्त दिण’त्ति सप्तदिनानि यावत् स्थित्वा मृतः । पुनर्गजो हस्ती जातः मेरुप्रभनामा
यूथपतिः । ‘धणद्व’त्ति पुनर्दये प्रवृत्ते जालिसरो जातः । ततो विभाषा विविधार्थभाषणरूपा वक्तव्या, यथा मया पूर्व-
भवे इतो वनदवाद् मरणं प्राप्तं ततः करोमि प्रतिविधानमिति ॥ २६८ ॥ ५ ॥

यै वर्षाकाले सज्जाते स्थण्डिलकरणं तृणकाषाद्यपनयनेन कालेन चोष्णकाललक्षणेन वनदये प्रवृत्ते तत्र स्थण्डिले
स्थानं स्थितिः सज्जाता तस्य । अन्येषामपि जीवानां तत्र स्थानमिति सम्वध्यते । ततः संवर्त्तेऽत्यन्तसन्नाधलक्षणे वर्त्तमाने
पादकण्डूयनं निजाद्गस्य पादेन कण्डूयनमारब्धं भवतेति ॥ २६९ ॥ ६ ॥

तद्देशे पादप्रदेशे शशस्थानं शशकजीवस्थितिर्जाता । अनुकम्पया त्वया पादसंवरणं विहितम् । तथेति समुच्चयार्थो

भिन्नक्रमश्च । ततो भवपरीत्तकरणं संसारतुच्छभावसम्पादनं 'मणुयाडय'ति मनुष्यायुश्च निवृद्धम् । तृतीये दिने पतनं भूमौ सम्पन्नमिति ॥ २७० ॥ ७ ॥

ततोऽत्र राजगृहे जन्म । धर्मश्चारित्रभावलक्षणः । तस्मिन् मृगकलेधरे मृगस्याटङ्गजन्तोः सतः, अथवा मृगस्याप्रवुद्धस्य सतो यत् कलेधरं तत्र ये शृगालादयो जीवा भक्षकतया लग्नाः प्राग्भवे, तेषामिति गम्यते, तथासहनतो यथा लग्नाधिसहनाच्चकाराच्छशकानुकम्पया च गुण उपकार एषः प्रब्रज्यालामलक्षण इत्येतच्छ्रुत्वा गतस्तु गतश्च संवेगम् ॥२७१॥

मिथ्यादुष्कृतशुद्धं 'मिथ्यादुष्कृतं शुद्धं मेऽस्तु' एवरूपप्रायश्चित्ताद् निर्मलं चरणमन्तश्चारित्रपरिणतिरूपं कृत्वा तथैव प्रब्रज्यां यावज्जीवमेव शुद्धप्रवृत्तिरूपम्, विजयोपपातो विजयविमानोपपत्तिर्जन्मान्तरे तथा 'सिद्धिज्ञाणा चैव'ति सिद्धिश्च सम्पत्स्यत एव ॥ २७२ ॥ ९ ॥

कंटगखलणातुल्यो इमस्स एसो ति श्रेवपडिवंधो । तत्तो य आभवंपि हु गमणं चिय सिद्धिसमगेण ॥ २७३ ॥

कण्टकखलनातुल्यो मार्गो प्रवृत्तपथिककण्टकवधसमोऽस्य मेघमुनेरेप इति चित्तसंक्षेपः । 'कीदृश' इत्याह—स्तोक-प्रतिबन्धः परिमितविघ्नकारी । ततश्च प्रतिबन्धाद् उद्धृताद् उत्तरकालं आभवमपि च गमनमेव सिद्धिमार्गेण सम्यग्दर्शनादिरूपेण ॥ २७३ ॥

अथ दहनसुरोदाहरणमभिधित्सुराहः—

पाडलिपुत्र हुयासण जलणसिहा चैव जलणडहणाय । सोहम्मपलियपणंगं आमलकप्पाय णट्ठत्थे ॥ २७४ ॥

पाडलिपुत्रे नगरं 'हुयासण'त्ति हुताशनो नाम ब्राह्मणोऽभवत् । तस्य ज्वलनशिखा चैव जाया समजायत । श्रावके धीते । तयोश्च 'जलणडहणाय'त्ति ज्वलनो दहनश्च पुत्री जाती । तयोश्च कृतप्रग्रययोः 'सोहम्म'त्ति सौधर्मे देवलोके पल्यपञ्चकमाशुरजनि । आमलकल्यायां नगर्यामवतीर्णयोर्भगवतो महाधीरस्य पुरतो नाट्यार्थे नाट्यनिमित्तं कृतवैक्रिययो-
र्गणधरेण पृच्छा कृतेति ॥ २७४ ॥

अर्थनामेय गाथापदकेन भावयन्नाह—

संघाडग सज्जलगा कुडुंवंगं धम्मघोसगुरुपासे । पवइयं कुणति तवं पवज्जं चैव जहसत्ति ॥ २७५ ॥ १ ॥
जलणडहणाय णवरं रिजुभावो तत्थ पढमगो सम्मं । विदिओ पुण मायावी किरियाजुत्तो उ तह चैव २७६
किरियाण अइसंधति इतरं मायाए तग्गयाए उ । एवं पायं कालो संलेहण मो उ सोहम्मे ॥ २७७ ॥ ३ ॥
अडिंभतरपरिसाए पणपलियाड महिद्धिया जाया । आमलकप्पोसरणे णट्ठत्तिहिविज्जओ तेसिं ॥ २७८ ॥ ४ ॥
एवंविडवइस्सं एवं चिय तत्थ होति एक्कस्स । इयरस्स उ विवरीयं जाणगपुच्छा गणहरस्स ॥ २७९ ॥ ५ ॥
भगवंत कहण मायादोसो किरियागतो उ पसोत्ति । अणुगामिओ य पायं एवं चिय कइचि भवगहणे २८०

पाडलिफुल्लसुगन्धेण जत्थ सीलेण बन्धुरो लोओ । लोयणमणहरणसहो सुभोगतुलियामरसमूहो ॥ १ ॥ पाडलिपु-
 त्तम्मि पुरे तत्थासि हुयासणो त्ति नामेण । सुहुयहुयासणसरिसो विप्पो दुव्विणयदारूणं ॥ २ ॥ तस्सासि विणयमाणिक-
 भायणं भारिया य जलणसिहा । दुस्सीललोयमाणसवियप्पभसलोलिजलणसिहा ॥ ३ ॥ सावगधम्मपराणं ताणं कुलस-
 मुचियक्करयाणं । बोलीणेसु दिणेसुं केवइएसुं सुहसरूवा ॥ ४ ॥ जाया कसेण पुत्ती जलणो दहणो य बुद्धिमणुपत्ता ।
 अम्मापिऊण चित्ताणुसारिणो सबक्जेसु ॥ ५ ॥ अह धम्मघोससूरी सूरोच्च समत्थभव्वकमलाणं । संपत्तोविहरंतो ठिओ य
 मुणिसमुचिए ठाणे ॥ ६ ॥ पोठसमुग्गयतोसेण वंदिओ पुरजणेण सो भयवं । निसुओ धम्मो भवचारगाओ निस्सारगो
 धणियं ॥ ७ ॥ विहुयासणो समुद्धिय वंदित्तु हुयासणो भणइ एवं । भयवं ! भवभीयमणो सकुडुंवो दिक्खिउमणो हं
 ॥ ८ ॥ तुह पायंपकयंते न विलंवो सोम ! एत्थजुत्तो ते । इय उवलद्धगुरुमणो कयजिणपूयाइकरणिज्जो ॥ ९ ॥ अइचो-
 ज्जकरणसज्जं पव्वज्जं संपवइज्जई एसो । सकुडंवसंपरिबुडो संबुडसवासावदुवारो ॥ १० ॥ अञ्चुगभव्वविरागं तं कुणइ कुडुं-
 वयं तवं धोरं । पव्वज्जं चणवज्जं सुद्धज्जवसायसंजुतं ॥ ११ ॥ नवरि दहणो पवंचइ जलणं मायाइ सबकिरियासु ।
 एसागच्छामि अहं इच्चाइ भणित्तु ठाणाइ ॥ १२ ॥ आथरइ ण उण अन्नं विवरीयपयत्थपन्नवणपमुहं । इय पायं सो
 जम्मो एयस्स गओ पमाएण ॥ १३ ॥ णो तं मायासहं गुरुणो आलोइयं कयाइयवि । संलेहणाइ विहिणा विहियाणसणो
 मओ संतो ॥ १४ ॥ सोहम्मे उववन्नो जलणोवि य उज्जुभावओ चेव । तविहकिरियानिरओ तत्थेव सुरत्तणं पत्तो ॥ १५ ॥
 सक्कस्स तिन्नि परिसा वज्झा मज्झा तंहतरा चेव । जवणा-चंडा-समिया-नामाओ अंतराए समं ॥ १६ ॥ परिभावइ

पाडलिपुत्त हुंयासण जलणसिहा चेव जलणडहणाय । सोहम्मपलियपणं आमलकप्पाय णट्ठथे ॥ २७४ ॥
 पाटलिपुत्रे नगरे 'हुंयासण'त्ति हुताशनो नाम ब्राह्मणोऽभवत् । तस्य ज्वलनशिखा चैव जाया समजायत । श्रावके
 धेते । तयोश्च 'जलणडहणाय'त्ति ज्वलनो दहनश्च पुत्रौ जाती । तयोश्च कृतप्रव्रग्ययोः 'सोहम्म'त्ति सौधमें देवलोके
 पत्यपश्रफमायुरज्जनि । आमलकल्यायां नगर्यामवतीर्णयोर्भगवतो महावीरस्य पुरतो नाट्यार्थे नाट्यनिमित्तं कृतवैक्रिययो-
 गणधरेण पृच्छा कृतंति ॥ २७४ ॥

अर्धनाभेय गाथां गाथापट्टकेन भावयन्नाह;—

संघाडग सज्जलगा कुहुंवगं धम्मघोसगुरुपासे । पवइयं कुणत्ति तवं पव्वजं चेव जहसत्ति ॥ २७५ ॥ १ ॥
 जलणडहणाण णवरं रिजुभावो तत्थ पढमगो सम्मं । विदिओपुण मायावी किरियाजुत्तो उ तह चेव २७६
 किरियाण अइसंधति इतरं मायाए तग्गयाए उ । एवं पायं कालो संलेहण मो उ सोहम्मे ॥ २७७ ॥ ३ ॥
 अब्भितरपरिसाए पणपलियाऊ महिड्डिया जाया । आमलकप्पोसरणे णट्ठनिहिविज्जओ तेत्ति ॥ २७८ ॥ ४ ॥
 एवंविउवइस्सं एवं चिय तत्थ होति एक्कस्स । इयरस्स उ विवरीयं जाणगपुच्छा गणहरस्स ॥ २७९ ॥ ५ ॥
 भगवंत कहण मायादोसो किरियागतो उ एसोत्ति । अणुगामिओ य पायं एवं चिय कइच्चि भवगहणे २८०

प्रव्रज्यां च करोति । द्वितीयः पुनः दहननामा मायावी शाठ्यबहुलः सन् क्रियायुक्तस्तु प्रत्युपेक्षणाप्रमार्जनादिसामाचारी सम्पन्नस्तथैव ज्वलनवदेव ॥ २७६ ॥ २ ॥

ततः किमित्याह—क्रियया एष आगच्छामीत्यादि प्रतिपद्यापि स्थानादिकरणलक्षणयाऽतिसन्धयते वञ्चयति इतरं ज्येष्ठं भ्रातरम् । किमनाभोगादिनेत्याशंक्याह—मायया तृतीयकषायरूपया तद्गतया तु क्रियंगतयैव न पुनः पदार्थप्रज्ञापनादि-गतयापि । एवं क्रियावञ्चनेन प्रायो बाहुल्येन कालः प्रव्रज्यापरिपालनरूपो व्रजति । ‘संलेहणमोड’ इति पर्यन्ते च संले-खना द्रव्यभावकृशीकरणलक्षणा द्वयोरप्यजनि अनशनं च । ततः सौधर्मदेवलोके ॥ २७७ ॥ ३ ॥

अभ्यन्तरपर्षदि पञ्चपल्यायुषौ महर्द्धिकौ देवौ जातौ । अन्यदा च भगवतो महावीरस्य ‘आमलकण्यो सरणे’ इति आमलकल्पायां नगर्यामात्रशालवने समवसरणं समपद्यत । तत्र च वन्दनार्थं गतयोर्नाट्यविधिविपर्ययो नृत्यक्रियाविपर्यासः सञ्जातस्तयोः ॥ २७८ ॥ ४ ॥

कथमित्याह—एवं स्त्रीपुरुषादितया विकुर्विष्यामि वैकुर्विकं रूपं करिष्यामीति चिन्तयतः सत एवमेव यथाभिलपित-मेव तत्र तयोर्मध्ये भवति एकस्य ज्वलनसुरस्य । द्वितीयस्य का वार्त्तत्याह—इतरस्य तु द्वितीयस्य पुनर्विपरीतं चिन्तितरू-पप्रतिकूलं भवति । ततो ज्ञायकपृच्छा जानतो गणधरस्य पृच्छा सम्पन्ना—कथमस्य भगवन् ! विपर्यासो जायते ? इति ॥ २७९ ॥ ५ ॥

भगवत्कथना भगवता प्रज्ञापितं, यथा—मायादोषो वंचनापराधोऽस्य क्रियागतस्तु क्रियागत एव प्राग्भवविहित एष

कक्षमहेश्वराय सद्धिं षट् तं कुण्ड १ कक्षादेसो तस्याए होइ अविश्वप्पकरणिज्जो ॥ १७ ॥ आहूय च्चिप सभिया समेइ
 मग्गहा दुहावि जयणाओ । सयमेय सकपात्ते संतोसबयुस्सणा संता ॥ १८ ॥ अहिंभतरपरिसाए जाया ते दोचि देवरा-
 यस्स । पंचपठिओयमाऊ महिद्धिया अश्रया दोधि ॥ १९ ॥ पुयभवपणयवसओ जुगयं चिय अंबसालवणसंडे । आमल-
 कप्पाए युरीए भगवओ पद्धमाणस्स ॥ २० ॥ जायम्मि समोस्सणे समागया निययपरियणसमेया । विहियतिप्याहिये
 ढि तेहिं तओ वंदिओ भयं ॥ २१ ॥ अइभत्तिन्भरत्तेण तेहिं नट्टं पयट्टियं तत्थ । जलणस्स जहत्तंचितियनिष्फत्तो
 होइ रुयाणं ॥ २२ ॥ इयत्तस्स व वियरीया, भगयं गणसासिओ विदंतोवि । अयुद्धजणबोहणत्थं पुच्छइ किंकारणो एस्स
 ॥ २३ ॥ एगस्स विवजासो रुयाण जिणो भणाइ पणिहिकयं । जं पुयजम्मकम्मं तहा निम्माणमियरुयं ॥ २४ ॥ कहिओ
 य निरयंसेसो वुत्तंतो पुपजम्मसंधद्धो । अणुवंथो चिय कइइयथभवगहणे दारुणो अस्स ॥ २५ ॥ तं सोऊण अजेगे पडि-
 युद्धा पाणिणो पडिनियत्ता । मायादोसाओ विसहरइविसयेगविससज्जो ॥ २६ ॥

अथ संग्रहगाथाधरार्थः—

'संघाटग'त्ति संघाटको हुतादानज्वलनशिखालक्षणे भर्तृभार्याभावरूपः । 'सञ्जितम'त्ति भ्रातरौ ज्वलनदहननामकौ ।
 कुटुम्बकमित्थं जनचतुष्टयरूपं सम्पन्नभवंवैराग्यं पाटलिपुत्रपुरे धर्मधोपगुरुराभवं प्रव्रजितं सत् करोति तपोऽनसनादिप्र-
 क्रम्यां धैयाशेषां साधुतामाचारीरुपां यथाशक्ति स्वसामर्थ्यांरुरूपमिति ॥ २७ ॥ १ ॥

ज्वलनदहनयोर्मध्ये नवरं केवलमृशुभापः सरलाशयः सन् तयोर्द्वयोर्भ्रात्रोः प्रथमको ज्वलननामा सम्यग् यथावत्पः

जरखलणाए सरिसं पडिवन्धमिमस्स आहु समयणू । तत्तो भावाराहण संजोगा अविगलं गमणं ॥ २८३ ॥
 ज्वरखलनया तथाविधपथप्रवृत्तपथिकस्य ज्वरकृतविघ्नेन सहशं प्रतिबन्धं प्रतिघातमस्य दहनजीवस्याहुर्दुवते समयज्ञाः
 सिद्धान्तविदः । कुतः । यतस्ततः प्रतिबन्धादुत्तरकालं भावाराधनसंयोगात् ताच्चिक्कसम्यग्दर्शनादिसमासेवनारूपपात्
 अविकलमखण्डं गमनं निर्वाणे भविष्यतीति ॥ २८३ ॥

अथार्हद्वतोदाहरणम्;—

एलउरं जियसत्तू पुत्तो अवराजिओ य जुवराया । विदिओ य समरकेऊ कुमारसुत्तीए उज्जेणी ॥ २८४ ॥ १ ॥
 पच्चंत विग्गहजए आगच्छंतस्स नवरि जुवरन्नो । राहायरियसमीवे धम्मभिवत्तीए णिव्वसमणं ॥ २८५ ॥ २ ॥
 तगरा विहार उज्जेणीओ तत्थऽज्जराह साहूणं । आगमणं पडिवत्ती विहारपुच्छा उचियकाले ॥ २८६ ॥ ३ ॥
 रायपुरोहियपुत्ता अभइगा तक्कओ उ उवसग्गो । सेसो उ निरुवसग्गो तत्थ विहारो सति जईणं ॥ २८७ ॥
 अवराजियस्स चिंता पमत्तया भाउणो महादोसो । तह चैव कुमाराणं अणुकंपा अत्थि मे सत्ती ॥ २८८ ॥ ५ ॥
 गुरुपुच्छ गमण संपत्ति पवेस वंदणादि उचियट्ठिई । सति कालुग्गाहणमच्छणं खु अहमतलद्धी उ ॥ २८९ ॥
 ठवणकुलादिनिंदंसण पडणीयगिहम्मि धम्मलाभो त्ति । अंतेउरियासन्नगमवहेरि कुमारगागमणं ॥ २९० ॥

इति विपरीतरूपनिष्पत्तिरूपः । अनुगमिकश्चानुगमनशीलः पुनः प्रायो बाहुल्येन सर्वक्रियास्वेधमेव नात्रविधिन्यायेन कतिञ्चित् कियन्त्यपि भयग्रहणानि । अयमत्राभिप्रायः—बोधविधियर्थासंन ह्याभवमनुशीलित्तनानेकेषु भवेषु बोधविपर्यासः सम्पद्यते मायापूर्वकेण च क्रियाविपर्यासेन क्रियाविपर्यास इति ॥ २८० ॥ ६ ॥

एतदेव भावयितुमाहः—

विपरीयविगलकिरियानिवंधणं जं इमस्स कम्मंति । एवंविहकिरियाओ उ हंदि एतं तहुप्पन्नं ॥ २८१ ॥
विपरीतविकलक्रियानिवन्धनं विपर्यस्ताऽसम्पूर्णचेष्टाकारणं यद्यस्मादस्य दहनसुरस्य कर्म वैक्रियशरीरानामकम्ममिदि,
इत्यस्माद्धेतोरेवंविधक्रियातरस्वेवरूपक्रियात एव 'हंदि' ति पूर्ववत्, एतत् कर्म तदा दहनभवे वृत्तन्नमिति ॥ २८१ ॥

ता कइयवि भवगहणे सवलं एयस्स धम्मणुट्ठणं । थेवोवि सदवभासो दुक्खेणमवेति कालेणं ॥ २८२ ॥

यत एवं सानुषन्धमस्य कर्म 'ता' इत्यादि तत्तस्मात् कतिचिद् भवग्रहणानि कियन्त्यपि जन्मान्तराणि सवलं दोषबहुलतया कर्तुरमेतस्य दहनजीवस्य धर्मानुष्ठानं स्वर्गापवर्गा लाभफला क्रिया । कुतः । यतः, स्तोकोऽप्यणीयानपि किं पुनर्वहुरित्यपिशब्दार्थः, असदभ्यासोऽसतोऽसुंदरस्य मार्गप्रतिकूलतयार्थस्याभ्यासः पुनः पुनरनुशीलनमसदभ्यासजन्यं कर्मेत्यर्थः, दुःखेन सदता यत्नेनापि कालेन भूयसेति ॥ २८२ ॥

अथ प्रस्तुते योजयन्नाहः—

एत्थउ तावससेट्ठी आरंभजुओ मओ गिहे कोलो । सरणं सूवारीए गिहओ मज्जारिमद्दुहतो ॥ ३०२ ॥ १९ ॥
 तत्थोरग सूयारी भय सरणं बोल घातितो जातो । नियपुत्तसुओ सरणं मूयव्वय कुमर चउणाणी ॥ ३०३ ॥
 खेत्ताभोगे णाणंसमओ एयस्स बोहिलाभम्मि । आलोचिऊण साहूसंधाडभेसणं पाढो ॥ ३०४ ॥ २१ ॥
 तावसं ! किमिणा मूयव्वएण पडिवज्ज जाणिउं धम्मं । मरिऊण सूयरोरग जातो पुत्तस्स पुत्तोत्ति ॥ ३०५ ॥
 विम्हय वंदण पुच्छा गुरु जाणति कत्थ सो महाभागो । उज्जाणे तग्गमणं वंदण कहणा य संबोही ३०६
 तहवासणातो णासं णावगयं तं ततो उ मूओत्ति । एवं वितियं णासं एयं एयस्स विन्नेयं ॥ ३०७ ॥ २४ ॥
 एत्तोवि कत्थ बोही रस्से वेयड्डसिद्धकूडम्मि । कह पुण जाईसरणा तं कत्तो कुंडलजुयाओ ॥ ३०८ ॥ २५ ॥
 कोसंबागम मूयगसाहण संगार गमण वेयहे । कूडे कुंडलठावण सतिफलचिंतारयणदाणं ॥ ३०९ ॥ २६ ॥
 गमणं चवणुप्पाओ अंबेसु अकालडोहलो किसया । संका सच्चा उ जिणा चिंतारयणाओ तस्सिच्छी ३१०
 निप्फत्ति पसव नवकारपीहगो अरहदत्तनामंति । चेतियसाहूणयणं अभत्तिरडणम्मि चउकन्ना ॥ ३११ ॥
 साहणमप्पत्तियणं मूयगपव्वज्ज देवलोगो त्ति । ओहिपउंजण जाणण गाढं मिच्छंति संकेसो ॥ ३१२ ॥

पढमं दुवारयदृण वंदण णच्चाहि तत्थ सो आह । कह गीयवाइपणं भणंति अम्हे इंसं कुणिमो ॥ २९१ ॥ ८ ॥
 आरंभविसमतालं अकोवकोवे ण एवं णच्चासि । कट्टण जयण निडदं चित्तालिहियव साहुगमो ॥ २९२ ॥ ९ ॥
 पीडंतराय न अडण पइरिके चित्त सोहणनिमित्तं । होहिति चरणंति धितीजोगो सज्झायकरणं तु ॥ २९३ ॥
 रायकुमारवेयण गुरुमूलागमण खमसु अवरहं । आह गुरु नवि जाणे साहूहिं थंभिया कुमरा ॥ २९४ ॥ ११ ॥
 पुच्छा ण केणइ ततो रायाह न पयमद्दहा भंते ! । आगंतुगम्मि संका साहण रायागमण जाणं २९५ ॥ १२ ॥
 विलितो रायणुसासण मिच्छादुक्कड कुमारविद्ववणं । जोएह ते गुणेहिं इच्छामो पुच्छह ततेत्ति ॥ २९६ ॥ १३ ॥
 न चंपंति तत्थ गमणं सुहुजोयण कहण पुच्छ संवेगो । तहवीजब्भासाओ संजोयण चरिय निक्खमणं २९७ ॥
 रायकुमारे चित्ता उवगारी सुद्ध अम्ह भगवंति । इयरस्स वि एस चिय मणागमविहिम्मि उ पओसो २९८ ॥
 अपडिक्कमणं कालो देवोववाओ उदार मो भोगा । चवणनिमित्ते पुच्छा बोही ते दुद्धहा भयवं ! ॥ २९९ ॥ १६ ॥
 किंतु निमित्तं थवं न महाविसयं कत्ता णु लाभत्ति । एत्थाणंतरजस्से कत्तो नियमात्ति जीवाओ ॥ ३०० ॥ १७ ॥
 कहिं सो कोसंवीए किंनामो मूयगो उ वित्तिपणं । पढमेणऽसोगदत्तो किमेयमिति पुढभवकहणा ॥ ३०१ ॥

कमेण अपराइओ य तह समरकेऊ य ॥ ५ ॥ अहिसित्तो जुवरजे सयलकलाजलहिपारमणुपत्तो । अपराइओ कुमारो
 मारोवमुन्दरागारो ॥ ६ ॥ दिन्ना पुण उज्जेणी कुमारभुत्तीए समरकेउस्स । एवं गच्छंतेसुं दिणेषु कइयावि भूवालो ॥ ७ ॥
 एक्को तद्देसविलोलकारओ भूरिरोसओ जाओ । रन्नो लद्धाणुन्नो अपराइओ य तज्जयनिमित्तं ॥ ८ ॥ चउरंगवलसमेओ
 गओ रणं तेण दारुणं लगं । परिसुद्धजलहिकल्लोलसरिससेन्नस्स तस्स लहुं ॥ ९ ॥ उदंडकंडपक्खेवठइयनहमंडलं
 भिडंतभडं । उब्भडकरडिघडाडोवविहडियासेसपरचक्कं ॥ १० ॥ निसियद्धचंदसंदोहवाहच्छिजंतचिंधझयछत्तं । उम्मुक्कभेर-
 वारावनियरसदीकयदिसोहं ॥ ११ ॥ अञ्जुगखगपरिहम्ममाणनच्चंतउच्चुरकबंधं । जमनयरपरिसरसमं वीभच्छमपेच्छ-
 णीयं च ॥ १२ ॥ तत्थोवलद्धजयसिरिसंगो तत्तो नियत्तमाणो सो । पासइ खिईपइद्वियनयरे सूरिं कयविहारं ॥ १३ ॥
 राहाभिहाणमुज्जलचरणं सुविसुद्धसुयमणिनिहाणं । तस्संते सुयधम्मो सम्मं च भवा विरत्तमणो ॥ १४ ॥ वत्थंचलग-
 लगं व तणमसेसंपि रज्जसिरिभेसो । परिवज्जइ सज्जो वज्जसारचित्तो विहियकज्जे ॥ १५ ॥ उवलद्धदुविहसिक्खो णिच्चं
 गुरुचरणतामरसभसलो । कुसलासओ विहारं धरायले कुणइ सबत्थ ॥ १६ ॥ राहायरिया तगराए आगथा अन्नया
 विहारेण । तइया नयरी नवघणधारासित्तव गिम्हमही ॥ १७ ॥ उग्गयवेरगंगुरपूरा बाढं मणोहरा जाया । विज्जायक-
 साय दवग्गिदाहवाहा तथा इत्ति ॥ १८ ॥ उज्जेणीओ पुरीओ तस्संतियमागथं च साहुजुयं । तगराए पडिवत्ती साहूहिं
 जहोचिया विहिया ॥ १९ ॥ समयम्मि सूरिणा पुच्छिया तच्चेइयाण संघस्स । कुसलपत्ती तेहि य निवेइयं जिणघरेसु
 जहा ॥ २० ॥ उस्सप्पंति वराओ पूयाओ निक्खमंति य रहाओ । ठाविज्जंति नवाओ जिणपडिमाओ य सुगुरूहिं ॥ २१ ॥

बाहिविहाणं वेज्जा पञ्चवखाणंति वेयणा अग्गी । देवस्स सवरयोसण दिट्ठो रुद्धो पयत्तेण ॥३१३॥३०॥
 मग्गंप्पि एस वाही ता एवमडामि जावणाहेडं । एसोवि हु जति एवं ता फेडेमिच्चि पडिवत्ती ॥ ३१४ ॥
 चच्चरमादिट्ठाणं वाही निग्गमणडेयणा पउणो । असमय साहू चिउवण सुवाय सो दव्वपवज्जा ॥ ३१५ ॥
 तच्चारागिहाणमणेवमादिपडिवत्ति तह पुणो वाही । विबाण सयण वेज्जस्स पासणा सेव पण्णवणा ३१६
 एवं पुणोचि नवरं मए समं अडत्तु एव पडिवत्ते । गोणत्तगहण निग्गम सदाविमत्तुल्लमो किरिया ॥३१७॥
 गामपलित्तविउवणमुम्मगो जक्खपूयपडणं च । कुंडगचाई सूयरकूवे गो जुंजम दुख्खा ॥ ३१८ ॥ ३५ ॥
 तणचिज्जवणादीसुं जंपंतो किंच चोदितो णिउणं । णो माणुसो मणागं संवेगे साहियं सबं ॥३१९॥३६॥
 वेयद्धनयण नूडे कुंडल्लुपलम्मि भावसंबोही । पवज्जा गुरुमत्तीअभिग्गहाराहण सुरेसु ॥ ३२० ॥ ३७ ॥

परितुल्लिएलविलाउयविद्वयं नयरं अहेत्ति एलउरं । थलवंतविपक्खपरियक्खयाउ तत्थासि जित्तसचू ॥ १ ॥ राया जह-
 त्यनामा सुरणा सामाइनीइमणेण । सयलधरायलपरिपालणओ लडुज्जलपसिद्धी ॥ २ ॥ कमलमुही नाम पिया पिय-
 पुपाभातिरी तिरीय सयं । रुयेण जोपणेण य विणयाइमणीसणी तस्स ॥ ३ ॥ विसयसुदं सेवंतस्स तस्स तीए समं सम-
 ताओ । दूरोसरियविसायस्स यासरा वासयसमस्स ॥ ४ ॥ लच्छीविलासकलियस्स जाय गच्छंति तावदो पुत्ता । जाया

॥ ३७ ॥ तो ते भणंति अग्हे गीयाइ कुणेषु तं तह कुणंति । उत्तालविसमतालं अकोवकोवो मुणी भणइ ॥ ३८ ॥
 एयारिसम्मि गीए पवाइए सुक्खलोगजोगम्मि । णो णच्चामि सरोसा तं कहेउं समाढत्ता ॥ ३९ ॥ जयणाए वाहुजुद्धम्मि
 कुसलभावाओ चित्तलिहियव । वियलंगसंधिवंधे तत्तो काउं गओ सोवि ॥ ४० ॥ तेसिं पीडं अह भोयणाइपच्चूमणुसरं-
 तस्स । णो भिक्खायरियाए अडणं जायं नगरवाहिं ॥ ४१ ॥ पइरिक्के ठाणे संठियस्स चिंताउरस्स तक्कालं । सोहणनिमि-
 त्तलाभे होही चरणं धुवं तेसिं ॥ ४२ ॥ जाया धिई विसुज्झंतमाणसो कुणइ ताव सज्झायं । ताहे कुमारपरियण
 जणेण कहियं नरवइस्स ॥ ४३ ॥ सबं कुमारचरियं तो गुरुमूलं निवो गओ भणइ । मुणिणो खमापहाणा जं होंति कया-
 वराहे वि ॥ ४४ ॥ एस कुमारवराहो खमिज्जऊ संपयं तओ मज्झ । भणइ गुरु नवि जाणे साहणं केणई कुमरा ॥ ४५ ॥
 जं थंभिया मुणी तो पुच्छइ तेवि य भणंति केणावि । णग्हाण विहियमेयं निवो भणइ नग्गह इमंति ॥ ४६ ॥ णूणं तेषं
 आगंतुएण मुणिणा कथंति भणिऊण । जाओ तस्सन्नेसणपरायणो अहिगए तम्मि ॥ ४७ ॥ तस्स समीवमुवगओ जा
 पासइ ताव परिगयम्मिस्स । एसो पराजिओ नाम जेहुभाया ममं, डुहु ॥ ४८ ॥ अबो ! विचिद्धियं जं न मए साहू
 पराभविजंता । कुमरेहिं रक्खिया इय लज्जामलिणाणो राया ॥ ४९ ॥ पडइ चलणेषु दोसुं स तस्स भूमीनिहित्तनय-
 णजुओ । मुणिणोवालंभपरेण भणियमह निप्पिहमणेण ॥ ५० ॥ सारयतारापहुमंडुज्जले तह कुलम्मि जाएण । एया-
 रिसो पमाओ उवेहिओ अहमजणजोगो ॥ ५१ ॥ जलणो अलिंजराओ जइ जलइ करालजालसंवल्लिओ । ता किं तमत्थि
 सल्लिलं सो जेण जए नियत्तेजा ? ॥ ५२ ॥ ता एयाओ कुलाओ साहण पराभवो समुप्पन्नो । न य सो समत्थि थेवंपि

क्यपरमपयाप्यो संघोषि य विघषधिरहिओ पुणइ । गुरुसुरसूतणाइकिरियाओ नियववाथासमुचियाओ ॥ २२ ॥
 नयरमभद्रगरूया रायपुरोदियसुया परिहंति । साहू, यहि विहारो गओवसगो तहिं सेसो ॥ २३ ॥ तं सोद्या
 अपराजिय साहू पिंतापरो दढं जाओ । कह मह सद्योयो वि य होउं राया इय पमत्तो ॥ २४ ॥ जं ण कुमारे युविण-
 यकारिणोऽसमाणकिरियाण । साहूण सयजयवच्छलाण दूरं निवारोइ ॥ २५ ॥ अरहंत चेइयाणं पउणीयं तह अवयथायं च ।
 जिणपयणरस अहियं सपथामेण वारोइ ॥ २६ ॥ इय आणाणुसरणओ सो परिभावेइ निगहे तेसिं । सत्ती ममत्थि
 एवं दया य महई कया होइ ॥ २७ ॥ अन्नह साहुपओसा वजियदुज्जयतमोभराळीढा । जञंघय अणंतं भमिहंति भयं
 दुहकिंता ॥ २८ ॥ आपुच्छिऊण सूरिं परेण विणयण पट्टिओ नवरिं । उज्जेणिं पइ पत्तो कमेण साहूण यसहीए ॥ २९ ॥
 विहिया वंदणगार्इ वचियठिई पायसोहणार्इ य । पत्ते भियखाकाले पचुगाहणपरो भणिओ ॥ ३० ॥ साहूहिं अज्ज
 अमहं पाहूणगो तं चिंठवसु भणाइ । अहमत्तलज्जिओ मे ण अन्नलद्धी ववगरोइ ॥ ३१ ॥ ता ठवणकुलानि अभदयानि
 लोगे तुगुंछणिज्जानि । तह जाइं ताइं दंसह दंसिजंतेसु तेसु कमा ॥ ३२ ॥ एगेण साहुणा दंसियं च तं पचणीयकुम-
 रगिहं । तो नायवगिगेणं विसज्जिओ सो मुणी तेण ॥ ३३ ॥ तमगेहम्मि अइगओ महया सदेण पम्मलाभो सिं ।
 भणिए भयावराओ अंतेउरियाओ निहुएण ॥ ३४ ॥ सन्नं करोति सदेण ह्यथसंचालणाइणा चेव । सो अयहेरिपहाणो
 जा चिट्ठइ ताउ ते कुमरा ॥ ३५ ॥ आयन्नियतरसदा ववगम्म दुवारपट्टणं काउं । ववहासपरा अभिवंदिऊण भासंति
 तं भययं ! ॥ ३६ ॥ णघसु सो भणइ वदं गीएण विणा पयाइएणं च । नच्चिज्जइ सुचलत्तणमहो कदं तुमह जायं ति ?

॥ ३७ ॥ तो ते भणति अग्हे गीयाइ कुणेषु तं तह कुणंति । उत्तालविसमतालं अकोवकोवो मुणी भणइ ॥ ३८ ॥
 एयारिसम्मि गीए पवाइए मुक्खलोगजोगम्मि । णो णच्चामि सरोसा तं कहेउं समाढत्ता ॥ ३९ ॥ जयणाए वाहुजुद्धम्मि
 कुसलभावाओ चित्तलिहियब । विथलंगसंधिवंधे तत्तो काउं गओ सोवि ॥ ४० ॥ तेसिं पीडं अह भोयणाइपच्चूहमणुसरं-
 तस्स । णो भिक्खाथरियाए अडणं जायं नगरवाहिं ॥ ४१ ॥ पइरिफे ठाणे संठियस्स चिंताउरस्स तक्कालं । सोहणानिसि-
 त्तलाभे होही चरणं धुवं तेसिं ॥ ४२ ॥ जाया धिई विबुद्धंतमाणसो कुणइ ताव सज्झायं । ताहे कुमारपरियण
 जणेण कहियं नरवइस्स ॥ ४३ ॥ सबं कुमारचरियं तो गुरुमूलं निवो गओ भणइ । मुणिणो खमापहाणा जं होंति कया-
 वराहे वि ॥ ४४ ॥ एस कुमारवराहो खमिज्जऊ संपयं तओ मज्झ । भणइ गुरु नवि जाणे साहणं केणई कुमरा ॥ ४५ ॥
 जं थंभिया मुणी तो पुच्छइ तेवि य भणंति केणावि । णग्हाण विहियमेयं निवो भणइ नद्यह इमंति ॥ ४६ ॥ णूणं तेणं
 आगंतुएण मुणिणा कयंति भणिऊण । जाओ तस्सनेसणपरायणो अहिगए तम्मि ॥ ४७ ॥ तस्स समीवमुवगओ जा
 पासइ ताव परिगयमिमस्स । एसो पराजिओ नाम जेट्टभाया ममं, डुट्टु ॥ ४८ ॥ अघो ! विचिद्धियं जं न मए साह
 पराभविज्जंता । कुमरेहिं रक्खया इय लज्जामलिणाणो राया ॥ ४९ ॥ पडइ चलणेषु दोसुं स तस्स भूमीनिहित्तनय-
 णजुओ । मुणिणोत्रालंभपरेण भणियमह निप्पिहमणेण ॥ ५० ॥ सारयतारापहुमंडलुज्जले तह कुलम्मि जाएण । एया-
 रिसो पमाओ उवेहिओ अहमजणजोगो ॥ ५१ ॥ जलणो अलिंजराओ जइ जलइ करालजालसंवलिओ । ता किं तमरिथ
 सलिलं सो जेण जए नियतेजा ? ॥ ५२ ॥ ता एयाओ कुलाओ साहण पराभवो समुपपन्नो । न य सो समरिथ थेवंनि

रंखिलवं जो तयं तरइ ॥ ५३ ॥ पायविलगो सो तस्स खामणं कुणइ भणइ य जहेए । सज्जा जायंति तहा कुणेहि काक-
 णमणुकंपं ॥ ५४ ॥ भणइ मुणी पयजं जइ मे गिण्हंति वेइ तो राया । दिन्ना तुहच्चिय परं मणोवियर्षं उवलभामि
 ॥ ५५ ॥ न चयंति परं वोचुं तह कुणह जह भासगा खणं होंति । इय विन्नत्ते रत्ता गओ मुणी तरसमीवम्मि ॥ ५६ ॥
 पगुणीकयमुहजंताण ताण कहिओ सवित्थरो धम्मो । पुट्ठा पवज्जाए कज्जे संवेगगयचिन्ता ॥ ५७ ॥ पडिधज्जंति भणंति
 य जोएहि गुणेहिं खंतिमाईहि । पुवभवब्भासाओ तहाविहाओ य इय भासा ॥ ५८ ॥ सवंगं कयसंजोयणेसु पुवं य
 निरुयदेहेसुं । जाएसु मुणी चरियाए निगओ अन्नदिवसम्मि ॥ ५९ ॥ सुमुहुत्ते निवकुलसमुचियाए नीईए दोवि नि-
 चखंता । चित्तेइ रायपुत्तो ममोयगारी इमो एस ॥ ६० ॥ दुट्ठञ्जवसाणाओ इमाओ मोयाविया दढं जेण । णूणं ण
 णरयपट्ठणा विणा फळं अरस होज्जत्ति ॥ ६१ ॥ एओवायाउ विणा अन्नोवाओ ण होंतओ णूणं । ता ओसहंव एसा
 विडंबणा ण उण तत्तेण ॥ ६२ ॥ एवं पुरोहियसुओ विचिंतइ नवरि जं विडंबेउं । पवइया विहिया नेव सुंदरं तं कय-
 मणेण ॥ ६३ ॥ अकळंक्कपालियवया समाहिसारा तओ मरेऊण । तियसेसु समुप्पन्ना गुरुप्पओसो तओ चेव ॥ ६४ ॥
 नवरि पुरोहियपुत्तस चित्तओ नो कहिचिंचि नियत्तो । तदणुगएणं चिय तेण चरमक्किरिया कया सथा ॥ ६५ ॥ जाया
 तत्थ उदारा भोगा विहिया जिणाइ महिमाओ । पत्तम्मि चवणकाले कप्पहुसकंत्स्याईहिं ॥ ६६ ॥ मुणिए महाविदेहे
 यासम्मि जिणंतिगम्मि पुच्छंति । सुयधम्मा उवलद्धावसरा संता जहा अम्हे ॥ ६७ ॥ किं सुलहवोहिया अहव अन्नहा
 अग्निमे भवे होमो । एवं पसिणे विहियम्मि तेहिं, भगवं तओ भणइ ॥ ६८ ॥ एम पुरोहियपुत्तो इल्लहवोही निमित्तमे-

याए । किमवोहीए भणियं जिणपहुणा गुरुपओसोत्ति ॥ ६९ ॥ थेवमिणं तो भयवं कया णु लाभो पुणोवि वोहीए ।
 होही, (जिनः-) अग्गिमज्जमे (सुरः-) कत्तो (जिनः-) नियभाइजीवाओ ॥ ७० ॥ (सुरः-) सो कत्थ संपयं (जिनः)
 पुरवरीए कोसंविआए परिवसइ । (सुरः-) किंनामगो स भगवं (जिनः) मूयगा नामा दुइज्जेण ॥ ७१ ॥ नामेण पढम-
 नेण उ असोगदत्तोत्ति (सुरः) कहमिमं जायं । लोए नामं जह मूयगोत्ति (जिनः-) सुण एगचित्तो तं ॥ ७२ ॥ कोसं-
 बीए पुरीए नियसोहोवहसियामरपुरीए । सेट्ठी तावसनामा धणकणयट्ठो पुरा आसि ॥ ७३ ॥ भज्जा अणवज्जंगी
 विस्सासपयं अहेसि तस्सपहा । तगव्वभसंभवो कुलधरो त्ति पुत्तो पगव्वभगुणो ॥ ७४ ॥ सेट्ठी सुहु परिगगहसत्तो णाणा-
 पयट्ठियारंभो । धम्मपरंमुहचित्तो कालेण मओ गिहे चेव ॥ ७५ ॥ गड्ढासूयरमत्ताए जड्ढुभावोवगओ समुप्पन्नो ।
 दट्ठं कुडुंबयं नियगमेव पोरणिआ जाई ॥ ७६ ॥ सरिया जह अस्स प्हू आसि अहं पेमपासवडिवज्जो । पायं तत्थेव गिहे
 इओ तओ अच्छइ भमंतो ॥ ७७ ॥ संवच्छरिए तस्सेव माहणाईण भोयणनिमित्तं । पिसियं पभूयमुवकप्पियं तओ सूय-
 गारीए ॥ ७८ ॥ कहमवि पमत्तभावं गयाए गसियं तयं विरालीए । तत्तो कोवपराए तीए पिसियस्सणुवलंभे ॥ ७९ ॥
 अन्नस्स सुच्चिय हओ पसाहियमिस्स तं लहुं मंसं । सो पुण रोसपरवसो तत्थेव गिहे अही जाओ ॥ ८० ॥ जाओ य
 जाइसरणो गेहाओ गिहे तहिं चिय भमंतो । अच्छइ अविंसंक्रमणो पलोयमाणो नियकुडुंबं ॥ ८१ ॥ दिट्ठो सूयारीए
 कोलाहलवाउलीकयगलाए । भीयाए अइदढलउडताडणा मरणमुवणीओ ॥ ८२ ॥ संपन्नसुद्धिलेसो नियपुत्तस्सेव सो
 सुओ जाओ । ठवियं असोगदत्तो त्ति तस्स नामं पिइज्जेणं ॥ ८३ ॥ पइदिवसमुवचयं सो लहंतओ अह सिमुच्चिय

कयाइ । तह चैव जाइसरणो संपन्नो लल्लिओ संतो ॥ ८४ ॥ ण तरइ तणयं वप्यं ति भाणिउं न य बहंपि जणणिति ।
 तो मोणघयपरंमो ठिओ स मूयत्तणं पत्तो ॥ ८५ ॥ कुमरत्तेण ठियस्स व एगंतेणेव विसयविमुहस्स । तस्सन्नया मुणिंदो
 निम्मलचउण्णाणसंपन्नो ॥ ८६ ॥ गामागरनगरसमाउल्लग्गि भूमंडलग्गि भूमंडलग्गि विहरंतो । णामेणं धम्मरहो समोसदो वाहिरु-
 ज्जाणे ॥ ८७ ॥ उवओगोउणेण कओ जह बोही कस्स होहिही एत्थ । णायं जहेस तावसजीवो मूयत्तणं पत्तो ॥ ८८ ॥
 उद्धावसरो संपद बोहील्लभस्स पेसिओ ताहे । संघाडगो तयग्गम्मि गाहमेयं पडेइ जहा ॥ ८९ ॥ तावस ! किम्मिहा
 मोणघएण पडिवल्ल जाणितं धम्मं । मरिउण सूयरोरग जाओ पुत्तस्स पुत्तोत्ति ॥ ९० ॥ तं सोऊण चिन्धियचित्तो ते
 साहुणोऽभिवंदेइ । पुच्छइ तह कहमेसो मम उचंतो अहिगओ त्ति ॥ ९१ ॥ तो भासंत वियाणइ अग्घाण गुरू वयं न
 उण किंचि । सो भयवं कथच्छइ पुट्ठी तेणं भणंति जहा ॥ ९२ ॥ उज्जाणम्मि मणोरमणामे कयसंभमो तओ जाइ ।
 वंदणनिमित्तमेसो सुणेइ जिणभासियं धम्मं ॥ ९३ ॥ लद्धा बोही सयलाहिवासिंदोहसेलुकुलिससमा । परिचत्तमूय-
 भायो तत्तो सो जंपितं लग्गो ॥ ९४ ॥ नवरि न मूयगनामं लोगपरुढं इमस्स ओसरियं । इय मूयगोत्ति नामं जणम्मि
 एयस्स विक्खायं ॥ ९५ ॥ (सुरः) एत्तो वि मूयगाओ बोही मे कथ होहिई भयवं ! । (जिनिः-) सिहरहे येयहे गिरि-
 म्मि कूडम्मि सिद्धम्मि ॥ ९६ ॥ (सुरः-) केणोवाएण इमा भविस्सइ, (जिनिः) पुंवजाइसरणाओ । (सुरः-) तंपि य
 कत्तो दोही (जिनिः-) नियकुंडल्लुयलदरिसणओ ॥ ९७ ॥ एवमुल्लवज्जवोहोवाओ बहुमाणओ जिणं नमिउं । कोसं-
 वीए उवगओ सो तियलो मूयगसमीयं ॥ ९८ ॥ दाविय नियरुयसिरिं साहइ तव चुल्लभावगो होहं । तह कळं जह

बोही मञ्ज लहुं चिय समुभवइ ॥ ९९ ॥ तो नीओ वेयहुम्मि पवए सिद्धकूडजिणभवणे ॥ नियकुंडलजुगठावणमिह
 विहियं पस्सओ तस्स ॥ १०० ॥ दाणं चिंतारयणस्स तस्स उवणीयचिंतियफलस्स । कयमेएण स सगं गओ सुरो,
 ताओ रयणाओ ॥ १०१ ॥ तस्स समीहियसिद्धी सवा संपज्जइ अह कयाई । अंत्रफट्टाण अकाले जणणीए डोहलो
 जाओ ॥ १०२ ॥ जाया भिसं किसंगी सा एसो संकिओ तओ नायं । सच्चं चिय जिणययणं सो तियसो इह समुप्पन्नो
 ॥ १०३ ॥ तत्तो द्विय रयणाओ फलिया अंत्रयतरु अकालेवि । संमाणियदोहलगा सा गच्चं व्रीडुमाट्ठत्ता ॥ १०४ ॥
 मासेसु नवसु बोलीणएसु अहिएसु किंचि रविचिं । पुवदिसिव मणोहररुत्तं पुत्तं पसूया सा ॥ १०५ ॥ नयकारसारपी-
 हगदाणं जायस्सिस्सस्स परिविहियं । तह जम्ममहो सुमहं जाओ कुलनंदिविच्चिकरो ॥ १०६ ॥ णामकरणम्मि पत्तो
 ठवियं नामं जहा अरिहदत्तो । एसो होउत्ति कमेण बहुमाणो जिणिदाणं ॥ १०७ ॥ तह साह्मण मयासे निजंतो तेसि
 पायकमलेसु । पाडिजंतो ताडिजंतो जह रडइ अइकडुयं ॥ १०८ ॥ पत्तम्मि जोघणभरे चहुलायथाओ तेण कचाओ । चडरो
 विवाहियाओ अत्राहचित्तो समं ताहिं ॥ १०९ ॥ अह सेवइ विसयसुहं अविसेसीकयनिस्साद्वियसभागो । समए अत्तो ग-
 दत्तेण साहिओ पुधसंगारो ॥ ११० ॥ तिलनुसमेत्तंपि न जा पडिवज्जइ ताव तिवसंवेगो । सो पघइओ काउं तयमुगं
 सुखरो जाओ ॥ १११ ॥ समए ओहियओगो तेण कओ नायमेस अट्ठाणं । मिच्चत्तं पडिवत्तो तेणस्स असइहाग-
 म्मिणं ॥ ११२ ॥ जाव न विहुस्सरीरो विहिओ एसो न ताव पडिवोहो । होधी एयस्स विभाविज्जण वाही तओ जणिओ
 ॥ ११३ ॥ घोरो जलोदरो नाम विज्जपरिचज्जणिज्जओ तेण । वियणा अंतनिपीडणवुत्ता सत्तंगिया जाया ॥ ११४ ॥

उचिणो सो नियजीयियाओ अग्नीपवेसमभिलसइ । जा ताव सवररुओ होउं स सुरो समणुपत्तो ॥ ११५ ॥ उग्योसण-
मारुं जह विज्जो हं समत्थवाहीण । दिट्ठो स तेण जंपियमेसो वाही वहुं रुहो ॥ ११६ ॥ किच्छेण चिगिच्छिज्जइ
समावि एसो जओ पुरा आसि । परिचत्तसवसंगो तेजेवमडामि पइनगरं ॥ ११७ ॥ एयस्स जावणकए एसो चिय इय
अडेइ जइ ता हं । फेडेमि तेण दुवखहुएण अंगीकरं सपं ॥ ११८ ॥ नीओ चच्चरदेसे माइट्टाणेण ठावियो तत्थ ।
विहिया चच्चरपूया पदेसिओ वाहिनिससरो ॥ ११९ ॥ अवणीया वियणा पावियो य पउणत्तणं खणा वेध । पवजादाणकए
स तस्स सयमवि य मणिरुवो ॥ १२० ॥ संजाओ दिज्जा दिपरुवदिकखा मुणीणमायारो । कहिओ सट्टाणगओ स सुरो
तो सो वि पयजं ॥ १२१ ॥ उच्चित्तु गओ गेहं तहेव भज्जाइयाण पडिवत्ती । जा विहिया ता वाही तहेव देवेण से
विहियो ॥ १२२ ॥ बिहाणो सयणजणो तं तहमइदूरमाउरं दइं । पेच्छेइ य तं वेज्जं सवरागारं भणेई य ॥ १२३ ॥
सो चि तह चिय तं पन्नवेइ पडिवज्जई अह इमोचि । णवरिमिमोचि मए सममट्ट गहिं तेण पडिवन्नं ॥ १२४ ॥ तो
गोणगाभिहाणो समप्पिओ सत्थकोसओ तस्स । विहियायरेण तेणवि गहिओ सुपसन्नवयणेण ॥ १२५ ॥ तत्तो कय-
निग्गमणेण भासिओ सो सुरेण जह निचं । मम तुहा कायधा किरिया अह अन्नयां गामे ॥ १२६ ॥ जालासालकरालो
विउच्चिओ संपयट्टअट्टरवो । तत्तोहुत्तं किञ्जावणहेउं जाव सो विज्जो ॥ १२७ ॥ धुंलतणपूलहत्थो गच्छइ ता तेण एस
पन्नविओ । जलसंजोगसमुचिए इग्गमि कह पूल्लगकरोसि ? ॥ १२८ ॥ (विघः~) तंपि कहे जग्गजराजलणे पयम्मि
भीमभवरत्ते । उग्गमुक्कवओ वच्चसि ण सच्चचरिओ धुवं होसि ? ॥ १२९ ॥ तो तुण्हको थको सम्मं मगं चइत्तु उग्गमत्ते ।

वेजं संपट्टियमन्नया उ दद्वूण सो वेइ ॥ १३० ॥ कम्हा इमो सुमगो सुक्को चुक्कोव तं सि पडिहासि । (वैद्यः—) तंपि कहे
 सिद्धिपहं मोत्तुं भवपंथमोइन्नो ? ॥ १३१ ॥ पुणरवि देउलियाए एगाए जक्खपडिममेयस्स । दंसेइ पुज्जमाणिं अहोमुहि
 ज्झत्ति निवडंति ॥ १३२ ॥ विहियंपि उवरिहुत्तं परिवत्तिय पच्छहुत्तमित्थंति । (अर्हदत्तः—) अधो ! बहु विवरीया
 एसा जा चिट्ठए एवं ? ॥ १३३ ॥ (वैद्यः—) सयलजणपूयणिज्जं पवज्जं वज्जिऊण सावज्जं । जो घरकज्जं पडिवज्जसित्ति
 सो तं न विवरीओ ॥ १३४ ॥ पुणरवि गड्डाकोलं विउवई सालिकुक्कुसे चइउं । गाढमणिडुं विडुंगसंतयं निट्ठयं स सुरो
 ॥ १३५ ॥ (अर्हदत्तः—) अइकुच्छणिज्जपगई एसो कोलो सुई इमे मोत्तुं । जो कुक्कुसे निसेवइ पुरीसमेयारिससरूवं
 ॥ १३६ ॥ (वैद्यः—) तं एत्तो च्चिय कुच्छाठाणं जो मुत्तु संजमं रमसि । नारीसु विलीणवसंतमुत्तमंसाइभत्थासु ॥ १३७ ॥
 एकं पुणरवि वसहं स विउवई जुजमं सुगंधं । वज्जित्तु अईवगहीरकूववहुवियडतडरूढं ॥ १३८ ॥ दुवंकुरमइत्तुच्छं समी-
 हमाणं मुहं तओहुत्तं । तह निक्खिवंतमंतो कूवम्मि निहित्तणेसूजुगं ॥ १३९ ॥ (अर्हदत्तः—) सच्चं चिय एस पसू कह-
 मन्नहमेरिसं तणं सुलहं । मोत्तूणमइदुरंतं दुवंकुरमेयमभिलसइ ॥ १४० ॥ (वैद्यः—) एत्तो वि पसू तुममसि सुहेक्कफल-
 पच्चए चइत्ताणं । नरगाइदुगइफले जो विसयसुहे पसत्तोसि ॥ १४१ ॥ एवं तं जंपंतं तह चोयंतं पए पए निडणं । जायासंको
 पुच्छइ ण माणुसो होसि सो ताहे ॥ १४२ ॥ संवेगमागयं जाणिऊण तं किंपि अह निवेएइ । सबं पुवभवगयं बुत्तंतं
 बोहिलाभकए ॥ १४३ ॥ वेवहुम्मि गिरिदे सो नीओ तेण सिद्धकूडम्मि । तं निययकुंडलजुगं दंसियमह तक्खणा चैव
 ॥ १४४ ॥ संपन्नजाइसरणो संबुद्धो भावओ य पवइओ । जाओ खंतो दंतो दूरं गुरुभत्तिविणयपरो ॥ १४५ ॥ सुट्टच्छ-

लंतसद्धा समन्विओ बहुविहं सुयमहीओ । अपुषापुषअभिगहेसु निघं चिय पसत्तो ॥ १४६ ॥ इय सामप्रं काउं अण-
 न्नसामन्नमंतिमे काले । संलिहियकसायतणू णिस्सलो सपहा होउं ॥ १४७ ॥ सुद्धसमाहाणपरो मरिउं वेमाणिओ तओ
 जाओ । तत्थचि चेइयजिणवंदणाइवायारयद्धरसो ॥ १४८ ॥ ठिच्चा चइत्तु तत्तो महाविदेहे कुले विसालग्ग्मि । आराहिय
 जिणधम्मो संपत्तो सासयं ठाणं ॥ १४९ ॥ इति ॥

अथैतत्संग्रहगाथाक्षरार्थः—एलपुरं नाम नगरमासीत् । तत्र जितशत्रू राजा, पुत्रोऽपराजितश्च युधराजो यभूय ।
 द्वितीयश्च पुत्रः समरकेतुर्नाम । तस्य च कुमारभुक्ताबुज्जयिनी समजायत ॥ २८४ ॥ १ ॥ अन्यदा च प्रत्यन्तविग्रहजये
 निजदेशसीमापालभूपालस्य विग्रहे व्युत्थाने सति यो जयः परिभवस्तस्मिन् समुपलब्धे । आगच्छतः स्वदेशाभिमुखं
 'नवरि'सि नवरं केशलं युधराजस्यापराजितस्य राधाचार्यसमीपे धर्म्मोभिव्यक्ती सत्यां निष्क्रमणं प्रथमभूत् ॥ २८५ ॥ २ ॥

अन्यदा च 'तगराविहार'सि तगरा नाम नगरी, तस्यां राधाचार्याणां विहारः सम्प्रयुक्तः । प्रस्तावे चोज्जयिनीतस्तत्र
 तगरायामार्यराधसाधूनामागमनं समजनि । विहिता प्रतिपत्तिः प्राघूर्णकोचिता विहारपृच्छा उचितकाले समुचितसमये
 सन्ध्यादी कृता तूरिभिः ॥ २८६ ॥ ३ ॥

भणितं च तैः राजपुरोहितपुत्रावभद्रकौ, तत्कृतस्तु तत्कृत एवोपसर्गः साधूनामंगं शेषस्त्वन्नपानादिचुद्धिसल्लाभादि-
 रूप्यो निरुपसर्गो याथाविरहितस्तत्रोज्जयिन्यां विहारः सदा सर्वेषु प्रापृडादिकालेषु यतीनां साधूनामिति ॥ २८७ ॥ ४ ॥
 ततोऽपराजितस्य चिन्ता संजाता । प्रमत्तता धुमारोपेक्षालक्षणा भ्रातुर्मम महादोषो बोधिलाभघातकत्वात्, तत्र

निग्रहीतुमसौ मम युज्यते । तथा चैव कुमारयोरप्यनुकम्पा दया कर्तुमुचिता । अकिं मे शक्तिः सामर्थ्यं प्रस्तुतनि-
ग्रहे ॥ २८८ ॥ ५ ॥

‘गुरुपुच्छ’त्ति गुरुमापृच्छयेत्यर्थः । गमनमुज्जयिनीं प्रति । सम्प्राप्तिश्च । तत्र प्रवेशश्च साधूपाश्रये । कृता च वन्दना-
दिका उचिता स्थितिः । सति काले भिक्षाभ्रमणरूपे उद्ग्राहणं पात्रप्रगुणीकरणरूपं यदा तेनविहितं तदा साधुभिः ‘अच्छणं
खु’त्ति आसनमेव आद्ध्वं यूयमित्येवं प्रज्ञापनं कृतम् । तेन चोकमहमात्मलब्धिको न परलब्धिमुपजीवामि ॥ २८९ ॥ ६ ॥

ततः स्थापनाकुलानि प्रतीतानि । आदिशब्दाद् दानश्रद्धालुश्रावकसम्यक्त्वदृष्टादिकुलग्रहः । यतः पठ्यते—“दाणे
अभिगमसद्दे सम्मत्ते खलु तद्देव मिच्छते । मामाए अचिद्यत्ते कुलाइं जयणाए दाइति ॥ १ ॥ सागारिवणिगसुणए गोणे पुत्ते
दुगंछियकुलाइं । हिंसागं मामागं सबपयत्तेण वज्जेजा ॥ २ ॥” एवमुपलब्धस्थापनादिकुलविभागः स साधुः प्रत्यनीक-
गृहे प्रविष्टः, भणितं च धर्मलाभ इति । ततोऽन्तःपुरिकासंज्ञानमन्तःपुरिकाभिस्तस्य संज्ञा अकारि यथापसरति

‘अवहेरि’त्ति अवधीरणा तेन कृता । धर्मलाभशब्दश्रवणे कुमारकागमनं तत्पार्थ्वं सम्प्रवृत्तम् ॥ २९० ॥ ७ ॥
ताभ्यां च प्रथमं ‘दुवारघट्टण’त्ति द्वारकपाटपुटस्थगनं कृतम् । ‘वंदण णच्चाहि’त्ति वंदितोऽसौ, भणितश्च नृत्य त्वं
तत्रेत्येवं भणिते सति स आह-कथं गीतवादितेन विना ‘नृत्यते’ इति गम्यते । ततो भणतस्तौ कुमारौ-आवामिदं

गीतादि कुर्व इति ॥ २९१ ॥ ८ ॥
‘आरम्भविषमतालम्’ आरम्भे एव विषमो विसंस्थुलस्तालो गीतवादितसंयोगरूपो यत्र तत्तथा नृत्यं प्रवृत्तम् । तदाऽको-

पस्य साधोर्यः कोपस्तत्र सति तेनोक्तं न नैव एवं विपमताडतायां नृत्यामि, विडम्बनारूपरयाद् अस्य नृत्यस्य । ततः कर्पणे हस्तपादादिशरीरावयवेषु तस्य ताभ्यां क्रियमाणे यतनयात्यन्तपीडापरिहारेण यन्नियुक्तं बाहुयुक्तं तद्विधाय यत्नेन तेन चित्रलिखिताधिव तौ कृत्वा । ततः साधोस्ततः स्थानाद् गमोऽपसरो जातः ॥ २९२ ॥ ९ ॥

‘वीडंतराय’सि पीडा तच्छरीरगताऽन्तरायश्च भोजनादिविघ्नरूपोऽनयोर्वसंत इति परिभाष्य न नैयाटनं कृतं भिक्षानिमित्तं तेन साधुनेति, किन्तु ‘पश्रिके’सि एकान्तेऽयस्थानं कृतम् । तत्र तस्य चिन्ता-कथमिदं मचेष्टितं सुन्दरपरिणामं स्यादिति । तत्काले च शोभननिमित्तमङ्गफुरणादि किञ्चिन्निमित्तं सुन्दरं प्रवृत्तम् । ततो भविष्यति चरणमिति धृतियो-गस्तस्य सम्पन्नः । स्वाध्यायकरणं तु स्वाध्यायकरणमेव प्रारब्धम् ॥ २९३ ॥ १० ॥

राज्ञः समरकेतोः कुमाररायेदतं परिजनेन कुमारवृत्तान्तकथनं कृतम् । स च गुरुमूलागमनं विधाय क्षमस्वापरार्थं कुमारकृतमित्युक्तवान् । तं प्रति गुरुराह-न वि जाने न वेमि साधुभिर्यथा स्तम्भितौ कुमारी ॥ २९४ ॥ ११ ॥

तदनुशुद्धा कृता साधूनां, तैर्यूचे-नास्माकं केनचित् कस्यापि किञ्चित्कृतम् । ततो राजा आह-नैतत्कुमारस्तम्भ-नमन्यथा साधून् विहाय भदन्त कल्याणकारक ! । तत आगन्तुके साधी शंका जाता, मा तेन कृतं कुमारस्तम्भनमिति । ततः साधनं निवेदनं माघूर्णकसाधो राज्ञः कृतं गुरुणा । ततो राज्ञा गमनं तस्य साधीः समीपे कृतम् । ततश्च ज्ञानं प्रत्य-भिज्ञानं समजनि ॥ २९५ ॥ १२ ॥

श्रीद्वितो लज्जावान् राजा जातः । ततोऽनुज्ञासने मुनीनां शिक्षणे कृते मिथ्यानुकृते च तेन दत्ते कुमारविज्ञापनं

समजायत, यथा-योजयत प्रगुणीकुरुत तौ कुमारौ । मुनिराह-गुणैः सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र्याजायतु।सच्छामः । ५७८
 च तौ कुमारौ । इत्येवं मुनिनोके सुवराजः प्राह ॥ २९६ ॥ १३ ॥

न शक्नुतस्तौ वक्तुम् । ततश्च तत्र कुमारस्थाने गमनमकारि साधुना । ततो मुखयोजना कथना च धर्मस्य । पश्चात्
 पृच्छायां संवेगः संजातस्तयोः । कुत इत्याह-तथा वीजाभ्यासात् तत्प्रकाराज्जन्मान्तरविहितगुणज्ञप्रमोदादिधर्मकल्पतरु-
 मूलानुशीलनरूपात् । ततश्च संयोजने शरीरावयवानां चर्यायां च भिक्षाभ्रमणरूपायां मुनिना कृतायां निष्क्रमणं व्रत-
 मभूत् तयोः ॥ २९७ ॥ १४ ॥

तत्र राजकुमारे चिन्ता उपकारे चिन्ता-उपकारी सुध्रुवयोर्भगवान् अयमित्येवंलक्षणा संजाता, इतरस्यापि पुरोहित-
 पुत्रस्य एषैव राजपुत्रसम्बन्धिनी चिन्ता, परं मन्त्राक् अविधौ तु प्रत्रज्यादानकालभाविति पुनर्विषये गुरौ प्रद्वेषो जातः
 ॥ २९८ ॥ १५ ॥

अप्रतिक्रमणं गुरुप्रद्वेषलक्षणस्यापराधस्थानालोचनं यावज्जीवमपि तस्य सम्पन्नम् । कालो मरणं तदवस्थस्यैव । देवो-
 त्पादः । तत्र चोदारा उत्राः, मोकारः पूरणे, भोगाः शब्दादयः । च्यवननिमित्ते माल्यम्लान्यादिके सम्पन्ने सति;
 पठ्यते—“माल्यम्लानिः कल्पवृक्षप्रकम्पः श्रीहीनाशो वाससां चोपरागः । दैन्यं तन्द्रा कामरागाङ्गभङ्गौ दृष्टिभ्रान्तिर्वेष-
 थुश्चारतिश्च ॥ १ ॥” पृच्छा महाविदेहे जिनान्तिके बोधावोधविषये तेन पुरोहितपुत्रपुरेण कृता किमहं मलभ्रवोधिरितरो
 वेति बोधिस्ते तव दुर्लभेति भगवान् आह ॥ २९९ ॥ १६ ॥

सुरः-पिन्तु किं प्रमाणं पुनस्तन्निमित्तं दुर्लभवोधिकत्वे ? । जिनः-स्तोकं गुरप्रद्वेषमात्रलक्षणं निमित्तं न महाविषयं नात्यन्तमनुबन्धि । सुरः-‘कता णु’ कदा पुनर्लाभो बोधेरिति ? । जिनः-अत्र स्तोकदिनमध्य एवं लभ्यत्येन समीप्यसिंनि सुरभयादनन्तरजन्मनि । सुरः-उतः सकाशात् ? । जिनः-निजभ्रातृजीवात् ॥ ३०० ॥ १७ ॥

सुरः-दुत्रासौ भ्रातृजीवः ? । कौशाम्ब्याम् । सुरः-किनामा सः ? जिनः-मूकस्तु तुशब्दस्य क्रमभेदेन योजनाद् द्वितीयेन तु नाम्ना मूककः प्रथमेनाशोकदन्त इति । सुरः-किमेतद् नामद्वयम् ? इत्येवमुक्तरूपेण ततो जिनेन पूर्व्यभव-कथना कृतेति ॥ ३०१ ॥ १८ ॥

यथात्र चास्यामेव कौशाम्ब्यां पुरि तापसश्रेष्ठी आरम्भयुकः संदेवासीत् । स मृतः सन् गृहे स्वकीये एव कोलः शूकरो यभूय । स्मरणं पूर्वजन्मनस्तस्य सम्पन्नम् । ततः सूपकार्या निहतो मारितः । कीदृशः सन्नित्याह-मार्जारीमन्युहतो विराडोरोपेण हतलाडितः सन् ॥ ३०२ ॥ १९ ॥

‘तत्थोरग’त्ति तत्र निजगृहे एव उरगः सर्षो जातः । ‘सूयारीभय सरणं बोलघाड्भो’ इति यथायोग्यं पदयोजना-जातिस्मरणमभूत् । सूपकार्या भयेन बोलं कोलाहले कृते घातितो व्यापादितः सन् जातः निजपुत्रसुतः । स्मरणं तत्रापि प्रागजातेः । ततो ‘मूययय तुमर चउणाणी’ इति मूकप्रतं लजितेन कृतम् । ततः कुमारस्याकृतपरिणयनस्यैव सतश्च-तुर्शानी मुनिः समग्रससारेति ॥ ३०३ ॥ २० ॥

तस्य च क्षेत्राभोगे कृते ज्ञानमभूत्, यथा-समय एव एतस्य त्रोधिलभे विधये इत्यालोच्य साधुसंघाटकप्रेरणं विधि-

तम् । तेन च तद्वृत्तान्तगतः पाठः कृतः ॥ ३०४ ॥ २१ ॥

कथमित्याह-तापस ? किमनेन निरर्थकेन मौनव्रतेन, प्रतिपद्यस्व ज्ञात्वा धर्मं जिनप्रणीतम् । कुतो, यतो मृत्गा

‘सूयरोरग’त्ति सूकर उरगश्च जातस्तथा पुत्रस्य पुत्रस्त्वमसीति ॥ ३०५ ॥ २२ ॥

‘विस्मयवन्दनपृच्छा’ प्रथमतो विस्मयस्ततो वन्दनं तदनुपृच्छा जाता कथमिदं भवद्भ्यां मम चरितं ज्ञातमिति ? ।

गुरुर्ज्ञानाति, न पुनरायां किञ्चनेति । कुत्र स महाभागत्तिष्ठति ? । उक्तं च ताम्ब्यामुद्याने । तद्गमनं शूकरगमनगु-
द्याने । तत्र वन्दना कृता, कथना च धर्मस्य गुरुणा । सम्बोधिः सम्यक्स्वरूपा ॥ ३०६ ॥ २३ ॥

तथावासनातो लोकैऽस्य नाम नापगतं तत्, ततस्तु तत् एव मूक इति । एवमनेन विधिना द्वितीयं नाम एतद् गुरु-
इति एतस्य विज्ञेयमिति ॥ ३०७ ॥ २४ ॥

सुरः-इतोऽपि भ्रातृजीवात् कुत्रस्थाने त्रोधिः ? जिनः-रस्ये वैताड्यसिद्धकूटे सर्वकूटश्रेणिप्रथममध्यगभाविनीति ।

सुरः-कथं केन विधिना पुनः ? जिनः-जातिसरणात् । सुरः-तज्जातिसरणं कुत इति ? जिनः-कुण्डलयुगात् ॥ ३०८ ॥

ततः कोशाम्ब्यागमो मूकसाधनं तीर्थकृत् कथितवृत्तान्तनिवेदनं मूककाप्रतस्तेन विहितम् । संगारः मंकेतस्ततो
द्वयोरपि गमनं वैताड्ये कूटे सिद्धनान्नि । कुण्डलस्थापना । तथा, स्मृतिफलं चिन्तारत्नदानं स्मृत्या सारणमात्रेण फलं
यस्मात् तत्तथा तच्च तच्चिन्तारत्नं वेति ॥ ३०९ ॥ २६ ॥

गमनं सुरस्य स्वस्थाने प्ययने सत्सुत्पादश्चयनोत्पादः । आवेष्वकालदोहदो जनन्याः समजनि । तदसम्प्राप्तौ कृशता । ततः शंका मूकस्य विमर्शो जातः । किमयं स इत्पन्नोऽन्यो वेति । निश्चितं च तेन, यथा सत्या एव जिनाः । ततोऽसौ सुरजीयो गर्भतयोत्पन्न इति चिन्तारत्नात् सकाशात् तत्सिद्धिरकालदोहदसिद्धिः ॥ ३१० ॥ २७ ॥

निष्पत्तिर्गर्भस्य । प्रसयश्च समये । नमस्कारपीठकः प्रतीतरूपेण नमस्कारेण युक्तः पीठको नयजातशिशुयोग्यपातव्य-
यत्सुल्पो दत्तः । अर्द्धहृत्तो नामेति कृतम् । अर्द्धतां भगवतां पुनः पुनर्नामस्मरणार्थम् । 'चेइयसाहूनयणं'त्ति चैत्यानां
साधूनां च समीपे नयनं तस्य यदा क्रियतेऽभकिरत्नेऽचहुमानाद् आक्रन्दने परिज्ञातधर्मनिस्पृहचित्तस्य सम्पन्नयौव-
नस्य च 'घटकक्षा' इति पितृभ्यां घतसृणां कन्यकानां परिणयनं कारितः ॥ ३११ ॥ २८ ॥

साधनं च मूककेन प्राप्यपृत्तान्तस्य कृतम् । अप्रत्ययनमश्रद्धानमर्द्धहृत्स्योत्पन्नम् । ततो वैराग्याद् मूककमन्नया
जाता । मृतस्य च देयलोके स्वर्गलाभः समजनीति । तत्रस्थस्य च तस्यापेधेः प्रयोजनम् । 'जाणण'त्ति ज्ञातं च यथा
गाढं निधिडं 'मिच्छंति' मिथ्यात्वमित्येतस्मात् कारणात् संकेशो मार्गाश्रद्धानरूपः सम्पन्नोऽस्य ॥ ३१२ ॥ २९ ॥

ततः प्रतिबोधार्थं व्याधिविधानं जलोदरदिमहारोगकरणम् । तस्य सम्पन्नव्याधैर्बैद्याः पितृभ्यामाकारिताः तैश्च प्रत्या-
ख्यानं तदनादरणीयतालक्षणं कृतमिति वेदना महती जाता । निर्विण्णेनाग्निः साधयितुमारब्धः । देवस्य 'सवरघोसण'त्ति
सवररूपकरणं, पोषणा च यथाहं सर्वव्याधिवैद्यः । हृद्योऽसौ तेन, भणितं च रौद्रोऽयं व्याधिः प्रयत्नेनापगमिष्यति
॥ ३१३ ॥ ३० ॥

समाख्येप व्याधिरासीत् । तस्मादेवं निःसंगरूपोऽटामि ग्रामनगरादिषु यापनाहेतोर्वाधानिवृत्तिनिमित्तम् । 'एसोचि हु'त्ति एषोऽपि यद्येवमहमिवाटति ततः स्फुटयामि व्याधिमिल्येवमुक्ते प्रतिपत्तिरङ्गीकारोऽनेन कृतः ॥ ३१४ ॥ ३१ ॥ ततश्चत्वरं नीत्वा मातृस्थानं मायारूपं कृतम्, यथा-चत्वरपूजा तत्र तस्योपवेशनं तथाविधमंत्रौषधादिप्रयोगः, ततो व्याधिनिर्गमनं प्रत्यक्षरूपस्य दर्शितं तत्क्षणमेवावेदना वेदनापगमः । ततश्च प्रगुणः समजनि । ततो 'असमय'त्ति असमयोऽयं प्रब्रज्याथा इत्यात्मनि साधुविकुर्वणं साधुरूपकरणम् । 'उवाय मो'त्ति उपायोऽयमिति कृत्वा द्रव्यप्रब्रज्यालिङ्गग्रहणरूपा तस्य तदा तेन दत्ता ॥ ३१५ ॥ ३२ ॥

सुरे च स्वस्थानं गते तत्त्यागात् प्रब्रज्या परित्यागाद् गृहमागमोऽनेन कृतः । एवमनेन विधिना आदिप्रतिपत्तिरादा- विव कलत्राद्यङ्गीकाररूपा जाता । तथा पुनर्द्वितीयवारं स एव व्याधिरुत्पादितः । विद्रावणाः स्वजनाः । वैद्यस्य सवर- रूपधारिणः 'पासणे' इति दर्शने सैव प्रज्ञापना ॥ ३१६ ॥ ३३ ॥

एवं प्राग्वत् पुनरपि प्रब्रज्या दत्ता, भणितं च नवरं मया समसदत्वेवं प्रतिपन्ने तेन 'गोणत्तगहर्णं' कारितो गोण- तश्च तच्छस्त्रकोशः । निर्गमस्ततः स्थानात् । उक्तश्च सदापि मनुष्या क्रिया कर्तव्या ॥ ३१७ ॥ ३४ ॥

अन्यदा देवेन 'गामपलितविषवण'त्ति ग्रामस्य प्रदीप्तस्य विकुर्वाणमुन्मार्गे गमनं च, यक्षपूज्यपतनं च यक्षस्य पूज्यस्य सतः पतनं, कुडङ्गत्यागी सूकरो विद्यालम्बो दर्शितः । तथा, कूपे गोर्वलीवर्दस्य 'जुंजम'त्ति जुंजमाख्यचारिपरिहारेण दूर्वाभिलापविषयी कृता दर्शितेति ॥ ३१८ ॥ ३५ ॥

तृणविध्यापनादितु यथाप्रमं प्रदी ५४ : तृणैर्विध्यापने, आदिशब्दादनुन्मार्गे गमने धेद्येन क्रियमाणे, यक्षस्य पूजयमानस्याव्ययः परिपत्ने, कुडंगपरिहारं सुकरस्य विषोपजीयनेन, गोध्र जुंजमचारिपरिहारेण कूपे दूर्यासमीये जल्पप्रदर्शकः । अहो ! अयुष्मेपाभेत्तदाचरितमिति वृथाणाः, क्रियेति पुनः सुरेण प्रेरितो निपुणं निस्पृहपृत्त्या परिभा-
 खितवान्, न मरुतुरोऽयं वैद्यस्ततो मनाक् संवेगे सम्पन्ने साधितं सर्वं पूर्वचेष्टितमिति ॥ ३१९ ॥ ३६ ॥

ततस्तस्य धैतान्नयनमकारि वृटे सिद्धत्वात्ति कुण्डलजुगले दक्षिते भायतः सम्योधिः संवृतः । ततः क्रमेण प्रमश्या ।
 तत्रापि गुरुभक्त्यभिप्रक्षारापनात् सुरेःपूदपद्यतेति ॥ ३२० ॥ ३७ ॥

उपसंहरमाहः—

मोहस्वलणसमाणो यत्सोप्यस्स एत्थ पडिवंधो । जेओ तओ उ गमणं सम्मं चिय मुत्तिमग्गेण ॥३२१॥

मोहरस्वलनासमानो दिग्गमोद्वादिमोहविप्रसमः, एष प्रथमतोऽत्यन्तधर्मारुषिरूपः । एतस्यार्हद्दत्तस्यात्र मोक्षमार्गे प्रतिबन्धो निरूपितरूपो ज्ञेयः । ततस्तु तदुत्तरकालमेव गमनं सम्यगेव सर्वोत्तिचारपरिहारं मुक्तिमार्गेण सम्यग्दर्शना-
 दिना ॥ ३२१ ॥

इत्थं भिन्नप्रन्थेरप्ययदेयचिन्तनकर्मवशात् त्रिविधः प्रतिबन्धो भवतीति दृष्टान्तैः प्रतिपाद्य साम्प्रतमुक्तमर्थमुपसंहरन्
 यथासौ न सम्यच्यते तथोपदिशामाहः—

ममाख्येप व्याधिरासीत् । तस्मादेवं निःसंगरूपोऽट्टामि ग्रामनगरादिषु यापनाहेतोर्वाधानिवृत्तिनिमित्तम् । 'एसोवि
हु'त्ति एपोऽपि यद्येवमहमिवाटति ततः स्फुटयामि व्याधिमिल्येवमुक्ते प्रतिपत्तिरङ्गीकारोऽनेन कृतः ॥ ३१४ ॥ ३१ ॥
ततश्चत्वरं नीत्वा मातृस्थानं मायारूपं कृतम्, यथा-चत्वरपूजा तत्र तस्योपवेशनं तथाविधमंत्रौषधादिप्रयोगः,
ततो व्याधिनिर्गमनं प्रत्यक्षरूपस्य दर्शितं तत्क्षणमेवावेदना वेदनापगमः । ततश्च प्रगुणः समजनि । ततो 'असमय'त्ति
असमयोऽयं प्रव्रज्याया इत्यात्मनि साधुविकुर्वणं साधुरूपकरणम् । 'उवाय मो'त्ति उपायोऽयमिति कृत्वा द्रव्यप्रज्या-
लिङ्गग्रहणरूपा तस्य तदा तेन दत्ता ॥ ३१५ ॥ ३२ ॥

सुरे च स्वस्थानं गते तत्यागात् प्रव्रज्या परित्यागाद् गृहमागमोऽनेन कृतः । एवमनेन विधिना आदिप्रतिपत्तिरादा-
विव कलत्राद्यङ्गीकाररूपा जाता । तथा पुनर्द्वितीयवारं स एव व्याधिरुत्पादितः । विद्रावणाः स्वजनाः । वैद्यस्य सवर-
रूपधारिणः 'पासणे' इति दर्शने सैव प्रज्ञापना ॥ ३१६ ॥ ३३ ॥

एवं प्राग्वत् पुनरपि प्रव्रज्या दत्ता, भणितं च नवरं मया सममटत्वेवं प्रतिपन्ने तेन 'गोणत्तगहणं' कारितो गोण-
तश्च तच्छस्त्रकोशः । निर्गमस्ततः स्थानात् । उक्तश्च सदापि मत्तुल्या क्रिया कर्तव्या ॥ ३१७ ॥ ३४ ॥

अन्यदा देवेन 'गामपलित्तविलब्धण'त्ति ग्रामस्य प्रदीप्तस्य विकुर्वाणमुन्मार्गे गमनं च, यक्षपूज्यपतनं च यक्षस्य पूज्यस्य
सतः पतनं, कुडङ्गत्यागी सूकरो विद्यालभो दर्शितः । तथा, कूपे गोर्बलीवर्द्धस्य 'जुंजम'त्ति जुंजमाख्यचारिपरिहारेण
दूर्वाभिलाषविषयी कृता दर्शितेति ॥ ३१८ ॥ ३५ ॥

तृणविध्यापनादिषु यथाक्रमं प्रदीप्तग्रामस्य तृणैर्विध्यापने, आदिशब्दादुन्मागं गमने वैद्येन क्रियमाणे, यक्षस्य पूज्यमानस्याध्यधः परिपतने, कुडंगपरिहारेण सूकरस्य विषोपजीवनेन, गोश्च शृंजमचारिपरिहारेण कूपे दूर्वासमीपे जलपन्नर्हदत्तः । अहो ! अयुक्तमेपाभेतदाचरितमिति ब्रुवाणः, किञ्चेति पुनः सुरेण प्रेरितो निपुणं निसृष्टवृत्त्या परिभावितवान्, न मानुषोऽयं वैद्यस्ततो मनाक् संयोगे सम्पन्नो साधितं सर्वं पूर्वचेष्टितमिति ॥ ३१९ ॥ ३६ ॥

ततस्तस्य वैताक्यनयनमकारि कूटे सिद्धनाम्नि कुण्डलजुगले दर्शिते भावतः सम्बोधिः संवृत्तः । ततः क्रमेण प्रव्रज्या । तत्रापि गुरुभक्त्यभिप्रहाराधनात् सुरेद्रूपपद्यतेति ॥ ३२० ॥ ३७ ॥

उपसंहरन्नाहः—

मोहकस्वलणसमाणो एतो एयस्स एत्थ पडिबंधो । णेओ तओ उ गमणं सम्मं चिय मुत्तिमग्गेण ॥३२१॥

मोहस्सलनासमानो दिग्मोहादिमोहविघ्नसमः, एष प्रथमतोऽत्यन्तधर्मात्तरुचिरूपः । एतस्यार्हद्दत्तस्यात्र मोक्षमार्गं प्रतिबन्धो निरूपितरूपो ज्ञेयः । ततस्तु तदुत्तरकालमेव गमनं सम्यगेव सर्वातिचारपरिहारं मुक्तिमार्गेण सम्यग्दर्शनादिना ॥ ३२१ ॥

इत्थं भिन्नग्रन्थेष्वयश्यवेद्यचित्रकर्मवशात् त्रिविधः प्रतिबन्धो भवतीति दृष्टान्तैः प्रतिपाद्य साम्प्रतमुक्तमर्थमुपसंहरन् यथासौ न सम्पद्यते तथोपदिशन्नाहः—

एवं णाऊण इमं परिसुद्धं धम्मवीयमहिगिच्च । बुद्धिमया कायवो जत्तो सति अप्पमत्तेण ॥ ३२२ ॥
 एवं मेघकुमारादिज्ञातानुसारेण ज्ञात्वेमं धम्मप्रतिबन्धं दारुणपरिणामं परिशुद्धं सर्वातिचारपरिहारेण धर्म एव श्रुत-
 चारित्राराधनारूपो बीजमनेककल्याणकलापकल्पपादपस्य प्ररोहेहेतुधर्मबीजं तदधिकृत्यापेक्ष्य विधेयतया बुद्धिमता
 निरूपितबुद्धिरूपधनेन पुंसा कर्त्तव्यो यत्न आदरः, सदा सर्वावस्थास्वपि, अप्रमत्तेनाज्ञानसंशयमिथ्याज्ञानादिप्रमादा-
 टकपरिहारवता । न ह्यशुद्धबीजवसारः कृषीवलाः कृतयत्ना अपि कृषावविकलं फलं कदाचिदुपलभन्त इति । यथा ते
 तच्छुद्धावधिकं यत्नमवलम्बन्ते, तथा प्रस्तुतधर्मबीजशुद्धौ भवभीरुभिर्भवैरादरपरैर्भाव्यमिति भावः ॥ ३२२ ॥

अथ धर्मबीजशुद्धेः साक्षादेव फलमभिधित्सुराहः—

परिसुद्धाणाजोगा पाएणं आयचित्तजुत्ताणं । अइरोइंपि हु कम्मं ण फलइ तहभावओ चेव ॥ ३२३ ॥

परिशुद्धाज्ञायोगात् सर्वातिचारपरिहारेण धर्म्माराधनात् प्रायेणाल्यन्तनिकाचनावस्थाप्राप्तं कर्म परिहृत्येत्यर्थः, आत्म-
 चित्तयुक्तानां आत्मन्येव परवृत्तान्तेष्वन्धवधिरमूकभावापन्नतया यद् मनश्चित्तं तेन युक्तानां वहिर्व्याक्षेपपरिहारेण सदा
 आत्मन्येव निक्षिप्तशुद्धचित्तानामित्यर्थः, अतिरौद्रमपि नरकादिविडम्बनादायकत्वेन दारुणमपि कर्म ज्ञानाववर्णादि न
 नैव फलति स्वविपाकेन पच्यते । कुत इत्याह—तथा भावतश्चैव तत्प्रकारस्वाभाव्यादेव । यथा ह्याम्रतरवः समुद्गतनिरन्तर-
 कुसुमभरत्राजिण्णुशाखासंदोहा अपि बहलविद्युदुद्द्योतपरामृष्टपुष्पाः निष्फलीभावं दर्शयन्ति, तथास्वाभाव्यनियमात्,

तथा परिशुद्धाशाम्यासात् सुप्रणिहितमानसानामत्यन्तनिर्गुणभवभ्रान्तिपरिश्रान्तानां जन्तूनां दारुणपरिणाममिथ्यात्वा-
दिनिमित्तोपात्तमध्यशुभकर्म न स्वफलमुपधातुं समर्थं स्यादिति ॥ ३२३ ॥

एतदेव प्रतिवस्तूपमया भावयति;—

वाहिन्मि दीसइ इमं लिंगेहिं अणागयं जयंताणं । परिहारेतरभावा तुल्लनिमित्ताणवि विसेसो ॥ ३२४ ॥

व्याधी कुष्ठज्वरादौ समुद्भवितुकामे दृश्यतेऽध्यक्षत एवाधलोक्षत इदमफलत्वम् । कुतः । यतः, लिङ्गे रोगोत्पत्ति-
गमकैः शरीरास्वास्थ्यदिभिरुपस्थितैर्ज्ञतैश्च सदुभिरनागतं रोगोत्पत्तेः प्रागेव यतमानानामतियत्वं कुर्वताम् । कुत इत्या-
ह—परिहारेतरभावात् । परिहारभावात् पिशितघृतादीनामुत्पित्थुरोगनिदानभावापन्नानामनासेवनात् । रोगनिदानपरि-
हारार्थं पठ्यते, यथा—“वर्जयेद् द्विदलं शूली कुष्ठी मांसं ज्वरी घृतम् । नयमन्नमतीसारी नेत्ररोगी च मैथुनम् ॥१॥”
इतरभावादन्वेषां केषांचिदनागतमयतमानानां तन्निमित्तापरिहारात् । उभयेपामपि कीटशानां तुल्यनिमित्तानामपि प्राक्
समानरोगोत्पादककारणानां विशेष उद्भवानुद्भवरूपः प्रत्यक्षसिद्धो वर्तत इति ॥ ३२४ ॥

एनमेयार्थं विशेषेण भावयति;—

एगम्मि भोयणे सुंजिऊण जाए मणागमज्जिण्णे । सइ परिहारारोगं अउपणहा वाहिभावो उ ॥३२५॥

एकस्मिन्नभिन्नजातीये भोजने सुपोदनादौ “सुंजिऊण”ति मुक्त्वा भुक्ते सतीत्यर्थः । जाते समुत्पन्ने मनाग ईषदजीर्णे

मुक्तान्नाजरणलक्षणे सति; आमदयश्चाजीर्णभेदाः, यथोक्तं—“अजीर्णग्रन्था रोगास्तच्चाजीर्णं चतुर्विधम् । आमं विदग्धं विष्टब्धं रसशेषं तथैव च ॥ १ ॥” तथा परिहारदुपस्थितरोगनिदानपरित्यागाद् आरोग्यं नीरोगता एकस्य जायते । यो द्वितीयस्य त्वन्यस्यातोऽज्ञानादिदोषादन्यथा निदानापरिहाराद् व्याधिभावस्तूपस्थितव्याधिसमुद्भव एव सम्पद्यते । यो हि यन्निमित्तो दोषः स तत्प्रतिपक्षसेवात एव निवर्तते, यथा शीतासेवनादुत्पन्नं जाड्यमुष्णसेवात इति ॥ ३२५ ॥

ननु कारणभेदपूर्वकः कार्यभेद इति सर्वलोकसिद्धो व्यवहारः । तत् कथं भोजनादिनिमित्ततुल्यतायामपि द्वयोरयं निष्फलसफलभावरूपो व्याधेर्विशेषः सम्पन्न इत्याशंक्याहः—
निष्कारणो निमित्तं तुल्यं एतौ पविच्छिओ खलु निष्कथयनयभावजोगओ ॥३२६॥
व्यवहारतो व्यवहारनयादेशाद् बहुसदृशतायां भावानामेकत्वप्रतिपत्तिरूपात्, निमित्तं भोजनादिव्याधेस्तुल्यं समा-
नं, न तु निश्चयतः, तस्य तुल्यकार्यानुमेयत्वेनातुल्यफलोदये कथञ्चिदभावात् । तथा चैतन्मतं—“नाकारणं भवेत् कार्यं, नान्यकारणकारणम् । अन्यथा न व्यवस्था स्यात् कार्यकारणयोः क्वचित् ॥ १ ॥” तत्र सोपक्रमनिरुपक्रमकर्म-
साहाय्यकृतो व्याधिनिदानानामन्तरंगो भेदो विद्यते, यतोऽयं व्याधिः सफलनिष्फलभाव इति । न च वक्तव्यं व्यव-
हारस्यासांवृतरूपतया असंवृतत्वात् कथं तन्मताश्रयेण प्रकृतव्याधौ निमित्ततुल्यतोद्बुध्यत इति । यत एयोऽपि व्यव-
हारो न केवलं निश्चयोऽत्र जगति तत्त्वाङ्गं तात्त्विकपक्षलाभकरणं वर्त्तते । कुतः । यतः इतो व्यवहारनयादनन्तरमेवो-
क्तरूपाद् या प्रवृत्तिः कार्यार्थिनां छद्मस्थानां चेष्टा, खलुरवधारणे, ततस्तस्या एव न तु निश्चयपूर्विकाया अपि, तस्या

विशिष्टज्ञानातिशययुक्तपुरुषविशेषविषयत्वात् । किमिल्याह-निश्चयनयभावयोगाद् निश्चयनयेन निश्चयनयप्रवृत्त्या यो भावः साध्यरूपतामाप्तः पदार्थः तेन योगाद् घटनात् । तथाहि-कृषीवलादयो बीजशुद्ध्यादिपूर्वकमसति प्रतिबन्धे नियमादितोऽभिलषितफललाभः सम्पत्स्यत इति व्यवहारतो निश्चितोपायाः प्रवृत्तमानाः प्रायेण विवक्षितफललाभभाजो भवन्तो हस्यन्त इति ॥ ३२६ ॥

अर्थनमेयार्थं प्रकृते योजयति;—

एवमिहाहिगयम्मिवि परिसुद्धाणाउ कम्मुवक्कमणं । जुज्जइ तवभावम्मि य भावारोग्गं तहाभिमयं ॥३२७॥
 एवं यथाऽञ्जीर्णदोषस्य इह जने निदानपरिहारादुपक्रमोऽध्यक्षसिद्धः समुपलभ्यते, तथाऽधिकृतेऽप्याशामाहात्म्यख्यापने षक्तमुपक्रान्ते परिशुद्धाज्ञातः सर्वोपाधिशुद्धसम्यग्दर्शनादिमोक्षमार्गाराधनात् कर्मोपक्रमणं ज्ञानावरणादिदुष्टाहदनष्ट-भायापादनं युज्यते, जलानलयोरिवानयोरनिशं विरोधात् । तद्रभावे च कर्मोपक्रमसद्भावे पुनर्भावारोग्यं सर्वव्याध्यधि-कृतसाररोगक्षयात् तथा क्षपकत्रेण्यदिलाभप्रकारेणाभिमतं सर्वास्तिकप्रयादिसम्मतं सम्पद्यत इति ॥ ३२७ ॥

अथाज्ञायोगमेव तथा तथा स्तुवसाह;—

एयमिह होइ विरियं एत्तो खलु एत्थ पुरिसगारो त्ति । एयं तं दुण्णेयं एत्तो चिय णाणविसओवि ॥३२८॥

एतदिह कर्मोपक्रमे भयति धीर्यमात्मसामर्थ्यम् । यः प्रागुक्तः परिशुद्धाशयोगस्तथैव खलु एव परिशुद्धाज्ञायो-

गोऽत्र प्रस्तुते कर्मोपक्रमे पुरुषकारो, न पुनरन्यो धावनवलानादिरूपः । इति पूरणार्थः । एतत् तद् दुर्धनेयं यद् मोह-
बहुले जीवलोके प्रायेणेत्यर्थः प्रचारिण्ययमेव शुद्धज्ञायोगो विवेकिना जनेनानुष्ठीयते, न पुनर्गतानुगतिकलक्षणा लोक-
हेरिः । तथैष एव विभागोपलक्षणारूपो ज्ञानविषयोऽपि गहनपदार्थविवेचकतया ज्ञानस्य निश्चयतः स्वरूपलाभात् ।
पठ्यते च 'बुद्धेः फलं तत्त्वविचारणं स्याद्' इति । इदमुक्तं भवति यः खलु भिन्नग्रन्थेर्जावस्य परिशुद्धज्ञालाभः प्रादुर्भवति,
स औदयिकभावनिरोधादात्मवीर्यमुच्यते । एष एव च पुरुषकारः, सर्वकर्मविकारविलक्षणेन मोक्षेण कथञ्चिद् एकात्म-
भावादस्य अत एवैष एव च कर्मोपक्रमहेतुरिति निश्चीयते, अनेनैवोपक्रान्तानां कर्मणां पुनरुद्भवाभावात् । दुर्विज्ञेयश्चायं
मूढमतीनाम् । अत एव च प्रौढज्ञानविषयतया व्यवस्थित इति ॥ ३२८ ॥

साम्प्रतमुक्तमर्थं प्रसाधयन् दृष्टान्तमाह,—

आहरणं पुण एत्थं सव्वणयविसारओ महामंती । मारिणिवारणखाओ णामेणं नाणगवभोत्ति ॥ ३२९ ॥

आहरणं दृष्टान्तः पुनरत्र पुरुषकारात् कर्मोपक्रमे सामान्येन साध्ये सर्वनयविशारदः सर्वेषामान्वीक्षिकीत्रयीवार्त्तादण्ड-
नीतिलक्षणानां नयानां विचारणे न विचक्षणो महामंती सर्वराज्यकार्यचिन्ताकरत्वेन शेषमंत्रिणामुपरिभागवर्त्ती मारीनिवा-
रणाख्यातः सहसैव समुपस्थितसर्वकुडुवमरणस्य निवारणात् प्रसिद्धिसुपगतो नाम्नाऽभिधानेन प्राग्नामान्तरतया रूढोऽपि
ज्ञानगवर्भ इति । इहान्वीक्षिकी नीतिः जिनजैमिन्यादिप्रणीतन्यायशास्त्राणां विचारणां, त्रयी सामवेदऋग्वेदयजुर्वेदलक्षणां,
वार्त्ता तु लोकनिर्वाहहेतुः कृषिपाशुपाल्यादिवृत्तिरूपा, दण्डनीतिसु नृपनीतिः सामभेदोपप्रदाननिग्रहरूपेति ॥ ३२९ ॥

इदमेवोदाहरणं भावयितुं माथादशकमाह;—

त्रेसाली जियसतू राया सचिवो उ गाणगब्धो से । नेमिचागम पुच्छा अत्थक्कथाणि किं कस्स ॥३३०॥१॥
मंतिस्स मारिपडणं कइया पम्बवारडत्ति तुसिणीया । सबेवि मंतिणिगम काले नेमिचिगाहवणं ॥३३१॥२॥
पइरिके पुच्छा कह सुयदोसा पचओ कुसुमिणोत्ति । पूजा वारण संवाय पुत्तमालोचण णिरोहो ॥३३२॥३॥
मंजूसाप पम्बस्स भोयणं पाणगं च ताला य । अत्थं साहर रणणो भणमणिच्छे तयाणयणं ॥ ३३३ ॥४॥
देव इह सधसारं किमणेणं पम्बमेगरक्खाये । दारणणतालसीसगमुवा अट्टट्ट पाहरिया ॥ ३३४ ॥ ५ ॥
तेरसमम्मि य दियहे रणणो भूयाए वेणिछेओत्ति । मंतिसुया किल फुट्टं रुवणे रणणो महाकोवो ॥३३५॥६॥
घापह तयं अहवा सबेच्चिय डहह मत्तगा एए । किंकरगम गेपहण भंडणाय पेच्छामु देवत्ति ॥ ३३६ ॥ ७ ॥
दिट्ठिम्मि एत्थ जोगा तत्तं जाणाहि मुवसंवाओ । उग्घाडणे णिरूवण छुरियुवेणीय मंतिसुओ ॥३३७॥८॥
सग्गस किमिदं देवो जाणइ तह विम्हओ उ सबेसिं । तप्पुच्छ पूयणा सवणासणो वेणिछेयाड ॥३३८॥९॥
एत्तो उ किल पयट्ठो एत्थाहं जाव एवमेव च्चि । एवमचित्त कम्मं विरियंयि य बुद्धिमंतस्स ॥ ३३९ ॥ १० ॥

वेसालीए सिरिवद्धमाणसामिस्स माउसालाए । सुविसालकुलीणसुविमुद्धसीलसालीए लोयाए ॥ १ ॥ हिमसेलुतुंगसु-
 चंगसिंगरुयरंपियंवरतलेण । सिरिमुणिसुधयथूभेण मज्झभागे सुरम्माए ॥ २ ॥ पुरपवराए पुरीए पोराणकहासु विस्सुयज-
 साए । आसि निवो जियसचू नियसत्तायत्तविहियधरो ॥ ३ ॥ तस्सासि जहावसरं पवत्तगो साम पमुहनीईणं । निववं-
 ससहुगयमंतिवंससंपन्नसुइजम्मो ॥ ४ ॥ सयलनिवकज्जसज्जो चोज्जकरो तेसु २ चरिएसु । तंबंसवुद्धिमूलं सूलं सद्धान
 वेरीण ॥ ५ ॥ चक्खुव दुक्खविन्नेयभावगब्भोवलंभकज्जेसु । जणवयजणाण जणगोव्व निच्च हियचिंतगत्तेण ॥ ६ ॥
 णामेण णाणगब्भो मंती सामंतपसुहलोयमओ । निच्चोवलद्धरायप्पसायपडिपुन्नसद्वत्थो ॥ ७ ॥ सुविसालसुसीलकुलो
 निस्सेसाणुचियचरियपरिहारी । रत्ता समाणचित्तो जा कालवइक्कमं करइ ॥ ८ ॥ ता अन्नया सभाए नियठाणनिविट्टप-
 रियणजणाए । आसीणस्स निवइणो सक्कस्सव सारसोहस्स ॥ ९ ॥ दोवारिएण धरणीमिलियसिरेणं स पणमिऊणेवं ।
 विन्नत्तो जह सामी ! एगो नेमित्तिओ दारे ॥ १० ॥ कत्तोडवि आगओ चिद्धइत्ति पडुपायदंसणसयण्हो । लद्धाणुन्नेण
 पवेसिओ य तेणं निवसमीवे ॥ ११ ॥ विहिउच्चियपडिवत्ती पुट्ठो य सकोउगेण नरवइणा । तणाणजाणण कए सुहा-
 सणत्थो जहा किमिह ॥ १२ ॥ कस्साडुपुंबं होही सुहं च दुक्खं च थोवदिणमज्झे ? । तो तेणडुंगनिमित्तसत्थविउणा
 भणियमेयं ॥ १३ ॥ दोसं जामि न सामिय ! साहंतो सत्थभणियमत्थमिहं । सच्छंदत्तविरहिओ तुब्भेहिं पुच्छिओ संतो ॥ १५ ॥
 ॥ १४ ॥ जो एस तुग्ह मंतीपंतीण सिरोमणित्तणं पत्तो । तस्स सकुलस्स मारी उवड्डिया अत्थि अइघोरा ॥ १५ ॥
 (राजा-) केत्तियकालस्संतो सा तुमए निच्छिया भविस्संती । (नेमित्तिकः-) तो वरिसाओ न मासाओ किंतु एयाओ

पक्खाओ ॥ १६ ॥ आरेण तओ वज्जाहयय सया सहा खणा चैव । सावाहा तुण्हिका थफ्फा मंती तओ ज्झत्ति ॥ १७ ॥
 ताओ सहादेसाओ विणिग्गओ धीरमाणसो धणियं । केणइ अळाक्खिओ आणनेइ नेमित्थियं सगिहे ॥ १८ ॥ कयगरुय-
 गोरयो वत्थपुक्फवरभोयणाइदाणेण । बहुपणयपुधसंभासणाओ संपन्नसंतोसो ॥ १९ ॥ ठावं पइरिक्फकारणाउ कत्तो भविससई
 एसा । इय पडिपुट्ठो भणियं जहा इओ जेट्ठपुत्ताओ ॥ २० ॥ (मंत्री-)को पच्चओ इमा जं होही नियमेण मज्झ सबु-
 लस्स ? । (नैमित्तिकाः-)अमुगदिवसम्मि सुमिणो असुंदरो निसि तुमं होही ॥ २१ ॥ एवमुत्तलद्धसारो कज्जरस स पूइ-
 ऊण देवणुं । परमायरेण वारेइ सबहा नो पयासमिं ॥ २२ ॥ काययमुवगए नियपएसमह तम्मि अन्नदियसम्मि ।
 दिट्ठो सुमिणो जह मज्झमंदिरं धूमजालाहि ॥ २३ ॥ अइवहलत्तिभिरनिवरंयसामयाहि संमंतओ ठइउं । ता मंतिणा
 सपच्चयमुत्तं तं पुत्तकुलमूळं ॥ २४ ॥ जौइसविऊहिं तज्जम्मकालमिलिपहिं मुट्ठ पणत्तो । इण्हि पुण तण्णत्तो हुंतो दीसइ
 तुमाहितो ॥ २५ ॥ सुविसुद्धबुद्धिपुधं घट्टिजउ ताप पक्खमिममंगं । जइ नाम वसणमेयं उवट्ठियं कहियं थंचेमो ॥ २६ ॥
 को वा तहा मईए इमाए मे सयलजयपत्तिद्धाए । होजा गुणो ण सलणं करेमि जइ अस्स वसणस्स ? ॥ २७ ॥
 अइच्चित्तं गहचरियं सुमिणो सउणाइयं निमित्तं च । देवो य जाइयाइं कळत्ति जइ कस्सइ कयाइ ॥ २८ ॥ ता णो बुद्धि-
 धणेहिं तसियवं धीरिमं वहेत्तेहिं । उच्चिओवायपरेहिं होयवं तहवि निच्चंपि ॥ २९ ॥ परिघडियणिवणनीईण दूरओ मुक्क-
 तुपहगमणाण । दिषाउ विहडिओपि णु कज्जारंभो न दोसाय ॥ ३० ॥ मंजूसाए ता पुत्त ! पविस पक्खस्स भोयणज-
 लाणि । एयाणि तणुट्ठिईए ठाणाणि य तो तहा विहिए ॥ ३१ ॥ उवगम्म रायपासे निवेइयं मंतिणा जहा एत्तो । पुरि-

सपरंपरपत्तं वित्तं कज्जओ नियायत्तं ॥ ३२ ॥ भणियं रत्ता मा वीहसुत्ति को जाणई भविस्सइ किं । एयमणिच्छंतोवि ङु
 तेण पडिच्छाविवो राया ॥ ३३ ॥ नीया सा मंजूसा भंडारगिहम्मि राइणो भणियं । इह देव ! सद्यसारं संचिद्धइ पक्ख-
 मेगंते ॥ ३४ ॥ संरक्खिज्जड सवायरेण मञ्जोवरोहओ चैव । निविडाइं तालगाइं दिशाइं सद्यओ तीसे ॥ ३५ ॥ तह
 सीसगमुहाओ पइपहरं तह य दुण्णि पाहरिया । एवं कयसुविहाणो सो सच्चिवो विग्गएण खणं ॥ ३६ ॥ किं एसो विह-
 डेजा मज्ज पओगो अचित्तचरियं च । दिव्वं किंच न होजा खणं विसाएण छुपंतो ॥ ३७ ॥ जा चिद्धइ तेरसमम्मि
 वासरे ता पभायसमयम्मि । कण्णंतेउरपरिसंठियाए कणाए णरवइणो ॥ ३८ ॥ जाओ वेणीछेओ केण कओ इय निमि-
 त्तचित्ताए । जाओ कत्ति पवाओ जह मंत्तिमुएण जेट्टेण ॥ ३९ ॥ एसा किल नियमंदिस्सजापरिसंठिया समागम्म ।
 विन्नत्ता रससु मए सममुम्मीलियकमलयणे ! ॥ ४० ॥ भणिया वहुंपि णेच्छइ जावेसा ताव रोसवसणेण । वेणी
 छुरियाहत्येण कत्ति छिण्णा अणेणत्ति ॥ ४१ ॥ तो अंसुपुण्णयणा कटुणमुही विस्सरं विरुयमाणा । पिउणो पासम्मि
 गया णिवेइओ सवबुत्तंती ॥ ४२ ॥ राया उब्भडियपयंडकोवदावानलारुणियदेहो । भणइ पुरारक्खगलोगेमेरिसं जह स
 मंत्तिमुओ ॥ ४३ ॥ सूलरोवणपमुहेण दुक्खमारेण मारिओ होइ । जह सो तहा लहुं चिय करेह अहवा दहह सद्ये
 ॥ ४४ ॥ सबत्तो वेडित्ता तणेहिं छरणेहिं दारुयभरेहिं । सच्चिवाहमस्स गेहं काऊण जलंतजलणं च ॥ ४५ ॥ जं जाया
 उम्मत्ता मज्ज पसायं परं लहित्ताणं । कहमन्नहा इमेरिसमायरणं होज्ज एणत्तिं ! ॥ ४६ ॥ उब्भडनिलाडभिउडीभंगा
 जमभडसमा करालच्छा । तक्खणमेव निउत्ता पुरिसा पत्ता अमच्चगिहे ॥ ४७ ॥ हत्थगाहं गिण्हउमाहत्तं मंत्तिणो

कुडुंचं जा । ताव परिमुक्कहका समुद्रिया मंतिणोवि भडा ॥ ४८ ॥ उडुंडभंडणपरं ते ददुं मंतिणा धिरमणेण । विणिघा-
 रिय रायनरा पुट्टा किं कारणं जेण ॥ ४९ ॥ पयारिसमसंजसमुच्चट्टियं ते भणंति पुत्तेण । तुह निवइकक्षगाए वेणीच्छे
 ओ कओ अज्जा ॥ ५० ॥ तो वितेइ अचितं कम्मं जं तारिसम्मि पडियारे । विट्ठिएवि चोज्जेवम्मि दारुणं वसणमेयं ति
 ॥ ५१ ॥ पयारिसमवराहं सेवताणं न विज्जए दंडो । अन्नो जइवि तद्दावि हु पेच्छामि पटुंति ते भणिया ॥ ५२ ॥ सो
 तन्निरुद्धगोवियचिलकखादिट्ठिं सभागयं ददुं । पणमित्ता गरणाहं भणइ जहा देव ! दिट्ठम्मि ॥ ५३ ॥ मज्झे मंजूसाए
 तसम्मि वियारिए तओ दंडो । जुजइ मग्ग मंहतो सुविचारियकारिणो जेण ॥ ५४ ॥ एतंति मझिए जाय जंति पास-
 म्मि तीप मुदाओ । वेच्छंति ता तह छिय ताओ तह तालगाइं च ॥ ५५ ॥ पुरपरियणपच्चक्खं तालुग्घाहणाकए निभा-
 छंति । छुरिया वेणीहत्यं सुपसद्यमुहं सचिवपुत्तं ॥ ५६ ॥ सवेवि तओ सज्जसमग्गसख्यं परं परियदंता । अन्नोअप्रमुहनि-
 वेसियदिट्ठी परिजंपितं लग्गा ॥ ५७ ॥ भणसु अमच्च ! किमेयं दीसइ अच्छेरयं स पडिभणइ । देवो छिय परमत्थं पत्य
 वियाणाइ न उण अन्नो ॥ ५८ ॥ जस्स गिहे मंजूसा पाहरिया जस्स दत्तमुदाओ । तालाण जस्स अन्नो को तत्य
 वियाणगो होउ ॥ ५९ ॥ रायावि मूढपत्तो भणइ ता तुग्गणाणविसओड्यं । सयालंकारे तो दिन्ने रत्ता भणइ सच्चियो
 ॥ ६० ॥ देव ! मए विन्नायं पत्तियमेआओ जह सुयाओ मे । होही सवविणात्तो णं उणो इय वेज्जिछेयाओ ॥ ६१ ॥
 तो पुणो संगुत्तो मंजूसाए तुहं समुवणीओ । जेणावराहटाणं ण होमि तुह पच्चए जणिए ॥ ६२ ॥ पुवभवंतरवेरी कोवि
 छुरो णूण मग्ग वसणकए । पयागारधरेणं जेणेयमणुट्टियं सवं ॥ ६३ ॥ संजायपच्चएहिं भणियं सवेहिं पयमेयंति । कह-

मन्त्रहेवमेसो सुरक्खिओ कुणइ कज्जमिणं ॥ ६४ ॥ देव ! अचितं कम्मं कथपडियारं पि जं फलइ एवं । चरियं पि बुद्धिमं-
ताण हरइ जं पसरमेयस्स ॥ ६५ ॥ लद्धावसरं कत्थइ वलियं कम्मं तथा पुरिसयारो । एवं चियपरिणयवणीण जारिसं
चरियमेएसिं ॥ ६६ ॥ यथोक्तम्—“कत्थइ जीवो वलिओ कत्थइ कम्माइं होंति वलियाइं । कत्थइ धणियो वलयं धार-
णओ कत्थइ वलयं ॥ १ ॥” एवं स णाणगब्भो नियनामसमाणचेट्ठिओ होउं । पत्तो सिरिं तह जसं ससं ककिरणुज्जलं

लोए ॥ ६७ ॥

अथ संग्रहगाथागमनिका;—वेसाली नगरी, जितशत्रू राजा, सचिवस्तु ज्ञानगर्भस्तस्य । अन्यदा सभास्थस्य
राज्ञो ‘नैमित्तिकागम’त्ति नैमित्तिकागमने पृच्छा राज्ञोऽभूत् । ‘अथक्कत्थाणे’ इति अतिकुतूहलपरतया अनवसरे आस्थाने
सभायां किं सुखं दुःखं वा कस्यापूर्वं भविष्यतीति ॥ ३३० ॥ १ ॥

नैमित्तिकः प्राहः—मंत्रिणो मारीपतनं । राजा—कदा ? नैमित्तिकः—पक्षादारत इति । ततस्तूष्णीका बद्धमौनाः सर्वेऽपि
राजादयो बभूवुः । ‘मंतिनिगम’त्ति तत आस्थानाद् निर्गमे कृते मंत्रिणा काले प्रस्तावे नैमित्तिकाज्ञानमकारि स्वगृहे
॥ ३३१ ॥ २ ॥

ततः ‘पइरिके’ एकान्ते पृच्छा कथमियं मारी पतिष्यतीति । नैमित्तिकः—सुतदोपात् प्रत्ययस्तव कुस्वप्न इति । ततः
पूजा नैमित्तिकस्य, वारणा प्रकाशननिषेधरूपा च कृता । ‘संवायत्ति’ संवादे स्वप्नस्य ‘पुत्तमालोय’त्ति पुत्रेण सहालोचनं
विधाय निरोधः कृतस्तस्य ॥ ३३२ ॥ ३ ॥

पक्षस्य भोजनं पानकं च पुत्रनिमित्तं निरूपितं । तालाथ्य तालकानि दत्तानि । ततो मंत्रिणा
 णनमकारि । अनिच्छे नृपती कथंचिदुपरुध्य तदानयनं मंजूरानयनं राजकुले कृतम्

॥ ३३३

उक्तं च-देव इह ः जूपायां सर्वसारं लिष्टति । राजा-किमनेन सर्वसारेण रमध्यसनपाते सति कार्यम् ? मंत्री-तथापि
 देवपक्षमेकं रक्षयत रक्षां कारयत । ततो राजा द्वाराण्यतालक्षीर्षमुद्रास्तथा 'अट्टट्ट'सि अष्टौ दिनेऽष्टौ निशि प्राहरिका
 निरूपिताः ॥ ३३४ ॥ ५ ॥

एवं व्यवस्थापिते त्रयोदशे च द्वियसे राज्ञो दुहितुरकस्मादेव वेणिच्छेदो जातः । इत्येतन्मंत्रिसुतात् किलेति जनप्रवा
 दात् स्फुटितं प्रकाशीभूतं रोदने दुहितुः स्वयमेव दृष्टे राज्ञो जितशत्रोर्महाकोपः समजनीति ॥ ३३५ ॥ ६ ॥

भणितं च तेन यथा घालयत तर्कं मंत्रिसुतमथवा किमनेनैकेन घातितेन सर्वर्षण्येव मंत्रिमानुषाणि ददत भस्मीयुरुत ।
 येनोन्मत्तकान्येतानि वर्सन्त इति । ततः किंकरणमो मंत्रिगृहे । प्रहर्षं पुटुं वस्य प्रारब्धं । भण्डना च मंत्रिपरियारेण सह
 लग्ना । मंत्रिणोक्तं प्रेक्षामहे तावदेव ? इति ॥ ३३६ ॥ ७ ॥

दृष्टे घात्र राक्षि मंत्री ग्राह-योगाद् मञ्जूपासम्यन्धात् समुद्राब्ध्येत्यर्थः । तस्यं मयुं चकृतोऽन्यकृतो वाऽयमनर्थ इत्येवं-
 लक्षणं जानीहि समवबुध्यस्य स्वात्मनेव । ततो गतो राजा मञ्जूपोद्घाटनार्थम् । दृष्ट्यां च तस्यां मुद्रासंयादे वज्राटने
 कृते सति निरूपणानि भालना यावत् क्रियते, तावत् धुरिकायुफया धेप्या समुपलक्षितो मंत्रिसुतो दृष्टः ॥ ३३७ ॥ ८ ॥

साध्वसं भयं तद्दर्शने किमिदमित्थमसंभाव्यं दृश्यते । एवं मीमांसयितुमारब्धे मंत्रिणोक्तं देवो जानाति तत्त्वं योऽस्या रक्षकत्वेन व्यवस्थित इति । तस्माद् विसयस्त्वाश्रयं च सर्वेषामहोऽदृष्टाऽश्रुतपूर्वमिदमिति । ततः 'तपुच्छ'ति मंत्रि- पृच्छा, पूजना च तस्य राज्ञा कृता । मंत्रिणोक्तं-देव ! सर्वनाशस्ते पुत्रान्द्रविष्यतीति एतावदेव नैमित्तिकादुपलब्धं नो वेणिच्छेदादिति ॥ ३३८ ॥ ९ ॥

इतस्त्वेतस्मादेव नैमित्तिकवचनात् किलेत्याप्तप्रवादरूपात् प्रवृत्तोऽत्र पुत्रसंगोपनेऽहं यावत्तावदेतद् नैमित्तिकोक्तं संवृतम् । इतिरर्थपरिसमाप्तौ । अथ निगमयन्नाह-एवमुक्तनीत्याऽचिन्त्यमचिन्त्यसामर्थ्यं कर्म यदित्थं विहितप्रतीकार- मपि फलाय समुपस्थितम् वीर्यमपि च पराक्रमोऽपि बुद्धिमतोऽचिन्त्य एव य इत्थं समुपस्थितमपि कर्म विफलीकरो- तीति ॥ ३३९ ॥ १० ॥ समासं ज्ञानगर्भोद्गाहरणम् ।

आह—“अवश्यमेव हि भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् । नाभुक्तं क्षीयते कर्म कल्पकोटिशतैरपि” ॥ १ ॥ इति सर्वलोकप्रवादप्रामाण्यात् कथं तत्कर्म फलदानाभिमुखमप्यदत्तफलमेव निवृत्तमित्याशङ्क्याह;—

अणियथसहावमेयं सोवक्त्रमकम्मुणो सरूवं तु । परिसुद्धानाजोगो एत्थ खलु होइ सफलोत्ति ॥ ३४० ॥
इहाध्यवसायवैचित्र्यात् प्रथमतोऽपि जीवा द्विप्रकारं कर्म वदन्ति । तत्रैकं शिथिलपरिणामतया फलं प्रत्यनियतरूपम्, अन्यञ्चात्यन्तदृढपरिणामनिबद्धतयाऽवश्यं स्वफलसम्पादकत्वेनावध्यसामर्थ्यमिति । एवं कर्मणो द्वैविध्ये व्यव- स्थितेऽनियतस्वभावं फलं प्रत्येतदनन्तरदृष्टान्तिरूपितम्, सोपक्रमकर्मणः सोपक्रमस्य तत्तद्द्रव्यादिसामग्रीमपेक्ष्य प्रती-

केत्याह-मंजूषायां तथा पक्षस्य भोजनं पानकं च पुत्रनिमित्तं निरूपितं । तालाश्च तालकानि दत्तानि । ततो मंत्रिणा अर्थं संहार स्वीकुर्विति राज्ञो भगनमकारि । अनिच्छे नृपती कथंचिदुपरुध्य तदानयनं मंजूषानयनं राजकुले कृतम् ॥ ३३३ ॥ ४ ॥

उक्तं च-देव इह मंजूषायां सर्वसारं तिष्ठति । राजा-किमनेन सर्वसारेण त्वद्यसनपाते सति कार्यम् ? मंत्री-तथापि देवपक्षमेकं रक्षयत रक्षां कारयत । ततो राज्ञा द्वारान्यतालशीर्षमुद्रास्तथा 'अट्ट'सि अष्टौ दिनेऽष्टौ निशि प्राहरिका निरूपिताः ॥ ३३४ ॥ ५ ॥

एवं व्यवस्थापिते त्रयोदशे च दिवसे राज्ञो दुहितुरकस्मादेव वेणिच्छेदो जातः । इत्येतन्मंत्रिसुतात् किलेति जनप्रवादात् स्फुटितं प्रकाशीभूतं रोदने दुहितुः स्वयमेव दृष्टे राज्ञो जितशत्रोर्महाकोपः समजनीति ॥ ३३५ ॥ ६ ॥

भणितं च तेन यथा घातयत तर्कं मंत्रिसुतमथवा किमनेनैकेन घातितेन सर्वोप्येव मंत्रिमानुषाणि दहत भस्मीकुरुत । येनोन्मत्तकान्येतानि वर्त्तन्त इति । ततः किंकरणमो मंत्रिगृहे । ग्रहणं कुटुंबस्य प्रारब्धं । भण्डना च मंत्रिपरिवारेण सह लग्ना । मंत्रिणोक्तं प्रेक्षामहे तावदेव ? इति ॥ ३३६ ॥ ७ ॥

दृष्टे चात्र राज्ञि मंत्री प्राह-योगाद् मञ्जुषासम्बन्धात् समुद्वायेत्यर्थः । तत्त्वं मत्पुत्रकृतोऽन्यकृतो वाऽयमनर्थ इत्येवं लक्षणं जानीहि समयबुध्यस्व स्वात्मनैव । ततो गतो राजा मञ्जुषोद्घाटनार्थम् । दृष्टायां च तस्यां मुद्रासंवादे उद्घाटने कृते सति निरूपणानि भालना यावत् क्रियते, तावत् क्षुरिकायुक्तया वेण्या समुपलक्षितो मंत्रिसुतो दृष्टः ॥ ३३७ ॥ ८ ॥

योग्यभावतुल्यमिति । कीदृशं सदित्याह-प्रत्यक्षादिप्रसिद्धं प्रत्यक्षानुमानोपमानादिप्रमाणप्रतिष्ठितं विभावयितव्यं बुध-
जनेन विपश्चिता लोकेन । तथा हि-यथा दार्वीदीनां सूत्रधारादयः प्रत्यक्षत एव विवक्षितं प्रतिमादिफलं प्रति योग्यतां
निश्चिन्वन्ति, कृषीवलादयस्तु मुद्गादिषु सामान्येन विवक्षितकार्यं प्रति योग्यतया रूढेषु कुतोऽपि निमित्तात्सम्पन्नसंदेहा
अंकुरोद्गमादिभिसैस्तरुपैः कार्ययोग्यतां समवधारयन्ति एयं दिव्यदृशः साक्षादेव कर्म भाविफलयोग्यं निश्चिन्वन्ति ।
शेषास्तु तैस्त्रैः शकुनाद्युपायैरिति इत्युक्तं दैवलक्षणम् ॥ ३४२ ॥

अथ योग्यतयैव भावानां स्वफलोदयो भविष्यति किमन्तर्गडुकल्पेन पुरुषकारेण कल्पितेनेत्याशङ्क्य पुरुषकारं समर्थयं-

स्तलक्षणमाहः-

न हि जोगे नियमेणं जायद् पडिमादि णय अजोगत्तं । तल्लक्षणविरहाओ पडिमातुल्लो पुरिसगारो ॥ ३४३ ॥

न नैव हि यस्माद् योग्ये दलभावापन्ने दार्वीदौ नियमेनावश्यतया जायते प्रतिमादि, किंतु कस्मिंश्चिदेव पुरुषकारो-
पगृहीते । न च वक्तव्यं “शक्तयः सर्वभावानां कार्यार्थापत्तिगोचराः” इति वचनात् कार्यानुदये कथं योग्यता सम-
स्तीति ज्ञातुं शक्यत इत्याशङ्क्याह-नच नैवायोग्यत्वं योग्यतया संभावितानां समस्ति । कुत इत्याह-तल्लक्षणविरहादयोग्य-
तालक्षणविपर्ययात् । न हि फलानुदयेऽपि व्यवहारिणः कारणमकारणतया व्यपदिशन्ति, भिन्नलक्षणतया योग्यायोग्ययोः
रूढत्वात् । यद्येवं शुभाशुभकार्यानुकूलतया स्थिते दैवे किरूपस्तत्र पुरुषकारः प्रवर्तते इत्याशङ्क्याह-प्रतिमातुल्यः प्रति-

कारसहस्र कर्मणोऽसद्वैद्याद्यःकीर्त्तिभान्तरायादिलक्षणस्य स्वरूपं तु स्वलक्षणं पुनः । यदि नामैवं ततः किमि-
 त्याह—परिशुद्धाज्ञायोगो यः प्राक् “परिशुद्धाणालोगा पापणं आयचित्तलुत्तारणं । अइयोरपि हु कर्मं न फलइ तद्भा-
 वको चैव ॥ १ ॥” अनेन ग्रन्थेन सर्वकर्मोपक्रमकारणतया सामान्येन निरूपितः सोऽत्रानियतस्वभावे कर्मस्वरूपे,
 खलुत्वधारणे, भवति सफल उपक्रमरूपः स्वफलप्रसाधक इति ॥ ३४० ॥

एचो उ दोवितुद्धा विण्णेया दिवपुरिसकारत्ति । इहरा उ णिण्फलत्तं पाचइ णियमेण एकस्स ॥ ३४१ ॥

इतस्त्वित एव कर्मोपक्रमाद् द्वावपि तुल्यौ सर्वकार्याणां तदधीनत्वाच्च सदृशसामर्थ्यो वर्त्तते देवपुरुषकारी । इतिः
 पूरणार्थः । विपर्यये चापकमाह—इतरथा त्वतुल्यतायां पुनर्निष्फलत्वमकिंचित्करत्वं प्रामोति नियमेनावश्यंभावेनैकस्या-
 नयोर्मध्ये । यदि ह्येकस्यैव कार्यमायत्तं स्यात् तदा द्वितीयस्याकिञ्चित्करत्वेन वन्ध्याशुतादिवद् निष्फलभावेनावस्तुत्वमेव
 प्रसज्यत इति ॥ ३४१ ॥

अथानयोरेव स्वरूपं व्यापद्येः—

दारुयमाईणमिणं पडिमाइसु जोगयासमाणत्तं । पच्चक्खादिपसिद्धं विहावियवं बुहजणेण ॥ ३४२ ॥
 दारुकादीनां काष्ठोपलयाद्यादीनामिदं देवं प्रतिमादितु प्रतिमादेयदुलपाकादितु चित्ररूपेण साध्यवस्तु यो ग्यतासमानं

योग्यभावतुल्यमिति । कीदृशं सदित्याह-प्रत्यक्षादिप्रसिद्धं प्रत्यक्षानुमानोपमानादिप्रमाणप्रतिष्ठितं विभावयितव्यं बुध-
जनेन विपश्चिता लोकेन । तथा हि-यथा दार्वीदीनां सूत्रधारादयः प्रत्यक्षत एव विवक्षितं प्रतिमादिफलं प्रति योग्यतां
निश्चिन्वन्ति, कृषीवलादयस्तु मुद्गादिषु सामान्येन विवक्षितकार्यं प्रति योग्यतया रूढेषु कुतोऽपि निमित्तात्सम्पन्नसंदेहा
अंकुरोद्गमादिभित्तैस्तरुपायैः कार्ययोग्यतां समवधारयन्ति एयं दिव्यदृशः साक्षादेव कर्म भाविफलयोग्यं निश्चिन्वन्ति ।
शेषास्तु तैस्तैः शकुनाद्युपायैरिति इत्युक्तं दैवलक्षणम् ॥ ३४२ ॥

अथ योग्यतयैव भावानां स्वफलोदयो भविष्यति किमन्तर्गडुकल्पेन पुरुषकारेण कल्पितेनेत्याशङ्क्य पुरुषकारं समर्थयं-
स्तल्लक्षणमाहः—

न हि जोगे नियमेणं जायइ पडिमादि णय अजोगत्तं । तल्लखणविरहाओ पडिमातुल्लो पुरिसगारो ॥ ३४३ ॥

न नैव हि यस्माद् योग्ये दलभावापन्ने दार्वीदौ नियमेनावश्यं तथा जायते प्रतिमादि, किंतु कस्मिंश्चिदेव पुरुषकारो-
पगृहीते । न च वक्तव्यं “शक्यः सर्वभावानां कार्यार्थापत्तिगोचराः” इति वचनात् कार्यानुदये कथं योग्यता सम-
स्तीति ज्ञातुं शक्यत इत्याशङ्क्याह-नच नैवायोग्यत्वं योग्यतया संभावितानां समस्ति । कुत इत्याह-तल्लक्षणविरहादयोग्य-
तालक्षणविपर्ययात् । न हि फलानुदयेऽपि व्यवहारिणः कारणमकारणतया व्यपदिशन्ति, भिन्नलक्षणतया योग्यायोग्ययोः
रूढत्वात् । यद्येवं शुभाशुभकार्यानुकूलतया स्थिते दैवे किरूपस्तत्र पुरुषकारः प्रवर्तते इत्याशङ्क्याह-प्रतिमातुल्यः प्रति-

व्यादनक्रियासहस्राः पुरुषकारः । यथा हि योग्यमपि दारु न स्वयमेव प्रतिमात्वेन परिणमति, किंतु पुरुषकारादेव पुरुषकारोपेक्षं देयमपि स्वफलकारणमिति ॥ ३४३ ॥

अथैव्य प्रतिपक्षे बाधामाहः—

‘दारुं चिय पडिमं अथिखवइ तओ य हंत णियमेणापावइ सवरथ इमा अहवा जोगं पजोगंति ॥ ३४४ ॥

‘पार्येय प्रतिमामाक्षिपति साध्यकोटीमानयति, ततश्च तस्मादेव प्रतिमाधेषात् ‘हंतेति’ पूर्ववत्, नियमेन प्राप्तो-
क्षेत्रेण दारुणि इयं प्रतिमा । प्रतिज्ञान्तरमाह—अथवा प्रतिमाऽनाक्षेपे योग्यमपि दारु अयोग्यं स्यादिति ॥ ३४४ ॥
अन्यमप्यस्तु को दोष इत्यारंभस्याहः—

एव लोयणीई जम्हा जोगस्मि जोगववहारो । पडिमाणुप्पत्तीयवि अविगणेणं ठिओ प्पथ ॥ ३४५ ॥

एव नैवेयं योग्यस्याप्ययोग्यतया लोकनीतिः शिष्टव्यवहारो दृश्यते, यस्माद्योग्ये योग्यव्यवहारो योग्यमिदमिति ज्ञानप्रवृत्तिरूपः प्रतिमानुत्पत्तायपि कुतोऽपि हेतोः पुरुषकारधैगुण्येन प्रतिमायामनुत्पत्तायामप्यविगानेन बाधायला-
भाविमतिपत्त्या स्थितोऽत्र दारुणि ॥ ३४५ ॥

यं योग्यं दार्वेय प्रतिमामाक्षिपतीति निरस्तं प्रस्तुते योजयन्माहः—

तइ कम्मं चिय चित्तं अथिखवइ पुरिसंगारं तु । णो दाणाइसु पुण्णाइमेय मोऽञ्जप्पभेपण ॥ ३४६ ॥

एवं परोपन्यस्ताऽप्रतिमामिव यदि चेत् कर्मेव देवसंज्ञितं चित्रं नानारूपमाक्षिपति स्वोपग्रहकारितया सन्निहितं करोति गलगृहीतथाविधकिंकरवत् पुरुषकारसुक्तरूपं पुनः । तदा नो दानादियु परलोकफलेषु क्रियाविशेषेषु शुभाशुभरूपेषु पुण्यादिभेदः पुण्यपापनानात्वं स्यात् । मो पूर्ववत् । अध्यात्मभेदतोऽध्यवसायभेदात् । यदि हि देवायत्त एव पुरुषकारः क्रियासु शुभाशुभरूपासु व्याप्रियते प्रकृतिरेव करोतीति सांख्यमतमास्थितानां, तदा योऽयं दानादिक्रियासु शुभाशुभरूप-कर्ममात्रहेतुकास्वध्यात्मभेदात् पुण्यपापयोरुत्कर्षापर्यकृतो भेदः सर्वास्तिकसम्मतः स कथं संगच्छते इति । तथाच पठ्यते—“अभिसन्धिः फलं भिन्नमनुष्ठाने समेऽपि हि । परमोऽतः स एवेह वारीव कृपिकर्मणि ॥ १ ॥” इति ॥ ३४६ ॥

पुनरपि परमतमाशङ्क्य परिहरति;—

तारिसयं चिय अह तं सुहाणुवंधि अञ्जप्पकारित्तिपुरिसस्स एरिसत्ते तदुवक्कमणम्मि को दोसो ? ॥ ३४७ ॥

तादृशकं विवक्षितमविष्यदध्यवसायसदृशमेव सत् । अथेति परिप्रश्नार्थः । तत्कर्म शुभानुबन्ध्यात्मात्मकारीति । उपलक्षणमिदं, ततः शुभानुवंधिर्नोऽशुभानुवंधिनश्चाध्यात्मस्य मनः—परिणामस्य कारणं वर्तत इति । आचार्यः—पुरुषस्येदृशत्वे तथाविधचित्रस्वभावत्वे सति तदुपक्रमणे तस्य कर्मण उपक्रमणं परिकर्म मूलनाशो वा तत्र साध्ये को दोषः सम्पद्यत इति । यथा हि कर्मवादिनः कर्मेव कार्यकारि, पुरुषकारस्तु तदाक्षिप्तत्वाद् न किञ्चिदेव, तथा यदि पुरुषकारवादी ब्रूयाद् एष एव तादृश स्वभावत्वात्कर्माणोपक्रमशुभमशुभं वा फलमुपनेष्यतीति न कर्मणा किञ्चित्साध्यमस्तीति तदा को निषेधायकस्तस्य स्यादिति ॥ ३४७ ॥

पुनरप्याशंभय परिहरति।—

एत्थ परंपरयाए कम्मंमपि हु तारिसंति वत्तं । एवं पुरिसं चिय परिसन्तमणिवारियप्पसरं ॥ ३४८ ॥

अत्र केवलकर्मवादिमते परंपरयाऽनादिसन्तानरूपया 'कम्मं पि हु'सि कर्मैव तादृश्यमुत्पत्स्यमानकर्मसदृशमिति वक्तव्यं कर्मवादिना । नहि परंपराकारणानामपि कालव्यवधानेन भविष्यत्कार्येष्वनुकूलतामन्वरेण कदाचित् कार्योत्पत्ति संभावयंति संत इति । एवं कर्मणीव पुरुषेऽपि परंपरया ईदृशल्यमुत्पत्स्यमानफलसदृशल्यं पुरुषकारवादिना स्थाप्यमानमनिवारितप्रसरं, न्यायस्थोभयत्राऽपि समानत्वात् । ततः पुरुषकारादेव समीहितसिद्धिर्भविष्यति, किं कर्मणा कार्यमिति ॥ ३४८ ॥

इत्थं दैवपुरुषकारयोः प्रत्येकपक्षदोषमभिधाय सिद्धान्तमाह—

उभयतहाभावो पुण एत्थं णायणसम्मओ णवरं । ववहारोवि हु दोषह विइय पाहण्णाइ निष्फण्णो ३४९

उभयतथाभाव उभयोर्दैवपुरुषकारयोस्तथा परस्परानुवर्त्तनेन कार्यकारको भावः स्वभावः पुनरत्र कार्यसिद्धौ न्याय-
ज्ञसम्मतौ नीतिश्लोकचहुमतः नवरं केवलं वर्त्तत इति प्रथमत एयासौ बुद्धिमतामभ्युपगन्तुं युक्त इति । तथा, व्यव-
हृतो दैवकृतमिदं पुरुषकारकृतमिदमिति विभागेन यः प्रवर्त्तमान उपलभ्यते सोऽपि द्वयोरपि दैवपुरुषकारयोरित्येवमुभ-
यतथाभावे सति प्राधान्यादिनिष्पन्नः प्रधानगुणभावनिष्पन्नो वा वर्त्तते ॥ ३४९ ॥

प्रधानगुणमेव भावयन्नाहः—

जमुद्गंगं श्रेवेणं कम्मं परिणमइ इह पयासेण । तं दइवं विवरीयं तु पुरिसगारो मुणेववो ॥ ३५० ॥
यदुदयमुक्तदरसतया प्राक्समुपाजितं स्तोकेनापि कालेन परिमितेन कर्म मद्देयमिदि परिणमति फलप्रदानं प्रति प्रह्नी-
भवति, इह जने प्रयासेन राजसेवादिना पुरुषकारेण, तद्वचं लोके समुद्रुष्यते । विपरीतं तु यदनुदप्रं बहुना प्रयासेन
परिणमति पुनस्तपुरुषकारो मुणितव्य इति ॥ ३५० ॥

अहवप्पकम्महेऊ ववसाओ होइ पुरिसगारोत्तिवहुकम्मणिमित्तो पुण अडइवसाओ उ दइयोत्ति ॥ ३५१ ॥

अथेवेति पक्षान्तरद्योतनार्थः । अल्पं तुच्छं कर्म देवं पुरुषकारापेक्षया हेतुनिमित्तं फलसिद्धौ यत्र स तथाविधो व्यवसायः
पुरुषप्रयत्नो भवति पुरुषकार इति । बहु प्रभूतं पुरुषकारमाश्रित्य कर्म निमित्तं यत्र न पुनरध्यवसाय इहनलोडव्यार्थत्वाद-
ल्पो व्यवसायः पुनर्देवमिति । यत्र हि कार्यसिद्धावयवः कर्मणो भावो बहुत्र पुन्यप्रयासत्कार्यं पुरुषकारमाध्यमुच्यते । यत्र
पुनरेतद्विपर्ययस्तत्कर्मकृतमिति । पूर्वगाथायामल्पप्रयाससाहाय्येन फलमुपनयमानं कर्म देवमुपदिष्टं विपर्ययेण पुरुषकारः,
इह तु पुरुषकार एवाल्पकर्मसाहाय्योपेतः पुरुषकारः प्रजप्तौ बहुकर्मसाहाय्योपगृहीतस्तु स एव पुरुषकारोऽदृष्टमित्यनयोः
प्रज्ञापनयोर्भेद इति ॥ ३५१ ॥

अमुमेवार्थमुदाहरणेन साधयन्नाहः—

पायमिहपुष्णसारो चिक्कमसारो य दोषिण वणिगसुया।णिहिपरतीरधणागम तह सुहिणो पढमपय्यल्लमि
 दाणुवभोगा णिहिलाभओ दढं अविगलाउ एकस्स। परतीरकिलेसागमलाभाओ एवं धीयस्स ॥३५३॥
 रायसवणम्मि पुच्छा णिवेयणं अवितहं दुविपहंमि । दइवेयरसंजुत्ता पवायविण्णासणा रण्णो ॥३५४॥३॥
 एगणिमंतणमचिगलसाहणजोगोऽकिलेसओ चेव । भोगोवि य एयस्स उ एवं चिय दइवजोगेण ॥३५५॥
 अणस्स वच्चओ खट्ट भोगम्मि वि पुरिसगारभावाओ । रायसुयहारतुट्टणरुयणे तप्पोयणाभोओ ॥३५६॥

इय आसि खिइपइट्टियनगरं नगतुंगचंगसुरसुयणं । अइगरुयविपक्खमारट्टुट्टणुप्पन्नपुन्नजसो ॥ १ ॥ पुन्नजसो नाम
 निवो तथासि पिया य तस्स सुहंगी । सो रायन्नजणोच्चियववसायपरो गमइ कालं ॥ २ ॥ अह तत्थ धणहसुओ पुरम्मि
 नामेण पुन्नसारीत्ति । वीओ विक्कमसारो विक्कमवणिणो सुथो आसि ॥ ३ ॥ अहिगयकलाकलाया तारुणमणण्यसरि-
 समणुपत्ता । ते दोवि धणाकंखी एवं चिन्ताउरा जाया ॥ ४ ॥ जइ नाम न तारुणो पुण्णे पत्तेवि होज्ज लच्छीप । अज्जण-
 मणज्जचरीयस्स तस्स को पोरिसुणारो ? ॥ ५ ॥ ताव कुलं ताव जसो ता जणसोहरगमगलं तस्स । जस्स न लच्छी
 वोच्छेयमेइ दाणाइकिरियासु ॥ ६ ॥ ता पत्तो तह जत्तो कायवो जह सिरी समुयंइइ । पणयजणवंछियत्थाण करणओ
 कयचमकारा ॥ ७ ॥ अणुसरिमो देसंतरमारोहेमो परक्कमगिरिमि । नो दुल्लाहा भविसइ अम्हं अणवल्लाहा लच्छी ॥ ८ ॥
 कयपरथाणा जा सत्थसन्निवेसं गया पढमगरस । समुवट्ठिओ महेतो विहिणो वसओ खलेण निही ॥ ९ ॥ तं णिण्हरुण

गेहं समागओ तदुचिएसु कजेसु । लग्गो वीओ पुण जलहिपारगमणेण लद्धधणो ॥ १० ॥ केत्तियकालओ तुलाए जीव-
 मारोविज्जण नियगेहं । पत्तो सेवि य सधणोचियासु किरियासु परिलग्गो ॥ ११ ॥ जाओ पुरे पवाओ जह एगो पोढपु-
 न्नपभारो । संपत्तसयलवंछियलच्छीविच्छुओ सुहियो ॥ १२ ॥ वीओ पुण दारुणजलहितरणसंजायगरुधणरिद्धी ।
 अइनिद्धवंधुसंधंधुरो भुंजइ भोगे ॥ १३ ॥ ता एसंसिं मज्झा पढमो देवेण संजुओ वाढं । अखलियपसरो वीओ वि-
 संजुओ पुरिसगारेण ॥ १४ ॥ निसुओ रत्ता अइकोउगाओ सद्दविया सहाए ते । पुट्ठा एस पवाओ किमन्नहा वा तहा-
 वत्ति ॥ १५ ॥ भणियं देव ! न वितहो जणप्पवाओ जओ पायं । अइपच्छन्नं पि कयं कज्जं सज्जो वियाणाइ ॥ १६ ॥
 सयमेव तओ तेसिं रत्ताविन्नासणा समारद्धा । पढमो एगागि च्चिय निमंतिओ भोयणस्स कए ॥ १७ ॥ भणिया महाण-
 सणरो जह अज्ज उ वक्खडो न कायवो । एयस्स पुन्नवसजायपत्तमग्हेहिं भोत्तवं ॥ १८ ॥ पत्ते भोयणसमए देवीसंये-
 सिओ अह महल्लो । विन्नवइ जहा देवीगिहम्मि तुग्हेहिं भोत्तवं ॥ १९ ॥ किं पुण निमित्तमिहिं पत्तो जामाउओ निय-
 पुराओ । सुओयणाइभेयं पसाहियं भोयणं तस्स ॥ २० ॥ ता देव ! तए सद्धिं सो सोहगं लहेइ भुंजंतो । तो भुत्ता
 वीसत्था संता तं भोयणं सबे ॥ २१ ॥ वीओ य अन्नदियहे निमंतिओ भोयणत्थमह भणिया । सबेवि रसवईए पसाहगा
 जह ल्हुं चेव ॥ २२ ॥ सवायेरेण भोयणसुवट्ठियं कुणह भोयणावसरे । पत्तम्मि आसणेसुं दिन्नेसु उवट्ठिए भत्ते ॥ २३ ॥
 तुट्ठो रायसुयाए अट्टारससरसमन्निओ हारो । आमलगथूलमुत्ताहलुब्भडो निन्निमित्तंपि ॥ २४ ॥ सा रुयमाणा दीणाणणा
 य पत्ता पिउंस्स पासम्मि । भासइ जहा इमो मे हारो पोइज्जउ इण्हं ॥ २५ ॥ नाहं काहं भोयणमहमन्नह इय पयंपिए

तीय । विक्रमसारमुहं जा पलोयए नरयई ताय ॥ २६ ॥ बुद्धियभोयणकज्जेण तेण दत्तवखणं बहंतेण । नवसुत्तंतुसब्बो
 सणेण हारो कओ पडणो ॥ २७ ॥ पच्छा दोवि जहत्थियविहिए तं भोयणं सुहं सुत्ता । परिभावियं नियइणा णूणं सच्चो
 जणपयाओ ॥ २८ ॥ (ग्रन्थाग्रं-७०००) ॥

अथ संग्रहगाथाश्वरार्थः-शातमुदाहरणमिह देवपुरुषकारयोर्युगप्रधानभावे पुण्यसारो विक्रमसारश्च द्वौ वर्णिकृतौ ।
 कथमित्याह-‘निहिपरतीरधणायम’त्ति निधिपरतीरधनागमाभ्यां कृत्वा तथा सुखिनावक्केशक्केशलम्पयसम्मसमन्वितौ
 संतौ । तत्र प्रथमपक्षे देवप्राधान्यरूपे-॥ ३५२ ॥ १ ॥

दानोपभोगी दानं कृपणादीनां भोगो बल्लताम्बूलादीनां प्रवृत्तौ निधिलाभतो निधानलाभाद् हृदमतिशयेनाविकलौ
 तु परिपूर्णैव एकस्य पुण्यसारस्य । तथा, परतीरक्केशागमेन लाभात् परतीरात् क्लेशागमेन यो लाभो धनस्य तस्मादेवं
 पुण्यसारयद् द्वितीयस्य विक्रमसारस्य दानोपभोगी जातावविकलाविति ॥ ३५३ ॥ २ ॥

अथैतद्बृत्तान्तस्य राजश्रवणे सति पृच्छा तेन कृता । त्रिवेदनमवितथं यथायद् ब्राह्म्यामपि कृतम् । ततो दैवैतरसंयु-
 फाविति प्रयादविन्यासना तत्परीक्षारूपा राज्ञः समपद्यत ॥ ३५४ ॥ ३ ॥

कथमित्याह-पकं निमंत्रणं पुण्यसारस्य भोजनार्थं स्वयृहे निरूपणमकारि । तंत्राविकलसाधनयोगः परिपूर्णभोजना-
 द्वयोगोऽक्लेशत एव लीलैवैव, भोगोऽपि च भोजनस्यैकस्य पुण्यसारस्यैवाक्लेशादेव व्यापारान्तरस्य तदानीमनुपस्था-
 नात् । दैवयोगेन परिपक्वप्रौढपुण्यसम्बन्धेन ॥ ३५५ ॥ ४ ॥

अन्यस्य विक्रमसारस्य व्यत्ययः खलु विपर्यास एव विकलभोजनसाधनयोगरूपो जातो भोगेऽपि भोजनस्य । कस्मा-
दित्याह-पुरुषकारभावात्, पुरुषकारमेव भावयति 'रायसुयहारतुष्टुणरुयगे' इति राजसुताहारत्रोदने रोदने च तस्यास्त-
त्योतनातः श्रुटितहारप्रोतनादेव ॥ ३५६ ॥ ५ ॥

इत्थं लोकिकयोर्देवपुरुषकारयोर्ज्ञातमभिधाय सम्प्रति लोकोत्तरयोस्तदभिधातुमाहः—
पक्खंतर गायं पुण लोउत्तरियं इमं सुणेयवं । पढमंतचक्खवडी संगणियलच्छेदणे पयडं ॥ ३५७ ॥
पक्षान्तरे प्राक्पक्षापेक्षया पक्षविशेषे ज्ञातमुदाहरणं लोकोत्तरिकं लोकोत्तरसमयसिद्धमिदमुपरि भणिव्यमाणं मुणित-
व्यम् । किमित्याह—प्रथमान्त्यचक्रवर्त्तिनौ भरतब्रह्मदत्तनामानौ । क ज्ञातं तावित्याह—सङ्गनिगडच्छेदने विषयाभिष्वङ्गा-
न्दुकत्रोदने प्रकटं जनप्रतीतमेव ॥ ३५७ ॥

अत एवाचार्येण संसूच्य न तद्द्वयाख्यानादरः कृतः, तथापि स्थानाशून्यार्थं किञ्चिदुच्यते;—
भरहो भारहभूमिसामी सिरिसहनंदणो आसि । विक्कंतविषवखजओवज्जिनिरवज्जसामज्जो ॥ १ ॥ नवनिहिवई सम-
गलसोहगणं अभगमाणाणं । चउसड्डिसहस्साणं रमणो रंमाण रामाणं ॥ २ ॥ संभंतनमंतमहंतभत्तसामंतसहससी-
सेहिं । विगलंतकुसुममालेहिं निच्चमच्चिज्जमाणकमो ॥ ३ ॥ छप्पुबलक्खपरिभुत्तरज्जलच्छी पवन्नसिंगारो । अहअन्नया समु-
ज्जलफलिहोवलघडियमइरुं ॥ ४ ॥ नियतणुसोहासंदंसणत्थमादरिसमंदिरं विसइ । कप्पडुमं व पुण्फियमप्पाणं सो
निमालेइ ॥ ५ ॥ जा ताव एगमंगुलिमवगयनियभूसणं नियइ हत्थे । दिट्ठा विणडुसोहा मणागमह चित्तए एवं ॥ ६ ॥

पूर्णं ण निया सोहा देहस्त इमस्त जं गया छाया । जाया हसि करंगुलिरेसा नियभूसणविहीणा ॥ ७ ॥ ता पञ्चत्तमि-
 मेहिं जजियांपं मग्ग देहलोहाए । मोत्तुं कमेण लग्गो ताइं स उदग्गवेरग्गो ॥ ८ ॥ एसा य रायलच्ची पचलानिहदोळि-
 बंधुरुहसरिसा । तुच्चा वोच्चेयफला अलाहि इण्हि ममेइए ॥ ९ ॥ इह सुद्धग्गणापरो जा पट्टइ ताय संजमद्दाणं ।
 पढमं पत्तो तत्तो खणेण सो केवली जाओ ॥ १० ॥ संजमठाणेसु असंखलोगमाणेसु जो जिओ पढमं । (ठाणं) चिय
 पावइ सो खणेण परिवुहपरिणामो ॥ ११ ॥ गंतुं संजमसेढीसीसं संपत्तकेवलाओ । होइ जह भरहणको भणियमिणं
 कप्पभासम्मि ॥ १२ ॥ अह उच्चियगिद्धिलिं गो विसिद्धमुणिवेसधारगो होवं । गुरसाभिणा तयं चिय संपाडियपयडपरम-
 महो ॥ १३ ॥ सुरनिम्मियपउमोयरनिसत्तओ सो जिणोप परिसाप । आदत्तो परिकद्धिं धम्मं नयमेहगदिरसरो ॥ १४ ॥
 पुषाण खवलमक्खंडमेगमेयं महिं विहरिक्कण । अट्टाययम्मि सिद्धो निच्चूरओ स भगवंति ॥ १५ ॥

जो एस बंधत्तो चकी जम्मंतराइं तरसेह । निसुणिज्जंति इमाइं नियाणबंधो फळं चेष ॥ १ ॥ सांगेयम्मि पुरयरे साय-
 गलोगावत्तंसओ आसि । चंदावत्तंसनामा नराहियो निम्मलनयट्टो ॥ २ ॥ तस्स सुपयिच्चचित्तो पुत्तो मुणिचंदनामगो सो
 य । निविट्टकामभोगो सागरचंदंतिए दिवसं ॥ ३ ॥ अइतिकपं पडिवत्तो तेसु तेसु देत्तेसु । गुरुचरणमूळधीणो
 अहन्नया भिक्खणद्दाए ॥ ४ ॥ गामम्मि पविट्टो विहरिओ य सत्थेण पियडग्गधीए । पच्चमट्टो तं तन्हासुहाफिलंतं निय-
 च्छंति ॥ ५ ॥ चत्तारि गोवपुत्ता तं पइ संजायभंत्तियहुमाणा । पडिजागरंति तं देसणाए सुच्चाय पपइया ॥ ६ ॥ तस्य
 दुपे मोहुदया धम्महुगंछं करित्तु क्किंचि मया । सुरलोगम्मि गयाओ दसपुरनयरे जगमईए ॥ ७ ॥ दात्तीए उप्पत्ता संदि-

ह्यगनामगेण विप्येण । पुत्ता जमलगरूवा कमेण ते जोषणं पत्ता ॥ ८ ॥ अरछेत्तरक्खणडा वणं गया पायवस्स । नास
 डक्को वीओवि तस्स उवलंभं । काउमडंतो
 अहिणा निगंतूणं ॥ ९ ॥ अहिणा कालिंजरनामगे नग्ग्मि वरे । जमलत्तेण सिगीए मया
 अकंयपडियारा कालिंजरनामगे नग्ग्मि वरे । जमलत्तेण सिगीए मया
 वडनामगस्स सुत्ता तत्थेगो कुत्थराहितो ॥ १० ॥ तो अकंयपडियारा कालिंजरनामगे नग्ग्मि वरे । जमलत्तेण सिगीए मया
 तेणेव भक्खिओ तक्खणं फणिणा ॥ १० ॥ तो अकंयपडियारा कालिंजरनामगे नग्ग्मि वरे । जमलत्तेण सिगीए मया
 पुब्बभवसिणेहाओ पच्चासन्नं चरंतया संता । वाहेणेगसरेणेव घाइया सरणमणुपत्ता ॥ १२ ॥
 सुया जाया ॥ ११ ॥ पुब्बभवसिणेहाओ पच्चासन्नं चरंतया संता । वाहेणेगसरेणेव घाइया सरणमणुपत्ता ॥ १२ ॥
 मरालत्तणेण एगाए । हंसीए उप्पन्ना जमलगभावेण ते तत्तो ॥ १३ ॥ पत्ता जोयणमेणेण मच्छवं-
 तीरे दोवि मरालत्तणेण एगाए । हंसीए उप्पन्ना जमलगभावेण ते तत्तो ॥ १३ ॥ पत्ता जोयणमेणेण मच्छवं-
 गिहित्तु कंधरं बालिऊण पंचत्तमुवणीया ॥ १४ ॥ वाणारसीपुरीए पाणस्स भूयदिन्ननामस्स ।
 पुत्ताए समुप्पन्ना ॥ १५ ॥ अच्चंतणेहणिन्भरचित्ता नामेण चित्तसंभूया । तीए नयरीए संखो नामेण
 य तस्स सचिवो सो अवराहे तहाविहे जाए । पच्छन्नो वहणडा समप्पिओ भूयदिन्नस्स
 ॥ १६ ॥ नमुई य तस्स सचिवो सो अवराहे तहाविहे जाए । पच्छन्नो वहणडा समप्पिओ भूयदिन्नस्स
 त्ति य नो तओ मारणिज्जओ होइ । किंनु रहस्से काउं धरणिज्जो इय विचित्तें ॥ १८ ॥
 त्ति य नो तओ मारणिज्जओ होइ । किंनु रहस्से काउं धरणिज्जो इय विचित्तें ॥ १९ ॥ अवगन्नि-
 तुमं भइ ! । पाढेसि जीवियवं तुह अत्थि न अन्नहा कहवि ॥ २० ॥ तो भूयदिन्नपुत्ते कला-
 च । नियजीवियत्थिणा तक्खणेण सर्वपि पडिवन्नं ॥ २१ ॥ विन्नायं मम पत्ती जह एएणं समं
 विवसा अहन्नया भूयदिन्नेण ॥ २२ ॥ तं मारिउमाढत्तो अम्हं ओज्जावगोत्ति चित्तम्मि । संभा-
 चंडकोवेण ॥ २३ ॥ सो हत्थिणाउरे नरवइस्स सिरिमंसणकुमारस्स । जाओ मंती नियबुद्धि-
 नासविओ ॥ २३ ॥ सो हत्थिणाउरे नरवइस्स सिरिमंसणकुमारस्स । जाओ मंती नियबुद्धि-

जोगओ सधमंतिवरो ॥ २४ ॥ ते य पुण पाणपुत्ता जोघणलायन्नरुवमाईहिं । तह नट्टगेयवाइयपमुहेण कलाकलायेण
॥ २५ ॥ जाया जणाण णयरीए माणसाणंदकारिणो वाढं । अह अन्नया महुसनसमए तरुणाण मणहरणे ॥ २६ ॥ चि-
त्ताओ चच्चरीओ पुरमग्झे गिञ्जमणिगा जाया । णद्धंतो तरुणाणं णराण णारीण य समूहो ॥ २७ ॥ ते पाणसुए पमुहे
काऊणं चच्चरीविणिबखंतो । पाणतरुणाण सोऊण विंयंभमाणा पुरस्संतो ॥ २८ ॥ पत्ता तग्गीयसरेण मोहिओ सेसचच्च-
रीलोओ । भत्तचरीओ सधो समागओ माहणेहिं ओ ॥ २९ ॥ ईसालुयत्तणाओ रायाणं विन्नवेचु जह देव ! एसो चंडाल-
जणो विट्ठालइनगरमिणमेवं ॥ ३० ॥ पडिहणिया ते नगरिं पविसंता अन्नया गते काले । केयइए कोमुइसमयसंपयट्टे महे
परमे ॥ ३१ ॥ ते भूयदिन्नपुत्ता समंतओ परिगया नियजणेण । कोऊहलतरलमणा विस्सुमारियसासणा संता ॥ ३२ ॥ नयरं-
तरे पविट्ठा जणपेच्छणगे नियच्छिळं लग्गा । सोवं च चच्चरीओ हरिणा इव गोरिगीयाइं ॥ ३३ ॥ अह वत्थेणं ठइऊण
वयणमुग्गाइवं च पारब्बा । मिळिओ य सयल्लोओ तग्गीयाखित्तओ ज्ञत्ति ॥ ३४ ॥ अमयरसनिघिसेसं केणेदं गिञ्ज-
ए भणंतेण । जाव निहालियमवलोइया तओ भूयदिन्नमुया ॥ ३५ ॥ हण २ भणिरेहिं तओ माहणलोएहिं पाइयसरी-
रा । निद्धाडिया पुराओ ठिया तओ वाहिरुज्जाणे ॥ ३६ ॥ धी धी कलाकलायो कुलदोसाओ जहन्नओ जाओ । तो
अम्हाण ण मरणं मोत्तूण परा गई अत्थि ॥ ३७ ॥ लग्गा गंतुं दाहिणदिसाए देस्संतरं गया दूरं । दिट्ठो गिरी महंतो
एगो तत्थारहंतेहिं ॥ ३८ ॥ एणाए सिलाए तले ओळंनियमुयचुगो विगिट्ठतथो । दिट्ठो महासुणी कावसग्गपरिसंठिओ
तेहिं ॥ ३९ ॥ सप्पणयं च पणमिओ तेणावि य ज्ञाणपरिसमत्तीए । अइमहुरगहीरसरेण सायरं धम्मलाभेण ॥ ४० ॥

आणदिया य पुट्टा य किंनिमित्तं इहागया तुब्भे । कहिओऽभिप्पाओ जह इमम्मि सेलम्मि मरणकए ॥ ४१ ॥ सवाह-
 माओ चंडालजाईओ जं दढं समुत्तिग्गा । लद्धावि गुणा दोसीभूया जम्हा इहम्हाणं ॥ ४२ ॥ भणिया मुणिया न भव-
 न्तरेवि कल्लाणमप्पघाईण । अत्थि न जुत्तो तम्हा मणोरहो एस तुम्हाण ॥ ४३ ॥ सयलभवट्टुक्खवाहिविरेयणोसहसमं
 जिणिंदमयं । धम्मं कुणह समीहियसिद्धीए कप्परुक्खवं ॥ ४४ ॥ तो मुणिवराओ ताओ मुणिदिक्खा लगिओवलद्धा
 य । जम्हा ते तेण तथा तदुच्चियभावेण परिकलिया ॥ ४५ ॥ कालक्कमेण जाया गीयथा छट्टमाइतवनिरया । अनिय-
 यविहारचरियापरायणा गयडरम्मि गया ॥ ४६ ॥ बहिरुज्जाणम्मि ठिया मासक्खवणस्स पारणगदिवसे । संभूओ तत्थ
 गओ भिक्खट्टा नयरमज्झम्मि ॥ ४७ ॥ गेहाणुगेहमिरियासमिओ हिंडंतओ पहापडिओ । सचिवेणेसो दिट्ठो णमुइयणा-
 मेण तेण तओ ॥ ४८ ॥ नाओ चंडालसुओ जह सो एसो भएण अजसस्स । नियपुरिसपेसणेणं पच्छन्नं हंतुमारद्धो
 ॥ ४९ ॥ तवसोसियतणुणो निरवराहचरियस्स हंममाणस्स । कोवाणलो पजलिओ तस्सुज्झियधम्मकज्जस्स ॥ ५० ॥ पढ-
 मम्मि पाएसे जहा नहम्मि घणमंडलाइं रेहंति । तह तस्स वयणकुहरा विणिग्गया धूममालाओ ॥ ५१ ॥ उदंडा तडि-
 दंडा घणेषु जह सबओ विसंपति । तह तेउलेसदेसा वियंभिया धूममालासु ॥ ५२ ॥ तो पलयकालजलवाहकलिय-
 मिव नहयलं विलोयंतो । जाओ संसुद्धमणो सवालवुहो नयरलोओ ॥ ५३ ॥ तो चक्कहरो त्तिरिमं सणकुमारो सपरि-
 यरो तस्स । उवलद्धवइयरो तप्पसायहेडं समायाओ ॥ ५४ ॥ भालयलमिलियधरणीयलेण पणमेत्तु जोडियकरेण ।
 विन्नत्तमणेण जहा खमापहाणा मुणी होति ॥ ५५ ॥ जइ अप्पदोहएणं केणावि अणज्जचेट्ठिएण तुमं । अवरद्धं तत्तुंछं

चरियं न जुजाए कावं ॥ ५६ ॥ जइ नाम विसहरो कहवि कसस लगोज्ज किं पुणो तस्स । भक्तरणममूढमणसो घडेजा
 मणुयस्स, इय भणिरे ॥ ५७ ॥ जा न जियम्मि पसीयइ ता चित्तो लद्धयइयो ज्झत्ति । तस्स समीयमुयगओ भणइ
 जह उवसमं बुणसु ॥ ५८ ॥ एत्तो कोवहुयासो निरंघुसो पज्जिओ गुणयणाइं । निइहइ चंडतायो रणेण सुत्ते जओ
 भणियं ॥ ५९ ॥ जह यणदयो वणं दयदमस्स जलिओ खणेण निइहइ । एवं कसायपरिणओ जीवो तयसंजमं डहइ
 ॥ ६० ॥ तहा-कोहो कइमकोहोप कसस मो होइ कइविथारो । उवेपकारणं दारुणाण हुक्खाण मूलखणी ॥ ६१ ॥
 एमाइदेसणायारिवाहधाराहिं वरिसिओ संतो । विज्झावियकोहग्गी घेरग्गमुदग्गमह स गओ ॥ ६२ ॥ नमुइं अमच्चो वि
 नराहिवेण वंधाविकुण तम्मूले । आणविओ तेणवि साणुकोसचित्तेण मोयविओ ॥ ६३ ॥ तो दोवि विरागाओ पवत्तपज्जं-
 तकाळकरणिजा । जा चिट्ठंति नरवई अहन्नया वंदणनिमित्तं ॥ ६४ ॥ पत्तो तयंतिए तेसिं चेव पयपज्जुवासणपरम्मि ।
 तम्मी तक्खणपच्छागएण तरिसिथिरयणेण ॥ ६५ ॥ संभंतपणामकरेण कहवि पाएसु अग्गकेसेहि । छुत्तो पमत्तचित्तो
 संजाओ ज्झत्ति संभूओ ॥ ६६ ॥ जइ अग्गकेसकासो इमीए एवारिसो सुहो मन्ने । सवंगसंगसमए कोवि अपुवो पुवं होही
 ॥ ६७ ॥ इय भावंता चित्ते नियानमेयारिसं बुणइ सहसा । जइ भे तयाणुभावो समरिथि जम्मंतरे होजा ॥ ६८ ॥
 एवारिसिथिखभो वारिजंतो वि भाउणा वाढं । कागिणीकळे कोडी न फेडिडं तुगंशं जुत्तत्ति ॥ ६९ ॥ तत्तो मुया समा-
 णा जाया सोहम्मंदेवळोगम्मि । नळिणीगुम्मविमाणे सोहग्गमहोयही देया ॥ ७० ॥ फालेण विमाणओ तओ जुया
 भारहम्मि इह खित्ते । संभूओ जाओ वंभदत्तनामा जहा चक्की ॥ ७१ ॥ तह पुवंचिय कइियं जो पुण चित्तो पूरे पुरा-

गम्भि । सो पुरिमतालनामम्भि इवभपुत्तो समुप्पन्नो ॥ ७२ ॥ निमुणिय धम्मो भवचारागाओ दूरं विरत्तओ संतो ।
 निक्खंतो संपन्नो खंतो दंतो मुणी पवरो ॥ ७३ ॥ पत्तो कंपिहपुरम्मि चक्किणो वंभदत्तनामस्स । जायं जाईसरणं तं
 पुण इय वइयरवसाओ ॥ ७४ ॥ किल एगया नडेणं विन्नत्तो अज्ज महुयरीगीयं । ज्ञामेण नाडगविही देव ! मए नच्च-
 णिज्जोत्ति ॥ ७५ ॥ अइउव्वभडेण कुसलेण विहियणाणापयारवेसेण । नियपरियणेण सहिओ पच्छिमदिवसम्मि पारज्जो
 ॥ ७६ ॥ नच्चेदं हयचित्तो जाओ सो नरवई इमम्मि खणे । सबोउयसुरहिपहाणकुसुमनिम्मियमइसुगंधं ॥ ७७ ॥ दासीए
 उवणीयं एगं सुमहं तयं कुसुमदामं । गंडागारपरिट्ठियमल्लिमालारारवरमणीयं ॥ ७८ ॥ तो तं नइस्स विहिं पेच्छंतो कुसु-
 मदामगंधं च । अघायंतो जाओ जाइस्सरणो जहा आसि ॥ ७९ ॥ नल्लिणीगुम्मविमाणे सोहम्मे सुरवरो अहं तत्थ ।
 अणुभूयमिणं सव्वं तक्खणमेवागओ मुच्छं ॥ ८० ॥ सीयलजलेण चंदणरसेण सित्तो समीवलोएण । पुणारागयचेयन्नो
 नियपुव्वसहोयरस्स तओ ॥ ८१ ॥ अन्नेसणानिमित्तं भणिओ नियहिययनिद्विसेसत्तं । पत्तो वरधणुमंती गोवायंतेण जण-
 मज्जे ॥ ८२ ॥ नियचरियरहस्सं राउलस्स वंधाहिदारदेसम्मि । एयं सिलोगखंडं पत्तगमुल्लंविंयं ताहे ॥ ८३ ॥ यथा—
 “आश्वदासौ^१ मृगौ^२ हंसौ^३ मातंगवमरौ^४ तथा” । एयस्स उत्तरद्धं जो पूरइ तस्स हं पयच्छामि । अद्धं रज्जस्स लिहाविंयं
 चिमं पत्तयं तम्मि ॥ ८४ ॥ रज्जाभिलासुगो अह लोओ तं पूरिदं समाढत्तो । तियच्चराराइसु तथा पढिज्जए पत्तलिहियं तं
 ॥ ८५ ॥ अह चित्तजीवसाहू विहरंतो जायजाइसरणो सो । कंपिहपुरह्जाणे समागओ संठिओ य तहिं ॥ ८६ ॥ अर-
 हइवाहणेणं पढिज्जमाणं सुणेइ पत्तगयं । तो तक्खणेण मुणिणा इमो सिलोगो कओ पुत्तो ॥ ८७ ॥ यथा—“एया नौ

पश्चिका जातिरन्योन्याभ्यां वियुक्तयोः" । तं सोचा सो लहुमेव रायपासे पढेइ गंतूण । मुच्छाविगरालच्छो सत्ति महीए
 नियो पढइ ॥ ८८ ॥ सधणाणंतरमुयलब्ध तस्स वसणं हणेउमारद्धो । तं जाय परियणो भणइ समणओ पयमुबलज्जं
 ॥ ८९ ॥ उत्तरमज्जं सण्णालाभे राया भणेइ सो फल्य । उज्जाणे देव ! ममं तो हरिसपरवसो राया ॥ ९० ॥ सधनियरि-
 द्दिसद्धिओ तइंसणहेउमागओ जाओ । कमलयणं पिय रुरालोए सवियासमुहकमलो ॥ ९१ ॥ वंदित्ता वयविट्ठो पुट्ठो
 युसंतमाइमं सवं । भणिओ तहा जह इमं रज्जं सममेव भुंजामो ॥ ९२ ॥ धम्मस्सविफलमेयं जमेरिसा गरुयरज्जसंपत्ती ।
 ता पयभोगकाले न सुंदरा दुफरा किरिया ॥ ९३ ॥ मुणिणावि मुणियदुघिसहभोगपरिणामदुक्खलक्खेण । विट्ठिया विस-
 याण विसोयमाण निंदा जहा एए ॥ ९४ ॥ सखं कामा विसंकामा कामा आसीविसोयमा । कामे पत्थेमाणा अकामा जति
 दुग्गइं ॥ ९५ ॥ सवं गीयं विलवियं सवं नट्टं विडंबणा । सवे आभरणा भारा सवे कामा दुहावहा ॥ ९६ ॥ इय वयमा-
 गरुभेहि चित्तेहि तेहि तेहि वयणेहि । चक्की लद्धविरागो मजागमिय जंपितं लग्गो ॥ ९७ ॥ अहंपि जाणामि जहेह
 साट्ठ जं मे तुमं अयलसि वक्कमेयं । भोगा इमे संगकरा भवंति जे दुज्जया अज्जो अम्हारिसेहिं ॥ ९८ ॥ मुनिः-जइ ता
 सि भोए चइइं असत्तो अज्जाइं कम्माइं करेहि रायं ! । धम्मे ठिओ सधपयाणुकंपी जं होहिस्ती देव इओ विसुधी ॥ ९९ ॥
 नो तुज्ज भोगे चइऊण बुद्धी गिद्धोसि आरंभपरिगहेसु । मुहा कओ पत्तियविध्थ्थायो गच्छामु रायं आमंतिओ सि
 ॥ १०० ॥ पंचाट्टरायायि य वंभदत्तो साहुस्स तस्सा वयणं अकाडं । अणुत्तरे भुंजिय कामभोगे अणुत्तरे सो नरए
 पग्गिड्ठो ॥ १०१ ॥ चित्तोवि कामेहि विरत्तकामो उदगगचारित्तवो महेसी । अणुत्तरं संजम पाळइत्ता अणुत्तरं सिद्धि-

गई गउत्ति ॥ १०२ ॥ परक्कमं पोढमिहारुहिता खणेण कम्माई निहोडइत्ता । सबुत्तमं णाणसिंरिं लहिता तिनो भवं सो भरहो नरिंदो ॥ १०३ ॥ जो एत्थ वीओ पुण बंभदत्तो नियाणओ चिक्कणमज्जणिता । मिच्छत्तत्तारित्तविघाइक्कम्मं सो तव्वसो दुक्खपहे पविट्ठो ॥ १०४ ॥ इति ॥ ३५७ ॥

उपसंहरन्नाहः—

कयमेत्थ पसंगेणं सुद्धाणाजोगतो सदा मतिमं । वट्टेज धम्मठाणे तस्सियरपसाहगत्तेण ॥ ३५८ ॥

कृतं पर्याप्तमत्राज्ञामाहात्म्यवर्णने प्रस्तुते प्रसङ्गेन दैवपुरुषकारस्वरूपनिरूपणादिना, शुद्धाज्ञायोगादुक्तस्वभावात् सदा सर्वकालं मतिमान् अतिशयबुद्धिधनो वर्तेत प्रवृत्तिमान् भवेद् धर्मस्थाने सम्यक्त्वादिप्रतिपत्तिलक्षणे । अथ हेतुमाह—तस्य शुद्धाज्ञानुसारिणो धर्मानुष्ठानस्य स्वल्पस्थापीतरप्रसाधकत्वेनोत्तरोत्तरोदेशविरत्यादिधर्मानुष्ठाननिष्पादकत्वेन ॥ ३५८ ॥

एतदेव भावयतिः—

तस्सेसो उ सहावो जमियरमणुबंधई उ नियमेण । दीवोव्व कज्जलं सुणिहिउत्ति कज्जंतरसमत्थं ॥३५९॥

तस्योक्तलक्षणस्य धर्मानुष्ठानस्यैव त्वेष एव वक्ष्यमाणस्वभावलक्षणं यदितरधर्मानुष्ठानमनुवधाति न केवलं स्वयं भवतीति चकारार्थः, नियमेनाव्यभिचारेण कार्यान्तरसमर्थमित्यत्रापि संबध्यते, ततः कार्यान्तरसमर्थमुत्तरोत्तरसुगतिलाभ-

लक्षणम् । दृष्टान्तमाह—दीप इव प्रदीपवत् कज्जलं प्रतीतरूपमेव, सुनिहितोऽनिवातस्थाननिवेशित इति कृत्वा कार्यो-
 न्तरसमर्थं प्रस्तुतप्रकाशसपेक्ष्य यत् कार्यान्तरं तदर्थीजनयननिर्मलताप्रधानादि तत्सम्पादकमिति । यथा—प्रदीपः
 सुनिहितोऽरवं कार्यान्तरमर्थं कज्जलमनुबध्नाति तथा प्रस्तुतमनुष्ठानमप्यनुष्ठानान्तरमिति ॥ ३५९ ॥

इति समाप्तो मुद्रणसौकर्यायास्मन्मतिकल्पितः प्रथमो विभागः ।

इति श्रीमन्मुक्तिकमलजैनमोदनमालयां पुष्पम् १९.

प्राप्तित्यानम्—श्रीमन्मुक्तिकमलजैनमोदनज्ञानमन्दिरम्—कोठीपोल—बडोद

